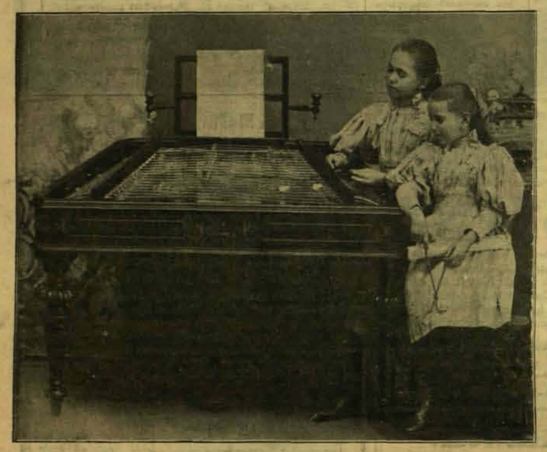
„A világ legjobb sámfája“
FÖLDVÁRY IMRE
férfi divat és fehérnemü raktárában.
Budapest, IV., Koronaherczeg-utcza II. sz. és VIII., Kerepesi-út 9 7440
párja frt 1.50

Férfi ingek, Jäger-áruk, vadász és sport-czikkek dús választékban kaphatók.
Kesztyük és Nyakkendők.

Üdvös tanács.
Köhögésnél, rekedtségnél, a torok és légzési szervek működési zavaránál Egger biztos hatású
MELLPASZTILLÁI
vagy cukor (1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadoboz 25 kr.) A gyomor rendetlen működésénél radikális hatásunak bizonyultak 7230
Egger Szóda-Pasztillái.
(1 doboz 30 kr.) Mindkét szer kapható minden gyógyszertárban. — Fő- és szétküldési raktár Magyarországon:
„Nádor“-gyógyszertár Budapest, Váczi-körut 17. sz.

7426

Horváth Margit és *Gizella* leányaim, Ő felsége a király előtt az 1896. Ezredéves Országos Kiállításon saját találmányu vaskeresztes czimbalmaimon kettőben játszottak. Ő felsége a király elismerését és bámulatát fejezte ki a czimbalmok jó hangja felett. Leányaim a Kulifay czimbalom-iskolából összesen 8 hónapig tanultak. Kotta és hangszer-árjegyzéket kívánatra ingyen küldök. — Tisztelettel!
HORVÁTH ISTVÁN hangszergyáros, József főherczeg Ő cs. és kir. fensége udvari szállítója.
BUDAPEST, Erzsébet-körút 2. sz. 7476

SIEMENS ÉS HALSKE
BUDAPEST.
Városok, iparvállalatok villamos világitási és erőátviteli berendezések kivitele nagy távolságokra.
Villamos vasutak. Akna-vasutak.
Egyenáramú, váltakozó áramú és forgóáramú gépek, motorok, vezetéki anyagok, kábelek, ivlámpák, izzólámpák.
A távirászat és távbeszéléshez szükséges anyagok.
Mérő eszközök. Vasuti biztonsági készülékek. Távjelzési berendezések. Vizmérők.
Berendezések a központi telep kapcsolásához.
Világító testek. 7451

Csemege méz
finom valódi virágméz 5 kilós bádogkanna 3 forint postán bérmentve.
Kovács Sándor
méhészete 7420
Nagy-Becskerek Nr. 50.

Grieder selyemkelmei
játállólevél mellett a legjobbak, a viselésben elpusztithatatlanok, mert festésük a legszolidabb. Gyönyörü ujdonságokban közvetetlen bevásárlási forrás igazi gyári árakon, portó- és vámmentesen a házhoz szállitva. Milyen szinekből óhajt Ön mintákat?
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállitók
selyemkelme-gyárak szövetsége Zürich. 7376

GANZ ÉS TÁRSA
VASÖNTÖDE ÉS GÉPGYÁR
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.
Készit: *a)* gépeket és épitési munkákat, teljes malomberendezéseket, vasuti kocsikat és vasuti fölszereléseket, transmissiókat.
Speczialitásai: *b)* **Kéregöntvény** vasuti kerekek, váltók, zuzómüvek, hengerek és ágyugolyókhoz. **Aczélöntés.** — **Hengerszékek** kéregöntetü hengerekkel mind a magas malmászathoz, mind pedig a parasztra őrléshez s **egész malomberendezések.** — **Facsiszoláshoz, papir- és czellulosa-gyártáshoz való gépek.** — Vizikerekeket nagy sikerrel pótló **turbinák.** — **Zsilipek, csővezetékek, frictiós kapcsolások, rotatiós dynamo-méterek.** — Mechwart-féle **forgó gőzeke.** — Elektromos világitás s erőátvitel egyirányu váltakozó- s forgóárammal, dynamo-gépek, motorok, elektromos bányaberendezések, felhuzók, szellőztetők, elektromos utak, hordozható elektromos furógépek; elektromos daruk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek, stb. 7124

BUDAPESTI TAKARÉKPÉNZTÁR
és
ORSZÁGOS ZÁLOGKÖLCSÖN
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
Központi irodája és váltóüzlete:
VI. kerület, Andrássy-ut 5. szám.
Fiók: IV. ker., Koronaherczeg-utcza 11. szám.
Zálogház fiókok: IV. ker., Károly-körut 18. szám. VII. ker., Király-utcza 57. szám. VIII. ker., József-körut 2. szám. IV. ker., Zsibárus-utcza a főpostával szemben.
Befizetett részvénytőke: 10.000,000 korona.
Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék és pénztárjegyek ellenében 4%-os kamatozással, valamint folyószámlán (cheque-számlán). — (A 1% os betétkamatadót az intézet fizeti.)
Leszámitol váltókat, előlegeket nyujt értékpapirokra.
Üzleti órák: d.e. 1/2 9—1/2 1-ig VÁLTÓÜZLETE Üzleti órák: d.u. 3—1/2 5-ig
megbizásból teljesiti mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett. 7444

Feszty társaság palotájában
Városliget
Krisztus a keresztfán
és Jeruzsálem
óriási körkép. Látható:
reggel 9 órától esti 4 óráig
Az esti órákban villanyvilágitásnál.
Belépő dij 50 kr. 7367
Gyermekjegy 30 kr. katonajegy 50 krmestertől lefelé 30 kr.

Franklin-Társulat nyomdája, (Budapesten IV., egyetem-utcza 4. sz.)

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

AZ ASZTALOS CSALÁDJA.

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

I.

Jánosnak hitták: nem volt az «aranyszájú szent Jánosok» közül való, csak aféle jámbor Kis János (nem is irta a nevét két ss-el), a milyen van minden városban három.

Ott volt az asztalos-műhelye abban az Andrássy-utra szögellő keresztutczában, a melynek az egyik oldalát csupa kétemeletes paloták állják végig, míg az átelleni sort bogárhátú földszinti házikók képezik, félbeszakitva rozzant deszkapalánkokkal, a melyek feljül szegekkel vannak kiverve; olyan ez az utcza, mint mikor a nyiri pajkos fekete frakk és köcsögkalap mellé rájthúzlit és bagaria csizmát húz fel.

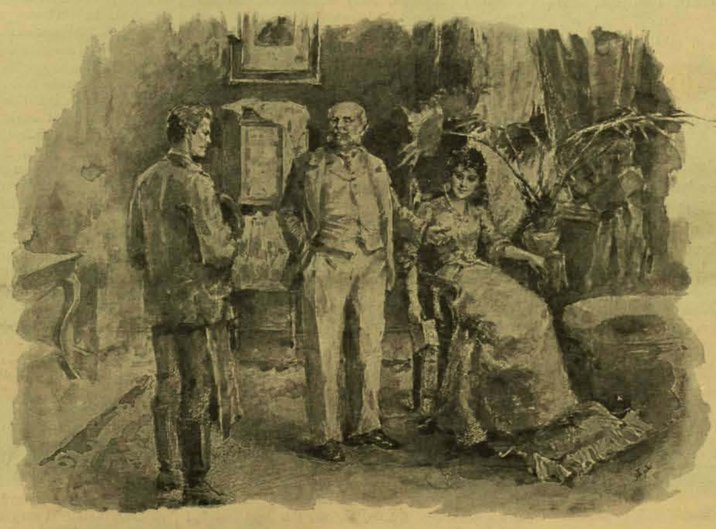
Kis János mesternek természetesen ebben az ócska sorban volt a lakása: egy olyan házikóban, a melynek csak két ablaka volt az utczára. Az egyik ablak sürü muskátli bokrokkal eltakarva: ott volt a tiszta szoba, a másik pedig nyáron mindig nyitva, télen pedig jégvirággal szépen elfüggönyözve; hanem a legfelső ablaknak a szegletében volt egy kis bádog szélkelep, melyet a belülről jövő meleg pára s a kivülről betörekvő friss levegő folytonos berregetésben tartott. Ventilácziónak hivják azt a magyarok. Ez volt a műhely.

Kis János nem nevezte a műhelyét ateliének, valamint magát sem titulálta műasztalosnak. A czimtáblán ott díszlett a becsületes czime: *Ifj. Kis János, asztalos.* Azt a házat, azt a műhelyt, de még azt a czimtáblát is még az apjától örökölte, a táblára csak az «Ifjabb»-at kellett a név elé iratni.

Az apja épitteté a házat apródonként, a mint egy kis megtakaritott pénze volt: még egy szobát, még egy kamrát hozzá; a telket az anyja kapta örökségben, a ki pesti születésü volt. Adósságra még akkor nem épitettek.

Kis János nem foglalkozott épitkezési asztalos munkával: ő csak butorokat készitett. De azokat aztán meg lehetett nézni. Ki lehetett volna azokat állitani akár a múzeumban; de ő azt soha sem cselekedte. «Minek az a henczegés!» — «Jó bornak nem kell czégér!» Igy is volt mindig annyi megrendelése, hogy alig győzött neki megfelelni maga, az öreglegénynyel, meg egy inasgyerekkel (a kit még akkor nem csufoltak «tanoncz»-nak). Két gyalupadnál többet pedig nem lehetett beállitani a műhelybe. Nyáron már kora reggel lehetett hallani a nyitott ablakon keresztül a gyalu serczegését, a lemezfürész horzsolását, a miről az öreglegény azt állitotta, hogy folyvást azt mondja: «milirám-strúdl». De azonkivül még azokat a szép nótákat is lehetett hallani, a melyekkel a fiatal mester kézi munkáját megédesitette. Igen szép tenor hangja volt. Pedig soha sem tanitották énekelni. Csak a hogy hallotta.

És aztán megtörtént, hogy a mint az átellenben épült kétemeletes palota erkélyének a redőnyeit felhúzták, a nyitott erkélyajtókon át az asztalos nótáinak a mássát verte el valaki a hatalmas Beregszászy-féle zongorán. Lehet, hogy csak véletlen volt.

Kis János Heuterothéknál. R. Hirsch Nelli rajza.

Szombaton délután, mikor a gyárak gőzkürtői elkezdtek bömbölni, a hat órát jelentve, Kis János is fáradtan tartott, s akkor aztán, ha szép idő volt, kiült a háza előtt levő kis lóczára; előhúzta a munkásköténye alól a frissen sült czipót és a «Vasárnapi Ujság»-ot: s testi és lelki nyugalommal élvezte együtt mind a kettőt. A czipó hamarább elfogyott, mint az ujság, abból maradt még holnapra is.

A lócza tulsó végén meg a német öreglegény tartotta a pihenőjét, tiszteletteljes távolban a mesterétől, s szitta a keserves kapadohányt a hosszuszárú selmeczi-ből.

Kis János nem is ügyelt rá, hogy az alatt, a mig ő ujságot olvas, az átelleni ház erkélypárkányára dülve egy szép leány nézi öt figyelmesen; pálma-legyezővel ernyőzve a szemeit a nap tüze ellen.

Pedig bizony megnézni való alak volt az. Ilyen karcsú termet nem minden bokorból kerül elő. Azután az a halovány, olajzománczú arcz, a nagy fekete szemek, a sugár szemöldök, hej de sok fiatal embert tehettek már holdkórossá!

Hanem Kis János sokkal inkább megnézni valónak tartotta azokat az érdekes képeket, a kik az ujságban meg vannak örökitve: nagy emberek, nagy úrhölgyek.

Egyszer odaszólt hozzá a Kristóf, az öreglegény, a pipacsutorán keresztül:

— Majszter! ugyancsak nézi ám magát a szép kisasszony odafenn.

— Hadd nézzen. Szabad neki.

— Ha én majszternek vónám, bizom visszanézném.

— De hát minek?

— Azért, hogy belészeretném.

Kis János nagyot nevetett.

— Hát az olyan volna, mintha a tüskés borz az állatkertben meg akarná csókolni a zsiráfot.

Erre Kristóf legény is elnevette magát.

A szép hölgy oda fenn észrevett valamit, boszús lett, hátat fordított, úgy dült az erkély párkányára.

.... Soh'se haragudjék, szép kisasszony!

II.

Egyszer mégis csak össze kellett kerülni Kis Jánosnak a bűbájos szomszédnővel.

Az volt az átelleni nagy bérház tulajdonosának a leánya, Florinda kisasszony.

A papája pedig, a háztulajdonosságon kivül egy előkelő bankárüzlet birtokosa is volt. Ott ragyogott a firmája a főváros legelőkelőbb egyik utczájában. Üzlete kirakatában csábitóan pompáztak a százezernyi nyereményeket igérő sorsjegyek, s egész halmaz aranypénzek a világ minden országából; hát azok a szivárvány szinüre nyomott bankjegyek! Azok az orosz ezer rubelesek. Közte nagy betüs hirdetmények, czinóberben, ultramarinban, nemzeti szinüben «HOLNAP HÚZÁS! — «*Sorsjegyek részletfizetésre!*» — «PROMESSEK» — «*Öt forintért kétszázezeret!*» — «*Bizonyos nyeresé;!*» — «*Isten áldása Heuteroth*-nál.»

Ez volt a neve a szép Florinda papájának.

Hát egy szép reggel (tizenkét órakor) odaizen a titkára által a bankár Kis János mesterhez, hogy szíveskedjék meglátogatni, valami megrendelés végett. Mindjárt az is tudtára lett adva, hogy mi akar lenni az a megrendelés: egy iróasztal.

A mester ebben a szakmában volt nagyon erős. Azonnal előkereste a rajz-albumát, a mi saját komponálta szekrények és iróasztalok tervrajzaival volt tele s sietett fel az úri lakásba.

Hát biz ő neki az a pompás bútorzat nem nagyon imponált: mind ismerte ő már ezt; csak azt jegyezte meg, hogy egyik bútordarab nem illik a másikhoz.

A czifra liberiás inas egyik teremből a másikba vezette, míg eljutott vele abba a szobába, a melynek felszereléséről Kis János rögtön kitalálta, hogy az a női budoár.

De még inkább kitalálhatta arról, hogy Heuteroth bankár úron kívül Florinda kisasszony is ott volt, szalmasárga selyem otthonkában, czigarettázva.

Az a czigaretta egy hölgy szájában az a füstölő, a mivel azt jelzi, hogy maga magának tömjénez.

A bankár finom uraság volt: sietett az engesztelléssel, megkínálta a meghivott vendéget az asztalkán levő szivarkás bőrbönczéből: gyújtson rá ő is.

Kis János fülig elvörösödött.

— Köszönöm, nem élek vele.

— Ezek khinai czigaretták, igazi Fú-Cseu: az orosz czár számára készültek.

— Akkor meg épen nem nekem valók.

Aztán elővette a rajzalbumát.

— Tessék választani belőle.

A bankár bele se pillantott.

— Nekem valami extra kell, mester. Nézzen szélylyel a leányom budoárjában: ide kell még egy iróasztal, a mi a garnitura stiljével összeegyezik.

— Értem, uram, majd elkészítem hozzá a tervet.

— De még valami más is kell. Ennek az iróasztalnak kell egy olyan rejtekfiókjának lenni, a minek a nyitját semmi tolvaj, semmi detektiv ki nem találhatja. Tud ön ilyet készíteni?

— Tudok. A bútordarab bele fog illeni a nagysága garniturájába s lesz benne egy olyan rejtekfiók, a mire senki rá nem talál, a mit kulcscsal ki nem lehet nyitni. Egy hét mulva készen leszek vele, s akkor egy hétig itten hagyom, hogy próbálgassák kitalálni a rejtekének a nyitját. Ha kitalálják, nem kérek érte semmit; ha nem találják ki, az ára száz forint.

— Én pedig ezt az összeget megduplázom, ha a rejtek csakugyan kitalálhatlan lesz.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

I.

A vonós négyes.

Ha valamely utazás bajjal kezdődik, rendesen szerencsétlenül szokott végződni is. Ennek a gyakori tapasztalatnak igazságát az a négy művész bizonyára elismerte volna, kiknek hangszerei szanaszét hevertek a földön. A kocsi ugyanis, melybe az utolsó vasúti állomásnál kénytelen-kelletlen fel kellett szállaniok, épen az imént fordult fel az út kanyarulatánál.

— Csak nem sérült meg egyik sem? kérdé az első, a ki ügygyel-bajjal feltápászkodott.

— Nekem csak egy kis bőrkarczolás jutott ki, felelé a második, miközben arczáról a vért letörülte. A kocsi ablakába vágta.

— Nekem pedig egy kissé a bőrömet horzsolta! szólalt meg a harmadik, kinek a czombjából egy csepp vér serkedt.

Így hát komolyabb baj nem történt.

— Az ám, de hát a gordonkám! kiáltott a negyedik. — Csak azt ne érte volna valami szerencsétlenség.

Szerencsére mindenik tok ép volt. Sem a három hegedű, sem a gordonka nem sérültek meg. Még csak újra hangolni sem kellett azokat. Úgy-e bizony pompás hangszerek voltak?

— Átkozott vonat, hogy fele útunkban cserben hagyott! kezdé kis idő múlva újra az egyik.

— Átkozott kocsi, hogy itt a rengetegben felfordult velünk! tódítja a másik.

— És épen most, mikor alkonyodni kezd! sopánkodik a harmadik.

— Jó szerencse, hogy a hangversenyt holnaputánra tüztük ki, — jegyzi meg a negyedik.

Majd tréfára fogják művészeink a dolgot s a baleseten élczelődnek.

Ez a beszélgetés francziául folyt; pedig akár angolul is mondhatták volna, mert a vonós-négyes művészei Walter Scott és Cooper nyelvén is épen olyan tökéletesen beszéltek, mint anyanyelvükön; megtanulták az alatt a sok művészi körút alatt, melyeket az angolszász-lakta földön tettek. A kocsissal angolul beszélnek.

Ez a derék atyafi járt a legroszabbúl, mert mikor a kocsi első tengelye eltört, a magas bakról lehempergett. Még szerencse, hogy inkább fájdalmas, mint komoly zúzódásokat szenvedett. Élég az hozzá, hogy a lába kirándult, nem léphet reá, egy lépést sem tehet, vagyis kénytelenek valami úton-módon őt a legközelebbi faluba szállítani.

Valóságos csoda, hogy mindnyájan ép bőrrel menekültek meg, mert az a hely nagyon hegyes, az út meredsen kanyarog, néhol meredek hegyháton az örvény szélén halad, másutt zúgó hegyi árral fut versenyt, s gyakortibb szakadékok szelik ketté, melyeken csak ügygyel-bajjal juthat a szekér keresztül. Ha a kocsi tengelye csak valamicskével feljebb tört volna ketté, alighanem mindenestül alágurul a tört kocsi a meredek sziklaháton, s ott vesznek mindannyian.

Annyi bizonyos, hogy a kocsinak használ többé nem vehetik. Azonkívül az egyik ló, mikor felfordult, odavágta fejét egy sziklatuskóhoz, s nem sokára kilehelte a páráját. A másik is erősen megsérült. Így hát se kocsi, se ló.

A négy művészt Dél-Kaliforniában különben is rosz csillag vezette, huszonnégy óra letelte alatt két baleset érte. S ha az ember nem filozófus . . .

Abban az időben San-Franciskót, Kalifornia fővárosát, San-Diegóval vasút-vonal kötötte össze, ámbátor ez Kalifornia ős tartományának határán fekszik. Ide igyekeztek művészeink, hogy a napokban megtartsák azt a hangversenyt, melyet már jó előre kikürtöltek a San-Diegobeliek és izgatottan várták. Tegnap indultak el San-Franciskóból, s midőn már csak ötven amerikai mérföldre voltak San-Diegótól, — ime először «zökkentek ki a tempó»-ból.

Az ám, a «tempóból zökkentek ki,» a mint a művész-társaság legvidámabb tagja mondta.

Paschal állomáson ki kellett szállaniok, akár tetszett nekik, akár nem, mert a vasúti töltést három-négy mérföldnyire onnan holmi vizáradás elborította. Csak két mérfölddel odább folytathatták volna útjokat vasúton, arról pedig, hogy az utasokat odáig ladikon szállítsák, szó sem lehetett, mert a viz mindössze néhány órával az előtt öntötte el a töltést.

Vagy várniok kellett volna, míg a viz leapad, s a közlekedés megnyilik, vagy a legközelebbi faluban fuvart kellett fogadniok, mely őket San-Diegóba vigye.

A művészek ez utóbbit választották. A szomszéd faluban szerencsére egy avatag négy kerekű bárkát kurkásztak fel, csak úgy zörgöttek rajta a vaspántok, az ülést megették a molyok; s így minden egyéb lehetett inkább, csak szemrevaló nem. A kocsi gazdájával megalkudtak, a kocsisnak fényes borravalót igértek, aztán föltelepedtek, semmi egyéb podgyászt nem vive magukkal, csak hangszereiket. Mindez délután két óra tájban történt, és hét óráig elég szerencsésen és nagyobb baj nélkül folytatták útjokat. Akkor kellett aztán másodszor kizökkenniök a tempóból; a rozoga bárka felfordult, még pedig oly szerencsétlenül, hogy további használatról szó sem lehetett.

A vonós-négyes társaság pedig jó húsz mérföldnyire volt még San-Diegótól.

De ugyan bizony mit is keresett ez a négy művész — még pedig négy franczia, s a mi több, négy telivér párisi — Dél-Kaliforniának e barátságtalan vidékén?

Hogy mit kerestek? . . . Mindjárt számot adunk róla röviden, a négy művészt is lefestjük pár vonással. Mert a véletlen, ez a szeszélyes szereposztó, abban a csodálatos történetben, melyet elmondandók vagyunk, őket is osztályossá tette.

A szóban forgó év folyamán — legföljebb harmincz évnyi pontossággal határozhatjuk meg — az amerikai Egyesült-Államok szövetségzászlójukon a csillagok számát megkétszerezték. Iparuk és kereskedelmük tetőpontján állanak, mióta a szövetséges államtestbe Kanadát, fel a sarktenger legszélső határáig, továbbá Mexikót, Guatemalát, Hondurast és Kostarikát egészen a Panama-csatornáig bekebelezték. Az országokat rabló yankeek szivében felébredt a műérzék is, s habár saját alkotásaik a szépművészetek terén még nagyon gyámoltalanok voltak, s a nemzeti szellem a fesztészettől, szobrászattól és zenétől egy kissé idegenkedett: mindazonáltal a szépművészetek termékei iránt az érzék közöttük általánosan elterjedt. Régi és újabb mesterek festményeit mesés áron megvásárolták, nyilvános és magánképtáraikat velök megtöltötték; hírneves énekeseket és színészeket, valamint a legkiválóbb zenészeket hallatlan áron vendégszerepelésekre szerződtették; s így az amerikaiakból hiányzó érzéket a szép és nemes iránt lassanként felébresztették.

A mi a zenét illeti, az új-világ műkedvelői eleiute a XIX. század mestereinek műveiért lelkesedtek, ezek voltak: Meyerbeer, Halévy, Gounod, Berlioz, Wagner, Verdi, Massé, Saint-Saëns, Reyer, Massenet és Delibes. Majd lassacskán kezdették felfogni Mozart, Beethoven és Haydn mélyebb értelmü műveit is és áhitoztak annak a legnagyobb művésznek a forrásaira, melyek a XVIII. század folyamán oly dúsan buzogtak. Az operákra következtek a lirai drámák, a lirai drámákra a szimfoniák, szonáták és az orchestradarabok. Az időtt, melyben történetünk játszik, az Egyesült-Államokban a szonátakért rajongtak. Szivesen megfizették akár hangjegyenként: a felet húsz, a negyedet tíz, a nyolczadot öt dollárjával. E divatos hóbortot négy kiváló hegedümüvész megtudván, eljött az Egyesült-Államokba dicsőséget és kincset szerezni. Négy jó barátból állott a művész-társaság, a párisi konzervatorium egykori növendékeiből; Párisban mindenik általánosan ismert vala, s főleg az Amerikában eladdig ismeretlen «Kamara-zenét» müvelték, s e miatt köztisztelet ben állottak. De micsoda páratlan művészettel, felséges összjátékkal és mélységes értelemmel szólaltatták is meg Mozart, Beethoven, Mendelssohn, Haydn és Chopin, e halhatatlan zeneszerzőknek négy vonós hangszerre (első és második hegedü, mélyhegedü és gordonka) irt darabjait! Semmi lárma, semmi hatáshajhászat, csak tökéletes összhang és páratlan művészet! A kvartett sikerének nagyságát az még jobban magyarázza, hogy a müértő közönség kezdett már kifáradni a rengeteg harmonikus és szimfonikus orchestrák végighallgatásában. Mert igaz ugyan, hogy a zene nem egyéb, mint művészileg kombinált tetszetős hanghullámok által való megihletése a léleknek, csakhogy e hullámokat nem szabad siketitő viharzúgássá fokozni.

Szóval a mi négy művészünk azt akarta, hogy az amerikaiakkal megismertesse a kamara-zene szelid, szóval ki nem fejezhető élvezetét. Összetanakodtak, s két évvel ezelőtt az új világba utaztak, a yankee-műkedvelők ez idő alatt bőségesen részesítették őket «hurrah»-jaikban és szórták lábaik elé nem kevésbbé épületesen csengő dollárjaikat. *Zene-matinée*-ikat vagy *soirée*-ikat a közönség rendkívül kivánatos csemegének tartotta. A «Concert-Quartett» — így nevezték el őket — alig győzte a dúsgazdag amerikaiak meghivását elfogadni. E nélkül sem valamire való ünnepély, sem mulatság elképzelhető nem volt, avagy ha akadt is, közérdeklődés tárgyát nem képezte. Ez az általános lelkesedés immáron tekintélyes összegek birtokába juttatta a művésztársaság tagjait, ha ugyan egyre-másra berakosgatták volna a new-yorki bankba? . . . No de miért is titkolóznánk. A mi amerikai párisi virtuózaink tele marokkal szórták is a pénzt. A vonó fejedelmei, a negy húr királyai épenséggel nem gondoltak arra, hogy élükre rakják a dollárokat. Kalandokkal teljes életüknek érdeket kölcsönzött a bizonyosság, hogy őket mindenütt szivesen fogadják, hogy bőséges aratásuk van; így röpködtek, mint a pillangók New-Yorktól San-Franciskóig, Quebectől Új-Orleansig, Új-Scottlandtól Texasig — talán egy kissé bohéme módra, de hát az ifjúság bohémessége a világon a legrégibb, szeretetre és irigylésre legméltóbb dolog a világon.

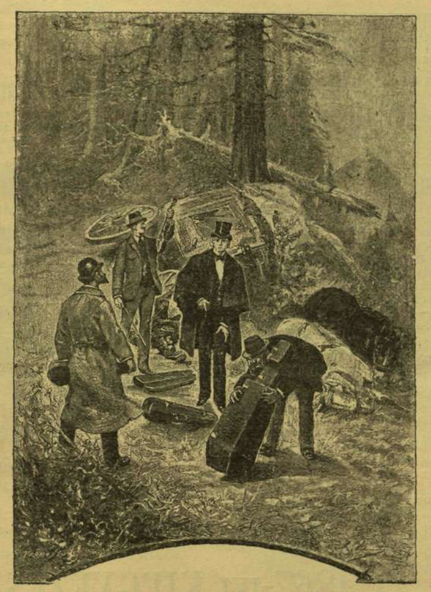
Most az ideje, hogy olvasóinknak művészeinket bemutassuk, elmondván: milyenek ők és hogy hívják őket, annál is inkább, mert ebben a

különös szerencsében sem eddig nem részesültek, sem ezután részesülni nem fognak, már tudniillik — az olvasók.

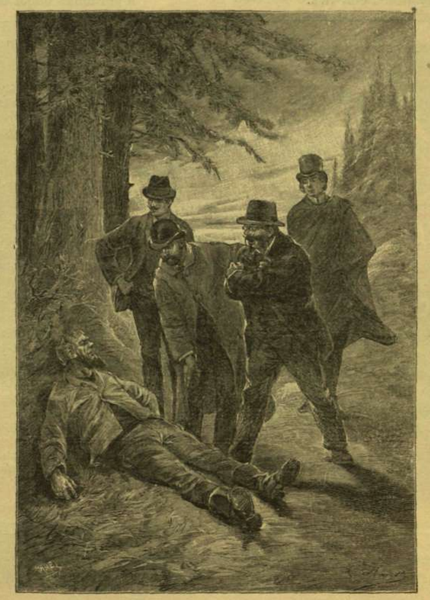
Yvernes — az első hegedűs — harminczkét éves, középtermetűnél valamivel magasabb, gondja van rá, hogy inkább soványnak lássék, haja szőke, alul göndör, se bajusza, se szakálla, nagy, sötét szemei és hosszú kezei vannak, mintha maga a természet arra teremtette volna, hogy Garnerióján minden emberileg lehető hangot foghasson; fellépése előkelő; szeret sötét felöltőjébe burkolózni, magas tetejü selyem kalapot (czilindert) visel; egy kissé talán színésziesen pose-ol, ámde ő a legártatlanabb négyük közül, pénz-kérdés egyáltalában nem érdekli, igazi művészkedély, rajongó bámulója a szépnek, nagy tehetségü virtuóz, kinek fényes jövője van.

Frascolin — a második hegedűs — harminez éves, kicsiny termetű, hizásra hajló, e miatt gyakran dühbe tör ki, barna a haja és körszakála, feje nagy, szemei feketék, orra hosszú és orczimpái mozgékonyak, két vörös folt van jobbra és balra a nyergén, hova aranykeretű szemüvegeinek rugói kapaszkodnak, erős domború üvegeket használ, mert sajna, e nélkül nem lehet el; egyébiránt jó indulatú, előzékeny és szolgálatra kész ember, szivesen magára vállal bárminemü munkát, hogy társait megkímélje; ő a művész-társaság pénztárosa, állandóan prédikálja a takarékosságot, hanem e tekintetben nincs ki szavát megfogadja. Kitünő virtuóz ő is, a nélkül, hogy csak parányi irigység is bántaná barátjának, Yvernesnek a sikerei miatt, avagy számitana arra, hogy idővel ő lesz az első hegedűs. Úti ruhája fölött állandóan bő porköpenyt hord.

Pinchinal — a mély hegedűs (brácsás) — vagy, a mint őt elnevezték, ő *felsége* (tekintettel arra, hogy *mély* hegedűs), huszonhét éves, ő a legfiatalabb, a legtréfásabb és legvidámabb czimbora, amolyan javithatatlan fajta, ki teljes világéletében pajkos diák marad; eszes, szellemes, élénken ragyogó szemü, haja kissé hirtelen szőke, hegyesen felkunkorgó a bajusza. Gyakran és nagy passzióval csettent a nyelvével, miközben hófehér fogait villogtatja, megrögzött szóélcz-gyártó; támadó és védő-készsége bámulatos, tele van az agya mókával, vagy a mint ő szokta elpusztithatatlan humorral mondani: «teljesen berendezett az agya». Örökösen üzi a tréfát, hanem a fejét épen nem veri a falba a miatt, ha hébe-korba barátjait zavarba hozzák az ő viczcei.

A kocsi tengelye eltört, az egyik ló megdöglött.

— Hol? — ordított rá Zorn Sebestyén.

E miatt aztán gyakran kell hallania a kvartett fejének atyai dorgálásait.

Mert világos, hogy a kvartettnek feje is van: *Zorn Sebestyén*, a gordonkás, művészi tehetsége és kora egyaránt hivatottá teszik őt a vezérszerepre — ugyanis immár ötvenkét tavasz viharzott el felette — termete kicsiny, kövér, hájas, haja szőke s halántéka táján dús hunczfutkákban kanyarodik, bajusza nyárs ként kifenve, úgy hogy a két hegye a pofaszakál bozótjába eltemetkezik. Arczának szine téglavörösbe játszó, szemei pedig átcsillognak a szemüvegen, mely mellé még egy másodikat rak fel, hahogy olvasni akar. Keze hüsos, kerek; jobb keze elárulja a mozgásaiban, hogy a vonót azzal szokta kezelni; a gyürüs és kis ujját hatalmas gyürük ékesitik.

Ez a pár vonás talán elegendőképen számot ad róluk, mint művészekről és emberekről. De hát az ember nem tarthat negyven éven át egy zengő szekrényt büntetlenül a térdei között. Hatása van ennek az egész életre, s átformálja a jellemet is. A gordonka-művészek csaknem valamennyien tetőtül-talpig derék emberek és nak, kik az Amerikai Egyesült-Államokban aratott babérral koszorúzottan, épen útban vannak... No, de vegyük csak sorjában, vagyis mint a mély hegedűs ő felsége mondaná: «ne siessük el a taktust». Legyünk tehát kissé türelemmel.

A négy párisi jelenleg esti nyolcz órakor Dél-Kaliforniának egyik elhagyott országútján (hahogy *országútnak* nevezhető) állanak, mellettök a «felfordult kocsi» ... Zenéjét szerzette Boieldieu — jegyzé meg Pinchinal, Frascolin, Yvernes és ő e kis kalandot bölcs közönnyel fogadták, sőt tréfát is üztek belőle, de az csak természetes dolog, hogy a kvartett-vezetője dühtől fortyant fel. A gordonkások tudvalevőleg nagyon epés természetüek, s a mint mondani szokták a körmük alatt állandóan bizsereg a vér. Yvernes szentül hiszi, hogy Sebestyén úrnak az ereiben Ajaxnak vagy Akillesznek a vére csörgedez, már pedig ezek az urak nem voltak birkatermészetüek.

A történeti igazság kedveért azt is meg kell említenünk, hogy ámbátor Zorn Sebestyén epés, Yvernes flegmatikus, Frascolin békeszerető, Pinchinat pedig ki-kitörő jókedvű legény vala; hirtelen haragúak; szeretnek öblös hangon beszélni, hozzászólanak mindenhez — még pedig okosan. Ebből a fajtából való Zorn Sebestyén is, kire Yvernes, Frascolin és Pinchinal nyugodt lélekkel és készségesen bizták rá a kvartett vezéri-tisztét művészi kóbor hadjáratukban. Nem bánják, hadd beszéljen, s cselekedjék saját jótalálása szerint, mert hát ugyancsak érti a dolgát. Megszokták az ő urhatnám-természetét, s csak nevetnek, ha olykor «feljebb markol», mintsem kellene, a mi egyébiránt Pinchinal megjegyzése szerint: egy vonós hangszert kezelő művészre nézvést elég sajnálatos balfogás.

Az ő vállaira nehezedik a műsor megállapitás, az úti programm, az impresszáriókkal való levelezés, egyezkedés ... ez a sokféle munka bőséges alkalmat adnak neki, hogy fontoskodó buzgalmát foglalkoztassák.

Csak a bevételekkel nem törődött, valamint a közös pénztárral, ezt a második hegedűsre, Frascolinra bizták, a ki leginkább nyujthatott biztositékot, lévén gondos és csaknem kétségbeejtően takarékos ember.

E szerint a kvartett művészeit bemutattuk, miként ha a pódium szélén sorjában előttünk állanának. Az olvasó ismeri ezeket a nem valami eredeti, de egymástól mégis élesen elütő typusokat; szives engedelmével hadd mondjam el az alább következő történetet s majdan meglátja, hogy minő szerep jut abban a négy párisi fiúegymást igazi barátok módjára szerették, mintha testvérek lettek volna. Azt a kapcsot, mely őket egybefüzte, sem véleménykülönbség, sem önzés meg nem lazithatta; hajlamaik és izlésük volt ez a kapocs, ezek pedig egy közös forrásból táplálkoztak. Szivök a jó hangszerhez hasonlóan mindig összhangzott.

Míg Zorn Sebestyén gordonkájának tokját tapogatván, bizonyosságot akar szerezni affelől, hogy ép-kézláb kászmálódott ki a bajból, Frascolin a kocsishoz lép.

— Nos, édes barátom — kérdezi — mit gondol, mi tevők legyünk?

— Hogy mi tevők? — kérdi az atyafi. — Ha se ló, se kocsi . . . Várunk, a míg . . .

— A míg erre felé vetődik valami kocsi! — kiált közbe Pinchinal. — Ha pedig nem találna ide vetődni . . .

— Keresnünk kell egyet! — jegyzi meg Frascolin, a kit életrevalósága soha sem szokott cserbe hagyni.

— Hol? — riad fel Zorn, dühtől tajtékozva s ide-oda szaladgál az úton.

— Már hogy hol? . . . Hja, a hol találunk — válaszol a kocsis.

— Láncosadta, kocsi bakján ülő uram — ordit Sebestyén úr, még pedig olyan hangon, hogy lassanként a legfelsőbb regiszteren is túl csap — hát feleletez? Egy ilyen félkegyelmü fráter, a ki minket felfordit, kocsiját összetöreti,

lovait megnyomorítja, megelégszik azzal, hogy így vigasztaljon: «Tessék kikászolódni a bajból, a mint tudnak, jól vagy roszúl.»

És az érdemes vezér ajka szórja természetes készséggel a legváltozatosabb átkokat a kocsis fejére, a nélkül, hogy haszna volna belőle, miglen közbe szól Frascolin:

— Bizd csak reám a dolgot, öregem!

Ezzel a kocsishoz fordul, s kérdezi tőle:

— Hol is vagyunk most, barátom?

— Öt mérföldre (amerikai mérföldet értett) Freschaltól.

— Vasúti állomás az?

— Nem a, . . . falu a tengerparton.

— Kaphatnánk ott kocsit?

— Kocsit nem, de szekeret talán kaphatnának.

— Ökörszekeret, mint a Merwingiek korában — jegyzi meg Pinchinal.

— Az már mindegy! vélekedik Frascolin.

— Kérdezd inkább — vág közbe Zorn Sebestyén — hogy kocsma van-e abban a nyomorúságos fészekben.

— Az már van; ott pihentünk volna meg.

— Ez az országút visz Freschalba?

— Egyenesen oda visz.

— Indulj! vezényli a gordonkás.

— Mégis csak kegyetlenség volna tőlünk, ha azt az embert nyomorúságában itt hagynók — jegyzi meg Pinchinal. — Hallja-e, atyafi, ha jobbról-balról támogatnók, nem tudna . . .

— Teljes lehetetlenség! — feleli a kocsis. — Különben is jobb nekem itt maradnom a kocsim mellett. Ha megvirrad, holnap majd meglátom, mit csináljak.

— Ha Freschalba érünk — szól Frascolin — küldhetnénk magának segítséget.

— Az ám, a kocsmáros ismerősöm, nem hagy az cserben.

— Indulhatunk már? türelmetlenkedik Zorn Sebestyén, a ki már hátára vette gordonkáját.

— Rögtön — feleli Pinchinal — előbb vigyük a kocsist ahhoz a töltéshez.

Természetes dolog volt, hogy a szegény embert nem hagyhatták az országúton, s mivelhogy a lábára állani nem tudott, Pinchinal és Frascolin fölemelték, az út másik felére vitték, s egy kiálló gyökerű fa alá tették le, melynek lombos ágai mintegy sátort vontak föléje.

— Jöttök-e már? sürgeti Zorn Sebestyén ezúttal harmadszor a késlekedőket, minek utána a gordonka tokját úgy a hogy hátára szijazta.

— Így ni, ez is megvan — mondá Frascolin csendes hangon.

Aztán még egyszer a kocsishoz fordul:

— Annál maradunk; a freschali kocsmáros majd küld ide embereket. Volna még valamire addig is szüksége, atyafi?

— Volna, egy-két korty pálinka elkelne, ha maradt valami az urak kulacsában.

Pinchinal még csak meg sem kezdette a magáét; «ő felsége» készségesen meghozza az áldozatot.

— No czimbora, legalább belülről nem fázik meg az éjjel.

A gordonkás még egyszer s utoljára inti őket, hogy induljanak, s aztán csakugyan útra kel a kis karaván. Szerencsére, egyéb czók-mókjaik a vonaton maradtak, s nem hozták magukkal a bárkában. Igaz, hogy nehány napi késéssel érkezik meg San-Diegóba, de legalább most nem kell magukkal czepelniök Freschalba. Elég a hegedű, a gordonka meg épen több is az elégnél. Valamire való virtuóz pedig meg nem válik a hangszerétől — a minthogy a katona puskáját, a csiga a házát másra nem bizza.

(Folytatása következik.)

Magyar kir. államvasutak.

Hirdetmény.

(Díjtételek hatályon kivül helyezése.) A magyar adriai díjszabásokhoz 1896. évi január hó 1-től érvényes függelék 38. tétele alatt nyers pamutküldeményekre foglalt díjtételek 1896. évi deczember hó 31-ével hatályon kivül helyeztetnek.

Budapest, 1896 november hó 8-án.

(Osztrák-magyar-bajor vasuti kötelék.) (Uj kivételes díjszabás gyümölcs stb. szállitására, továbbá a II. rész B.) füzetéhez kiadott III. számu pótlék életbeléptetése.) Folyó évi deczember hó 1-ével a fent megnevezett kötelék-forgalomban uj, kivételes díjszabás lép életbe, mely közvetlen díjtételeket tartalmaz friss és aszalt gyümölcs szállitására. A fent emlitett napon hatályba lép továbbá a II. rész B. füzet III. számu pótléka, mely a kilométermutatónak kiegészitését tartalmazza.

Budapest, 1896 deczember 2-án.

A m. kir. államvasutak kezelése alatt álló h. é. vasutakon 1895. évi deczember hó 1-étől érvényes közös árudijszabáshoz (II. rész.) 1896. évi deczember hó 15-étől XVI. pótlék lép életbe. A kérdéses pótlék a héjasfalva—székely-udvarhelyi h. é. vasutnak az adókötelezettség beállta folytán módositott díjszabását tartalmazza.— Ezen pótlék által héjasfalva—székely-udvarhelyi h. é. vasutnak a díjszabás 360—368. oldalain foglalt árudijszabása érvényen kivül helyeztetik. Ezen pótlék példányai a m. kir. államvasutak díjszabási szakosztályában példányonkint 20 fillérért kaphatók.

Budapest, 1896 deczember hó 1-én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PÁSZTORTŰZEK

KÖLTEMÉNYEK.

IRTA

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

TARKA KÉPEK
A KALOTASZEGI VARROTTAS VILÁGÁBÓL

Irta

GYARMATHY ZSIGÁNÉ.

Negyven képpel.

Ára füzve 1 frt 50 kr. Diszkiadásban 10 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ 1867-IKI KIEGYEZÉSRŐL.

Irta

Gróf ANDRÁSSY GYULA.

Tartalom: *Első rész.* Magyarországnak szüksége van állandó államszövetségre, még pedig Ausztriával. — A megoldandó problema nehézségéről. — A kiegyezés módositásának veszélyeiről. — A kiegyezés eredményeiről a hatalmi érdekek szempontjából. — A kiegyezés eredményéről a magyar állam jogainak megóvása tekintetében. — A kiegyezés eredményéről a magyar állam jogainak végrehajtása szempontjából. — A függetlenségi párt programmjáról. — Conclusio. — *Második rész.* A nemzeti párt programmjáról jogi szempontból. — A nemzeti párt programmja a czélszerüség szempontjából. — A nemzeti párt programmja méltatásának eredményéről. — A követendő politikáról.

Ára füzve 2 frt.

VÉGH ARTHUR

TANULMÁNYOK.

(1870—1893.)

Ára füzve 2 forint.

Tartalom: Egy álmodozó naplója. — A Rivieráról. — A finom érzék a művészetben. — A szabatosság a művészetben. — Szigligeti mint dramaturg. — Tennyson és Musset. — Proudhon mint æsthetikus. — Emlékezések Sámi Lászlóra. — Tarkovich József. — Győry Elek. — Carlyle. — Michelet. — Beulé Ernő. — Toldi Miklós. — Goethe «Egmont»-ja. — Hugo Viktor «1793»-ja. — Renan «Marcus Aurelius»-a. — A «Budapesti Szemle» 1873—1877-ik évfolyamairól. — Eötvös bevégzetlen regénye. — Egy hires asszony emlékiratai. — A nemzeti regény Németországban. — Vogelweidei Walther. — Szent Antonius megkisértetése. — Levelek egy fiatal leányhoz. — A tudományos kutatások Franczia- és Németországban. — Első oktatásunk reformja s az uj magyar közmüveltség. — A franczia sajtó bölcsőkora. — Virgil. — Lachaud védbeszédei. — A takarékpénztári betétek biztositása.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

AZ ASZTALOS CSALÁDJA.

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

III. (Folytatás.)

A hogy a magyar szójárás mondja: «egy csepp tüzem sincs, egy szikra vizem sincs», ezek szerint bizonyára Kis János mesternek is egy máksemnyi ánglus vérnek kellett folyni a magyar ereiben, hogy eltérve az ősi virtustól, az igért időnél ne egy héttel később, hanem pontosan napjára küldje fel a kész iróasztalt Heuteroth bankár úrékhoz.

Egészen oda illett az a kisasszony szobájának garniturája közé, a hol minden bútornak a táblázata rózsafából, a talapzata, a lábai pedig eczetfából (szömörcze) készültek. A rózsafa az asztalos munkában májszinüre hajló piros színben nyilatkozik, erekkel tarkázva, a szömörcze színe ellenben tört halavány zöld, reczézett hullámokkal. Ritka szép fanemű az mind a kettő, s a hozzávaló anyag nem is minden asztalosnak a fáskamrájában hányja-veti magát. De Kis János mester bővölködött mindezekben a ritka hazai bútoranyag fajtákban; volt neki a raktárában nagy választékban diófa, cseresnyefa, égerfa, szilvafa, kőrisfa, a melyek a hány annyiféle színváltozatot ád ki; némelyik olyan, mikor ki van dolgozva, mintha valami festett tájkép volna.

A mesterséges faragások, elhajlitások meg a betétek is egészen megfeleltek a franczia empire korszakából való izlésnek, úgy hogy azzal mind Heuteroth úr, mind Florinda kisasszony teljesen meg voltak elégedve.

Hátra volt még a titkos fiók kifürkészése.

Florinda kisasszony nem akart a kikötött egy hétig várni. Vagy most, vagy soha sem!

Az iróasztalnak volt öt fiókja elől, ugyanannyi hátul. Azt mind valamennyit kihúzták, de semmi titkos fiókot sehol felfedezni nem birának. Lábbal felfelé is fordították: úgy sem fedeztek fel semmit.

Ekkor aztán megadták magukat. Szépen kérésre fogták a dolgot, hogy fejtse meg hát maga a mester a rejtélyt.

— Hát nézzék önök. Ezek a fiókok, kihúzva, mind egyformán hosszúk. A két középső fiók feneke között azonban van egy hézag s abban van a rejtekfiók. De annak a falán semmi kulcslyuk nincsen. Hanem az asztal felső lapja be van vonva préselt marokinbőrrel. Ennek az arabeszkjei között van egy élek-e halok-e? virág. Ha azt megnyomja az ember a hüvelykujjával, rögtön felpattan a titkos rugó nyomásától a rejtekfiók oldala, kivülről láthatatlan sarkain elfordulva.

A bankár és leánya egészen el vala ragadtatva a csodálkozástól.

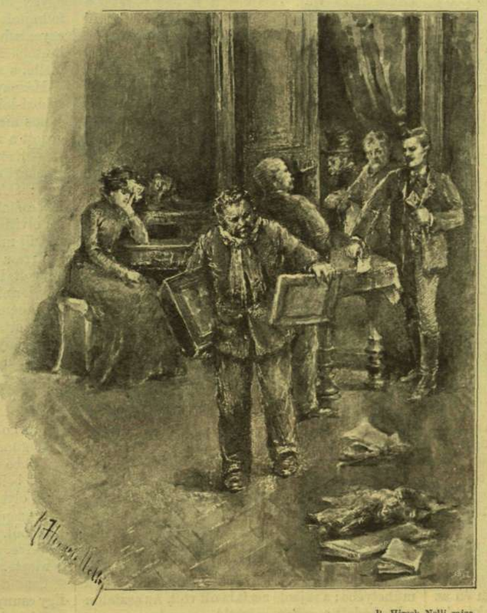
— No, ez igazán zseniális ötlet. Ezzel ön százezereket csinálhatna magának, ha pátenst kérne rá a kormánytól.

Kis János nagyot nevetett erre. Az kellene még csak! Pátens.

— Mondja csak, — kérdezé a bankár, — csinált ön már hasonló rejtekfiókos iróasztalt valakinek?

— Soha sem kivánt tőlem ilyent senki.

— Tehát ez az egyetlen? No akkor, kérem, ne is csináljon senkinek, hogy ne tudják meg a titkát. Lássa ön, ha egyszer a leányom férjhez

R. Hirsch Nelli rajza.

Odadobta a tárczájából kivett százast a jegyző elé.

megy, ez a rejtekfiók nagyon jó lesz neki, az érdekes tartalmú leveleit a férje elől eldugni.

Kis János megijedt. Micsoda beszéd ez? Egy apától, a ki egyforintos szivart szív, egy kisasszony leány előtt, a kit a sacré coeurben neveltek! Nem fut az ki mindjárt a szobából? Hiszen az ő arcza (az asztalosé) úgy kigyulladt e szóra, mintha valami gonosztetten érték volna.

Florinda nemcsak hogy nem futott ki a szobából, de még csak el sem pirult; finom piros ajkai gúnyolódó mosolyra nyiltak meg, kivillogtatva gyöngyszinü fogsoraikat balkezének lagymatag legyintésével mutatva a papájának olyanformát, hogy «ne tanits te engem erre!»

Hát «bánja a szösz!» — mondá magában Kis János s kihúzta a zsebéből az árjegyzéket, odanyújtva a bankárnak. «Egy iróasztal rózsa- és szömörczefából, 100 frt.»

Heuteroth úr kivett a tárczájából két darab százast, s azokat a három újja között megropogtatva odanyújtá az asztalosnak.

A mester az egyik százast kihúzta a bankár újjai közül, a másikat ott hagyta.

— Csak vegye ön el a másikat is, — mondá nagylelkű szemhunyorítással a bankár.

— Az én árjegyzékem száz forintról van kiállítva.

— S mért nem akarja ön elvenni a másikat is?

— Mert én azt szégyenleném.

— Barátom! — szólt a bankár, ingerkedő nevetéssel — a ki szégyenkedik, az soha sem lesz gazdag.

— Gazdag az, a ki a sorsával meg van elégedve, s én az vagyok.

A bankár nagyot nézett a szeme közé: — hisz ez a bőrkötényes ember egy «úr» — egy gavallér; csakhogy épen a frakkot megforditva viseli: elülről felkötve.

— Kérem, tessék helyet foglalni, kedves szomszéd uram; legyen szerencsém.

Azzal helyet mutatott neki a selyem kanapén a leánya mellett; maga állva maradt, háttal a márványkandallóhoz dölve.

Kis János nem szabadkozott; leült szépen a drága kerevetre.

— Hát ön, kedves szomszéd uram, nem is sejti azt tán, hogy ön már most is gazdag ember.

— Abban az értelemben, a hogy mondtam, igenis az vagyok.

— De finánczialis szempontból is az. Önnek a telke, mely az én házammal átellenben fekszik, ez idő szerint testvérek között is megér négyszög ölenként száz forintot, a mi ötszáz ölnyi területnél ötvenezer forintnyi értéket képez.

— Az nekem egészen mindegy.

— De lássa, ha rám bizná, én szereznék önnek a telkére a velem összeköttetésben levő banktól egy akkora kölcsönt, hogy egy ilyen kétemeletes házat építtethetne belőle, mint ez az enyém. A bank negyvenkét esztendős hat perczentes törlesztés mellett átvállalná az építtetést, a jövedelemkezelést, a miből még önnek is megmaradna ezer forint tiszta jövedelme.

— Hát az asztalos műhelyem?

— Az is elférne a ház udvari lakosztályában s önnek ingyenben maradna a szállás.

Kis János a fejét csóválta.

— Nem megy az! — Az udvarom közepén van egy nagy szederfa; az alatt ült a szegény anyám az utolsó nyáron, mikor már járfányi ereje nem volt; arra másztam én fel gyerek koromban a leczkémet tanulni; arra szállnak fel esténként a tyúkjaim: azt én ki nem hagyom vágni senki kétemeletes házáért.

A bankár nagyot kaczagott.

— Tudom, tudom! Ön idealista. Az asztalosok mind idealisták.

Kis János indulni akart. Ekkor Florinda kisasszony kezére tette a kezét.

— Maradjon még. Én is akarok önnek valamit mondani.

Akar neki valamit mondani? Egy ilyen porczellán kisasszony egy mázatlan cserép kézművesnek?

— A papa azt mondja, hogy ön idealista. De hát lehet az idealizmust a mostani modern világban igen jól összekötni a realizmussal. A mi hajdan koldusbot volt, az most kincskereső vesszö: Wünschelruthe, a hogy a német mondja. Önnek is van adva a sors által ilyen varázsvesszö.

— Ha tudnék róla.

— Igen, igen. Az a gyönyörü tenor hang, a mivel munka közben a népies áriákat énekli. Én sokszor hallottam önt dalolni s mindig azt mondtam magamban: ennek az embernek egy aranybánya van a torkában, ha fel tudná használni. A mai világban nagy ritkaság egy olyan érczes, csengö tenor hang.

Kis János nem tarthatta vissza a nevetését.

— Drága nagyságos kisasszony, nem tudok én arról semmit, hogy én danolok. Az nekem akkor jön, a mikor a gyalu a kezemben van; kivált ha csomós a deszka, olyankor nagyokat rikkantok; de nekem fogalmam sincs arról, hogy mi az éneklés; soha kótát nem láttam.

— Pedig nagy kár, hogy nem képezteti ki ezt a ritka tehetségét. A müvészet egyszerre a legmagasabb társadalmi fokra emeli az embert.

Erre a szóra nagyot dobbant valami Kis János mellében. Talán a szív? Neki bizony még addig tudomása sem volt arról, hogy szive is van. Mire való is az a szív. Hanem a feje gyorsan felfogta a gondolatot. Ha az a müvészet egyszerre olyan magasra emeli az embert, akkor megtörténhetnék, hogy Kis János, a müvész, ott énekelhetne az istennői Florinda mellett, a ki az ő dalait a zongoráján kisérné.

Most meg aztán azt nem tudta visszatartani, hogy nagyot ne sóhajtson.

— A biz igaz, hogy énekesnek lenni nagy dicsöség, de nekem az a természetem, hogy ha észreveszem, hogy hallgatnak rám, egyszerre a sarkamba fullad minden hang; ahhoz meg épen semmi kurázsim nincsen, hogy én a szinpadra kilépjek, a hol minden ember rám néz; inkább nekimegyek az ágyutüznek, mint a nagy publikum szeme tüzének.

Fel is kelt azonnal Kis János Florinda kisasszony mellől, nehogy még kisértetbe essen; mire aztán a bankár ketté vágta a kényes tárgyalást azzal, hogy a kabátja külső zsebéből előhuzott egy csomagot s azt az asztalos elé tartá.

— Jól van, jól, mester, csak danoljon ön ezentul is magának. De hát ha én tőlem semmi háladijat nem akar elfogadni a nagyon kielégitő munkájáért — készpénzben: hát fogadjon el tőlem egy sorsjegyet. Itt van száz darab: válaszszon ki belőle jó szerencsére. Megütheti vele a főnyereményt; kétszázötvenezer forintot nyerhet vele.

Kis János tisztelettel tolta félre az ajándékináló kezet; aztán lesunyta a fejét alázatosan, mintha szégyenelné azt, a mit mond.

— Tudja nagyságos úr, nem kivánom én az olcsó nyereséget; megelégszem, ha a munkámért megfizetnek. Az a könnyen szerzett pénz olyan portéka, a mi az igaz keresményt is elviszi magával. Most én egészen jól vagyok. Felkelek hajnalban, dolgozom délig, akkor jól esik az ebédem, a mi bizony nem pompás, de nekem jóizü; aztán megint dolgozom estig, s a mint leteszem a fejemet, elalszom reggelig; ajtóm, ablakom nyitva, tolvajtól nem félek. A sok divatos nyavalyát nevéről sem ismerem. De ha én egyszerre valami nagy gazdagsághoz jutnék, a mit sehogy sem szolgáltam meg: biz én nekem nem kellene többé se a műhelyem, se a szerszámaim, rosz szagúnak találnám az enyvet, meg a páczot, én is azt tenném, a mit más gazdagok, a kiknek a sok pénz csiklandja az oldalukat, hogy a kávéházban lebzselnék, ott ütném a filkót, unalmamban a mulató helyekre járnék, csintalan hölgyek közt tölteném az időt, dözsölnék, devernyáznék késő éjszakáig, mámoros fővel, elrontott gyomorral kerülnék haza; a telet eltölteném dobzódással, a nyarat pedig karlsbadi kurával; a hogy látom más uraktól.

Heuteroth úr nagyon furcsa képet fintorított erre a beszédre. Mintha csak a saját arczképét festette volna le ez az asztalos! Ez az ő életmódja: a bankár úré, szóról-szóra.

Kis János aztán valami nagyon okosat akart még mondani befejezőképen:

— Lássa, nagyságos uram, nekem is megvan a magam tékozlása. Az én lukszusom abból áll, hogy az ivóvizet a Svábhegyről hordatom, minden reggel frissen; a tejes asszonyom lát el vele. Ez én nálam olyan finnyásság, mint mikor az urak undorodnak az itthoni pezsgőtől s válogatnak a franczia sampányikban.

A bankár megorrolt, odaszólt a leányának francziául:

— Ez nem idealista, hanem idióta (hülye.)

Kis János pedig jól értett francziául; hiszen Párisban tanulta ki az asztalosságot.

IV.

Ez napságtól fogva nem hallotta többet Florinda kisasszony Kis János nótafikálását a szemközti műhely ablakán keresztül.

Ez orrol valamiért s tüntetőleg lakatot vet a szájára.

De vajjon miért neheztel? Azért-e, hogy ő, a kisasszony, arra biztatta, hogy asztalosból legyen tenoristává? Kitelik tőle! Az asztalosok nagy arisztokraták. A gyalupad lenézi a szinpadot. Vagy talán ért francziául, s megértette a rávonatkozó mondását a bankárnak: «ez egy idióta!»

Florinda kisasszony sokszor sétált az utczán, még pedig azon az oldalon, a melyiken a Kis János háza volt. Találkozott is egy párszor a mesterrel; de annak az a szokása volt, a mi rendes a magyar parasztnál, hogy ha úrral jön szembe, csak akkor köszönti, mikor már elment mellette, s a háta mögött van. Egyszer aztán ő köszönt elébb a szemközt jövő mesternek, mielőtt az elsurranhatott volna mellette.

— Jó napot, szomszéd uram!

Erre aztán a mesternek is szóba kellett állni az úrhölgygyel. Nem derogálhatott annak az utczán való beszélgetés az asztalossal. A házon kivül az is csak olyan úrforma volt, mint akármelyik fővárosi bizottsági tag.

— Olyan régen nem hallottam önt már dalolni. Talán megharagudott rám?

— *Isten ments!* Hogy haragudnám én a kisasszonyra?

— Hát talán másra?

— Senkire sem; hanem azóta egy rajzon dolgozom, s a rajzolás mellett nem lehet énekelni.

— Mit rajzol?

— Egy stallumnak (kanonoki széknek) a tervrajzát, melyet egy müpártoló pap rendelt meg nálam.

— Ejnye, de szeretném én azt a rajzot meglátni.

— Ha nem átall a kisasszony szegény házamba belépni.

Hogy átallott volna? Hisz a társalkodónője is vele volt, annak a kiséretében minden illendőség szerint tehetett látogatást a szomszédnál, a ki már ismerőse volt.

Kis János mester tehát szépen visszafordult, nem messze volt a háza, odáig elkisérte a hölgyeket, azután bevezette a tiszta szobájába, nem a műhelyébe; a rajzoló asztala ott volt. Az asztalon tehénkedett a széles rajztábla, a melyre a nagy regál iv japáni papiros ki volt feszitve s azon látható a befejezéséhez közelitő minta, rajza egy pompás faragott butordarabnak, a mit úgy hinak, hogy stallum. Úrnak és papnak való egy karos szék! Nagy beneficium jár azzal! A ki abba beleülhet, miniszternek járó fizetést kap, miniszternek járó ütlegek nélkül.

A tervrajz igazán szép volt. Florinda kisasszonynak el kellett ismerni, hogy ez egy remekmű lesz.

— És ezt ön a saját fejéből tervezte ki? kérdezé a mestertől.

— Nem biz én, kisasszony. Nem szoktam olyannal kérkedni, a mi nem az enyim. Én ezt emlékezetem szerint utánoztam a ruáni (Rouen) kathedrale khorus-székei egyikének mintájára, a melyeket úgy hinak, hogy «miseri cordes».

— Ah! Ön járt Franczia országban?

— Három esztendeig tanultam ott a mesterségemet; beutaztam az egész országot — gyalog. (E szerint jól kell neki tudni francziául.)

Florinda kisasszony a kezét nyújtá a mesternek.

— Ön nem haragszik «ránk»?

(Most már *többesben* intézte a kérdést.)

— Én nem szoktam rovásra haragudni, kisasszony.

Florirínda megszoritá a kézmüves kezét; valóságos őszinte kézszoritás volt az.

S ettül a kézszoritástul megbocsátotta Kis János a sértő «idióta» szót.

Talán tán még meg is csókolta volna a szoritó kezet, ha csupasz lett volna; de keztyü volt rajta, tizenkét gombos, s azt nem lehet olyan hamar lehúzni.

Ettül fogva aztán a rajzoló tábla mellett is tudott danolni Kis János.

De csak bezárt ablak mellett.

Hanem azért mézes kalácscsal sem lehetett volna átcsalogatni az átelleni palotába. Azt már fogadása tartotta, hogy oda többet be nem teszi a lábát.

V.

Megszokott dolog volt, hogy éjjelenként a bankár háza elé hintó álljon. Vagy ő maga érkezett haza az orfeumból, vagy a kisasszonya a zsúr fikszből, vagy vendégekre várt a hintó.

Hanem egy éjszaka az történt, hogy a Heuteroth-palota előtt megálló hintóból három úr szállt ki, a kik a rendőrtisztviselők egyenruháját viselték, a bakról pedig, a kocsis mellől egy rendőr, a kinek a csuhája alól kilátszott a kardtok vége. — Azok mind bementek a kapun.

Egy órai időzés után mind a négyen visszajöttek; de még egy ötödiket is hoztak magukkal. Az pedig a Heuteroth bankár volt. Az arczát ugyan nem lehetett látni, mert azt eltakarta a felhajtott tengeri vidrabőr bundagallér. A három egyenruhás úr, meg a bankár beült az üveges hintóba, a fegyveres rendőr felkapott a bérkocsis mellé, s azzal éjnek éjszakáján elrobogtak.

Másnap korán reggel, még füstük előtt, nagy sebbel-lobbal rohant be Kristóf öreglegény Kis János mester szobájába, a hol az javában dolgozott a rajzolásán.

— Szörnyü eset, a mi a szomszédba esett. Bankárt elfogtak policzájok! Tolvaj volt, svihák volt; sikkasztotta, csalta, lopta sokat! Mindent lepecsételtek kvártélyában, még spukktrigliket is; elvittek, becsuktak dutyiba bankárt. No most beszilj már Heuteroth!

Erre a megrendítő hírre az első gondolatja ez volt Kis Jánosnak: «hát úgy-e jobb idiótának lenni?»

Hanem a második szó, a mi a lelkében felhangzott, ez volt: «de mi lesz már most abból a szegény leányból, a ki úrnő volt eddig, s a kinek nem maradt most már egyebe az apjáról, mint egy megbecstelenitett név. Hát most már ki van felyül, ki van alul a társadalmi lajtorjafokon?»

Iparkodott kiverni a fejéből az ezután következő gondolatokat.

Többé újságot sem vett a kezébe, hogy ne olvassa belőle azt az egész szégyenletes történetet, a mi olyan soká beszéltetett magáról.

A szép Florinda kisasszony is eltünt a fényes lakásból, a melyben minden bútor le volt pecsételve. Senki sem kérdezte, hová lett? Ő sem kérdezte.

Csak a végét tudta meg a gyászos történetnek. Egy csunya langyos napon mindenféle konfiskált pofájú alakok taszigálódtak a Heuteroth-palota kapuja előtt: ezek voltak az árverések hiénái.

A bankár ügye befejezésre jutott. Sokféle tisztátalan kezelés lett rá bebizonyitva. Öt esztendei börtönre itélték, a mibe még a vizsgálati fogságot sem tudták be neki. Csőd alá került vagyonából a megkárositott ügyfelek alig kaptak húsz százalékot. Most már a bútorait kótyavetyélik: abbul talán kikerül a perköltség.

Kis János még a függönyt is az ablaka elé húzta, hogy ne lássa ezt a szomorú jelenetet: hogyan hurczolnak ki az átelleni palota kapuján egyik bútordarabot a másik után s rakják targonczára. Idegen embernek is elfanyarodik a szive, ha ilyent lát.

Egyszer azonban csak bekopogtat az ajtaján egy rendőr, s jelenti egész tisztelettel, hogy köszönteti a végrehajtó úr, sziveskedjék felfáradni az árverés színhelyére, valami tanúbizonyság végett.

Kis János mester tehát, hivatalos megidézés folytán, mégis csak felment még egyszer abba a házba, a hová fogadása tartotta többé be nem lépni.

A rendőr egyenesen Florinda kisasszony budoárjába vezette.

Tele volt az az árverező kréti és pléti szemenszedett alakjaival, a kik az ilyen alkalommal a legszurtosabb gúnyáikat szokták felvenni, hogy a tisztességes árverezőket elriaszszák undorító külsejükkel.

Minden bútort elhordtak már a szobából, csak épen az iróasztal volt még ott. Azon irta a végrehajtó segédje az árverési lajstromot; de már a szalmaszéket, a min ült, a házmestertül kérték kölcsön.

Kis Jánost megdöbbenté, hogy e büzös, szurtos csoport között ott látta Florinda kisasszonyt is. Igaz, hogy egy szögletbe odahúzódva, lefátyolozott arczczal. De mégis ráismert.

A végrehajtó rögtön felvilágositá:

— Engedelmet kérek, tisztelt polgártárs, hogy idefárasztottam. Heuteroth kisasszony a mai árverésen azon czélból jelent meg, hogy a lefoglalt tárgyakból mindazt, a miről bebizonyitható, hogy az a kisasszony személyes tulajdona, reklamálja. A törvény erre jogot ád neki. Heuteroth kisasszony azt állitja, hogy ez az iróasztal az ő személyes tulajdona, s önre hivatkozik, mint illetékes tanúra.

Kis János jó lélekkel felelhette azt, hogy «igen is, én ezt az iróasztalt Heuteroth kisasszony számára készittettem.»

A végrehajtó jó ember volt: belenyugodott ebbe a tanúvallomásba. Hanem a segédje farkasfogú ficzkó volt: az nem engedte ki olyan könnyen a prédát az állkapczája közül. Azt kérdi a mestertől:

— Igen, de kitől kapta ön meg az árát ennek a bútordarabnak?

Kis Jánost nem vitte rá a lelke, hogy hazudjék, ha bármilyen szép kisasszonyon segithet is vele. Megmondta a valót.

— Heuteroth bankár ürtól kaptam meg a pénzt.

— Akkor ez is a csődtömeghez tartozik, — mondá száraz hangon a végrehajtó. — Ez is árverés alá kerül.

A szögletben elfojtott zokogás hangzott.

A segéd kikiáltá a bútordarab becsárát: «öt forint.»

Ennyire volt becsülve a remek bútor hivatalos úton.

Erre a sakálok elkezdtek egymás hátára mászva vonyitani: hat forint! hét forint! hét forint ötven krajczár! Nyolcz forint!

Kiss János elvárta, keblébe dugott kézzel, a mig az árverési hiénák felverték az iróasztal árát tizenhat forint hetvenöt krajczárra: akkor széttaszitott köztük a két könyökével, s odatörve magát az iróasztalhoz, elkiáltá «száz forint.» S azzal odadobta a tárczájából kivett százast a jegyző elé.

«Senki többet!»

Dehogy többet! Úgy futott az valamennyi az ajtó felé, mintha oroszlán csapott volna közéjük.

— Én szegény vagyok . . .

— Ön azt mondta egyszer itt, ezen a helyen: «gazdag vagyok, mert meg vagyok elégedve». Hadd legyek én is ilyen gazdag.

— Én nem adhatok önnek semmit abból, a mi drága, a mi fényes.

— Ön adhat nekem, a mi legdrágább, legfényesebb, egy *becsületes nevet*.

. . . Ez már igaz! Egy elitélt sikkasztó leányára nézve egy kézmüves tiszta, becsületes neve nagyobb, mint Dárius minden kincse.

Kis János kezét nyújtá Florindának.

— Elveszem önt. (Folytatása következik.)

«Hisz ez egy idióta!» kiabálták szaladás közben. Percz múlva üres volt a szoba.

A végrehajtó is bevégezte a dolgát segédestül együtt s eltávozott búcsúvétel nélkül. Hát biz ilyen eseteknél nem járják a rendes szólásformák: «Engedelmet kérek az alkalmatlankodásért!» — «Örülök, hogy szerencsém volt.»

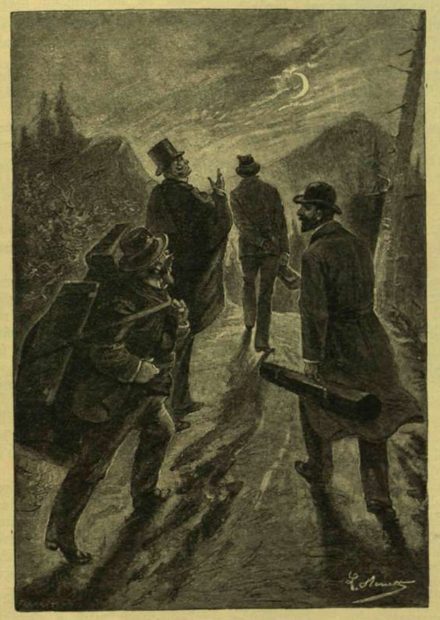
Csak ketten maradtak a szobában: az asztalos a megvett iróasztal mellett, s a lefátyolozott hölgy ott a szögletben. De a mint magukra maradtak, a hölgy felveté arczáról a fátyolát s odasietett a mesterhez s megragadta mind a két kezével a kezét, most már keztyűtlenül.

— Uram! ön megvette az iróasztalomat: most már vegyen el engem is feleségül.

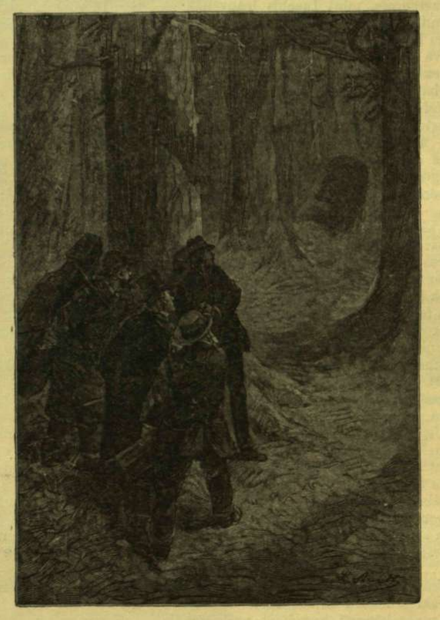
Kis János egészen megrettent ettől a szótól.

— Kisasszony, én egy közönséges *mesterember* vagyok.

— Ön az első *nemes ember*, a kivel ez életben találkozom. Vegyen el engem nőül. Én önnek hűséges asszonya leszek. Semmit sem viszek önhöz: csak egy igaz szerető szivet és minden dologra kész két kezet.

— Oh, szűz Diána! — áradozott Yvernes.

— Megálljatok, mi az ott?

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

II.

A kakofonikus szonáta hatása.

Abban bizony van valami nyugtalanító, ha az ember éjjel, ismeretlen országúton mendegél holmi puszta vidéken, hol rendszerint több az útonálló, mint az utas. Kvartettünk ebben a helyzetben volt jelenleg. A franczia különben bátor emberek, müvészeink pedig különösen azok. Csakhogy a bátorság és félénkség között van még egy határvonal, a mit józan elmével számba nem venni nagy kár volna. Ha a vasúti töltést a viz nem öntötte volna el olyan váratlanul, s ha a coah Freschaltól öt mérföldnyire össze nem tört volna: a kis müvésztársaságnak nem kellene most éjjel ezen a gyanus országúton kódorognia. No de reméljük, hogy nem történik semmi bajuk.

Lehetett körülbelül nyolcz óra, mikor Zorn Sebestyén és társai a kocsis utasitása szerint a tengerpart felé vezető úton elindultak. A hegedüsök nem panaszkodhattak, mert hangszereik a könnyü börtokokban épen nem voltak nehezek. Hiszen nem is panaszkodnak, sem a bölcs Frascolin, sem a vidám Pinchinal, sem az ideális ömlengésekre hajlandó Yvernes. Bezzeg a szegény gordonkásnak van mit czepelnie a hátán, akár egy szekrény volna. Ismervén természetét, nem csodálkozunk, hogy felfortyant haragja gyakori szitkokban tör ki. S ráadásul mennyit nyög, mekkorákat sohajt szegény feje, a hangutánzó indulatszócskák egész serege pattan le ajkairól.

Köröskörül vak sötétség terjed el. Sürü felhők kergetőznek az égen, itt-ott meg-megszakad fekete kárpitjuk, s kitetszik a holdnak gúnyolodó ezüst sarlója. Isten tudja miért — talán mert amúgy is elöntötte a mérges epe — de a szőke Diana sehogysem tetszik a mi Zorn Sebestyénünknek. Megfenyegeti az öklével, s igy támad reá:

— No, mit dugod ki te is bárgyú pofádat? . . . Istók úcscse, nem képzelek valami ostobább dolgot, mint azt a szelet dinnyét ott fenn, a mint sétálgat.

— Meghiszem azt, hogy jobb volna, ha fele képét fordítaná felénk most a hold, — vélekedett Frascolin.

— Ugyan miért? — kérdé Pinchinat.

— Mert akkor jobban láthatnánk.

— Oh, szűz Diána, nyájas éji vándor, halvány arczú bolygója a földnek, oh te imádott ideálja az imádásra méltó Eudymionnak . . .

— Elvégezted-e már istenitő felfohászkodásodat! — riad rá a gordonkás. — Ha ezek az első hegedüsök egyszer elkezdik . . .

— Szedjük gyorsabban a lábainkat — veti közbe Frascolin — különben az a kellemes meglepetés érhet, hogy Isten ege alatt töltjük az éjszakát.

— Az ám, ha csak Isten ege volna felettünk . . . aztán a san-diegói hangversenyről is elkésünk? — jegyzi meg Pinchinal.

— Gyönyörű egy állapot! — kiált fel Zorn Sebestyén, s ráz egyet a hátát nyomó szekrényen, úgy, hogy belülről panaszos hangok hallatszanak.

— Pedig ezt a gyönyörű állapotot tulajdonképen neked köszönhetjük, öreg, — mondja Pinchinal.

— Nekem-e?

— Bizony neked. Miért nem maradtunk San-Franciscóban, holott alkalmunk volt egy egész rakás kaliforniai fület gyönyörködtetnünk.

— Hát akkor miért jöttünk is el onnan? — kérdi a gordonkás.

— Mert te akartad, hogy eljöjjünk.

— Akkor, be kell vallanom, hogy szánandó egy tanácsot adtam, és ha —

— Oh, nézzétek csak, nézzétek — kiált fel Yvernes, s újjával az égboltozat egy bizonyos pontjára mutat, hol a hold-karéj egy vékony sugara a felhő szélét fehér keretbe foglalta.

— No, mi az, Yvernes?

— Nem olyan-e az a felhő, mint valami sárkány, mely szárnyait kiterjeszti, s pávafarka van, rajta száz Argus-szem?

Annyi bizonyos, hogy Zorn Sebestyén nem olyan szerencsés, mint Inachis leányának az őrzője volt, a ki száz felé látott egyszerre, mert lám, nem látta meg még azt a mély kerékvágást sem, hova fél lábával beleakadt; így hát hasra esik teljes hosszában, s a hátán levő szekrénynyel olybá tünik fel, mint egy nagy teknősbéka, mely a földön csúszik-mászik.

A kvartett vezetője természetesen újra dühbe tör ki — no, hiszen van is rá oka bőségesen — szidja az első hegedüst, a miért megbámulta a levegő-égen úszkáló szörnyeteget.

— Yvernes az oka! — zsörtölödik Zorn Sebestyén. — Ha nem néztem volna arra az átkozott sárkányra...

—Hiszen nem is sárkány már, lelkem, öregem, hanem csak két fülü kancsó! Élénk fantáziával az ember látni véli, a mint Hebe, a nektárpohárnok tartja kezében...

— Ne feledjük, hogy abban a nektárban veszett sok víz van — kiált közbe Pinchinal, s vigyázzunk, hogy az a te istennőd, az örök ifjuság istennője, nyakunkba ne zúdítson egy kis záporesőt.

Ez bizony még kellemetlenebb dolog lett volna, s valóban a tornyosodó felhők fergeteggel fenyegettek. Ugyancsak szedték a lábaikat, hogy idején érkezzenek Freschalba.

A dühtől tajtékzó gordonkást fölsegítették a földről, s talpra állították a vén morgó medvét. A szolgálatra-kész Frascolin ajánlkozik, hogy viszi a gordonkát, Zorn Sebestyén eleinte hallani sem akar róla... hogy ő megváljék a gordonkájától... egy Gand és Bernardel-féle remektől... hisz énjének egyik felétől kellene elszakadnia... És mégis, úgy kell lennie, Frascolin veszi a hátára Sebestyén úr énjének a felét, a maga könnyű hegedüjét pedig átadja helyébe. Gyorsított léptekkel folytatják útjokat, két mérföldet megtesznek, a nélkül, hogy valami nevezetes dolog történnék. Az esővel fenyegető éj mind sötétebb lesz. Erősen kell ügyelniök, hogy járván a sötét úton, valahogy le ne guruljanak, mert nem is számítva, hogy a kerékvágások igen mélyek, néhol merészen kanyarodik, mélységes örvények, kiálló szikla-hátak szélén vezet, melyekről trombitaharsogáshoz hasonlatos zajjal zúdul alá a víz-zuhatag. Ha Yvernes természeti hajlandósága miatt ezt poétikusnak találja is. Frascolin a maga józanságával legalább is nyugtalanítónak tartja.

Azonkívül arra is számithattak, hogy holmi gyanus ábrázatú egyéniségekkel lehet találkozójuk, mert effélék a dél-kaliforniai országútakon gyakorta veszélyeztették az utasokat. Már pedig a művésztársaság tagjainak fegyvere négy hegedűvonó volt csupán, az efféle fegyver tudvalevőleg nem elegendő olyan országban, hol a Colt'-féle revolvert feltalálták, sőt időfolytával jelentékenyen tökéletesitették is. Ha Zorn Sebestyén és társai amerikaiak lettek volna, bizonynyal visznek vala útitársul egy-egy revolvert, melyet Amerikában minden polgár nadrágjának külön erre a czélra varrt zsebében szokott hordani. Sőt még arra a rövid útra is San-Franciskótól San-Diegóig minden telivér yankee magával vitte volna azt a kis hatlövetü jószágot. A mi franczíáink percze nem tartották szükségesnek. Avagy legyünk őszinték, eszökbe sem jutott, pedig esetleg meg is bánhatták volna.

Pinchinal megy elől, gondosan vigyázza az út kanyarulatait. Ott, a hol jobbról is, balról is, mintha keskenyednék, ott nem kell holmi váratlan balesettől tartaniok. A javíthatatlan «Csalóka Péter»-nek mindig az motoszkál a fejében, hogy be derék dolog volna derekasan ráijeszteni a pajtásokra. Például: megáll, s ijedtségtől reszkető hangon dadogja:

— Megálljatok... ott lenn... mi az!... Huzátok fel a kakast, hogy egyszerre lőjjünk!

De bezzeg, ha az őserdők között vezet az út, a százöl-láb magas sequoiasok, e mamuth-korbeli fák között, melyek Kaliforniának óriás fái... megcsappan neki is tréfaüző kedve. Ez óriási fák törzse mögött tiz ember kényelmesen elrejtőzhetik. No, vajjon itt nem csattan-e fülökbe elsütött revolvernek a hangja, vagy fülök mellett nem süvít-e el golyó? Az efféle éjjeli orvtámadásokra alkalmas helyeken ugyancsak ki kell nyitniok a szemöket. Ha utonállókkal egyáltalában nem lesz találkozásuk, ezt csupán annak köszönhetik, hogy e tisztes faj Amerika nyugati részéből teljesen kiveszett, s jelenleg az ó- és újvilág népes vásárait keresi fel, a zsebmetszés nemes mesterségének szentelvén tehetségét. A Moor Károlyok és Sbogor Jánosok utódai! S vajjon kinek is támadhatnának ilyen gondolatai, ha nem Yvernesnek? Bizony nem méltó a darab a díszletekhez — vélekedik ő.

Pinchinal hirtelen megáll, mintha lábai gyökeret vertek volna.

Frascolin sem cselekszik különben.

Zorn Sebestyén és Yvernes követik a példájukat.

— Mi az? — kérdi a második hegedüs.

— Mintha látnék valamit — mormogja a mély hegedüs.

Ezúttal nem tréfál. A fák között mozog valami.

— Ember vagy állat? — kérdi Frascolin.

— Magam sem tudom még.

Egyik sem tudta, hogy mitevő legyen. Egymáshoz lapulva némán és mozdulatlanul meredtek a sötétbe.

A felhőhasadékon átszürődött a hold világa a sequoiasok ágain keresztül az erdő templomába, s némi világot vetett mintegy száz lépésnyi távolban a földre is.

Pinchinal nem csalódott. A mozgó alak embernek igen nagy volt, állat lehetett tehát. De micsoda rengeteg nagy állat... Négylábú... ragadozó... Bizonyára az, de micsoda ragadozó állat?

— Talponjáró! — mondja Yvernes.

— Ördög vigye a dögöt — dörmögte mérgesen, — de ezúttal nem hangosan, Zorn Sebestyén... A dög alatt pedig inkább téged értelek, Yvernes! Nem tudsz úgy beszélni, mint más okos ember?... Mi az ördög az a «talponjáró»?

— Olyan állat, a mely négy lábon jár, még pedig a talpán — magyarázza Pinchinal.

— Medve! — teszi hozzá Frascolin.

Csakugyan medve volt, még pedig hatalmas egy példány. Oroszlánok, tigrisek, párduczok nincsenek Kalifornia erdeiben. Annál több a medve, már pedig a medvével nem tanácsos egy bokorról málnát szedni.

Épen nem kell csodálkoznunk azon, hogy a mi párisi művészeink ritka egyetértéssel ki akartak téri a medve útjából. Elvégre is a medve volt «otthon». A kis karaván még összébb bujt, s lassan hátrált, látszólag nyugodtan, korán sem mutatva, mintha égérutat akarna venni, még pedig arczczal a medvének fordulva.

A medve lassacskán feléjök czammog, úgy mozgatja az előmancsait, mintha sürgönyözne, lombán és esetlenül dülöng jobbra-balra. Mind közelebb jön, s mintha ellenséges szándékkal közelednék, rekedtes mormogása és fogainak csattogása ugyancsak nyugtalanítók.

— Hátha négyen négy felé iramodnánk! — ajánlja ő felsége.

— Azt ugyan ne tegyük — vélekedik Frascolin. — Egyiket mégis csak körme közé kaparintaná a maczkó, s annak kellene a többiért megszenvednie.

Ezt az oktalanságot tehát nem követték el, mert nyilvánvaló, hogy balul ütött volna ki.

A kvartett így egy «köteg»-ben valamivel világosabb erdő-parczellához ér. A medve mintegy tiz lépésnyire lehetett tőlük. Hátha most támad rájuk?... Aligha nem, mert erősebben morog, gyorsabb tempóban tart feléjök.

A kis karaván még gyorsabban hátrál, s a második hegedüs kiadja a parancsot:

— Ne féljünk!... Helyén legyen az eszünk!

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent, és minden könyvárusnál kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND

összes művei.

Közrebocsátja GYULAI PÁL.

I., II. kötet.

GYULAI PÁL.

Regény öt részben.

Első kötet I.—III. rész, második kötet IV.—V. rész.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

III. kötet.

FÉRJ ÉS NŐ.

Regény két részben.

Ára füzve 2 frt. Ára füzve 2 frt.

Magyar királyi államvasutak.

A termes gőzhajók téli menetrendje. Fiume-Velencze és Fiume-Ancona között.

A fiume-velenczei hajóvonalon az elegáns «Dániel Ernő» nevü termes gőzhajó közlekedik, mely ugy oda, mint vissza — Pirano érintése nélkül — 10 órai időtartam alatt teszi meg utját. A fiume-anconai hajóvonalon a legnagyobb kényelemmel berendezett «Villam» nevü gőzhajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kivül még külön luxus-osztálylyal is birnak, melyek külön elegáns teremmel, sétafedélzettel, kittünő ágyakat tartalmazó kabinokkal, dohányzó-teremmel, villamos világitással és gőzfütéssel vannak ellátva. A «Villam» nevü gőzhajó a termen kivül még egy kisebb, 4 hálóhelylyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bir, mely külön megrendelhető. A termes hajók téli menetrendje. November 1-től márczius hó végéig: **Fiuméből** indul Velenczébe minden szombaton 8 órakor este. **Velenczéből** indul Fiuméba minden kedden 8 órakor este. **Fiuméből** indul Anconába (a Budapestre induló gyorsvonathoz való csatlakozásban) minden csütörtökön 7 ó. 30 p. reggel. Anconából indul Fiuméba (a Róma, Nápoly, Bolognából érkező vonatokhoz való csatlakozásban) minden szombaton 9 órakor este. **A tengeren való hajóátkelés 10 órát vesz igénybe.** A gyorsvonatok használatáért a termes gőzhajók menetdijjaival együtt, fizetendő: A gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón a luxus-osztályért ágygyal együtt 20 frt. A gyorsvonat használatáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 frt. A gyorsvonaton I. osztályért Budapest-Fiume között 12 frt. A gőzhajón a luxus-osztályban ágygyal együtt 8 frt és az I. osztályért ágygyal együtt 6 frt. Bővebb felvilágositás a m. kir. államvasutak állomásain és menetjegyirodáiban, valamint a Cook-féle utazási vállalatnál nyerhető Az igazgatóság.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

96., 97., 98. füzet. — Uj olcsó kiadás.

VÁRT LEÁNY VÁRAT NYER

Második kiadás.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

VASÁRNAPI KÖNYVTÁR.

32. füzet.

BERNI DETRE

Az Amelungok hőse.

A magyar népnek és ifjuságnak elmeséli

GAÁL MÓZES.

Sok képpel.

Ára füzve 20 krajczár.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

AZ ASZTALOS CSALÁDJA.

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

VI. (Folytatás.)

No hiszen megindult a pletykazuhatag a szegény Kis János fejére, a mint nyilvánosságra került, hogy elvette a híres sikkasztó bankárnak a leányát.

Az egyik azt mondta: «no te szegény tislérmájszter, elvetted a híres bálkirálynét! majd megnemesit az téged! feldiszíti a homlokodat koronával: csak azt nem tudod még, hogy ötágú lesz-e, vagy hétágú, vagy tizenegyágú?»

Mások ellenben Florinda fölött élczelődtek: «no iszen érdemes volt azért korcsolyázni, kutsirozni, kotillionozni hét farsangon, hét fürdőszezónon keresztül, hogy az ember leánya utoljára egy asztalosmesterrel kösse be a fejét!»

Az arany fiatalság pedig, mely eddig, mint az aranyos légysereg dongta körül a divatos szépséget, ezután a lehetetlenséggel határos férjhezmenetel után, egész bizonyosra vette a prédát s fogadások történtek klubbokban és kaszinókban, hogy ki lesz a szerencsés legelébb elejteni a vadász-zsákmányvá lett nemes vadat?

Hát mind elvesztették a fogadásukat.

Florindából mintaképe vált a hű feleségeknek és jó gazdasszonyoknak.

Otthon ült egész nap, s végezte gazdasszonyi feladatait: a konyhában is helyt állt. Egyedüli mulatsága az olvasás volt. De a könyvekre sem fogyasztotta a férje keresményét; maga dolgozott pénzért: fehér hímzést csinált; a mig csak világos volt, mindig ott lehetett látni abban a muskátlis ablakban a hímző-dobocska előtt, a mint öltögetett.

A mi pénzt így szerzett, azon megvette a magyar költők képekkel diszített munkáit. Ez volt az egyedüli mulatsága. De hiszen nem is lehetett más. Hol találjon társaságot egy elitélt sikkasztó leánya? Nem járt ki a házból a férje nélkül.

A házasságuk első három évében kétszer volt keresztelő a házban: fúcska volt mind a kettő. A nagyobbikat Jancsinak keresztelték, a kisebbiket Pistának. Ezek aztán adtak elég hivatalt az asszonykának. A kinek két fia van: el van az már látva bállal is, színházzal is, konczerttel is.

Mind a két ficzkó olyan hű képmása volt az apjának, mintha az arczából metszették volna ki. Még a fotográf sem találta volna el jobban.

Florinda egészen beletalálta magát abba a boldogságba, a miről Kis János azt mondta, hogy ez az igazi gazdag ember sorsa.

Pénzt is jócskán szerzett az asztalos a munkájával, s annak a megtakarítása az asszonyra lett bizva.

Mikor a házasságuk ötödik esztendeje elkövetkezett, Kis János azt mondá a feleségének, hogy valami hét, nyolcz száz forintot ki akar venni a félretett pénzből.

— Mit akar vele kezdeni? — kérdezé az asszony.

— Még egy szobát akarok hozzá épittetni a házunkhoz.

— Minek?

— Hát tudod, ez az ötödik esztendő. Mikor ez letelik, akkor az apád kiszabadul a fogságából. Annak a számára épitjük ezt az új szobát, hogy legyen a fejét hová lehajtani.

R. Hirsch Nelli rajza.

Otthon ült egész nap a himző dobocska előtt.

Ha szinpadon mondana valaki ilyet a feleségének, erre okvetlenül az a jelenet következnék, hogy az asszony férjének e nagylelkü, gyöngéd gondoskodását azzal viszonozza, hogy elérzékenyülve nyakába borul s telesirja a galléját könnyeivel; hanem hát Kis Jánosné asszonyban semmi szinjátszási hajlandóság nem volt. Nagyot nézett a férje szemébe s azt mondá egész hidegen:

— Maga ide akarja hozni közénk az apámat, ha kiszabadul? (Soha sem tegezte a férjét.)

— Hogy legyen neki valahol otthona.

— Hát aztán a gyerekeknek mit mondunk, hogy honnan került elő a nagyapjuk?

— Majd találsz ki te valamit. Hisz az anyák úgy is folyvást kegyes hazugságokkal tudják a gyerekeket rendben tartani: mondd nekik, hogy a Mikulás hozta.

Az asszony nem mosolyodott el a mókán.

— Hát elvégre is borító alatt nem tarthatjuk a gyerekeket, — mondá a férje, — ők megtudják a nagyapjuk mivoltát, a mint iskolába kezdenek járni; a legelső gyerek, a kinek a Jancsi birkózás közben betöri az orrát, rögtön a nagyapját fogja a szemébe vágni. Söt azt hiszem, hogy eddig is mesélt már azoknak a nagyapjukról valamit az öreg gazdasszony, meg a Peti inas, nem lesz ez már újság rájuk nézve.

— Jól van. De hát hiszi-e maga, hogy a kiszabadult Heuteroth úr majd megmarad itt a mi szerény hajlékunkban, s hozzá szokik a mi tizenkét órai ebédeinkhez, a miket az öreg Zsuzsa néni készit?

— Hát mit csinálhatna egyebet?

— Ne féltse Heuteroth urat. Talál az magának helyet a világban, mihelyt a budapesti aszfaltot érzi a talpa alatt. Egyébiránt helyeslem, hogy ha még egy szobát épittet a házához: önnek magának majd jó lesz az dolgozószobául. Mert hogy Heuteroth úr nem marad meg benne két hétig: arra mérget veszek.

Kis János tehát, a mint kitavaszodott, felépitteté az új szobát, hozzá toldva a régi épülethez. (Igy szoktuk biz azt mind kicsiny uracskák: most egy szobácskát, majd egy tornáczocskát; no még egy kukulloriumot! (Ez a szittya-stil az épitészetben.)

Be is bútorozták azt szépen, csupa tölgyfa volt asztal, szék, szekrény, nyoszolya. Ezt szerette az öreg táti: ilyen volt a bútorzata a hajdani dolgozószobájában is. Abban bizony ellakhatott akármilyen bankár.

Végre eljött a nevezetes nap, melyen a hazatérő családfő megérkezése jelezve volt. A vasúthoz kiment eléje Kis János feleségestől.

Ez volt a legkeserűbb falat, a minek a lenyelésére elszánta magát: kezet szoritani, összeölelkezni — Heuterothtal annyi ember szemeláttára. Nem fogja rágni, csak lenyeli egyszerre.

Jó szerencse, hogy a vasúti perronon levő közönség *idegenvaksággal* van megáldva. Minden szem csupán a várt ismerős számára van nyitva. Senki sem ügyel rá, hogy kik ölelkeznek mellette, a lábára taposva.

Kis János csak állt ott a perron szélén, a feleséget karján tartva s leste, hogy mikor fejlődik a bummelczúg rajából az, a kire ők várnak: míg egyszer aztán a sokaság közül egy soha nem látott alak kiválik, nagyot üt a vállára ezzel a szóval?

— Szervusz májszter! Hát maga is kijött a leányommal?

Azzal nyakába borul Florindának, azt jobbról balról összecsókolja. Az pedig engedi. Ez mégis a papa lesz.

— Itt van májszter a pakkomról való jegyem: vegye ki, aztán hozassa utánam.

Azzal odanyomta a markába a málhaczédulát, s aztán Florindát karjára füzve, el kisietett,

fiakker után kiabálva. A *májszter* vitethette utána a kikeresett bőröndjét hordárral targonczán.

Hát bizony az «új» Heuterothra nem lehetett ráismerni a régi fényképe után.

A haja, melyet hajdan melanogénnel gesztenye színűre festett, a festék megszüntével tökéletes lilaszínűvé változott, az arcza ellenben, mely azelőtt símára volt borotválva, jelenben rövidre nyirt vörhenyes szürke szakállal, bajuszszal volt borostázva; az egész termete a szegedi országos gyógyintézet diétája mellett szépen megkarcsusodott, az öt év előtti smoking most egészen betakarta elől: — nem volt csoda, hogy a saját veje sem ismert rá.

Ebben volt valami vigasztalás. Talán így majd más emberek sem ismernek rá.

Mire Kis János az ipa bőröndjével hazaérkezett, már akkor az apósa teljesen ura volt a helyzetnek. A két gyerekkel rögtön megismertette a mivoltát: elmondta nekik, hogy ő most a szegedi államfogházból került elő, a hova csupa válogatott derék hazafiakat gyüjtenek össze, a kik sajtóvétségért, a kormány elleni összeesküvésért, hazájuk felszabadításáért, párbaji vitézkedésért vannak rabságra kárhoztatva, ki több, ki kevesebb időre. Ő volt azok között a legelőkelőbb, mert őtet nehéz öt esztendőre záratta be az átkos kormány.

Megtette magát mártirnak. A gyerekek elhitték.

Aztán, a mint a bőröndje megérkezett, sietett azt felbontani, s első dolga volt abból mindenféle kalimpáló faragott alakokat előszedni, s azokkal a gyerekeket megajándékozni. (A szegedi börtönben a rabok gyerekjátékok faragásával is foglalkoznak.)

Az ebéddel is egészen meg volt elégedve Heuteroth papa; sokkal jobb, mint a milyet a szegedi Grand Hotelben szolgáltat a *főpinczér* (a kit úgy hínak, hogy «porkoláb»).

Délután pedig egy forintot kért a vejétől — kölcsön. De számot adott neki róla, hogy mire kell s kényszeríté, hogy azt írja be a számadásos könyvébe eképen: «Heuteroth úrnak, bélyegre 50 kr., omnibuszra oda-vissza 20 kr., gőzsiklóra 20 kr., borravaló kapusnak 10 kr. Summa 1 frt o. ért.»

A bélyegről azt lehetett következtetni, hogy Heuteroth úr sietve igyekszik valamely miniszteriumnál tehetségeinek megfelelő alkalmazást keresni.

S csakugyan! Pár nap mulva diadalmasan hozta haza a hivatalos közlöny számát.

— Itt van! Megvan! Ez aztán a gyors elintézés!

Odamutatott a közlöny veres plajbászszal aláhúzott soraira.

«Heuteroth Viktornak megengedtetik, hogy nevét Vászonkói Győzőre változtathassa».

Ez már jó gondolat volt! A megbélyegzett Heuteroth Viktor nem létezik többé: helyébe támadt egy szittyamagyar, a kinek a neve egy betű megfordításával a legnagyobb mágnás család predikátumához hasonlit. Váltóra irva nem is roszúl veszi ki magát.

Ennek a következése lett még egy forintnyi kölcsön, fiam uramtól, a majsztertől.

Az meg szükséges volt száz darab névjegy beszerzéséhez az új névvel.

Mikor aztán ez is megvolt, azontúl nem volt a tátinak több szüksége a majszter kölcsön forintjaira. Azok a névjegyek minden jóra beváltak.

Hiszen a hajdani bankár otthonos volt az egész üzletvilágban: alkusz, ügynök, bemondó, közvetitő, beszerző, mintakihordó, sürgető, minden kitelt belőle. Ez mind vet valamit a latba. Ha három helyen kidobták, a negyediken megragadt.

Mikor valami busás sáphoz jutott, akkor három napig sem látták az asztalosék: a míg a szerzett pénzben tartott, a vendéglőben mulatott. Mindenütt lehetett őt találni: börzén, kávéházban, csak odahaza ritkán. (Vége következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

A tisztáson átjutnak, a fák törzsei védelmet nyujtanak újra. A veszély azonban nem csekélyebb. Az egyik fától a másikig bujkálókat a bestia hirtelen megrohanhatja ... Úgy látszik, ez volt a medve szándéka is, mert most már nem morgott, hanem a hátsó lábaira ereszkedve csendesen guggolt.

Ekkor a rengeteg erdőben, éjjeli órán muzsikaszó zendül meg, kifejezéssel teljes largo, mintha a művész egész lelkét lehelte volna a száraz fába.

Yvernes hegedült. Kivette volt hirtelen tokjából hegedűjét s hatalmas vonóját végig táncoltatta a húrokon ... Zseniális egy ötlet, az már szent! Zenészek voltak, miért ne lett volna fegyverök a hangszer? Amphion lantja nem indította-e meg Theba követ? Nem feküdtek-e Orpheus lábaihoz az erdők lirai érzelmű vadjai? Ime a medve a melódiák hallatára vadságát levetkőzte, s a hátráló művészeket nyomról-nyomra követve, hébe-korba olyatén morgást hallat, mely hasonlatos a zenekedvelők tetszésnyilatkozatához. Nem sok hija volt, hogy azt nem kiáltotta: bravo!

Negyedóra mulva Zorn Sebestyén és társai az erdő szélén vannak, azon is túl lépnek, mialatt Yvernes vigan húzza a nótát.

Az állat megáll. Úgy látszik, nem akarózik tovább baktatni, összecsapja ormótlan elő-mancsait.

Ekkor előveszi Pinchinal is a hegedűjét és kiáltja:

— A «medvetánczot», még pedig gyors tempóban!

Míg az első hegedűs az általánosan ismert melódiát *dur*-ban játszsza, a mély hegedűs élesen és hamisan kiséri *moll*-ban ...

Erre a medve elkezd tánczolni, majd a jobb, majd a bal mancsát fölemeli, ide fordul, oda fordul, s nem törődik azzal, hogy a kis karaván tovább halad az országúton.

— Ej, no, hiszen csak holmi czirkuszbeli medve volt, — jegyzé meg Pinchinal.

— Sebaj, — viszonza Frascolin, — azért mégis csak pompás ötlet volt az Yvernesé.

— Csak előre, ügessünk ... allegretto. — vág közbe a gordonkás, — hátra se nézzetek.

Kilencz óra tájban érkeznek meg ép-kézláb Freschalba. Ugyancsak szedték vége felé a lábaikat, pedig a medve nem volt immár a sarkukban.

Freschal mindössze negyven házból, vagy igazabban fa-kunyhóból áll bükkfa-erdő közepén, istentől-embertől elhagyatott falu mintegy két mérföldnyire a tengerpartól.

Művészeink két, árnyékos fákkal szegélyzett ház között sompolyognak el, aztán holmi nyilt térre jutnak, hol a kisded templom harangjába áll, tömörülnek, mintha éjjeli zenét akarnának rögtönözni, megállanak és tanakodnak.

— Ez ... hát ez volna a falu? — kérdé Pinchinal.

— Remélem, nem számítottál arra, hogy itt holmi New-York vagy Philadelphia-féle várost találsz? — felelé Frascolin.

— Csakhogy ez a kedves falu már édes álmát aluszsza, jegyzi meg kelletlenül Zorn Sebestyén.

— És mi bizonyára nem zavarjuk fel e szunyadó falvat, — teszi hozzá andalogva Yvernes.

— De épen, hogy kizavarjuk álmából, — kiált fel Pinchinal.

Végül is, ha azt nem akarták, hogy isten ege alatt töltsék az éjszakát, nem tehettek egyébként.

Egyébiránt az egész falu néma, kihalt, egyetlen ház ablakának a táblája sincs nyitva, sehol világosság. Csipkerózsa alvó kastélya sem lehetett különb ennél.

— Hol lehet a kocsma? — kérdi Frascolin.

— Az ám, a kocsma, melyről a fuvaros beszélt, hol az ő póruljárt utasai szives ellátást és éjjeli tanyát találnak. A kocsmáros pedig nyakraföre sietni fog, hogy a boldogtalan fuvarost kiszabadítsa nyomorúságából? ... Hátha az a jámbor ember mindezt csak álmodta? ... Avagy, a mi szintén lehetséges, hátha Zorn Sebestyén és társai útat tévesztettek, s ez a falu nem is Freschal?

Ezekre a különféle kérdésekre gyors felelet kellett. Meg kell kérdezniök valakitől, vagyis föl kell valamelyik falubeli lakót kelteniök ... persze, ha a véletlen úgy akarná, épen a kocsma ablakár kellene zörgetniök.

A négy művész házról-házra jár, vizsgálódik, hátha valamelyes czégér-féle reá mutat a kocsmára. Sehol semmi nyoma.

Ha kocsma nincs, akad talán egy vendéglátó kunyhó, s mivelhogy nincsenek Skótországban, amerikai módon fognak cselekedni. Ugyan melyik freschali utasítaná őket vissza, ha fejenként egy vagy két dollárért vacsorát és éjjeli szállást kérnek tőle?

— Rajta, kopogtassunk! — indítványozá Frascolin.

— Hanem taktusban, — tevé hozzá Pinchinal, — még pedig hatnyolczad taktusban.

Akár három- vagy négy-negyed taktusban kopogtattak volna is, az eredmény ugyanaz lett volna. Sem ajtó, sem ablak ki nem nyilik, pedig a kvartett már tizenkét házon is bezörgetett.

— Csalódtunk, — vélekedék Yvernes. — Hisz ez nem is falu, hanem temető, örök az álom, melyet itt alusznak ... Vox clamantis in deserto.

— Amen! fejezé be ő felsége oly mély hangon, mint valami kántor.

Mitevők legyenek, ha ez a halálos csend tovább így tart? Tovább kutyagoljanak San Diegóba? Hiszen megveszi az éhség és a kimerülés. No meg ebben a vaksötét éjben kalauz nélkül merre vegyék az útjokat? ... Talán más falut kellene keresniök? ... De hát melyiket? Hiszen ez a fuvaros szerint a tenger partján van ... Valószinüleg még inkább eltévednek ... Legokosabb, ha megvárják, míg virrad; csakhogy hat órát a szabad ég alatt tölteni, holott fejök felett olyan sötét felhők tornyosulnak, s előbb-utóbb megered a zápor ... bizony erre senki fia, még művész sem igen vállalkozik.

Ekkor Pinchinalnak valami ötlete támadt. Igaz ugyan, hogy az ő ötletei nem mindig a legjobbak, hanem a feje állandóan nyüzsög effélétől. Ezúttal Frascolin is helyeselte azt.

— Barátaim, ha a medvére hatással volt a muzsika, miért ne lenne hatással egy kaliforniai falura? A talpon járó bestiát megszelidítettük vele ... riaszszuk fel álmából harsány zeneszóval ezt a falut ... a *forte*-k és *allegro*-k nélkül ne szüköljödjék ám ...

— Megpróbálhatjuk, — vélekedék Frascolin.

Zorn Sebestyén meg sem várta, hogy Pinchinal befejezze mondókáját, már kivette gordonkáját a tokból, vas-hegyére felállította, s mivel hogy le nem ülhet, vonójával a jobb kezében készen áll, hogy a gordonka öblös hasából kicsalja a hangokat.

Társai is nyomban elkészülnek, hogy vezetőjük példáját kövessék.

— Onslow kvartettjét h-mollban, — kiáltja. — Kezdjük! Egy-két taktust isten nevében.

Soha ennél nagyobb virtuozitással nem játszottak még az amerikai kaszinókban és szinpadokon. Mennyei harmonia zendül meg, ember e varázsnak ellen nem állhat, ha ugyan nem verte meg a teremtő süketséggel. És ha — a mint Yvernes mondá — temető volt a hely, hol állottak, nos hát a síroknak kellett volna megnyílniok, a halottaknak új életre ébredniök, s a csontvázaknak is tapsoltak volna csontkezeikkel ...

Hanem az alvó falu aludt tovább, az ablaktáblák csukva maradtak, a kvartett felséges finaléjának varázsa életre nem keltette Freschal lakóit.

— Az ördög bújt beléjök, — üvöltött dühének teljességével Zorn Sebestyén. — Hát ezeknek a vadaknak is olyan sütet kell, mint a medvéknek? ... Annál jobb, kezdjük még egyszer, te Yvernes vedd d-durban, te Frascolin c-durban, Pinchinal te g-durban, én maradok a h-moll mellett ... rajta, teljes erővel.

No hiszen, ennél macskább zenét nem hallott még a világ, megrepedt volna tőle még az öreg dob is! ... Emlékeztetett arra a hevenyészett zenekarra, melyet Joinville herczeg hajdanában egy braziliai falu határán dirigált. Olyanforma volt, mintha pléhfazék hátán megfordított vonóval szimfóniát kopácsoltak volna.

Pinchinal ötlete pompásan bevált. A mit el nem érhettek kitünő zenei előadással, elértek az iszonyatos hangzavarral. Freschal kezdett ébredezni. Megvilágosodtak az ablakok. A falu lakói nem haltak ki tehát, mert im jelét adják életöknek. Nem is süketek, mert merő fül mindenik.

— Ezek alma-záporral fogadnak, — jegyzi meg Pinchinal egyik szünet közben, mert ámbátor összhang nem volt a darabban, de a taktusokat megtartották.

— Annál jobb, legalább eszünk valamit, — feleli az életrevaló Frascolin.

Zorn Sebestyén intésére újfent kezdik elülről a kakofonikus hangversenyt. Hatalmas dis-akkorddal fejezik be és várják a hatást.

Szó sincs róla, hogy almával dobálják meg őket a húsz vagy harmincz nyitott ablakból kinézők, ellenkezőleg *hurrah*-k, harsány *hip*-ek zúgnak. A freschali füleknek bizonyára nem volt soha módjuk ily nagy élvezetben részesülni; s annyi bizonyos, hogy most már bármelyik kunyhóban szivesen fogadják őket éjjeli szállásra.

De míg a freschaliak a ritka élvezet gyönyörein kéződztek, egy szem és fültanu, kinek közeledtét nem vettek észre, közeledett hozzájuk nehány lépéssel. A villamos-önműködő kocsiból kilépő idegen megállott a tér szögletében. Magas, poczakos férfiú, a mennyire a sötétben ki lehet venni.

Míg a párisiak várják, hogy az ablakok után az ajtók is nyiljanak meg éjjeli tanyát adva — a mi legalább is kétséges még — még közelebb lép a jövevény, és tiszta franczia kiejtéssel, szeretetreméltó nyájassággal így szól:

— Uraim, én műbarát vagyok, s épen az imént részesültem abban a szerencsében, hogy tapsolhattam önöknek.

— Az utóbbi darabot érti? — felel gúnyosan Pinchinal.

— Nem, uraim, hanem az elsőt, ritkán hallottam Onslownak a kvartettjét oly tökéletes előadásban.

Ez az ember nyilván szakértő.

— Uram, — mondja Pinchinal társai nevében, — hálával tartozunk elismeréséért. Ha a második darab füle dobját sértette, annak az volt az oka ...

— Uram, — vág szavába az idegen, — soha tökéletesebb hamisjátékot nem hallottam. Tudom, hogy miért nyultak ehhez az eszközhöz; fel akarták álmukból zavarni a derék freschaliakat. Nos hát, uraim, engedjék meg nekem, hogy felajánljam azt, a mit azon a különös módon akartak elérni ...

— Vendéglátó szivességet? — kérdé Frascolin.

— Azt, a legeslegskótabb vendéglátó szivességet. Ha nem csalódom, azzal a híres kvartett-társasággal állok szemben, mely a mi felséges Amerikánkban mindenütt kiváló hírnek örvend, s bizonyára bőségesen kivette részét az amerikaiak elragadtatásából.

Frascolin szükségesnek tartja, hogy megszóljon:

— Tisztelt uram, rendkívül hízelgő rólunk való vélekedése ... De a vendéglátó szivesség ... hol részesíthetne minket abban?

— Két mérföldre innen.

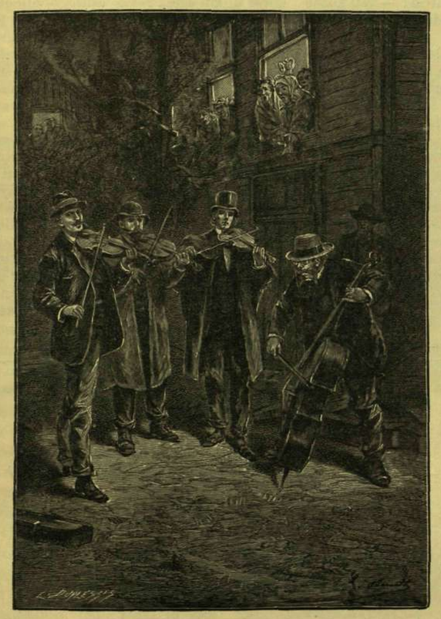
— Más faluban?

— Nem ... nem, egy városban.

— Nagyobb fajta városban!

— Bizonyára.

— Bocsánat, nekünk azt mondták, hogy itt város nincsen ... San-Diegóig.

A hangverseny megkezdődött.

— Uraim, szolgálatjukra állok.

— Tévedtek ... bizonyára tévedtek, bár nem képzelhetem el a tévedés okát.

— Tévedtek? ... — ismétlé Frascolin.

— Úgy van, uraim, s ha velem tartanak, szavamat adom reá, hogy olyan fogadtatásban részesülnek, minő ily kitünő művészeket megillet.

— Úgy vélekedem, hogy egészen elfogadható, — szólal meg Yvernes.

— Épen ezt akartam én is mondani, — nyilatkozik Pinchinal.

— Megálljunk! Egy pillanatig meg! — kiált újra Pinchinal, — mit szól hozzá a karmester?

— Hogy értsem ezt? — kérdi az amerikai.

— Úgy, hogy minket már várnak San-Diegóban, — magyarázza Frascolin.

— San-Diegóban, — egészíti ki a gordonkás, — szerződtettek minket egy sorozat zene-matinéera. Az elsőt holnap után, vasárnap kellene megtartanunk.

— Vagy úgy! ... — szól az idegen, éreztetve hangjával, hogy egyebet várt.

Aztán rögtön újra átvette a szót:

— Az nem határoz, uraim. Egy nap bőségesen elég lesz önöknek arra, hogy egy várost megnézzenek, a mely ugyancsak méltó a megtekintésre. Kötelezem magam, hogy a legközelebbi állomásig visszaszállítom, s vasárnap San-Diegóban lehetnek.

Annyi bizonyos, hogy az ajánlat a helyzethez mérten ép oly csalogató, mint kivánatos.

— Elfogadják az ajánlatomat, uraim?

— Szivesen, — felel Zorn Sebestyén, ki elég éhes és fáradt arra nézve, hogy ily meghivást vissza ne utasítson.

Magától értetődik, az improvisált macskazenét fogadó hurráh-k után a falu kunyhóinak ablaktáblái újra becsukódtak, a gyertyákat kioltották és Freschal ismét mély álomba merült.

A művészek követték az amerikait, a ki őket az önműködő villamos kocsihoz vezette. Elhelyezték hangszereiket, a hátsó üléseket elfoglalták, maga az idegen pedig elől, a gépész mellé telepedett. A villamos akkumulatorok működni kezdenek, a kocsi megindul, s nem sokára igen sebesen halad nyugat felé.

Negyed óra mulva sugárzó fehér fény csapódik szemökbe, csakugyan városhoz közelednek tehát, melynek létezéséről a párisiaknak fogalmuk sem volt.

A villamos kocsi megáll, s Frascolin megszólal:

— No lám, a tengerparton volnánk.

Felel az amerikai:

— A tengerparton ... ? szó sincs róla. Folyam az csak, melyen keresztül kell jutnunk.

— De hogyan? — kérdé Pinchinal.

— Majd átvisz kocsistól egy komp.

És ime, csakugyan várja a kocsit az Egyesült-Államokban gyakori használatos ferry-boat, melyre a kocsis az utasokkal együtt reágördül. Két percz mulva a folyam túlsó partján vannak, s a háttérben levő kikötőnek rakodó-partját érintik.

A villamos kocsi a szántóföldek között vezető fasor mellett végig robog, keresztül szel egy parkot, melyre magas oszlopok csúcsáról villamos ívlámpák szórnak tejfehér fényt. A park végén rács-kerités van, megnyilik egy ajtó, s azon túl széles utczába érnek, melyet hatalmas kocz-kalapok borítanak. Öt perczczel később művészeink egy előkelő szálló előcsarnoka előtt kiszállanak, hol az amerikai egyetlen szavára őket kitüntető előzékenységgel fogadják. Rögtön egy pazarul teritett asztalhoz vezetik, s utasaink — mint előre látható — pompás étvággyal fogyasztják el a vacsorát.

Vacsora után a főpinczér tágas terembe vezeti őket, melyet nehány villanyos izzó-lámpa világit meg, a fényellenzőt lebocsátva, szelid világosságot terjesztő éjjeli lámpásokká változnak át. Másnapra hagyva e meseszerű dolog magyará-

zatát, lefeküsznek a terem négy sarkában elhelyezett kényelmes ágyakban, csakhamar elnyomja őket a buzgóság, s oly harmonikus horkolást visznek véghez, miként ha művészi hirőket akarnák biztositani.

III.

A beszédes kalauz.

Kora reggel, hét óra tájban, a közös szoba falait trombitahangok rezegtetik meg — mintha kaszárnyában fúnák az ébresztőt — s hallhatók ezek a szavak, avagy inkább kiáltások:

— Talpra!... Vitézek! — még pedig két tempóban! — Pinchinal üdvözli ilyeténkép a reggelt.

— Egy árva percznyi időnk sincs elvesztegetni való! — jegyzi meg ő felsége.

— Meghiszem azt — tódítja Zorn Sebestyén — holnap mulhatatlanúl San-Diegóban kell lennünk.

— Jól van, jól — dörmög Yvernes — félnap elegendő, hogy a mi szeretetre méltó amerikainknak a városát megnézzük.

— Azon az egyen szörnyen csodálkozom, hogy Freschal környékén ilyen jelentékeny város van! — jegyzi meg Frascolin. — Hogyan lehetséges, hogy a fuvaros egy árva szóval sem említette.

— Az a dolog veleje, hogy itt vagyunk, vén g-kulcs, — mondja Pinchinal.

A négy jó barát a szomszéd kényelmes mellékszobában öltözködni kezd. Könnyen megy, hamar el is készülnek, mert minden a legújabb vivmányok szerint van berendezve: csapra jár a hideg és meleg viz, langyossá tehetik tetszés szerint, a mosdótál önmagától kiürül, lévén tengelyén forgó; láb- és kézmelegitők, illatszerfecskendők, melyeket a villamos áram ventillatorai hoznak működésbe, önműködő kefék, egyikhez az ember a fejét, másikhoz a ruháját, harmadikhoz a czipőjét tartja; a fejét és ruháját azok megkefélik, a czipőjét ez kifényesiti.

Továbbá, hogy a villamos órát s olaj-üvegecskéket ne is emlitsük, melyek egy gomb-nyomásra csurognak ki a szükséglethez mérten; a szobát a város minden helyiségével telephon köti össze.

Zorn Sebestyén és társai e szobában nemcsak a szállóval, hanem a város különféle részeivel szóba állhat; sőt — Pinchinal szerint — az Egyesült-Államok bármely városával.

— Ha ugyan nem a két világrészszel! — tódítja Yvernes.

Háromnegyed nyolcz után két perczczel a telefonon ezt az angol izenetet hallják:

— Munbar Callistus jó reggelt kiván a kvartett társaság mindenik tisztelt tagjának, s kéri őket, hogy ha készen vannak az öltözködéssel, szerencséltessék őt az Excelsior-szálló éttermében az első reggelinél.

— Excelsior-szálló! — kiált fel Yvernes. — A Karavanszeráj neve jól fest.

— Munbar Callistus, ez a mi rendkivül előzékeny amerikaink, — jegyzi meg Pinchinal, — a neve nagyszerű!

— Kedves barátaim, — vág közbe Zorn Sebestyén, — kinek a gyomra is olyan akaratos, mint a gyomor gazdája, a reggeli az asztalon vár, menjünk tehát reggelizni, aztán majd...

— Aztán nézzük meg a várost! — veti közbe Frascolin. — De hát micsoda istenadta város is lehet ez?

Aztán nem sokára liften leszállanak a földszintre, az előcsarnok hátterében az udvar felől eső részen nyilik az étterem ajtaja, aranynyal dúsan kárpitozott terembe.

— Uraim, teljesen az önöké vagyok... teljesen az önöké!...

E szavakkal fogadja a tegnap esti idegen.

Munbar Callistus 50—60 éves lehet, de nem mutat többet, mint 40—45 évest. Közepesnél magasabb, nagyon jó húsban van, tagjai erőteljesek. Egészséges és erős, határozottak a mozdulatai: szóval «csaknem kicsattan az egészségtől», ha szabad ezzel a kifejezéssel élnünk.

Zorn Sebestyén és társai ilyen fajta emberrel már gyakran találkoztak az életben; Amerikában pedig elég számosan akadnak effélék. Munbar Callistus hatalmas, kerek fején valóságos haj-erdő van, alá és fel hullámzik, mint a fák lombja; arczának bőre meglehetősen üde, hosszú vörösbe játszó sárga szinü szakálla két hegyben végződik, a bajuszát leborotváltatta; szájának két szögletét kissé felrántotta, s igy mosolygásra áll, sőt hamiskás is; fogai vakító fehér elefántcsonthoz hasonlók; orra hegye vastag, mozgékonyak czimpái, s úgy tünik fel mintha arra a két függőleges ránczra volna erősitve, mely homlokán látszik; csipetőt visel, azon pedig finom selyem zsinórhoz hasonló ezüst láncz van, a csiptető üvegein át zöldes szinü szivárvány közepett izzó szembogara villog elő. Fejét a törzszsel valóságos bikanyak köti össze, karjai és lábai húsosak, lábfeje derekasan megtermett.

Munbar Callistus kabátja bő és diagonal szövetből készült. Oldalzsebéből kilátszik zsebkendőjének a csücske. Erősen kivágott mellényén három arany gomb van. Egyik zsebét a másikkal iv alakban nehéz arany óraláncz hidalja át, egyik zsebében az órája, másikban a pedometere van, nem is számitva azokat a függő csecsebecséket, melyek a láncz közepéről lógnak le és csörögnek-zörögnek. Ezenkivül rózsapiros, kövér újjain egész rakás csillogó-villogó arany gyürű van. Inge mintaszerűen fehér, fényesre vasalt s három gyémánt inggombbal hivalkodó, széles lehajtott gallérban tetéződik, nyakkendőjének kellő jellemzésére már szavakat sem találok, legfeljebb azt, hogy vöröses barna. Csikos nadrágja bő, s csak az aluminium-csattos czipőknél keskenyedik valamelyest.

Ennek a yankeenek az arcza rendkivül kifejező; mintha azt mondaná: «én nem kételkedem semmiben; láttam én ennél már sokkal különb dolgokat». Ez a derék ember bizonyára jól tudja, hogy mit akar, van is elegendő erélye arra, hogy szándékát megvalósitsa. Eléggé elárulják ezt feszülő izmai és szemöldjének összeösszerándulása. Végül, szeret nevetni, még pedig jó hangosan, de inkább az orrán, mint a száján keresztül, eszerint inkább nyihogás az ő nevetése, vagy a mint a fiziologusok elnevezték: hennitus.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ILIÁSZ

HAT ELSŐ ÉNEKE.

FORDITOTTA

BAKSAY SÁNDOR.

KIADJA A KISFALUDY-TÁRSASÁG.

Ára füzve 1 frt 20 kr, vászonkötésben 1 frt 80 kr.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PÁSZTORTŰZEK

KÖLTEMÉNYEK.

IRTA

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

Magyar királyi államvasutak.

A termes gőzhajók téli menetrendje. Fiume-Velencze és Fiume-Ancona között.

A fiume-velenczei hajóvonalon az elegáns **«Dániel Ernő»** nevü termes gőzhajó közlekedik, mely ugy oda, mint vissza — Pirano érintése nélkül — 10 órai időtartam alatt teszi meg utját. A fiume-anconai hajóvonalon a legnagyobb kényelemmel berendezett **«Villam»** nevü gőzhajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kivül még külön luxus-osztálylyal is birnak, melyek külön elegáns teremmel, sétafedélzettel, kitünő ágyakat tartalmazó kabinokkal, dohányzó-teremmel, viliamos világitással és gőzfütéssel vannak ellátva. A «Villam» nevü gőzhajó a termen kivül még egy kisebb, 4 hálóhelylyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bir, mely külön megrendelhető. A termes hajók téli menetrendje. November 1-től márczius hó végéig: **Fiuméből** indul Velenczébe minden szombaton 8 órakor este. **Velenczéből** indul Fiuméba minden kedden 8 órakor este. **Fiuméből** indul Anconába (a Budapestre induló gyorsvonathoz való csatlakozásban) minden csütörtökön 7 ó. 30 p. reggel. Anconából indul Fiuméba (a Róma, Nápoly, Bolognából érkező vonatokhoz való csatlakozásban) minden szombaton 9 órakor este. **A tengeren való hajóátkelés 10 órát vesz igénybe.** A gyorsvonatok használatáért a termes gőzhajók menetdijjaival együtt, fizetendő: A gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón a luxus-osztályért ágygyal együtt 20 frt. A gyorsvonat használatáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 frt. A gyorsvonaton I. osztályért Budapest-Fiume között 12 frt. A gőzhajón a luxus-osztályban ágygyal együtt 8 frt és az I. osztályért ágygyal együtt 6 frt. Bővebb felvilágositás a m. kir. államvasutak állomásain és menetjegyirodáiban, valamint a Cook-féle utazási vállalatnál nyerhető **Az igazgatóság.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

AZ ASZTALOS CSALÁDJA.

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

VII. (Vége.)

Egy szép napon megint hazakerült Heuteroth, (pardon!) Vászonkői úr Kis Jánosékhoz ebéd idejére.

Délben szünet volt a műhelyben, a mester is átjött a felesége szobájába.

Florinda asszony az ablakban ült és himzett.

A papa amaz emlékezetes iróasztalon ült s onnan lóggázta alá a lábait.

Meglepő volt a külső megjelenésén az, hogy az álla ki volt borotválva, s a haja és pofaszakálla gesztenyeszinüre festve, miként hajdan a boldog időkben. De Kis János egy csepet sem ütközött meg e változáson. Lehetnek annak különféle okai. Hátha igy jobban tetszik az orfeumi szüzeknek?

A papa különösen jókedvű volt és kötekedő.

— Nos! hát, májszter! — szólt a benyiló ajtón belépő vejéhez. — Hogy van ön megelégedve az én leányommal?

Kis János a vállát vonogatta: furcsa kérdés!

— Kérdezze ön a leányától, hogy van az megelégedve én velem?

— Az nem kérdés. Ön férjnek jó férj: az tudvalévő dolog. De hát asszonynak milyen az asszony?

— Hát épen hozzámvaló.

— Ugyan májszter, nem emlékezik vissza arra az én szavamra, a mit akkor mondtam, mikor önt megbiztam ennek a női iróasztalnak a kifundálásához, hogy majd jó lesz ennek a rejtekfiókja arra, hogy az asszony az afféle kényes tartalmú leveleket eldugja bele, a melyeket nem szükség a férjnek megtalálni.

Kis János a feleségére nézett. Az, mintha oda sem hallgatna az apja fecsegésére, hideg vérrel igyekezett egy szál czérna hegyével a tü fokába beletalálni.

Azzal azt veté oda a májszter az apósának:

— Hát az elég hiábavaló beszéd volt öntől.

— No no, májszter! Nem jó az ördögnek a farkára hágni. Nem jutott önnek soha eszébe, teszem föl, csak úgy kiváncsiságból, ebbe a titkos fiókba belenézni?

— Soha!

— Igazán soha? Ön nem volt kiváncsi megtudni, hogy mi lehet ebben a rejtekben?

— Nem. A hová én nem tettem semmit, ott én nem keresek semmit.

Erre a papa leszállt az asztalról.

— No, hát én most arra kérem önt, hogy vizsgálja meg iziben azt a rejtekfiókot, a minek a tartalmára mindeddig nem volt kiváncsi.

Kis János ismét a felesége arczára nézett: most sem látott rajta semmi különös kifejezést.

— Ha önt olyan nagyon érdekli, — mondá az apósnak, — hát tegyük meg a felfedezést.

Azzal kihúzta a hátulsó fiókot, megnyomta az asztaltáblán a marokinra festett fehér virágot, mire a rejtekfiók oldalfala sarkaiból kifordult. — A papa ott állt lesben, mint a fáczánfogó vadász, s a mint a csapóajtó kitárult, hirtelen belenyúlt a rejtekfiókba, s azzal kirántott abból egy papircsomagot s a mint az a markában volt, elkiáltotta magát: «Hurra! viktoria! hozsánna! Itt van! Megvan! Minden megvan!» s azzal nevetésre torzult pofával elkezdett féllábon tánczolni,

R. Hirsch Nelli rajza.

— Szervusz, mama!

mint egy megőrült ballettánczos, a kezébe markolt hosszú papirlapokat a feje fölött lobogtatva, akár csak egy rézszinbőrű csippeváz indián az elejtett ellenség fejéről lehúzott skalpot.

Kis János csak ámult és bámult.

Rögtön ráismert arra a dugaszból előkerült papircsomagra. Ugyanaz a sorsjegysorozat volt az, melylyel egykor a bankár megkinálta, hogy válasszon belőle — ajándékképen. Lehetett száz sorsjegy. Ezeket dugta el a bukását előre sejtő bankár abba a leánya iróasztalába. Most hát rájuk talált.

— Látjátok ezt! — kiabált az após.

— No ugyan nagy dolog! — mondá Kis János, félrefordulva, hogy ne is lássa, a mit mutogatnak. Száz darab sorsjegy. Lehet valami ötezer forint. Érdemes ezért tarantellát tánczolni?

— De nem öt—ezer—forint—ez—májsztram! — mondá minden szót megakasztva az após, — hanem *kétszázötvenezer forint!* A mai sorshuzásnál ez a jegy ütötte meg a főnyereményt: fel volt irva a tárczámban. Itt a hiteles sorozat. Az én sorsjegyem nyerte el a kétszázötvenezer forintot. Hurrá! hurrá! Urak vagyunk megint! Leányom!

Erre a szóra Florinda is eldobott gyüszűt, himző ollót, mindent a kezéből, s odarohant sikoltozó örömkitöréssel az apjához, vállára borult, csókolta, ölelte, zokogott az örömtől.

A papának másik válla is volt, a min a vejének is lett volna helye az ölelő karjaival; de Kis János csak állt mozdulatlanul az iróasztal előtt, két kezét eldugva a munkásköténye alá. Megvárta, mig azok ketten kitombolják magukat örömükben. Azok sem igen vettek ő róla tudomást.

Mikor aztán a nagy diadalzaj egy kis szünetet tartott, akkor azt kérdezé Kis János az apósától.

— Hát már most mit szándékozik ezzel a nagy nyereménynyel kezdeni?

— Hát mit? Újra megnyitom a bank-üzletemet. A váczi-utczában. A hol galambok vannak, oda galambok szállnak: a szerencse sem jár egyedül. Rövid időn milliomos leszek!

— Hát arra nem gondol, hogy mennyi ember lett szerencsétlenné ön miatt évek előtt? Nem találja helyesnek, hogy azokat kárpótolja?

Erre nevetett csak még nagyot az após.

— Kárpótolni? Azok én ellenem csődöt kértek, a mit megkaphattak, azt lefoglalták, elkótyavetyélték, a csődtömegen megosztoztak, engem öt esztendőre becsukattak, aztán az utolsó éjszakáig leültem: kvittek vagyunk! A mit egy kridatarius a perének bevégezte után szerez, ahoz a régi hitelezőinek semmi köze többé. Ez a törvény.

— De hát ha egyszer egy olyan kétségbeesett ember, a ki minden vagyonát elvesztette önnél, a törvény helyett pisztolyt ragad, s lelövi önt, mint egy kutyát!

— No, no! májszter! Illedelmesebb kifejezéseket kell használni egy Vászonköi bankárral szemben. Hiszen légy biztositva a felől, hogy ebből az összegből neked is juttatok annyit, a mennyivel a szerény kis asztalos üzletedet nagy szabású asztalos iparteleppé alakithatod át, a milyen a Thék Endréé.

— De én azt nem fogadom el! Én nem osztozom az ön átokterhelte pénzében.

Az após gúnyosan rángatta felfelé a szemöldeit.

— Hát jól van májszter, maga azt teszi a buksi fejével, a mit akar. De abban az esetben én viszem magammal a leányomat.

— Az én nőmet?

— Hát csak nem hagyom itt ebben a piszkos odúban, enyvet, meg fénymázt főzni.

— Ez az odú önnek menedéket adott; ez a fénymáz pedig kenyeret, — mondá gorombán az asztalos.

— Azért, majd megfizet — valaki. De már az iránt ne legyen magának, asztalos májszter, semmi képzelődése, hogy egy előkelő miveltségű hölgy, mint az én leányom, a mint az apja egy nagy vagyon birtokosává lett, a nyomorúság tanyáján maradjon. Vannak nekünk jeles törvényeink, melyek az elválást lehetővé teszik. Az egész házasság előnében sem volt érvényes, mert ahhoz a szülők beleegyezése, mint múlhatlan föltétel, megkiváltatik: én pedig nem egyeztem bele.

Kis Jánosnak már a nyelve hegyén volt a visszavágás: «mert a szegedi profúsz nem engedte». De csak visszaszívta. A felesége szemébe nézett, ki karját az apja karjába öltve tartá. A férj szeme égett, mint a tűz: az asszonyé nem birta azt kiállni, lesütötte a szempilláit. A férj azt várta, hogy a nő oda fog rohanni hozzá, keblére borúl, átkarolja: hiszen oly nagyon szerették egymást. De e nő csak ott maradt az apja mellett, annak a karjába fogózkodva. Hiszen — úrnak lenni mégis csak szép dolog?

— De ha én nem egyezem az elválásba, akkor nem lesz abból végzett dolog, — mondá a mester.

— Hát akkor elválasztanak benneteket ágytól és asztaltól. S ha neked így jobban fog tetszeni, hát tessék. Ezt végezzétek el egymás között. Én most megyek fiakkerért. Mindjárt visszajövök. A ki velem akar jönni, az velem jön; a ki itt akar maradni, az itt marad.

Azzal elsietett; férj és feleség egyedül maradt. Kettőjük között állt az iróasztal.

— Te tudtad azt, hogy mi van ennek az iróasztalnak a rejtekfiókjában? kérdé a férj.

— Tudtam, — felelé az asszony.

— Azért jöttél hozzám nőül, mert én vettem meg az árverésen ezt az iróasztalt?

— Azért.

— Annyi hosszú időn át azért ültél olyan hűségesen idehaza, hogy ennek az iróasztalnak a kincseit megőrizd.

— Azért.

— Akkor beleegyezem az elválásba.

A papa megérkezett a bérkocsival.

— Nos? Hát? kérdezé a szobába lépve.

— A leány elhagyja a férjét s követi az apját, mondá a kézműves.

Florinda a benyíló ajtó felé indult.

— Mit akar ön madám?

— Meg akarom csókolni a gyermekeimet.

— Nem, madám! Azok az én asztalos inasaim; azokat nem csókolja ön meg többet.

S elállta előtte az ajtót.

Florinda nagysámnak a nélkül kellett az asztalos házától eltávozni, hogy a gyermekeinek búcsúcsókot adott volna.

Aztán következett a válóper. Vászonkői Florinda asszony pere Kis János asztalos ellen.

Az elválasztás ellen nem tétetett kifogás. Csupán a gyermekek illetékessége volt birói eldöntés tárgya.

Az volt a kérdés, hogy a fiúgyermekek az anyának ítéltessenek-e oda, ki az egyiket a bécsújhelyi katonai akadémiába szándékozik küldeni, — lesz belőle generális, — a másikat meg a jezsuita kollegiumba: abból lesz püspök; — vagy pedig az apánál hagyassanak, a ki csinál belőlük asztalost?

Más czivilizált országban bizonyosan az anyának ítélték volna oda a két suhanczot: de a mi barbar törvényszékeink az apának adtak igazat. Neki maradt a két gyerek.

*

Valami négy-öt esztendő mulva csakugyan teljesült az, a mit Kis János megjövendölt az apósának, a ki már akkor híres bankár volt, túljárt a millión. Egy rosz napon valami kétségbeesett ember, a ki nála vesztette el az egész vagyonát, rajtarontott, s egy revolverrel lekvittelt vele. Agyonlőtte.

Hát ez bizony hétköznapi dolog. Három napnál tovább senki sem beszél róla.

Ezzel a pisztolylövéssel Florinda nagysám lett boldoggá téve. Ő kapta örökül a bankár nagy vagyonát s tőle nem kérdezte senki, honnan vette, mire költi?

VIII.

Az Andrássy-út igen szép sugár utcza! Azon vágtatnak végig az előkelő uraságok pompás fogatai, teherkocsinak ott nem szabad *végig* vonulni. De a mellékutczákból mégis csak keresztül settenkednek azok.

A keresztutczák egyikéből egy gyalogszekér nyomul elő, keresztül a sugárút fakoczkaburkolatán, két inasgyerek vontatja; a szekéren egy újdonat szekrény nehezkedik, valami asztalos munka.

Az oktogon felől pedig vágtatva jön egy elegáns Tilbury, a melybe két telivér almásszürke van fogva; divatos öltözetű delnő hajtja őket.

A gyalogszekér az almáriommal épen keresztben áll a sugárúton.

A szekeret húzó gyerekek nagyobbika, egy barnapiros pofáju ficzkó vigan fütyül, a kisebbik pedig egy almát majszol, nagyokat harapva belőle.

Mikor a delnő fogata közelükbe ér, a nagyobbik ficzkó elkezd hangosan nevetni, a kisebbiknek a szájából pedig csak kifordul az alma, eltakarja a kezével az arczát és sír. Az úri fogat kénytelen megállni, mert a nevető és siró ficzkók nem mozdítják a szekeret odább.

A konstábler ott áll az útfélen, két karját, két lábát keresztbe téve.

Ha valami czivilizált országban fordulna elő ilyen eset, a konstábler a gyalogszekeret húzó ficzkókra rivallna: «nem lódultok mindjárt az útból azzal a szekérrel!» de a mi barbar világunkban a rendnek őre, a büszke paripákat hajtó delnőnek int: «csendesen asszonyom! el ne gázolja ön azokat a gyerekeket». Az úri fogat kénytelen a gyalogszekér körül nagy fordulót tenni.

S ekkor az a nagyobbik suhancz, az a vásott ficzkó, nagy nevetve odakiált a kocsikázó delnőre:

«*Szervusz, mama!*»

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Ilyen ez a Munbar Callistus. Mikor a kvartett tagjai belépnek, megemelinti széles karimáju kalapját, melyen igen jól állott volna egy XIII. Lajos-féle toll; kezet szorít a négy művésszel, egy asztalhoz vezeti, melyen már forr a theás katlan, s párolog a szokásos sült. Folyton jár a szája, senkit sem enged szóhoz jutni — talán azért, hogy az esetleges kérdésekre ne kelljen felelnie dicséri a város kiválóságát, — csodálatos alapítását magasztalja, s míg a reggeli tart, meg nem áll a szája egy pillanatra sem. Reggeli után ezzel fejezi be szavait:

— Ha tetszik, uraim, megnézhetjük; csak egyre kell figyelmeztetnem...

— Mi légyen az? — kérdi Frascolin.

— Szigoruan tilos az utczán köpni.

— Nem is szokásunk! — tiltakozik nyomban Yvernes.

— Annál jobb; legalább nem kell pénzbirságot fizetniök.

— Amerikában... és nem szabad köpni?... dörmögi Pinchinal csodálattal és hitetlenséggel teljes hangon.

Az egész város nagyon szabályszerűen épült. A sétányok és utczák, melyek fölött a járó mentén födelek is vannak s úgy érintik egymást, mint a sakk-tábla vonalai: derékszögben, egyöntetűség uralkodik mindenütt, mintha geometriai alaprajz volna; no, de azért megvan a változatosság is, mert a házak külsejét és belső berendezését csak a műépítés fantaziája szabályozza. Nem számítva azokat az utczákat, hol a kereskedők boltjai vannak, a többiekben levő házak nagyobbára palotaszerű épületek, eleganz melléképületek szegélyezik előcsarnokát a homlokzat architektonikus dísze gazdag, a lakóhelyiségek pazar fénynyel vannak berendezve, s mindenik telekhez kert, vagy igazabban park tartozik. Mindazonáltal szembeötlő, hogy a parkok fái sehol sem fejlődtek ki természetes nagyságukban, a körútakat szegélyező fasorokra is ugyanez áll, itt-ott üde gyeppázsitok vannak, ámde a tropikus és mérsékelt égöv fáinak itt vegyesen látható facsoportjai olybá tünnek fel, mintha a földből nem szívhattak volna fel elegendő nedvességet.

A kvartett társaság czél nélkül kódorgott vezetője után s a városnegyedeket kiki a maga szempontjából nézegette. Yvernest érdekelte az, a mivel Frascolin épenséggel nem törődött, Zorn Sebestyén megbámulta azt, a mire Pinchinal ügyet sem vetett... arra azonban mind a négyen nagyon kiváncsiak voltak, hogy átlássanak azon a titokzatos fátylon, melybe a város mintegy bekurkolózott.

Negyed órával azután, hogy az Excelsior-szállóból elindultak, így szól Munbar Callistus:

— A harmadik körúton vagyunk; harmincz ilyen körút szeli keresztül-kasul a várost. Ez a kereskedő világ utczája, a mi Broad-wayunk, Regent-stret-ünk, Nagy-Frigyes-útunk vagy «Boulevard des Italiens»-ünk. Ez utcza raktáraiban és bazáraiban minden van, a mi fölösleges és szükséges, a mit finomult ízlés vagy modern kényelemszeretet megkíván.

— Azt látom, hogy áruházak vannak, de vevőt egyet sem látok, — jegyzi meg Pinchinal.

— Talán még nagyon korán van, — vélekedik Yvernes.

— Egyéb oka van annak, — magyarázza Munbar Callistus; — a megrendelések nagyobbrészt telefon vagy telautográf útján történnek.

— Telautográf?... Mi légyen az? — kérdé Frascolin.

— Nem egyéb egy elmés készüléknél, mely a kéz irását épen úgy közvetiti, mint a telefon a hangot, oh, ezt mi nagyon gyakran veszszük igénybe; nem is említem a kinetográfot, mely az emberi mozdulatokat rögziti meg, s ugyanaz a szemnek, a mi a fonográf a fülnek, végül van telefot-unk, ezzel a képeket továbbítjuk. A telautográf sokkal megbizhatóbb, mint a távirat, mert nem hamisítható; így villamosság segélyével megrendelünk, számlákat küldünk, szerződéseket kötünk...

— Talán még házassági szerződéseket is? — vág közbe Pinchinal gúnyos hangon.

— Azt is, mély-hegedűs uram! Miért ne házasodhatnék meg az ember villamos-drót útján?

— És él is válhat?

— El hát! Sőt ez még gyakrabban fordul elő.

A kalauz erre oly homéri hahotában tör ki, hogy az óraláncza lógó apró csecsebecsék elkezdenek tánczolni és csörömpölni.

— Ön nagyon kedélyes ember, Munbar úr! — jegyzi meg Pinchinal, kire ugyan csak ráragad az amerikai nevető kedve.

— Miért ne is volnék, akár egy sereg pintyőke, mikor a verőfényes napon sütkérezik.

Egy hatalmas kereszthöz érnek. A tizenkilenczedik körút torkolata az. Itt már hírenyoma sincs a kereskedésnek. Két villamossinpár fut végig rajta, épen úgy, mint a többieken. Sebesen gördülnek tova a villamos kocsik, egy porszemecskét sem kavarnak fel, mert az utcza mindenütt el nem koptatható karry vagy ausztráliai jarra-fa burkolattal van fedve — miért nem braziliai *mahagoni* fával? — és oly tiszta, mintha dörzsölőpapirral surolták volna meg. Frascolin, ki a fizikai tüneményeknek éles szemű megfigyelője, úgy vélekedik, hogy az utcza pallója csaknem érczes hangot hallat, ha az ember reá lép.

— Bizonyára a vasipart űzik itt nagyban, mert lám az utczákat is vasból öntötték.

Épen ez ügyben akart Munbar Callistustól felvilágositást kérni, midőn a kalauz felkiáltott:

— Nézzék meg, uraim, azt a szállót!

Hatalmas épületre mutat, melynek oldalszárnyai egy díszkertet fognak oldalt keretbe, elől pedig aluminiumrács zárja el az utczától.

Ez a szálló — bizvást palotának is nevezhetnők — a város egyik legelőkelőbb családjáé. Említettem már a Tankerdon Jems nevét. Kimeríthetetlen petroleum-forrásai vannak Illinoisban, a leggazdagabb s épen ezért a legtisztelteltre méltóbb és legtiszteltebb polgártársunk...

— Milliói vannak? — kérdi Zorn Sebestyén.

— Eh, mit! — kiált fel kicsinylőleg Munbar Callistus. — Egy millió nálunk annyi, mint egy dollár. Milliomos nálunk száz meg száz van. Városunkban számos dúsgazdag nábob lakik. Természetes tehát, hogy a kereskedő negyed kalmárai hirtelen meggazdagodnak... a szatócskereskedőket értem, mert nagykereskedő ezen a mi mikrokozmosunkon egyetlen egy sem él...

— Hát iparosok? — kérdé Pinchinal.

— Iparosok sincsenek.

— Hát legalább hajósok? — szólalt meg Frascolin.

— Szó sincs róla.

— Csupa tőkepénzesek tehát? — vélekedik Zorn Sebestyén.

— Csak tőkepénzesek és olyan kereskedők, a kik ma-holnap szintén azokká válnak.

— Kézművesek csak laknak itt? — jegyzi meg Yvernes.

— Ha kézműveseket van szükség, idegen helyről hozatjuk őket, elvégezvén munkájokat, ismét hazamennek... természetesen duzzadt tárczával.

— Magától értetődik, hogy egy-két koldus is akad ebben a maguk városában, Munbar úr? már csak azért is, hogy a koldusok faja ki ne vesszen, — mondja Frascolin.

— Koldusok, másod-hegedűs uram?... Ugyancsak hiába keresne koldust nálunk.

— A koldulás e szerint önöknél szigorúan tilos.

— Ilyen rendeletnek nálunk semmi értelme sem volna, mert koldus a mi városunkba be nem teheti a lábát. Ez a népség az Unio városaiba való, a hol alapítványi menedék- és dologházak bőségesen vannak... no, meg szükségszerűen — javítóintézetek...

— Azt akarja ezzel mondani, hogy börtöneik sincsenek?

— Aminthogy rabjaink sincsenek.

— No, de legalább betörőik vagy útonállóik csak akadnak?

— Az ilyen urakat kérjük, hogy maradjanak az ó- és új-világban, mert ott kedvezőbb viszonyok között gyakorolhatják mesterségeiket.

— No, Munbar úr, hallgatván az ön szavait, az ember alig hiheti, hogy Amerikában van! — kiáltott fel Zorn Sebestyén.

— Ott önök tegnap voltak, gordonkás uram,— feleli a csodálatos kalauz.

— Tegnap? — riad fel Frascolin, töprengve a titokzatos feleleten.

— Úgy van, ma önök egy teljesen független városban vannak, melynek az Unióhoz semmi köze, melynek önkormányzati joga van.

— És hogy hivják?... — kérdi hirtelen Zorn Sebestyén a vele született ingerlékenység tüzétől berzengetve.

— Hogy hivják?... — felel Munbar Callistus. — Engedjék meg, hogy egyelőre még titokban tartsam.

— Mikor tudhatjuk meg?

— Ha a várost végig néztük, biztosítom, hogy nem hétköznapi élvezet lesz önökre nézve.

Ez a titkolózó amerikai legalább is különös egy ember. Egyébiránt a név úgy sem lényeges. Délelőtt vége lesz a város-szemlének, s hahogy elutazásuk perczében tudják is meg a város nevét, meg lehetnek elégedve. A feltünő csupán az, hogy miképen lehet a kaliforniai tengerparton egy ilyen tekintélyes város, mely nem tartozik az Egyesült-Államok kötelékébe? Mindazonáltal az a dolog veleje, hogy a négy művész huszonnégy óra mulva San-Diegóban lesz, ott aztán lehull a titok leple, ha ugyan Munbar Callistus előbb fel nem kegyeskedik lebbenteni.

Ez a bámulatos ember újra szívvel-lélekkel magyarázgat, sejtetvén, hogy bizonyos felvilágositásokra nem hajlandó.

— Uraim! — mondja az amerikai, — a harminczhetedik körút nyilik itt. Nézzék csak, minő elbájoló perspektiva. Áruházak, bazárok, utczai sürgés-forgás itt sincs, mint a kereskedő negyedekben szokásos. Csupa nagyszabású magánházak. Ezek a lakók nem oly gazdagok, mint a tizenkilenczedik körút lakói. Nagyobbára kisebb tőkepénzesek, legfeljebb tiz-tizenkét milliócskájuk van...

— Szegény párák, nemde? — gúnyolódik Pinchinal, szánakozó ajkbigyesztéssel.

— Hohó, mély-hegedűs uram, — viszonzá Munbar Callistus, — tehetősebbekkel szemben ezek is fél-koldusoknak tetszenek. A milliomos gazdag ahhoz képest, kinek csak százezer frankja van, de szegény ahhoz képest, ki száz milliónak az ura.

Újra meg újra hallhatták művészeink a kalauz ajkán megcsendülni ezt a szót: «millió», és mely bűvös hatású is ez a szó! Mikor kiejtette, felfujta az arczát, s úgy hangzott a szava, mintha ércz csengene.

Zorn Sebestyén, Pinchinal, Frascolin és Yvernes még mindig járják a csodálatos várost, s nem tudják, mi légyen a neve. Az utczák megélénkülnek, mindenütt úri népség, sehol szegénység, sehol rongyos ruha. Villamos kocsik, hintók, másféle közlekedési eszközök mind villamos erőre járó. Egyik-másik élénk forgalmú utcza járója véget nem érő láncz segélyével körben mozog, az emberek úgy sétálgatnak rajta, mintha vasúton volnának.

Azonkivül sajátságos villamos kocsik közlekednek, oly nesztelenül gurulnak tova, mint a golyók a teke-asztal posztó-mezején; fogatokat, melyeket lovak húznak, csak a legelsleggazdagabb városrészekben találhatni.

— Ah, ni ott egy templom van! — kiáltott fel Frascolin.

Hatalmas, tömör falu épületre mutat, mely hijával van a jellegzetes stilszerüségnek, olyanforma, mint a «savoyai pástétom», melyet üde gyeppázsit közepére állitanak fel.

— A protestáns templom, — magyarázza Munbar Callistus, megállva az épület előtt.

— Van katholikus templom is a városban? — kérdi Yvernes.

— Van bizony. Egyébiránt meg kell jegyeznem, hogy a világon levő összes vallásfelekezetek közül, pedig lehet úgy kétszáz felé, csak katholikus és protestans van még nálunk.

— S minő nyelven beszélnek leginkább?

— Angolul és francziául egyaránt folyékonyan.

— Gratulálunk! — mondja Pinchinal.

— A város ennek az alapján két, csaknem egyforma részre oszlik, — folytatja Munbar Callistus. — Jelenleg a —

— A nyugati részen vagyunk? — vág közbe Frascolin, a napálláson tájékozódva.

— A nyugati részen?... Nos, igen, ha önnek úgy tetszik...

— Micsoda?... ha nekem úgy tetszik? — kérdé a másod-hegedűs, csodálkozva ezen a fe-

— Az ott a harmadik körút.

Itt kezdődnek a szántóföldek.

leleten. — Avagy itt az égtájak a szerint változnak, a mint a lakók kívánják?

— Igen is, nem is . . . — feleli Munbar Callistus . . . Visszatérve erre a városrészre, a nyugatira, ha önnek úgy tetszik, itt csupa protestánsok laknak, kik ide is elhozták életrevalóságukat, a másik részen a fantáziájuk után induló katholikusok telepedtek le. Mondtam már, hogy ez itt előttünk a protestáns templom.

— Arra vall a külseje is. Nehézkes stilusban épült, az ima nem szállhat fel benne az égig, legörnyed újra a földre . . .

— Helyes a bőgés, kisbőgös uram! — kiált fel Pinchinal. — Remélem, Munbar uram, hogy ilyen modern városban a prédikációkat és miséket is telefon útján lehet végig hallgatni?

— Eltalálta.

— S telefonon lehet gyónni is? . . .

— Aminthogy telautográf útján meg lehet házasodni. El kell ismernie, hogy ez nagyon praktikus mód?

— Meghiszem azt, Munbar úr, annyira praktikus, hogy szinte hihetetlen.

IV.

Az elképpedt kvartett.

Tizenegy órakor, ily hosszú séta után, meg szabad az embernek éheznie. Művészeink ugyans csak élnek is e szabadsággal. Gyomraik teljes harmoniában korognak, s ritka egyetértéssel kívánják a reggelit.

Egy véleményen van velök Munbar Callistus is, a ki szintén reá szorul a mindennapi táplálkozásra.

Villamos-kocsira ülnek, s nehány percz múlva az Excelsior-szállóhoz érnek, dúsan terített asztal mellé telepednek. A marha- és ürühús pompás, a szárnyas porhanyó és izletes, a hal megvesztegetően friss. Az Unio vendéglőinek jeges vize helyett különféle kitünő borok és sörök kínálkoznak. A médoc-i és burgundi napsütötte szőlőhegyek termékei mind.

A négy művész derekasan kiveszi részét a nagyszerű reggeliből.

A yankee nyelve szüntelen forog, még pedig nagyon szellemesen. Mindent elmond, a mi a városra vonatkozik, de azt egy szóval sem érinti, hogy mi a város neve, pedig a vendégek épen ezt szerették volna megtudni. Csak türelem, majd megmondja, ha szegről-végre látták. Avagy talán az a dicséretes szándéka, hogy leitatja a kvartettet, hogy a San-Diegoba menő vonatról lekéssenek? Nem, de azért a felséges reggelit buzgón lenyomtatják sörrel-borral, ráadásul theát is kell még inniok. Ekkor hirtelen megzörrennek a szálló ablakai valami hatalmas dörrenéstől.

— Mi volt ez? — riad fel Yvernes.

— Ne ijedjenek meg, uraim, — feleli Munbar Callistus, — az observatorium ágyúja szólalt meg.

— Ha a delet akarta jelezni, — szólott Frascolin, óráját előhúzva, — konstatálnom kell, hogy elkésett . . .

— Nem, uraim, világért sem. A nap sem itt, sem másutt nem gyorsítja vagy lassítja járását.

Az amerikainak ajka szélén sajátságos mosoly játszik e szavak után, szemei villognak a szemüvegen át; különös jelentőséggel dörzsölgeti kezét. Az ember azt hihetné, hogy önmagának akar szerencsét kívánni ahhoz, hogy a csíny jól elsült.

Frascolin, kit a lukullusi ebéd nem tett annyira elfogulttá, mint társait, gyanakodva néz reá, a nélkül azonban, hogy tudná, hányadán van vele.

— No, kedves barátaim, remélem, nem veszik zokon, ha ily bizalmas néven szólítom meg, — folytatja szeretetreméltó mosolylyal; — folytassuk tovább a városnéző útat. Nincs elvesztegetni való időnk . . .

— Mikor indul a vonat San-Diegoba? — kérdi Zorn Sebestyén, aggódva a miatt, hogy el ne késsenek a hangversenyről.

— Az ám, mikor indul? — isméti Frascolin sürgető hangon.

— Oh . . . csak este, — feleli Munbar Callistus, balszemével hunyorgatva.—Jöjjenek, uraim, jöjjenek! Nem bánják meg, hogy én vagyok a kalauzuk.

Hogy ne is követték volna ezt a figyelmes kalauzt? A négy művész kijön az Excelsior-szállóból és fel és alá járja az utczákat. Úgy látszik, mégis csak sokat találtak inni a tüzes borokból, mert némi reszketegséget éreznek a lábukban. Mintha a föld talpuk alól ki akarna csúszni.

— Úgy tetszik, egy kissé felöntöttünk a garatra, — dünnyögi Yvernes, a homlokán végig húzva a kezét.

— Sebaj, párisi uraimék . . . egyszer élünk csak . . . Megérkezésüket csak meg kellett ünnepelnünk.

— De fenekére is néztünk ám a kancsónak! — vág közbe Pinchinal, a ki ugyancsak kivette belőle a részét és soha ilyen rózsás kedvében nem volt.

Munbar Callistus elvezette őket a második városrész egyik negyedébe. Bezzeg mozgalmasabb itt az élet, nem is olyan puritán mázzal bevont; mintha az ember az Unio éjszaki városaiból hirtelen a déliekbe menne. Az áruházak kirakatai fényesebbek, a nagyobb magánházak elegánsabbak, a villák kényelmesebbek, a paloták és szállók épen olyan nagyszerűek, mint a protestáns félen, külsőleg pedig igen vonzóak. A lakosok is udvariasabbak. Az ember hajlandó szinte azt hinni, hogy két külön város, hasonlatos az ikercsillagokhoz, azzal a különbséggel, hogy ez a két félváros nem forog egymás körül.

Midőn a másik városrésznek mintegy közepébe jutnak, a tizenötödik körút derekán megáll a kis karaván és Yvernes felkiált:

— Teremt' ucscse, valóságos palota!

— A Coverley-családé, — feleli Munbar Callistus. — Coverley Nat a Tankerdon Jem vetélytársa . . .

— Gazdagabb nála?

— Nem gazdagabb, de van olyan gazdag, mint ő, — magyarázza az amerikai. — Bankár volt valaha New-Orleansban, több száz milliója van, mint a hány újj a két kezén.

— Pompás egy pár keztyű, Munbar úr!

— A mint veszszük.

— Tankerdon Jem és Coverley Nat, e két előkelő familia fejei, természetesen ellenségek . . .

— Legalább is vetélytársak; a községtanácsban mindkettő le akarja gyűrni a másikat, féltékenyek egymásra . . .

— Végül is felfalják egymást kölcsönösen? — kérdé Zorn Sebestyén.

— Meglehet, s ha az egyik lenyeli a másikat . . .

— Tisztességesen elrontja vele a gyomrát, — jegyzi meg a mélyhegedűs.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PÁSZTORTŰZEK

KÖLTEMÉNYEK.

IRTA

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VAJDA JÁNOS

KÖLTEMÉNYEI

A költő arczképével.

Ára füzve 3 frt. Diszkötésben aranymetszéssel 4 frt 50 kr.

«Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND

összes művei.

Közrebocsátja GYULAI PÁL.

I., II. kötet.

GYULAI PÁL.

Regény öt részben.

Első kötet I.—III. rész, második kötet IV.—V. rész.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

III. kötet.

FÉRJ ÉS NŐ.

Regény két részben.

Ára füzve 2 frt. **Ára füzve 2 frt.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

A királydombi csárda.

A királydombi kapaszkodó tetején állt a Betyár Jóska csárdája.

A ki a csárda konyhakertjéből nézte a világot, lelátott az Ompoly völgyébe, s ha jó szeme volt, vagy tiz tornyot megszámlálhatott. A ki a kapaszkodó tulsó felén nézelődött, azt a Topoly völgye gyönyörködtette, melyben a nyeszledt, hitvány kis Topoly vize csörgedezett, — de csak nyáron; mert tavaszszal úgy söpörte az útjából a házakat, mint akár az a híres, bolond Tisza.

A Betyár Jóska csárdája nagyon jó helyen volt. Ha a vasútat föl nem találták volna, még jobb helyen volna.

Az az út, a mely mellette elhaladt, Zoltán vármegye két legnagyobb városát, Zoltánvárát és Magyar-Szállást. kötötte össze. Hol itt volt vásár, hol ott volt vásár, meg azonkivül is csak jártak az emberek megye, város, község dolgában. De a Betyár Jóskánál múlhatatlanul etetni kellett, mert akármelyik oldalról kapaszkodott fel ló vagy ember: a csárdánál szakadt róla a verejték és rogyadozott az ina.

Mikor aztán a vasútat arra is bevitték, megcsappant a járó-kelők, útasemberek száma a Jóska csárdája előtt. Szó, a mi szó, vasúttal gyorsabban jár az ember és ha csak teheti, elkerüli a királydombi kapaszkodót. Ezt pedig vasúttal teheti legkönnyebben.

A Jóska csak nevette a vasútat. Mert vagy erre felhozzák és akkor a masinának is csak meg kell itt kaptatni, vagy nem hozzák fel és akkor neki nem fog itt piszkálni az orra alatt. Addig van. Magyar ember megnyugvással fogadja, a mit az isten neki ád, bármilyen kevés legyen is az. Talán azt hiszik, hogy ő rá van szorulva erre a rongyos csárdára?

A vasút odalent a völgyben megnyilott. Bizony azért nem szitt kevesebb pipa dohányt Betyár Jóska. Pedig ez a fő. Elég ember járt még arra, a kivel a világ sorjáról elbeszélgethetett. A kinek kocsija volt a vármegyében, az úgy se járt vasúton, a szegény emberből meg mi haszna a csárdásnak? Az a tornáczon megeszi a szalonnáját, nagyot húz rá a vederből, aztán engedelmet kér, hogy a szérüskertben, a boglya tövében elhálhasson.

Hanem a felesége fitymálta a vasútat. Azokat is, a kik rajta utaztak. Minek gyorsabban járni, mint a hogy az isten megadta? Gyalog, kocsin, lóháton, ökörszekéren: ez megjárja, ehhez nem kell furfang, vagy valami kitalálás. De külön kifundálni egy masinát, mely magától gyorsabban fut, mint a legsebesebb ló: ez az ördögtől jön.

— Gyorsabban akarnak járni? Majd a halál is vasútra fog ülni és hamarabb utóléri őket, — ez volt az asszonynak a legfőbb argumentuma a vasút ellen.

Jóska ilyenkor vállat vont, mintha azt mondaná: hadd kerepeljen, legalább nem rozsdásodik be a nyelve.

Nehogy azt higyjék, hogy a Betyár Jóska valami gonosz tettel szolgált rá a nevére, megmagyarázom a dolgot. A nagyerejű Mező Pistát, a félelmes betyárt, vagy húsz év előtt itt lőtték agyon a pandurok a királydombi csárdában. Azóta a csárdának minden tulajdonosa a *Betyár* nevet kapta a néptől, akármilyent hagyott is rá az apja. A mi Betyár Jóskánkat eredetileg Kese Józsefnek hívták, lett belőle Betyár-Kese József, aztán a Kese név teljesen lekopott és lett belőle pusztán Betyár Jóska. A fiai már ilyen néven szerepeltek a gerjeni iskolában. Ki tudja az igazi nevüket? Hát a pándi jóraváló Fátyol Gergő familiájáról ki tudja, hogy csak olyan igazi Mohácsi, mint a dombon lakó gazdag Mohácsi Péter. De hát a nagyapja a Busa Péter lakodalmán ellopta a menyasszony fátyolát és azóta Fátyol-Mohácsi lett a nevük. A Mohácsi itt is lekopott, és ma a terjedelmes Fátyol-familia azt se tudja, hogy közel atyjafia a dombon Mohácsi Péternek.

Bizony kérem, nálunk ilyen módon keletkeznek csak új családok, mert ritka, nagyon ritka eset, hogy idegen legény beleházasodjék a faluba.

Linek Lajos rajza.

Tele volt az ivó emberekkel.

Mit beszéltek a Betyár Jóskánál?

Alkonyatra hajlott a nap, péntek este volt. Jó napja a csárdának, mert szombaton van a hetivásár Magyar-Szálláson, és ilyenkor déltől éjfélig tele van az ivó emberekkel, a kik Zoltánváráról és vidékéről igyekeznek a sokadalomra.

Asszony, gyerek kint üldögél a kocsikon, melyek egész tömegben állnak a kocsma előtt terülő gyepes téren, az emberek pedig a csárdában pipálnak.

Először apró csoportokban folyik a csöndes beszélgetés. Két-három emberből áll egy csoport. A közös ismerősökről folyik a kérdezősködés. Miután ki-ki tisztába jött azon emberekkel, a kik iránt érdeklődik, (ki meghalt, ki nyavalyás, kin keresztül ment a kocsi, kit meg bevittek a zsandárok), kezd körülnézni, hogy immár kihez irányozhatná szavát, hogy a messzebb fekvő dolgokról is tudomást nyerjen. Valaki fölemliti, hogy a tyukodi híd leszakadt szerdán éjjel. Erre mindenki oda kezd figyelni. Az új híd? Nem, az öreg híd a kerecsendi dűlőnél. Aztán a tyukodiak nem akarják megcsináltatni, mert aszongyák, hogy dabjoniak alatt szakadt le. A figyelem immár feszült, mert ez egy elvi jelentőségű kérdés: ki csinálja meg a hidat, a ki alatt leszakadt, vagy a község, melynek határába esik? Valaki hallomásból azt állítja, hogy a dabjoni gróf új cséplőgépet hozatott: az alatt szakadt le. A ménkü? Az érdeklődés egyszerre lelohadt. A tyukodi híd nem közügy többé, ha a gróf is benne van: most már bizonyos, hogy a tyukodiak fogják megcsinálni.

Az a szóbeszéd is lefoglalta egy pár perczre a közfigyelmet, hogy Buzsák községet a sertésvész, vagy a szőlőféreg miatt vetették-e zár alá? A szokoli árendás gulyásának különös halálát is letárgyalták. Agyonszúrta a bika szegényt. Majd a másnapi vásár kilátásairól beszélgettek . . .

— Jó estét! — köszöntött egy érdes hangú paraszt, a ki most lépett be az ivóba.

— Adjon isten, — felelték a közelállók.

— Te vagy az, János? — szólt egy öreg, piros képü paraszt, — mi újság a kis-túri szögeletben?

— Újságnak elég új, nem tudom, hallották-e már ezen . . .? — felelt a jövevény a falnak támaszkodva és kellő lassúsággal tömve a pipáját.

— No, ki vele! Ne sajnáld a szót.

— Se több, se kevesebb, minthogy követet választunk négy hét alatt.

— Kitül hallottad?

— Nem hallottam én, hanem látom.

— Jó szemed lehet.

— Van hál' istennek, nem is kerül arra ablak, ha száz esztendeig élek is.

— No hát, mit láttál?

— Nem sokat, de okos ember a kevésbül is sokat ért.

— Ne czifrázd, ki vele! — biztatták több oldalról.

— Hát azt tán tudják kigyelmetek, hogy a Bagó Márton fia Szeliben kedden tartotta a lakodalmát a Fehér Borcsával.

— Én tudom, — szólt a csárdás körülnézve és a fejével helybenhagyólag bicczegetve.

Ezek után nem is akadt senki a társaságban, a ki kételkedett volna benne.

— De azt tán nem tudják, hogy a lakodalmon ott volt a főispán úr ő méltósága is.

Moraj futott végig a csoportokon.

— Ne mondd! Ugyan, mit beszélsz?

— Én ezt is tudom, — szólt újra a csárdásgazda, — hát aztán?

— A főispán kezdte meg a tánczot a menyasszonynyal, de még szavalt is a Bagó-család egészségire.

— Hát aztán?

— Mit akar még kend? A ház oldalát nem rúgta ki, annyi szent...

— Mi köze ennek a követválasztáshoz? — szólt a csárdás törhetetlen flegmával.

A legényt boszantotta, hogy a csárdás minden áron le akarta szállítani a hírének a fontosságát. Elaludt pipájában legyömöszölte a maradék dohányt, levette a pörge kalapját, végig rántott rajta egy szál gyújtót, kivárta a kén lassú föllángolását, erőteljes szipákolásokkal rágyujtott, aztán megfontoltan szóla:

— Jóska bátyám, én csak annyit mondok kendnek: Ha közibénk jön a végrehajtó, azon nem bámulok. Azon sem csudálkozom, ha a finánez meglátogat. Még a csendőrt is megszoktam mi köztünk és nem tátom rá a számat... Ha a szolgabiró kocsija megáll a faluban, akkor már megteszek annyit, hogy oda megyek és a kocsist megkérdem, hogy mi járatban hozta ide a gazdáját. De még ezt se tartom csodának. Hanem ha a főispán maga kijön a városból a Bagóék lakodalmára, akkor már aszondom: Eszeden légy fiú, mert ilyet nem minden nap látsz. Ez jelent valamit.

A parasztok helyeslőleg zümmögtek.

— Hát nem ott volt-e Királyréven, a Döme Pista lakodalmán? — felelt a csárdás, a ki még nem adta meg magát.

— Mikor?

— Mikor? szólt a csárdás mélyen elgondolkozva, — azt már bajos megmondani.

Különböző tehenek és ökrök eladását, a szentiváni nagy tüzet, a királyrévi papválasztást, a szeghalmi kukoriczaföldeknek felibe való kiadását összevetve, kiderítették, hogy annak épen öt esztendeje.

— No lám! — kiáltott diadalmasan a hírhozó paraszt, — az is összeesik a követválasztással. Októberben volt a lakodalom, rá januárban volt a követválasztás. Nem mondtam?

— Valaminek köll lenni a dologban, — szólalt meg egy legény, — most már nekem is eszembe jut. Tegnap reggel a főszolgabiró úrnál voltam. Tudja az isten, hová tettem a bolond eszemet, annyi szent, hogy föltett kalappal léptem eléje, a mire a Márton hajdú se szól, se beszél, hanem istenesen kupán vág, úgy, hogy a kalap leröpült a fejemről...

— Lecsuktak egy éjszakára? kérdé a csárdás.

— Nem a! Épen nem. A főbiró úr leszidta Mártont, mint a kis gyereket, aztán öt pengőt adott, hogy föl sem vegyem a dolgot.

— Aj ha! — bámult a nép.

— Magam is elbámultam rajta. Mert tudják kentek máskor... haj, haj, máskor... lecsukat a főbiró úr, és még nekem kerül öt pengőmbe a mulatság... Tiszta sor: követet választunk.

Csönd lett. Mindenki kémlelve tekintett körül. Senki se tudta, hogy mit rejt a jövő és kire fog szavazni. A csárdás kezdte el megint, a közvetlen szomszédjához intézve a szót:

— Úgy van az, komám, azért okosabb az úr, még ha a parasztnak több esze van is.

— Már miért?

— Mert mindent hamarább megtud, mint mink. Mire mi odaérünk, már az ebédet megették.

Sokan nem értették a csárdásgazda filozofikus mondását, de azt ösztönszerűleg érezték, hogy igaza van, s általános elcsendesedés következett.

Lódobogás hallatszott. Egy fiatal legény vágtatott a csárda elé, s megállt.

— Fél liter bort adjanak!

— Szállj le, kerülj beljebb, — biztatta a csárdás.

— Nem lehet, sürgős az utam. Nem azért ültettek lóra, hogy bort inni leszálljak.

Feladták neki a bort a lóra.

— Mi járatban vagy?

— Sürgönyt viszek a méltóságos főispán úrnak, Komádiba.

— Sürgönyt? — hallatszott köröskörül, mert akkorra már mind kijöttek az ivóból.

— Azt ám, — felelt a legény büszkén, — dróton jött Pestről, hát sebesen kell annak odább is menni.

— Pestről jött? Vajjon mi lehet benne? — találgatták a parasztok.

A legény föllhajtotta a bort, egyet rántott a lován, egyet billentett a kalapján és fütyörészve tovább haladt.

A nép csalódottan nézett utána. Azt hitték, hogy meg fognak tudni valamit.

— Ejha, hagyjátok. Rendes dolog az, hogy az urak dróton beszélgetnek egymással, — szólt végre a csárdás, — ezt találták ki maguknak és azért tették olyan drágára, hogy a szegény embernek ne legyen kedve eltanulni.

Egy óra múlva, mikor már meglehetősen beesteledett, arra látták haladni a főispán négyes fogatát, Zoltánvára felé. A bakon a kocsis mellett nem a huszár, hanem, — csudák csudája, — Bató Gergely ült. Egy jó szemű legény meglátta és azonnal hírül adta Betyár Jóskának.

— Bató Gergely? Jól láttad?

— A mit én meglátok, meg van az jól látva, — felelt a legény büszkén.

Betyár Jóska gondolkodva vakarta a füle tövét. A parasztok várakozólag tekintettek rá.

— Épen tegnap lóditottam ki a korcsmából, mert megint hitelre akart inni. Baj, baj.

A másik fülét meghuzogatta egypárszor.

— Különben nem olyan nagy baj. Legalább megfizeti az adósságát. Elég az hozzá: tudom már, a mit tudok.

De nem mondta meg senkinek, hogy mit következtet Bató sorsának nagy fordulásából, hogy tegnap kidobják a korcsmából, ma meg a főispánnal kocsikázik. (Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Munbar Callistus teste rezg a kaczagásnak miatta.

A katholikus templom egy nagy tér közepén áll, minden oldalról érvényre jut szépsége. Gótstilben épült, nem is kell messziről nézni, mert függőleges vonalai távolból nézve elvesznek, pedig e stílnek épen ez a fő szépsége. A Saint-Mary-Church dóm bámulatra méltóan szép, pillérei karcsúak, gerincz-díszei könnyedek, rovátkos boltívei nemes hajlásúak, festett ablakai művészi kézről tesznek tanuságot.

— Szép példánya az angolszász gót-építésnek! — jegyzi meg Yvernes, a ki lelkes bámulója az építészetnek. — Igaza volt önnek, Munbar úr, a két városrész épen oly kevéssé hasonlit egymáshoz, a mint nem hasonlítanak egymáshoz a templomaik.

— S látja, Yvernes úr, mindkét fél egy anyának a gyermeke.

— Úgy!... de nem egy apáé? — veti közbe Pinchinal.

— De igen... egy apáé is, kitünő barátaim. Csakhogy különbözően épültek, lakóik egyéniségéhez alkalmazták, a kik idejöttek, hogy gond nélkül eljenek, úgy, a mint sem az ó-, sem az újvilág egyetlen egy városában sem lehet élni.

— Végül is belefárad hallgatásában a fül...— teszi hozzá Zorn Sebestyén. — Azt hiszem, ideje már, hogy nevén nevezze a gyermeket.

— Még nincs itt az ideje, drága barátaim, — viszonzá az amerikai. — Várjanak, míg befejezzük a város-néző útat, most pedig menjünk egy házzal odább.

— Megálljunk, — vág közbe Frascolin, a kit nemcsak a kiváncsiság, de néminemű nyugtalanság is bánt, — volna egy indítványom...

— Mi volna az?...

— Menjünk fel a Saint-Mary-Church tornyába! Onnan pompás kilátásunk lehetne.

— Nem... nem, azt ne tegyük, — tiltakozik Munbar Callistus, rázván bozontos fejét... — legalább most ne, majd máskor... egyszer...

— De hát mikor? — kérdi a gordonkás, kinek epéjét e titokzatos kitérések lassanként felforralják.

— Ha befejeztük a körútat, Zorn úr.

Mivelhogy ezen nem változtathatnak, legokosabban teszik, hogy bejárják a város másik felének a körútjait; azután apróra megnézik a kereskedő-negyedet, a hol találkoznak szabóval, czipészszel, kalapossal, mészárossal, füszeressel, pékkel, gabonakereskedővel, stb. Mindezek az emberek Munbar Callistusnak köszönnek.

— Uraim, a villamos vonat néhány percz mulva indul. Menjünk a kikötőbe, — mondja a kalauz.

— A kikötőbe? — ismétlé Zorn Sebestyén csodálkozva.

— Mindössze egy mérföldre van innen (1609 méter), egyúttal megbámulhatják a város parkját.

Ha ennek a városnak kikötője van, okvetetlenül a város felső vagy alsó végében lehet, Dél-Kalifornia partján. Ugyan hol is lehetne egyebütt keresni?

Megütődve telepednek le a művészek a kényelmesen berendezett villamos kocsi padján, a többi utasok mellett.

Ezek kezet szoritanak Munbar Callistussal — lánczos adtát, ez a Munbar jó barátja az egész világnak, — a kocsit a dinamo-gép meginditja.

Munbar Callistusnak igaza volt, midőn a város tőszomszédságában levő területet «park»-nak hívta. Véget nem érő sétányok, üde, zamatos gyeppázsitok, színes czik-czakkos gyepkertek vannak itt; az elkorlátolt helyeken körbe ültetve facsoportok láthatók: tölgy, jávor, bükk, gesztenye, czirbolya-fenyő, szil, czédrus, mindenik fiatal, s ágaikon sokféle madár ugrándoz.

Yvernes, a ki a klasszikai költészetnek nagy bámulója, okvetlenül azt kell képzelnie, hogy a bukolikák mezején andalog Astrãa istennő társaságában. A pázsiton bárányok legelésznek, svájczi tehenek a legelőkön, a fák között dámvadak, szarvasünők bukkannak elő. A csekély halmú, nagyobbára sík mezőt egy kígyózó patak szeli keresztül, mormolva, csevegve.

Mindez olybá tünik fel, mintha ember keze alkotta volna. A gúnyolódó Pinchinal nem állhatja meg, hogy oda ne vesse:

— Micsoda, hát csak ilyen patakot tudtak remekelni?

— Mire való volna ennél különb?

— Mire? Hát hogy vizök legyen.

— Viz?... Tulajdonképen mi is a viz? Egészségtelen, mikrobákkal teljes folyadék, mely tifózus betegségek forrása.

— Meglehet, de tisztitható is...

— Miért fáradnánk ilyesmivel, mikor műúton a higiénia minden követelményének megfelelő, teljesen tiszta, pezsgőt vagy jéghideg vizet tudunk készíteni?

— Vizet is tudnak tehát gyártani?

— Meghiszem azt, sőt hidegen vagy melegen a lakásokba bevezetjük, a mint hogy a fénynyel, hanggal, idővel, meleggel, hideggel, motorikus erővel, antiseptikával és villamozással sem cselekszünk másként...

— Hisz akkor nem vakmerőség azt is föltételeznünk, hogy önök a pázsitot fölfrissítő esőt is gyárilag teremtik elő, — gúnyolódott Yvernes.

— Helyesen vélekedik, első-hegedűs uram, —

bizonyítgatja az amerikai, aranygyűrűs újjaival végigsimogatva szakálát.

— Itt hát parancsszóra esik az eső! — kiált fel Zorn Sebestyén.

— Úgy ám, kedves barátaim. A föld alatt elhelyezett csőhálózat szolgál erre, igen elmés készülék, pompás és fölötte előnyös módja az eső-teremtésnek.

— Megálljunk, most már megfogom, Munbar úr, — vág közbe Frascolin. — Megengedem, hogy esőt tudnak műúton gyártani, de megakadályozhatják-e, hogy az égből hulljon alá?

— Az égből? Ugyan mi köze van az esőnek az éghez?

— Nos hát a felhőkből, ha önnek inkább inyére van, hahogy alá zuhogtatják víztartalmukat, a légköri áramlások, a cziklonok, tornádók, szélviharok, orkánok miatt... Ha például rosz időjárás köszönt be...

— Rosz időjárás? — ismétlé Munbar Callistus.

— Az, a tél...

— A tél?... Mi légyen az?

— Azt mondtam, hogy a tél, a fagy, hó és jég! — ordít Zorn Sebestyén, a kit feldühösít a yankee gúnyos válasza.

— Nem ismerjük a telet! — felel Munbar Callistus böles nyugalommal.

A négy párisi összenéz. Bolond, vagy épeszű ember áll-e előttük? Avagy bolondoknak tartja őket?

A villamos kocsik pedig ezalatt kissé lassabban haladnak tovább a csodaszép parkon keresztül. Zorn Sebestyénnek és társainak úgy tetszik, mintha a parkon túl szántóföldeket látnának. Olyanok a különféle vetési táblák, mint a szabók mintakönyveiben a kelmék. Emerre vetemények: burgonya, kelkáposzta, répa, hagyma — szóval mindenféle, a mire a konyhának szüksége van.

Ezekkel átellenben feltünik egy hatalmas gyártelep, a vaskémények kiválnak az üvegtető felett, s olyannak látszanak, mint a «Great Eastern» gőzhajó kürtői, melynek iszonyatos kerekeit százezer lóerő hajta, a különbség csak az, hogy a vastag füstfelhő helyett, vékonyas ködszerű oszlopok szállanak fel belőlük, melyek a levegőt egy cseppet sem mételyezik meg.

A gyártelep mintegy tizezer négyzet yardnyi területet foglal el, tehát csaknem egész hektárt. Az első ipartelep, melyet a kvartett tagjai látnak, mióta az amerikai őket kalauzolja.

— Miféle gyár ez? — kérdi Pinchinal.

— Petroleum elpárolgási készülékeken alapuló gyár, — feleli Munbar Callistus, s míg ezt mondja, szeme sugaraival majdnem átfúrja szemüvegét.

— S mit gyártanak itt?

— Villamos energiát a park, a mezők, szóval az egész város számára, hol aztán erővé változnak át. Ez a gyár adja a villamáramot telegráfjaink, telautográfjaink, telefonaink, telefotjaink, csengetőink, sütőkemenczéink, gépjeink, ív- és izzólámpáink, aluminium-holdunk és tengeralatti kábelünk számára...

— Tengeralatti kábelük? — kérdi Frascolin érdeklődve.

— Úgy van, ez köti össze városunkat az amerikai tengerpart különféle városaival...

S ebből a czélból ilyen óriási gyárat kellett építeniök.

— Természetes, hiszen iszonyú mennyiségű villamos erőt fogyasztunk el... no meg morális energiát is! — feleli Munbar Callistus.

Köröskörül nagy távolságban hallható a gyár tompa morajа, a gőz hatalmas fúvása, a gépek zakatolása, a föld is reszket lábuk alatt.

A villamos kocsi tovább gördül, s mintegy negyed mérföldnyi útat megtéve, a kikötőnél megáll. Mindnyájan kiszállanak, s a dicsérő szavakban kifogyhatatlan kalauz, a tengerparton vezeti őket, hol dockok és raktárak vannak. A kikötő tojásdad alakú s elég tágas arra, hogy tiztizenkét tengeri hajó kikössön benne. Inkább medencze, mint kikötő. A két végében vaskapcsos oszlopok és két világító torony van, bármikor kiköthet itt a hajó.

Most mintegy hat gőzös vesztegel a medenczében, egy részök petroleumot hozott, a többiek élelmi szert a napi szükséglethez mérten. Van azonkivül nehány villamos halászbárka, melyek nem sokára elindulnak a nyilt tengerre.

Frascolin észre veszi, hogy a kikötő bejárata éjszaknak esik, s ebből arra következtet, hogy azoknak a hegyfokoknak valamelyik éjszaki csücsán lehet, a melyek Dél-Kaliforniából a Csendes-oczeánba belenyúlnak. Azt is megfigyeli, hogy a tengeráramlás meglehetős erővel kelet felé irányul, minthogy a tenger hulláma a kikötő kelet felé levő kőoszlopának talapzatához csapódik, nyilvánvaló jele annak, hogy az ár emelkedik, pedig Amerika nyugati partján nem igen viharzó a tenger.

— Hol van az a folyó, melynek a hátán tegnap a városba jöttünk? — kérdé Frascolin.

— Az velünk épen átellenben van, — méltóztatik a yankeenak felelni.

No, de most már csakugyan nem szabad elvesztegetniök az időt, ha még a városba vissza akarnak menni s a San-Diegoba induló vonatról lekésni nem akarnak.

Zorn Sebestyén figyelmezteti erre Munbar Callistust, a ki ilyeténkép válaszol:

— Ne aggódjanak, kedves barátaim, elég időnk van még. Végig megyünk a kikötőn s a villamos vonat visszaszállít a városba, épen idején érkezünk az állomásra. Egy óra múlva az observatorium tornyáról élvezhetik a város képét.

— E szerint ön jót áll arról, — gyújt rá még egyszer a gordonkás.

— Jót állok arról, hogy holnap hajnalban önök már nem lesznek itt.

Ezzel a kissé homályos értelmű válaszszal, akár inyökre volt, akár nem, meg kellett elégedniök.

A kikötő másik végén ugyancsak van villamos vonat, mely a tengerpart mentén halad.

A tengeri áramlat kelet felé vonul.

— Hol van az a folyó, melynek a hátán tegnap a városba jöttünk?

Munbar Callistus felülteti a kvartett tagjait, csaknem olyan látszata van a dolognak, mintha az elinduló félben levő vonat csak reájuk várakoznék.

A szántóföldek alig különböznek a város és kikötő között elterülő parktól. Ugyanaz a sik, gondosan művelt talaj. Zöld legelők, vetések — a pázsit helyett, ennyi az egész; csupa veteményes táblák, sehol gabonaföldek. Épen most öntözi meg a szabályos mértani alakok szerint tagozódó táblákat a jótékony, föld alól jövő eső.

Az égből hulló eső sem lehetett volna ilyen pontos és arányosan elosztott.

A sinpár épen a tenger partján szalad végig, úgy hogy egyfelől a tengert, másfelől a szárazföldet látják. Mintegy négy mérföldnyi (hat kilométer) útat tesznek meg igy. Akkor megállanak egy ágyúüteg előtt — 12 nagy ágyú képezi az üteget, — a bejárat fölirata igy szól: «Rammsporn-üteg».

— Hátultöltő ágyúk, melyek soha sem sülnek el visszafelé, a mint ez a vén európai ágyúknál gyakran előfordul, — jegyzi meg Munbar Callistus.

Ezen a helyen a tengerpartnak igen élesen levágott a széle, hegyesen kiszögell. Bizonyára a tenger áramlása okozza, mert távolabb a tenger színe csak hosszú, keskeny barázdákat von, s az alkonyati égben, mintha ezek is mindinkább elsimulnának. Innen újabb sinpár tart a város

középpontja felé, az előbbi tovább halad a part mentén kanyarogva.

Munbar Callistus vendégeivel együtt átszáll a másik vonatra s azt mondja, hogy most egyenesen a városba térnek vissza.

Munbar Callistus megnézi az óráját: négy óra tizenhárom percz.

— Remélem, nem feledkezett meg arról, hogy az observatorium tornyába akarunk felmenni? — szólal meg Frascolin.

— Hogy elfeledtem-e, kedves és immár régi barátaim!... Hamarább elfeledném a saját nevemet. Még négy mérföldnyi út, s a pompás épület előtt állunk, mely az első körút elején van, s a várost mintegy két részre osztja.

A vonat elindult. A mező másik felén túl, melyet az amerikai szavai szerint a «délutáni eső öntöz», látszik a vasráccsal körülkerített park facsoportjaival, pázsitjaival és virágkosaraival.

Fél ötre jár az óra. Előbukkan egy négyszögletű torony, annak a falán van az óriási óra-lap, melyen két mutató jelzi az időt. Ez a torony hasonlít a londoni városház tornyához.

A torony aljában vannak az observatorium melléképületei. Egyiknek-másiknak ércz-kupolája van, átlátszó üvegtáblákkal kirakott, melyen keresztül a csillagászok megfigyelhetik a csillagos eget. Ezek az épületek kört képeznek, egy udvart keritenek be, melynek közepén a százötven láb magas torony emelkedik, legfelsőbb párkányzatáról, ha letekint az ember, huszonöt kilométer távolságra lát el.

Munbar Callistus elől megy, a vendégek követik őt; fényes liberiás inas nyit ajtót neki, az előcsarnok mélyén van a villamos-lift. A kis karaván letelepszik benne. Negyvenöt másodpercz múlva a torony lapos tetejére érkeznek.

A lapos tető közepén óriási zászlórúd nyúlik fel, a zászlót lengeti a gyengéd északi szellő.

— Ez a mi zászlónk, uraim, — szól Munbar Callistus, tisztelettel levéve fejéről kalapját.

Zorn Sebestyén és társai nem tehetnek egyebet, mint hogy példáját követik. A tető oldalrácsozatához sietnek, kihajolnak...

Ekkor hangos kiáltás szakad fel a kebelükből; eleinte a bámulat hangja ez, majd az éktelen haragé.

Most már láthatják az egész várost, szabályos tojásalakú az, s köröskörül tenger. Sehol szárazföld.

Frascolin szörnyű izgatottan fordul az amerikai felé.

— Hiszen mi valamely szigeten vagyunk...

— Úgy van, uram, eltalálta, — feleli az amerikai udvarias mosolylyal.

— S ez a sziget?

— Standard-Island.

— És a város?

— Milliard-City. (Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

PETŐFI ÉLETRAJZA.

Irta

FERENCZI ZOLTÁN.

A Kisfaludy-Társaságtól a Szécher Árpád jutalommal kitüntetett pályamű.

A Kasselik alapitványból kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Három kötet.

Petőfi Sándornak 1844., 1846- és 1848-iki arczképeivel.

Ára a három kötetnek füzve 6 frt 50 kr., vászonkötésben 8 frt, félbőrkötésben 10 frt.

Tartalom:

I. kötet. A költő szülei. — Születésének körülményei. — Gyermek-évek. — Tanuló-évek Aszódon. — Selmeczen. — Sikertelen kisérletek. — A közlegény. — Először Pápán. — Otthon; színészkedés a nagy szünidőn. — A pápai deák. — A nagy szünidő. — Harmadszor színész. — Pápán és Pozsonyban. — Pesten mint fordító. — A debreczeni tél s a pesti út.

II. kötet. Petőfi Duna-Vecsén. — Segédszerkesztő Vahotnál. — Tanulmányai, munkái 1844. juliustól 1845. áprilisig. — A felsőmagyarországi út. — A versek II. s a szerelem gyöngyei. — Kritikai perpatvar 1844/45-ben. — A világgyülölet időszaka. — A tizek társasága.

III. kötet. Szathmármegyében. — Az «Összes költemények». — Júlia. — A conservativ kritika 1847-ben. — A költői triumviratus terve. — Koltón és Pesten. — A márcziusi napok. — Politikai programmja. — A küzdő polgár. — Felsőbb viszonyok. — Bem táborában. — Visszavonultságban. — A segesvári csata.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A MAGYAR KIR. CURIA

felülvizsgálati tanácsa által

a sommás eljárásról szóló törvény (1893. XVIII. t. cz.) alapján hozott

HATÁROZATOKNAK GYÜJTEMÉNYE.

Összeállitotta

Dr. FABINY FERENCZ

kir. curiai biró.

I. kötet (1895, 1896.)

Ára füzve 2 frt 80 kr., vászonkötésben 3 frt 60 kr.

A MAGYAR MAGÁNJOG

MAI ÉRVÉNYBEN.

Különös tekintettel a gyakorlat igényeire.

Irta

ZLINSZKY IMRE

kir. itélő táblai biró, magy. tud. akad. l. tag stb.

Hatodik kiadás.

Teljesen átdolgozta és a házasságjoggal, valamint további új részekkel kiegészitette.

REINER JÁNOS

egyetemi magántanár stb.

Ára füzve 7 forint 50 krajczár.

Magyar királyi államvasutak.

Hirdetmény.

(Pályázat egy használt gőzgép eladására.)

A magy. kir. államvasutak igazgatósága egy már üzemen kivül helyezett fekvő gőzgépet értékesiteni óhajtván, ennek eladása czéljából nyilvános pályázatot hirdet. A Mayer-féle kormányzással ellátott 36 lóerejü magas nyomásu fekvő gőzgép, mely azon okból cseréltetett ki a mult évben uj erősebb gőzgéppel, mivel a műhely fokozott erőigényeinek nem birt megfelelni, a magy. kir. államvasutak s.-a.-ujhelyi műhelyében megtekinthető. A pályázni kivánók felhivatnak, hogy az 50 kros magy. kir. bélyeggel ellátott ajánlataikat a magy. kir. államvasutak igazgatóságának műhelyi szakosztályához (VI. ker. Andrássy-ut 75. sz. III. emelet 10-ik ajtó) a következő czimzéssel: «Ajánlat ócska gőzgép megvételére 175205/96 számhoz» folyó évi február hó 15-ig déli 12 óráig benyujtani sziveskedjenek. Bánatpénzül az ajánlott ár 10%-ka fizetendő be a magy. kir. államvasutak központi főpénztárába. A magy. kir. államvasutak igazgatósága fentartja magának azon jogot, hogy az ajánlatok közül, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, s hogy kedvező ajánlat be nem érkezése esetén az ajánlatoktól teljesen eltekinthessen.

Budapest, 1897 január 14-én.

Az igazgatóság.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A sas és a fészke.

Sáska Márton felső-pataki földesúr házában két nevezetesség volt: a vizslája, meg a gazdaasszonya.

A vizslában az volt a nevezetesség, hogy a híres Waterproof fajzatnak utolsó ivadéka és Guttmannak hívták.

Guttmannak hívták pedig azért, mert Marczi bácsi ezzel akarta mutatni megvetését az ő peredi birtokának bérlője, Guttmann Ignácz iránt, a kivel örökös veszekedésben élt.

Hogy azonban a kutya lássa, hogy őt, mint kutyát nagyra becsüli: nem tegezte, mint az ebeket szokás, hanem magázta.

A gazdasszonyban, özvegy Tóth Borbálában, az volt a nevezetes, hogy ezelőtt húsz évvel kártyán nyerte Bágyi Miklóstól. Egyéb semmi.

Sáska Márton a Sáska-familia tagjai közt a legidősebb volt és agglegény. A ráeső birtokrészeket árendába adta s ő a politikának élt. Ez az egy szenvedélye volt.

Még pedig az ellenzéki politika. A Sáska-család Szent Istvántól Marczi bácsiig örökké az oppozicziához tartozott: akkor is Vathát és Kupát ismerte el vezérének és tiltakozott a kereszténység ellen.

Marczi bácsi kérlelhetetlen ember volt. Megalkudni nem lehetett vele. A német, Bécs, meg a kamarilla: ez volt az ő megfordított Szent-háromsága, a melyet gyűlölt. Régi szabású magyar volt. Ellenük nem tett semmit, de ápolta szivében az engeszteltehetetlenség szent tüzét, mint egy Veszta-lángot, az utódok számára.

Sáska Márton csoszogó léptekkel megjelent a tornáczon és lekiáltott a kocsisnak:

— Pista te, eredj fel a kert végibe a dombra, nézz szét, jön-e már a doktor úr.

E parancs kiadása után keserves nyögések közt leereszkedett egy karos-székbe. A nyitva hagyott ajtón a vizsla somfordált Sáska Márton után, leült az úrral szemben és merőn a szeme közé nézett.

— Hát maga mit bámul itt? — mordult rá a kutyára, — menjen legyeket kapdosni.

A kutya habozva félreforditotta a tekintetét, aztán lopva urára nézett.

— Nem hallotta? — ismételte Márton úr, — nem szeretem, ha ilyen ostoba pofát vág. Mars!

A kutya leereszteti fülét, farkát és lassan kezdett leballagni az udvarra.

— Átkozottul rosz színben lehetek, nagyon elváltozhattam, hogy ez a kutya úgy megbámult, — mormogá Márton úr, tekintetével követve a kutyát.

A kutya megállt és visszanézett.

— Guttmann! — kiáltott megindultan Márton úr, s a kutya három ugrással ott termett.

— No, feküdjék ide, vén bestia, nem akarom megszomoritani.

A vizsla lehevert és csöndes, jóizü vihánczolással vette tudomásul, mikor a gazdája rátette a fél lábát.

Az öreg maga elé bámult egy darabig, aztán nyugtalanság látszott rajta, elkezdett köhögni, s végre elkiáltotta magát:

— Jóska!

Egy inas-forma gyerek bújt elő az istállóból.

Linek Lajos rajza.

Márton úr lóra ült.

— Eredj, nézd meg, hogy a Pista nem aludt-e el a dombon.

Tekintetével kisérte a Jóskát, s mikor elveszitette, újra türelmetlenül kiabálni kezdett:

— Borbála, Borbála!

A tornáczról a házba vezető ajtó küszöbén egy nagyterjedelmü szakácsné-alak jelent meg. Ma aligha kártyáznának rajta Bágyi meg Sáska.

— Mit találtál ki ebédre?

— Nem tudok én új ételeket kitalálni. Húsz évig meg volt a főztömmel elégedve a nagyságos úr, most meg azt akarja, hogy egészen új ételeket tálaljak föl.

— Elmaradtál te Bábi. Ettem én Pesten olyan dolgokat, hogy te olyant még álmodban se láttál.

— Hozza ide azt a kétezer mészárszéket, harmincz piaczot meg ezer füszerest, a mi ott van, akkor majd én is különben főzök. Különben éhes a nagyságos úr?

— Nem én.

— Akkor mit zaklat, mikor úgy se eszik semmit. Lesz jó leves, meg libapecsenye. Betegnek épen jó.

Ezzel sarkon fordult és bevágta maga után az ajtót.

— Beszélj vele! — mormogá az öreg, — csak a doktor itt volna már. Bábinak igaza van. Most már magam is hiszem: nagyon beteg vagyok.

Megmondta neki a zoltánvármegyei főorvos két hónap előtt, hogy ha nem vigyáz magára, nem éri meg a telet. Sáska Márton kinevette. Sohse gyógyitotta őt senki. Meglötték, megvágták, ló ledobta, szekér keresztülment rajta: szépen egészséges lett magától. Sok híres dolgot végig csinált tizenhat éves kora óta, nem ártott meg neki semmi. A tavaszszal egyszer megcsapta a hideg szél, azóta sárgul, fonnyad, nehezen jár, most már nem is eszik, meg nem is pipázik. A ménkü tudja, hová vezet ez. A felső-pataki tornáczos kuria szomorú tanya lett. Pedig elég hangos, mulatós hely volt. Nem hiába kapta az öreg az Úri-Betyár Jóska nevet. A vármegyebeli vad czimboráival sokszor majd kirúgta a felső-pataki ház oldalát.

Az idén aztán megrokkant és már sehol se lehetett látni. Csak kinlódott, de röstelte bevallani, hogy beteg. Mintha ezzel az elveiből kellett volna neki engednie. Borbála kuruzsolgatta, a hogy tudta. Hájjal kente a lábait, kamilla-theát itatott vele, megszivatta a talpát mustárral, de bizony ez mind nem használt semmit és az öreg előtt néha csak úgy kékült-zöldült a világ. Sokszor elszédült, egyszer el is alélt... ma pedig, hogy a lábai is dagadni kezdtek, megadta magát és Zoltánvárra küldött az orvosért. Azt várta olyan nagyon.

— Hej, Borbála! — kiáltott megint nem sokára.

— Mi baj?

— Ott van-e a Treszka a konyhában?

Egy kis tizenhárom-tizennégy éves leányka perdült ki a tornáczra, oly hirtelenséggel, mintha onnan belülről lódították volna.

— Kezit csókolom, mit tetszik parancsolni? — kérdé vékony, nyafogó hangon.

— Eredj, szaladj a tanító úrhoz. Tisztelem, jöjjön fel ebédre.

— Ilyenkor még vendéget is hivunk? — mormogott Borbála.

Treszka alig ért ki a kapun, már jött visszafelé Petrás Benjamin tanító úrral. Úgy látszik, a tanító úr bölcs férfiú volt, a ki a falunak mindig azon a pontján állt, a hol legkönnyebben érhetik ebédre szóló meghivások. Látszott is rajta, hogy nagyon rászorult arra, hogy ebédre meghivják. Példátlanul kiéhezett alak volt. Sovány, beesett arczú, sóvár tekintetű; szája nagy, fogai hatalmasak. Mikor jött Márton úr felé, állkapcsát már előre mozgatta, hogy így ebédig bizonyos erősebb lendületbe jöjjön.

— Dögrováson vagyok, tanító úr, — ezzel fogadta őt a házigazda.

— Dehogy, nagyságos úr, nem hal meg olyan könnyen az ember.

— Nem hal meg könnyen, de egyszer csak mégis meghal.

— Dehogy, nagyságos úr, — felelt vigasztalólag a tanító.

— Ne beszéljen bolondokat, hát mit jelentene más, mikor szédülök, ájuldozok, meg a lábam is dagad.

— Szakasztott így volt a szegény apám is halála előtt, — szólt a tanító elmélázva.

— Süsse meg az apját, — mordult rá Márton úr, — nem tud okosabb dologról beszélni?

Petrás megrettent. Végig nézett az égen és szólt:

— Ránk férne egy kis eső.

— Borbála! — üvöltött Márton úr, — tálalj!

Petrás úr állkapcsa ekkorra már erőteljesen mozgott. A konyhából édes zene, a sülő liba sistergése hallatszott ki, — épen most öntötte nyakon Borbála egy pár kanál zsírral.

— Tessék ebédelni jönni, — szólt ki Treszka.

Márton úr betámolygott az ebédlőbe. Petrás előre nyújtott nyakkal utána. A leves már a tányérban párolgott. Petrás csodálatos gyorsasággal bekanalazta, Márton úr azonban hozzá se nyúlt.

— A levest nagyon szeretem, — szólt Petrás, miután az utolsó kanál tartalmát a feneketlen mélységbe küldötte.

— Vegyen még.

Petrás tele merte a tányérát, nagy karaj kenyeret szelt, bele aprította, s változatlan mohósággal bekebelezte. Aztán még egy karaj kenyeret szelt, megsózta, megpaprikázta, s óriási falatokban nyelni kezdte. Az efféle puha substanciát ő meg se rágta. Azzal is csak időt veszteget az ember, s az élet oly rövid.

Mire Borbála asszony bejött a libával, Petrás úr már a harmadik karaj kenyeret szelte. Ezt azonban letette maga mellé, s várakozó álláspontra helyezkedett.

— Az én levesemet tedd a melegre, — szólt Márton úr Borbálának, — majd később eszem.

A tanító úr arcza elborult: azt hitte, a liba is halasztást fog szenvedni.

— A tanító úr csak folytassa.

Borbála mérgesen letette a libát.

— A libát nagyon szeretem, — szólt a tanító csillogó szemekkel, s két hatalmas darabot kiemelt. Most már a fogak is elkezdtek csattogni; koronként tenyérnyi nagyságú kenyérdarabokat mártott a zsirba, s utána újult erővel folytatta a pecsenyézést. Így ehettek partrajntáskor az «Almanzor» spanyol vitorlás hajótöröttjei, kik tiz napig étlen-szomjan hányódtak a tengeren. Sáska irigy tekintettel nézte a mutatványt mindaddig, míg Pista, Jóska be nem robogtak a dombról azzal a hírrel, hogy itt a doktor.

— Csak egyék, tanító úr, — és e szavakkal a doktort a másik szobába vezette.

— No, bátyám, mit mondtam? — szólt az orvos.

— Igazad volt, öcsém, de hát nehéz azt elhinni, á mi az embernek roszúl esik. Most mutasd meg, hogy mit tudsz. Ehol ni, már a lábaim is dagadnak.

Az orvos, a ki fiatal ember volt, ezt hallva, nagy fejcsóválások közt fogott Marczi bácsi részletes megvizsgálásához. A vén kurucz, mint a megijedt ember, mindennek alávetette magát, s aggodalmasan leste az orvos arczát.

— Baj, baj, sokáig tart a gyógyulás, de ha szót fogad, kimászhatik belőle.

— Szót fogadok, csak parancsolj.

— Először is tüstént ágyba fekszik.

— Már fekszem, — és ledobta a kabátját.

— Azután itt hoztam háromféle orvosságot. Kettővel keni magát, egyet meg bevesz.

— Kenem, veszem, — szólt Marczi bácsi, s már csizmáját húzta lefelé.

— Ha jobban lesz, bejön a városba, (mert most nem ülhet kocsira), újra megvizsgálom, s akkor tüstént megy föl Budapestre. Ott marad egy pár hónapig.

— A meddig parancsolod, — szólt az öreg a paplan alól.

Még a diétára nézve tett a doktor rendelkezést, aztán így szólt:

— Most pedig kérek egy kis ebédet.

— Eredj az ebédlőbe, jut elég neked is, én nem ettem egy falatot se.

A doktor az ebédlőbe ment, s leült a tanítóval szemben. Borbála behozott neki egy tányér levest. A mint letette, szemei az üres pecsenyés tálra meredtek.

— Hová tette, tanító úr, a libát? — szólt szigorúan.

— Hová tettem? — kérdé Petrás úr indignálódva. — Nem szoktam én semmit eltenni. Megettem.

És ezzel nyugodtan rohamot intézett az utolsó falat libaczombja ellen. A doktor ámulattal nézett a sovány emberre, majd az előtte levő csontgarmadára.

Borbála asszony ezalatt egy fél rúd szalámit tett a doktor elé, a ki eközben megnézte az óráját és így kiáltott:

— Hisz még csak most van dél! Akkor sebaj! Egy órára még a bárónéhoz érek és ott pompásan megebédelhetek.

Ezzel felkelt, elbúcsúzott Marczi bácsitól és elrobogott. Borbála is bement a gazdájához, a ki részletesen elmondta neki, hogy mi baja, aztán beoktatta, hogyan kell őt a különböző orvosságokkal kezelni, mit szabad ennie és egyáltalán *mi módon kell élnie.*

A csudaszer.

— Persze, én hiába beszéltem örökké a nagyságos urnak. Én, a ki egész életemet a nagyságos úr szolgálatában töltöttem, ösmerem minden porczikáját, minden leheletét.

— Fogd be a szádat, Bábi, — nyögte Márton úr.

— Most pedig, egy idegen embernek egy szavára ágyba dül, oda van, elhisz mindent.

— Ne boszants, Bábi!

— Pedig a betegségnél az a fő, hogy az ágynak minél tovább ellentálljon az ember. Mert ha egyszer lefeküdt, többet az ágy nem ereszti. Nem tud többet megszabadulni töle. Vége van.

— Igazad van, Bábi!

Ezzel Márton úr kimászott az ágyból, felöltözködött és kiment a folyosóra. Ez az ágyhistória, melynek Tóth Borbála hangot adott, neki is erős babonája volt.

Alig kezdett ott sütkérezni, a délutáni nap fényében, egy lovas legény fordult be az udvarra és járult a tornácz elé.

Táviratot hozott Budapestről. A táviratban csak ennyi volt:

A képviselőházat váratlanul feloszlatták. A választások szeptember huszonhatodikán kezdődnek. A ti kerületetekben a főispán fia fog fellépni. *Kormos.*

A következő perczben Marczi bácsi fel s alá járt a folyosón. Lépései egyre ruganyosabbak lettek.

— Jóska! — kiáltott erős, átható hangon, — nyergeld fel a Csinost.

Borbála összecsapta a kezét.

— Mit akar csinálni nagyságos úr? Akkor már inkább jobban tenné, ha lefeküdnék az ágyba.

— Fogd be a szádat, Bábi!... A főispán fia, az a monoklis firtli? Ezért akartatok engem eltenni láb alól?

— Csak nem akar lóra ülni? — kérdé Borbála elképedve.

— Ebből a kerületből ugyan nem esztek... Bábi, hamar, adj valamit enni.

— Ott van a szalámi az asztalon.

Abból, hogy Bábi azt mondta: *Ott van a szalámi az asztalon*, kitűnik, hogy igen kevéssé ismerte Petrás Benjámin tanító urat. A szalámi nem volt ott, kihült hamvait egy madzag képviselte, melylyel a vége be volt kötve. Petrás úr nyugodt, angyali mosolylyal tekintett hol a belépőkre hol a madzagra és szóla:

— Nagyon szeretem a szalámit.

— Ember, — szólt Márton úr elképedve, — maga azóta mindig evett?

— Mindig, — felelt némi büszkeséggel Petrás úr.

— No, adj' isten egészségére, — szólt Márton úr; ezzel bement a hálószobájába s pár percz mulva a kenőcsök és a folyékony orvosságok repültek ki az ablakon.

(Megemlítem, hogy Borbála a kihajigált orvosszereket gondosan összeszedte és a legkülönbözőbb betegségeket hosszú időn át nagy sikerrel gyógyította a faluban.)

Márton úr pedig lóra ült és Zoltánvárára vágtatott.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

V.

Standard-Island és Milliard-City.

Akkortájt még nem született meg az a statisztikus és földrajz-író, a ki pontosan számba vette volna a világ összes szigeteit. Nem mondunk többet a kelleténél, ha nehány ezerre teszszük a szigetek számát. Hát ugyan bizony ennyi ezer közül egyik sem volt inyére a Standard-Island alapitóinak, s a mű-sziget leendő lakóinak? Nem ám, egyik sem! E miatt pattant ki agyukból ez az «amerikai ízű» ötlet, hogy mű-szigetet teremtsenek.

Standard-Island — «Minta sziget»-nek mondhatnók talán — magyarul nem egyéb, mint csavar-gőzösökre épített sziget, Milliard-City pedig a fővárosa. Hogy miért épen Milliard-City?... Bizonyára azért, mert a százszoros, sőt ezerszeres milliomosok városa.

A mesterségesen készített sziget magában véve nem is olyan rendkivüli valami. Nem tartozik a lehetetlenségek közé, ha elegendő szilárd anyagot süllyeszt el az ember valamely folyóba vagy tengerbe. Csakhogy ez nem lett volna elég ez alkalommal. Ennek a szigetnek, hogy czéljának és rendeltetésének megfelelhessen, úszni kellett. Ez volt a nagy nehézség, csakhogy a gép-ipar jelen fejlettsége ezt a nehézséget is elháríthatta, hiszen tudvalevőleg a gépek munkaképessége csaknem határtalan.

Már a XIX. század vége felé azon törték a fejüket az amerikaiak, kik módfelett szeretik a «nagyszerű», a «rendkivüli», hogy a nyilt tengeren, több száz kilométernyire a szárazföldtől egy óriási tutajt építenek, horgonyokkal egy helyhez kötik. Ez ugyan nem lett volna város, hanem az Atlanti-tenger egyik állomása: étkezőtermek, szállók, szinházak, clubhelyiségek, stb. lettek volna rajta. A turisták feltalálhatták volna ott a legkedveltebb fürdők összes kényelmét. Ezt a tervet valósitották meg a lehető legtökéletesebb alakjában... álló tutaj helyett mozgó szigetet remekeltek.

Hat évvel az előtt, hogy mindazok történnek, miket elmondandók vagyunk, alakult egy részvénytársaság Amerikában. *Standard-Island Company limited* volt a neve, alaptőkéje 500 millió dolárra (ezer millió forint) rúgott, ötszáz részvényt bocsátottak ki egyenkint millió dollárjával. Czélja az volt, hogy egy olyan mű-szigetet épitsenek, mely az Egyesült-Államok nábobjainak mindazokat az előnyöket biztositsa, melyek a föld kerekségén egyetlen egy szigeten sem találhatók fel. A részvényeket csakhamar elkapkodták, olyan rengeteg vagyon uraivá tették az amerikaiakat a vasútépitések, bankvállalatok, a kimeríthetetlen petroleum-források jövedelmei, s a páczolt disznóhússal való kereskedés.

Négy évig tartott a sziget felépitése. Hadd mondjuk el a sziget méreteire vonatkozó adatokat, a berendezést s a mozgás lehetővé tételének készülékeit, melyek segélyével a Csendes-oczeánnak mindig legkedvezőbb pontján lehetett a csoda-sziget.

Úszó falvak vannak Khinában a Yang-tse-Kiangon, Braziliában az Amazon folyamon, Európában a Duna hátán s ha úgy tetszik, a kisebb, hajózható folyókon is. Csakhogy ezek tutajokon ideiglenesen épitett házikók, ha czélhoz értek, a deszkákat és gerendákat szétszedik, a házikókat lebontják, s az úszó falu fölveszi a «néhai» nevet.

Bezzeg nem így áll a dolog ezzel a mi szigetünkkel: a tengeren kell annak úsznia örökkön örökké, már t. i., a mig emberkéz-alkotta mű fenmaradhat.

Standard-Island szigete aczéllemezeken nyugszik, törzsének hordó erejét és ellenálló képességét úgy állapitották meg, hogy a reánehezedő irtózatos sulyt kiszámitották. Kétszázhetvenezer kazánból van összerakva, mindenik kazán tizenhat méter és hetven centiméter magas, tiz méter széles; a kazánok felülete minden oldalon tiz méter vagyis egy ár: száz négyzetméter. A kazánokat aczélpántok és csavarok kötik össze, s ezek alkotják a mintegy huszonhét millió négyzetméter vagy huszonhét négyzet kilométer nagyságú szigetet. Minthogy ovális alakja van, hosszában hét és legnagyobb szélességében öt kilométer és kerülete kerekszámban fejezve ki: tizennyolcz kilométer. A sziget törzsének az a része, mely a vizbe merül, a legnagyobb megterhelés alatt mintegy tiz, a vizből kiemelkedő része hét méter. Ebből kitetszik, hogy Standard-Island köbtartalma négyszázharminczkétezer millió köbméter, az általa kiszorított viz pedig köbtartalmának mintegy háromötödrésze: kétszázötvenkilenczezer millió köbméter. A szigetnek viz alá merülő részét oly preparatummal mázolták be, mely mindennemű kagylólerakodást meg egyéb kártékony hatást megakadályoz.

A sziget fenekét mindennemű betompulás és repedés ellen biztositották, mert az aczél-törzset sőbb az úszó sziget veszteglő kikötője, hahogy egy vagy más javitás vált szükségessé.

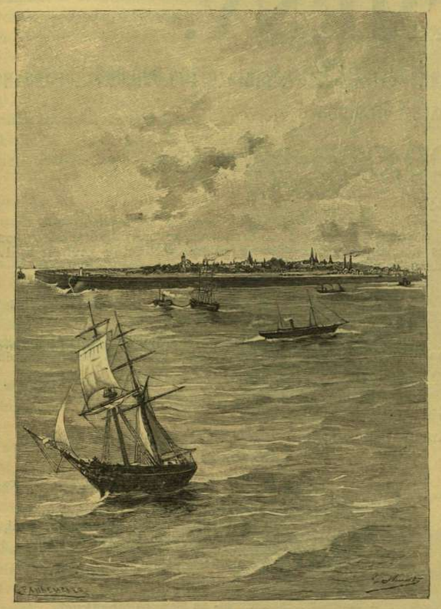
A sziget alaprészét vagyis törzsét, mely, mint feljebb emlitők, kétszázhetvenezer kazánból áll, vastag földréteggel hintették be, kivéve a középső részét, hol a város fog épülni, melyet épen e czélból roppantul megerősitettek. Ez a humusföld elegendő lesz a pázsitoknak, virágágyaknak, bokroknak, facsoportozatoknak, legelőknek és veteményes táblháknak a vegetácziójára.

A sziget háromnegyed része, tehát mintegy huszonegy négyzet kilométer a mezőgazdaság: veteményes táblák, legelők számára jutott. Ez a rész örökösen viruló. A hathatósan kizsákmányolt mezők gyümölcsöt, veteményt bőven teremnek, a mesterségesen kierőszakolt legelőkön nehány tehéncsorda legelész állandóan. A mezőgazdaság legfőbb faktora természetesen az elektromosság, ezért a fű rohamosan és jóval magasabbra nő, mint nálunk, a főzelék-gyümölcsök pedig hihetetlenül nagyok. Így például itt a hónapos retek 45 centiméter hosszúra is megnő, a sárga répa három kiló sulyú. A disz- és konyhakertek, valamint a gyümölcsösök, Virginia és Luisiana legszebb kertjeivel vetekedhetnének. Nem csoda, ezen a szigeten, melyet bizvást elnevezhetni a «Csendes-oczeán gyöngyé»-nek, nem kimélik a költséget, hogy minden a lehető legtökéletesebb legyen.

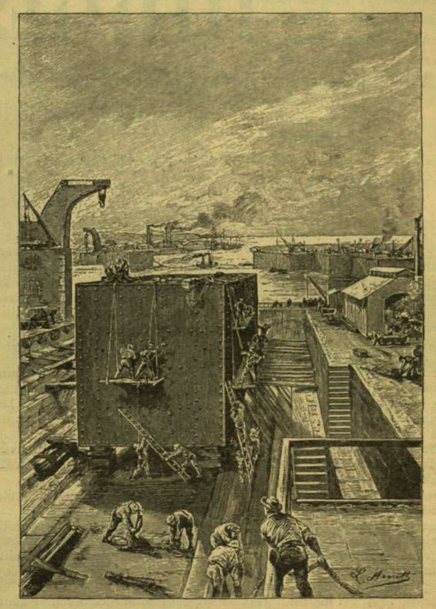
A sziget székvárosa: Milliard-City, mintegy ötödrészét foglalja el az egésznek. E szerint körülbelül öt kilométer vagyis ötszáz hektár területű, kerülete kilencz kilométer. Milliard-City tojásdad alakú, a nagy körút, (az első avenu), mely mintegy három kilométer hosszú, két egyenlő részre osztja. Egyik végén van az obszervatorium, másik végén ennek megfelelően a nagyszerű városház. Itt vannak a hivatalos hatóságok helyiségei: vizmű-, út-, ültetvény-, sétaterek, vám-, vásárcsarnokok, temetkezési, kórházi, iskolai, egyházi és művészeti ügyosztályok a lehető legkényelmesebben összpontositva.

A csavarokon épült szigetnek csak mintegy tizezer lakosa van — egytől-egyig telivér amerikaiak. Előre útját akarták szegni annak, hogy nemzetközi villongások zavarják meg a sziget csendjét. Elég baj volt az is, hogy vallás tekintetében nem volt köztük egység. Hanem szörnyű nehéz egy dolog lett volna csak az éjszaki yankeeket — a Standard-Island felső végén lakókat, vagy csak a déli yankeeket — a Standard-Island alsó végén lakókat abban a kiváltságban részesiteni, hogy a szigeten megtelepedjenek. Ennek a Standard-Island-Company érdeke adta volna meg az árát. Minek utána megállapitották a fémből készitendő alapnak, a város számára kijelölt középrésznek, az utczáknak és körútaknak tervrajzát: az épitkezés csodával határos gyorsasággal haladt előre. Itt nagyszerű paloták, amott áruházak, magánlakok, templomok mintegy a földből nőttek ki. Az épitőanyag könnyű de tartós volt. Az oxidálás ellen ment fém, mely az épületek szerkezetében a főszerepet játszotta, az aluminium volt — ez a jövő féme, majdnem hétszerte könnyebb, mint a vas, s megfelel a legszilárdabb épités föltételeinek. Ehhez vettek műköveket, czement-koczkákat, s pompásan egybeilleszték. Üvegszerű, felfújt palaczkhoz hasonló formákat is készitettek, vékony vakolatréteggel illesztették össze — átlátszó téglák voltak ezek, az üvegből épült házak eszményét ezzel meg lehetett volna valósitani. A fődolog mégis csak a fém-felszerelés volt, a mint ez a hajó-épitésnél is manapság az uralkodó elem. Standard-Island különben is nem egyéb, mint valami rengeteg nagyságú hajótest.

A Standard-Island-Company tulajdona. A műsziget összes lakói, ha még oly gazdagok is, csak albérlők. A képtelenül gazdag amerikaiak minden kényelméről gondoskodtak itt. De olyan

Standard-Island.

Standard-Island épitése.

gazdagok is azok, hogy hozzájuk képest Európa uralkodói és India nábobjai csak kis Miskák.

A vállalat eleitől kezdve szerencsésen indult meg. A sziget-város egyes házait és lakásait mesés áron adták bérbe; egyikért-másikért nehány millió házbért kaptak, mert számos olyan család akadt, mely épenséggel nem sokallotta, hogy évenkint ennyit fizessen csupán a lakásért. A társulat igy tisztán a házbérből nagy fölösleg birtokába jutott. E szerint be kell mindenkinek vallania, hogy Standard-Island fővárosát méltán megilleti a neve: Milliard-City vagyis százszoros milliomosok városa.

Nem tekintve azokat a rengeteg gazdag családokat, van itt néhány száz olyan család is, mely 100—200,000 frank évi házbért fizet, s e szerény viszonyok között is megelégedetten él. A lakosok többi részéből telnek ki a különféle rendű és rangú tanítók, hivatalnokok, szolgák, no meg az idegenek, csakhogy ezeknek a száma nagyon csekély, mert szigorúan tilos az idegenek megtelepedése. Ügyvéd alig van nehány, igy hát per sem akad; az orvosok száma még kevesebb, s igy természetesen a halálesetek is a ritkaságok közé tartoznak. Egyébiránt a város minden lakója szegről-végre ismeri a maga szervezetét, dinamométerekkel megmért izomerejét, spirométerekkel megállapított légzési képességét, sphygnométerrel megfigyelt összehúzódó képességét a szivének s végül magnezométerrel leolvasható általános életerejét. No meg a városban sem kocsma, sem kávéház, sem vendéglő nincsen, hol a lakók az alkoholizmusnak tulságosan áldozhatnának. A dypsomaniának — vagyis iszákosságnak — hirét sem ismerik itt. Ne feledkezzünk meg arról se, hogy a város közös forrásból merit: elektromos energiát, fényt, mechanikus erőt, meleget, sürített, higított és hideg levegőt, szűrt vizet, pneumatikus sürgönyöket és telefon-értesítéseket. S ha valaki elvégre mégis csak meg talál halni természetes halállal ezen a szigeten, mely mindennemű égalji kellemetlenségtől, a mikrobák káros hatásától ment: ennek oka csakis az, hogy az életmasinának régen felhúzott rugói nagysokára lejártak.

Katonaság is van Standard-Islándon, ötven főnyi csapat, Stewart ezredes a parancsnoka. Magától értetődik, hogy a szigetbeli katonaság zsoldja ugyancsak busás; a közlegény ingyen sem cserélne a vén Európa tábornokaival. A toborzás nem jár semmi nehézséggel, közköltségen tartják el és ruházzák a katonákat.

Standard-Islandon rendőrség is van, nehány ember mindössze, no, de bőségesen elég arra, hogy vigyázzanak a város csendjére és rendjére, holott senkinek semmi oka sincs, hogy izgágáskodjék. Hiszen arra is a legfőbb hatóság különös engedélye kell, ha valaki le akar állandóan telepedni. A tengerparton éjjel-nappal vámőrök állanak. Áruval kikötni csak a kikötőkben lehet. Hogy is juthat a szigetre gonosztevő? S ha mégis akadna olyan ember, ki itt törvényellenes dolgot követne el, rögtön elfognák, elitélnék s a Csendes-oceán nyugati vagy keleti részén valamely szigetre kitennék. Soha, míg a világ áll, vissza nem jöhetne Standard-Islandra.

(Folytatása következik.)

HIRDETMÉNY.

ALÁIRÁS a Budapest székes főváros közönsége által kibocsátandó, évi 4%-kal kamatozó 100.000,000 korona névértékü adómentes törlesztéses kölcsönből

névértékü 30.000,000 korona

kötelezvényekre.

Budapest székesfőváros közönsége az 1896 április 14-én 30,070. sz. a. kelt m. kir. belügyministeri leirattal jóváhagyott, 1896. évi január 22—23. és márczius 18-án 106. és 346. sz. a. kelt törvényhatósági bizottsági közgyülési határozatok alapján fölveendő 100.000,000, azaz Egyszázmillió korona névértékü 4%-kal kamatozó adómentes törlesztéses kölcsönből, mely egész összegére nézve egységes jellegü kölcsönt képez, egyelőre 30.000,000, azaz Harminczmillió korona névértékü kötelezvényeket bocsát ki.

A kölcsön Budapest székes főváros területén létesitendő uj közérdekü beruházások költségeinek fedezésére szolgál.

Budapest székes fővárosnak, mint kölcsönvevő adósnak, erre a kölcsönre nézve általános jogi elvek szerint önálló kötelezettségén kivül a kamat és tőkerészletek fejében félévenkint fizetendő összeg biztositására Budapest székes főváros minden jövedelme különösen is szolgál. Az ezen kölcsön után fizetendő annuitások a székes főváros évi költségvetésébe fölvétetnek.

E kölcsön kötelezvényeinek, valamint az azokon levő kamatszelvényeknek teljes bélyeg-, illeték- és adómentességét az 1896. évi XVII. törvénycikk biztositja.

A kölcsön 200, 1000, 2000, 5000 és 10,000 koronás, bemutatóra szóló részkötelezvényekben bocsáttatik ki.

A kötelezvények után évi 4% kamat fizettetik minden év márczius és szeptember elsején lejáró félévi utólagos részletekben. Minden egyes részkötelezvény negyven darab kamatszelvénynyel és uj szelvénysorozatra, valamint uj szelvényutalványra szóló utalványnyal van ellátva. Az első szelvény 1897. évi szeptember hó 1-én lesz fizetendő.

Ezen kölcsön 1897. évi márczius hó első napjától számított ötven év alatt, évenkint márczius hó első és szeptember hó első napján Budapest székes főváros hatóságánál, a kötelezvények hátlapján levő törlesztési terv szerint tartandó sorsolások utján kerül törlesztésre. Az első sorsolás kivételesen 1897. évi márczius hó 16-án tartatik s az ez alkalommal kisorsolt kötelezvények 1897. évi szeptember hó 1-én kerülnek visszafizetésre. A kisorsolt kötelezvények számai a magyar hivatalos lapban, azonkivül Austriában megjelenő egy, valamint Németországban megjelenő legalább két ujságban, a sorsolás után azonnal közzététetnek.

Budapest székes főváros fentartja magának azt a jogot, hogy az első tiz év letelte után, vagyis 1907. évi márczius hó első napjától kezdve a hátralevő kölcsöntőkét bármikor visszafizethesse akár sorsolás utján nagyobb részletekben, akár sorsolás nélkül, hirlapi uton közzétett hat havi előzetes felmondás mellett, egészben. **A kölcsönnek felmondása, vagy nagyobb mérvü kisorsolása tehát 1907. évi márczius hó 1-ig ki van zárva.**

A félévi kamatszelvények a lejárat után azonnal, a kisorsolt kötelezvények pedig a huzás napjától számitott hat hó leteltével, az addig lejárt szelvényekkel együtt

BUDAPESTEN:

a székes főváros központi pénztáránál,
a Budapesti Bankegyesület Részvénytársaságnál,
az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztárnál,
a Hazai Bank Részvénytársaságnál,
a Magyar Általános Hitelbanknál,
a Magyar Ipar- és Kereskedelmi Bank r.-t.-nál,
a Magyar Jelzálog Hitelbanknál,
a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál,
a Magyar Országos Központi Takarékpénztárnál,
a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél,
a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál,
az Angol-Osztrák Bank budapesti fióktelepénél.

továbbá külföldön az e czélra kijelölendő fizetési helyeken **hat hónapig** ezentul pedig csupán Budapest székes főváros központi pénztáránál, teljes névértékben, minden levonás nélkül váltatnak be. A kisorsolt kötelezvények beváltásának a kötelezvény lejárta napjáig még le nem járt kamatszelvények a szelvényutalványnyal együtt visszaadandók; a hiányzó szelvények értéke a tőkeösszegből fog levonatni.

A kisorsolt kötelezvény beváltására kitüzött határidő leteltével a kamatozás megszünik.

A most kibocsátandó 30.000,000 korona névértékü 4%-os adómentes kölcsönkötelezvények az alábbi feltételek mellett nyilvános aláirásra bocsáttatnak.

Budapesten 1897. évi január hó 30-án.

Budapest székes főváros tanácsa.

Vonatkozással Budapest székes főváros tanácsának fenti hirdetményére és annak megbizásából, **30.000,000 korona** névértékü Budapest székes fővárosi 4%-os adómentes kölcsönkötelezvényekre ezennel

ALÁIRÁS

nyittatik.

Az aláirás 1897. évi február 3-án, 4-én és 5-én, szerdán, csütörtökön és pénteken,

Budapest székes főváros központi pénztáránál, a hivatalos órák alatt, továbbá:

a Budapesti Bankegyesület Részvénytársaságnál,
az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztárnál,
az Első Magyar Általános Biztositó Társaságnál,
a Hazai Bank Részvénytársaságnál,
a Magyar Általános Hitelbanknál,
a Magyar Ipar- és Kereskedelmi Bank r.-t.-nál,
a Magyar Jelzálog Hitelbanknál,
a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál,
a Magyar Országos Központi Takarékpénztárnál,
a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél,
a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál,
az Angol-Osztrák Bank budapesti fióktelepénél,

valamint a nevezett intézetek helybeli fiókjainál a szokásos üzleti órákban a következő feltételek mellett történik:

1. Az aláirási ár **97%**-ban tehát minden 200 koronás kötelezvényre 97 frtban állapittatik meg, hozzáadva a f. évi márczius hó 1-től az átvétel napjáig járó 4%-os folyó szelvény-kamatokat.

2. Az aláirás alkalmával az aláirt névérték 5%-a biztositékképen leteendő. Ezen biztositék vagy készpénzben, vagy olyan a napi árfolyam szerint számitandó értékpapirokban teendő le, melyeket az illető aláirási hely elfogadhatóknak talál.

3. Minden egyes aláirási helynek fenn van tartva a jog, az egyes aláirásokra történő átengedést belátása szerint meghatározni.

4. Az átengedés az aláirás befejezte után, az aláirók értesitésével, lehető rövid idő alatt megtörténik. Ha az átengedés az aláirásnál kevesebbet tenne, a biztositék fölösleges része haladéktalanul visszaadatik.

5. Az aláiró az aláirására átengedett kötelezvényeket az 1897. évi márczius hó 1-től folyó kamatokról szóló szelvényekkel együtt **f. é. márczius hó 5-től** kezdve legkésőbb **f. é. május hó 31-ig** az első pontban megállapitott aláirási árnak és a szelvénykamatoknak megfizetése ellenében ugyanazon helyen, melynél az aláirás történt, átvenni tartozik. Az átvétel megtörténte után az átengedett összegre letett biztositék elszámoltatik, illetőleg visszaadatik.

Bejelentési ivek a fentemlitett aláirási helyeken díjmentesen kaphatók.

Budapesten, 1897. évi január hó 30-án.

Budapesti Bankegyesület Részvénytársaság.
Első Magyar Általános Biztositó Társaság.
Magyar Általános Hitelbank.
Magyar Jelzálog Hitelbank.
Magyar Országos Központi Takarékpénztár.
Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.
Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár.
Hazai Bank Részvénytársaság.
Magyar Ipar- és Kereskedelmi Bank r.-t.
Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank.
Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület.
Angol-Osztrák Bank budapesti fióktelepe.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A «Sarkcsillag» özvegyének a lakója.

Ne tessék nagyon exotikus dolgokra gondolni: a «Sarkcsillag» egy külvárosi kávéház volt, melyben a kis kávét nyolcz krajczárért, a nagy kávét tiz krajczárért mérték. Tizenkét krajczárért már kuglóf is járt hozzá. Tizennégy krajczárért már a kanalat is elvihette a vendég.

A kávéház eredetileg a *Csillaghoz* volt czimezve, de mivel sarkon állt, elnevezték *Sarkcsillagnak*.

Egy napon Fimpl Mária, a tulajdonosnak, Fimpl Jánosnak a felesége egyedül ült a kávéházban, mikor belép egy szőke fiatalember, megiszik egy kapuczinert, odalép Fimplnéhez és igy szól:

— Asszonyom, megengedi, hogy mint vendég egy nézetemnek kifejezést adjak?

— Oh, kérem, csak tessék.

— Az ön kávéjának egy nagy előnye és egy nagy hibája van.

— Mi az?

— Az előnye az, hogy nincs benne czikória.

— És a hibája?

— A hibája az, hogy nincs benne kávé.

Ezzel a szőke fiatalember fizetett és eltávozott, mielőtt Fimplné a boszúságokozta részleges gutaütésből magához tért volna.

Tényleg ez a nagy probléma bántotta a *Sarkcsillag* összes vendégeit. Mit használnak Fimplék a kávéjukhoz? Gubicsot? Ehhez a kávé nem volt elég tintaizü. Pörkölt kenyérhajat? Akkor a kávéjuk jobb lett volna.

Ha a század legjelesebb kémikusai a kávéház törzsvendégei közé tartoztak volna, talán némi fény derült volna e homályos kérdésre. De a század legjelesebb kémikusai nem tartoztak a *Sarkcsillag* törzsvendégei közé, sőt a hetilapok leggyakorlottabb rébuszfejtői se, — pedig az emberiségnek csak ez a két osztálya törhette volna fejét a siker némi reményével a nagy probléma felett.

A szőke fiatalember, a ki a problémát igy felállitotta, ettől kezdve gyakrabban járt a kávéházba és mindig nehéz gondolatok közt szürcsölte a rejtélyes folyadékot. De a megoldáshoz nem közeledett.

Egy napon a kapuczíner mellé tett kanálra, melynek anyaga középhelyet foglalt el az arany és a pakfon közt, egy kis gyászcsokrot talált kötve.

— Mit jelentsen ez? — kérdé Jakabot.

— Fimpl úr meghalt.

Ez a halál nem változtatott meg semmit a kávéházban, sem a kávéban. Csak Fimplné öltözködött feketébe.

— Eladtam a kávéházat kétezer forintért, — jelentette egyszer Fimplné a szőke fiatalembernek.

— És mihez kezd?

— Kétszobás lakást bérelek és az egyik szobát kiadom. Tetszik?

— Tetszik.

Igy került Tukoray Kázmér, a hogy a szőke ifjút hivták, Fimpl János özvegyének udvari szobájába mint szobaúr.

A szoba a második emeleten feküdt. Sötétségét ellensulyozta az, hogy külön bejárása volt a lépcsőházból. Azt azonban, hogy Tukoray adós maradt a házbérrel, nem ellensulyozta semmi.

Linek Lajos rajza.

— Frakk szeptemberben! Botrányos vagyonosság.

Tukoray Kázmér szeretetreméltó, bőbeszédü fiatalember volt, a ki pár év előtt, mint jogász, egy napilapnál korrektoroskodott. Egy nyári estén, mikor a szerkesztőségi tagok nagy része szabadságon volt, valami kültelki faraktár kigyulladt. Más ember híján Tukorayt küldték ki riportra, a ki oly szenzációsan felelt meg feladatának, hogy másnap tele voltak a lapok czáfoló nyilatkozatokkal. Nyilatkozott a katonaság, a rendőrség, a tűzoltóság, a városi hatóság, a környék lakossága és a faraktár tulajdonosa.

A szerkesztő azonnal lehivatta a korrektort.

— Barátom, magának aranyos keze van. Csupa élet a hová nyul. Nagyszerüen fölpiszkálta a közvéleményt.

— Oh, kérem...

— Úgy veszem észre, hogy tudósításából egy szó sem igaz, és maga ezt valami nagy amerikai tűzből plagizálta.

— Biztositom a szerkesztő urat...

— Ne biztositson semmiről. Nagyon mellékes előttem, hogy igaz-e, a mit irt... a fő a lárma... önt ezennel beveszem a redakczióba.

— Oh, kérem.

— Elfogadja?

— Hogyne.

— Eleinte kevesebb fizetése lesz mint a korrekturában, de ne csüggedjen. Egy jó ujságiróból minden lehet.

Igy került be Tukoray Kázmér a szerkesztőségbe.

A lap meglehetősen lármás kis ujság volt, a nélkül, hogy bárminő irányban elvei lettek volna. Népies zamatu vezérczikkeket irt s e mellett úgynevezett csevegéseket közölt a kisebb szinházak kóristáinak harisnyakötőiről. Szidta az arisztokráczíát és a papi birtokok felosztását sürgette. Mindenki azt irta a lapba, a mi neki tetszett, s ha egypár csipős mondatot ki tudott csiholni, akár a kormány, akár a gáztársulat ellen, másnap ő volt a szerkesztőség istene, a társaság hőse.

Mert jószivü, nem irigy, szegény, de nagyravágyó fiúk voltak ők valamennyien. A szerkesztőjük maga sem volt több huszonöt évesnél, per tu valamennyivel s ép oly templom egere, mint a többi. Az egyik most tette csak le az érettségit, s kereskedelmi pályára szánták a szülei, de a sors bele hajtotta a czigányok közé, s ma már főbe lőné magát, ha fel kellene hagynia a hirlapirással. A legnagyobb részük jogász volt, s mielőtt bármit tanult volna is, megszokta itélni elevenek és holtak felett.

Tukoray hamar megszokta a tanulatlan, de jókedvü és gondatlan kompániát, mely semmit a világon nem vett komolyan. Két év alatt már vezérszerepet játszott a szerkesztőségben. Irt rendesen cicerót, nemzeti szinházi kritikát, előkelő banketteken ő képviselte a lapot, bejárt az országgyülésre, s fejet irt a tudósitás elé.

Ő volt az egyetlen, a kivel Savó Mátyás úr nem mert kikezdeni. Pedig Savó úr, a ki két joghallgatóval az ujdonságokat és a fővárosi ügyeket csinálta, s azonfelül segédszerkesztő volt, régi, viharos multu, rettegett nyelvü, czinikus, félelmes gazember volt, a ki kegyetlenül lekritizálta mindennap az embereket. Csak az egyéniség imponált neki, és Tukorayban — mondá ő — van egyéniség. Pénzügyi müveleteiket is együtt szokták végezni. Savó kigondolta, hogyan lehetne pénzt szerezni, Tukoray pedig végrehajtotta a tervet, s kigondolásban is, meg a végrehajtásban is volt bizonyos egyéniség. Savó mindig uj meg uj forrásokat tudott kitalálni, s aztán megindult a hadjárat a forrás kimeritésére. Megjegyzem, hogy a tisztesség határait sohase lépték át.

Mikor Tukoray a *Sarkcsillag* özvegyéhez költözködött, Savó Mátyás azonnal belevonta a pénzügyi müveletekbe az özvegyet. Csakhogy az özvegynek nagyon sok magához való esze volt, s az első kisérletnél házasságot emlegetett, amitől Savó úgy félt, mint a tűztől — tehát meg-

retirált. Házasság által pénzhez jutni: ezt a módot különben is megvetette, mert se új, se szellemes nem volt. Ettől kezdve az özvegygyel nagyon szeretetre méltók voltak ugyan, szívesen ebédeltek és vacsoráltak nála; Savó úr ilyenkor tűzzel játszott a harmonikán, de mindezt csak azért tették, hogy ő nagysága a hátralékos házbér követelésében ne legyen nagyon türelmetlen: különben pedig anyagi viszonyaik pillanatnyi rendezése czéljából sohase fordultak hozzá.

Szeptember tizenhatodikán este óriási volt a szegénység a szerkesztőségben. Az egész szerkesztőség összes készpénze egy forint húsz krajczárra rúgott és Savó a rendesnél gyakrabban használta ezt a kedvencz mondását: IV-ik Béla óta ily nyomor hazánkban nem volt. Tukorayt, a kinek egymagának negyven krajczár (a vagyon egy harmad része) csörgött a zsebében, Krőzusnak tekintették. Savónak egy vasa se volt. Tukoray egy kicsit tanácskozott Savóval, aztán hozatott két feketét és két virzsiniát. Ez — Savó szerint, — teljesen pótolja a vacsorát. Mert a gyomor, csekély intelligencziával levén felruházva, könnyen bolonddá tehető: a feketét rendesen csak vacsora után kapván, azt hiszi, hogy most is előbb megvacsorált. S ha netán ingadoznék ezen nézetében a rá következő virzsinia, melyet csak bőséges vacsorák után szoktak barátaink élvezni, teljesen félrevezeti őt.

Mire az éjjeli munkát elvégezték, a bolonddá tett gyomor észrevette a tréfát s a legerőteljesebben kezdte követelni a vacsoráját. A fiúk elszéledtek már, csak a riporter aludt az asztalon, feje alatt a vidéki lapok halmazával és Tukoray szundított a kanapén. Savó körútra indult a szerkesztőségben, mint az éhes farkas szimatolva valami értéktárgy után. A szerkesztő szobájában megállapodott. Orrczimpái reszkettek. Valamit érzett. Egyszerre rávetette magát az iróasztalra s a fiókokat kezdte kihúzogatni. Könnyű munka volt: egy se járt zárra. A kutató elsápad, bele búvik a legalsó fiókba és előhúz — egy frakkot.

Savó elérzékenyült. A gondviselést látta e leletben megnyilatkozni. Levette vászonzubbonyát és fölhúzta a frakkot. Aztán felkeltette Tukorayt, s remegő hangon így szólt hozzá:

— Pajtás, nincs jogunk az Úristen létezésében kételkedni. Meg vagyunk mentve.

— Mi ez?

— A szerkesztő frakkja. Frakk szeptemberben! Botrányos vagyonosság. A gazember eltitkolta, hogy van, és hagyott nyomorogni bennünket. Előre!

Egy perczig haboztak, hogy a riportert fölkeltsék-e, de Savó így szólt:

— Ne bántsuk! Oly jóizűen alszik és tudod, hogy az éjfél utáni alvás a legegészségesebb. Gyerünk a *Piczi piros almá*-ba.

A *Piczi piros alma* azért volt jó hely, mert debreczeni kolbászt is tartott, azonkívül frőcscsöt, s ingyen czigarettát a vendégeknek. A kártyaszobában megkötötték a vásárt a fizetőpinczérrel, a ki három forintot adott a frakkért.

A három forintból pompásan megvacsoráltak, töménytelen czigarettát elszívtak, megteáztak, két-két szivart magukhoz vettek és haza mentek. Összesen csak tiz krajczárjuk (vagyis egy kapunyitásra való) maradván, Savó elhatározta, hogy Tukoray divánján hál.

Míg a szivarban tartott, beszélgettek, aztán Tukoray lefeküdt. Savó még egy darabig járkált föl s alá az óriási füstben, morgolódott, fütyörészett, dudorászott. Aztán odaállt Tukoray fölé és elmondta Antonius beszédét Cæsar holtteste felett. Végre akárhogy gyülölte is a lefekvést, végig terült a diványon, s nyomban elaludt.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Az imént azt mondtuk, hogy *kikötők*; hát tényleg két kikötője van a városnak, még pedig a tojásdad alakú szigetnek azon a két pontján, melyet a fő-körút két vége jelöl meg, még pedig nem hoszszában, hanem szélességében: az egyiknek a neve balparti, a másiké jobbparti kikötő. Attól tehát teljességgel nem lehet félni, hogy a rendes szállítóhajóknak kikötését valami megakadályozhatná, mert a kikötők egymással ellenkező oldalon vannak. Habogy egyikhez nem közeledhetnének a hajók kedvezőtlen időjárás miatt, nyitva a másik. Így vagy a bal- vagy a jobbparti kikötőbe állandóan érkeznek a teherhajók: a petroleumot külön gőzösök szállítják, hoznak: lisztet, gabonát, bort, sört, másnemű kedvelt italokat, továbbá theát, kávét, csokoládét, fűszert, stb. . . Amerika legjobb piaczairól hozzák a vágómarhát, ürüt, sertést; a friss hússzükséglet így bőven fedeződik. Továbbá mindent szállítanak, mire a legkényesebb gyomor csak áhítozhat. Behozatali czikk továbbá: a szövet, vászon, divat-árú; a legkényesebb ízlésű nagyvilági hölgy és gavallér megtalálhatja, mire szüksége van. Mindezeket az árúkat a standard-islandi kereskedőktől vásárolják . . . hogy minő árakon, arról jobb lesz talán nem is beszélnünk, a nyájas olvasó bizonyára el sem hinné.

E helyett feleljünk meg arra a kérdésre, hogy miképen lehet hajóösszeköttetés Amerika és egy propellereken épült uszó sziget között, mely a Csendes-oczeánnak ma ezen, holnap azon a részén, húsz mérfölddel odább úszkált?

Nagyon egyszerű a dolog. Standard-Island nem bolyong czéltalanúl a tengeren. A legfőbb hatóság szabta programmot szigorúan megtartja, az observatorium észleléseinek előzetes latbavetése után állapítják meg azt. Az úszó-sziget útja a Csendes-oczeánon csak séta, itt-ott ideiglenesen el-eltér a szokott útról, hol a szebbnél-szebb szigetcsoportok terülnek el, teszi pedig ezt főleg azért, hogy lehetőleg kikerülje az időjárásnak váratlan változását, mely tudvalevőleg a tüdőbetegségeknek legfőbb okozója szokott lenni. Most már érthető Munbar Callistus nyilatkozata: «A telet? . . . nem ismerjük. Standard-Island a 35° északi és 35° déli szélesség között mozog. E 70° szélesség, avagy 1400 tengeri mérföld pompás vizterületet nyujt. Így hát meglévén mindig állapitva, hogy hol vesztegel, vagy merre halad a «Csendes-oczeán gyöngye», mindig reá találhatnak.

No de e nélkül sem kellene a hajóknak vaktában keresgélniök az úszó szigetet; habár a vállalat épenséggel nem vette igénybe a 25—10,000 mérföld hosszú kabeleket, melyek az «*Eastern Extension Australian and China Co.*» tulajdonát képezik. Szó sincs róla; az úszó-szigetnek nem szabad senkitől függenie. Standard-Islandnak megvan a maga kabel-összeköttetése a Magdolna-öböllel. Több száz bojét rögzitettek meg a tengernek azon részein, hol a sziget rendesen haladni szokott, ezeknek a kabel-vonalait az observatorium elektromos készülékeivel összekötötték és a távíróösszeköttetés megvolt. Így a Magdolna-öbölben a vállalat képviselői állandóan tudják, hogy mely szélességi foknál van az úszó-sziget.

Honnan veszik a sziget lakói az ivó-vizet?

A vizet? . . . Hát a kikötők mellett két szürőkészülék van, csövek vezetik a házakba, a mezőkre. Az utczákat locsolják, s a konyhakerteket, legelőket, a sétányok pázsitjait jótékony esőként felüditik, s így teljesen fölöslegessé teszik az esőt. Ez nemcsak édes viz, hanem egyúttal szürt elektrolizált, s egészségi szempontból kitünőbb, mint a világ bármely forrásvize, melynek minden gyüszünyi cseppjében még tizenötezer millió mikróba van.

Még csak arról kell számot adnunk, hogy miképen változtatja helyét a sziget. Különös gyorsaságra nincs a szigetnek szüksége, minthogy hat hónap ideje van arra, hogy a fentebb jelzett szélességi fokok között a százharmincz és a százötven hosszúsági fokok keretén belül megtegye séta-útját. Húsz-huszonöt tengeri mérföld esik egy napra (24 óra), ennél többet nem tesz meg Standard-Island.

Szerencsére az elektrotekhnika olyan óriási lépésekkel halad előre, hogy az elektromosságtól, a Mindenségnek az éltető lelkétől minden, de minden kitelik. A sziget úszóvá tételét is az elektromosságra bizták. Két telep, melyek csaknem határtalan dinamikus erőt fejtenek ki, s mintegy kétezer Volta-féle egyenáram alakjában nyilvánuló elektromos energiával érnek fel — mozgásba hozza az úszó szigetet. Ez a dinamikus erő két propellerszerkezetre hat, melyek a két kikötő mellett vannak elhelyezve. Egyik is, másik is öt millió lóerővel érnek föl, száz meg száz petroleum-briquetvel fütött kazán szolgál erre a czélra, melyek sokkal kisebb tért foglalnak el és kevesebb korom-lerakodással járnak, mint a kőszénnel fütöttek, ámde jóval nagyobb hőt fejlesztenek ki. Az összes gépkezelést Watson és Somvah főmérnökök vezetik, számos gépész és fütő áll rendelkezésökre. A vezérbot Commodore Simcöe kezében van. Az observatorium a főkormányzó hivatalos helyisége, telefonösszeköttés van innen minden elektromosságot fejlesztő műhelybe. Ő intézkedik, hogy az előre megállapitott menetrend szerint útját merre vegye az úszó-sziget.

Természetes dolog, hogy az elektromos energia, melyet a műhelyekben fejlesztenek, egyéb czélra is szolgál, nemcsak a sziget hajtására. Ezek világitják meg éjjel a mezőt, parkot és a várost. Az óriási lencsékre ezek szórják a fénysugarakat s messze . . . messze jelzik, hogy a tenger melyik részén van az úszó-sziget, így elejét veszik minden esetleges összeütközésnek. A távirók, telefonok, telautografok ebből táplálkoznak, a magánházak és üzlethelyiségek világitása ebből telik ki. A mű-holdak fényének a forrásai is, melyek ötezer gyertyafényüek és egyenkint száz méter átmérőjü területet világitanak meg.

Azidétt, hogy róla beszélünk, épen másodszor teszi meg ez a bámulatos sziget nagy útját a Csendes-oczeánon. Egy hónappal előbb indult el a Magdolna-öbölből, hogy a 35° szélesség felé tartson, s útját a Sandvich-szigetek irányában megkezdje. Épen Dél-Kalifornia közelében vesztegelt, mikor Munbar Callistus telefon útján megtudta, hogy a vonós-négyes társaság elindult San-Franciscóból és San-Diegónak tart. Így támadt az a fura ötlete, hogy körmei közé kaparintja a kiváló művészeket, s egy évre ott ragasztja. Láttuk, hogy miként valósitotta meg tervét, hogyan csalta lépre a művészeket és szerezte meg Standard-Island milliomosainak azt az élvezetet, hogy a világhirű művészek játékában majd gyönyörködhessenek.

VI.

Meghivottak . . . inviti.

Ha felteszszük is, hogy művészeink olyan emberek voltak, kiket a világon semmi, de semmi bámulatba nem ejt . . . mindazonáltal nagy lelki erőre volt szükségök, hogy Munbar Callistust torkon ne ragadják. Képzeljük el csak helyzetüket. Azt hitték, hogy Amerika nyugati részén barangolnak, s aztán arra ébrednek fel, hogy a nyilt tengeren úsznak! . . . hogy San-Diegotól mintegy 20 mérföldre lehetnek, holott holnap hangversenyt kell adniok — s aztán megtudják, hogy holmi úszó-sziget mind távolabb szállitja őket attól! . . . Ki csodálkozhatnék azon, ha neki rontanának Munbar Callistusnak? . . .

Az ám, csakhogy az amerikainak volt annyi esze, hogy a düh első kitörésekor ne legyen velök szemtől szemben. Míg a vonós-négyes művészei sóbálványnyá meredtek, látván, a mire elkészülve épenséggel nem voltak, az amerikai otthagyta őket, leereszkedett a felvonó-gépen . . .

— De ilyen gazficzkó! — ordított a gordonkás.

— Ilyen vadállat! — tódítja a mélyhegedüs.

— No . . . no . . . lám, neki köszönhetjük, hogy ezt a csodálatos holmit megismertük — engeszteli őket az első hegedüs.

— Csak nem kelsz a védelmére? . . . — vág közbe a második hegedüs.

— Semmi mentség! — kiált fel Pinchinat, — s ha Standard-Islandon van igazság, a mennykővel kollintatjuk fejbe ezt az ördögkotolta amerikait.

— S ha akad a világon még egy hóhér, —

üvölti Zorn Sebestyén, — felmagasztaltatjuk vele.

A csalódás és düh első kitörése után Zorn Sebestyén, Pinchinat és Frascolin némán, mozdulatlanul állottak egy helyben, mig Yvernes egészen oda volt a bámulattól. Felettük pedig a hosszú póznához erősített zászló lengedezett. Zorn Sebestyénnek az a gonosz ötlete támad hirtelen, hogy a zászló köteleit elmesse, s a lobogót levonja, *mint holmi hadihajóét*. Nyomban előrántja éles zsebkését és nekirugaszkodik, hogy meg is tegye, barátjai csak nagynehezen fegyverezik le, félvén, hogy még komolyabb veszély származhatnék belőle.

— Vigyázzunk, oktalanságot ne kövessünk el, — óvja őt a higgadt Frascolin.

— Micsoda, te beletörődöl a mi nyomorult, nevetséges helyzetünkbe? — kérdi Pinchinat.

— Azt nem mondhatnám, de miért tennők még bonyolultabbá.

— Mi lesz a podgyászunkkal, mely útban van San-Diego felé? — jegyzi meg a mély-hegedüs, karját keresztbe fonva.

Eltelik egy óra . . . egy teljes óra. Az ebéd ideje kétségbeejtően közeledik.

Yvernest megszállják romantikus emlékei s így szól:

— Hasonlitunk azokhoz a profán vendégekhez, kiket a gonosz szellem egy szent helyre csalt, s el kellett vezniök, mert olyant láttak, a mit látniok nem lett volna szabad.

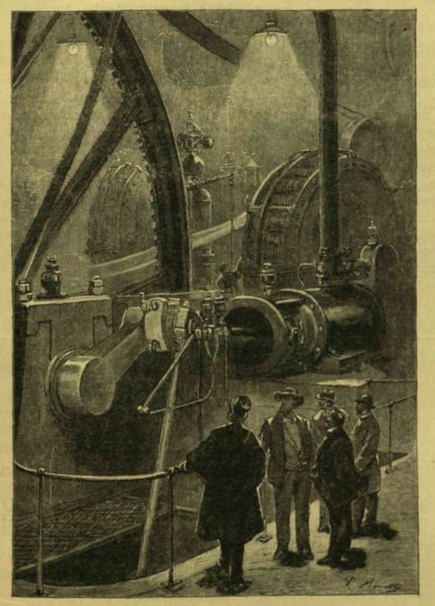
— És nekünk éhen kell vesznünk! — sóhajt fel Pinchinat.

— Csakhogy előbb minden tőlünk telhetőt elkövetünk, hogy az életünket meghosszabbitsuk! — vélekedik Zorn Sebestyén.

— Ha pedig csakugyan egymást kell felfalnunk, — mondja Pinchinat — akkor Yvernesen fogjuk kezdeni.

— A mint tetszik! — sóhajtja halkan az első hegedüs, s lehajtja a fejét, mintha a bárd alá hajtaná.

Ebben a válságos pillanatban a torony aljából valami zaj hatol fel. A felvonó-gép kezd működni s a felszállító-kocsi a torony sikjára ér fel. Művészeink már neki gyürköznek, hogy

Az egyik csavargőzös és gépe.

Simcoë commodore.

—És a holnapra hirdetett hangversenynyel! — kiált fel Zorn Sebestyén.

— Majd telefon-közvetitéssel adjuk! — feleli az első hegedüs, a nélkül azonban, hogy tréfájával lehüthetné a dühtől tajtékzó gordonkást.

A mint emlitettük, az obszervatorium egy nagy négyszögű térnek a közepén van, melybe az első nagy körút torkollik. Művészeink a három kilométer hosszú főközlekedési út másik végén, mely Milliard-Cityt két egyenlő részre osztja, látják a monumentális palotát, melynek izléses és pompás örtornya kecsesen emelkedik a magasba. Nyilván a városháza az — gondolják magukban — ha ugyan Milliard-Citynek egy Italában van polgármestere vagy előljárója. Csakugyan az. Épen akkor kezd az örtorony órája ütni. Felséges egy rithmikus zengés . . . a szél hullámölében ringatózva terjed tova.

— Hallga! D-durban üt az órájuk, — mondja Yvernes.

— Még pedig kétnegyed taktusban, — tódítja Pinchinat.

Az őrtorony órája ötöt üt.

— Az ám, de mikor ebédelünk és hol töltjük az éjszakát? — riad fel Zorn Sebestyén. — A miatt a gaz Munbar miatt a torony tetején háljunk?

Úgy látszik, hogy nem lesz másként, mert a felvonó gép nem mutatkozik.

Munbar Callistust méltóképen fogadják, hahogy előbukkan.

A kocsi üres.

Sebaj, a mi késik, nem mulik; majd körmük közé jut. Most csak le a toronyból, sietősen beszállanak a felvonó-gép kocsijába.

Nyomban betelepednek. Alighogy a gordonkás társai mellett elhelyezkedik, megindul lefelé a kocsi, s alig egy perez multán lent vannak.

Pinchinat nagyot toppant a földre, s így kiált fel:

— És még csak nem is istenadta ez a föld lábaink alatt!

Az observatorium tornyából kijáró ajtó nyitva van. Kimennek rajta. A belső udvaron egy árva lélek sincs. Keresztül mennek s a város egyik utczájának nekivágnak.

Egy-két emberrel találkoznak, azok ügyet sem vetnek az idegenekre. Frascolin bölcs előre látással figyelmezteti társait, hogy okosan viselkedjenek, azért hát Zorn Sebestyén elnyeli a mérgét. Megállapodnak abban, hogy az Excelsior szállóba mennek, s holnap mint szabad polgárok bepanaszolják az amerikait. Az első körút hosszában történnek előre.

A mellettük elhaladók egyike-másika megnézi őket, de épen nem csodálkozva, olybá tekintik, mintha turisták volnának, a kik épenséggel nem gyakoriak Milliard-Cityben. A szokatlan helyzet, melyben akaratjuk ellenére leledzenek, kedvetlenné teszi őket, s így azt képzelik, hogy mindenki rájuk bámészkodik. Azt sem vehetjük tőlük zokon, hogy ezeket az uszószigetlakókat, kik ráadták a fejöket, hogy az emberek sokadalmából a Csendes-oczeánra menekültek, kissé bolondos ficzkóknak tartják. Némi fantáziával azt hihetné az ember, hogy naprendszerünk valamely külön-bolygóján élnek. Legalább ez a nézete Yvernesnek, ki amúgy is hajlandó izzó agyának miatta efféle képzelt világokban tévelygni.

Ellenben Pinchinat megelégedett a következő megjegyzéssel:

— Istók uccse, ezeknek az embereknek valóságos milliomos pofáik vannak, azt hiszem, hogy mindenik egy-egy fia-propellert hord a veséjében, akárcsak a szigetjük.

Ezenközben gyomruk elkezd követelőzni, jó régecskén reggeliztek. Azért hát a jelszó: Excelsior-szálló! Holnap aztán kifoltozzák a szabadságukon ejtett léket, s az egyik gőzösön San-Diegoba visszaindulnak, minekutána Munbar Callistus törvényes úton bőséges kártérítésben fogja őket részesiteni.

A mint az első avenuen haladnak, Frascolin megáll egy pompás épület előtt, melynek homlokzatán aranyos betükkel hirdetik, hogy az a «Casino». A büszke oszlopsortól jobbra, melyek a főbejárót ékesitik, az arabeszkekkel czifrázott ablakok üvegtábláin keresztül sok teritett asztalt pillantanak meg, vendégek ülnek itt is, ott is, pinczérek legiója lesi parancsaikat.

— Nini, itt megebédelhetünk! — kiált fel a második hegedüs végig tekintve éhes társain.

Pinchinat röviden, de velősen inditványozza:

— Keriljünk beljebb.

Sorjában belépnek. A pazar pompával berendezett vendéglőben, hova rendesen idegenek szoktak ellátogatni, nem igen veszik őket észre. Öt perczczel utóbb a Pinchinat recseptje szerint (szakértő ebben) megrendelt ebéd első fogását nagy mohósággal bekebelezik a félig éhenhalt művészek.

A konyha pompás. New-York és San-Francisco elbujhatik mögötte. Az ételek itt elektromos tüzhelyeken sülnek-főnek, hol a hő fokát a legpontosabban lehet szabályozni. A conservált osztriga-leves és sült után friss halak kerülnek az asztalra, páratlan finomságú rumsteaksek, Kalifornia erdeiből származó vadak és főzelékek, melyeket az úszó-sziget mezőgazdasága produkál.

Bezzeg nem jégbe hütött vizet isznak itt, mint Amerikában divat, hanem különféle borokat, söröket, melyek Milliard-City pinczéibe Burgundiából, Bordeauxból, a Rajna-vidékről természetesen méregdrága pénzen kerülnek.

Az ebéd egészen más hangulatba terheli művészeinket. A kalandocskát, melynek részeseivé lettek, nem is tartják olyan kellemetlennek. Yvernes, Pinchinat, sőt Frascolin is kezdik az életet rózsaszinben, a milliomosok városát pedig aranyos szinben látni. Csak Zorn Sebestyén marad rendithetetlen, az ő mérge nem ful bele a franczia borokba.

Szóval, a kvartett tagjai «emelkedett hangulat»-ban vannak, a mint a gallok vén földjén mondani szokták — miglen üt a fizetés órája.

A fekete frakkos főpinczér átadja Frascolinnak a számlát.

A második hegedűs kezébe veszi, megnézi, felkel, visszarogy a székére, újra feláll, megdörzsöli a szemét, s a szoba mennyezetére mereszti a szemeit.

— Mi lelt? — kérdi Yvernes csodálkozva.

— Hideg borzongás nyargal végig a fejem bubjától a sarkamig és vissza.

— Talán drága?

— Annál is több. Kétszáz frankot ettünk meg.

— Mind a négyen?

— Nem egyenkint.

Csakugyan százhatvan dollár, se több, se kevesebb. Az egyes tételek a következők: 15 dollár az entrée, 20 a hal, 25 a rumsteak, 30 a Medoc és burgundi bor palaczkja, a többinek az ára is ennek az arányában.

— A mennydörgös mennykőbe is! — kiált fel a mély hegedűs.

— Rablók! — káromkodik Zorn Sebestyén.

— Ne tegyük magunkat nevetségessé, — mondja Pinchinat. — Franczia ország szeme ránk van irányitva . . . Fizessünk! . . .

— És el innen minden áron San-Diegóba, különben holnapután még vajas kenyérre sem jut.

Előveszi a tárczáját, kihuz belőle egy rakás dollárt bankjegyben, melyek szerencsére Milliard-Cityben is el vannak fogadva, s át akarja adni a pinczérnek, midőn egy hang mögöttük megszólal:

— Ezek az urak semmivel sem tartoznak.

Munbar Callistus hangja volt.

A yankee épen akkor jött a vendéglőbe; mint mindig, most is jókedvűen mosolygott.

— Ő! — riadt fel Zorn Sebestyén, s olyanforma mozdulatot tett, mintha torkon akarná ragadni, s azt úgy megszoritani, mint gordonkájának a nyakát szokta *forteknál*.

— Türtőztesse magát, kedves Zorn úr, — szólalt meg az amerikai. — Sziveskedjenek mind négyen engem a szalonba követni, kávéra ott teritettem. Ott kedélyesen cseveghetünk és mondanivalóink befejezése után . . .

— Megfojtom magát! — vágott közbe Zorn Sebestyén.

— Nem, . . . kezet fog csókolni nekem . . .

— Én magának semmijét sem fogom megcsókolni! — mennydörgött a gordonkás, hol elsápadó, hol kigyúló arczczal.

Néhány perczczel utóbb Munbar Callistus vendégei kényelmesen elhelyezkedtek a puha heverőkön, az amerikai pedig a hintaszéken ringatózott.

Most mutatta be magát annak rendje és módja szerint vendégeinek, még pedig ilyeténképen:

— Munbar Callistus a nevem, new-yorki vagyok, 50 éves, a hires-nevezetes Barnum dédunokája, ez idő szerint pedig Standard-Islandon az összes művészetek főintendánsa. Milliard-Cityben teljhatalmú intézője mindannak, a mi a festészetet, szobrászatot, zenét, szóval a müélvezeteket illeti. Minthogy most már tudják, uraim, hogy ki és mi vagyok . . .

— Véletlenül nem méltóztatik-e rendőrkémnek is lenni, — vágott közbe Zorn Sebestyén, — amolyan titkos rendőrkémnek, kire az a feladat vár, hogy az idegeneket törbe csalja.

— Ne itéljen meg hebehurgyán, felfortyanó vérű gordonkaművész uram, várja el a végét előbb.

— Csak folytassa tovább, türelmesek leszünk, — mondá Frascolin komoly, nyugodt hangon. — Hallgatjuk.

— Uraim, — veszi újra át a szót Munbar Callistus, kecses mozdulattal, — ez alkalommal csak arról akarok kegyetekkel csevegni, hogy városunkban hányadán vagyunk a zeneművészettel. Színházunk ugyan még nincs; de ha épen szükségét éreznők annak, hogy legyen, mintegy varázsütésre a földből pattanna elő. Zeneszükségleteiket polgártársaink eddig tökéletesbitett készülékek útján elégitették ki. A fonográfok megszólaltatják a szinpad legnagyobb herószait mindannyiszor, a hányszor kedvünk tartja . . .

— Valóságos sípláda az a maguk fonográfja! — szól fitymálva Yvernes.

— Nem egészen úgy áll a dolog, mint kegyelmed hiszi, első hegedűs uram, — feleli a főintendáns. — Vannak fonográfjaink, melyek már gyakran elég vakmerőek voltak, hogy az önök müvészi kvartettjének fültanúivá tettek minket. Ha kedve tartja, megteheti nálunk azt a tréfát, hogy saját magát hallgassa végig és tapsolja meg.

Munbar Callistus valóságos tűzbe jön, a mint a részletek magyarázásába bocsátkozik, meghatva hallgatják a kvartett művészei.

A mint egy pillanatra elhallgat, hogy lélekzetet vegyen, Pinchinat rögtön megragadja az alkalmat, hogy szóhoz jusson.

— Szép . . . szép, hanem azért az ön Milliard-Cityje eddigelé mégsem hallott egyebet sípládánál, bepáczolt melódiáknál, melyeket olyatén képen szállitanak ide, mint a sardiniákat vagy «salt-beef»-eket . . .

— Bocsánatot kérek, mély-hegedűs uram.

— Nem bánom, megbocsátok önnek, de mégis a mondó vagyok, hogy az önök fonográfjai mindig holmi «néhai melódiákat» közvetitenek, s hogy Milliard-Cityben még nem láttak szemtől-szembe eleven művészt . . .

— Újolag bocsánatot kell kérnem . . .

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Legközelebb megjelennek:

1896. ÉVI

TÖRVÉNYCZIKKEK

(Corpus juris kiadása)

jegyzetekkel ellátta

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

kir. törvényszéki biró.

Ára füzve 3 frt, félbőrkötésben 4 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A MAGYAR KIR. CURIA

felülvizsgálati tanácsa által

a sommás eljárásról szóló törvény (1893. XVIII. t. cz.) alapján hozott

HATÁROZATOKNAK GYÜJTEMÉNYE.

Összeállitotta

Dr. FABINY FERENCZ

kir. curiai biró.

I. kötet (1895, 1896.)

Ára füzve 2 frt 80 kr., vászonkötésben 3 frt 60 kr.

1897. február. 242. sz. 1897. február.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Néhány szó a keleti kérdéshez. — Krcsmárik J.-tól.
Az iskola belső élete. — Alexander Bernáttól.
Musset és Sand szerelme. — Haraszti Gyulától.
Közoktatásunk szervezetének reformja. (I.) — Waldapfel Jánostól.
A vizi malom. Regény. (II.) — Elliot György után, angolból. — Vászy Jánostól.
Költemények: Bölcső felett. — Kozma Andortól. — Sápadt esti csillag. — Musset Alfréd után, franczia ból. — Vargha Gyulától.
A buddhizmus. — Kégl Sándortól.
Értesitő: Ruskin: Velencze kövei. n. — Pázmány Péter összes munkái. d. — Koschwitz E.: Les perles parisiens. a. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A küldöttség.

A nagy, háromemeletes házban mindenki aludt és senki se készült még felkelni.

A főváros ébredésének első momentuma azonban már megkezdődött: Paczák, a viceházmester fölkelt, hogy a ház előtt a gyalogutat felöntözze és felsöpörje.

Ő volt egyúttal az, a ki a házfelügyelő úr helyett éjjel a lakókat beereszteti, kapván minden kapupénzből két krajczárt és szabad, de nyirkos lakást a pinczegádorban.

Paczák meg volt elégedve a sorsával, de fentartotta magának a jogot, hogy az emberiséget a maga felfogása szerint osztályozza. És ez osztályozásban azok kerültek az első helyre, a kik későn jártak haza és Paczák jövedelmét gyarapitották.

Ő tehát a házban legnagyobb úrnak tartotta és legjobban kedvelte Tukoray Kázmért.

Paczák fogta a seprőt, s hatalmasat ásitva, kinyitotta a kaput. A kapu lépcsőjén három tarisznyás parasztember üldögélt, a kik illedelmesen köszöntek Paczáknak.

— Az úr itt lakik a házban? — kérdezte a legidősebbik.

— Persze, hogy it lakok. Latya, hogy inen gyüvöm ki.

— Talán az úré ez a ház?

Paczák tekintélyes képet vágott.

— Mibül gondolja?

— Mert látom, hogy kulcsa van hozzá és a tisztaságot eszközli.

— Igen. Mer haziur jo baratom, szivesigbül felvaltva felügyelünk.

— Nagyon örvendek, akkor az úr megmondhatja, hogy jó helyen járunk-e?

— Megmondhatok.

— A nagyságos Mukoray urat keressük.

— Talán Tukoray akarja mondani.

— A' bizony meglehet.

— Harmadig emelet ötvennegyedik ajto. Garadics balra.

— Köszönjük alássan.

Mukoray úr, volt képviselő, is ott lakott a házban; oda is utasithatta volna az embereket Paczák; de emlitettük már, hogy neki az első ember Tukoray volt és Mukoray meg előtte való nap el is utazott a fővárosból.

A három bácsi megindult befelé.

— Hat kapuja? — kérdé Paczák.

— Miféle kapupénz?

— Regel hat oraig nem lehet pesti hazba ingyir bemeni. Ez a szabal.

A parasztok meghökkenve néztek össze.

— Aztán mennyi légyen az? — kérdé a szóvivő.

— Csag tiz krajczar.

— Szúrja le kend, sógor.

Paczák nem lévén jártas a magyar nyelv szólásaiban, egy lépést tett hátra és a seprőt maga elé tartotta védelmül.

Látván azonban, hogy a parasztok egészen jámborul keresgélik a hatost, lebocsátotta a seprőt és barátságosan mosolygott.

— Mi jaratban vanak különben? — kérdé nyájasan, mikor a pénzt már megkapta.

— Küldöttség ügyében.

És ezzel fölmentek a harmadik emeletre.

Egy darabig lepipáltak a magasságból és bámulták a nagy bolond házat. Azután tanácskozni kezdtek, hogy felköltsék-e a nagyságos urat. Talán még most is ott tanácskoznának, ha Fimplné igen rövid és igen kemény kanapéja rosz álmokat nem hozott volna Savó Mátyásra.

Vehetik-e ezt komolyan?
(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

Savó Mátyás, a kinek legkedvesebb foglalkozása történeti tragédiák komponálása volt, nyugtalanul hánykolódott fekvő helyén. Tragédiáinak alakjai körülötte állottak és számon kérték, hogy miért hagyja őket megiratlanul? Görbe és egyenes kardokat, dárdákat, tőröket és buzogányokat ráztak körülötte. Azután az alakok el kezdtek homályosodni és átalakultak egy középfajú társadalmi dráma hőseivé. Polgári ruhában léptek fel és a bútorokat lefoglalták. E kinos jelenetre Savó felébredt és hirtelen felült ágyában, szemeit a folyosóra nyiló ablakra meresztve, mely előtt három alakot pillantott meg: eltartott pár pillanatig, a mig annyira kijózanodott, hogy az alakok valódi, vagyis parasztjellegét felismerte. Rémülete elmult, kiváncsisága felébredt. Kinyitotta az ablakot.

— Kit várnak?

— A nagyságos Mukoray, vagy Tukoray urat.

Savó villámgyorsan végiggondolta a múltakat, hogy számos hitelmüveleteik egyikében nem szerepelnek-e a népnek romlatlan gyermekei, a kik most pénzüket jöttek követelni? De e kérdésre nyugodtan felelhette, hogy nem. Tehát még nyugodtabban azt felelhette, hogy Tukoray itt lakik.

— Beszélni akarunk vele.

— Micsoda ügyben?

— Képviselőválasztási dologban.

Savónak egyszerre minden álom kiröppent a szeméből. Miféle égből pottyant angyalok ezek?

— Kerüljenek beljebb.

Ezzel becsukta az ablakot, villámgyorsan felrázta Tukorayt, s a fülébe súgta:

— Szedd össze az eszedet, öreg. Három paraszt van itt, a kik Mukoray helyett Tukorayhoz tévedtek. Küldöttség egy kerületből. Ez az Isten újja. Eszeden légy, ügyesen viseld magadat. Ime a véletlen nyujtotta alkalom: üstökön kell ragadni. Siess!

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

— Pinchinat barátunk hajlandó önnek annyiszor megbocsátani, a hányszor kivánja, — jegyzi meg Frascolin, — hanem a mit ő mondott, mégis csak igaz marad. Az már egészen más volna, ha Európa és Amerika színházaival meg volna az állandó összeköttetésük . . .

— És kegyed, édes Frascolin, ezt lehetetlenségnek tartja? — kiált fel a főintendáns, némileg mérsékelve hintaszékének ringását.

— Lehetséges-e?

— Csak annyit mondok, hogy mindez pénzkérdés csupán, már pedig a mi városunk elég gazdag arra nézve, hogy minden élvezetet megszerezzen, a mit csak szeme-szája megkiván a lakosoknak. Különben is, már megtörtént . . .

— Hogyan?

— Itt vannak a theatrofónok, melyek Munbar Callistus hangversenytermében alkalmazvák. A részvénytársaságnak már számos tengeralatti kábele van, melyek a Csendes-oczeánt behálózzák, egyik végök a Magdolna-öbölbe szolgál, a többieket a boje-ink az úszó szigettel kötik össze. Ha polgártársaink közül egyiknek vagy másiknak kedve kerekedik, hogy az óvagy új-világ valamelyik híres énekművészét hallgassa, kihalászszuk a legközelebb útunkba eső bojét, odaszólunk a Magdolna-öbölbe, embereink létesitik a kivánt összeköttetést Európával vagy Amerikával. A kábel drótját a szóban forgó szinházzal vagy hangversenyteremmel összekapcsolják, s a Milliard-Citybeli kaszinó termében végig hallgatjuk a távol világrészek városaiban fellépő művészek produkcióit, sőt meg is tapsoljuk . . .

— Az ám, csakhogy a tapsaikat nem igen hallják meg ott! — veti közbe Yvernes.

— Engedelmet kérek, Yvernes úr, de bizony meghallják azt, arról is egy külön vezetékkel gondoskodtunk.

Ezt az alkalmat felhasználja Munbar Callistus arra, hogy részletesen értekezzék a zenéről, nemcsak mint művészetről, hanem mint therapeutikus agensről is.

A kvartett tagjai szájtátva hallgatják. Világéletükben még soha sem hallották, hogy valaki a zenéről orvostudományi szempontból beszéljen . . . no, nem is igen lelkesednek az efféle beszéden. De bezzeg Yvernesnek tetszik ez a theoria, mely egyébiránt egészen Saul koráig nyúlik vissza.

— Helyes . . . helyes! — kiáltja a főintendáns dicshimnuszára, — nagyon helyes. Nem kell egyéb hozzá, mint jó diagnózis. Pl. Wagner és Berlioz kitünő receptet volna a bénult idegrendszer gyógyitására.

— Úgy van; Mendelsohn és Mozart a vérmes természetűeknek a strontium-brómot pompásan pótolná, — teszi hozzá Munbar Callistus.

Ekkor Zorn Sebestyén közbe okvetetlenkedik, és szárnyát szegi a magas röptü eszmecserének.

— Mi közünk van nekünk ezekhez a dolgokhoz? Azt kérdezzük, hogy miért hozott minket ide?

— Mert a vonós hangszerek a legjótékonyabb hatásúak higienikus szempontból.

— Micsoda? Hát arra valók vagyunk mi, hogy az önök hím- és nőnemü idegbeteg lakóit gyógyitsuk; azért akadályozott meg vendégszereplő útunkban, azért nem lehetünk holnap San-Diegóban, hol hangversenyt kellene rendeznünk . . . ?

— Ezért bizony, derék barátaim.

— E szerint ön bennünk nem látott egyebet, mint zenei karabélyokat, lirai patikákat? — kiált fel Pinchinat.

— Nem, uraim, biztositom önöket, hogy nem, — szól Munbar Callistus felállva. — Nagytehetségü művészeknek tartom önöket, kiknek híre-neve messze földre elhatott. A *hurrah*-k, melyekkel művészetöknek Amerika hódolt, elhatottak a mi szigetünkre is. A Standard-Island-Company elérkezettnek látta az időt arra nézve, hogy most már a fonografokat, theatrofonokat húsból és vérből való művészekkel cserélje fel, hadd gyönyörködjenek a milliomosok egyszer a remekművek ilyetén való előadásában. A kamara-zenét akarta bemutatni, mielőtt az operának emel palotát. Önökre gondolt, mint a kamara-zene legnagyobb virtuózaira, s engem megbizott azzal, hogy mindenáron keritsem meg önöket, ha kell, akár raboljam el.

Yvernest és Pinchinatot mélyen meghatja a főintendáns lelkesedése. Arra nem is gondoltak, hogy ennek a históriának valami misztifikáczió lesz a vége. A komoly Frascolinnak az jut az eszébe: vajjon veheti-e komolyan mindazt, a mit hallott és látott . . . No, de ugyan miért is ne lehetne ezen a csodálatos szigeten minden egyéb szintén csodálatos . . .? Csak Zorn Sebestyén hajtogatja folyton, hogy őt nem fogják lóvá tenni.

— Hallja az úr, — kiáltja harsányan, — ne higyje, hogy kénye-kedve szerint bánhatik velünk, ha mi nem egyezünk bele . . . Törvény elé viszszük a dolgot . . .

— Törvény elé . . .? holott ön, hálátlan, nem győzhetné eléggé köszönni azt, a mit tettem, — feleli a főintendáns.

— Biztositom önt, hogy kártérítésre fogják itélni.

— Kártérítésre . . . holott én önöknek százszor többet ajánlok fel, mint a mennyit remélnek.

— Miről is van szó tulajdonképen? — kérdezi az élelmes Frascolin.

Munbar Callistus előveszi a tárczáját, előmutat egy szerződést, melyen alul Standard-Islandnak a pecsétje van.

— Írják alá mind a négyen ezt a szerződést és rendben van a dolog.

— Aláírjuk, a nélkül, hogy elolvastuk volna? — kérdi a második hegedüs. — Szó sincs róla!

— Nem fogják megbánni, — mondja nevetve, kiderült arczczal Munbar Callistus. — No de hagyján, tisztázzuk a dolgot annak rendje és módja szerint. A társulat ezt a szerződést akarja önökkel kötni: mától számitva egy évre szól, azokat a darabokat kell előadniok, melyek Amerikában a műsorukat képezték. Egy év mulva a Standard-Island a Magdolna-öbölbe visszatér, önöket partra teszszük . . .

— Hogy San-Diegóban megtarthassuk a hangversenyt, nemde? — rivall reá Zorn Sebestyén, — hogy a san-diegóbeliek kifütyüljenek . . .

— Nem, uraim, *hipe*kkel és *hurrah*-kkal fogadják, a mint hogy olyan művészeket megilleti, mint a minők önök, és boldogok lesznek, ha hallani fogják, akár egy évi késedelemmel is.

Tessék ilyen emberrel boldogulni!

Frascolin átveszi a szerződést, figyelmesen végig olvassa.

— Minő biztositékot adnak nekünk? — kérdi.

— Standard-Island-Company maga a biztositék, a sziget kormányzója Bikerstaff Cyrus úr nevének sajátkezü aláirása képében.

— A feltételek szóról-szóra ezek?

— Szóról-szóra. Egy millió frank.

— Mind a négyünknek? — vág közbe Pinchinat.

— Egyenkint egy-egy millió frank, — feleli Munbar Callistus mosolyogva, — s ez az összeg nincs is arányban az önök érdemével, mert ugyan ki tudná önöket méltóképen megfizetni?

És mégis, mintha egy kis bizalmatlanság ébredne fel mindnyájuk szivében . . . Egy évre egy millió frank tiszteletdij fejenkint . . . hát vehetik ezt komolyan? Ugy van, komolyan veszik, mert lám, Frascolin már megkoczkáztatja a kérdést:

— S a tiszteletdij fizetendő?

— Negyedévenkint előleges részletekben, ime itt van az első negyedévre szóló.

És Munbar Callistus előveszi duzzadt erszényét, kirak négy hatalmas bankócsomagot, mindenikben ötvenezer dollár, vagyis kétszázötvenezer frank van s átadja a művészeknek.

Ez már igazi amerikai módja az ügykezelésnek.

Zorn Sebestyén kezdi a dolgot komolyan venni, de mert jó arczot vágni, ha akar sem igen tud, hát megjegyzi:

— Jó . . . jó, de ebben az önök városában méreg drága az élet; huszonöt frankot fiettetnek egy fogolyért, akkor egy pár keztyűnek bizonyára száz frank lesz az ára, egy pár czipőért elkérnek százötven frankot is . . .

— Zorn úr, a társulat efféle apró-cseprő dologra ügyet sem vet, — jegyzi meg Munbar Callistus, — az meg határozott kivánsága, hogy a kvartett művészeinek az itt töltendő egy év alatt semminemü költsége ne legyen.

No, már ilyen nagylelkü ajánlatra csak nem felelhetnek egyébbel, mint hogy szó nélkül aláírják a szerződést?

Fraskolin, Pinchinat és Yvernes nem is kéretik magukat, csak Zorn Sebestyén dörmögi, hogy bolondság az egész dolog, . . . úszó szigeten élni . . . oktalanság . . . majd meglátják, hogy mi lesz a vége, stb. Hanem végül ő is csak aláirja.

A kvartett-társaság ilyeténképen adta a fejét egy sajátságos kalandra, s a négy művész Standard-Islandnak a vendége — *inviti* — lett.

VII.

El, nyugatnak.

Standard-Island halad tovább a Csendes-oczeán végtelen tükrén, mely ebben az évszakban méltán megérdemli a «Csendes» oczeán nevet. Zorn Sebestyén és társai a huszonnégy órai ott tartózkodás alatt annyira hozzászoktak ehhez az alig észrevehető mozgáshoz, hogy nem is tűnik fel nekik úgy, mintha a sziget helyét változtatná.

A Magdolna-öbölben több hétig vesztegelt az úszó-sziget. Ekkor a Standard-Island-társaság előkelőiből alakult tanács megállapitotta az egész évre szóló menetrendet. Az úszó-sziget a Csendes-oczeán nyugati részén levő jelentősebb szigetcsoportoknak tart, még pedig azt az atmoszférát keresvén, mely ózonban és élenyben a legdúsabb. Az úszó-sziget szerkezete olyan, hogy bármely irányban haladhat, s igy a szükséghez képest vagy nyugatnak, vagy keletnek veheti útját, érinti az amerikai partokat, vagy Ázsia keleti partvidékét.

No de arról szó sincs, hogy másutt keresse azt, a mit a Csendes-tenger ez vagy ama része bőségesen nyújt neki, holott a szigetcsoportok végtelen sorozata önkényt kinálkozik. Elég nagy terület ez, válogathat benne kényére-kedvére. Egyik szigettengertől a másikra vitorlázhat.

Ezúttal az a czéljuk, hogy nyugat felé vegyék az irányt, s a Sandvich-szigeteket keressék fel. Közepes sebességgel haladva, egy hónap kell arra, hogy azt az ezerkétszáz mérföldnyi tengeri útat megtegye, mely a művészek felszálló helye és nevezett szigetek között van.

Ennek az emlékezetes napnak a reggelén a kvartett tagjai a kaszinó néhány szobájában, melyeket rendelkezésükre bocsátottak, otthonosan elhelyezkednek — természetesen kényelmes, tágas lakásuk van. Ha az ablakon kinéznek, épen az első avenuet látják. Mind a négynek külön szobája van, melyek a közös társalgóba nyilnak. A kaszinó udvarán árnyékos, lombos fák, csörgedező szökőkútak frissitik fel a levegőt. Az udvar egyik felén Milliard-City muzeuma van, másik felén a hangverseny-terem, melyben a párisi művészek a fonográfokat és theatrofonokat fogják pótolni. Az ebédlőben kétszer-háromszor, ha úgy tetszik négyszer is történek számukra — és attól nem kell tartaniok, hogy a főpinczér számlafélével alkalmatlankodik.

E nap reggelén, midőn még együtt voltak reggeli előtt a társalgóban, kérdé Pinchinat:

— Nos, hegedűsök, mit szóltok ehhez a mi kalandunkhoz?

— Valóságos álom! — feleli Yvernes, — álom . . . egy millióért fogott el ez álom minket egy esztendőre . . .

— Nem álom ez, hanem tiszta színvalóság, — vélekedik Frascolin. — Tapogasd csak meg a zsebedet, ott van már a milliónak negyedrésze.

— Csak azt tudnók, hogy miképen fog végződni . . . Én azt hiszem, hogy nagyon balul üt ki, — riad fel Zorn Sebestyén, a ki erőnek erejével tövist keres a rózsaágyon, melyre őket fektették.

— No, meg a podgyászunkkal mi lesz . . . ?

Az ám, a podgyászukat San-Diegóba vitték, onnan ide nem küldhetik, ők sem hozhatják el. Valójában véve nem nagy a kár: fehérnemű, öltözékhez szükséges apróságok, s a hangversenyzők szokásos ruhái, ennyi volt az egész.

E miatt csakugyan nem érdemes aggódniok. Nem telt el negyvennyolcz óra, s mindent rendelkezésükre bocsátottak.

E kellemetlen dolognak tapintatos elintézése nagyon megörvendeztette őket. Munbar Callistus pedig mindent elkövet, hogy a vendégművészeknek még a gondolatát is kitalálja és előbb teljesitse kivánságaikat, hogysem kifejezik. Előzékenyebb főintendánst kivánva sem kivánhattak volna. Ő is ott lakik a kaszinó helyiségeiben, a társulat pedig fényes állásához mérten fizeti. Hogy mennyi a fizetése, arról talán jobb lesz nem is beszélni.

A kaszinóban vannak olvasó- és játszótermek is; baccarat, trente et quarante, roulette, poker és egyéb hazardjátékok azonban szigorúan tilosak. Van továbbá dohányzó-helyiség, honnan a preparált dohányfüstöt egy nem régiben alakult társaság az egyes lakásokba vezeti. A főműhelyben hatalmas kemenczék tüze emészti fel a dohányt, nikotintartalmától megtisztítja és borostyánkő-szopókákkal fölszerelt végű csöveken a pipázók rendelkezésére áll. Az ember csak szájába veszi a szopókát, kedvére pöfékel, s az óraművel szabályozott ellenőrzés napról-napra jelzi a füstfogyasztást.

Itt van továbbá a múzeum is. A festőművészet kedvelői a régibb-újabb iskolák mestereinek méregdrágán megvásárolt remekeiben gyönyörködhetnek. Hogy ezek a remekművek örökidőkre épen maradjanak, légmentes üvegfoglalatban vannak. Megjegyzendő, hogy impressionisták, s a sok reményre jogosító kezdők előtt ez a képtár nem nyilt meg. Ez azonban előre láthatólag nem marad igy, mert a selejtes termékek ostromának bizonyára Standard-Island sem állhat majd ellent. A képfaragók mesteri alkotásai sem hiányzanak, az ó- és újkor legkiválóbb szoborművei ékesitik a kaszinó udvarát. Az úszó-sziget páratlan klimája kedvező arra nézve, hogy eső, köd ne ártson e márványalakoknak és csoportozatoknak.

Legtöbb látogatója az olvasótermeknek van, hol az európai és amerikai napilapok, heti képes folyóiratok, revuek nagy tömege áll készletben. A Magdolna-öböl és Standard-Island között állandóan közlekedő gőzösök szállitják pontosan az úszó-szigetre. Ha mindenki átolvasta, akkor a könyvtárban helyezik el, hol több ezer kötet van mintaszerű rendben elhelyezve. A könyvtáros városi hivatalnok, évi fizetése huszonötezer dollár, az összes városi hivatalnokok között neki van a legkevesebb — dolga. Van a könyvtárban jó csomó fonográf-könyv is; az ember nem rontja a szemét olvasással, az ember megnyom egy villamos gombot s hallgatja, a mint egy kitűnő felolvasó, például Legouvé, Racine «Phädra»-ját hangosan felolvassa.

Van helyi lap is. A kaszinó műtermében két főszerkesztő személyes felügyelete és vezetése alatt készülnek és nyomódnak. Az egyik: a «Starboard-Chronicle» a jobbpártiak, a másik a «New-Herald» a balpártiak újsága. Mindkettőnek a hirrovata arról szól, hogy melyik teherszállító hajó mikor érkezett meg, mi történt a tengeren, minő hajókkal találkozott Standard-Island, az üzleti világot érdeklő közlemények, meg a hosszúsági és szélességi fokok megjelölése, a városi tanács gyüléseinek referádája, a kormányzó rendeletei, az anyakönyvvezetők jelentései: születés, házasságkötés, halálesetek — ez utóbbi természetesen nagyon ritkán fordul elő. Lopásról, gyilkosságról egyáltalában nem is lehet szó, legfeljebb egyes emberek között aprócseprő czivakodások ha előfordulnak. Százesztendős emberek nevét nem szükség kiirni az újságba, mert itt a hosszú élet nem egyes emberek kiváltsága.

A külföldi politikai híreket a tengeralatti kábel útján a Magdolna-öbölből tudatják velök, igy hát a világ folyásáról mindig tudomást szerezhetnek. Azt sem szabad elhallgatnunk, hogy a két újság nem kap egymással hajba, a mint hogy szokás. Legalább eddigelé jól megférnek egymás mellett. A katholikusok és protestánsok kölcsönösen türelmesek egymás iránt, nincsenek tehát vallási torzsalkodások sem.

Hogy miként lesz ezután, ha esetleg beleszól az utálatos politika, ha üzleti érdekek egymás ellen felberzengetik ezt is, azt is, ha egy vagy más kérdésben a hiúság kerekedik felszinre . . . a jó Isten tudja . . . ?

E két napilapon kivül van még heti és havi folyóirat is egy nehány, melyekben egyes czikkeket nyomtatnak le, mint például a Sarcey, Charmes, Fournel, Deschamps, Fouquier, France és más kritikusok szellemi örökőseiét. No meg akad egy rakás szépirodalmi szemle is, telve illusztráczióval, melyek a társadalmi osztályok egyik-másik körének a szellemi táplálékát képezik. Néha nincs egyéb czéljuk, mint az, hogy pillanatig szorakoztassák a közönséget vagy — gyorsabb emésztésre sarkalják a gyomrot. Valóságos kalácstészták, melyekre csokoládé-tintával nyomják a betüket.

— Az ilyen olvasmányok nem fekszik meg a gyomrot, — jegyzi meg Yvernes.

— És eléggé tápláló ez az irodalom? — veti közbe Pinchinat. — Czukorsütemény és irodalomkeverék épen úgy hangzik, mint higienikus zene!

Önkénytelenül is az a kérdés merül fel, hogy minő jövedelmi forrásai lehetnek Standard-Islandnak, hogy ilyen kényelemmel örvendeztesse meg lakóit, melyhez foghatót a világ egyetlen városa sem ismer?

Művészeink megkérdezik a főintendánstól.

— Városunkban a lakosok üzlettel a szó szoros értelmében nem foglalkoznak. Nálunk nincs board of trade, nincs börze, nincs ipar, sem kereskedelem, legfeljebb csak annyi, hogy a város lakóinak szükségletét fedezzék. Üzletre tehát szükségünk nincs oly czélból, hogy Standard-Islandot fentartsuk, de itt van a vámtarifa. A vám-illetékekből annyi foly be, hogy abból kifutja az egész költség . . .

— Mennyire rug fel évenkint? — kérdi Frascolin.

— Husz millió dollárra, tisztelt uraim.

— Száz millió frank, — kiált fel a második hegedüs . . . — egy városban, hol tizezer lélek lakik!

— Úgy van, kedves Frascolin, ennyit jövedelmez nekünk a vám a két kikötőbe szállitott árúk után. Ebből megértheti, hogy miért olyan drága a városban minden fogyasztási czikk, ámbátor Islandnak, hogy ilyen kényelemmel örvendeztesse meg lakóit, melyhez foghatót a világ egyetlen városa sem ismer.

Művészeink megkérdezik a főintendánstól.

— Városunkban a lakosok üzlettel a szó szoros értelmében nem foglalkoznak. Nálunk nincs board of trade, nincs börze, nincs ipar, sem kereskedelem, legfeljebb csak annyi, hogy a város lakóinak szükségletét fedezzék. Üzletre tehát szükségünk nincs oly czélból, hogy Standard-Islandot fentartsuk, de itt van a vámtarifa. A vám-illetékekből annyi foly be, hogy abból kifutja az egész költség . . .

— Mennyire rug fel évenkint? — kérdi Frascolin.

— Husz millió dollárra, tisztelt uraim.

— Száz millió frank, — kiált fel a második hegedüs . . . — egy városban, hol tizezer lélek lakik!

— Úgy van, kedves Frascolin, ennyit jövedelmez nekünk a vám a két kikötőbe szállitott árúk után. Ebből megértheti, hogy miért olyan drága a városban minden fogyasztási czikk, ámbátor

Van dohányzó-helyiség is.

A hullámok tajtékozva csapkodtak a sziget érczoldalához.

zenget, s elmennek, hadd lássák, ugyan mi örömet adhat a föld nekik másutt. Belefáradnak, elfogja az unalom, szenvednek a hideg és meleg miatt, megnáthásodnak, a minek Standard-Islandon se hire se hamva. Sietnek vissza az úszó-szigetre, s utazásaiknak teljességgel semmi hasznát sem veszik. Podgyászként távoztak el, podgyászként szállitják őket vissza — s tegyük hozzá: azután is csak podgyászok maradnak.

Munbar Callistus szerint idegenek eddig is kevesen fordultak meg Standard-Islandon, ezután is kevesen fogják látogatni. Elvégre is mindig akad egy-kettő, kiket vonz a világ e kilenczedik csodája — tudvalevőleg az Eiffel-torony a nyolczadik csodája a világnak. — A mult évben jobbára amerikaiak látogattak el. Más nemzetbeli alig fordult meg itt, legfeljebb nehány angol, kiket messziről meg lehetett ismerni feltürt végű nadrágukról, mert ezek az angolok másutt is azt hiszik, a mi Londonban mindennapi dolog, hogy esik az eső, Nagy-Britannia különben is görbe szemmel néz Standard-Islandra, mert olybá tekinti az úszó-szigetet, mint a szabad hajóközlekedés egyik akadályát. A németeket nagyon hidegen fogadják, a francziák iránt igen nagy a rokonszenv, mert tőlük nem félnek, ámde azt még a kvartett tagjai sem tudják, hogy franczia egyáltalában fordul-e meg Milliard-Cityben.

— Nem igen hihető! — jegyzi meg Pinchinat.

— Nincs elég pénzünk ehhez, — teszi hozzá Frascolin.

— Ahhoz talán nincs, hogy tőkepénzesekül megtelepedjenek, — feleli a főintendáns, — hanem hogy hivatalnok, tanár minőségében . . .

— Talán lakik itt valamely földink? — kérdi Yvernes.

— Lakik, egy.

— Hogy hivják azt a boldog francziát?

— Dorémus Athanáz úr.

— S mi ennek a Dorémus Athanáznak a becsületes foglalkozása? — kiált fel Pinchinat.

— Táncz- és illemtanár, a város igen tisztességes fizetést ad neki, nem is számitva a magán órákat . . .

— No, erre már csak franczia alkalmas! — vélekedik a mély-hegedüs.

Igy aztán a város minden viszonyát töviről-hegyére megismerik. Most már nyugodtan élvezhetik az út gyönyörét, míg az úszó-sziget a Csendes-oczeánon nyugatnak tart. A következő

két héten kétszer hatalmas vihar dühöngött a Csendes-oczeánon, mert ez a tenger is tud dühöngeni, bár a neve nem sejteti. A hullámok tajtékozva csapkodtak a sziget ércz oldalához, de Standard-Island az elemek harczának közepette is nyugodt maradt. Az orkán tombolását gyermek-játéknak tekinti. Két héttel utóbb, junius 11-én volt az első kamara-hangverseny. Villamos fényben tündöklő falragaszok szikrázó betükkel hirdették a nagy körútakon mindenfelé. A művészeket, a mint hogy természetes dolog, előzőleg bemutatták a kormányzónak s a város első embereinek. Bikerstaff Cyrus nagyon kedvesen fogadta őket. Az ujságok számot adtak arról, hogy minő diadalútat tettek művészeink az Egyesült-Államok városaiban, a főintendánsnak szerencsét kivántak ahhoz, hogy sikerült a művészeket megnyernie, ha kissé különös módon is.

A párisiaknak mesés összegeket fizet a város, azért hát nem várhatja senki, hogy ingyen hallgathassa végig a hangversenyt. A helyárak mind egyformák: Kétszáz dollár (ezer frank) egy ülőhely. Munbar Callistus bizvást hiszi, hogy zsufolásig megtelik a terem.

Nem csalódott. Egy szék sem maradt üresen. A kaszinó csodaszép termében igaz csak száz szék van, s hahogy az árakat még jobban felemelték volna, akár mesés összegeket is fizettek volna egy-egy ülőhelyért. Csakhogy Standard-Islandon felemelt helyárakról szó sem lehet. Mindennek megvan a szabott ára, egyébként ez óriási gazdagság székhelyén iszonyú ár-felemelésekre vetemedhetnék a kapzsi számítás.

Mikor Zorn Sebestyén, Pinchinat, Yvernes és Frascolin New-York, Chicago, Philadelphia és Baltimore közönsége előtt léptek fel, tulzás nélkül elmondhatták: «Ez a közönség milliókat ér.» Ma este igen keveset mondanának ezekkel a szavakkal. Az ember csak képzelje el: ime az első sorban ott ülnek: Jem Tankerdon, Nat Coverley és családjaik, továbbá egy rakás műbarát, a kik, ha nem ezer milliónak az urai, de bizonyára, jócska «pénzes zsákokon ülnek» — a mint Pinchinat találóan megjegyezte.

— Rajta! — vezénylé a karmester, midőn eljött az ideje, hogy az emelvényre fellépjenek.

Zorn Sebestyén, Yvernes, Frascolin és Pinchinat az illemtanból földjüktől, Dorémus Athanáztól, leczkeórákat nem vettek ugyan, de fellépésük azért mégis kifogástalan volt.

Gallérjuk hófehér (25 frankba került), keztyűjök galambszürke (50 frank), ingök (70 frank), laktopánjuk (180 frank), mellényök (200 frank), fekete nadrágjuk (500 frank), fekete frakkjuk (1500 frank), — természetesen a városi tanács pénztárából került mind ki. Tapssal fogadják, a jobb-pártiak erősebben, a balpártiak lanyhábban fejezik ki tetszésüket — ez már a vérmérséklettől függ.

A hangverseny műsora négy pontból áll, a hangjegyeket a kaszinó dúsan felszerelt könyvtárából a főintendáns bocsátotta rendelkezésükre. A műsor a következő:

Mendelsohn első kvartett E-moll 12. op.
Haydn második kvartett F-dur 16. op.
Beethoven tizedik kvartett E-mol 74. op.
Mozart ötödik kvartett A-dur 10. op.

A solo-hegedűsök önmagukat multák felül ebben az ezer milliomosokkal zsufolásig tömött teremben. Óriási, de megérdemelt a siker, különösen a műértő jobbpárt tombol. Ezen az estén a főintendánst kellett volna látni: a boldogság majd felvetette. Mintha ő maga játszott volna egyszerre két solo-hegedün, a brácsán és gordonkán. Mily felséges bemutatója ez a kamara-zenének és az impreszáriónak!

De nemcsak a kaszinó terme telt meg zsufolásig, ime a kaszinó környékén is óriási néptömeg verődött össze. Ez a «kerítés mögül» hallgató közönség olyan formán hallja a hangversenyt, mintha fonográfon vagy telefon útján akarná élvezni, hanem tapsból üdv-rikoltozásból ugyancsak kiveszi a részét.

Hát még a mikor művészeink a hangverseny után kimennek a kaszinó nyitott erkélyére!... Az első avenue villamos fényben úszik. A műholdak oly fényt ontanak széjjel, hogy az igazi hold elbujhat mellettök.

Szemben a kaszinóval, a gyalogjáró szélén, kissé félre húzódva két alak vonja magára Yvernes figyelmét. Egy férfi áll ott karonfogva egy nővel. A közepesnél kissé alacsonyabb férfiú lehet körülbelül ötven éves, finom, komoly, csaknem szomorú az arczkifejezése. A nő ifjabb, magas növésü, büszke tekintetü, kalapja alól előcsillannak ősz hajfürtei.

Yvernesnek szemet szúr e két alak tartózkodása, s figyelmessé teszi rájok Munbar Callistust.

— Kik azok a jámborok ott?

— Azok ott?... — feleli a főintendáns gúnyos mosolylyal, — szegény képzelődők, bolondjai a zenének.

— Miért nem váltottak jegyet.

— Bizonyára drága volt nekik a mulatság.

— Szegények tehát?

— Alig van kétszázezer frank évi jövedelmök.

— Mi az!... — veti oda könnyedén Pinchinat, — ugyan kik azok a koldusok?

— A malecarliai király és felesége

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyv kereskedésben kapható:

Magyar Törvénytár.

1896. ÉVI

TÖRVÉNYCZIKKEK

(Corpus juris kiadása)

jegyzetekkel ellátta

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

kir. törvényszéki biró.

Ára füzve 3 frt, félbőrkötésben 4 frt.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A MAGYAR KIR. CURIA

felülvizsgálati tanácsa által

a sommás eljárásról szóló törvény (1893. XVIII. t. cz.) alapján hozott

HATÁROZATOKNAK GYÜJTEMÉNYE.

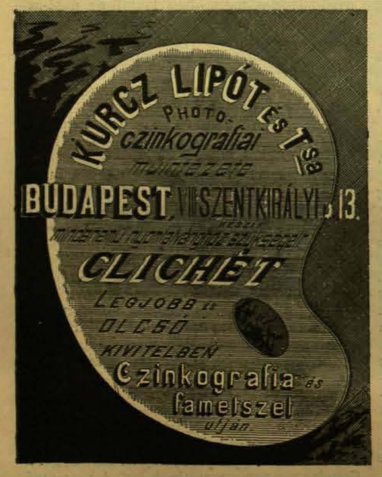
Összeállitotta

Dr. FABINY FERENCZ

kir. curiai biró.

I. kötet (1895, 1896.)

Ára füzve 2 frt 80 kr., vászonkötésben 3 frt 60 kr.

Magyar királyi államvasutak.

Pályázati hirdetmény

görebek szállitása iránt.

A m. kir. államvasutak budapest-jobbparti üzletvezetősége 1897. évben felmerülő szükségletének fedezésére 100 drb felső és 80 drb alsó öntött vas gázgörebszállitásra ezennel nyilvános pályázatot hirdet. Az ajánlati minta az üzletvezetőség anyagbeszerzési osztályától (I. d.) Budapest külső Kerepesi-út 2. házcsoportjában földszint kapható. Ugyanezen ajánlati mintában fel vannak sorolva az egyéb pályázati és szállitási feltételek. — Az ajánlat 50 kros bélyeggel ellátva lepecsételve s a borítékon *«ajánlat az 1983/97. számhoz»* felirattal megjelölve legkésőbb 1897. évi márczius 2-án déli 12 óráig nevezett üzletvezetőség anyagbeszerzési osztályához beterjesztendő.

Budapesten, 1897 február 6-án.

Az üzletvezetőség.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A KIRÁLYI TANÁCSOSÉK

REGÉNY.

Irta

VÉRTESI ARNOLD

Ára vászonkötésben 1 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOM.-ÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Tukoray a mosdóhoz rohant és egy korsó vizet öntött a fejére. Pár percz alatt rendbe hozta magát. Ekkor Savó, a ki a könnyű ágytakarót burnuszszerüleg öltötte magára, bevezette a parasztokat, s be is mutatta őket:

— Szitás Gergely, Szabó Gerzson és Kocsis Sándor. No, Szitás úr, adja elő itt a Tukoray nagyságos úrnak, hogy mi járatban vannak?

— Nagyságos úr, a követválasztás ügyiben szíveskettünk feljönni, a Sáska Márton úr megbizásából. Mivelhogy kérem ássan, nálunk a főispán úr ő méltóságának a fia lépett föl, de mi mégis megmutatjuk, hogy az elvből nem engedünk. Hanem az urak ott nálunk nem mernek ellene vállalkozni, hát Sáska úr felküldött jelöltért, mert aszongya, hogy szégyengyalázat volna, ha a balpárt nem tüzné ki a zászlót. Ha csak akkora jelölt is, mint az öklöm, de ő hoz valakit Pestről, hogy a méltóságos úrnak megmutassa, hogy nem ő parancsol a vármegyében. A mit mondtam, megmondtam.

Tukoray hátra igazitotta még kissé nedves haját és a melegségtől remegő hangon igy szólt:

— Kedves barátaim, tisztelt polgártársak. A nép bizalmának ezen megható nyilvánulása szivemet őszinte örömmel tölti el. Egész életemet a nép javának szenteltem és ezentúl is annak fogom szentelni. Azért tehát magyaros őszinteséggel csak annyit mondok: a jelöltséget elfogadom, Isten éltesse a kerület derék polgárait, a nemzet színejavát. Éljen a haza!

— Éljen, éljen! — kiáltott Savó és megrázták a küldöttségnek mind a hat kezét.

Savó ezalatt az előszoba egyik szekrényéről előkeritett egy üveg diópálinkát, mely azért örvendett eddig közmegvetésnek, mert romlott volt. A küldöttség vizes poharakból itta, s nagyon izlett neki.

Míg Tukoray a polgártársakkal koczcintgatott, Savó a nyugtalankodó özvegyet csillapitotta le. Fimplnének a szeme-szája elállt, mikor megtudta, hogy a szobaurát fölkérték képviselőnek.

Ő eddig egész életében csak egy képviselőt ismert: egy műhabarcs-gyár képviselőjét. Még könnyek is ragyogtak a szeme szögletében és ez a két kis fényes csöpp egy szilárd elhatározást érlelt meg Savó fejében. A kivitelt azonban Tukorayra hagyta.

A cselédet szalonnáért, kenyérért küldték, s miközben a jámbor emberek falatoztak, ők a konyhában hadi tanácsot tartottak.

A két czimbora villogó szemekkel nézett egy darabig össze, lesve egymás gondolatát. Minden gondolatukat egy pontra szögezték: hogyan lehetne pénzt szerezni?

A konczentrált gondolkozásnak ez az eredménye lett: Fimplné. Majdnem egyszerre mondták ki ezt a megváltó eszmét.

— Előre! — kiáltá lázasan Sáska.

Fimplné özvegyi foglalkozást üzött: fekete harisnyát kötött. A fekete szín szétdúlt családi boldogságára emlékeztette őt, s elszomorodott. Aztán következtek néma tervezgetések: hogyan lehetne a családi tűzhelyet újra megalapitani. S erre még jobban elszomorodott.

Linek Lajos rajza.

Az asszony Tukoray felé terjesztette karjait.

Ekkor lépett be hozzá a két fiatal ember.

— Bocsásson meg asszonyom, hogy magányában háborgatjuk, — kezdte Tukoray, — de életbevágó dolgok elintézéséről van szó.

— Úgy van asszonyom, Európa szemei mi ránk és önre vannak szegezve, — tette hozzá Savó.

— Ön valóságos emporiummá, góczponttá emelkedhetik, csak egy szavába kerül, — toldotta Tukoray, a ki mint vezérczikkiró tudta, hogy a műszavak imponálnak a közönségnek.

— Mivel szolgálhatok az uraknak? — kérdezte az özvegy, a ki értelmetlenül és bizalmatlanul pislogott a két fiatal emberre.

— Úgy-e tudja már, hogy kik ezek az emberek a mi szobánkban? — suttogott Tukoray lejebb szállitott hangon.

— Kik? — szólt az asszony ijedten.

— Küldöttség, mely épen most szólitott fel arra, hogy a zoltánvári kerületben a jelöltséget elfogadjam.

— Országgyülési képviselőnek? — kiáltott az asszony.

— Persze.

— Szent Isten! akkor Tukoray úrból nagyságos úr lesz.

— Az lesz, akármibe fogadok, hogy az lesz, — mormogott Savó, — ha nagyságod is úgy akarja.

— Én?

— Ön.

— Hogyan?

Tukoray szivére tette a kezét és szónokolni kezdett:

— Nagyságod, azt tudja, hogy mi szegény emberek vagyunk. De tudja azt is, hogy én nagyságodat soha meg nem pumpoltam. A lakást rendetlenül fizetem bár, de valamit mindig fizetek. Higyje el, hogy ez a tudat rám nézve kellemetlenebb, mint nagyságra nézve. Elsején szeretnék mindig a föld alá süllyedni, mikor az ön kedves arczán látom a gyöngéd szemrehányást, hogy megint nem fizetek! Nagyságod, én úgy szeretem önt, mintha tulajdon testvérem volna...

(Fimplné a fekete harisnya mögé rejtette meghatottságát.)

— Előttem most új pálya nyilik meg. Talán képviselő leszek, aztán közös külügyminiszter, vagy a regnikoláris deputáczió előadója? Ki tudná azt megmondani? A lavina ha egyszer megindul, ki tudja, hol áll meg? De akárhol áll is meg, vagy ha nem áll is meg... én mindig megmaradok lakónak ebben a kedves szobában, hol mint szegény ujságiró életem legboldogabb óráit töltöttem. Esküszöm.

Fimplné zokogva borult Tukoray nyakába, s ez homlokon csókolta (körülbelül oly diszkrétül, a hogy a múzsa szokta a költőket) a kipirult özvegyet, a ki erre színpadiasan el akart rohanni. Savó azonban, jól tudván, hogy addig kell ütni az özvegyet, a míg meleg, eléje állt és igy szólt:

— Megálljon nagyság, még nem végeztünk.

Tukoray minden erejét összeszedte: most jön az óriási ugrás. Remegő baritonhangon igy szólt:

— Kihez forduljon az ember, ha nem a háziasszonyához? Első gondolatunk ön volt, első lépésünk ide vezetett. Ön fog nekünk szárnyakat adni...

Savó odasúgott:

— Ne beszélj már annyit virágnyelven. Térj a dologra.

— Szóval, szeretve tisztelt nagyság, mi pénzt akarunk öntől kölcsön fölvenni. Egy bizonyos tetszés szerinti summát, vagyis összeget.

Az özvegy letette a fekete harisnyát, elővette a kék zsebkendőjét, letörölte a könnyeit, orrával hatalmasat trombitált, hátrasimitotta a haját, s hidegen nézett ifjainkra. Csodálatos gyorsasággal kijózanodott.

— Ha jól értettem, pénzt akarnak kölcsön kérni?

— Azt, drága nagysád, — felelt Savó és kezet csókolt.

Az özvegy visszahúzta a kezét.

— De hisz nincs nekem pénzem.

— Oh nagysád, hát tönkre akar tenni? Az ön kezeibe tettem le egész jövőmet és most egyszerre megsemmisít? Azt érdemeltem bizalmamért?

Ezzel Tukoray elfordult és két tenyerébe temette arcát.

Az özvegy gyors pislogások közt nézett, hol az egyikre, hol a másikra. Arcáról vegyes érzelmek harcza tükröződött le. Savó nézte, merőn nézte és szuggerálta őt, magában folyton ezt suttogva: «Adj ötszáz forintot, adj ötszáz forintot, adj ötszáz forintot!»

— Tukoray úr! — szólt az özvegy gyöngéden.

Tukoray, mintha a bánat sulya nem engedné gyorsan mozogni, lassan megfordult és szomorúan kérdé:

— Mit parancsol?

— Adok pénzt...

— Angyal! — kiáltott a két jó barát.

— De egy feltétel alatt...

— Sok kamat? — kiáltott Savó, — oh kérem, csak tessék. Minden kívánságát jogosnak tekintjük.

— Kamat nélkül adom, de...

— De?...

— De kezemet és szivemet is vele adom.

A két jó barát megdöbbenve nézett egymásra.

— Ez a szerencse, — hebegé Savó.

Az asszony Tukoray felé terjesztette karjait, a ki úgy állt ott, mint egy sóbálvány. Savó látta, hogy a szituáczió veszedelemben forog, mély sóhajjal előlépett és szóla:

— Nem veszi észre nagysád, hogy Kázmér barátomat milyen kínos zavarba hozta? Nem veszi észre, hogy milyen fájdalmas csapást mért rám? Eh, nem bánom, akármi lesz is, itt az ideje, hogy eláruljam titkomat, melyet olyan régóta rejtegetek. Tudja meg asszonyom, hogy én önt imádom. És most törje össze a szivemet, ha van rá bátorsága.

Az özvegy elképedve nézett Savóra, Tukoray ellenben, a ki azonnal megértette a dolgot, megölelte Savót és zokogta:

— Szegény barátom. Most már tud mindent nagysád. Tegye őt boldoggá, mert a legjobb ember a világon. Ha én hozzám jönne, Mátyás örökre boldogtalan lenne s én ezt nem tudnám elviselni...

— Mátyás, Mátyás, — sikoltott az asszony és rohamot intézett Savó ellen, a ki csak úgy tudott a lábán megállni, hogy Tukoray neki vetette a hátát.

Ölelkezés. Kázmér áldólag terjesztette ki fölöttük kezeit.

A következő perczben az özvegy nyugta mellett háromszáz forintot adott nekik.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

VIII.

Útközben.

Minek utána ezt a páratlan úszó-csodát megteremtette a Standard-Island-Company, kétféle: tengeri és szárazföldi hatóságról kellett gondoskodnia. A tengeri főhatalmat, a mint tudjuk, Simcöe commodorera ruházták, a ki az Egyesült-Államok flottáját szolgálta előbb. Mintegy ötven éves lehet, tapasztalt tengerész, ismeri a Csendes-oczeán minden zegét-zugát, viharait, zátonyait, tengeralatti koral-hegyeit.

A városi és egyéb polgári ügyek élén Bikerstaff kormányzó áll. Bikerstaff mainei yankee, azoknak a szövetséges államoknak egyikéből való, melyek a testvér harczokban alig vettek részt. Bikerstaff Cyrus e szerint a legalkalmasabb személy arra nézve, hogy a jobb- és balpártiak között, mint egy összekötő kapocs legyen.

Jelenleg hatvan éves lehet, agglegény. Kissé hideg ember, a szükséges self control bőségesen megvan az egyéniségében, flegmatikus, de nagyon erélyes, kényes állásában talán tulságosan is angol, különben tetőtül-talpig gavallér, diplomatához méltó titoktartás minden szavában és tettében szembeötlő. Egyébként szegény ember, bár a fizetését akármely kisebb európai állam királyának czivillistájával nem cserélné el, no de Milliard-City nábobjai mellett háttérbe kell szorulnia.

Bikerstaff Cyrus nemcsak kormányzója a szigetnek, hanem polgármestere is a fővárosnak. A városháza az ő székhelye, az első avenue végén, szemben az observatoriummal, a hol Simcöe Ethel commodorenak van a hivatalos helyisége. Itt van az anyakönyvvezető hivatal is. A többi városi ügyeket is itt intézik el, és eddigelé panasz az ügykezelés ellen nem merült fel. Méltán büszke lehet erre a polgármester és hivatal-kara. Zorn Sebestyénre és társaira mindjárt első alkalommal igen jó benyomást gyakorolt a kormányzó egyénisége: jó és igazságszerető embernek látszott, a ki józan, elfogultságtól ment, s elbizakodottságra nem hajló.

— Uraim, — mondá a művészeknek ez alkalommal — szerencsénknek tartjuk, hogy önöket városunkban üdvözölhetjük. Megengedem, hogy főintendánsunk nem a legillendőbben kerítette önöket a hatalmába, de remélem, hogy nem tartanak ellene haragot. Gondunk lesz rá, hogy velünk minden tekintetben meg legyenek elégedve. Havonkint csak két hangversenyre kötelezzük a kvartett-társaságot, egyébként teljesen önöktől függ, hogy szűkebb családi körben fellépnek-e, vagy nem.

A kvartett tagjait ez a szeretetreméltó fogadtatás egészen elragadta, nem is mulasztották el, hogy Munbar Callistus előtt megelégedésüknek adjanak kifejezést.

— Szó, mi szó, ez a mi Bikerstaff Cyrusunk igazán szeretetreméltó ember — feleli az intendáns könnyeden vállát vonogatva. — Kár, hogy nincs egy vagy két milliardja.

— Már az igaz, hogy tökéletes embert nem szült még a föld — jegyzi meg Pinchinat.

A kormányzó-polgármesternek két segédje van, kik a városi ügyek elintézésében őt támogatják, azonkivül van nehány alsóbb rendű hivatalnok, illendően honoráltak, kik az egyes osztályokat vezetik. Városi tanácsnokok nincsenek. Mitől is lehetnének jók?

Helyettük van az előkelők-bizottsága, mely mintegy harmincz polgárból áll: szellemi és vagyoni intelligenczia ez. Ha fontos ügyről van szó, ez a bizottság veszi tárgyalás alá. A mint művészeink erről meggyőződhettek, előfordult néha véleménykülönbség is, sőt néha bizonyos akadályokat is le kellett győzni. Mindez ideig azonban sikerült Bikerstaff Cyrus tapintatának, hogy az ellentéteket kiegyenlítse, s polgártársainak hiúságát háttérbe szorítsa.

Magától értetődik, hogy az egyik helyettes polgármester protestáns: Ruge Bertalan, a másik katholikus Harcourth Hubley, mindketten a Standard-Island-Company előkelő hivatalnokai közül való, s egyenlő buzgósággal támogatták Bikerstaff Cyrust.

Így élvezi a Standard-Island tizennyolcz hónap óta a függetlenséget és korlátlan szabadságot a Csendes-oczeán mérhetetlen birodalmában. Hadd morogjon a gordonkás, a mint neki tetszik; a többiek nyugodtan néznek elébe bármily kalandnak, bármily meglepetésnek — mert látják, hogy itt minden a legjobb, legszabályosabb rendben folyik. És mégis, mintha az ember gondolkozóba esnék: vajjon nem vakmerőség-e az, hogy annyi ember reá bizza életét egy ilyen emberész és kéz-alkotta úszó-alkotmányra, mely a végtelen tenger hátán úszkál?... Nem lépett-e túl az Alkotó által megvont határokon?...

A sziget úszik tovább nyugat felé. Mindennap, mikor a nap áthalad a délkörön a Simcöe commodore parancsnoksága alá tartozó tisztek az observatoriumban közzé teszik a jelentést. a torony négy oldalán látható négy lapon jelzik a legpontosabban, hogy a sziget milyen földrajzi szélességi és hosszúsági fok alatt halad. A vendéglőkben, magánházakban táviratilag adják tudtul a város lakóinak. A milliomosok tehát naponta tudomást szereznek arról, hogy hányadán van az úszó sziget útja.

Milliard-City hajszálnyira sem különbözik az ó- és újvilág nagy városaitól. A nyilvános és magánélet a rendes kerékvágásából nem zökken ki. Minthogy sok dolguk nincs, arra használják fel művészeink szabad idejöket, hogy mindent apróra megnéznek, a mi a Csendes-oczeán e gyöngyét olyan csodálatossá teszi.

A makacs Zorn Sebestyén teljességgel nem akarja elismerni, hogy mindez bámulatra méltó, Frascolinból sem igen tör ki az elragadtatás, de a rajongó természetű Yvernes annál inkább gyönyörködik a látottakban. Ő úgy vélekedik, hogy a huszadik század bizonyára egész rakás ilyen úszó-szigettel fogja a tengerek hátát benépesíteni. Pinchinat ettől az aranytól duzzadó környezetben csaknem megittasul, hol a milliókról csak úgy beszélnek, mint oda haza a Louis-d'or-okról. A bankjegyek szünetlenül egyik kézből a másikba vándorolnak. Az emberek el sem mennek úgy hazulról, hogy kétháromezer dollárt ne tennének a pénztárczájukba, s a mély-hegedűs gyakran kikezdi Frascolint ilyetén módon:

— Micsoda?... Még ötvenezer frank sincs nálad.

Rövid idő mulva nehány ismerősük is akadt.

Először is földijüket, Dorémus Athanázt, a táncz- és illemtanárt látogatták meg.

Ez a derék ember a huszonötödik avenuenek egyik kis házában lakott a jobb parton, háromezer dollárt fizetett a lakásért. Egy vén néger asszony volt a takarítónéja, a kinek havonta száz dollár bér járt. Egészen oda van az örömtől, hogy francziákat láthat.

Öreg ember már, hetven és nehány esztendő nyomhatja a vállát, sovány, alacsony termetű, hanem a szemei csillognak, fogai épek, a haja sem hullt ki, hófehér, mint a szakálla. Kissé cziczomás a ruhája, rithmikus járású, teste felső részét előre hajlítja, karját kecsesen kerekded mozdulatokkal kellemezteti és kifogástalan czipőjű lába fejét szándékosan kifelé fordítja. Művészeink szivesen hallgatják a csevegését, az illemtanár úr pedig még szivesebben cseveg, mert kecses ő mivoltát csak fecsegő készsége szárnyalja túl.

— Mily boldog vagyok, kedves honfitársaim, oh, milyen nagyon boldog vagyok, — legalább huszszor elmondja az első látogatás alkalmával, — mily boldog vagyok, hogy önöket láthatom!

— Mióta él itt, Dorémus úr? — kérdé Yvernes.

— Tizennyolczadik hónapja, — feleli a táncz-mester, lábát újabb kecses állásra illegetvén. — Jelen voltam, mikor Standard-Islandot építették. New-Orleansból kitűnő ajánlólevelekkel jöttem és Bikerstaff Cyrus úr, a mi kedves kormányzónk, vonakodás nélkül szerződtetett. Attól az áldott naptól kezdve a felsőbb táncz-akadémia vezetéséért huzott fizetésemből úgy élek itt, mint egy...

— Milliomos, nemde? — fejezi be a mondatot Pinchinat.

— Mi az nálunk, milliomosnak lenni?

— Tudom... tudom, kedves földi!... De a mint Munbar Callistustól hallottuk, az ön akadémiájának nincs valami sok hallgatója?

— Igaz, növendékeim csak a városbeli ifjak... Az amerikaiak abban a tévhitben leledzenek, hogy a velök született kis adag kecs elegendő nekik az életben. Vannak sokan olyanok is, kik inkább magánórákat vesznek, s így módomban áll a szép franczia illemszabályokkal őket megbarátkoztatni.

Mosolyogva mondja, úgy illegeti-billegeti magát, mint holmi élemedett kaczér nő, s önmagát mulja felül kecses mozdulataival és pose-aival.

Mindent egybevetve, derék ember ő, egy kissé fura, talán elbizakodott is, magamutogató, mert meg van arról győződve, hogy nemcsak Vestris vagy Saint-Léon örökségének, hanem egy Brummel és Lord Seymour szellemének ő az egyedüli örököse. No meg a kvartett tagjainak földije, ez mindenesetre oly erény, mely Franczianországtól nehány ezer mérföld távolságra nem megvetendő.

A négy párisinak el kell mesélnie, hogy minő kalandokon mentek legutóbb keresztül, hogyan kerültek az úszó szigetre, miképen szállította őket Munbar Callistus a fedélzetre — ez a helyes kifejezés — és miként szedte fel a propellersziget a horgonyokat, minek utána őket kézrekeritették.

— Épenséggel nem csodálkozom, — mondá a vén táncz-mester, — a mi főintendánsunk szereti a tréfát, s ennél még különb csinyektől sem riadt vissza. Barnum vérszerinti utódja ő. Valóságos «Sans-gêne úr», kire bizony reá férne egy kis illemtudás... amolyan yankee, végig terpeszkedik a párnás széken s az ablak fájára rakja a lábát. Tulajdonképen roszakarat nem vezeti őt az efféle csinyek elkövetésében, azért hát ne vegyék tőle zokon, kedves honfitársaim, mert ha el estek is a san-diegói hangversenytől, alhoz csak szerencsét lehet önöknek kivánnunk, hogy Milliard-Cytibe kerültek. Olyan előzékenységre számíthatnak itt, a mi párját ritkítja...

— Főleg minden negyedév kezdetén! — vág közbe Frascolin, a ki mindenha szeme előtt tartja, hogy a művésztársaságnak ő a pénztárosa.

Pinchinat azt is szeretné tudni, hogy a táncz-mester mit tart Bikerstaff Cyrusról?

— Ő is aczélból készült?

— Eltalálta, Pinchinat úr, — feleli Dorémus Athanáz. — Csupa erő az az ember, egyike a legtökéletesebb főnököknek. Hanem, sajnos, Milliard-Cytiben nem elég, ha valaki aczélból való.

— Csakugyan, itt aranyból kell az embernek lennie, — jegyzi meg Yvernes.

Aligha nem úgy áll a dolog. Bikerstaff az első ember a városban, s mégis csak olyba tekintik, mint a vállalat első hivatalnokát. Elnököl a városi gyüléseken, a vámilletékeket beszedeti, a közjóllét öre, az utczákat tisztán tartatja, az esetleges panaszokat meghallgatja, szóval kiteszi magát annak a veszélynek, hogy a lakosok nagyobb része őt ellenségének tekintse, — azontúl senki és semmi. Standard-Islandon föltétlenül szükséges, hogy az embereknek tele legyen a zsebe, már pedig a táncz-mester szerint Bikerstaff Cyrusnak a zsebe üres.

Állásával együtt jár az, hogy a két párt között,

Bikerstaff Cyrus.

A tisztek az observatoriumban közzéteszik a jelentést.

A mit Munbar Callistus a jobb- és balpártiak vetélkedéséről mondott, azt Dorémus Athanáz is megerősíti. Szerinte sötét felhő ez a láthatáron, melyből idővel aligha vihar nem támad. A jobb- és balpártiak aligha nem össze fognak majd tűzni. A Tankerdon- és Coverley-családok féltékenykedése napról-napra szemmel láthatóbb, s hahogy valami kibékítő jelenség föl nem merül: bizonyára hajba kapnak...

— Csak a hajó szét ne robbanjon e perczben, a többivel ugyanesak nem törődünk, — jegyzi meg Pinchinat.

— Legalább addig ne, míg mi vagyunk a födélzeten, — egészíti ki a gordonkás.

— Nincs mit félnünk, kedves földiek, a hajó szilárd és biztos alapokon nyugszik! — vélekedik Dorémus Athanáz. — Tizennyolcz hónapja, hogy a tengert járja, de még nem történt semmi baja. Egy-két lényegtelen javításra szorult, de a miatt sem kellett a Magdolna-öbölbe visszatérnie. Ne feledjék el, hogy aczéllemezekből készült.

Ezzel aztán minden meg van mondva, mert ha e véges földön az aczélban nem bízik az ember, ugyan minő fémben lehet bizodalmunk? Az aczél tulajdonképen vas, a mi földgömbünk sem egyéb, mint rengeteg tömege a szén és vas vegyületének.

Standard-Island e szerint valóságos fia-föld. mint kibékítő szerepeljen, nem szabad semmi olyast mondania, vagy tennie, a mi az egyik pártnak szája ízére volna, a másiknak zokon esnék. Bizony nem könnyű feladat ez.

Már eddig is mutatkoznak előjelei annak, hogy a két párt között hova-tovább kiélesednek az ellentétek. A jobbpártiak azért telepedtek meg Standard-Islandon, hogy gazdagságukat nyugton élvezhessék, ámde a balpártiaknak üzleti vállalatok eszméje motoszkál a fejében. Egyelőre még csak szóbeszéd tárgyát képezi, de Bikerstaff Cyrus kormányzó mégis aggasztónak látja a helyzetet, ámbátor reméli, hogy okkalmóddal meg fogja akadályozni a bajnak elmérgesedését.

A kvartett tagjai elbucsúznak Dorémus Athanáztól és megígérik neki, hogy máskor is el fognak látogatni. Délután a táncz-mester rendesen elmegy a kaszinóba, visszavonul az előadó terembe s farkas szemet nézve a tükrökkel, elkészít mindent az előadásra.

Ezen közben pedig tovább halad az úszó sziget nyugat felé, kissé délnek kanyarodik, hogy a Sandvich-szigeteknél kikössön. A forró égövvel határos szélességi fokok alatt már jócskán magas a hőmérsék. Ha a szelek nem enyhítenék, bizony-bizony alkalmatlan volna a milliomosokra nézve.

Az éjjelek azonban hüvösek, s a kánikulai hőség daczára sem ég ki a pázsit füve, nem hervad el a fák lombja, mert mire való volna a műeső? Naponta délben a városház tornyán kifüggesztett táblák jelzik, hogy minő helyen van az úszó sziget, sürgönyök adják tudtul az egyes városnegyedekben. Junius 17-én Standard-Island 155° nyugati hosszúság és 27° északi szélesség alatt van, közeledik tehát a forró égövhöz.

A kvartett tagjai majdnem mindennap sétálgatnak a parkban, olyankor, mikor minden épkézláb ember ott nyüzsög. Lóháton, gyalog, fogatokon itt találkozik naponta Milliard-City lakosságának szine-java. A hölgyek mutogatják indiai selyemből készült öltözékeiket, mely ebben az évben nagyon felkapott divat, no meg tetőtül-talpig egy színű minden ruhadarabjuk, kalapjuk, napernyőjük. Néha celluloseból készült műselymet is viselnek, mely vakitóan csillog, vagy csipkés meg vörös-fenyő rostjából készült műgyapotból.

— Meglássátok, — mondja egy alkalommal Pinchinat, — még megérjük azt is, hogy az örökzöld rostjaiból a hűséges szeretőknek, a szomorúfüz rostjából a bánatos özvegyeknek készítenek ruhát.

A dúsgazdag milliomos asszonyok és leányok nem is öltenenek fel olyan ruhát, mely nem Párisban készült, s a melyen nincs ama híresnevezetes divatszabó királynak czége, ki világgá kürtölte ezt a szálló igét: «A nőt a szabó teszi azzá, a mi».

Olykor-olykor látják a sétálók között a malecarliai királyt és királynét is. A királyi hatalmuktól megfosztott pár látása művészeinket eltölti igaz részvéttel. Minő érzelmek szállják meg őket, a mint a karöltve sétáló királyi párt nézik!..

Szemben sok polgárával a városnak igazán szegényeknek tünnek fel, de bizonyos büszkeség, velök született méltóság fejeződik ki vonásaikon, fellépésükben; olykor tünnek fel, mintha filozófusok volnának, kik a világ balitéletén fölülemelkedtek. A kvartett tagjai mély tisztelettel köszönnek nekik, ha körúton vagy a parkban találkoznak velök. A királynak és királynénak láthatólag jól esik ez az igazi franczia előzékenység.

Az olyan utazók, kik a tengertől félnek, okosan tennék, ha ilyen hajóra szállanának, mint az úszó sziget. Sem tengeri betegség nem bántaná, sem viharok nem aggasztanák. A tiz millió lóerővel működő Standard-Island fittyet hány a

háborgó tengernek, s bizvást szembeszáll a dühöngő orkánnal. Attól sincs okuk tartani, hogy egyik vagy másik hajóval összeütköznek, jaj volna annak a gőz- vagy vitorlás hajónak, mely Standard-Island érctörzséhez csapódnék. No, de ilyesmitől még csak gondolatban sem félhetnek, mert a kikötők meg a hajó orrán és farán levő villamos világító tornyok, az aluminium holdak fényessé teszik a legsötétebb éjszakát is.

Ha azonban Pinchinat és Frascolin a sziget egyik vagy másik végére jutnak séta közben, saját szemökkel meggyőződhetnek arról, hogy előfokok, földnyelvek, öblök ezen a szigeten nincsenek, hanem csupa aczéllapokból összekovácsolt a tengerpart, melyeket millió meg millió csavar, szög szorít egymáshoz. Holmi festőművész minő csalódással és szívbeli fájdalommal panaszolná el, hogy itt nincs mohos, repedezett szikla, melynek lábát csapdossa a hullámzó, tajtékzó tenger. Csakhogy nincs a világnak az a mestersége, melylyel a természet istenadta szépségét pótolni lehetne!

Az úszó sziget junius 25-én haladt át a ráktérítőn, a Csendes-oczeán e forró égövének küszöbére lépett tehát. Ugyanekkor rendezte a kvartett-társaság második hangversenyét a kaszinó nagytermében. Csak annyit jegyzünk meg, hogy az első hangverseny hallatlan sikere miatt a helyárakat fölemelték.

Mindazonáltal a terem kicsinynek bizonyult. A műbarátok csak úgy kapkodták a jegyeket.

Úgy látszik, hogy a kamara-zenének igen jó hatása volt az egészségre, therapeutikus hatásában kételkedni nem is fog bizonyára senki. Ez alkalommal az előírt recept szerint csupa Mozart, Beethoven és Haydn-adagokat adtak be a közönségnek.

Viharos taps követte az egyes számokat, hanem művészeink valószinűleg nagyobb örömmel hallgatták volna a párisiak «bravo»-it. Ennek hijával levén Yvernes, Pinchinat és Frascolin megelégedtek a milliomosok «hurrah»-ival, ellenben Zorn Sebestyén még mindig mélységes megvetéssel fogadta.

— Ugyan, mit is kívánhatna ennél többet az ember, ha már a rák-térítőn is túl van? — vigasztalá őt Yvernes.

És íme, midőn a kaszinóból kiléptek, ugyan kit pillantottak meg a künn ácsorgó szegények között — a kiknek nem volt háromszáz dollárocskájuk sem egy ülőhelyért?... A malecarliai királyi párt... szerényen meghúzódva az ajtó sarkánál.

IX.

A Sandwich-szigetcsoport.

A Csendes-tengernek ezen a részén egy tengeralatti hegylánczot láthatna az ember végighuzódni, mely nyugat-éjszak-nyugatról dél-keletdél felé mintegy kilenczszáz mérföldnyire terjed, — ha ugyan a négyezer méter mély tenger hirtelen kiapadna. E hegylánczнak csak öt csúcsa magaslik ki. Nühan, Kaonaï, Oahu, Molokaï, Lanaï, Mani, Kaluhani és Hawaï. Ez a nyolcz különböző nagyságú sziget a Hawaï- vagy Sandwich-szigetcsoport. A tropikus égövön túl szikla és örvény-tömkelegeikkel nyulnak, melyek nyugat felé tovább huzódnak.

Zorn Sebestyén beveszi magát a szoba egyik szögletébe és zsörtölődik, mert őt a természet sajátossága épenséggel nem érdekli. Pinchinat, Yvernes és Frascolin a következő megjegyzéseket teszik az útközben látottakra:

— Szó a mi szó — mondja az egyik — nekem kedvem volna, hogy a Sandwich-szigeteket közelebbről is megnézzem.

— Én még a mondó is volnék — vélekedik a másik, — hogy a pawnie és sioux meg a többi indiánok hova-tovább kiveszőfélben vannak s egy csöppet sem bánnám, ha szemtől-szembe állhatnék holmi eleven vademberrel, akár emberevővel is.

— A hawaï-ak emberevők még most is? — kérdi a harmadik.

— Remélem, hogy azok — feleli Pinchinat komolyan.

— Őseik falatozták volt fel Cook kapitányt, s ha őseik ilyen híres fölfedező húsát kóstolták meg, méltán elvárható az unokáktól, hogy az emberi húst ők is kivánatosnak tartsák.

Ebből a beszélgetésből nyilvánvaló, hogy művészeink bizvást számítottak arra, hogy útjokban több példány *igazi indiánnal* lesz találkozásuk, mint a milyenek a «Jardin d'Acclimatisation»-ban pénzért láthatók. Türelmetlenül várják tehát, hogy a Standard-Island az első szigetnél kikössön, hogy az observatorium tornyán a jelző táblák a Hawaï szigeteket jelezzék.

Julius 6-án megérik ezt is. A hir rögtön elterjed városszerte, s a kaszinó jelző-tábláján telautograf-irás hirdeti:

«Standard-Island a Sandwich-szigetekhez közeledik.»

Még mintegy ötven tengeri mérföldre lehetnek a szigetektől, de az első sziget ormai, melyek körülbelül négyezer kétszáz méternél magasabbak, hahogy derült az ég, már láthatók.

Éjszakkeletről jövet, Simcoë commodore egyenesen Oahunak tart, melynek s egyúttal az egész szigetcsoportnak fővárosa Honolulu.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Magyar Törvénytár.

1896. ÉVI

TÖRVÉNYCZIKKEK

(Corpus juris kiadása)

jegyzetekkel ellátta

Dr. MÁRKUS DEZSŐ

kir. törvényszéki biró.

Ára füzve 3 frt, félbőrkötésben 4 frt.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

Az Akadémia Péczeli-dijával kitüntetett regény.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A RÉGI MAGYARORSZÁG UTOLSÓ ÉVEIBEN.

REGÉNY.

Irta

PÁLFFY ALBERT.

Ára füzve 2 frt, vászonkötésben 2 frt 50 kr.

Tartalom: A történet kezdete. — Érdekesebb események magva mutatkozik. — Politikai vita családi körben 1845-ben. — Margit néni naplójából. — Az engedetlenség első jelei. — Kedélyes csevegés ebéd után. — A gőzhajón, a beigtatási ünnepélyen és azontul. — A régi magyar conservativ politika titka, indokolása és keserű csalatkozása. — Más világ, de nem az igazi, kezdődik. — A tiltott gyümölcs édessége. — A második szerdán. — A tavasz nyiltával. — Ősz kezdetén, 1847-ben. — A mi időközben történt. — Egy jól őrzött vár megostromlása. — Szakitás, engedetlenség minden áron. — Szabadság, függetlenség! s mellé egy kis szegénység is. — Ime: minden simán, polgári módon foly le, «anyag» holmi csattanós regény befejezésére épen nem mutatkozik. — A nagy nap, melynek hatása maig is megvan. — Margit néni «quos ego»-ja. — A hol az eltünt leányt megtalálták.

Magyar kir. államvasutak.

PÁLYÁZAT.

A m. kir. államvasutak kezelése alá tartozó székelyvasutak sepsi-szt-györgy-gyimesi vonalon fekvő *Csikszereda* állomáson berendezendő vendéglői üzlet, a pályának közelebbről történő megnyitási napjától számitandó 3 évre bérbeadandó lévén, annak bérbeadása iránt ezennel pályázat nyittatik. Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik a nevezett állomási vendéglőt bérbe venni óhajtják, hogy a szabályszerüen bélyegzett és eddigi működésüket igazoló bizonyitványokkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb f. évi márczius hó 4-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) czimezve nyujtsák be. Az ajánlatok külön lepecsételt borítékban küldendők be és a boriték következő megjegyzéssel látandó el: «Ajánlat a csikszeredai állomási vendéglőre». Az ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyüjtőpénztárnál (Kolozsvári, Emke palota) f. évi márczius hó 4-én déli 12 óráig bánatpénzképen 200 forintot készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta utján *külön borítékban* beküldeni, mivel különben az ajántat figyelembe vétetni nem fog. Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy az ajánlattevők közül — tekintet nélkül a felajánlott összeg magasságára — szabadon választhasson. A vendéglőre vonatkozó feltételek a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége III. osztályában tudhatók meg. Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglőhöz az üzleti helyiségeken kivül, a bérlő czéljaira szolgáló magán lakás is adatik.

Kolozsvár, 1897 január hó. **Az üzletvezetőség.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Előkészületek a hadjáratra.

Kázmér és Mátyás úgy érezték magukat a háromszáz forinttal a zsebükben, mint egy hadvezér a megnyert csata után.

Rózsás színben látták a jövőt. Gazdagoknak érezték magukat. Egyszerre mintha szárnyaik nőttek volna. Neki tudtak volna indulni az egész világ meghóditásának.

— Te eredj a szerkesztőségbe, tiz órakor pedig hozd a küldöttséget a pénzügyminisztériumba, — intézkedett Savó.

Tukoray nagyot bámult.

— Először is miért menjek a szerkesztőségbe?

— Keresd ki a régi lapokból az utolsó évek öt-hat legpraprikásabb ellenzéki beszédjét. Azt magunkkal viszszük. Utközben majd a javát betanulod. És mondd meg a fiuknak, hogy bizonytalan időre elutazunk.

Az ujdonsági rovatot Csongrádi vezesse, a segédszerkesztést csinálja a szerkesztő.

— Ezt értem, de miért menjünk a pénzügyminisztériumba?

— Azt is meg fogod érteni. Csak hozd oda a küldöttséget, a parasztokat hagyd a kapu előtt, te pedig gyere fel a Klemmovics Jóska szobájába.

— Ezt is értem, illetőleg meg fogom érteni. De mi lesz az özvegygyel?

— Ugyan kérlek, ne légy olyan gyerek. Egyelőre kimásztunk a csáváből, majd jut megint valami az eszünkbe.

Ezzel elrobogott, Tukorayra hagyva, hogy mit csináljon a parasztokkal.

Tukoray nem sokáig törte a fejét rajta. A házzal szemben volt egy forgó panoráma, a hol épen Páris városát mutogatták. Ott letett három forintot, a parasztokat beültette és meghagyta a panorámának, hogy addig ki ne ereszsze az embereit, a *mig ő* vissza nem jön.

Egy óra mulva visszatért, hóna alatt a tüzokádó beszédek gondos gyüjteményével. Szabó Gerzsont és társait alig tudta elcsalni a panorámából. Még a bodegában beléjük diktált egy üveg spanyol bort és azzal vonultak a pénzügyminiszterium elé. A kapu előtt megálltak, Tukoray figyelmeztette választóit az aranyos feliratra, mely az épület karakterét jelzé, s arra, hogy ebből a házból árad minden rosz az országra. Itt vetik ki az adót. S ünnepélyesen megigérte, hogy ha az ő pártja többségre jut, első dolga lesz ezt az épületet lerombolni. A mit Szitás, Szabó és társa élénk helyesléssel fogadtak.

— Most pedig maradjanak itt kigyelmetek, fontos dolgom van odafent.

Pár percz mulva ragyogó arczczal és Savó Mátyással tért vissza. A hóna alatt egy nagy nemzeti szinü könyvet czipelt.

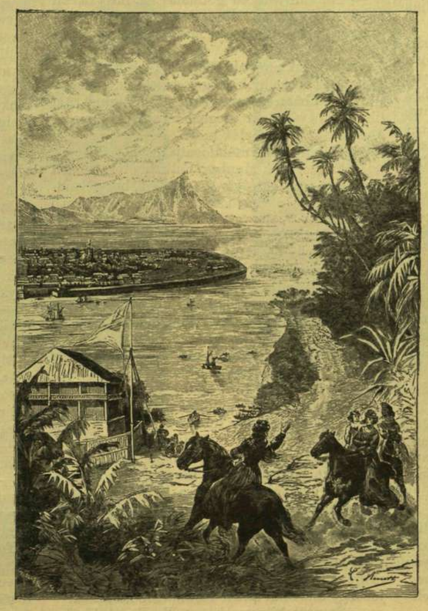
— Előre barátaim! Jöjjenek a kávéházba. Most már nyugodtan le merek menni önök közé, mert a mit igérek, azt meg is tarthatom. Majd mindjárt mutatok én önöknek valamit. Ilyet nem látott még Európa!

Ez volt a kedvencz kifejezése, de oly sokszor használta, hogy kénytelenek vagyunk azt hinni, hogy Európa tulajdonkép még semmit se látott.

Egy teljesen néptelen kávéházba léptek, s ott az ámuló nép elé letette a könyvet, melynek ez a czíme volt:

ADÓLEENGEDÉSEK KÖNYVE.

I. KÖTET.

A hawai-ak kivancsisága vegtelen.

(«Az úszó sziget» czimű regényhez.)

— Lássák, barátaim? A főminiszter tudja, hogy én a népnek csak a javát akarom, nekem ide merte adni ezt a nevezetes könyvet.

— Aztán mirül nevezetes? — kérdé Kocsis, a ki föltette a vastag, csontkeretes ókuláréját, a mivel nem látott semmit, de okosabbnak érezte magát.

— Hát nem látja, ságor? — feddé Szabó, — a kinek leengednek az adójából, annak ide beirják a nevét.

— Bölcsen van, Szabó bácsi, — felelé Tukoray, — maguk ezentul annyi adót fizetnek, a mennyit akarnak. Ezt én ide bejegyzem és aztán visszahozzuk ide a minisztériumba, hogy a miniszter tudja mihez tartsa magát.

Leirhatatlan, hogy a három jó ember arcza mennyire förderült.

— Áldja meg az Isten a nagyságos urat. Az Isten is nekünk való követnek teremtette. Tán kezdjük is meg mindjárt a leszállitást.

— Megtehetjük. Pinczér! tintát, tollat. No, sorba.

— Deli — Kocsis Sándor, eddig fizettem harminczkét forintot, most pedig...

— Mennyit akar?

— Bajos azt megmondani. Nem akarok én semennyit se.

— Valamit muszáj.

— Hát Isten neki, nyolcz pengő elég lesz?

— Elég.

— Tessék bejegyezni. Meg mindjárt utána a komámat Sziporka Ambrust, meg a vőmet Ökrös Balázst, meg tán...

Savó türelmetlenül közbe szólt:

— Nem lehet, Kocsis bácsi, az illetőnek magának is ott kell lenni a bejegyzésnél, különben nem gilt.

Megelégedtek tehát azzal, hogy hármójuk nevét jegyezték be az első lapra. Szabó már csak hat forinttal szerepelt, Szitás pedig leszorította öt forint ötven krajczárra az évi adóját.

Ez a pokoli eszme Savó Mátyás koponyájában született. Ez a nagy, czinikus koponya gazdag volt pokoli eszmékben. Ezekből az eszmékből, melyek első pillanatra geniálisoknak látszottak, rendesen óriási botrányok keletkeztek. És Savó a botrányoknak még jobban örült, mint az eszméknek.

A déli vegyesvonat egyik harmadik osztályu kocsija szállította el két kalandorunkat a ködös, bizonytalan jövendő felé. (Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

A földrajzi szélesség mentén ez a sziget a harmadik; Nühan és Kaonaï éjszaknyugatra esnek tőle. Oahu nem a legnagyobb a Sandwich-szigetek közül, mert mindössze ezerhatszáznyolczvan négyzetméter a területe, holott Hawaï tizenhétezernél is nagyobb. A többi szigetek együttvéve háromezernyolczszáz négyszögméter területet foglalnak el.

A párisi művészek elindulásuk óta megismerkedtek és megbarátkoztak Standard-Island magasabb állású hivatalnokaival is. Egytül egyig a legszivesebb készséggel állottak rendelkezésükre igy: a kormányzó, Simcoë tengernagy, Stewart ezredes, Watson és Somvah főmérnökök. Gyakran látogatnak el az observatoriumba, s néha órák hosszáig elüldögélnek a torony sikfedelén. Igy nincs mit csodálkoznunk rajta, ha a szóban forgó napon is ott találjuk a kvartett-társaság két leginkább érdeklődő tagját Yvernest és Pinchinat-t, s a felvonó gépen — mint Pinchinat szokta mondani — feljutottak az «árbocz» tetejére.

Simcoë tengernagy már ott volt, átadta nagyitó-csövét a két művésznek s figyelmeztette őket a délnyugati szemhatár egyik pontjára az alább ereszkedő párázatok között.

— Az a Manua Loa Hawaïban, — mondá, — vagy a Manua Kea, mindkettő tűzhányó hegy, melyek 1852-ben és 1855-ben a szigetnek hétszáz kilométernyi területét lávával ontották el, 1880-ban pedig a két vulkán kratere hétszáz millió köbméter eruptiv anyagot hányt ki.

— Felséges! — áradozik Yvernes. — Mit gondol tengernagy úr, vajjon minket nem érne az a szerencse, hogy szemtanúi lehessünk efféle látványnak.

— Nem tudom, Yvernes úr, a vulkánok nem szoktak megrendelésre működni — jegyzi meg Simcoë tengernagy.

— Még úgy sem, ha mi szeretnők látni? — faggatózik Pinchinat. Ha én olyan gazdag ember volnék, mint Tankerdon és Coverley urak, saját költségemre megrendelnék külön vulkán-kitöréseket...

A tengernagy mosolygott, s tréfásan megjegyzé:

— Próbáljunk szerencsét, hátha az önök kedvéért a lehetetlen is lehetővé válik.

Pinchinat érdeklődik a Sandwich-szigetek lakói iránt. A tengernagy elmondja, hogy e század elején kétszázezer ember lakott a Sandwich-szigeteken, most azonban felére apadt le.

— Hagyján, Simcoë úr, százezer vadember még elég jelentékeny szám, s hahogy régi emberevő étvágyuk nem csappant meg, Standard-Island összes milliomosait fel tudnák falni villásreggelire.

Az úszó sziget most nem először állapodik meg a Sandwich-szigeteknél, már a mult évben is ide csalta az egészséges éghajlat. Amerikából is eljönnek ide az üdülést kereső betegek, s hahogy az európai orvosok hírét veszik ennek, könnyen megeshetik, hogy ezt a levegőt ajánlják ők is betegeiknek.

Julius 9-én Standard-Island csak öt mérföldre van Oahutól. Keleti részén kimagaslik a Diamond-Head (ősrégi tűzhányó hegy, mely az egész tengerparton mintegy uralkodik), továbbá egy másik hegycsúcs, melyet az angolok Bowe de Punch-nak neveztek el. A tengernagy szent meggyőződése az, hogy John Bull ezt a rengeteg medenczét, hogyha ginnel vagy brandyvel volna tele, habozás nélkül kiüritené.

Standard-Island Oahu és Molokaï között halad el. Oahu délkeleti előfokát megkerülve, már tíz kabelnyi távolságban a tengerparttól megáll. Hogy szabadon mozoghasson, elegendő térre van szüksége, valamint a szó igazi értelmében «horgonyt» sem vet, mert hogy ez a tenger nagy mélysége miatt nem is lehetséges, hanem a hajó orránál és faránál szünetlenül ellenkező irányban működő gépek ép úgy megállítják egy helyben Standard-Islandot, mint a hogy a Sandwich-szigetek veszteg állanak.

A kvartett tagjai a szigeten felmeredő hegyeket nézegetik. A tenger felől csak a sűrű erdőket, narancsfa-csoportozatokat lehet látni, továbbá a mérsékelt égöv pompás flórájának egyes fajait. Nyugat felé a partnak egy szűk nyilásán keresztül egy kisebb fajta iszapos kraternyilásokkal tátongó tavacska látszik. Úgy hívják, hogy «Gyöngytó».

Oahu nagyon kies fekvésű. A Pinchinat által epedve várt emberevő szörnyek nem panaszkodhattak, mert rémes tetteik színhelye nagyon vonzó. Ha ősi szokásaikat nem tagadták meg, akkor a mély hegedűs teljesen meg lehet elégedve.

Ámde hirtelen felkiált:

— Szent Isten, mit látok odaát!

— Ugyan mit? — kérdi Frascolin.

— Templom-tornyokat...

— Az ám, tornyokat ... templomokat ...: paloták homlokzatait — erősíti meg Yvernes.

— Az nem lehet, hogy Cook kapitányt itt falták fel.

— Nem is a Sandwich-szigetek előtt állunk — veti oda Zorn Sebestyén, egyet ránditva a vállán. — A tengernagy eltévesztette az útat...

— Kétségen kivül!... bizonygatja Pinchinat.

Pedig szó sincs róla, hogy a tengernagy tévedett volna. Oahu előtt állanak, a város, mely több négyzet kilométer kiterjedésű, csakugyan Honolulu.

Csak persze azóta, hogy a nagy angol tengerész itt járt, gyökeresen megváltozott a világ. A missionáriusok csodálatos buzgósággal működnek. Methodisták, anglikánusok, katholikusok terjesztik a czivilizácziót, s az ősi kanakok pogány vallása felett diadalmaskodnak. Az ősi nyelv is mindinkább kiveszőben van, hogy helyében az angolszász hódítson tért. A szigetcsoporton amerikaiak, khinaiak laknak — ez utóbbiak jobbára a földbirtokosok szolgálatában állanak, — úgy hogy fél khinai, fél portugal-faj van keletkezőben, hála az Európa és Sandwich-szigetek között levő élénk hajóközlekedésnek.

Benszülött is akad még, legalább annyi, a mennyi művészeinknek kell. Emberevőt azonban hiába keresne az ember.

Az első hegedűs bánatosan sohajt fel:

— Oh, dicső ősi zománcz, mely kéz törülte le a te szűzi himporodat?

Az idő, czivilizácziő, haladás, a természetnek e három törvénye végezték e barbár munkát. Mindannyiszor fájdalmasan kellett tapasztalniok, hogy így van, valahányszor a villamos csolnakokon átrándultak a szigetre.

Két hegyes szögben végződő czölöp-gát között van a város kicsiny kikötője. Mint egy amfiteátrum falai, úgy meredtek fel két oldalt a magas hegyek, s megvédik a szelektől 1794 óta a szirtek, melyek a kikötő előtt a tengerből kinyulnak, s a hullámokat megtörik, egy méterrel emelkedtek, hanem azért elég mély a víz arra nézve, hogy csolnakok eljuthassanak a kikötőbe, s kiköthessenek a parton.

— Csalódtunk... csalódtunk!... — dörmögi Pinchinat. — Valóban siralmas dolog, hogy az embernek útközben annyi szép álmáról le kell mondania.

— Bizony okosabban tettük volna, ha otthon maradunk! — békétlenkedik vállát vonogatva a gordonkás.

— Ah, mily dicső gondolat az, hogy a mi aczél-szigetünk ime látogatóba jött a Sandwich-szigetekhez! — áradoz a mindig rajongó Yvernes.

Művészeink naponta több és több titokzatosságával ismerkednek meg a szigetnek, s bizony illuzióik abban az arányban eltünedeznek. Azt hiszik, hogy valaki megbabonázta őket, pedig önmagukat babonázták meg.

Pinchinat váltig mondogatja:

— Megint ez a Munbar Callistus tett minket lóvá, emlékeztek, mikor azt mondta, hogy Sandwich-szigeteken huzódtak meg az emberevő kannibálok.

— De hát az isten szerelmeért, mit akarnak önök, kedves barátaim — feleli a főintendáns szemhunyorgatva a keserű szemrehányások hallatára. — Mindez a képtelen változás azóta történt, hogy utoljára itt jártunk.

— Csepűrágó! — feleli Pinchinat, s tréfásan megveregeti gondosan ápolt poczakját.

Annyit bizvást elhihetünk, hogy a változás bámulatos gyorsasággal történt. A Sandwich-szigetek lakói még 1837 előtt kevés idővel alkotmányos monarchiát alkottak, két kamara: főrendi- és képviselő-ház intézte az ország dolgait. A főrendiház tagjait a földbirtokosok, a képviselőket az irni és olvasni tudó polgárok választották szabadon. Mindkét háznak huszonnégy-huszonnégy tagja volt, kik a négy királyi miniszteriummal közösen tanácskoztak.

— Így hát királya is volt valaha a Sandwich-szigeteknek — jegyzi meg Yvernes, — alkotmányos királya, a helyett, hogy valamely tollal felczifrázott fejű majom előtt borultak volna térdre jobbágy-alázattal az ide zarándokló idegenek.

— Szentül hiszem, hogy a Sandwich-királynak még csak karika sem volt az orra czimpájában... Sőt azt is, hogy a világ leghiresebb fogtekhnikusánál rendelt meg mű-fogakat.

— Oh, gyászos czivilizácziő! — siránkozott az első hegedűs. — Hajdanában az ős kanakoknak nem kellett műfogakról gondoskodni, ha fel akarták falni hadifoglyaikat.

Honoluluban csakugyan élt egy király, vagy jobban mondva királyné, úgy hivták, hogy Liliuokalani, kit ez időszerint trónjától megfosztottak, s a ki fiának, Adey főherczegnek érdekében Kaiulani trónkövetelő herczegnő ellen nyiltan fellépett.

Jó ideig forradalom dühöngött a szigeteken, szakasztott olyan, mint Amerikában és Európában szokott lenni. Arról szó sem lehetett, hogy a «hawaï hadsereg» hathatósan latba vesse a szavát, mert tudni való dolog, hogy ez a hadsereg mindössze százhuszonöt ujonczból, és százhuszonöt darab önkéntesből állott, már pedig kétszázötven katona nem sokat tehet főleg a Csendes-tenger közepén.

Helyettük mintegy kapóra ott voltak az angolok; Kaiulani herczegnő, úgy látszik, kegyébe férkőzött Nagybritanniának. Másrészt Japán is hajlandónak mutatkozott arra, hogy a szigetek főhatóságát magára vállalja, Japán kezére dolgoztak az ültetvényeknél alkalmazott «kuli»-k,... ezek pedig számosan vannak...

— Hát az amerikaiak? — kérdi valaki, az a valaki pedig, a ki ehhez hasonló kérdéssel ostromolja Munbar Callistust, Frascolin volt.

— Már hogy az amerikaiak? — feleli a főintendáns... — eszük ágában sincs protektorságra vágyakozni. Nekik elegendő az, hogy a Sandwich-szigeteken hajóikkal kiköthetnek, s nyitva áll útjok a Csendes-tengeren.

És mégis Kamehameha király 1875-ben mikor Washingtonból ide látogatóba jött Grant elnök, a Sandwich-szigeteket az Egyesült-Államok védnöksége alá helyezte. Midőn Cleveland tizenhét évvel utóbb elhatározta, hogy Liliuokalani királynét visszaülteti trónjára, ámbár akkor már Sanford Dole elnöksége alatt köztársaság volt a szigeten, iszonyúan tiltakozott ellene Nagybritannia és Japán.

A hawaï szigeteken 1894 julius 4-ke óta köztársaság van Dole és utódjainak elnöksége alatt.

Standard-Island tíz napig vesztegel a szigeteknél. A város lakói közül sokan felhasználják az alkalmat, hogy Honolulut és környékét megismerjék. A Coverley és Tankerdon családok, meg a város előkelői naponta átkelnek a villamos csolnakokon a kikötőbe. Az úszó sziget megfordult már ezen a vidéken, hanem azért a hawaï-ak kíváncsisága határtalan, valósággal falka-szám özönlenek a kikötőbe, hogy a csodaalkotmányt bámulják.

Bikerstaff Cyrus rendőrei nagyon szigorúan ragaszkodnak a város rendeletéhez, mely szerint idegeneknek sokáig Milliard-Cityben tartózkodniok nem szabad. Így hát idegen csak rövid ideig maradhat a szigeten. Egyébként Standard-Island és a szigetbeliek között igen barátságos a viszony, hivatalos érintkezés azonban nincs közöttük.

A kvartett tagjai nehányszor érdekes kirándulásokra mennek a szigeten. Művészeinknek tetszenek a benszülöttek. Jellegzetes typusúak, arczuk bőre barnás, szelid, kissé büszke kifejezésük van. Mostanság köztársaság alatt élnek, hanem azért talán mégis visszavágyódnak egykori vad, független állapotukba.

— A mi földünkön szabad a levegő! ezt tartja egyik közmondásuk, — hanem ők maguk többé már nem azok.

Mióta Kamehameha leigázta a szigetcsoportot, az 1837-ki alkotmányos királyság óta minden egyes szigetnek megvolt a maga kormányzója. Mióta köztársaság, be van osztva fő és alkerületekre.

— Én szeretnék már ennek a városnak hátat fordítani, — morogja Zorn Sebestyén.

— Igazságtalan cselekedet lett volna úgy elmenni, hogy Ouaha és környékének a szépségét meg ne nézzék. Meglepően szép, habár flórája nem gazdag.

Tengerpartokon hamarább fejlődnek a kókuszpálmák, kenyérfák, s az olajnedvet tartalmazó alleuriták, továbbá a ricinus- és indigó-növények. A völgyeket hegyi patakok szeldesik keresztülkasul, menervia-bokrok üde sátrakat képeznek bennök, s a nedvdús földből famagasságú cserjék válnak ki, pl. a chenopodiák, halapepák, s az óriási asparagineek. Az erdős hegyek kétezer méter magasságra emelkednek fel, különféle fajai láthatók a fáknak: myrtaceeok, óriási rumex-fajták, továbbá a kigyózó-kanyargó indás lianok, melyek a fák ágaira felkapaszkodnak. A termények közül legfontosabbak: rizs kókuszdió, czukornád. A szigetek lakói egymással sűrűn érintkeznek, minden kivitelre szánt árut Honoluluba szállítanak, hogy innen Amerikába kerüljenek.

A sziget faunája sem valami gazdag. A kanakokat az a veszedelem fenyegeti, hogy a műveltebb fajjá válva — pusztulnak el, hanem az állatvilág marad a régiben. Sertés, kecske, tyúk: a házi állatjaik; vadállatjuk jóformán nincs is, legfeljebb hébe-korba bukkan elő egy-egy vadkan; van temérdek muslicza-légy, alig védekezhetnek ellenök a lakók, továbbá számos skorpiófajta, ártalmatlan gyíkfélék; végül madarak, melyek sohasem énekelnek, pl. az Oo, a drepanis pacifica, fekete a tollazata, sárgával tarkítva.

Természetes dolog, hogy mióta Standard-Island Oahu főváros előtt vesztegel, egész rakás csolnak veszi minden oldalról körül, a kíváncsiak ezre tódul a szigetekről oda, hogy megbámulja ezt a pánczél csodaalkotmányt.

Ezek között a csolnakok között méltán feltünhetett egy kisebb fajta vitorlás hajó is, mely

naponta ott lábatlankodott az úszó sziget környékén. Két árboczos malayi ketsch, nyolcz evező lapátos, lehet rajta körülbelől tíz ember, a kapitány arcza ritka határozottságot árul el. A kormányzó ügyet sem vet a kis vitorlás hajóra, bár gyanusnak tetszhetik, hogy unosuntalan ott ólálkodik. A hajón levők szüntelenül Standard-Islandot kémlik, egyik kikötőből a másikba vitorláznak, s mintha abban fáradoznának, hogy a sziget-város rendszabályait tudják meg. No de, ha gonosz volt is a szándékuk, ugyan mit árthat tíz szál ember egy városnak, melyben tizezer lélek él.

Standard-Island julius 10-én «felszedi a horgonyt», előbb egyet kanyarodik, aztán neki vág délnyugatnak, hogy a többi hawaï szigetet látogassa meg.

A balparti lakók örömére úgy veszi irányát Standard-Island, hogy a Molokaï és Kaonaï szigetek között siklik tova. Ez utóbbin, mely az egész szigetcsoportban a legkisebb, látható a Nirhan, mintegy 1800 méter magas tűzhányó hegy. Kráteréből épen akkor vékony füstoszlop

— No, még csak ez hiányzott! — kiált fel Yvernes.

Másnap a Csendes-oczeán gyöngye elhagyta a szigetcsoportot, ezalatt a ketsch megkerülte Hawaït, melynek közepén a négyezer méter magas Manua-Loa («Nagy hegy») mered az ég felé.

— Megcsaltak! — zúg fel Pinchinat — megcsaltak és megloptak minket!

— Az ám, száz esztendővel előbb kellett volna ide jönnünk. Csakhogy akkor nem hozhatott volna ez a csodálatos csavargözös-sziget.

— Mindegy! Sokkal roszabb, hogy itt kikeményített gallérú, zubbonyos benszülötteket kelle látnunk, és nem tollas fejű vadembereket, minőkkel Munbar Callistus, a gaz kópé kecsegtetett. Én bizony a Cook kapitány korát visszakivánnám.

— Hoho, mély-hegedűs barátom, hátha téged kebeleztek volna be a kannibálok? — jegyzé meg Frascolin.

— Azzal vigasztalnám magamat, hogy legalább életemben egyszer... *magamért* szerettek embertársaim!

mikor a nap a ráktérítőhöz közeledik. Tahiti partjain négyféle tenger-ár van, de ezek nem mindenütt állanak be egy időben, e miatt az apály is csak alig észrevehető. Az egyes szigetcsoportokon nagyon különböző a klima. A hegyekben gazdag szigetek feltartóztatják a felhőket, ott ontják ki mérgöket azok, a lankásabbakon szárazabb a klima, mert a szelek tovább hajtják a fergetegszülő felhőket.

A kaszinó gazdag könyvtárában — a mint hogy elvárható is — egész rakás térképe van a Csendes-oczeánnak. Frascolin, a kvartett társaság legkomolyabb tagja, buzgón tanulmányozta ezeket a térképeket.

Így tehát Frascolin behatóan tanulmányozza Polynesiát; főbb szigetcsoportjait, az alacsonyabbakat: a Marquise-ákat, Pomotu- és Társaság-szigeteket, a Cook-szigeteket, a Tonga-, Samoa-, Austral-szigetekkel, behatóan foglalkozott a Wallis- és Fanning-szigetekkel, nem is szólva a többiekről, névszerint: Nine, Tokolan, Phönix, Manahiki, Húsvét-sziget, a Sala és Gomez, stb. Előtte nem titok tehát az, hogy a

Kanyargó indás liánok.

A hajón levők szüntelenül Standard-Islandot kémlik.

szálldogált fel. A hegy aljában korallképződmény alkotja a partot. Érczcsengésű visszhangja van a rácsapódó tengeri hullámoknak.

Éj beálltával még mindig ebben a két sziget alkotta csatornában halad tova Standard-Island, no de nincs semmi ok félelemre, mert Simcoë tengernagy érti a dolgát. Abban a pillanatban, mikor a nap a Lanaï hegyek mögött aláhanyatlott, az örök nem láthatták volna azt a bizonyos ketscht, mert a Standard-Island elindulásakor elhagyta a kikötőt, s folyton sarkába igyekezett lenni az úszó szigetnek.

Mire megvirradt, olybá tünt fel a szemhatáron, mint egy fehér pont.

Ezen a napon Kaluhani és Maui között folytatják az útjokat. A rá következő két napon a Hawaï sziget hosszában folytatják útjokat. Ezen vannak, a mint már szóvá is tettük, a legmagasabb hegyek. A Kealakeacua öbölben fogadták hajdan 1779-ben isten gyanánt Cookot a benszülöttek, s egy évvel utóbb, hogy a szigetcsoportot felfedezte, ugyanitt ölték meg. Ő adta volt kegyeletből a híres nevezetes brit miniszter tiszteletére e szigetnek a Sandwich nevet. Hawaï szigetén hetvenöt kilométer hosszúságú vasútvonal van, nagyobbára teherszállító kocsik járják; a kvartett tagjai saját szemökkel láthatták a gőzmozdonyok felszálló fehéres füstjét.

X.

Átkelés a vonalon.

Junius 23-ától kezdve a nap megint a déli félgömb felé fordul, ideje volt tehát, hogy ennek a vidéknek hátat fordítsanak, mert itt nem sokára a zord, viharos időjárás áll be.

A tengernek ez a része a tulajdonképen való Polynesia. Öt millió négyzetméternyi területen mintegy öt szigetcsoport van, összesen százhusz sziget és fövenytorlat lehet.

Ez utóbbiak nem egyebek, mint tenger alatt levő hegyek ormai, melyek éjszaknyugatról délkeletre nyulnak a Marquise-ákig, Pitcairn szigetnél végződnek, hol aztán párhuzamosan szétágazó nyujtványaik vannak.

A tenger alatt felmeredő hegyek legnagyobb részt vulkánikus természetűek; egyik-másik madreporikus eredetű, és mész- vagy szarunemű anyagból képződött, melyek polypok concentrált rétegeiből, a primitiv alkotású sugár-állatokból váltak ki. A nem régen alakult szigeteken csak gyönge a vegetáczió, hol pedig sűrűbb a növényzet, azok régebben képződtek, bár korallképződmények.

A mint a levegőben, úgy a tenger hátán is széles áramlatok vannak. Keletről nyugatnak tart, ámde mélyebben a víz belsejében két ellenáramlatot lehetne megfigyelni abban az időben, legtöbb szigeten, még a védnökség alatt állókon is hatalmas törzsfőnökök uralkodnak, s szegényebb sorsú lakók pedig földhöz ragadt rabszolgák. Megtudja azt is, hogy főképen a katholikus vallást hirdetik itt mindenfelé a hittérítők, de vannak a Brahma, izlam és protestáns vallásoknak is követői; hogy a benszülöttek nyelve jóformán összekeveredett az angollal, különben is hangokban nagyon szegény, mert mindössze 13—17 betűből áll az abc. Nem sokára teljesen beleolvad az angol nyelvbe. Továbbá az is szemmel látható, hogy a benszülöttek száma napról-napra fogy. Így hát Polynesiának ethnográfiai jelentősége mind csekélyebb lesz, mert a bevándorlott népfajok mindinkább elnyomják. Frascolin értesüléseinek főforrása a Simcoë tengernagygyal való gyakori társalgás. Természetes, hogy a kvartett tagjainak minden kérdésére kész a felelettel.

Pinchinat nyomban elkeresztelt őt a «Forró égöv Larousse»-ának.

Ilyen szigetcsoportok között sétáltatja meg Standard-Island tizezer lakosát, méltán illik reá ez a név, hogy a «boldog sziget» ámbátor sajnálatos, hogy még itt is fenyegető rémként felüti fejét az egyenetlenség, versengési viszketegség, s olyképen választja két pártra a lakosságot, a minthogy a város maga két egyenlő részre oszlik.

Tankerdon Jem tetőtül-talpig yankee. Szép arczú, rőtbe játszó szakállú, haját kurtára nyiratja, s bár hatvan éves, szemei nagyon élénkek. Tagba szakadt ember, törzse hatalmas, ennek megfelelőleg izmosak karjai és lábai. A prairiek trappistáihoz hasonlít némileg, sőt töröket is vet ki, de nem a vadak, hanem a milliókra, melyeket a chicagói hidasaiba sertések alakjában hajtott be. No, meg kissé heves természetű is, pedig előkelő állása kissé lecsiszolhatta volna róla az érdességet; hja, a mikor fogott volna rajta, akkor nem nevelték. Szereti gazdagságát mutogatni, meg-meg is csörgeti gyakorta a zsebét. Hanem azért még többre vágyódik, s a balparton lakó elvtársaival azon töri a fejét, hogy ismét üzleti spekulációkba bocsátkozzék.

A felesége igazi amerikai nő, férjének jó és hűséges hitestársa, kitünő anya, gyermekeit nagyon szereti, s minden jel arra mutat, hogy számos gyermekkel fogja megörvendeztetni. Hja, ha az ember két milliardot hagyhat törvényes örököseire, akár tizenkét gyermeke is lehet, jut mindenikre tisztességes összeg.

Ennek a családnak csupán egyik tagja: a legidősebb fiú tünt fel művészeinknek. És ennek kell a mi történetünkben is némi szerepet játszania. Tankerdon Walter előkelő ifjú, közepes tehetség, de megnyerő egyéniség, arcza csinos, inkább anyjára mint apjára üt. A sport minden nemében ügyes; a poloban, golfban és crocketben ő az ifjuság vezére. Nem sokat törődik azzal, hogy minő vagyon néz reá, alapjában véve igazán jószivü ember. Ma-holnap már harmincz éves, megérett tehát a házasságra. Majd kitudódik ez után. Kirivó ellentét van a balpártiak vezérének, Tankerdonnak és a jobbpártiak fejének Coverley Natnak a családja között. Coverley Nat finomabb müveltségü ember, mint Tankerdon, látszik, hogy franczia ősök ivadéka. Vagyonának sem a petroleum, vagy a páczolt sertéshús volt a forrása. Iparvállalatok, vasutak és bank-üzletek tették őt azzá, a mi. Egyedüli óhajtása az, hogy szép békességben élvezze gazdagságát. Magas, jól megtermett férfiú, érdekes arcza van, immár szürkül a haja, barna körszakállában sok az ezüst szál. Nyugodt természetű, előkelő modorú, Milliard-Citynek kétség kivül első polgára, a ki Dél-Amerika legjobb köreinek társas illemét képviseli az úszó szigeten. Barátja a müvészeteknek, zene-értő, ért a festészethez is, tud franczául, különben is a jobbpártiak között divatja van ennek a nyelvnek; az amerikai és európai irodalom újabb termékeiről is mind tudomást vesz. Coverleyné tiz évvel fiatalabb, mint a férje, épen most töltötte be negyvenedik évét, a nélkül, hogy nagyon meglátszanék rajta. Elegáns, előkelő hölgy, fél-kreol család sarjadéka, Luisianából való, kitünően zongorázik — mert azt ne higyje senki, hogy a XX. század tengerészei Milliard-Cityből kiakolbolithatták a zongorát. A tizenötödik avenuen levő Coverley-palotában a kvartett tagjai gyakran zenéltek együtt a ház úrnőjével s nem mulaszthatták el, hogy tehetségét ne magasztalják.

Coverley házasságát az ég nem áldotta meg olyan bőségesen gyermekekkel, mint a Tankerdonét. A rengeteg vagyonnak három leány lesz az örököse, különben is Coverley úr nem szokott úgy dicsekedni ezzel a vagyonnal, mint Tankerdon úr a magáéval. Kérők nélkül sem igen szükölködnek, s egészen bizonyosra vehetjük, ha majd eladókká lesznek a Coverley-leányok, az ó- és új-világ háztűznéző fiatal emberei özönével bekopogtatnak.

A legidősebb Coverley-leány, Diana vagy becze nevén Dy— ez időszerint alig husz éves. Igen kedves egy teremtés, anyjának és apjának lelki meg testi tulajdonságai egyesültek benne. Csábos szépségű kék szemei, félig barna, félig szőke haja valóságos tenger, arcza rózsás, mozdulatai kecsesek: könnyen elképzelhető, hogy Milliard-City ifjai majd elnyelik a szemeikkel, s hogy az idegenek is kivánatosnak tartanák e «ritka kincset» — a szó-szerint való értelmét véve — meghóditani.

Valóban sajnálatos dolog, hogy holmi féltékenységi és vetélkedési viszketegség ezt a két családot, melyek legjobban illenek egymáshoz — elválasztják. Tankerdon Walter lehetne Coverley Dynek legtalálóbb párja.

Erre azonban még gondolniok sem szabad. Előbb kétfelé szakadnak Standard-Island, s a jobb pártot jobbra, a balpártot balra úsztatná tova, hogy sem ez a két ember aláirja a házassági szerződést.

— Bizzuk csak a szerelemre a kérdés megoldását, — szokta mondogatni hamis szemhunyorgatással a főintendáns.

Körülbelül a százhatvanadik délkör irányában halad tova az úszó sziget, az egyenlitőnek tartva. A Csendes-tengernek szigetekben legszegényebb részén van jelenleg, két lieue vagyis hatezer méter mély lehet itt a tenger. A szondák-kal itt szokták kihalászgatni azokat a csodálatos zoophytákat, melyek a tenger vizének hatszáz atmospherára becsült nyomását kiállják.

(Folytatása következik.)

1897. márcz. **243.** sz. 1897. márcz.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A horvát pénzügyi kiegyezés. — Pap Dávidtól. **Közoktatásunk szervezetének reformja.** (II.) — Waldapfel Jánostól. **Az ősfoglalkozások kérdése.** — Herman Ottótól. **A miniszterjelölt.** Humoreszk. — Berczik Árpádtól. **A vizi malom.** Regény. (III.) — Elliot György után, angolból. — Váczy Jánostól. **Költemények:** A két öreg. — Lévay Józseftől. — Nansen. — Endrődy Sándortól. **Költői nyelvünk és szépprózánk.** — Gyulai Páltól. **Értesitő:** Ribot Th.: A lelki átöröklés. I.—s. — Burckhardt J.: A renaissancekori müveltség Olaszországban. I.—s. — Dr. Nascher: Auswahl von Gedichten des Dichters Reviczky Gyula. rdr. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

A Franklin-Társulatnál Budapesten megjelent.

MAGYAR KERTÉSZKÖNYV

A belterjes (intensiv) kertgazdászat foglalatja

Utmutató kalauz

a konyhakertészet, gyümölcsészet, magtermelés, magnemesités, honositás és virágos kert haszonnali mivelésére.

A kertészet mind. rendü ügybarátainak, legkivált pedig kisföldbirtokosok használatára.

Irta

Farkas Mihály.

(Számos a szöveg közzé nyomott metszetekkel.)

Második javitott és bővitett kiadás.

Ára füzve 2 forint.

Az Akadémia Péczeli-dijával kitüntetett regény.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A RÉGI MAGYARORSZÁG UTOLSÓ ÉVEIBEN.

REGÉNY.

Irta

PÁLFFY ALBERT.

Ára füzve 2 frt, vászonkötésben 2 frt 50 kr.

Tartalom: A történet kezdete. — Érdekesebb események magva mutatkozik. — Politikai vita családi körben 1845-ben. — Margit néni naplójából. — Az engedetlenség első jelei. — Kedélyes csevegés ebéd után. — A gőzhajón, a beigtatási ünnepélyen és azontul. — A régi magyar conservativ politika titka, indokolása és keserü csalatkozása. — Más világ, de nem az igazi, kezdődik. — A tiltott gyümölcs édessége. — A második szerdán. — A tavasz nyiltával. — Ősz kezdetén, 1847-ben. — A mi időközben történt. — Egy jól őrzött vár megostromlása. — Szakitás, engedetlenség minden áron. — Szabadság, függetlenség! s mellé egy kis szegénység is. — Ime: minden simán, polgári módon foly le, «anyag» holmi csattanós regény befejezésére épen nem mutatkozik. — A nagy nap, melynek hatása maig is megvan. — Margit néni «quos ego»-ja. — A hol az eltünt leányt megtalálták.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

KERTÉSZET
KÉZIKÖNYVE.

Tüzetes utasitás,
a konyhakertészet, virágmivelés és gyümölcstenyésztés körében.

A legujabb kútfők után irta

GALGÓCZI KÁROLY.

Átnézte és jegyzetekkel bővitette

Dr. FARKAS MIHÁLY.

Ötödik teljesen átdolgozott kiadás

az ujabb tapasztalatok felhasználásával sajtó alá rendezte

SZIVÓS BÉLA.

Ára füzve 80 kr. — Keménykötésben 1 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A sátán munkája.

Az eredeti vegyes vonatból később még eredetibb és még vegyesebb vonat lett. Az egész vonat több időt pocsékolt el az állomásokon, mint az állomások közt. Egyik helyen tiz vaggon szarvasmarhát, a másik helyen két vaggon disznót csatoltak hozzá. Ezek az állatok úgy látszik titkon összebeszéltek, mert vagy a disznók röfögtek és ilyenkor az ökrök hallgattak, vagy az ökrök bőgtek és ilyenkor a disznók hallgattak. Szóval felváltva működtek, s ennek köszönhető, hogy egyik fél sem fáradt bele, s az utasok sohase voltak állati hangok hiján. A mi viczinális vasutakon nem megvetendő szórakozás.

Egyszer a vonat oly lassan ment, hogy Savó megkérdezte az okát.

— Hegynek megyünk, uram! — felelt a konduktor.

Később még ennél is lassabban ment.

Savó újabb kérdésére ezt válaszolta a kalauz:

— Völgynek megyünk, uram, nem szabad neki ereszteni, mert nagyon elszalad.

Soha ilyen óvatos vasuti személyzetet!

Kázmér és Mátyás halálosan únták magukat. Szerencsére, marhák lévén a vonaton, sok légy is utazott velük. A legyeket is kombinácziója vonva, játszottak tehát egy társasjátékot, mely leleményességüknek becsületére válik. Kitettek egy-egy hatost, a melyiknek a hatosára hamarább rászállt a légy, az besöpörte a kasszát. Eleinte érdekelte őket a dolog, de mikor a legyek folyton az orrukra szálltak a pénz helyett, abbahagyták a mulatságot. Ekkor elkezdték játszótársaikat fogdosni és megölni. Ezt is gyorsan megunták — és ekkor értek egy állomásra, a hol nem az utasok, hanem az állatok kedveért egy órát vagy kettőt (ezt nem lehetett előre biztosan megtudni) állt a vonat, mert itatni kellett.

A parasztok nem szálltak ki, mert attól féltek, hogy lemaradnak. A parasztember egyáltalán nem igen szokott, mig haza nem ér, a vonatról leszállni, mert minden, a szárazföldön töltött időt tiszta veszteségnek és a vasut számára oda ajándékozott pénznek tekint. Ő leüli, ha már megfizette.

Kázmér és Mátyás azonban leszálltak és a vasuti vendéglőbe ültek. Velük egy asztalhoz telepedett egy fiatal ember, a ki Savónak köszönt. Savó visszaemelte a kalapját, s aztán fixirozta az illetőt.

— Nem emlékszik rám? — kérdé a fiatalember.

— Őszintén szólva, nem.

— Bárdy Tamás, miniszteri titkár vagyok.

— Hja igen, most már tudom. Hová megy?

— A kerületembe.

— Persze, most minden kaputos ember a kerületébe utazik.

— Talán ön is?

— Kivéve engem. De a barátom, Tukoray, odamegy. Én meg vele.

— Tukoray vagyok.

— Bárdy.

A régi ismeretség, mely egy párbaj-ügyből keletkezett, fel volt újítva. Együtt ettek, borozgattak egy darabig. Aztán Tukoray fogta az elhozott szónoklatokat és lement az állomás végibe, a nyárfasor alá, készülni.

Linek Lajos rajza.

Tukoray megtántorodott és sápadtan nézett a kollégájára.

Úgy háromnegyed óra múlva sietve jön feléje Savó.

— Kérlek, mennyi pénz van nálad?

— Száztizenkét forint.

— Épen jól számitottam. Add ide.

— Minek?

— Ne kérdezd, csak add ide. Becsületbeli ügy.

Tukoray odaadta és tanult tovább a nyárfák alatt. Úgy egy fél óra mulva fölment a vendéglőbe. Savó maga volt és egy nagy teáscsésze fekete kávéba bámult.

— Bárdy elment?

— El. Ellenkező irányban utazik. Tiszteltet.

— Köszönöm.

— Köszönöd? Szép töled. Én nem tenném.

— Miért?

— Elvitte az összes pénzünket.

Tukoray megtántorodott és sápadtan nézett a kollégájára.

— Mátyás, megbolondultál.

— Nem én.

— Mi történt, beszélj!

— Semmi különös. Nyilt ferblit, azaz elemelést játszottunk. Huszat dobunk, huszonegy húz. Huszonegyem ellen háromszora volt, háromszorom ellen bandája, bandám ellen kunsztja. Semmiféle kabala nem segitett.

— Ilyen pechet Európa nem látott! — kiáltott Tukoray.

— Európa? Tedd hozzá: az öt világrész és a kapcsolt részek. Mikor láttam a bajt, azt indítványoztam, hogy emeljük fel a tétet öt forintra. Elfogadta. Vesztettem, mesésen vesztettem. Közbe eladtam az új órámat, lánczostól a pinczérnek. Az is elúszott. Eladtam az új gyürümet... ezt sajnálom legjobban, mert már kineveztem családi pecsétnyomó gyürünek és rá vésettem a Savó czimert... ezt is elvesztettem...

— Hallatlan!

— Iszonyú, vérlázító, felháborító. A te pénzedet már az adósság törlesztésére forditottam és ez maradt belőle!

Kidobott az asztalra három koronát. Tukoray egy székre roskadt.

— Ennél az embernél volt legalább tizezer forint a választására. Meg kellett próbálnom. Ha egy kis szerencsével megy, nyerek töle három-négyszáz forintot. Ezzel a pénzzel urak lettünk volna.

Tukoray felugrott.

— Határoztam. Visszafordulok.

Erre már Savó is felugrott.

— Vissza akarsz fordulni?

— Vissza.

— Hát római jellem vagy te?

— Ugyan hagyd el azokat a római jellemeket. Hát te tán római jellem vagy, a ki elemeled a pénzünket?

— Gyáva, hitvány nép! Az első akadálynál meghátrál... Nem, nem engedem!

Revolvert vett elő és Tukorayra szegezte.

— Ha ezennel becsületszavadra nem fogadod, hogy tovább jösz, lelőlek, mint egy kutyát.

Tukoray megrendült.

— Mátyás! Ha te képes vagy legjobb barátodra fegyvert fogni, benned az inspirácziódolgozik. Itt a kezem, megyek.

— Pinczér! — kiáltott stentori hangon Savó.

Aztán az odasietőpinczérhez lassúbb hangon igy szólt:

— Vegye meg ezt a revolvert is.

A pinczér szakértően mustrálta.

— Megvan-e töltve? — kérdé.

— Nincs, — felelt hidegen Savó.

— Akkor öt forint.

— Vigye. És most fizetünk.

A revolver ára ott maradt a nagymérvü fogyasztás fejében. Azután megcsinálták a mérleget. Tukoray tavaszi kabátjának a béléséből is még az aranjuezi szép napok idejéből előkerült két korona. Volt tehát összesen öt koronájuk. Savó valami olyasfélét mormogott, hogy harmadik Napoleonnak se volt több pénze, mikor Franczia ország meghódítására indult, mégis

császár lett belőle. A mit Tukoray bátorkodott szerény vigasztalásnak tekinteni.

Csengettek. A szarvasmarhák szomjúsága el volt oltva, a vonat mehetett odább. Savó hóna alá vett egy tekintélyes papircsomagot, mely zsineggel volt összekötözve.

— Mi az? — kérdé Tukoray.

— A holminк. Valamibe csak bele kellett rakni.

— Hát miért vetted ki a kufferemből?

— A kufferedből? — kérdé Savó oly hangon, mintha az éjszaki sarkról, vagy valami még messzebb levő fogalomról lenne szó.

— Igen, az angol vörös bőr kufferemből.

— Ja, igen... angol vörös bőr... elúszott, pajtás... elúszott...

És a végtelenül elterülő nagy síkság felé mutatott, mintha ott valahol a délibáb párájában úsznék a kuffer visszavonhatatlanul.

— Azt is eladtad? — hüledezett Tukoray.

— Az volt az első áldozat.

— Inkább a ruháinkat adtad volna el, őrült! Sohse lesz többet olyan kufferem.

— A ruháinkat? — mormogá Tukorayra meredve Savó, — igazad van. Szamár vagyok.

Tukoray beszállt az atyafiakhoz. Másodikat csengettek. Azután harmadikat, s erre rá a vonat nagyot rántott a szarvasmarhákon és képviselőjelölteken. E perczben szállt fel Savó és arczán bizonyos büszke önelégültség látszott.

— Kivánságod teljesült, — mondá ünnepélyesen.

— Mit tettél?

— Nesze hat forint és ne kérdezősködjél.

— A ruhák?

— A revolverrel és kufferrel társas kirándulást rendeznek.

Elővett egy britanikát és egy skatulya gyujtót. Rágyujtott és mélabúsan szólt:

— Omnia nostra nobiscum portamus.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Öt nappal utóbb az amerikai szigetcsoporthoz érkezik Standard-Island, melynek csak a neve amerikai, különben angol birtok. Palmyral és Sancorangot jobbra elhagyván, mintegy öt mérföldre közeledik Fanninghoz, mely e szigetcsoportok közül a leggazdagabb és legfontosabb guano-telep. Egyébként a nagyobbára kopár hegyekkel teljes szigetek nagy hasznára az Egyesült-királyságnak nem váltak. No de lábát megvetette itt, s az általánosan ismert dolog, hogy Angolország lába jókora nagy, s rendesen maradandó a nyoma.

Nevezetes dolog történt a julius 30-dikáról 31-dikére menő éjjel.

Már délelőtt jelentették, hogy egy nagy, több mérföld területet elborító akalepha-réteg közeledik. Standard-Island lakói soha ennyi meduzát egy rakáson nem láttak. Egynémely természettudós oceaniának nevezte el ezeket a fura, tökéletlen állatokat, melyek félgömb alakú testökkel már-már a növényvilághoz tartoznak. Még a szörnyen falánk halak is olybá tekintik, mintha virágok volnának, egyik sem kapkod utánok. A Csendes-tenger forró égövi részének e sajátságos oceaniái tarka szinű ernyőkként feszülnek ki, nagyon rostosak és csaknem átlátszók.

Később, este felé a lakosok egy része a Rammsporn-üteg felett kinyuló erkélyre ment, a mit «előbástya»-nak neveztek el. A villamos kocsik rogyásig megteltek utasokkal, a közúti vaspálya közlekedő eszközeit valóságos ostrom alá fogták a kiváncsiak. A Coverley és Tankerdon-család illő távolságban hajtat egymás mellett. Jem úr nem köszön Nat urnak, Nat úr viszontag Jem urnak. Mind a két család aprajanagyja ott van, Yvernes és Pinchinat Coverleynével és leányával csevegnek. Meglehet, hogy Tankerdon Walternek nincs inyére ez a csevegés; az is meglehet, hogy Coverley Dy kisasszony sem bánná, ha Walter ülne mellette.

Mihelyt beállott az éj, ha ugyan e csillagsugáros tropikus ég elsötétülhet, úgy tünt fel, mintha a tenger elkezdene fényleni. A tenger tükre foszforos fénytől csillog, vöröses avagy kékes fény-reflexek támadnak, még pedig nemcsak a hullámok taréján, hanem olybá tünik fel, mintha a vizből magából áradna ki. Ez a fénysugárzás hova-tovább olyan erős lesz, hogy az ember olvashat mellette, akár az éjszaki fénynél. Miként ha a Csendes-oczeán a nappal elnyelt fényt ontaná ki magából. Majd a Standard-Island orra belehasít az akalepha-rétegbe, s kétfelé választja. Egy-két óráig az úszó szigetet fénysugár övezi körül. Szakasztott olyan ez a kép, mintha a dicsfény venné körül, mint a szent-képeken láthatni, vagy a mint a Megváltó feje sugárkoszoruzottan szokott feltünni. Virradatig tart ez a tündéri látvány, a hajnal pirkadtával hirtelen oda van.

Hat nappal utóbb az úszó sziget azon a képzelt vonalon van, melylyel mi a földgömböt szoktuk két egyenlő részre osztani — papiron. Itt láthatni egyszerre a földnek mindkét sarkát: az éjszaki sarkcsillagot és a déli sark ragyogó keresztjét. Meg kell jegyeznünk, hogy az egyenlitő különböző pontjain a csillagok úgy tünnek fel, mintha a szemhatárra függőlegesen eső kört irnának le. Ha azt akarnók, hogy mindig egyenlő legyen a nap és éj, olyan földre kellene költöznünk, melyet az egyenlitő szel át.

A «vonalon való átkelés» örömére nagy ünnepélyt rendeznek Milliard-Cityben. A templomokban hálaadó istentiszteletet tartanak, a parkban verseny-játékokat rendeznek, az observatorium tornyának tetejéről raketákat röpítenek fel, melyek megszégyenitik bizonyára az ég csillagtáborát.

A nyájas olvasónak nem kell külön is mondanunk, hogy mindez nem egyéb, mint tengerész-szokás azokon a hajókon, a melyek az egyenlitőn áthaladnak. Olyanformán, mint a «vonal-keresztelő». Ezen a napon szokták azokat a gyermekeket megkeresztelni, a kik a Magdolna-öbölből való elindulása óta a hajón születtek. Ilyen keresztelő-szertartáson kell azoknak az idegeneknek is átesniök, kik még az egyenlitőn nem keltek át.

— No hiszen megjártuk — kiáltott fel Pinchinat — e szerint nekünk is kijut a keresztelőből.

— No még csak az kellene! — riadt fel Zorn Sebestyén nagy megbotránkozással.

— Már pedig mégis csak úgy lesz az, kedves húrvakargató pajtás — viszonzá Pinchinat. — Egy akó szenteletlen vizet a fejünk búbjára zúditanak, aztán végig fektetnek egy himbálózó deszkán, onnan egy kád vizbe gurulunk, aztán megjelenik a tropikus tenger istene az udvari bolondjaival és nyájas szeretettel bekeni az ábrázatunkat kátránynyal.

— Azt csak nem tételezik fel rólam, hogy bolond csörgő-sipkájukat a fejemre tegyem? — méltatlankodék Zorn Sebestyén.

Nos hát nyugodt lehetett, szó sem volt arról, hogy e bohó czeremóniákat megtréfálják, attól sem kell tartania, hogy a tengeristen előbukkan a habokból. Öt és társait nem tengeri vízzel, hanem a legjobb fajta pezsgővel fogják megkeresztelni.

Augusztus 5-dikén, délután van az ünnepség. A vám-hivatalnokokon kivül minden tisztviselőnek szabadságot adnak, a vámőröknek mindig ott kell lenniök állomáshelyeiken. A városban, a kikötőkben szünetel a munka. Még a csavargózós is pihen. A templomokban a zsolozsmák és könyörgések felszállanak az égbe, búgnak az orgonák. A park telve van ünneplő népséggel, játékok gyönyörétől telnek el. A társadalmi osztályok egygyé keverednek. Az előkelők, s főleg Tankerdon Walter a golfban és lawntennisben remekelnek. Ha pedig a nap a szemhatár tetőpontjára érve aláhanyatlik, s beáll a negyvenöt perczig tartó szürkület: sistergő tűz-csillagok röppennek fel, s a csillagtalan éjszakában is folytatódik a nagyszerű ünnepség.

A kaszinó nagytermében Bikerstaff Cyrus az emlitett módon megkeresztelt a kvartett tagjait. A kormányzó szinültig tölteti a legfünomabb pezsgővel a poharakat, megkinálja a művészeket — és foly a pezsgő... A nemes Cliquót és Röderert szürcsölgetik a kvartett tagjai. Zorn Sebestyénnek most már semmi oka sincsen arra, hogy tiltakozzék ilyen keresztelő ellen. Bezzeg más folyadék ez, mint a tenger sós vize!...

Művészeink merő háladatosságból a legremekebb darabokból állitják össze a műsort. A közönség nem telik be a gyönyörűséggel, betódulnak az ajtókon, majdnem megfojtják egymást a teremben; az egyes darabokat kétszer-háromszor megujrázzák, s a kormányzó átnyujt a művészeknek egy gyémánt-keretbe foglalt arany-érmet, melynek egyik oldalán Milliard-City czimere, a másik felén ez a felirat ékeskedik franczia nyelven: *A kvartett tagjainak Standard-Island társadalma, hatósága és lakói.*

Este tiz óra harminczöt perczkor épen az egyenlitő vonalához ér Standard-Island — a helyi csillagászok pontosan kiszámitották. Ebben a pillanatban a Rammsporn-ütegnél egy ágyút kell majd elsütniök. Az üteget egy villamos-drót köti össze az observatoriummal. Mely büszkeség szállja majd meg azt a boldog embert, a ki elsüti majd az ágyút, megnyomván a villamos-vezeték gombját.

Ma két ember számit erre a kitüntetésre — ki is lehetne más, mint Tankerdon Jem és Coverley Nat. Bikerstaff Cyrus nem tudja, hogy mitevő legyen. Már eddig is izgatottságba hozta ez a kérdés a két párt embereit, sehogy sem tudtak megegyezésre jutni. Tankerdon Jem is, Coverley Nat is szörnyen megkötötte magát, egyik a másiknak nem akar engedni. Mi lesz ebből?

Mindenki tudta, hogy mi van készülőben, az observatoriumot a kiváncsiak nagy tömege vette körül.

A két pártvezér előlál, meg sem bicczentik a fejőket egymás előtt.

— Elvárom uram, — kezdi a szót Tankerdon Jem, — hogy nem fogja tőlem elvitatni azt a szerencsét, hogy...

— Ugyanazt várom el én is öntől uram, — feleli Coverley Nat.

— Tiltakozom az ellen, hogy azt tőlem itt nyilvánosan elvitassák...

— Én is ugyanezt teszem...

— Majd meglátjuk! — kiáltja Tankerdon Jem, s egy lépéssel közeledik a villamos vezetékhez.

Csakhogy Coverley Nat is közeledik egy lépéssel. A pártfelek kezdenek mozgolódni. Innen is, onnan is izgató biztatások hangzanak fel. Tankerdon Walter apja pártján áll és hajlandó bármely pillanatban közbe elegyedni, csakhogy midőn meglátja Coverley Dyt, kissé félre áll és szemmel láthatólag megzavarodik.

Ez alatt pedig közeledik a pillanat, midőn Standard-Island orra az egyenlitő vonalát érinti.

— Vigyázzatok! Valami ötletem támadt! — suttogja Pinchinat.

— Nos? — kérdi Yvernes.

— Megpróbálom a villamos-készüléket szétbányni, akkor a berzenkedő kakasok majd kibékülnek...

— Az istenért, meg ne tedd! — óvja őt Frascolin, megragadva Pinchinat karját.

Szóval senki sem tudja, hogy mire fog a dolog végződni, midőn váratlanul valami robbanás megreszketteti a levegőt...

Csakhogy az nem a Rammsporn-üteg felől hallatszott. A tengeren sütöttek el egy ágyút.

A lélekzet fennakad.

Mi történhetett? Honnan jöhetett a lövés, ha nem Standard-Island ágyúja dördült meg?

A jobbparti kikötőből sürgönyöznek:

Két-három mérföldre veszélyben forog egy hajó, vészlövéssel adták tudtul, segitséget kérnek.

Mily szerencsés véletlen! Eszébe sem jut immár senkinek, hogy az ágyú elsütése felett versengjen, hogy ágyúlövéssel hirdessék az egyenlitő vonalának érintését. Az úszó sziget áthalad a vonalon, a golyó pedig benreked az ágyú torkában. A két vetélkedő családra nézve ez volt föltétlenül a legkedvezőbb megoldás.

A tömeg eloszlik a térről, s minthogy a villamos kocsik nem közlekednek, mindenki gyalog

siet a jobbparti kikötő felé. A révkapitány a vészlövés hallatára rögtön kiadta a parancsot, hogy megtegyék az előkészületeket a hajó megmentésére. Az egyik villamos csónakot útnak indították, s mire a kiváncsi tömeg a kikötőbe ért, vissza is tért a megmentett hajótöröttekkel, kiknek hajóját azután csakhamar elnyelte a Csendes-oczeán mély gyomra.

Az a bizonyos malayi ketsch volt, mely Standard-Islandot követte, mióta a Sandwich-szigektől elindult.

XI.

A Marquise-szigetek.

Augusztus 29-ikén a Csendes-oczeán gyöngye a Marquise szigetcsoport közé jut 7° 55'—10°30' déli szélesség és 141°—243°6' nyugati hosszúság alá Páristól számitva.

Ezt a szigetcsoportot Mendana-nak is szokták nevezni, még pedig azért, hogy déli részét egy hasonló nevü spanyol tengerész fedezte fel 1595-ben. A «Forradalmak szigete»-nek is mondják, mert Marchand kapitány járt 1791-ben a szigetcsoport éjszak-nyugati részén; «Nuka-Hiva» nevét pedig a legnagyobb sziget után adták neki. Leginkább megilletné a «Cook-szigete» név, mert ez a hires tengerész már 1774-ben kikötött rajta.

A park telve van ünneplő népséggel.

Az egyik villamos csolnakot utnak indították.

Frascolin mondja el mindezeket, a ki viszont Simcoë tengernagytól hallotta, ő is méltányosnak találná, csupán ezt jegyzi meg:

— Bizvást elnevezhetnék «Franczia-szigetcsoport»-nak is, mert a Marquise-szigeteken egy darabka Francziaország is van.

Csakugyan a tizenegy szigetet és fövenytorlatot olybá tekinthetné az ide tévedő franczia, mint holmi honi hajó-rajt, mely útját tévesztette a Csendes-tengeren. Elsőrendü hajók volnának: «Nuka-Hiva» és «Hiva-Oa», közepes nagyságú kalózhajó számba mennének «Hiaru», «Uapru» és «Uauka»; a legkisebb fajta postahajók: «Motane», «Fatou-Hiva» és «Taou-Ata».

1842 május elsején a Csendes-oczeán franczia hajórajának parancsnoka, Dupetet Thouars ellentengernagy, Francziaország nevében elfoglalta a szigetcsoportot. Az ellentengernagy dicséretre vagy korholásra méltó tettet követett-e el? Az ellenzék szidta, a kormánypárt dicsérte. Annyi tény, hogy Francziaországnak a Csendes-tengeren volt ezután egy biztos kikötő-állomása, hol a tengeri halászok bizvást megállapodhattak, s hahogy a Panama-csatorna elkészül, ha ugyan mérföld széles és tizenháromezer négyzet kilométer a területe.

A jövő titka, hogy vajjon szaporodik-e majd e szigetek lakossága. A mi Standard-Island lakosságát illeti, azóta, hogy a hajótörötteket felvették, szaporodott a száma.

A kapitányon kivül tiz emberrel. A kapitány mintegy negyven éves lehet, nagyon erélyes embernek látszik, a neve Sarol. Hajóslegényei izmos ficzkók, a Melanesiai-szigetekről valók. Három hónappal ezelőtt jöttek Sarollal Honoluluba egy koprah-szállitmánynyal. Épen ekkor érkezett a szigethez Standard-Island. A müsziget rendkivül felkeltette kiváncsiságukat. A szigetre nem juthattak semmi áron, nos hát körüle czirkáltak, s a lehető legközelebb férkőzve hozzá, meg-megfigyelték, néha alig voltak a partoktól félkábelnyi távolságra.

Mikor a vésztjelző ágyúdörgés felhangzott, a ketsch még két-három mérföldre lehetett Standard-Islandtól, a mentő csolnak épen a kellő időben ért oda, hogy a hajó-személyzet életét megmentse. A kapitány meg a martrózok folyékonyan beszélnek angolul. Elmesélik, hogy miképen sodródtak veszélybe, s hogy a tizenegy malayt menthetetlenül elnyelte volna a Csendes-tenger, ha a mentő csolnak a kellő időben meg nem érkezik a helyszinére.

A ketsch emberei azt is elmondották, hogy a katasztrófa előtt mintegy huszonnégy órával, augusztus 4-dikéről 5-dikére menő éjjel egy gőzhajó csapott össze a ketsch-csel, pedig Sarol kapitány gondoskodott arról, hogy a jelző lámpások künn legyenek, de a gőzhajó kapitánya vagy nem látta, vagy nem akarta látni.

Ez az összecsapás a páncélos hajónak nem ártott, de tönkre tette a gyenge szerkezetü malay ketscht. Valóban nagy szerencse volt a szerencsétlenségben, hogy azonnal alá nem merült. Jó ideig úszkált czéltalanul a tengeren, mert a hajó népsége az oldalpárkányzatba kapaszkodva tartotta felszinen. Az ár szerencsére olyan irányú volt, hogy Standard-Island felé ragadta a hajó-roncsot.

Alig hogy a mentőcsolnak a hajóroncstól negyedmérföllnyire eltávozott, a ketsch elmerült végkép.

Ezeket jelentette Sarol kapitány Simcoë tengernagynak és Bikerstaff kormányzónak. A kapitányt és embereit minden szükséggel elátták.

Most már arról volt szó, hogy a hajótörötteket haza szállitsák. A malayok az Új-Hebridák felé tartottak, mikor a szerencsétlenség történt. Standard-Island dél-keletnek veszi utját, nyugat felé tehát semmiképen sem térhet el. Bikerstaff tehát azt ajánlja a szerencsétlenül járt malayoknak, hogy Nuka-Hiván partra teszik őket, hol bevárhatnak valamely hajót, mely az Új-Hebridákra szállitja őket.

A kapitány és emberei egymásra néztek. Úgy látszik nagyon megütődtek e szavak hallatára. A szegény emberek egészen odavannak, hiszen mindenüktől megfosztotta a tenger. Végre is, ha a Marquise-szigeteken hosszabb ideig kell várakozniok, miből fognak élni?

— Kormányzó úr — kezdi könyörgő hangon a kapitány, — ön megmentette életünket, s mi nem tudjuk, hogy mivel hálájuk meg. Mégis alázatosan kérjük, hogy másképen tegye lehetővé hazatérésünket.

— De hát hogyan? — kérdi Bikerstaff Cyrus.

— Honoluluban azt hallottuk, hogy Standard-Island előbb délnek tart a Marquise-, Pomotou- és Társaság-szigetekhez, aztán a Csendes-oczeán nyugati része felé fog vitorlázni.

— Igaz — jegyzi meg a kormányzó, — sőt valószinü, hogy egészen a Fidsi-szigetekig elmegy, mielőtt a Magdolna-öbölbe visszatérne.

— A Fidsi-szigetek angol-birtok, ott könnyen találunk alkalmatosságot, hogy a közel levő

Hebridákra juthassunk. Ha odáig elvinnének minket . . .

— Nem igérhetem meg — vág közbe a kormányzó. — Kabel utján megkérdezem a Magdolna-öbölben székelő igazgatóságot, ha beleegyezik, elviszszük önöket a Fidsi-szigetekre.

Igy történt, hogy a malayok Standard-Island fedélzetén voltak, midőn az úszó sziget augusztus 29-dikén a Marquise-szigetek elé jutott.

Ez a szigetcsoport a passat-szelek területébe esik, épen e miatt igen enyhe és egészséges a klimája.

Simcoë tengernagy hajnal hasadtakor a szigetcsoport éjszak-nyugati részéhez irányitja az uszó szigetet. Először egy föveny-atollt érintenek, melynek a térképeken korall-hegy a neve, a tenger hullámai hevesen csapkodják.

Nem sokára balra tölök elmarad az atoll s az örök az első szigetet, Fetouont jelzik. Sziklapartjai négyszáz méter magasba nyulnak fel, e mögött feltünik a hatszáz méter magas Hiaou, erről az oldalról nézve igen sivárnak tünik fel, másik oldala üde, zöld. Két kis öble van, melyekben kisebb fajta hajók kiköthetnek.

Hiaou is elmaradt tőlük balról, nem áll meg Standard-Island. A sziget-csoport legnagyobb szigetének tartanak, melynek a nevéről nevezték el az egész sziget-csoportot.

Augusztus 30-dikán korra reggel már ott ülnek művészeink szokott helyükön az observatorium tornyán. Már az előbbi nap estéjén láthatták Nuka-Hiva hegyeit.

— Ime, uraim, önök e helyütt tisztán láthatják e szigetcsoport egyik általános jellemző vonását. A szigeten levő hegyek ormai legalább ez égövhöz mérten feltünő kopárok, holott a hegy kétharmad részén kezdődő s a hegy aljáig, csaknem a fövenyes tengerpartig nyuló vegetáczió csodálatosan buja.

— De Nuka-Hiva úgy látszik e tekintetben mégis kivétel, — jegyzi meg Friscolin, — mert nagyon sivárnak látszik még a közepe táján is.

— Csak mi látjuk annak — magyarázza a tengernagy, — mert éjszak-nyugatról közeledünk hozzá, ha délről kerülünk oda, meglepi önöket az ellentét: az üde pázsitok, erdők, háromszáz méter magasságból alázuhanó vizesések . . .

— Hah! Vizesések! . . . Mintha az Eiffel-tornyának a tetejéről zuhogna le a viz! . . . Az már valami! . . . A Niagara megpukkadhatna mérgében.

— Szó sincs róla, — veti közbe Frascolin, — a Niagara szélességben kiegyenlíti, mert az amerikai felétől a canadaiig kerek kilenczszáz méter magasságnak felel meg.

E napon Standard-Island egy mérföldre halad el a part mellett. Szó a mi szó, de eddigelé Nuka-Hiva, daczára sokat igérő nevének — megletősen szomorú külsejü. No de Dumoulin és Desgraz, a kik Dumond D'Urvillet az Oceaniába és Déli-sark felé tett utjában követték, helyesen irják e helyről: «A természet minden szépsége az öblökbe, völgytorkolatokba, a hegyláncok elágazásaiba rejtőzik, melyek a sziget közepén emelkednek.»

Standard-Island még egy ideig a part hosszában halad; majd megváltoztatja irányát, olyanformán, hogy a jobboldali csavargözös sebességét mérsékli, aztán megkerüli a Tschichagoff-fokot, melyet az orosz Krusenstern tengerész nevéről neveztek el. A mindinkább beljebb vonuló part iv-alakban kanyarodik itt, közepén hajóút van, mely a Taioa vagy Akani öblébe vezet.

Simcoë tengernagy itt sem állapodik meg, alább délre még két öböl van: egyik az Anna Mária vagy Taio-Haë a közepen, a másik Comptroller vagy Taïpis a Cap-Martin másik oldalán, a sziget legdélkeletibb csücsán. Taio-Haë előtt mintegy tizenkét napig szándékozik vesztegelni Standard-Island.

Nuka-Hiva közelében még a tenger nagyon mély. Az öblök bejáratánál még mindig negyven-ötven öl a mélység, igen közel jöhet tehát az uszó sziget Taio-Haëhoz. Augusztus 31-dikén odaérkeznek. (Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PROTESTÁNS IMAKÖNYVEK.

Cleynmann Károly. Isten, mindenem, örömöm, vigasztalásom. Imádságok és elmélkedések mivelt keresztyének számára. Harmadik, Szász Károlytól átnézett és kiegészitett kiad. Vászonba kötve 80 kr. Velinpapiron bőrbe kötve aranymetszéssel. 2 frt.

Dobos János. Keresztyén imák. A házi áitatosság növelésére és a protestáns keresztyén felekezetek használatára. Második kiadás. Vászonba kötve 80 kr., velinpapiron bőrbe kötve aranymetszéssel 2 frt., franczia bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.

Győry Vilmos. Emlékkönyv a confirmátióhoz készülő protestáns hajadonok számára Egy finom képpel. Velinpapiroson, vászonba kötve aranymetszéssel 80 kr.

Kis János. Lelki áldozatok imákban és énekekben. Ujabb átnézett és megbővitett kiadás. Velinpapiron, bőrbe kötve aranyvágással 2 frt.

Medgyes Lajos. Protestáns családok imakönyve imadalokkal. Vászonba kötve aranyvágással 1 frt 20 kr.

Papp Károly. Esti harang vagy ujabb keresztyén tanitások protestáns keresztyén családok számára. Vász. kötve 60 kr. Velinpap. fekete bőrkötésben 1 frt.

Szász Károly. Buzgóság könyve. Elmélkedések és imák protestáns nők számára. Hatodik kiadás. Bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt 50 kr., franczia bőrbekötve kapocscsal 4 frt.

Szilassay György. Keresztyén tanitások és imák mindkét felekezetü protestánsok lelki épületére. A jelen szükséghez alkalmazva. Velinpapiron bőrbe kötve 2 frt.

Tompa Mihály. Olajág. Elmélkedések, fohászok és imák. Hölgyek számára olvasó és imakönyvül. Vászonba kötve, aranymetszéssel 3 frt 40 kr.
Franczia bőrkötésben kapocscsal 5 frt.
Ugyanez **zsebkiadás.** 5 kiadás vászonba kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrkötésben kapocscsal 3 frt 50 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Fiume közjogi helyzete.

Irta

RADICH ÁKOS

Fiume város és kerületének volt országos képviselője.

Ára füzve 2 frt.

IRODALMI TANULMÁNYOK

Irta

IMRE SÁNDOR.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-társaság.

Ára füzve 4 frt 50 kr., vászonkötésben 6 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND
összes művei.
Közrebocsatja GYULAI PÁL.

I., II. kötet.

GYULAI PÁL.

Regény öt részben.

Első kötet I.—III. rész, második kötet IV.—V. rész.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

III. kötet.

FÉRJ ÉS NŐ.

Regény két részben.

Ára füzve 2 frt. **Ára füzve 2 frt.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A közélet kiváló bajnoka.

Sáska Mártont három napig gázolták a megyei urak, élükön a főispánnal. Csúfolták fogatlan oroszlánnak, utolsó kurucznak, elnevezték vén bolondnak, s a zoltánvári «Szabadság» szerkesztője, Bánkay István, megyei levéltáros, hogy az intelligenciának imponáljon, Don Quixotenak nevezte el, a ki szélmalmok ellen indul harczba.

Márton úr ugyanis az egész vármegyében nem kapott jelöltet a főispán unokaöcsese ellen. A független embereket nagy dohányengedélyekkel kötözték le, a kisebbekre ráijesztettek, vagy igéreteket tettek nekik. Mire aztán Sáska Márton végig robogott a vármegyén, zárt ajtókra és vállvonitásokra talált.

Ekkor küldte a parasztokat Mukorayhoz, régi barátjához Budapestre, hogy vagy maga lépjen fel, vagy küldjön jelöltet.

— Lehet, hogy megbukunk, — mondá a kaszinó sarokasztala mellett, hol rendesen dühöngeni szokott, — de úgy megköttetem az egész főispáni familiát, hogy még az unokája is arrul kódul.

De e mellett nyugtalan volt, mert az útnak indított atyafiakról semmi hir sem érkezett.

Végre betoppant a következő táviratt:

Kerületük számára hivatalos jelöltünk közéletünk kiváló bajnoka, Tukoray Kázmér, a kit melegen ajánlunk elvtársaink figyelmébe, mint elveink és zászlónk törhetetlen harczosát. Megválasztása parlamentünknek és pártunknak egyaránt nagy nyereség volna, mert benne egy európai színvonalú és képzettségü politikust, publiczistát és szónokot kapnánk. Hazafias üdvözlettel

A végrehajtó bizottság.

— Tukoray, Tukoray, — mormogott Márton úr, — a fene hallott ilyen nevet. Különben majd meglátjuk.

Fejébe vágta a kalapját, fölállt, elkezdte döngetni az asztalt, úgy, hogy az egész kaszinó összefutott, és igy kiáltott:

— Mondjátok meg a főispánnak, hogy tiszteltetem, van már jelöltünk. Most már a szenttamási birtok is rámegy.

Ezzel fütyörészve távozott és bevágta maga után az ajtót.

— Ez az ember mindnyájunkat túl fog élni, — jegyzé meg a megyei alszámvevő keserü mosolylyal, melynek háttere egy tiz éves gyomorhurut volt.

Fölösleges megjegyeznünk, hogy *A végrehajtó bizottság* szerény czime alatt maga Tukoray rejlett, a ki egy második táviratban azt is tudtára adta Sáskának, hogy mikor fog Zoltánvárra érkezni.

Mikorra Márton úr megtudta, hogy *A végrehajtó bizottság* Tukorayt küldte le, akkorra ezt már a főispán is tudta.

A következő perczben már ment a kérdés Budapestre, hogy ki az a Tukoray, milyen kaliberü és milyen vagyoni állapotú ember?

Még az nap megjött a felelet:

Véresszájú ifjú ujságiró, de lehet vele beszélni. Ahhoz a párthoz tartozik, a melyik neki mandátumot ád. Az elvekre nem sokat ád. Pénze nincs.

— A távirat kedvező is, meg nem is, — mondá este a főispán hiveinek, — kedvező, mert nincs pénze, kedvezőtlen, mert nincs elve. Az ilyen ember veszedelmes. Mindenre képes. Kámfor itt van már?

— Itt, — felelte Bokor, megyei aljegyző, a ki azért jutott be a legbizalmasabb emberek körébe, mert értett a gyorsirászathoz és feladata volt mindent bejegyezni, a mi az értekezleten felmerült.

— Hol van?

— A kávéházban biliárdozik.

— Szaladjon, Bokor, mondja meg neki, hogy azonnal jöjjön hozzám.

Lehet, hogy Bokor aljegyző jól értett a gyorsirászathoz, de hogy a gyorsfutászathoz jobban értett, az bizonyos. Egy szempillantás alatt eltűnt és a következő szempillantás alatt már megint ott volt.

— Mindjárt itt lesz, — jelentette alásan.

Abból, hogy a főispán Kámfor Miklós főszolgabiróért küldött, hivei azt következtették, hogy meg van ijedve. Kámfor volt tudniillik az a megyei tisztviselő, a ki semmitől se riadt vissza, s vakmerő elszántság párosult benne leleményes ravaszsággal. A kétségbeesett és kényes ügyeket mindig rábizták és ő mindig fényesen ki tudta magát vágni. Már maga az, hogy a hegyháti járás főszolgabirája volt, mutatja, hogy embernek kellett lenni a talpán. A hegyháti járás lakói a honfoglalás óta odatelepedett zabolátlan szittyamagyarok voltak. Fekete subáikon és a házuk elején ősmagyar, ázsiai motivumokat lehetett fölfedezni. Az öreg emberek befonták a hajukat és fésűt tüztek bele. Vérüket tisztán megőrizték, mert csöndes, mély völgyeikben nem akadt rájuk se török, se tatár, s a ki netán rájuk akadt, az halál fia volt. Valami fanatikus hüséggel csüngtek a nemzeti függetlenség eszméjén, ezt átvitték az egyéni függetlenségre is s gyülöltek minden hatóságot, mely őket kormányozta vagy kordában tartani igyekezett.

Zorn Sebestyén és társai gyakran kirándulnak a szigetre.
(«Az uszó sziget» czimü regényhez.)

Végrehajtó, finánez, szolgabiró, csendőr, úti biztos, a ki egy kicsit magára vonta a figyelmüket, nem igen szokott ott természetes halállal kimúlni. Kámfor Miklósnak két elődjét lőtték agyon, őt is megsörétezték már egypárszor, rajta azonban nem tudtak kifogni. Sőt merészségével és jovialitásával még meg is kedveltette magát. Megtette, hogy fegyvertelenül ment rakonczátlankodó legények közé és összepofozta a leggarázdábbakat. Mikor aztán balta fokával estek neki, oda tartotta a mellét és biztatta őket:

— No, ide üss, hadd lássak már olyan magyar embert is, a ki a fegyvertelent fegyverrel támadja meg.

Erre aztán a támadók elszégyelték magukat s békét hagytak neki. Viszont aztán parasztlakodalmakon táncolt a menyecskékkel, s elborozgatott, politizálgatott az öregekkel. Apró bajokból, a törvényekkel való kisebb összeütközésekből gyakran kisegitette a parasztokat, de nagy bajokban nem kegyelmezett.

Igazán, őszintén megharagudni nem tudott rá a nép; hadi lábon álltak vele, de nem gyülölték, sőt tisztelettel adóztak neki.

Mikor a gerjeniek új temetőt hasitottak ki, Kámfor nagynak találta. A községbeliek elmentek hozzá, hogy hiszen nem nagy az ezerkétszáz lakosnak.

— Hogy a ménkübe ne volna nagy, — felelt Kámfor, — hisz a gerjeni emberek mind Illaván halnak meg!

Ez rajtuk is maradt. S az egész hegyháti járás nevetett rajta.

Ezt az embert hivatta a főispán. De ezzel már négyszemközt beszélt. Senkise volt ott a benfentesek közül.

— Hogy állunk a hegyhátiakkal? — kérdé ő méltósága, miután egy vastag, drága szivart dugott Kámfor szájába.

— Onnan nem kapunk egyetlen szavazatot se, ez tiszta sor, — felelt nyugodtan Kámfor.

— Ment oda zászló?

— Ment. El is égették.

— Hát az ösém körüljárjon a falvaitokban?

— Azt a világért se tegye. Hisz tán nem unta még meg az életét?

— Hát akkor mit gondolsz, mit tegyünk?

— Nagyon egyszerű, — szólt Kámfor s a hamut egy jegesmedve fejére verte, — Gerjent a trachoma miatt zár alá vetjük . . .

— Mit beszélsz? Trachoma Gerjenben? A tiszti főorvos nem tud róla semmit . . .

Kámfor csöndesen elmosolyodott.

— Azt elhiszem. A választás előtt három nappal a falut zár alá vetjük, a tiszti főoros kimegy s minden embernek megvizsgálja a szemét. A választás után való nap aztán kijelentjük, hogy nincs trachoma.

A főispán nevetett.

— Mennyi katona kell ehhez a mulatsághoz?

— Egy század.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Alighogy a kikötő láttávolába jutnak, mennydörgésszerű robaj támad, s jobb felől fehér gőz csapódik fel a keleti sziklapartokat elborítva.

— Halljátok, üdvlövésekkel fogadnak minket . . . ágyút sütögetnek el . . . — kiált fel Pinchinat . . .

— Szó sincs róla — feleli Simcoë tengernagy. — Sem a taïs-oknak, sem a happa-knak (a sziget két fő-néptörzse) ágyúnk nincsen. Ezt a robajt a tenger csapkodása okozza, a hullámok zúdulnak be a Cap-Martin közelében levő óriási sziklaüregbe, a vízcseppek porzása okozza a felszálló gőz-felhőt.

A Nuka-Hiva szigetnek több neve van — mondhatni keresztneve — mert több keresztapja volt: «Szövetséges sziget» — keresztapa: Ingraham; «Beaux sziget» — keresztapa: Marchand; «Sir Henry Martin szigete» — keresztapa: Hergert; «Adam sziget» — keresztapa: Roberts és a «Madison sziget» — keresztapa: Porter. Kelettől nyugat felé tizenhét tengeri mérföld hosszú, éjszaktól délfelé tiz, kerülete mintegy negyvenöt tengeri mérföld. Hőmérséke forró égövi, de a passzat-szél enyhíti a hőséget.

Mikor a Marquise-szigeteket fölfedezték, mintegy százezer ember lakhatott rajta, de azóta a lakosok száma nagyon csökkent.

Oka ennek nyilván abban keresendő, hogy a benszülötteket: a tai-kat, happa-kat, taiona-kat és taïpi-ket a harczokban irtották, a férfiakat Peru gyarmataiba hurczolták, mértéktelen élvezete a szeszes italoknak, no meg, miért leplezgetnők, a hóditások nyomorúsága tette őket tönkre, habár a hóditók czivilizált nemzetek valának.

Zorn Sebestyén és társai gyakortább nagy kirándulásokat tesznek a szigeten, a természet szépsége elfeledteti velök az út fáradalmait.

A Taio-Haë kikötő kör-alakú, bejárata meglehetősen szűk, ezen át nem igen férhetett volna be Standard-Island, már csak azért sem, mert az öblöt két fövenytorlat választja kétfelé.

A part tulsó felén nem várost, hanem egyszerű falut találnak művészeink, a házak mintegy megbujnak elszórtan a fák alatt. No de felséges völgyek torkollanak ide, például a Taio-Haë, hol sok nika-hivai lakik. Mily élvezet a magas kókuszpálmák, bananok, casuarok, goyavok, kenyérfák, hibiscus-cserjék, stb. árnyában sétálgatni!

A turistákat a kunyhóban igen vendégszeretően fogadják. Ezelőtt száz esztendővel talán felfalták volna, most megkinálják banan-, meg sárgás taro-lisztből készült lepénynyel, mely ha friss, édes ízű, ha megkeményedik, savanykás. A rája és büdösödni kezdő czethal-hús — ez utóbbi különösen kedves étele a benszülötteknek — nem igen kell a turistáknak.

Egy reggel a kvartett tagjai valamelyik hegyi patak partján sétálgattak, Taï-sk falván felül a hegylánczmeredekjén felkapaszkodtak, s letekintve onnan a tai-k, taïpi-k és happa-k völgyeibe: csodálkozva kiáltottak fel. Ha náluk lett volna a hegedüjök, valamelyik mestermüre zenditettek volna reá, mintegy feleletül a természet csodaszépségére, bár csak néhány madár lett volna a hallgatójuk. De hát azok a madarak is olyan kedvesek: a turbékoló gerle, mely a magasba felrepül, a salangane, a phaëton, a hegyszakadékok e hűséges lakója, mily szeszélyes kanyargásokkal szeldesi az enyhe levegőt.

Mérges kigyóktól még a legsűrűbb regetegben sem kell tartaniok, alig nő meg két lábnyi hosszúra a boa, aztán olyan ártatlan, mint akár a siklókigyó vagy a siquem, melynek azurkék farkát az ember virágnak nézhetné.

A benszülöttek érdekes typusok. Van bennök valami ázsiai jellemvonás. Közép nagyságúak, nagyon szabályos alkotásúak, izomzatuk erős, mellök széles. Testök tagjai formásak, tojásdad az arczuk, homlokuk magas, szemök fekete és szempilláik hosszúk, sasorruk, fehér és rendes a fogsoruk; arczuk bőre sem piros, sem fehér, hanem barnás, mint az araboké, arczuk vonása vidámságot és szelidséget árul el.

Tetoválás alig fordul elő, olyan tetoválás, melyet nem késhegygyel, hanem tűszúrással szoktak csinálni, melyet aztán aleurita trilobaval (szénporral) hintenek be. A misszionáriusok gyapot-kelméi a tetoválás divatját megszüntették.

— Ezek az emberek igen szemrevalók, — jegyzi meg Yvernes, — de talán akkor még szebbek lehettek, mikor holmi övféle volt minden ruhájuk, kalapul a hajuk szolgált, kezökben ijjal és nyíllal szerte kalandoztak.

Ezt a megjegyzést akkor tette, mikor a Comptroll-öböl felé igyekeztek a kormányzó társaságában. Bikerstaff Cyrus kivánsága volt az, hogy vendégeit ehhez az öbölhöz vezesse. Itt tanyázik a happa-törzs, a föld termékeny, folyó szeli át, melyet egy vizesés temet a gyomrába. Az amerikai Poternek ezen a helyen volt az elhatározó összecsapása a bennszülöttekkel.

Yvernes megjegyzésére Bikerstaff a következőképen felelt:

— Meglehet, hogy igaza van önnek, Yvernes úr. A Marquise-szigetek lakói hajdanában jobban festhettek a bőr-övvel, a maro-val és parcoval, melyek rendesen rikító színűek voltak, ahu bun-nal, a tiputaval, mely affajta, mint a mexikóiak ponchoi. Az is való, hogy a modern ruha nem áll nekik jól, de hát a czivilizáczió hanyatlást jelent. Míg a misszionáriusok a keresztény vallást terjesztik köztük, egyúttal arra is kényszerítik, hogy ne elégedjenek meg olyan fogyatékos ruházattal.

— Kormányzó úr, — vevé át a szót Yvernes, — nekünk úgy tetszik, hogy az asszonyok itt nem olyan szépek, mint a férfiak . . .

— A többi szigeteken is ezt a tapasztalatot tehetik, — válaszol Bikerstaff Cyrus, — mindazonáltal az Oczeán népeinek itt van a legtökéletesebb typusa. Különben is közös vonása ez a vadság állapotában leledző népfajoknak. Az állatok között is szemrevalóbbak a hímek, mint a nőstények.

Nuka-Hiva lakosai két osztályba sorozhatók, melyek a Tabu-törvényeknek alá vannak rendelve. Ezt a törvényt az Erősek a Gyöngék ellen, a Gazdagok a Szegények ellen találták fel, hogy kiváltságaikat és birtokaikat megtarthassák.

A Tabu száne a fehér, s az olyan tárgyakat, melyek *tabuálva* vannak, pl. szenthelyeket, sírköveket, főnökök lakóhelyeit, a nem kiváltságosoknak érinteni sem szabad. A Tabu-osztályba tartoznak: a papok, bűbájosok (touak), az akarkik vagyis főnökök; a másik osztály az asszonyokból és köznépből telik ki. A Tabu-védte tárgyakat nemcsak hogy érinteniök nem szabad, hanem még tekintetöket sem vethetik rájok.

— Ezt a törvényt, — folytatja Bikerstaff Cyrus, — nem csak a Marquise-szigeteken, hanem Pomotoun és a Társaság-szigeteken is a legszigorúbban megtartják. Nem ajánlanám önöknek, uraim, hogy önök ezt a törvényt megszegjék.

Szeptember 5-ikén Standard-Island fölszedte horgonyait s elindult Taïo-Haë-ból. Keletre tőle elmaradt Hova-Houna (Kuhuga) szigete, az első szigetcsoport, a legkeletibb részén fekvő, a távolból csak üde zöld pázsitját lehetett kivenni, kikötő sehol sincs, mert meredek sziklafalakból áll a partja. Míg e szigetek mellett halad Standard-Island, mérsékli sebességét, mert ha gyorsabban siklanék tova ily rengeteg tömeg: olyan hullámokat zúditana a partra, hogy minden csolnak elmerülne, sőt a szigetekre is kicsapna a víz. Nehány kabelnyi távolságra halad el Uapou mellett, melynek bazalt-sziklái csodálatos képet nyujtanak.

Simcoë Éthel most a második szigetcsoportnak irányítja Standard-Islandot. A sziget neve Hiva-Oa, vagy a mint a spanyolok elnevezték: Dominica-szigete. Vulkánikus természetű, a legnagyobb mindannyiok között, mert ötvenhat mérföld területü. Igen tisztán kivehető feketeköves sziklapartja, valamint a szigeten levő számos vizesése is látható.

Még érintik a terméketlen, kikötő nélkül szükölködő és lakatlan Montane szigetet, aztán Fatou-Hiva felé irányitja Simcoë tengernagy az úszó szigetet, ez az ősrégi «Cook szigete». Az egész nem egyéb, mint egy rémítő nagy szikla, melyen nyüzsögnek a tropikus égalj madarai, olyan, mint holmi ezukorsüveg, melynek három mérföld a területe.

Ez délnyugat felé az utolsó fövénydomb, mely szeptember 9-ikén végkép eltünik a láthatáron. Standard-Island úti programmjához hiven, most már délnyugat felé tart, hogy Pomotouba jusson.

A szeptemberi időjárás ezen a félgömbön megfelel a márcziusinak, még mindig nagyon kellemes.

Szeptember 11-dikén reggel létesitették egy boje útján a kabel-összeköttetést a Magdolna-öböllel.

A Standard-Island-Company igazgatóságától megkérdezi a kormányzó, hogy mitevő legyen a hajótörést szenvedett malay ketsch embereivel: elviheti-e őket a Fidschi-szigetekig, honnan könnyebben ejthetik módját a hazatérésnek.

Az igazgatóság megengedi, sőt még arra is felhatalmazza a kormányzót, hogy az Új-Hebridákig menjenek, föltéve, hogy Milliard-City előkelői szintén igy vélekednek.

XII.

Három hétig Pomotoun.

A kvartett tagjai valóban szörnyű háládatlan emberek volnának, ha lekötelezetteknek nem éreznék magukat Munbar Callistussal szemben, a ki, ha akaratjuk ellenére is, de Standard-Islandra hozta őket. A párisi művészeket itt nagyon kitüntetik, csaknem bálványozzák és királyilag bőkezüen fizetik. A Csendes-oczeánt átszelni minden veszély és akadály nélkül, a csodaszép Csendes-oczeánt! Mindenütt üde, egészséges levegőt szívni! Kérdezzük minden józan eszü embertől: vajjon vissza epedhettek-e a művészek ily helyzetben arra az időre, midőn Franczia-országot hangversenyt adva beutazták, holott most az úszó szigetnek minden torzsalkodásától menten, ők a zengő lelkei. Ugyan van-e a világon olyan önzetlen ember, a ki őket nem irigyli?

— Önök nekem még kezet fognak csókolni, — mondotta volt a főintendáns első beszélgetésök alkalmával.

Hogy mindeddig nem cselekedték meg s ezután sem teszik meg: ez csak azért van, mert férfiú kezét egyáltalában nem szokás megcsókolni.

Egyszer így szólott hozzájuk Dorémus Athanáz, a ki egyike volt a maga módja szerint a világ legboldogabb halandóinak:

— Csaknem két éve, hogy Standard-Islandon lakom, és sajnálom, hogy nem a hatvanadik, még ha biztos volnék is affelől, hogy hatvan év mulva is itt leszek . . .

Pinchinat sietett megjegyezni:

— Önnek, uram, biztos reménye lehet arra, hogy száz évig él.

— Higyje el, Pinchinat úr, boldog leszek, ha itt tölthetem el a hátralévő éveket. De ugyan hát minek is kell az embernek Standard-Islandon meghalnia?

— Mert a világ minden részében egyszer meg kell halnunk . . .

— De itt nem, drága honfitársam; ez maga a paradicsom.

Mindazonáltal van valami vésztjósló a levegőben.

A Tankerdonok és Coverleyk között hovatovább elmérgesedő versengés lassanként aggasztóvá kezd válni. A pártfelek egy követ fujnak vezéreikkel. Hátha majd egymásnak rontanak? Ha Milliard-Cityben kitör a lázadás, czivakodás?

A multkori összetüzés óta nyilt ellenségképen állanak egymással szemközt. Hire kerekedik annak is, hogy az egykori chicagói nagykereskedő és elvtársai egy óriási árúház létesitésén buzgólkodnak, hogy a társulathoz kérvényt nyujtottak be: rengeteg hidasok felállitását tervezik százezer sertés számára, azokat le is fogják ölni, páczolni s a Csendes-oczeán szigetcsoportjaiban elárusitani . . .

Szemmel látható tehát, hogy a Tankerdon és Coverley ház két puskaportoronynyá vált, egy szikra elegendő, hogy mind a két házat s azokkal együtt Standard-Islandot a levegőbe röpitsék.

Mindenütt forrongás, erjedés . . . anyagi katasztrófa is van készülőben.

Ki tudja, mikor csap le a mennykő? . . .

A városi hatóság is bölcsebben cselekedett volna, ha nem bizik oly vakon Sarolban s jobban szemügyre veszi a vendégszeretettel fogadott malayokat. Ezek az emberek nem egészen ártatlanok; némák, mindenünnd a visszahúzódnak, élvezik a vendégszeretet kényelmét, melyre majdan irigykedve fognak visszagondolni az Új-Hebridákon. Minden figyelmes szemtanú észrevehette, hogy Standard-Islandot szünetlenül keresztül-kasul kószálják, Milliard-Cityt szegrölvégre meg akarják ismerni, mintha a tervrajzát akarnák lerajzolni. A parkban, a mezőn mindenütt ott vannak. Hol a bal-, hol a jobbparti kikötőben ácsorognak s nézik a teherhajók ki- és berakodását. Czirkálnak a tengerparton, elmennek az ütegekhez, melyek a hajó orrát és farát védik. Mivelhogy a világon semmi dolguk sem volt, nem szürt szemet senkinek ez a vizsga bámészkodás.

Művészeinknek nagyszerű élete van a kaszinóban; két heti hangversenyeiket valóságos aranyesővel fizetik. Mindennap meghallgatják a kabel útján érkező újságokat, tájékozódnak a világ folyásáról, a tudomány, művészet, politika kérdéseiről.

Azt is megemlitjük, hogy már ezelőtt néhány héttel értesültek Zorn Sebestyén és társai arról, hogy minő feltünést keltett országszerte az a hir, hogy a franczia vonós-négyes társaság tagjai hirtelen eltüntek. Addig keresték-kutatták, miglen végre megtudták, hogy a művészek az úszó sziget fedélzetén vannak, hova őket a főintendáns cselfogása juttatta. Minthogy azonban a művészek nem tettek óvást e megszöktetés ellen, nem volt diplomácziai jegyzékváltásra sem szükség a társulat és szövetséges kormány között.

Az első, második és mély hegedünsek valóvá lett volna, ha Standard-Island valahol kiköt, s ők közelebbről megnézhetik a polypok-alkotta szigeteket, melyek épen olyan műszigetek, mint akár Standard-Island.

— Csakhogy a mi szigetünk tetszése szerint változtathatja a helyét, — jegyzé meg Simcoë tengernagy.

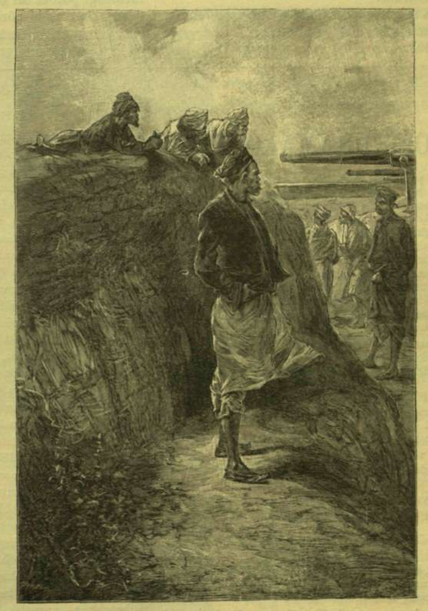
— Sajnos, hogy nagyon is gyorsan változtatja, nem áll meg sehol, — vág vissza Pinchinat.

— Három szigetnél megállunk: Hao-nál, Anaa-nál és Fakarava-nál, önök ráérnek, uraim, hogy keresztül-kasul bebarangolják.

Midőn azt a kérdést intézték Simcoë Ethel tengernagyhoz, hogy miképen keletkeztek ezek a szigetek: ő is olyformán magyarázta, mint a legujabb elmélet tanítja; ugyanis a Csendes-oczeán feneke e helyütt mintegy harmincz méterrel alább süllyedt, vizzel borított hegycsúcsain a zoophiták és polypok szilárd talajra találtak korall-épitményeik számára. Az infusoriák is hozzájárultak a munkához, s így nőttönnött a korallhegy, kidugta fejét a vízből — és készen volt a sziget. Hullámok, viharok növényrészeket hintettek az ujdonsült szigetre, s ezek lassankint humus-réteggel vonták azt be. Majd a szelek magokat hintettek rája — s így keletkezett a korall-hegy vegetácziója. A meszes talajból fü, növény, bokor, fa sarjadt elő, a meleg égalj mindezt még jobban elősegitette.

A távbeszélő összeköttetése az amerikai parttal.

Az ütegeket szemügyre veszik.

Standard-Island szeptember 23-dikán Haosziget előtt megállott, meglehetősen közelébe férkőzött, mert igen mély itt a tenger. A villamos csolnakokon néhány városlakó a szigetnek tart. A parttól még mintegy öt mérföldnyi útat kell megtenni, hogy az ember a faluba érkezzék, mely a legmagasabb domb hátán épült. Mindössze két-háromszáz lakosa van a falunak, jobbára gyöngyhalászok, tahiti árúházak rendes szállítói. A szigeten roppant sok a pandanus és mikimikis-myrtus, ezek fogamzottak meg először a sziget talajában, azután sorra jöttek: czukornád, ananas, taro, bryonia, dohány, kiváltképen pedig a kókuszpálma. Ez utóbbiból most a szigeten negyvenezernél több példány van. A «Gondviselésnek e fája» isten jóvoltából tenyészik, nem kell vele bajlódni. Gyümölcsét a benlakók főtáplálékuknak tartják, a pandanus gyümölcsénél sokkal jobb. Ezzel tartják sertéseiket, szárnyasaikat, sőt még kutyáikat is, mert a kutyahús kedves eledelök. A kókuszdióból pompás olajat is sajtolnak. Sok hajószállítmány koprah megy innen a kontinensre, hol azt jobban tudják értékesíteni.

Anaa szigetére Standard-Island szeptember 27-dikén érkezik.

Egyike a szigetcsoport legnagyobb szigeteinek, hosszra tizenöt, szélessége kilencz mérföld.

Említettük már, hogy ezt a szigetet 1878-ban egy cyclon elpusztította, emiatt Fakaravaba kellett áttenni a szigetcsoport székhelyét. A tropikus égalj hatalmas tenyésztő ereje következtében az ember elvárhatta volna, hogy néhány év alatt ezt a kárt maga a természet helyrepótolja. Igaz is, Anaa szigete annyira fölépült, hogy immár ezerötszáz lakója van.

Standard-Island a lehető legkedvezőbb helyen horgonyt vet, s a milliomosok közül számosan látogatnak el Anaara. Zorn Sebestyén és társai is ott vanak az első kirándulók között.

Meghallgatják a sziget keletkezésének történetét, mely szakasztott olyan, mint a többieké, aztán először Tuahova falvát keresik fel. A mészfal, vagyis korall-gyűrű itt mintegy négy-öt méter széles, a tenger felé pedig elég meredek falat képez, de a laguna felé épen úgy, mint Rairoán és Fakaraván mintegy száz tengeri mérföld területű lévén, mérsékelten hajlik le. Ezer meg ezer kókusz-pálma virul e korallgyűrűn; a sziget legfőbb s talán egyetlen kincse a kókuszpálma. Tuahovát egy vakító fehérségű fövenyhintette utcza szeli kétfelé. A franczia helytartó immár nem lakik itt, mióta Anaa a katasztrófa óta eljátszotta kis játékát. A helytartósági palota áll még ma is, csekély emelkedésű sáncz veszi körül, s a kis őrség kaszárnyájának ormán a franczia trikolor lengedez. Az őrség feje egy tengerész-őrmester.

Tuakova többi házai sem kunyhók a szó szoros értelmében, hanem kényelmes, egészséges házikók, nagyobbrészt korall-alapon épültek. A házakat pandanus-levelekkel fedik, s e becses fákból készülnek a házak ablakfái és ajtai. Helylyel-közzel veteményes kerteket is láthatni. Ezek a kis kertek pompásan festenek.

A szigetlakóknak feketés az arczuk bőre, nem valami jellegzetes a fajtájuk, nem is kifejezők a vonásaik; nem is olyan szeretetreméltók, mint a Marquise-szigetek lakói; mindazonáltal eléggé reá vallanak az egyenlítő tenger lakóinak szabására. Értelmes, szorgalmas faj ez, a Csendestenger lakóit fenyegető elsatnyulásnak bizonyára hathatósan ellenállanak.

Főiparuk a kókusz-olaj készítés. Ebből érthető meg, hogy olyan sok e szigeten a kókuszpálma. Ezek a fák épen oly gyorsan tenyésznek itt, mint a korall-hegyek képződnek az atollokon.

De van nekik egy ellenségük is, melylyel művészeink is megismerkedtek egyik kiránduláskor alkalmával. Letelepedtek vala egy tó partján, hogy pihenjenek s gyönyörködtek az ellentétben, mely a pázsit üde zöldje és a kék mennybolt között vala.

Ekkor előbb bámulattal, majd iszonyattal néznek egy pontra, a sűrű lombok között ugyanis zörgés-csörgés vonta magára figyelmöket.

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent, és minden könyvárusnál kapható:

KATHOLIKUS IMAKÖNYVEK

Tárkányi Béla imakönyvei kis zsebkiadásban:

vezércsillag az üdv elnyerésére. A kath. nőnem használatára. 2 acélmetszetű képpel.
fekete bőrkötésben, aranymetszéssel 2 frt,
franczia bőrkötésben « kapocscsal 3 frt,
fehér elefántcsont vagy teknősbékautánzat, csont- vagy aranykeresztte és kapocscsal 4 frt,
finom párnázott borjubőrkötésben, kapocscsal 5 frt,
kék vagy vörös bársonykötésben, sarokdiszitéssel 6 frt,
finom peluchekötésben, gazdag domborművü diszitéssel és kapocscsal 8 frt.

A hajadonok őrangyala. Öt finom acélmetszettel, fekete bőrkötésben, vörös metszéssel 1 frt 20 kr,
franczia bőrkötésben, aranymetszéssel, kapocscsal 3 frt,
kék vagy vörös bársonykötésben ezüst keresztte és kapocscsal 8 frt,
kis nyolczadrét alakban franczia bőrkötésben, aranymetszéssel és csattal 5 frt.

Uj rózsáskert. Acélmetszetü czimképpel, fekete bőrkötésben, vörös metszéssel 1 frt 50 kr,
franczia bőrkötésben, aranymetszéssel kapocscsal 3 frt,
kék v. vörös bársonyba kötve, keresztte 6 frt.

Vezérangyal a mennyei korona elnyerésére. Négy képpel, fekete bőrkötésben, aranymetszéssel 1 frt 20 kr,
franczia bőrkötésben, aranymetszéssel és kapocscsal 3 frt.

Nagybőjti kalauz. Krisztus kinszenvedésének és halálának 40 napi megszentelésére a nagyheti ájtatossággal, 1 képpel, félbőrkötésben 80 kr.

Ifjuság kalauza az örök életre. Énekekkel és zsoltárokkal. Egy czimképpel, vászonkötésben, aranymetszéssel 80 kr.

Magyar királyi államvasutak.

HIRDETMÉNY.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a temesvár-józsefvárosi állomáson levő uj felvételi épület befejező részének létesitésére szükséges épitési munkák végrehajtására. A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött föltételek, Budapesten a magy. kir. államvasutak igazgatóságának magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. III. em. 16. ajtó) és Szegeden az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az ajánlatokat legkésőbb 1897. évi április hó 15-én déli 12 óráig kell benyujtani alólirott igazgatóság épitési főosztályában (Teréz-körut 56. II. em. 10. ajtó). Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit évenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyujtani: «Ajánlat a temesvár-józsefvárosi felvételi épület előállitására.» Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyujtását megelőző napon, vagyis 1897. évi április hó 14-én déli 12 óráig 5000, azaz: ötezer o. é. forint bánatpénzt kell a magyar királyi államvasutak központi főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétijegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel.

Budapest, 1897 márczius hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesülés szerint a magyar délkeleti h. é. vasut versecz-gattajai vonalán f. évi márczius hó 15-ével uj menetrend lép érvénybe. Az uj vonatok közlekedési ideje a következő lesz. Az első vonat Verseczről reggel 3 órakor fog indulni és Gattajára reggel 4 óra 56 perczkor érkezni; a második vonat Verseczről déli 12 órakor indul és Gattajára d. u. 2 óra 24 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban az első vonat Gattajáról reggel 5 óra 40 perczkor fog indulni és Verseczre d. e. 8 óra 4 perczkor érkezni; a második vonat Gattajáról. d. u. 5 órakor indul és Verseczre este 7 óra 12 perczkor érkezik.

Budapest, 1897 márczius 7-én.

Az igazgatóság

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

MOLIÈRE ÉLETE ÉS MŰVEI

Irta

HARASZTI GYULA.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 4 frt 50 kr, vászonkötésben 6 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden kőnyvárusnál kapható:

Szépirodalmi könyvtár.

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 frt.

Legujabban megjelent kötetek.

A KIRÁLYI TANÁCSOSÉK

REGÉNY.

Irta

VÉRTESI ARNOLD

ARNOLD

Regény.

Irta

CSIKY GERGELY.

ANYA ÉS GRÓFNÉ

Regény.

Irta

PÁLFFY ALBERT.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Kámfor csöndesen folytatta:

— Gerjenben a választás reggelén felgyujtunk egy kazalt. Ezt már Blauval megbeszéltem s kifizettem neki. Már hordatja is ki a szalmát a gerjeni dombra. A nagy füstre a gerjeniek is, meg a szomszédos erdőtelkiek is hazafutnak.

— Derék fiú vagy, öcsém. Te keveset beszélsz, de sokat cselekszel.

— Így szoktam, — felelt szerényen a főszolgabiró, — ez a két manőver elvesz az ellenzéktől vagy négyszáz választót.

— Elég. A többit lenyomjuk.

— Van még egy kis dohánycsempészetem is . . .

— Mi az?

— Már kutatják a finánczok Tyukodon, meg Buzsákban. Jó arra, hogy husz-huszonöt főkolompost egy hétre eltegyünk láb alól.

— Ha szükség lesz rá, nem bánom. A te járásodról tehát jót állsz?

— Jót. Egyéb dolgom nem lesz?

— Dehogy nem, csak most jön a neheze. Azonnal mégy a csendőrökkel Szaploncára és rád bizom ezt a Tukoray Kázmért . . .

— Ki az?

— Az ellenzék jelöltje. Valami obskurus kalandor lehet. Mindenképen nehezítsd meg, hogy a néppel érintkezzék. Éjjel-nappal kövesd őt, s ha lehet, ugraszd ki innen. A pénzt ne kiméld. Az árgyélusát! — kiáltott ő méltósága, nagyot ütve az asztalra, — csak nem fogjuk eltűrni egy ilyen vad idegennek a betolakodását a mi édes vármegyénkbe! Eredj fiam!

Kámfor visszament a kávéházba s folytatta a biliárdozást kebelbarátjával, Bánkay Istvánnal, a «Szabadság» szerkesztőjével, miközben elbeszélte, hogy ő van megbízva a jelölt szemmel tartásával és megugrasztásával.

Bánkay a fejét rázta.

— Asszony nélkül nem megy az, barátom. Ha csak el nem szánod magadat a legnagyobb erőszakoskodásokra.

— Asszony, asszony, honnan vegyek én asszonyt?

— Kedves fiam, jegyezd meg, hogy a pesti ember egy szoknya után elmegy a világ végére is, s egy asszonyért elfelejt csapot-papot, politikát, istennyilát.

— Tudom, tudom, de honnan vegyek én ilyen asszonyt a vármegyében?

Bánkay a fejére ütött.

— Itt van Arabella.

— Miféle Arabella?

— Tátray Arabella, szintársulatunk primadonnája. Remek szép, eszes leányka . . .

Bánkay letette a dákót és elkezdett tapsolni.

— Pokoli ötlet. Arabellával megszöktetjük a jelöltet.

— Mit fizetünk neki?

— Pardon, komám, Arabella tisztességes lány, a ki megteszi ezt heczczből. Az igazgatónak adunk ötven pengőt, neki veszünk aranyórát, lánczczal és csinálunk egy fényes jutalomjátékot.

A két nagy stratéga azonnal a szinkörhöz sietett. Az igazgató huszonöt forint külön honoráriumért azonnal abbahagyta az előadást, azon ürügy alatt, hogy a primadonna roszúl

Linek Lajos rajza.

— Rosz jel, — mondá Tukoray.

lett, néhány békétlen csizmadialegénynek egy-egy koronát adott, s egy fél óra múlva Kámfor négyes fogata vágtatva távozott a városból. A főszolgabiróval szemben ült a szép Arabella s mellette egy öreg asszony, a kit a művésznő nyilvánosan *édes mamának*, négyszemközt pedig *hallja Slezáknénak* szokott szólitani.

Bánkay sóhajtva nézett utánuk, aztán hazament s *«A ripők»* czim alatt hozzáfogott a vasárnapi szám vezérczikkéhez.

A ripők: Tukoray Kázmér volt.

Az első állomás.

— Gyapaj, öt percz! — kiáltott a már többször ecsetelt vegyes-teherszállító és marhatovábbító vonat kalauza.

Ha csak az tekinthető gentlemannak, a ki a szavát megtartja, akkor ez a boldogtalan kalauz szörnyen párbajképtelen ember. A hol öt perczet igért, ott negyedórák teltek el: a hol semmit sem igért, ott legkevesebb öt percz telt el; s a hol fél órával kecsegtette a szerencsétlen utasokat, ott órák hosszu során át lustálkodott a vonat.

Ezt a megjegyzést Tukoray tette, de Savó rá mordult:

— A szellemes megfigyeléseidet tedd el boldogabb időkre. Itt vagyunk a kerületben.

Azonnal kiszálltak a másodosztályu kocsiból, mely már-már az éves lakás, sőt a szülei ház színében kezdett előttük feltünni és oda siettek, a hol a pesti küldöttség ült.

— Ez az, — mondá Kocsis gazda, — itt tessék az utazást megkezdeni. Mink megyünk odább, a falvainkat föllármázni.

Egy tizenhét-tizennyolcz éves suhanecz támogatta az állomás kerítését kivülről. Kocsis rá rivalt:

— Ki fia vagy öcskös?

— Elekes Mártoné.

— Szaladj be Gál Andráshoz és jelentsd be neki, hogy itt van a balpárti követ úr.

— Éljen a balpárt! — kiáltott lelkesen a fiu, meglobogtatva pörge kalapját és tova nyargalt a falu felé.

— Hallod a nép szivének első dobbanását? — szólt elérzékenyülten Savó.

Esteledett. Hőseink elbucsuztak a parasztoktól, a vonat eltávozott. A két ember az *Adóleengedések* könyvével megindult a falu felé, szivükben nemes elhatározás, zsebükben öt korona, kezükben egy-egy vékony sétapálcza, vállukon egy könnyü nyári felöltő — nem, ne túlozzunk, mondjuk *vállán*, mert Tukoraynak nem volt nyári felöltője.

Az állomáson túl óriási sár várt rájuk, Tukoray megdöbbenve nézett végig rajta. Kivágott lakkczipője, ha szemei lettek volna, még jobban megdöbbenve nézett volna végig rajta. Mert a dolog öt érdekelte közelebbről.

— Tudod mit, Mátyás? Kérdezzük meg még egyszer a sorsot.

— Hogyan?

— A fej annyit jelent: előre, az irás annyit jelent: hátra.

Savó feldobott egy koronát. A korona leesett és elgurult. Bele feküdt valahová a sárba és többé nem került elő soha. A növekvő sötétség lehetetlenné tette a hosszabb keresést.

— Rosz jel, — mondá Tukoray.

— Ménküt rosz. Azt jelenti, hogy a sors nem akar beleavatkozni a mi munkánkba. Vagy, hogy a sors nincs jelen minden rongyos faluban. Én csak a koronát sajnálom.

— A koronát? Kedves pajtás, az oly mindegy, hogy mi négy vagy öt koronával lépünk-e a politikai pályára. Előre!

— Ezt már szeretem, Kázmér! Előre!

Neki vágtak a sárnak és a sötétségnek. A sár marasztalólag czuppogott, de ők hősiesen lábalták. Csak arra vigyáztak, hogy az adóleengedések könyvét valahogy el ne ejtsék.

Már a falu végén voltak és még mindig semmi

jel se mutatkozott, melyből azt következtethették volna, hogy a Gál Andrásnak küldött üzenet a faluban mozgalmat idézett elő. A házak előtt csöndesen pipázgattak az emberek és ölbeli gyerekeiket csicsigatták az asszonyok.

— Jó estét emberek! — köszönt Tukoray, — hogy áll itt az ország becsülete?

Egy öreg paraszt illedelmesen visszaköszönt, aztán szóla:

— Nem mi ránk van az bizva, uram.

— De most épen kigyelmetekre van bizva.

— Hát akkor majd eligazítjuk, ha hiba találna lenni benne.

Egy nagy, lompos komondor végig szagolgatta jövevényeinket, de még csak el se vakkantotta magát.

— Nem rosz emberek ezek, — szólt jóindulatuan egy menyecske, — nézze csak Mihály bácsi, a kutya se ugatja meg őket.

A kutya nyilvánvaló rokonszenve jó hatást tett a parasztokra. A mint barátaink odábbodább mentek egy házzal, a nép mindig csatlakozott hozzájuk. A súgás-búgásból, érdeklődésből látták, hogy már mindenki tudja, kikkel van dolguk. Elekes Márton gyorslábu fia már az egész falut végig szaladta.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Franciából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Irtózatos nagy rákot láttak.

Talpra ugranak azon nyomban és reámeredtek a szörnyre.

— Huj, be undok egy dög! — kiált fel Yvernes.

— Hisz ez rák! — magyarázza Frascolin.

Csakugyan rák volt, a benszülöttek birgo-nak hívják, iszonyú sok van efféle a szigeten. Előlábaik ollója olyan erős, hogy velök a diót fel tudják törni, mert az a táplálékuk is. A mezőn tanyáznak, mint a borzok szoktak, a fák tövébe vájnak odut és kókusz-rostokkal bélelik ki. Éjjelenkint szoktak odúikból előmászkálni, fölszedegetik a lehullt diókat, ha pedig nem találnak eleget, felmásznak a fákra és onnan dobálják le.

Nem bántják a rákot, hogy megfigyelhessék, mit tesz. Egy nagy diót lát meg a bokrok között. Előbb kihámozza ollójával s aztán addig ütikopácsolja, mig feltörik, annak utána hátsó lábaival, melyek nagyon hegyesek, kivájja a belét.

Standard-Island hat órai időzés után ismét felszedte a horgonyt és folytatta útját a szigetchaos között észak felé tartva. Simcoë tengernagy biztos kézzel irányította. Milliard-City lakói folyton a tengerparton nyüzsögtek, hogy nézhessék a fel-feltünő szigeteket, melyek hasonlatosak valának egy-egy úszó virágkosárhoz, mintha az ember Hollandiában a virágvásárt bámulná.

Számos pirogua sürög-forog a szigetek partján, a két kikötőben, de arról szó sincs, hogy bárki is bejusson az úszó szigetre. A benszülött asszonyok közül több a vízbe veti magát és úszva közeledik a part mentén tova sikló műsziget felé. Miért nem csolnakon? kérdhetné valaki. A felelet egyszerű: a Tabu tiltja, hogy asszonyok érintsék a csolnakot.

Október 4-dikén Fakaravahoz jut Standard-Island. Mielőtt a két sziget lakói egymást kölcsönösen meglátogatnák, megjelenik a franczia helytartó a jobbparti kikötőben, s a kormányzó rendelete szerint a városházára kisérik.

Igen barátságos a találkozás. Bikerstaff Cyrus hivatalos gálában fogadja, a mint effajta alkalmaknál szokta. A helytartó öreg tengerésztiszt méltó társa e tekintetben, s udvariasabb két embert, mint ők, alig képzelhetni el.

Az ünnepélyes fogadás után a helytartót Munbar Callistus kalauzolja, megnézik Milliard-Cityt. Természetesen művészeink és Doremus Athanáz is hozzájuk csatlakozik, mint az úszó sziget franczia lakói. A helytartó nagyon örvend, hogy honfitársakkal találkozhatik.

Másnap viszonozza a kormányzó a hivatalos látogatást a helytartónál. A művészek is átmennek a szigetre s a helytartósági lakba sietnek. Nagyon egyszerű ház, mintegy tizenkét vén tengerészből áll az őrség. A langyos szél lengeti a ház ormán levő franczia zászlot.

Fakaravának székhelye ugyan a szigetcsoportnak, de Anaaval egy napon sem lehet emlegetni. A falu — mert városnak hiába neveznénk — világért sem fekszik oly festői szép helyen, a lakók sem maradósak ott. A kókusz-olaj készítésén kivül gyöngyház-kagylók gyüjtésével foglalkoznak a benszülöttek. A kagylók feldolgozását a szomszédos sziget — Taou — lakói üzik.

Tiz nap mulva tovább folytatja útját Standard-Island, még pedig kora hajnalban. Pomotou székhelyétől a szigetcsoport nyugati felének tart. Simcoë Ethel tengernagyot a szigetek és fövenydombok útvesztője sehogysem tudja kihozni a sodrából. A «Tenger rémé»-nek kanyargó ösvényén biztosan halad, el is hagyja a nélkül, hogy a legesekélyebb összeütközés lett volna a sziklahegyek s az úszó sziget pánczél-melle között. Eljut a Csendes-oczeánnak arra a pontjára, mely mintegy négy foknyi távolságra van Pomotoutól és a Társaság-szigetektől. Innen kezdve a tiz millió lóerejű Standard-Island kissé délnyugatnak veszi az irányát s egyenesen Tahitinak tart, annak a csodaszép Tahitinak, melyet Bougainville nem győz eléggé magasztalni.

XIII.

Tahiti-n.

A «Társaság-szigetek» vagy Tahiti a déli szélességnek 15° 52′ és 16° 49′ és a nyugati hosszuságnak 150° 8′ és 156° 31′ között terül el, természetesen Páristól számítva. Területe mintegy kétezerkétszáz négyzet kilométer.

Két különvált csoportból áll: 1. A szélek szigetei, Taïti vagy Tahiti-Tahaa, Tapamanoa, Eimeo vagy Morea, Tetiaroa és Meetia — ezek mind franczia főhatóság alatt állanak. 2. A szél alatt levő szigetek Tubuai, Manu, Huahine, Racatea-Thao Bora-Bora, Moffi-Iti, Mautipi, Mapetia, Bellingshausen és Scilli — ezeken benszülött főnökök az urak. Az angolok «György-szigetei»-nek nevezték el, ámbár Cook, a ki ezeket felfedezte, a londoni királyi Társaság tiszteletére «Társaság-szigetek»-nek keresztelte el. A legujabb statisztikai adatok szerint negyvenezer lélek lakik rajtok, benszülöttek és bevándoroltak együttvéve.

Éjszak-kelet felől közeledve a szél szigetei közül Tahiti bukkan fel először a hajósok szeme előtt.

A milliomosok ez alkalommal először kötnek ki Tahitiban. Mult évben később indultak el. Nyugat felé csak Pomotouig jutottak, onnan visszamentek az egyenlitőhöz. Pedig a Társaság-szigetek a Csendes-oczeánon a leggyönyörübbek.

Október 17-én pitymallatkor Tahiti szigete felmerül a láthatáron, még pedig az éjszaki partja a szigetnek.

Tahiti területe 1042 négyzet kilométer. Lakóinak száma 1876-ban hétezer bennszülött, háromszáz franczia, egyezerszáz külföldi volt, ma nincs több, mint hétezer.

Mióta 1842 szeptember 9-én a véd-uralmat alapították, Tahiti közigazgatását hat ügyosztályra és huszonegy kerületre osztották fel.

Standard-Island a szigethez mintegy mérföldre közeledik; korall-alapon nyugszik, a mely alap a tenger mélyéből mered fel. Az úszó sziget lakói már ezalatt is megbámulhatják a sziget hatalmas mivoltát, a hegyeket, melyek a természettől jobban megáldottak, mint a Sandwich-szigetekéi, az erdős völgyeket, a pázsitborította hegyormokat, a felnyuló szikla-csúcsokat, melyek hasonlatosak valamely gót templom pilléreihez, a kókusz-pálma övet, mely keretbe foglalja, s a sziget partjához csapódó tenger hullámtaraját.

Egész napon át nézegettek látó-csöveiken át a milliomosok, és a párisiak a jobbparti kikötőből a nagyszerű sziget újabb meg újabb szépségeit; a Papenoo kerület egész terjedelmében feltünt, a széles völgyet a hegyaljában eredő folyó szeli ketté, s mert korall-gyürű útját nem állja, zuhogva rohan a tengernek, s betemetkezik annak hullámaiba; továbbad láthatják Hitiaa-kikötőt, innen szállitják a narancsot milló számra San-Franciscóba; végül Mahæna, mely 1845-ben annak a döntő, véres ütközetnek a színhelye volt, melyben a benszülöttek erejét a hóditók végkép megtörték.

Délután érkeznek Taravao keskeny földnyelvnek átalellenébe. A félszigetet körülhajózva Simcoë tengernagy úgy irányitja a Standard-Islandot, hogy a milliomosok kényelmesen megnézhetik Tantira termékeny mezeit, a számos vizesést, melyek ezt a szigetet olyan bámulatosan széppé teszik.

És a mint a nap kezd alához alhanyatlani, biborfény önti el a tájat, az árnyalatok szelidülnek, a szinek meleg, áttetsző párázatokba olvadnak. Majd határozatlan körvonalú tömeggé válik az egész, a levegő megtelik narancs- és czitromfák illatával, kósza szellő hordja szerte-széjjel. Az alkonyat rövid ideig tart, aztán beáll az éj.

Standard-Island megkerüli még a sziget legdélibb pontját s hajnalhasadtával a nyugati partnál megállapodik.

Taravao kerület kultivált és nagyon népes, a narancserdőkön keresztül pompás útak kanyarognak és összekötik a szomszédos Papeari kerülettel. Legkiemelkedőbb pontján egy kisded erőditményt láthatni, mely a sziget mindkét részét dominálja; a lőréseken kinyulik néhány ágyunak csöve. A háttérben terül el a Phaëton-kikötő.

Standard-Island meglassítja menetét. Egymás után bukkannak fel az egyes kerületek: Papeïri néhol mocsaras rónáival, Mataiea, Papeuriri, a pompás kikötő, aztán egy hosszú-hosszú völgy, melyen végig hömpölyög Vaihiria folyója, a háttérben pedig ötszáz méter magasra nyuló hegy, mely hasonlít egy rengeteg félkilométernyi öblü mosó-teknőhöz. Ez az ős régi krater telve van édes vízzel, s a tengerrel semminemü összeköttetése nincsen.

Feltünik Ahauraono kerület, holott sok a gyapot-cserje, aztán Papara, szintén szorgalmasan megmüvelt föld, tovább szemökbe ötlik a Mara-földnyelv innenső felén a nagyterjedelmü Paruvia völgye, mely a Gyémánt-hegy aljától huzódik, s a Punarun vize öntözi. Faapunan innen előbb a Tatao-csúcsot, a Foa torkolatát pillantják meg, ekkor Simcoë tengernagy kissé éjszak-keletnek irányítja az úszó-hajót, Motu-Utat ügyesen kikerüli s este hat órakor a Papeete öböl elé érkezik.

Az öböl nyilásánál látszik a sziklapart szeszélyes kanyarodásához alkalmazkodó csatorna. Simcoë tengernagynak nincs kalauzra szüksége, mint a csatornába vesztegló czethalászó-hajóknak. Nem sokára megjelenik egy sárga zászlós csolnak. Az egészségügyi rendőrség emberei ülnek rajta, a jobbparti kikötőben tudakozódnak. Tahitiban nagyon szigorú az ellenőrzés, egy léleknek sem szabad addig partra szállnia, míg a kikötő orvosa egy tengerésztiszt jelenlétében meg nem vizsgálja.

Mihelyt a kikötőbe érkeznek, rögtön értekezik az orvos Standard-Island hatóságával. Csak formalitás az egész. Milliard-Cityben beteg ember nincsen. A hivatalos engedélyt a partra szállásra nyomban megadják. Standard-Island lakói a holnapi nap reményével hajtják éjjeli nyugalomra a fejöket.

Hajnalhasadtával ágyuk bömbölnek. A Ramsporn-üteg huszonegy ágyulövéssel üdvözli Tahiti szigetét, s a franczia főhatóság székhelyét. Az observatorium tornyán lengő arany napos, vörös zászló háromszor hajlik meg.

A kikötő ágyui minden ágyulövést viszonoztak: Tahiti vendégül fogadja Standard-Islandot.

Már kora reggel nagy a sürgés-forgás a jobbparti kikötőben. A villamos kocsik csak úgy ontják az utasokat, a kik mind át akarnak kelni a szigetre. Zorn Sebestyén és társai a legtürelmetlenebbek közé tartoznak. Standard-Islandnak nincs annyi csolnakja, hogy mind átszállithassa őket, a benszülöttek ajánlkoznak tehát, hogy átszállítják a jobbparti kikötőből a szigetre; mindössze hat kabelhossznyi útról van szó.

Legelőször természetesen a kormányzónak kell a szigetre jutnia, hogy Tahiti, hatóságánál hivatalosan tisztelegjen és meglátogassa a királynét.

Délelőtt kilencz órakor Bikerstaff Cyrus és két titkára: Ruge Bertalan és Harcourt Hubert teljes díszben helyet foglalnak a dísz-csolnakban. Hozzájuk csatlakoznak még a két városrész előkelői: Tankerdon Jem és Coverley Nat is köztük van természetesen, továbbá Simcoë

tengernagy, Stewart ezredes és tisztjei egytől-egyig ünnepi díszben, csillogó egyenruhájokban — átkelnek a szigetre.

Zorn Sebestyén, Yvernes, Pinchinat és Frascolin, továbbá Dorémus Athanáz, Munbar Callistus, s nehány városi hivatalnok egy másik csolnakon helyezkednek el.

Papeete igen pompás egy kikötő, olyan mély, hogy a legnagyobb hajók is horgonyt vethetnek benne.

A villamos csolnakok méltósággal teljesen siklanak el a villákkal, kéjlakokkal beépített part mentén, a kikötött hajókat érintve. Egy szép szökőkút mellett kötnek ki, mely egyúttal gyüjtő-medencze is, a hegyekről leszakadó zuhogó patakok bőségesen megtöltik vízzel.

Bikerstaff Cyrust és kiséretét a benszülöttek egész tömege várja a parton, ujjongva fogadják a csodaművű úszó sziget lakóit.

Minek utána a lelkesedés némileg lecsillapul, a jövevények Tahiti kormányzójának palotájába mennek.

Munbar Callistus, a ki főintendánsi díszkormányzói palota felé. Köröskörül kókuszpálma, peru-balzsamfák, egész narancs-ligetek, goyavák, kaucsuk-fák, stb. A palotának csak fedele látszik ki a fák lombjai közül. Homlokzata diszes; egy emeletes épület. Itt gyültek össze a sziget főbb tisztviselői, a gyarmatoscsendőrség dísz-lövéssel fogadja az érkezőket.

A sziget kormányzója oly szeretetre méltó udvariassággal fogadja Bikerstaff Cyrust, hogy annak mását az angol főhatóság alatt álló szigeteken bizonyára nem tapasztalta. Megköszönt, hogy Standard-Island meglátogatta Tahitit, s reméli, hogy ez a látogatás, melyet Tahiti, sajnos, nem viszonozhat, minden évben ismétlődni fog. A hivatalos tisztelgés eltart félóráig, s abban állapodnak meg, hogy a sziget hatóságait Bikerstaff Cyrus holnap Milliard-City városházában fogadja.

— Szándékuk, hogy Papeete előtt nehány napig vesztegeljenek? — kérdi a sziget kormányzója.

— Körülbelől két hétig itt maradunk, — feleli Bikerstaff

— Miért ne kezdenők meg akár ma? — kérdi Yvernes, kinek már valósággal viszketett a talpa.

— Mert Standard-Island hatósága előbb még a sziget királynéjánál akar tisztelegni, az pedig kivánatos volna, hogy önök is jelen legyenek.

— És holnap? — kérdi Frascolin.

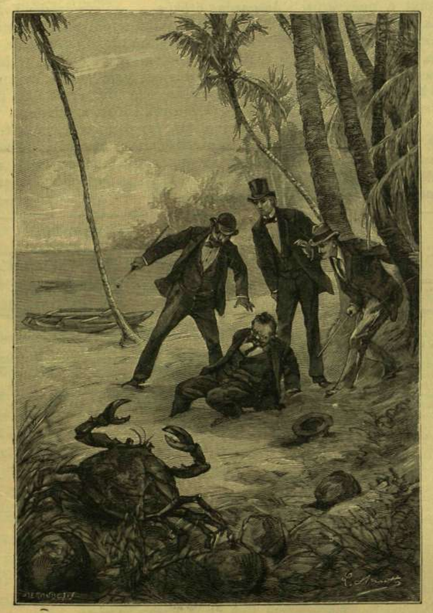
— Holnap a sziget kormányzója adja vissza látogatásunkat, és illendő dolog volna, ha . . .

— Ha mi is jelen volnánk — egészíti ki Pinchinat. — Helyes, főindentáns úr, ott leszünk.

A kormányzó palotájából Bikerstaff Cyrus kiséretével a királynő palotája felé veszi útját. Árnyas fák alatt sétálva mindössze negyed óráig kell sétálniok.

A királynő háza igen szép helyen fekszik, árnyas fák övezik köröskörül.

Két emeletes, négyszög épület, svájczi stilben épült, két sorban erkélyek vonulnak végig. A második emeletről lenézve, ültetvények hosszú sorát látja az ember, elnyulnak egészen a városig, azontul pedig felcsillan a tenger tükre. Szóval igézetesen szép fekvése, kényelmes pár nem pazar fénynyel berendezett ez a palota.

Talpra ugranak nyomban.

A Diadém. Tahitin.

ruhájában nagyszerüen fest, hívja a művészeket is, hogy tartsanak velök. Természetesen nagy örömmel csatlakoznak hozzájok.

Nemcsak Tahiti áll franczia főhatóság alatt, hanem Morea és a szomszédos szigetcsoportok is. Egy magas rangú polgári hivatalnok kezében van a főhatalom, alárendeltje egy osztálytő, a ki a hadi és tengerészeti ügyeket, a gyarmat és város pénzügyeit, meg az igazságszolgáltatás ügyét intézi. Az államtikár dolga a polgári perrendtartás. Ezeken a szigeteken, valamint Moreán, Fakaraván és Pomotuon, meg a Nika-Hivahoz tartozó Taio-Hæn vannak a helytartó helyettesei, továbbá egy-egy békebiró. 1861 óta van a kereskedelem és földmüvelésnek is külön választmánya, mely évenkint egyszer ülést tart Papeete-ban. Itt van a tüzérség és műszaki katonaság vezérkara is. A hadsereg gyarmatoscsendőrökből, tengerész-tüzérekből és gyalogságból áll. A katholikus vallás gyakorlására egy plébánosnak, egy tábori lelkésznek, s kilencz hittérítőnek van gondja, kik a különféle szigeteken elszórtan müködnek.

A szigeteken levő falvakban benszülött biróság, községtanácsféle van. Az úgynevezett *tavana* az elnök, van azonkivül egy biró, egy mutoïfőnök, s két esküdt, kiket a község lakói választanak.

A társaság pompás fák árnyékában halad a

— Akkor módjukban lesz egy franczia hajórajt látni, mely e hét vége felé érkezik kikötőnkbe.

— Örvendeni fogunk, kormányzó úr, ha Standard-Islandban vendégeinkül tisztelhetjük majd.

Bikerstaff Cyrus rendre bemutatja kiséretének tagjait: titkárait, Simcoë Ethel tengernagyot, Stewart ezredest, a többi tisztviselőket, a főintendánst, s a kvartett müvészeit . . . ez utóbbiak francziákhoz méltó honfitársi fogadtatásban részesülnek.

Egy kissé kényes dolog volt, hogy miképen mutassák be Milliard-City két pártvezérét: Tankerdon Jem-et és Coverley Nat-t . . .

A sziget kormányzója segit a dolgon. Már jó eleve értesült arról a vetélkedésről, mely a két hirhedt millomos között van, s oly tapintatosan, olyan diplomatikus finomsággal oldja meg a kérdést, mintha az már eleitől kezdve ilyetén módon lett volna elintézve. Bikerstaff Cyrus tehát nagyon megelégedetten távozik a palotából.

Magától értetődik, hogy Zorn Sebestyén és társai lehetőleg Papeeteben időztek, hogy a legjelentékenyebb helyekre kiránduljanak, Tatorapu félszigetet is látni óhajtották.

Elmondották szándékukat Munbar Callistusnak is, a főintendáns természetesen helyeselte.

— Csak azt a jó tanácsot fogadják el tőlem, hogy mielőtt felkerekednének, pihenjenek két napig.

A királynő daczára a franczia hatóságnak nem vesztett semmit a tekintélyéből. A kormányzó palotáján, meg a középületeken, a kikötőben veszteglő hajók árbóczán a franczia trikolor lengedez ugyan, de a királyi palotán ott van még mindig a sziget ősrégi zászlója. Vörösfehér keresztcsíkok a felső, belső szögletben pedig háromszinű ujjas.

Tahiti szigetét Quiros fedezte fel 1706-ban, s elnevezte «Sagittoria»-nak. A szigetcsoport többi tagjait Wallis (1767) és Bouganiville (1768) fedezték fel. Az idétt Oberea királynő uralkodott a szigeten, halála után a Pomare-dinasztia jutott hatalomra.

Jelenleg VI. Pomare a szigetcsoport koronás úrnője.

A közlékeny Frascolin ugyancsak igyekszik megfelelni új czimének: már t. i., hogy a Csendes-oczeán Larousse-a. Minden históriai és életrajzi adatot apróra elmond társainak s szivükre köti, hogy mily ajánlatos azt a népet ismerni, melylyel az embernek dolga van.

A hevülékeny Yvernes egészen oda van Tahitinak költői szépségü tájaitól. Eszébe jutnak Bougainville és Dumont d'Urville lelkes útirajzai, s épen nem titkolja el, hogy lázas kivánccsisággal várja a pillanatot, midőn majd szemtől-szembe láthatja ez új Kythera úrnőjét.

Standard-Island kormányzóját, hatóságait, az

előkelők küldöttségét nagy ünnepélyességgel fogadta a királyné.

VI. Pomare királynő negyvenkét éves, a szigetlakóknál divatos rozsaszínű ruhája van. Bikerstaff Cyrus hódolatát nyájas méltósággal fogadja, oly fenség ömlik el az egész lényén, hogy Európa bármely uralkodónője büszke lehetne arra. Kegyesen válaszol, még pedig tiszta franczia kiejtéssel, mert a sziget előkelő társaságának ez a divatos nyelve. Ő felsége abbeli óhajtásának is kifejezést adott, hogy szeretné közelebbről megnézni a Csendes-oczeán gyöngyét, mely mindenütt szóbeszéd tárgya.

A kvartett tagjairól sem feledkeznek meg a bemutatásnál. A királyné kegyesen tudtokra adja, hogy egyszer szeretné őket hallani. A művészek hódoló alázattal hajlanak meg, s oly értelemben nyilatkoznak, hogy bármely pillanatban rendelkezésére állanak ő. felségének. A főintendáns pedig a királyné kívánságát olybá veszi, mintha parancs volna.

Az audienczia félóráig tart, akkor is, mikor eltávoznak a palotából, díszlövéssel tisztelik meg a csendőrök, a minthogy megérkezésük alkalmával fogadták.

Visszatérnek Papeeteba. A tiszti kaszinóba betértek, hol a helyőrség tisztjei lunch-csal várták a társaságot. Patakokban folyt a pezsgő, tósztok kergetőznek, s hat óra felé jár az idő, mikor a villamos csolnakon elindulnak a papeetei kikötőből.

Este egybegyülnek művészeink a kaszinó társalgójában.

— Hangversenyt kell adnunk a királyné tiszteletére, fiuk, — kezdi a szót Frascolin, — miféle darabokat vegyünk elő? Vajjon megérti-e Mozartot vagy Beethovent?

— Offenbach, Varney, Lecoq vagy Audran való-e ide? — vélekedik Zorn Sebestyén.

— Szó sincs róla, a bambula-t rántsuk elő! — veti közbe Pinchinat, miközben a néger táncz rithmusára illegeti-billegeti nyakát.

XIV.

Mulatságból-mulatságba.

Tahiti szigetén ezentúl minden évben ki fog kötni Standard-Island. Legalább ezzel a szándékkal telnek el a milliomosok láttára annak a barátságos fogadtatásnak, melyben őket a sziget francziái valamint a benszülöttek részesítik. Papeeteból egész rakás katona, polgár tódul az úszó szigetre, bejárják a mezőt, sétálgatnak a parkban, az avenue-kön, de még csak árnya sincs holmi összekoczánásnak, mely a kölcsönös jó viszonyt közöttük megzavarná. Arra természetesen vigyáz a rendőrség, hogy a szigeten tahiti-i ember ne maradjon a megszabott látogatási időn túl.

A hosszabb itt időzés alatt egyik-másik milliomosnak az az ötlete támadt, hogy Papeeteban nyári lakot bérel, s az év egy részét ott tölti el. Olyan forma tervök van, mint a nagyvárosi embereknek, a kik kimennek pere-puttyostul falura, holott szántóvetők, turisták, kirándulók avagy, ha kedvök úgy tartja, Nimród-módjára éldegélnek. Villa-telep alapításán fáradoznak, a nélkül, hogy félniök kellene a klimától, melynek hőmérséke április és deczember között 14—30° között váltakozik.

A Tankerdon és Coverley család az elsők közé tartozik az előkelő Milliard-City-ek közül, a kik pompás palotáikból kiköltöznek, hogy Tahitiban telepedjenek meg a még kényelmesebb nyári lakokban; a Tatao földnyelven laknak Tankerdonék, a Venus-csúcson Coverley-ék. A két nyári-lak több mérföldnyi távolságra van egymástól, Tankerdon Walter kissé nagynak tartja ezt a távolságot. No de pompás út vezet Papeete-ból ide is, oda is.

Frascolin azt mondja Munbar Callistusnak, hogy e két család feje, mivelhogy átköltöztek Tapeete-ba, nem lehetnek jelen a sziget kormányzójának fogadtatásán Milliard-Cityben.

— Annál jobb, — vélekedik felvillanó szemmel a főintendáns, — legalább nem kell tartanunk semmi kellemetlenségtől. Mert uram fia, mit szólanának ahhoz Tankerdonék, ha a kormányzó előbb Coverley-ékhez fordulna — és mint Coverley-ék, ha megfordítva történne? Bikerstaff Cyrus csak örvendhet, hogy ez a két család nem lesz jelen.

— Nincs semmi reményök önöknek arra nézve, hogy e két család vetélkedésének egyszer csak vége szakad? — kérdé Frascolin.

— Isten annak a tudója, — feleli Munbar Callistus. — Meglehet, hogy ez csupán a kedves Waltertől s a bájos Dianától függ. . .

— Eddigelé persze úgy látszik, hogy a két dúsgazdag örökös . . . — vág közbe Yvernes.

— Se baj! szakítja félbe a főintendáns, — nem kell egyéb, mint hogy egyszer alkalom adódjék . . . a többi magától jön, s hahogy a szerencsés véletlen nem játszik kezünkre, nos hát a mi kedves szigetünk érdekében majd hajánál fogva rántjuk elé ezt a véletlent.

Ezt mondván, oly pompás pirouettet-t produkál a főintendás, hogy Dorémus Athanáz, ha látta volna, bizonynyal megveregeti a vállát. Becsületére vált volna egy mult századi marquisnak is. (Folytatása következik.)

ELSŐ MAGYAR ALTALÁNOS BIZTOSITÓ-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

I. Tüz-, szállitmány- és jégbiztositási üzlet.

KIADÁSOK. Harminczkilenczedik évi zárszámla 1896 jan. 1-től decz. 31-ig. BEVÉTELEK.

I. Tűzbiztosítás.		**I. Tűzbiztosítás.**	
Kifizetett károk a viszontbiztositott rész levonása után	150832'88	Az 1895. évről áthozott készpénz díjtartalék a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül 417,616,125 frt 89 krnyi köt. biztosítások után, valamint a f. évben lej. díjrészletekből bef. díjak ... frt 5604577'95 lev. törl. díjak frt 554,102'45 viszont. díjak » 732,844'11 lejárt visszbzt. díj-részletek » 1,204,155'62 » 2,481,102'18	2000000—
Függőben maradt károk tartaléka	118120'63		
Szerzési költségek a viszontbiztositott rész utáni bevétel levonásával	24433'891		
Jövedelmi adó és bélyeggilltékek	12405'74		
Postaköltség	5164'95		3120475'77
Adakozások közhasznu czélokra 4586 frt 85 kr. tartalék levonása után	2278'17	lejart visszbzt. díj-részletek » 1,204,155'62 » 2,481,102'18	
A tűzbiztositási üzletet terhelő igazgatási költségek	53342'05		
Behajthatlan követelések leirása	6589'51	Az 1895. évben függőben maradt károk tartaléka	95019—
A következő évek készpénz-díjtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	2000000—		
II. Szállitmány-biztositás.		**II. Szállitmány-biztositás.**	
Kifizetett károk a viszontbiztositott rész levonásával	64315'12	Az 1895. évről áthozott díjtartalék ... 21.240,6'0 frt 51 krnyi kötött biztositások utáni díjak ... frt 219,363'83 levonva: törlesztett díjak ... frt 16,875'44 viszontbizt. díjak 123,931'15 » 140.809'59	20000—
Függőben maradt károk tartaléka	13353'41		
A szállitmány-biztositási üzletet terhelő szerzési és igazgatási költségek	21537'75		78554'24
A következő évnek díjtartaléka a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül	20000—	Az 1895. évben függőben maradt károk tartaléka	23667'75
III. Jégbiztositás.		**III. Jégbiztositás.**	
Viszontbiztositások és törlések	3405'21 87	76.418,591 frt 71 krnyi kötött biztositások utáni díjak	1590319'23
Kifizetett károk a viszontbiztositott rész levonásával	1286'26818		
Szerzési és igazgatási költs. a viszontbiztositások utáni bevételek levonása után	224119'32	**IV. Egyéb bevételek.** Bevált. szelv. után, valamint egyéb befolyt kamatok és árfolyamnyereség eladott értékpapirok és ideg. pénznemek után	3581'23'79
Behajthatlan követelések leirása	2109'30	Társasági ház tiszta jövedelme	24642'71
1896. évi nyeremény	756'363'70		731380'2'45
	731380'2'45		

VAGYON. Mérleg-számla 1896. évi decz. 31-én. TEHER.

Elhelyezett tőkepénzek takarékpénztárak- és bankoknál	2960246'23	Részvényalaptőke: teljesen befizetett 2000 egész részvény à 1000 frt	2.000.000—
2.055,900— Magyar földhitelintézet 4%-os korona értékü zálogleveleik à 99 — frt 2.035,341'—		teljesen befizetett 2000 fél részvény à 500 frt	1.000.000—
730,000— Pesti m. kereskedelmi bank 4½%-os zálogleveleik à 100 — frt	730,000—	Társasági tartaléktőke	3000000—
700,000— Magyar földhitelintézet 4%-os talajjavitás és szabályozási zálogleveleik à 97 — frt	679,000—	Külön tartaléktőke	600720'80
7956 drb. Magyar-francia biztosító részvény-társasági részvények à 100 — frt	793,600—	Tüzbiztosit. díjtartalék készpénzben a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül	2020000—
1209 drb Bécsi biztosító társasági részv. à 245 — frt	296,205—	Szállitmány-biztositási díjtartalék készpénzben a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül	20000—
15,600.— Pesti Lloyd társ. kötvényei à 100 — frt	15,600—	Tüzbiztositási függő károk tartaléka	118120'63
A fenti értékpapirok után az év végéig esedékes kamatok	45805'67'90	Szállitmány-biztositási függő károk tartaléka	13353'41
	30,821'99	Különféle hitelezők	441167'33
Leszámitolt, visszleszámitolt s egyéb váltók	912143'20	Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok	282—
A társaság háza	650000—	Első m. ált. bizt.-társ. «Lövay-alap»	84035'81
Erzsébetteri házak jelzálog-kölcsön számla	485000—	Első magyar által. biztosító-társaság «Erzedves alaptőke»	30000—
Különféle adósok:		Tiszti segélyalap	5372'45'39
a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőségeknél	7945'20'39	Elet biztositási osztály folyó számlán	23342'3'65
b) Maradványok idegen biz. intézeteknél	2218'36'41	1896. évi nyeremény	756363'70
Jégbiztositási osztály folyó számlán	2003'47'81		
Központi pénzkészlet	3409'6'76		
	1083'6058'85		1083'6058'85

* A külön tartalék az 1896. nyereményből 701,696 frt 14 krra emelkedett.

II. Életbiztositási üzlet.

KIADÁSOK. Harmincznegyedik évi zárszámla 1896 január 1-től decz. 31-ig. BEVÉTELEK.

Törlesztett kötvények dija	318764'65	A mult évből áthozott díjtartalék ... frt 27.779,598'49 levonva a tulélési csoportokra eső részt frt 40.045'83	27739552'66
Visszavált kötvényekért	368758'93		
Halálesetek után kifizetett károsszeg	1085054'68		
Lejárt kiházasitási tőkékért	942658'27		
Kiházasitási biztositásoknál halaleset következtében divisszatérités	35885'36	Befolyt dijak: ez évben kiallitott kötvények után ... az előbbi években kiállitott kötvények után ... a biztositott tőke emelésére ford. nyeremények	3307368
Függőben levő károk és dijvisszatérítések tartaléka	21932'09		4150005'43
Függőben levő kiházasitási tőkék tartaléka	23600'00		
Évjaradékokért	10474'91		1722'90
Viszontbiztositási dijak	8945'67		
Bélyegekért	8424'71	Mult évi függőben volt károk és dijvisszatérítések tartaléka	2835'90
Irodai bér, postaldjak, nyomtatv., uti s egyéb költség	2057'36'39		
Tiszti fizetések	8723'179	Mult évi függőben volt kiházasitási tőkék tartaléka	11707'60
Jövedelmi adóért	5465'01		
Orvosi dijakért	3999'84	Illetékek	98688'69
Szövedelmi és dijbehajtási költségek	3644'24'88	Kamatjövedelem	127433'07
Kisorsolt biztositások tartaléka	17000—		
Behajthatlan tartozások leirása	1369'1'32		
Dijtartalék az év végén	2955038'99		
1896. évi nyeremény	24738'974		
	3401112'793		3401112'793

VAGYON. Mérleg-számla 1896. évi decz. 31-én. TEHER.

Értékpapirok ... frt 26.607,407'54 ugyanis:		Dijtartalék: ... frt 30.137,464'61 levonva a viszontbiztositási dijtartalékot ... frt 587,080'62	29550383'99
100,000 Kor. n. é. m. kir. 4%-os kor. járadék 99 frt 25 krjával	4962'5		
33,700 frtnyi m. kir. 4%-os aranyjaradék 122 frt 25 krjával	4119'8'25		
6.637,500 frtnyi m. földhitelint. 4%-os záloglev. 99 frtjával	6571'125 —		
6.231,600 frtnyi m. földhitelint. 4%-os talajjavitási és szabályozási zálozlevelek 97 frtjával	6044'652 —	Biztossági alap	1889'1'21
1.418,000 Kor. n. é m. földhit. 4%-os kor. zálogl. 99 frtjával	701'910 —	Kihazasitási tőkék nyereménye	5354'3'15
218,000 frtnyi pesti m. ker. bank 4½%-os zlgl. 100 frtjával	2180'00 —	Függőben levő károk és dijvisszatérítések tartaléka	21932'09
68,000 frtnyi pesti m. kereskedelm. bank 4½%-os községi közönkötvényei 100 frtjával	680'00 —	Függőben lévő kiházasitási tőkék tartaléka	2309'05'60
101,000 frtnyi kisbirt. orsz. földhitelint. 4½%-os záloglev. 100 frtjával	1010'00 —	Dijleszállitásokra vonatkozó nyeremények tartaléka	344'77
95,000 frtnyi kisbirt. orsz. földh. int. 5%-os zlgl. 100 frtjával	950'00 —	Tulélési csoportok számlája	5134'645
144,000 frtnyi m. orsz. közp. takarékp. 4½%-os záloglev. 100 frtjával	1440'00 —	Előre fizetett dijak az 1897—98. évekre	194'78
542,000 frtnyi egyesült budapesti főv. tkp. 4½%-os zálogl. 100 frtjával	5420'00 —	Fel nem vett nyeremények 1895. évről	14'609
30,000 frtnyi m. jelzálog-hitelb. 4%-os nyeremény kölcs. kötvényei 122 frtjával	366'00 —	Kisorsolt biztositások tartaléka	17000—
281,000 frtnyi m. jelz.-hitelbank 4½%-os zlgl. 100 frtjával	2810'00 —	Viszontbiztositó intézetek és mások követelései	2612'605
2.480,200 frtnyi Budapest főv. 4½%-os kölcsönkötvényei 100 frtjával	2480'200 —	1896. évi nyeremény	24738'974
1.699,500 frtnyi m. kir. államv. ezüstkölcs. 4½%-os kötv. 100 frtjával	1699'500 —		
97,600 frtnyi m. kir. keleti vasuti államkölcsön 5%-os aranykötvényei 120 frtjával	117'120 —		
199,800 frtnyi m. kir. 4%-os földtherment. kötvények 97½ frtjával	1953'04'50		
6.000,050 frtnyi m. kir. italm. jogkárt. 4½%-os kötvények 100 frtjával	6000'050 —		
Besztercebánya-brezovai és piski-vajdahunyadi vasuti els. kötv.	1007'408'14		
36,000 frtnyi egyesitett államadósság 4%-os papirjár. (május—november lejár) 101 frt 50 krjával	365'40 —		
504,677 Lire 70 c. olasz 5%-os járadék és kamatai	2169'24'65		
Tulélési csoportok értékpapirjai: 50,250 frtnyi m.k. italm. jogkártalanitási 4½%-os kötv. 100 frtjával	502'50 —		
1896-ban esed. kamat. és elszám. pénzküldemény	1689'04'44		
Jelzálog-kölcsönök	2024'35'60		
Kötvény-kölcsönök	3047'604 —		
Viszontbizt. kötvény-kölcsönök	8635'09		
A központ tartozása folyó számlán	2334'2'65		
Vezér- és főügynökségek és mások tartozásai	740'844'67		
	31079'255'04		31079'255'04

Budapest, 1896 deczember hó 31-én.

Agoston József, aligazgató, mint az életbizt. osztály főnöke. **Szende Károly**, a központi könyvezés főnöke.

Az igazgatóság: báró **Harkányi Frigyes**, **Jeney Lajos**, **Ormody Vilmos**, báró **Schosberger Zsigmond**, grof **Zichy Nándor**.

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készülteknek és azok egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőknek találtuk.

Budapest, 1897 márczius hó 15-én. A felügyelő-bizottság: **Gróf Batthyány Géza**, **Giczey Samu**, **Jekelfalussy Lajos**, **László Zsigmond**, **Szitányi Izidor**. **Kaczvinszky János**, életbizt. könyvvivő.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Egy paraszt megfogta Savót, a kit testesebb alakja miatt jelöltnek tartott.

— Gál Andrásban ne bízzék, — sugta oda bizalmasan.

— Miért?

— Megvették. Pedig első embere volt a balpártnak. Roszúl állunk.

— Hogy-hogy?

— Az utolsó választáson egy szálig balpártosok voltunk. Hát most emiatt kirostáltak egy kicsit bennünket. Százegyven szavazó helyett csak huszonöt van a faluba.

— Hallod Kázmér?

— Hallom. De tán ezt a vén gazembert is fizetik, hogy rosz híreket mondjon nekünk.

— Az bizony meglehet.

Megint egy másik gazda furakodott hozzájuk.

— Nagyon vártuk az urakat, — szólt.

— Miért?

— Ki a pénzért, ki az elvért. Csak nem elégedhetünk meg egy jelölttel. Hisz akkor hova lesz a szabad választás?

— Kérek alássan egy tollat, — szólt egy legény.

— Nincs még fiam, — felelt Savó, — hozzák holnap utánunk.

— Hát a zászlóval mi van? — kérdezték többen.

— Lesz, a mennyi csak kell. Nem kell türelmetlenkedni. Hisz előbb körül kell nézni, hogy nem vernek-e agyon?

— Dehogy, kérem alássan, — szólt egy öreg paraszt megnyugtatólag, — hisz itt mindenki a balpárthoz huz, ha a jobbpártra szavaz is.

— Hallod Mátyás?

— Hallom. Kár volt le is szállni itt azért a pár voksért.

— Vigye el az ördög, ha már itt ragadtunk, vágjunk jó képet hozzá.

A koresma elé értek. A zsidó kint állt a küszöbön és nagyot köszönt. Barátaink be akartak menni.

— Kérem nagyságos urak, nem lehet, — szólt a korcsmáros levett kalappal.

— Miért?

— Két hétre kibérelte a korcsmát a Szalánczy gróf úr, a jobbpárti követ.

— De éjjeli szállást csak ád?

— Igenis, de italt nem, se gyülést nem lehet itt nálam tartani.

— Halljuk a szavalást! — kiáltottak a parasztok.

A zsidó odahajolt hozzájuk.

— Kérem, becsületemre mondom, igazat mondok, — szólt suttogva, — a ki itt áll a csapatban, a közül nincs háromnak se szavazati joga. A ki valamit ért a balpártnak, azt mind kidobták. A többit megvették. Erre a falura keresztet lehet vetni.

— Magát is megvették, hát hogy higyjünk?

— Tessen megkérdezni akárkitől. Miért nincs itt Gál András, a legfőbb pártember? Azt is megvették. Szegény a nép, nagyságos úr, mit csináljon?

Savó és Tukoray összenéztek és egy ideig a tekintetükkel, némán tanácskoztak. Azután végig néztek a népen, mely meglehetős zajos tömeggé verődött össze a korcsma előtt.

— Halljuk a szavallást! — kiáltott néhány hang.

— Polgártársak! Barátaim! — kezdé Tukoray, — én szeme közé szeretek nézni az embereknek. Mint becsületes magyar ember jöttem a becsületes magyar emberekhez. Nem bujkálok a sötétségben. Majd ha látjuk egymást, akkor beszélünk egymással. Hozzák ide a falut holnap reggel. Éljen a szabadság!

— Éljen! Igaza van, jól beszél, ez már magyar ember, — ilyen megjegyzések voltak hallhatók a tömegből.

Tukoray és Savó pedig visszavonultak a korcsmába.

Se vége, se hoszsza az ünneplésnek.

(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

Háromféle becsület.

A kocsmáros a küszöbön állt és gondolkozólag nézett rájuk. Közeledtükre se mozdult el. Nagyon tünödött, hogy a jobbpárttal kötött szerződést nem sérti-e meg azzal, ha ide bereszti a balpárti jelöltet.

— Nagyon kényelmetlenül fogják az urak magukat érezni, — szólt eléjük.

— Hagyja csak barátom, — felelt rá Savó, — nem nyaralni jöttünk mi ide.

A zsidó vállat vont.

— Tessék!

Félreállt és kellemetlen hangon folytatta:

— Jobbra van az ivó, balra az én szobám. Tessék balra menni. Örzsi, hordozóskodjatok ki a pajtába, ott fogunk hálni a gyerekekkel a szalmán. Mi tetszik vacsorára?

— Süssön egy halom rostélyost, — rendelte Savó.

— Hús nincs idehaza.

— Csináljon paprikás csirkét.

— Soká tart.

— Eh, hát adjon szalonnát.

— Azt nem tartok.

— Hisz akkor éhen halunk.

A kocsmáros közömbösen vállat vont, mintha azt mondaná: Az se volna olyan nagy szerencsétlenség.

— Ember, rántottád csak van! — szólt Savó sötét tekintettel.

— Majd megnézem.

A kocsmáros eltávozott és ők beléptek a szobába. Két ágy és egy diván volt a jelentékenyebb butorzat a szobában, mely agyaggal volt kiverve. Szomorú, hideg és nedves volt ez a szoba s vékony öltözetü barátaink meglehetős roszúl érezték magukat benne. Nem a testük, de a lelkük fázott e rideg helyen.

Kopogtak. Egy öreg paraszt lépett be, illedelmesen köszönt, a kalapját egy szék alá tette és ugyanarra a székre ült. Igy legalább nem lophatja el senki.

Tukoray ránézett. A paraszt kőhögött egypárszor és a gyertya lángját bámulta.

— Mit akar, bácsi? — kérdé Savó.

— Én? Nem akarok én semmit. Épen semmit. Mit is akarhatnék? Legföljebb beszélgetni.

— Hát beszélgessünk. Kicsoda maga?

— Varga Nagy István. Ugy is irom. Nem hallották még az urak?

— Nem.

— Csudálom. Pedig engem mindenki ösmer az Ompoly völgyében.

— Hja, barátom, mi még az Ompoly völgyét sem ösmerjük.

— Nem-e? A vármegye legjobb kaszálói ott vannak. Esős esztendőben úgy fizet ott a széna, mint a tiszta buza.

Savó felé rukkolt egy kicsit a székkel, a kalap elmaradt.

— Melyikök a jelölt úr? — kérdé lassan.

— Én! — felelt Tukoray.

— Isten éltesse, bár én nem a végett jöttem.

— Hát?

— Csak úgy beszélgetni . . . nem foglalkozok én az ilyesmivel . . . Szegény a nép, nagyon szegény. Nincs is itt tizes bankója, csak Gál Andrásnak . . . De balfelé olcsóbban hajlik . . .

— Mit ért ezalatt?

— Nem értek én semmit, nagyságos úr, hanem úgy mondom, a hogy gondolom és úgy van, a hogy mondom.

— Dehát, — hogy gondolja?

— Nagyon hallgat ám én rám a falu. Mindig fontolóra veszik, hogy hát mit is mondott Varga Nagy István? Mert tudják, hogy én a falu javát akarom. Úgy volt akkor is, mikor a szentléleki földeket árendába vették.

Tukoray türelmetlenül dobolt az asztalon. A paraszt már irányt változtatott és Tukoray felé lovagolt, apró állomásokban.

Az ajtó nyilt, a kocsmáros behozta a liter bort és három poharat. Varga Nagy István sunyi tekintettel nézett a kocsmárosra és addig a világért se szólt volna, a mig az bent mozgolódott. A mint kiment, egyszerre megszólalt:

— Hát csak jó lesz velem beszélgetni. Egyebet nem mondok az uraknak.

— De Varga uram, az Isten áldja meg, beszéljen világosabban! — fakadt ki Tukoray.

A paraszt megdöbbenve nézett rá!

— Világosabban? Hiszen magyarul beszéltem, vagy mi a ménkü?

— Pénzt akar a falu? — szólt Savó.

Varga uram a nyaka közé huzta a fejét. Mintha nem is hallotta volna a kérdést.

— Jó nép ez, becsületes nép ez, nagyságos úr. Ha a jobbpárt öt forintot igér neki, szivesen szavaz három forintért a balra. De ha a jobbpárt tizet igér, akkor rá kell igérni . . . akkor haton alúl nem jön a balpártra. Tiszta sor ez uraim, ezt a népet nem lehet eltántoritani.

És kiegyenesedett nyakkal, büszkén nézett körül.

— Maga a falu nevében beszél? Kiküldték, hogy alkudjék? — kérdé Tukoray.

— Nem adna a nagyságos úr egy bőrszivart? szólt felelet helyett Varga.

Tukoray a zsebébe nyult és utolsó budapesti britanikáját (vagyonuk egy jelentékeny részét!) mély szomorúsággal átnyujtotta Vargának.

— Eddig a jobbpárt az öt forintnál tart, de még nem állunk vele szóba.

Egy párat huzott a szivarból, aztán szóla:

— Ha hamarabb rendbe lehetne vele jönni... ha eléje vágnánk a jobbpártnak . . .

Egyet sodorintott balfelé a ritkás bajuszán.

— Ha mindjárt kifizetnők nekik a járandóságot... Akkor megállnának a balpárt mellett, mint a szikla... Mert ez becsületes nép, uram, ezt nem lehet eltántoritani.

Most jobbfelé sodorította a bajuszát.

— A mit mondtam, megmondtam, úgy van, a hogy mondtam.

A két pesti gyerek, a kik sok királynál gazdagabbak, de a templom egerénél szegényebbek voltak, mert csak négy koronájuk volt, összenézett.

— És mondja csak, Varga bácsi, — szólt Savó, — minden falu úgy gondolkozik, mint Gyapaj?

— Ki micsodás. Van úgy, hogy a jobbpárt semmi pénzen nem tudja megvenni, de ingyen rászavaz a balpártra. . .

— Ez az abszolut becsületesség, — szólt Tukoray.

— Igenis, — bólintott rá Varga, olyan szemhunyorítással, mintha Tukoray valami pikáns megjegyzést tett volna, — aztán van olyan falu, hogy elveszi a pénzt a jobbpárttól, de rászavaz a balpártra.

— Ez a másodfoku becsületesség, — szólt Savó derülten.

— Aztán van olyan, az Isten akárhová tegye, hogy elveszi a jobbpárttól a pénzt és rá is szavaz.

— Harmadfoku becsületesség, — fejezte be Tukoray harsogó kaczajjal.

Varga uram felállt. Úgy látszik, megsértődött az ifjak vidámságán. Fel is tette a kalapját és így szólt:

— Beszéltem; az urak tudják micsinyálnak; reggel itt leszek.

Távozott.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Október 20-dikán délután a sziget kormányzója, a katonai parancsnok, a vezérkari főnök, s a franczia főhatóság első rangú tisztviselői megjelennek a jobbparti kikötőben, hol Bikerstaff Cyrus az őket megillető tisztelettel fogadta. A két ágyuüteg sortüzet ropogtatott. Kocsik várják a vendégeket. A városház nagy termét földiszitették erre az alkalomra. Az utczákon örömujjongó nép hullámzik, se vége se hosszza az ünneplésnek.

Azután sorra veszik a templomokat, az observatoriumot, a két villamos telepet, a kikötőket, parkokat; villamos kocsikon bejárják az egész várost, az egész szigetet. Majd a kaszinó nagy termében gazdagon terített asztalokhoz ülnek, s imhol hatot üt az óra, a vendégek egy kedves délután emlékével gazdagon térnek vissza Standard-Islandról Papeetera.

Október 21-dikén reggel művészeink újra átkelnek a szigetre.

Mindenek előtt Papeetet akarják megnézni. A szigetcsoport határozottan szép. A kvartett tagjai nagy gyönyörüséggel kószálnak a magas fák alatt, melynek reá boritják árnyas sátraikat a házakra, a hajóraktárakra, aztán felszállanak egy amerikai szisztema szerint készült railvayra, s azon hajtanak a belvárosba.

Derékszögekben keresztezödő, széles utczákat találnak itt, akár Milliard-Cityben, mindenfelé kertek pompáznak, pázsitok zöldelnek. Kora hajnalban is élénk az utczai forgalom: európaiak és benszülöttek egyaránt talpon vannak; este nyolcz órakor még mozgalmasabb az utczák képe, nem szünetel az élénkség éjjel sem.

A benszülöttek és bevándorolt európaiak házait egymástól könnyen meg lehet különböztetni. Az európaiak kőalapra fából épitenek nagyon kényelmes házakat. A benszülöttek nagyobbára a várostól távolabb eső árnyaslombos helyeken ütik fel bambuszléczekből készült házikóikat, a melyek tiszták, szellősek és kényelmessk.

— És a benszülöttek? . . .

— Nos hát a benszülöttek? — ismétli még egyszer Frascolin a hozzá intézett kérdést, — olyan fajta, minőre nektek fáj a fogatok, itt sincsen, a minthogy a Sandwich-szigeteken sem találtunk . . . Sajnos, de hire-hamva sincs olyan öserényekkel kibélelt kannibáloknak, kik emberpecsenyére fenték a fogukat, s a felfalatozott ellenség szemét kivájva, elvitték főnökeiknek diadaljel gyanánt.

A tahitiak minden valószinüség szerint malay eredetüek, a Maoris-fajból keletkeztek. Raiatea, a szent sziget, lehetett királyaiknak bölcsője — igézetesen szép egy bölcső: ott ringatózik a szél alatt fekvő szigetek között a Csendes oczeán tiszta hullámaiban.

Mielőtt a misszionáriusok a szigetre jöttek, három osztálya volt Tahiti lakosságának: a fejedelmek, ezek valának a kiváltságoltak, a nép azt hitte róluk, hogy csodatevő hatalmuk van: a törzsfők vagyis földbirtokosok, ezek már nem részesültek olyan nagy tiszteletben, mint a fejedelmek, lévén azoknak alattvalói; végül a köznép, melynek semmi földbirtoka sem volt.

Ezek az állapotok idővel az anglikán és katholikus hittérítők hatása és a hóditások alatt gyökeresen megváltoztak. Ámde változatlanul megmaradt a benszülöttek intelligenciája, élénk taglejtéseik, ha beszéltek, jókedvök, elismerésre méltó bátorságuk és testöknek szépsége. Művészeink úgy a városban, mint környékén több izben megcsodálták a tahitiak szépségét.

— Adta lelkét, be szép egy férfiú ez! — kiáltá az egyik hegedüs.

— S micsoda gyönyörü leány az! — toldá meg a másik.

Az már igaz. A férfiak közepesnél magasabb termetüek, barnás arczbőrükön mintha a vér is áttetszenék, olyan formásak a tagjaik, mint a görög szobroknál, arczuk kifejezése pedig szelid. Büszkék is ezek a maori-k, nagy szemök felfelvillan, vastag, de finom metszésü az ajkuk. A harczias tetoválás e békés idők folytán hovatovább kiveszőben van.

Az asszonyok is még mindig ugyanazok a poétikus, bájos ó-tahiti-ak, kikről Bougainville annyi szépet mondott. Vállaikról leomló hajokba fehér tiare-virágot fonnak, fejökre könnyed kalapot tesznek, mely kókuszcsemeték háncsából készül, igazi nevén «ravareva»-nak hivják (Yvernes úgy magyaráza ezt a szót, hogy a franczia rêve = álom, lehetett a gyökere). Ha elgondoljuk ráadásul: minő kaleidoskopszerü látvány e festői ruhák változatos színe, mily kecsesek e nők mozdulatai, mily természetes a testök hordása, mily szeliden tudnak mosolyogni, mily mélyen a szemébe néznek az embernek, mily csengő és mégis lágy a hangjuk . . bizony nem csoda, ha művészeink e két megjegyzésben fejezték ki meglepetésöket: «Adta lelkét, be szép egy férfiú ez!» «S micsoda gyönyörü leány az!»

Művészeink kirándulásaik alkalmával nem győzték eléggé bámulni Papeete környékének növényvilágát. A tengerpartig nem hatolnak előre, mert ott a szántóföldek vannak, erdők helyett czitrom- és narancs-ligetek terülnek el messze, a hol az arrowroot, czukornádat, kávét, gyapotot, igname-t, manioc-ot, indigot, sorghot és dohány termelik. A helyett a sziget belsejében elterülő erdők rengeteget bujják el a magas hegy aljáig, melynek csúcsa a fák bolthajtásán jóval túl emelkedik.

Legtöbb a kókuszpálma, azután a goyave. Ez utóbbi a hegyek csúcsán is megterem, a tahitiak nyelvén «tuava»-nak hivják. Egész sürü goyave-erdők vannak, ellenben a puraukáthatolhatatlan bozótokká fonódnak, melyek néha igazi útvesztői az erdők barangolóinak.

Veszedelmes állat egyátalában nincs e szigeteken. Az egyetlen négylábú állatjuk egy sertésfajta, körülbelül olyan nagy, mint a mi házi avagy vadsertésünk. Lovakat, ökröket később honositottak itt meg, valamint a kecskét és juhot is behozták. Az állatvilág eszerint jóval szegényebb a növényvilágnál, de fogyatékos a madárvilág is. Galamb és éti-fecske itt is van, mint a Sandwich-szigeteken, a hüllők közül csak az ezerlábú meg a skorpio, a rovarvilágot a darazsak és a moszkitók képviselik.

Tahiti terményei: gyapot, czukornád (ezt a dohány és kávé elhanyagolásával erősen kultiválják), továbbá kókuszolaj, arrowroot, narancs, gyöngyház és gyöngy.

A kvartett tagjai elbarangolnak Taboratu félszigetre is. Felmennek a Phaëton erődbe, az őrség franczia katonái azt sem tudják, mit csináljanak örömükben, látva, hogy honfitársakkal van találkozásuk. Frascolin kiszimatolja, hogy van a kikötőben egy vendéglő, melynek holmi bevándorlott gyarmatos a korcsmárosa. Ide térnek be, meghivnak vendégül néhány benszülöttet, a község biráját s itatnak velök franczia borokat. A benszülöttek viszonzásképen kedveskednek tahiti-i különlegességekkel: *feï*-vel (szép sárga szinü bananfajta gyümölcs), izletesen elkészitett *igname*-val, *maïore*-val (a kenyérfa gyümölcsét forró kövek között párolják); végül valami savanykás izü becsinálttal, mely eldörzsölt kókuszdióból készül, a benszülöttek *taiero*-nak hivják és bambusznádcsövekben tálalják fel.

A hevenyészett lakoma igen vidáman foly le. A mulatozók néhány száz belföldi czigarettát füstölnek el (a czigaretta igy készül: egy dohánylevelet összecsavargatnak, azt a tüznél megszárított pandanus falevélbe sodorják). Művészeink azonban nem pipálnak tahiti módra, nem adják sorjába szivarkáikat, hanem kiki a magáét füstöli végig, a minthogy ez Európában szokásos. A községi biró megkinálta Pinchinat-t az égő szivarral, Pinchinat udvariasan igy felelt a tahitiak nyelvén: «Mea maitaï» = Jól van, jól van! A társaság jóizüt nevetett az ő fura tahitiságán.

November 7-dikére a Venus-csúcsot tüzték ki czélpontul. Ezt megnézni egy valamire való turista sem mulaszthatja el.

Hajnalhasadtakor kerekednek fel, nem igen gyorsitják a lépéseiket, átmennek a szép Fantahna folyó hidján. Innen pompás út vezet a völgy alján egészen a hatalmas vizzuhatagig, mely kétszer oly magas, mint a Niagara, csakhogy sokkal keskenyebb; százhatvan méter magasból sükétitő zúgással zúdul alá a viz. Taharahi falvában a földnyelv végén levő világító toronyig pompás fákkal szegélyezett út megy.

Itt lakik a pázsitos dombon épült villában a Coverley-család. Ezen a vidéken találkoznak a franczia Tankerdon Walterrel. Az ifjú a Coverley-villa környékéig ellovagolt. Köszön a művészeknek s azt kérdezi tőlük, hogy estére vissza szándékoznak-e térni Papeeteba?

— Nem, Tankerdon úr, — feleli Frascolin. — Coverleyné meghivott, valószinüleg náluk maradunk estére.

— Akkor hát a viszonlátásra, uraim! — szólt búcsúzóul Tankerdon Walter.

A mint ezt mondja, elborul az arcza, pedig hát az égen még csak bárányfelhők sem úszkálnak.

Megsarkantyúzza lovát, még egyszer visszapillant a fák közül elővillanó fehér lakra és sebes vágtatva elüget.

A délutánt és estét nagyon kellemesen töltik el művészeink a Coverley-villában, Coverleyné újabb szerezményekkel örvendeztette meg a társaságot, Dy kisasszony nagy művészettel énekelt, Yvernes tenorja s a kisasszony sopránja szépen összecsengtek.

Minek utána a szokásos üdvözlések mindkét részről megtörténtek, az ellentengernagy a tiszttekkel együtt partra száll, az ágyúk eldördülnek, Standard-Island ágyúi is közbe mennydörögnek, az ellentengernagy siet a sziget kormányzójához tisztelgésre.

Nagy és váratlan szerencsére volt a franczia hajó-divisiónak, hogy épen akkor talált Tahitiba megérkezni, mikor Standard-Island is ott vesztegelt. Minő ünnepségek lesznek majd ebből! A Csendes-oczeán gyöngye nyitva áll a franczia tengerész tisztek előtt; ugyancsak tódulnak is oda, hogy a csoda-művet megbámulják. Negyvennyolcz óráig elvegyülnek az uniformisok a milliomosok polgári ruháival.

Ekkor a kitanulhatatlan Munbar Callistusnak valami zseniális ötlete támad, a mi bizonyára feledhetetlen emlékü lesz. Megsúgja a kormányzónak, a kormányzó előterjeszti az előkelők tanácsában, ott természetesen elfogadják.

November 15-dikére nagy ünnepséget fognak rendezni. Hivatalos dísz-lakomával kezdődik s tánczmulatsággal végződik a városház termeiben. Akkorra majd azok a családok is visszatérnek Standard-Islandra, a melyek rövid időre Tahitiba mentek nyaralni, mert harmadnapra fölszedi az úszó sziget a horgonyt.

Az előkészületi munkálatokkal Munbar Callistust bizták meg, már pedig, a mit ő vesz a kezébe, azt ugyancsak meg is csinálja. Megállapodnak abban, hogy az ünnepi programm egyik vonzó pontja egy hangverseny lesz.

A meghivók szétküldéséről a kormányzó gondoskodik.

Összesen ezer meghivót küldenek szét. A dislakomán persze nem mindenki lesz jelen. Csak száz teriték lesz: a királyi udvar tagjai, a franczia hajóraj parancsnoka, a sziget kormányzóságának főhivatalnokai, az előkelők tanácsának tagjai, Standard-Island főpapjai a hivatalosak. No de a parkban lesznek bankettek, versenyjátékok, tüzijáték, hogy a város minden lakójának kijusson a mulatságból.

A nagy nap beköszönt; Standard-Island három nemzet lobogótengerében úszik: a Franciaországában, Tahitiéban és Milliard-Cityében.

A királynét és udvarát — mind ünnepi dísz-öltözékben jelentek meg — a jobbparti kikötőben ágyúdörgéssel fogadják, — ekkor megszólalnak a papeetei és a franczia hajók ágyui is.

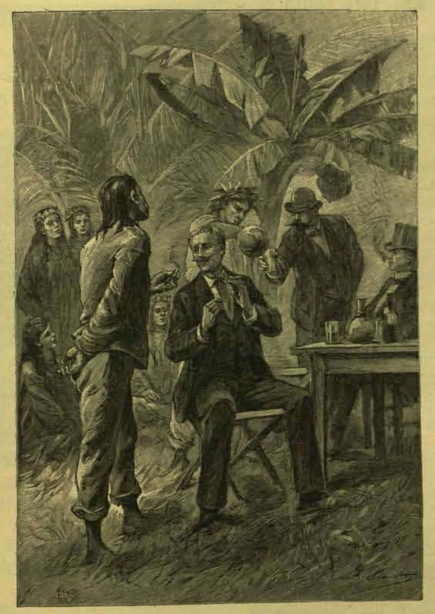
A fényes, előkelő társaság előbb végigsétál a parkon, azután összegyülekezik a ragyogó pompával feldiszitett városházában.

A csillogó-villogó nagy teremben a sziget vendégei a szó szoros értelmében páratlan lakomához ülnek.

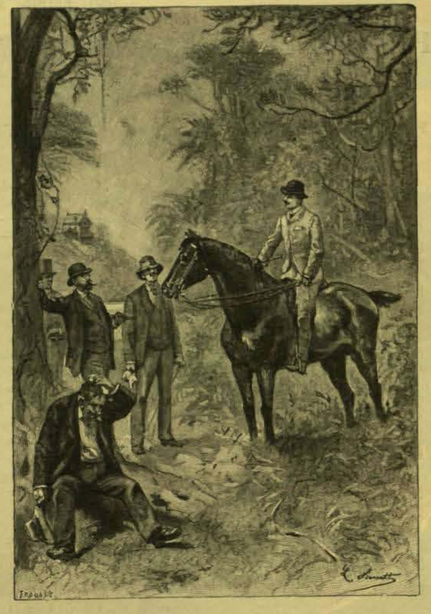
A helyek kijelölését maga a kormányzó állapitotta meg páratlan tapintattal. A két városrész vetélkedő nábobjai bizonyára nem fognak hajba kapni. Mindenki meg van elégedve a helyével, még Coverley kisasszony is, a ki Tankerdon Walterrel ül szemben. Művészeinket is meghivták a diszlakomára.

Az étel sorát a főintendáns állitotta össze hosszas tanulmányozás és elmélkedés után. Nyilván való bizonysága annak ez a «menu», hogy Standard-Island konyhája nem szégyenkezhetik a vén Európáé mellett.

Ime győződjék meg bárki erről, elolvasván a «menu»-t, melyet Munbar Callistus a legfinomabb pergamentre nyomatott:

Pinchinat udvariasan felelt.

— A viszontlátásra!

Isten tudja miért, miért nem, — talán szándékosan, — de Pinchinat kikottyantotta, hogy a villa környékén találkoztak Tankerdon Walterrel. Dy kisasszony ajka körül futó, alig észrevehető mosoly villan át, a szemei felcsillannak s midőn újra énekelni kezdett, mintha még csengőbbé vált volna a hangja.

Az anya reá pillant s míg Coverley úr összerántja szemöldeit, így szól leányához:

— Remélem, nem erőlteted meg magad, Dy?

— Nem, édes anyám.

— Hát ön, Yvernes úr?

— Világért sem, asszonyom. Én már születésem előtt a paradicsomi kar egyik karénekese voltam.

Az órák csakúgy röpülnek; csaknem éjfél felé jár az idő, mikor Coverley úr a lefekvésre gondol.

A kvartett tagjai másnap Papeeteba visszaindulnak.

A megállapitott menetrend szerint Standard-Island még egy hétig marad Tahitinél, aztán tovább megy dél-nyugat felé. Ezen a héten sem történt volna semmi különös, ha november 11-ikén valami szerencsés intermezzó a csendet meg nem zavarta volna.

Ennek a napnak reggelén a Papeete mögött levő halmon felállított semaphor jelezte a franczia hajóraj közeledését.

Délelőtt 11 órakor a kikötőbe ért a «Paris» nevü elsőrangú kalóz-hajó, utána pedig még két másodrangú, végül egy ágyúnaszád.

Minek utána a szokásos üdvözlések mindkét részről megtörténtek, az ellentengernagy a tiszttekkel együtt partra száll, az ágyúk eldördülnek, Standard-Island ágyúi is közbe mennydörögnek, az ellentengernagy siet a sziget kormányzójához tisztelgésre.

Nagy és váratlan szerencsére volt a franczia hajó-divisiónak, hogy épen akkor talált Tahitiba megérkezni, mikor Standard-Island is ott vesztegelt. Minő ünnepségek lesznek majd ebből! A Csendes-oczeán gyöngye nyitva áll a franczia tengerész tisztek előtt; ugyancsak tódulnak is oda, hogy a csoda-művet megbámulják. Negyvennyolcz óráig elvegyülnek az uniformisok a milliomosok polgári ruháival.

Ekkor a kitanulhatatlan Munbar Callistusnak valami zseniális ötlete támad, a mi bizonyára feledhetetlen emlékü lesz. Megsúgja a kormányzónak, a kormányzó előterjeszti az előkelők tanácsában, ott természetesen elfogadják.

November 15-dikére nagy ünnepséget fognak rendezni. Hivatalos dísz-lakomával kezdődik s tánczmulatsággal végződik a városház termeiben. Akkorra majd azok a családok is visszatérnek Standard-Islandra, a melyek rövid időre Tahitiba mentek nyaralni, mert harmadnapra fölszedi az úszó sziget a horgonyt.

Az előkészületi munkálatokkal Munbar Callistust bizták meg, már pedig, a mit ő vesz a kezébe, azt ugyancsak meg is csinálja. Megállapodnak abban, hogy az ünnepi programm egyik vonzó pontja egy hangverseny lesz.

A meghivók szétküldéséről a kormányzó gondoskodik.

Összesen ezer meghivót küldenek szét. A dislakomán persze nem mindenki lesz jelen. Csak száz teriték lesz: a királyi udvar tagjai, a franczia hajóraj parancsnoka, a sziget kormányzóságának főhivatalnokai, az előkelők tanácsának tagjai, Standard-Island főpapjai a hivatalosak. No de a parkban lesznek bankettek, versenyjátékok, tüzijáték, hogy a város minden lakójának kijusson a mulatságból.

A nagy nap beköszönt; Standard-Island három nemzet lobogótengerében úszik: a Franciaországában, Tahitiéban és Milliard-Cityében.

A királynét és udvarát — mind ünnepi dísz-öltözékben jelentek meg — a jobbparti kikötőben ágyúdörgéssel fogadják, — ekkor megszólalnak a papeetei és a franczia hajók ágyui is.

A fényes, előkelő társaság előbb végigsétál a parkon, azután összegyülekezik a ragyogó pompával feldiszitett városházában.

A csillogó-villogó nagy teremben a sziget vendégei a szó szoros értelmében páratlan lakomához ülnek.

A helyek kijelölését maga a kormányzó állapitotta meg páratlan tapintattal. A két városrész vetélkedő nábobjai bizonyára nem fognak hajba kapni. Mindenki meg van elégedve a helyével, még Coverley kisasszony is, a ki Tankerdon Walterrel ül szemben. Művészeinket is meghivták a diszlakomára.

Az étel sorát a főintendáns állitotta össze hosszas tanulmányozás és elmélkedés után. Nyilván való bizonysága annak ez a «menu», hogy Standard-Island konyhája nem szégyenkezhetik a vén Európáé mellett.

Ime győződjék meg bárki erről, elolvasván a «menu»-t, melyet Munbar Callistus a legfinomabb pergamentre nyomatott:

Le potage à la d'Orléans,
La crême comtesse,
Le turbot à la Mornay,
Le filet de boeuf à la Napolitaine,
Les quenelles de volaille à la Viennoise,
Les mousses de foie gras à la Trévise.
Sorbets.
Les cailles rôties sur canapé,
La salade provençale,
Le petits pois à l'anglaise,
Bombe, macédoine, fruits,
Gâteaux variés,
Grissis au parmésan.

Borok:
Château d'Yquem. — Château-Margaux.
Chambertin. — Champagne.

Különféle likörök.

Este kilencz órakor kezdődött a hangverseny a kaszino dísztermében. A műsor négy számból áll, nem többől, mint négyből:

Beethoven ötödik kvartettje *a*-dur, 18. op.
Mozart második kvartettje *d*-dur, 10. op.
Haydn tizedik kvartettje (II. rész) *d*-dur 64. op.
Onslow tizenkettedik kvartettje *b*-moll.

Ez a hangverseny újabb diadalát jelenti a párisi művészeknek.

Ez alatt az európaiak és benszülöttek közösen mulatnak a parkban. A pázsiton tánczra kerekednek, még pedig — ugyan miért restelnénk bevallani — accordeonok nótájára; ez a

hangszer nagyon kedvelt a szigeten. A franczia tengerészeknek is megvan az a gyöngéjük, hogy a pneumatikus hangszereket nagyon szeretik s mint hogy a «Paris» legénysége csaknem teljes számban ott van a parkban, egész accordeonzenekarok verődnek össze s valóságos orgiákat csapnak. Közben-közben nótákra gyujtanak s a hajós-nótákra visszhangképen megszólal a «Himerre»; ez az oczeán népeinek legkedveltebb népdala.

Különben is a tahitii férfiak és nők szeretnek énekelni és táncolni, no de értenek is hozzá. Meg kell sokszor ujrázniok a *repanipa*-t, mely a szigetlakók nemzeti tánczа, dobpergéssel verik hozzá az ütemet. A város által dúsan megvendégelt benszülöttek és idegenek mind tánczra perdülnek s nagy tűzzel dobogtatják lábaikkal a földet.

Ugyanekkor a városház nagytermében Dorémus Athanáz rendezése mellett kezdődik az előkelők bálja. A milliomos és tahitibeli hölgyek ragyogó öltözékekben jelennek meg. Senki sem fog azon csodálkozni, ha azt mondjuk, hogy a milliomos hölgyek toilettejei a legelső párisi műtermekből kerültek ki, s így szemmel láthatólag kiválnak az európai gyarmatosok hölgyei közül. A fejök, válluk, keblök villog a gyémánt ékszerektől, mintha egymással akartak volna versenyre kelni a fényüzésében. Ugyan ki tudná megmondani, hogy Tankerdonnét vagy Coverleynét illeti-e meg az elsőség?

Az első négyesben így oszlanak meg a párok: a tahitii királyné és felséges férje, Bikerstaff Cyrus — Coverleyné, a contre-admiral — Tankerdonné, Simcoë tengernagy — a királyné egyik udvarhögye. A többi négyesekben a párok kedvök szerint alakultak. Elragadó egy kép! Yvernes, Pinchinat és Frascolin Tahiti és Standard-Island legszebb hölgyeit forgatják a keringőben, polkában és mazurkában.

Általános feltünést kelt, hogy a véletlen Tankerdon Waltert juttatta Coverley kisasszony párjává. Véletlen volt-e ez, vagy a főintendáns finom diplomatikus keze intézte így? Annyi bizonyos, hogy a nap legkimagaslóbb eseményévé nőtte ki magát, s messze kiható következményei lehetnek még, hahogy a két család kibékülésének első lépéseül tekinthetjük.

A tűzijáték után újult kedvvel foly a táncz a parkban és a városház nagytermében, eltart kivilágos kivirradtig.

Harmadnapra Simcoë tengernagy kiadja a parancsot az elindulásra. Ujra megdördülnek az ágyúk, a miképpen ide érkezésükkor megdördültek volt. Tahiti és a franczia hajóraj ágyúi visszafelelnek minden ágyúbömbölésre.

November 19-dikén naplenyugtával eltünik a szigetcsoport utolsó csúcsa is az alkonyati pirban.

Ekkor Standard-Island délnyugat felé fordul. A táviródrótok a kaszinó jelzőtábláin nyomban tudatják az irányváltoztatást.

Ha valaki ebben a pillanatban Sarol kapitányt látta volna, bizonyára megijed sötét szemének félelmes villogásától, arczának mord kifejezésétől s kezének fenyegető mozdulatától, midőn malay-ait az ezerkétszáz lieu távolságra nyugaton fekvő Új-Hebridákra figyelmeztette.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulatnál Budapesten megjelent, és mindenkönyvkereskedésben kapható:

POCSAJYÉK.

REGÉNY.

Irta

Fröhlichné Móricz Paula.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

1897. április. **244. sz.** 1897. április.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Erdélyi János műbölcselete. — Beöthy Zsolttól.
Constant Benjamin. — Salgó Ernőtől.
Bezerédi István. — (I.) Leopold Samutól.
A boszuló kard. — Regény dalmü. — Varga Gyulától.
A vizi malom. Regény. (IV.) — Elliot György után, angolból. — Váczy Jánostól.
Költemények: Hálátlanság. — Szász Károlytól. — Két holló. — Angolból Lévay Józseftől.
A budapesti egyetem orvosi karának multja és jelene. — Grósz Emiltől.
Than Károly Chémiája. — Ilosvay Lajostól.
Értesitő: Baksay Sándor: Az Iliász első hat éneke. — n— Kraus X. Ferencz: Essays. B. — Szana Tamás: Izsó Miklós élete és munkái. — l. m. gy. — Kunos I.: Turkish fairy tales and folk tales. Translated from the Hungarian versian by R. Nisbet Bain. B. J. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

Hirdetések felvétetnek
a „Vasárnapi Ujság" kiadó-hivatalában,
Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. sz.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

GYULAI PÁL

*

NŐK A TÜKÖR ELŐTT.

BESZELY.

Feszty Árpád rajzaival. — Harmadik kiadás.

Füzve 1 frt 40 kr. — Díszkötésben 2 frt.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

Hirdetmény.

A Magyar Általános Hitelbank részvényeseinek 1897 márczius 29-én tartott rendes közgyülése a társasági alaptőkének 15,000 darab 200 forinttal teljesen befizetett uj részvénynek kibocsátása által 14.000,000 forintról 17.000,000 forintra emelését határozván el, egyuttal a régi részvények birtokosainak az uj részvények átvételére nézve az alapszabályok 9. czikkében biztositott elővételi jog gyakorlása tekintetében a következő módozatokat állapította meg:

1. A részvényest az alábbi feltételek mellett birtokában levő tizennégytizennégy darab teljesen befizetett részvényre elővételi jog illeti meg háromhárom darab uj részvényre.

2. A részvényesek által elővételi joguk alapján átveendő uj részvényekért darabonként a teljes névértéknek megfelelő 200 forint és a tartalékalap részére 125.— forint fizetendő be, hozzáadva az ezen összegek után 1897 január 1-től a befizetés napjáig járó 5%-os kamatokat.

3. Az elővételi jog gyakorlása végett a régi részvények két számjegyzék kiséretében, a melyekhez minták a bejelentési helyeken ingyen kaphatók, **1897 május 1-től 15-ig** lebélyegzés végett, az egyes helyeknél szokásos üzleti órákban bemutatandók:

Budapesten	**a társaság pénztáránál;**
Bécsben	a «K. K. priv. Oesterr. Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe» czimü intézetnél;
	«S. M. von Rothschild» czimü bankháznál;
Berlinben	a «Direction der Disconto-Gesellschaft» czimü intézetnél;
	«S. Bleichröder» czimü bankháznál;
M/m. Frankfurtban	«M.A. von Rothschild & Söhne» czimü bankháznál.

4. Az elővételi jog bejelentése alkalmával a bejelentő helynél minden bejelentett uj részvény után 125.— forint a tartalékalap számára és ezen összegnek 1897 január 1-től a bejelentés napjáig számitandó 5% kamatai fizetendők be.

Azon részvényes, a ki elővételi jogát az előzőleg említett határidőig és módon nem gyakorolja, elveszti e jogot.

5. A részvényes által bemutatott részvényeket a bejelentési hely a következő záradékkal: «Elővételi jog gyakorolva, 1897. Bezugsrecht ausgeübt» lebélyegzi és a lebélyegzés után a részvényesnek a számjegyzék egyik példányával, a melyen a bejelentett elővételi jogra eső uj részvények összege ki van tüntetve, visszaadja.

Ezen jegyzéknek visszaszolgáltatása és részvényenként 200 forint tőkeösszegnek, valamint az 1897 január 1-től az átvételi napig járó 5% kamatoknak befizetése mellett, az uj részvények 1898 május hó 1-én lejáró és következő szelvényekkel ellátva a lebélyegzés után nyolcz nap mulva kiszolgáltatnak.

6. Ezen tőkeösszeg az elővételi jognak, valamint a 4. pont szerint a tartalékalap részére teljesitett befizetések különbeni elvesztése mellett, legkésőbb bezárólag 1897 junius 30-ig egyszerre fizetendő le ugyanazon helyen, a hol a régi részvények lebélyegzése eszközöltetett.

7. A német birodalmi helyeken csak német birodalmi bélyeggel ellátott uj részvények adatnak ki; e bélyeg költségeit a részvényes viseli.

8. Az uj részvények birtokosai 1897 január 1-től kezdve az üzlet eredményében, valamint a részvényeseket megillető összes jogokban a régi részvények birtokosaival egyenlően résztvesznek.

9. A részvények névértékén felül teljesített befizetés — az uj részvények kibocsátásával járó tényleges költségek levonása után — a társasági tartalékalap javára iratik.

Budapesten, 1897 márczius 29-én.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Az őrangyal.

A kocsmáros bevonult, kezében egy óriási főzelékes tál, tele rántottával. Barátaink elhültek, mikor a rántotta-óriást, a rántották ezen Magas-Tátráját, a tojásoknak ezt az impozáns népgyülését megpillantották.

— A gyapaji tyúkok egy heti buzgó működésének eredménye, — szólt Tukoray.

— Ha ezt megeszszük, sohse fogunk több rántottát enni életünkben, — jósolta Savó.

És vitézül hozzá fogtak. A hegycsúcs szemmel láthatólag fogyott és ők közben azt számitgatták, vajjon nem megy-e rá erre a vacsorára összes vagyonuk?

Kocsirobogás és után szaladgálás zaja hallatszott.

A kocsmáros lépett be.

— Bocsánatot kérek urak, — szólt alázatosan, — még egy vendég jött.

— Kicsoda?

— Egy gazdag földbirtokos asszony. Négyes fogaton jött és itt akar meghálni.

— Semmi kifogásunk sincs ellene.

— De kérem, nekem nincs több szobám, csak ez az egy és a nagyságos asszonyt nem tehetem az ivóba.

— Csinos? — kérdé Tukoray.

— Fiatal? — csatlakozott a kérdéshez Savó.

— Nem láttam, kérem, csak úgy a kocsiból diskurált ki.

— Eredj Kázmér és tarts helyszini szemlét.

Tukoray szivesen kisietett. A kapu előtt egy elegáns hintóból már fogták ki a négy lovat. Tukoray azzal a kifogástalan udvariassággal, melyet a fővárosi szinházak kulisszái mögött sajátitott el, meghajtotta magát és szólt:

— Nagyságos asszonyom, én Tukoray Kázmér fővárosi hirlapiró vagyok, parancsoljon besétálni szerény hajlékunkba. Épen a vacsoránál tartunk, s ha elvégeztük, azonnal kiürítjük a termet, hogy nagyságnak helyet csináljunk.

— Nyujtsa a kezét, — szólt egy női hang a kocsi mélyéből.

Tukoray találomra betartotta a kezét a kocsiba, valaki bele kapaszkodott, s a következő perczben egy karcsú, szép asszony szállt ki.

Tukoray úgy hozzávetőleg, de villámgyorsan megállapitotta, hogy szép és elegáns. Még egyszer meghajtotta magát és előre indult, hogy bevezesse az előkelő földesasszonyt. Az ajtónál megállt s előre ereszteté ő nagyságát.

Savó ekőzben gyér hajzatát megsimogatta, nyakkendőjét megigazitotta, a bajuszán sodorintott vagy kettőt és csatakészen várta a látogatót.

Az asszony belépett, Tukoray utána és betette az ajtót. Az asszony vékony fehér selyem fátyolát hátravetette és . . .

— Bella! — kiáltott az örömteljes meglepetés hangján Savó.

A primadonna megrettenve kapott a fátyolához, hogy visszaereszsze, azután elnevette magát, s vidáman szólt:

— Maga csak nem Savó Mátyás?

— Az vagyok én testestől-lelkestől. Hát rám ismertél, édes?

A szinésznő büszkén hátravetette a fejét.

Linek Lajos rajza.

— A mama, — mutatta be Bella a két fiunak.

— Tisztelettel? Oh, hát képzelheti-e, hogy másként bánnánk mi? — rebegte Savó és szenvedélyesen kezet csókolt Bellának, a ki e közben Tukorayn, a jelenet néma szemlélőjén legeltette a tekintetét.

— Higyje el, nagyságos asszonyom, — szólt Tukoray, — hogy én, a ki Mátyásnak legjobb barátja vagyok, tudhatom csak, mennyire nem felejtette el nagyságodat. Nőtlenséget fogadott, sőt talán be is áll koldulő barátnak.

— Elhiszem, elhiszem, — szólt Bella, — vacsoráltak már?

— Szót sem érdemel.

— Tehát elfogadják, ha meghivom magukat vacsorára?

— Emlékszik a városligeti kedves vacsorákra, Bella? — sóhajtott Savó.

— A «Gólyá»-nál, a Klemensnél? — folytatta Bella, — azaz kérem, kérnem kell önt, hogy hagyja a régi dolgokat. Mai helyzetemben még gondolatban se szállhatok oda vissza.

— Régen volt, talán nem is igaz, — mondá keserüen Savó és sulyosan ledobta magát egy székre.

Kaczkiás kocsis lépett be s egy nagy kosarat tett le.

— Mit vacsoráltak, — kérdé Bella.

— Szót sem érdemel, — felelt Tukoray, s azzal a gyapaji rántottaóczeánt kidobta az ablakon, — ime, helyet csináltam. Teritsünk.

— Előre! — kiáltott felvillanyozva Savó, aki le nem vette tekintetét Belláról.

A kosárból minden kikerült: hófehér abrosz, evőszer, sonka, hideg hús, szalonna, szárnyas, szalámi s vagy hat üveg finom, erős bor.

— Mily szép, istenem, mily szép! — sóhajtott Mátyás, mikor Bella feltürte a ruhaujjait s az uraknak tálalt.

Leültek. Savó néma volt, de erősen evett. Tukoray chablonos pesti modorban szépelgett Bellának. Bella elegánsan falatozott, s diszkrétül mosolygott Kázmér ostobaságain.

— Ilyen az élet! — mormogó Savó, s a második üveg bor elfogyasztásához látott.

A szép asszony rá nézett.

— Lássa Savó úr, magának örülni és nem búsúlni kellene azon, hogy az isten igy felvitte a dolgomat. Én nem mondom, hogy hajdan, tiz év előtt szerelmes voltam magába, de tetszett, határozottan tetszett, s mindig jól éreztem magamat a maga társaságában . . . Sokszor igen kellemetlen ostromnak vagyok kitéve, gondolhatja, hogy az én állásomban mindenki rosznak tart . . .

— A maga állásában? — szólt bután Savó, — egy független gazdag földbirtokosné?

Bella az ajkába harapott.

— Az igaz, de tudják, hogy színésznő voltam, s lehetetlennek tartják, hogy megjavultam . . . mikor ezt éreztetik velem, mindig maga jut eszembe, a ki kicsi kóristáné koromban is oly gyengéd, figyelmes és udvarias volt velem szemben . . .

— Kedves Savó, ha maga ilyen tónusban kezd velem diskurálni, azonnal fogatok és tovább utazom. Jegyezze meg, hogy nem vagyok kóristáné, sőt primadonna se vagyok, hanem nagyságos Korpády Miklósné, a vármegye egyik leggazdagabb földbirtokosának a felesége.

Savó szivére tett kézzel, arczán az őszinte hüledezés jeleivel hebegni kezdett.

— De Bella . . . nagyságos asszonyom . . . az ifjukori emlékek oly elemi erővel rohantak meg . . . mikor maga . . . nagysád . . . tiz év előtt, oly szép, édes és szegény volt, mint egy angyal . . . és én imádtam, örülten szerettem. . . első szerelmem volt és utolsó . . . becsületszavamra mondom, azóta senkit se szerettem. . .

— Jó, jó, hiszen nem haragszom, — szólt a szép asszony nevetve, miközben ledobta a porköpenyegét, — csak azt akarom, hogy a kellő tisztelettel bánjanak velem.

— Fájdalom — szólt Savó.

— Talán megbánta?

— Őszintén szólva: meg. Ha akartam volna, maga megszökött volna velem a szülei háztól.

— Hát miért nem akarta?

— Mert feleségül akartam venni. Tehát becsültem is.

— No, az szép házasság lett volna, két olyan szegény ördög, mint mi voltunk akkor, — szólt Bella erőltetett vidámsággal, de látszott rajta, hogy meg van hatva.

— Hagyja el, én most is az vagyok. Nincs czélja az életemnek, csak úgy bandukolok előre s öregszem . . . maga pedig biztos révbe jutott, boldog . . . okosan tette, hogy nem fűzte az életét hozzám.

Szinültig megtöltött három poharat.

— Éljen a mult! — kiáltá keserűen.

— Éljen a jelen! — tette hozzá Bella.

— Éljen a jövő! — rikoltott Tukoray, a képviselőjelölt.

Most Bella ragadta fel az üveget.

— Éljen a siker! — kiáltott és tele töltött újra három poharat.

— Éljenek a szép asszonyok! — kiáltott Tukoray.

— Éljen a szerelem! — harsogta Savó és viharosan koczczintottak és ittak.

Bella különös szemmel nézett rá.

— Szerelem? Hát van szerelem a világon? — kérdé.

— Vanni nincs, de volt, — felelt Savó és a keblére ütött.

Azután mohón hozzá tette:

— Hát ön nem szerelemből ment férjhez?

— Én? — kaczagott a szép asszony, — nagy csacsi vagy te, édes Matyi!

Ifjaink kővé meredve néztek rá. Mátyás szemei megnedvesedtek.

— Csacsi! Matyi! Oh, istenem, kedves hangok a rég eltemetett multból. Bella, hát van feltámadás?

— Van.

— Nem álmodom?

— Nem.

— Szeretsz?

— Szemtelen.

— Hát mit jelentsen az, hogy oly bizalmasra fordultál?

— Azt, hogy lóvá tettelek benneteket. Azt, hogy szabad vagyok, mint a madár. Azt, hogy akkora férjem sincs, mint az öklöm.

— S a hintó?

— A négy ló?

— Az inas?

— A lakoma?

— Nem az enyém, nem, nem, nem. Csak kölcsön kaptam.

Savó odalépett hozzá.

— A kedvesedtől? — kérdé sötéten.

Erre egy hatalmas pofon következett. Fölösleges megjegyeznünk, hogy a pofont Mátyás kapta és Bella adta.

Savó letérdelt.

— Bella! A pofont mindig elfogadtam argumentumnak. A bizonytalanság azonban megöl. Nem akarod velünk elhitetni, hogy a zoltánvári primadonna a fizetéséből négy lovas kocsit tart magának?

— Ide hallgassatok, mamlaszok, — és elbeszélte nekik Kámfor egész haditervét, hogyan küldte ki ellenük őt, hogy a politika ösvényéről a szerelem berkeibe terelje Tukorayt.

A két jó barát zajos koczczintásokkal kisérte az elbeszélést.

— Bella, te valóban pompás gyerek vagy, — nevetett Savó, — büszke vagyok rád, néhai első szerelmemre. De most, nyomára jövén a csel-nek, ezt hasznunkra kell fordítani. Mi volt a te kiküldetésed végczélja?

— Az, hogy csaljam el Tukorayt a hegyek közé, Kámfor főszolgabiró kastélyába, s tartóztassam ott négy-öt napig. Vagy szöktessem meg a kerületből.

— Hol van ez a Kámfor?

— Otthon várja kiküldetésem eredményét.

Savó gyors egymásutánban felhajtott három pohár bort, a mi nála az erős gondolkozás jele volt.

— Megvan!

— Mi?

— A mentő gondolat.

Tukoray bizalmatlanul szólt:

— Gondolkozzál még egy kicsit Mátyás. A nyárádi állomáson elszenvedett nyilt ferbli óta fázom a te mentő gondolataidtól.

— Nem lehet már intenzivebben gondolkozni.

— Legalább igyál még.

— Inni lehet.

Megint felhajtott három pohár bort. A fejét rázta.

— Hiába. Ugyanaz a gondolatom van most is, a mi az imént. Tehát jónak kell lennie.

— Halljuk?

— Bella megszöktet engem.

— Ej, ej, kis hamis.

— Várjatok csak. Én megyek a hintón a főszolgabiró kastélyába, s ott olyan pofát vágok, mintha az egész hadjáratot feladtuk volna.

— Hát aztán?

— Te meg nyugodtan járod a falukat.

— Jó, jó, de a főszolgabirónak nem te kellesz ám, hanem én.

Savó lenézőleg mosolygott.

— Bamba, ismer téged a főszolgabiró?

— Nem.

— Hát engem?

— Téged se.

— Nos, neki tehát Tukoray annyi mint Savó és Savó annyi mint Tukoray. Én mint Tukoray Kázmér fogok előtte bemutatkozni. És lekötöm őt a kastélyába. Ha ezt a veszedelmes embert megbénítjuk, félig nyert ügyünk van.

Tukoray föltette a kalapját, de csak azért, hogy megemelhesse Savó előtt.

— Hip, hip, hip, hurrá! — kiáltott lelkesülten, s aztán a kalapját földhöz vágta, — pompás fiú vagy, Matyi. Ez aztán az eszme!

Savó diadalmas mosolylyal fordult Bellához.

— Remélem, nincs kifogása ellene? Hisz tudja, hogy én tisztelem, becsülöm magát?

— Tehát még mindig feleségül akar venni? — nevetett Bella.

— Csitt! Ne dobogj szív! — kiáltott Savó, a nyári szinkörökből ismert páthoszszal, s keblére szorította a kezét, — beleegyezik?

— Hogyne, hisz itt van velem a gardedámom, a mama.

— Az édes mama?

— Nem, a savanyú mama: Slezákné. Ez időszerint az anya-szerepeket játszsza mellettem.

Savó megvakarta a füle tövét.

— Nem szeretem a törvénytelen anyákat.

— Biztosítom, hogy nagyon kedves asszony. Egy kicsit süket és tetemesen rövidlátó.

— Bravo! Egy színházi mamának ez a két főkelléke. Ezzel tehát rendben volnánk. De hajh! Mi minden hiányzik még!

Ezalatt Bella felcsapta a kalapját (nem volt képes kalap nélkül egy perczre is elhagyni a szobát) és kifutott. A következő pillanatban egy színpadi elegancziával felöltözködött, hatalmas kalapú, erőteljes hölgygyel tért vissza.

— A mama, — mutatta be Bella a két fiúnak.

Slezákné abban a korban volt, melyet a színházi terminologia *kedélyes anyá*-nak szokott nevezni. Rokonszenves, sőt csinos, kissé viharduit vonásai voltak, de már nem titkolhatta, hogy ötvenedik tavasza felé közeledik.

A fiúk tisztelettel fogadták Slezáknét, a ki cseppet se boszankodva a hosszas várakozás miatt, habozás nélkül rohamot intézett a vacsora maradványai ellen, s aztán szivarra gyújtva, a kanapé sarkába ült és bóbiskolt. Többet nem is törődött vele senki. (Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

II. RÉSZ.

I.

A Cook-szigeteken.

Hatodik hónapja már, hogy Standard-Island elhagyta a Magdolna-öblöt és egyik szigetcsoporttól a másikhoz megy anélkül, hogy csak a legcsekélyebb baj is történt volna vele tengerjáró útjában. Ebben az időtájban az Egyenlítő körül nagyon csendes a tenger, mert a rendszeres passat szelek a térítőknél az uralkodók. Ámde ha hébe-korba erősebb fajta vihar támad is, Milliard-Citynek oly szilárd az alapja, hogy rázkódást sem a kikötőkben, sem a parkokban, sem a mezőn nem érezhetni, A bőe kitombolja haragját, a vihar elül. Tudomást sem vesznek róluk az úszó sziget lakói.

A kvartett tagjainak, ha kedve lett volna is, de ideje nem akadt arra, hogy panaszkodjék. A világtól sincsenek elszigetelve, mert hiszen rendes a postaközlekedés a két világrészszel.

A művészek tiszteletdíját oly ritka pontossággal fizetik ki, hogy ebből méltán lehet a vállalat kimeríthetetlen pénzforrásaira következtetni. Ezer meg ezer dollár repül a zsebökbe, ott is ragad, s belőlük még nagyon, de nagyon gazdag ember válik, ha majd e páratlan szerződés lejár.

— Nos hát, vén brúgos, — mondja egy nap Frascolin Zornnak, — kigyógyultál már abból a te régi balsejtelmedből?

— Nem, — nyilatkozik Zorn Sebestyén.

— Hanem azért mégis csak tele zsebbel zárjuk le az évet?

— No no, az a kérdés, hogy haza vihetjük-e majd.

— Te azt hiszed talán, hogy nem?

— Azt hiszem.

Ezzel az emberrel nem lehetett boldogulni. Pedig hát azt a pénzt ugyancsak nem félthették. Biztos helyre került minden negyedév elején: a new-yorki banknál helyezték el. Legokosabbnak látták tehát, ha a makacs öreggel erről egyáltalán nem is beszélnek.

A jövő is biztosítottnak látszék. A két család versengési kedve mintha kezdene megcsappanni. Bikerstaff Cyrus és titkárai módfelett örvendenek e miatt. Mióta az a bizonyos «báli szenzáció» elsült, a főintendáns még egyszer olyan nagyra nőtt, mint annak előtte volt. Tankerdon Walter a Coverley-leánynyal táncolt! Jele-e ez annak, hogy a két család közeledik egymáshoz? Az való, hogy Tankerdon és párthivei többé már nem beszélnek egynémely üzleti szándékaikról. Az előkelő társasságokban szóbeszéd tárgyává lesz a báli eset.

Tagadhatatlan, hogy Coverley Dy szépsége meghódította a Tankerdon fiú szivét. Ide s tova egy éve már ennek, csakhogy a helyzet kényszerűsége miatt el kellett titkolniok. Dy azonban sejtette, megértette az ifjút s igen jól esett neki, hogy tudott szive érzelmén uralkodni. Valószinűleg az sem titok előtte, hogy az ő szive is hevesebben dobog Walter iránt. Természetesen ő sem vitte piaczra érzelmét. Női méltósága, s a két család között levő ellenségeskedés parancsolta, hogy így cselekedjék.

Az éles szemű megfigyelő láthatta azt is, hogy Dy és Walter nem vesznek részt azokban a naponkint való czélzatos magyarázgatásokban, melyek a Tankerdon és Coverley-palotákban mostanság minduntalan szőnyegre kerülnek. Ha Tankerdon úr kiméletlenül megtámadja Coverleyéket, fia lehorgasztja a fejét, hallgat és szó nélkül távozik. Ha pedig Coverley Nat szidja

Tankerdonékat, a szép Dy lesüti a szemét, elsáppad s igyekszik a beszélgetésnek más fordulatot adni, bár hiába. Az apák nem vesznek észre semmit, Munbar Callistus azt mondja, hogy a két anya nem olyan vak. Az anyák szeme ilyen dolgokban nagyon élesen lát, gyermekeik boldogsága miatt szerfelett aggódnak, mert a házasság, mely egyetlen orvossága volna, lehetetlen. Jól tudják, hogy a két vetélkedő pártvezért kibékíteni, s a gyermekeket összeházasítani alig sikerül valaha.

Többször czélozgattak már Walter előtt arra, hogy válaszszon a balparti városrész szép leányai közül hitestársat, mert vannak ám köztük igen szépek, müveltek és hozomány dolgában is megfelelők a Tankerdon fiának. Az apja is, anyja is sürgette őt, az apa türelmetlenebbül, mint az anya. Ámde Walter, valahányszor apja így a falhoz szorítja sürgetéseivel, nem adja rá a fejét, hogy az ó- vagy újvilágba menjen háztűznézni. Anyja is gyakran mondotta neki:

— Édes fiam, talán van Standard-Islandon egy leány, a ki neked tetszik?

tele volt mende-mondával az egész város. Pedig olyan egyszerű volt a dolog. A főintendáns felkérte a négyesre Coverley Dyt, aztán mikor a tánez kezdődött . . . a gonosz csont, hirtelen eltünt a láthatárról, odalépett Tankerdon Walter helyette . . . hiszen uramfia, csak nem utasíthatta vissza.

Milliard City pénzaristokratái sokféle magyarázatát adták ennek a rendkivüli eseménynek. Tankerdon úr a fiát, Coverley úr a leányát fogta vallatóra. Hogy mit felelt az ifjú és mit a leány; hogy bele avatkozott-e a kényes dologba a két anya: azt még a hiúzszemű, ravasz Munbar Callistus sem tudhatta meg. Mikor Frascolin ebben az ügyben meginterpellálta a főintendánst, feleletül Munbar hunyorgatott a jobbszemével, a mi elvégre sem jelent semmit, a minthogy nem is jelenthetett semmit. Annyit azonban a történeti igazság kedvért föl kell jegyezünk, hogy e nevezetes eset óta, Tankerdon Walter találkozván séta közben Coverleynével és Dy kisasszonynyal, udvariasan kalapot emel: a leány és anyja pedig fogadják a köszönést.

hahogy irányaikat nem változtatják meg, nehány kabelnyi távolságon fognak Standard-Island mellett elhaladni.

A Rammsporn-ütegnél kiváncsi csoport verődik össze nagy érdeklődéssel nézik a közeledő hajókat.

Egy óra mulva alig lehetnek már két mérföldnyire; régi módi kalózhajók, három árboczuk van, formájuk sokkal szemrevalóbb, mint az újabb szerkezetűeké, melyeknek csak egy jelző-árboczuk van. Tágtorkú kéményeikből fekete füstoszlopok kavarognak fel, a nyugati szél felcsapja a szemhatár végéig.

Mikor másfél mérföldnyire közeledtek Standard-Islandhoz, a hajóstiszt határozottan állítja, hogy angol hajódivizió, mely a Csendes-tengert járja, hol számos szigetcsoporton vagy angolok az urak, vagy övék a főhatóság, igy például: Tonga, Samoa, Cook-szigetek.

A tiszt intézkedik, hogy Milliard-City zászlóját a kellő időben meghajtsák. Az angol hajók ágyúdörgését várják.

Tíz perez eltelik.

Tankerdon Walter a Coverley-leánynyal tánczolt.

Walter udvariasan kalapot emel.

— Van, édes anyám — felelé Walter.

Az anya nem volt kiváncsi annak a leánynak a nevére, a fiú pedig okosabbnak vélte, ha nem mondja meg.

A Coverley-házban is szakasztott így áll a dolog. Az egykori new-orleansi bankár örvendett volna, ha a milliomos ifjak közül, a kik a Coverley-salonban meg-megfordultak, egyik vagy másik oltárhoz vezette volna leányát. Ha Dynek egyik sem tetszik Standard-Islandon, nos hát elviszik majd külföldre: Franczia-, Német-, Olaszországba; Dy azonban Milliard-Cityből nem kivánkozik el . . . úgy mondja, hogy itt igen-igen jól érzi magát, nem is hagyja el Standard-Islandot soha . . . soha. Coverley úr nem tudja, hogy mi lehet ennek a vonakodásnak az oka . . . tele van aggodalommal.

Coverleyné nem vallatta ki a leányát úgy, mint Tankerdonné a fiát; azt is bizvást feltehetjük Dyről, hogy nem mert volna édes anyja kérdésére oly leplezetlenül felelni, mint Walter tevé.

Ilyen volt ez idő szerint a helyzet. A két szerelmes tudja, hogy hányadán van egymással, sokat mondó, mélységes pillantásaik a vallomást kölcsönösen megtették már, de egy árva szóval sem árulták el.

Ezeket tekintetbe véve, méltán feltünhetett az a bizonyos báli eset, a túlzásra hajlók azt hitték, hogy ebből nagy botrány lesz, másnap November 25-dikén reggel történt valami a tengeren, a minek azonban semmi köze sincs az úszó sziget két hatalmas családjához.

Napfelkeltekor az observatorium őrei jelentik, hogy több magas fedélzetű hajó tünt fel a szemhatáron, melyek délnyugat felé haladnak. Bizonyos távolságban egymástól egy vonalban mennek. A Csendes-oczeán valamely hajódivizijójához tartozhatnak.

Simcoë tengernagy táviratilag tudatja Bikerstaff Cyrussal, s a kormányzó kiadja a rendeletet, hogy Standard-Island készüljön a szokásos üdvözlő-ágyulövésekre.

Frascolin, Yvernes és Pinchinat az observatorium tornyára sietnek, hogy szemtanui lehessenek e nemzetközi udvariasság nyilvánulásának.

A messzelátók csöveit az öt-hat mérföld távolra eső négy hadihajóra irányitják. Zászló nem leng az árboczokon, nem lehet tehát megismerni, hogy minő nemzet hajói lehetnek.

— E szerint nem tudhatjuk, hogy kinek a tengerészei vannak a hajókon? — kérdi Frascolin egyik tiszttől.

— Nem; legfeljebb a hajók formája után mondhatnám, hogy angolok. Ha egy-két mérföldnyire lesznek tőlünk, majd megtudjuk, hogy kik és mik.

A hajók mérsékelt sebességgel közelednek,

— Ha angoloké az a négy hajó, bizonyára nem buzgólkodnak az üdvözléssel.

— Hisz az régi dolog, — veti közbe Pinchinat, — tudhatod, hogy John Bullnak a fejéhez nőtt a kalapja, nagy munkájába kerül, míg leszedi a fejéről.

A tiszt vállat von.

— Szóval, angolok. Ismerjük őket, nem köszönnek, s azzal vége.

A hajókra tényleg nem húztak fel zászlókat. A divizió-hajó tova zakatol, észre sem akarja venni Standard-Islandot.

Az angol hajók elvonulnak olyaténképen, mint holmi neveletlen úri ember, a ki a Regent-Street-en vagy a tengerparton sétálgatva, belenéz az üres levegőbe s nem akarja észrevenni azokat, kiknek köszönnie kellene. Így aztán Standard-Island zászlóját sem húzzák fel.

Könnyen elképzelhetni, hogy minő hangon beszélnek az úszó sziget lakói a városban, a kikötőben a pöffeszkedő Angolországról, az arczátlan Albionról, a modern Karthagóról. Elhatározzák, hogy angol hajó köszönését — ha esetleg előfordulna, bár aligha megérik — soha viszonozni nem fogják.

— Mennyire más volt a franczia hajóraj viselkedése és fogadtatása, mikor Tahiti-ba érkezett! — kiáltott fel Yvernes.

— Hja, a franciák mindig udvariasak, — jegyzi meg Frascolin.

November 29-dikén megpillantják az őrök a Cook-szigetek hegyeinek csúcsait. E szigetek a déli szélesség 20° és a nyugati hosszúság 160° között terülnek el. Előbb Mangia- és Hervey-szigeteknek hívták, majd Cook-szigeteknek keresztelték el, mert ez a híres tengeri-utazó 1770-ben kötött ki rajtok. Áll pedig a következő szigetekből: Mangia, Barotonga, Watim, Mittio, Hervey, Palmerston, Hagemeister, stb. Ősi lakói maori-eredetűek, hajdanában húsz, mostanság csak tizenkétezer lélek lakik rajtok, polynesiai malayok, a misszionáriusok mind a keresztény vallásra térítették őket. A benszülöttek szívósan ragaszkodtak mindenha függetlenségökhöz, azért manapság is önállóak. Vagy legalább ők szentül azt hiszik, hogy ők az urak a szigeten, pedig hova tovább az angol Ausztrália hatalma alá kerülnek, tudjuk, hogy mit jelent ez.

Az első sziget, melyet érintenek; Mangia, mindannyiok között a legnagyobb és legnépesebb, a szigetcsoport székhelye. Ennél a szigetnél két hétig fog Standard-Island veszteglení.

Mikor Standard-Island mintegy mérföldnyire jut Mangiához, egy piroque-n megjelenik a mangiai kikötőből a sziget angol helytartója; egyszerű protestáns pap, a ki sulyosabb igát vet a benszülöttek nyakába, mint a törzsfőnökeik. A tiszteletes úrnak van ezen a harmincz mérföld területű és négyezer lakóval biró szigeten a legszebb földbirtoka. Ouchora legszebb házában lakik: ez a sziget fővárosa, gyönyörű halmon fekszik, kókusz-pálmák, mango-k, kenyér- és bors-fák veszik a házát körül, virágos kertje párját ritkítja: colea-k, gardeniák és páoniák ékesítik. Hatalmának végrehajtói a mutoi-k, ezek a benszülött rendőrök, kik előtt a sziget egykori hatalmasai is alázatosan fejet hajtanak. Ezek a rendőrök szigorúan megtiltják, hogy valaki a fára mászszék, vasár- és ünnepnapon halásszon vagy vadásszon, este kilencz órán túl a házán kívül csavarogjon, s pénzbirság terhe alatt tilos valamely árut az önkényesen megszabott árjegyzék tekintetbe nem vételével vásárolni. A piasterekben (egy piaster öt frank) fizetendő pénzbirság jó része a szent atya zsebét üti.

Midőn a kis gömböcz úri ember a kiktőbe ér, a révkapitány elejébe siet, röviden üdvözlik egymást.

Mangia királyának és királynéjának nevében, — kezdi a pap, — üdvözlöm Standard-Island kormányzóját.

— Fel vagyok hatalmazva, hogy a kormányzó nevében elfogadjam, — feleli a révkapitány, — addig is, míg a kormányzó úr kegyes lesz személyesen tisztelegni ő felségeiknél.

— Ő kegyelmességét mindenha szivesen látjuk, — feleli a helytartó, miközben semmitmondó arcza csupa merő fukarság és kapzsiság kifejezését ölti fel.

Majd édeskés hangon folytatja:

— Standard-Islandon az egészségügyi állapot, remélem, megfelelő?

— Soha ilyen kedvező nem volt, mint most.

— De esetleg mégis talán előfordulhat egyik vagy másik ragályos betegség: influenza, tifusz, himlő . . .

— Még nátha sincs, helytartó úr. Szíveskedjék kiállítani az igazolványt, s mihelyt Standard-Island kiköt, megkezdődhetik közöttünk a rendes közlekedés . . .

— Azaz, ha . . . ha nincsenek ragályos betegségek, — okvetetlenkedik a protestáns pap.

— Biztositom önt, hogy szó sem lehet arról. E szerint Standard-Island lakói meg szeretnék nézni a szigetet?

— Meg, a mint hogy a keletre eső szigeteket is meg szoktuk látogatni.

— Helyes . . . helyes . . . mondja a kis gombócz. — Legyenek meggyőződve, hogy szívesen látjuk önöket, ha . . . ha betegségek . . .

— Mondom, hogy nincsenek.

— Akkor méltóztassék csak partra szállani . . . csak minél többen . . . sokan, nagyon sokan, a mangiaiak igen szívesen fogadják, mert tetszik tudni, vendégszerető emberek, de . . .

— De?

— Ő felségeik, meg a törzsfők tanácsa együttesen abban állapodtak meg, hogy úgy Mangián, valamint a többi szigeteken az idegenek bizonyos belépti vámot fizetnek . . .

— Mit? . . . Belépti vámot? . . .

— Úgy van, két piasztert fejenkint.

Több, mint bizonyos, hogy ezt az indítványt maga a tiszteletes úr tette, a királyi pár és a törzsfők készségesen elfogadták . . . A belépti vám jó részét azonban a helytartó úr rakja zsebre. A révkapitány szörnyen csodálkozik, mert a többi szigeten belépti vámról szó sem volt.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ÉLETEMBŐL ÉS EMLÉKEIMBŐL.

A történelem irodalom és müvészet köréből.

Irta

Id. ÁBRÁNYI KORNÉL

A szerző fénynyomatu arczképével.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

Tartalom: *Történelem.* A Rákóczy-nóta és induló eredete. — Érintkezésem Miczkievicz Adámmal (1844—1845). — Egy expedició története 1849-ben. — Hangverseny zsandárkisérlettel (1851). — Az első magy. miniszterelnöki körlevél (1848). — A miket nem lehet kiállitani (1848—1849). — Augusztusi napok (1849). — A magy. koronázási mise történetéhez (1868). — Egy áldozat (1849). — Wagner, Liszt s a franczia-német háború (1870). — A magyar zene hajdan és ma. — A Wagner-zene s irány, hajdan és ma. — A beyreuth-i «Festspiel-Haus» első előadása (1876). — Április 14-dike 1849-ben. *Irodalom, müvészet, jellemrajz.* A zene magasabb szempontból. — Müvészvilág. — Modern müvészkedés. — Nők a müvészetben és a zenében. — Hogy terem a magyar népdal? — Petőfi és Liszt. — Jókai és Liszt. — Reményi Edéről. — Erkel Ferencz félszázados operája. — Emlékezés «Viora» szerzőjére. — Emlékezés Királyi Pálra. — Rossini (születésének 100-dik évfordulóján). — Hans von Bülow. — Rubinstein Antal halálakor. — Brand-Mosonyi. — A czimbalomról.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

MOLIÈRE ÉLETE ÉS MŰVEI.

Irta

HARASZTI GYULA.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 4 frt 50 kr, vászonkötésben 6 frt.

IRODALMI TANULMÁNYOK

Irta

IMRE SÁNDOR.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 4 frt 50 kr., vászonkötésben 6 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

SZENT-HANGOK.

Imák katholikus keresztények számára.

M. I. Szent-Ferencz rendi paptól főpásztori engedélylyel.

Ára chagrinbőrkötésben aranymetszéssel 60 kr. Elefántcsontutánzat fehér keresztt el, aranymetszéssel 1 forint.

A

Budapesti tájékoztató kézikönyv

csinos vászonkötésben mintegy 200 oldal terjedelemben, 40-nél több képpel, Budapest térképével készült. Eme igen csinos kiállitásu könyv utbaigazító tartalmánál fogva vidéki és budapesti lakosnak egyaránt nélkülözhetetlen zsebkalauzul szolgál. A kalauz ára diszkiadás 50 kr., rendes kiadás 50 kr. Budapest térképét csinosan boritékolva 15 kr., kedvezményképen 7 kron kaphatják nálunk.

☛ **Utánvételes rendelések figyelembe nem vétetnek és ezért legalkalmasabb az összeg előzetes beküldése.** ☚

A kiadóhivatal
(Budapest, IV. ker., Egyetem-utcza 4.).

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Pár pillanatig csönd volt. Tukoray vette fel a beszéd fonalát — azaz új fonalat vett fel.

— Ha a ferbli géniusza el nem fordította volna tőlünk fényes ábrázatát, isten ucscse semmi bajunk se volna.

Savó elkomorodott.

— Az igaz, hogy pénzünk nincs, — mondá búsan.

— Nincs pénzetek? — kérdezte Bella.

— Semmi, — szólt Tukoray.

— Egy krajczár se, — mondá Savó.

— Ez nem igaz. Van még négy koronánk, — mentegetőzött Tukoray.

— Ebből épen csak a mai tojásrántottát fizethetjük ki.

A két jó barát csüggedten tekintett a lámpa világába. És ekkor egy olyan jelenet rázta fel őket, mely minden melodrámában megtenné a maga hatását, s melyet mint a jószivűségnek fényes példáját, bele lehetne venni az olvasókönyvekbe. Bella Savóhoz lépett, vállára tette a kezét és szóla:

— Matyi! Te mindig azt mondtad rólam, hogy jó lány vagyok. Te csak megérezted ezt, de bizonyitékaid nem voltak. Most egy nagy bizonyitékot fogok a kezedbe szolgáltatni. Mennyi pénz kell?

Barátaink tágra nyilt szemekkel néztek Bellára. Ez a kérdés: *mennyi pénz kell*, csodálatosan hangzott füleikbe. Mintha a mesebeli tündér jelent volna meg, kezében a bőség szarujával.

— Kedves nagysád, — szólt Tukoray, a ki hamarabb magához tért, — a mi engem illet, én nem fogadhatom el ezt a nagylelkű ajánlatot . . .

— Nem is magának ajánlottam fel, hanem Matyinak. Maga tehát hallgasson. Nos, Matyi?

— Bella, te angyal vagy. De csak kölcsön veszszük fel, — szólt Savó könnyes szemekkel.

— Természetesen. Mihelyt Pestre értek, azonnal megküldtek.

— Azonnal. Egy negyedóra mulva. A vasutról azonnal a főpostára megyünk és táviratilag adjuk fel a pénzt.

— Ily feltételek alatt magam is belemegyek a dologba, — szólt nagylelkűen Tukoray.

Bella elővett a tárczájából százhúsz forintot, s az asztalra tette. Melléje rakta aranyóráját lánczczal, azután levette karpereczeit, sőt kizsedte fülbevalóit is.

— Legkedvesebb emlékeitől megfosztja magát? — kiáltott Tukoray.

— Kétségkivül kedves emlékek . . . de már egyikre se emlékszem, hogy kitől kaptam.

— Bella, Bella, neked aranyszived van, — szólt rajongó lelkesedéssel Savó.

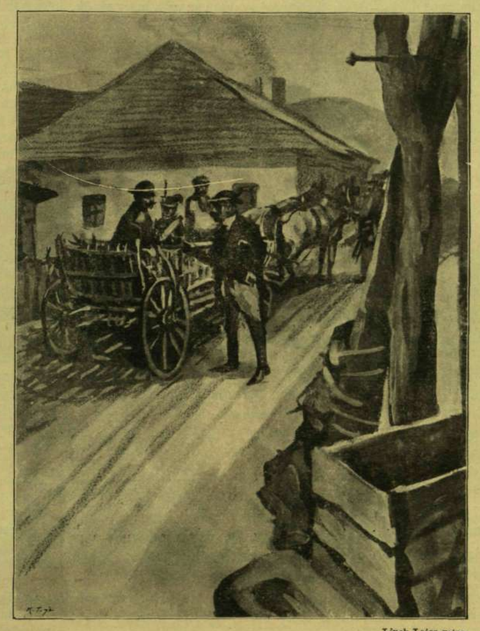
— Nincs, szerencsére, mert különben azt is odaadnám, hogy csapjátok be.

A két ifjú letérdelt és kezet csókolt Bellának.

— Nagy svihákok vagytok, velem együtt, — szólt Bella nevetve, — de nem tehetek róla, szeretlek benneteket.

És megveregette az arczukat.

Egy negyed óra mulva a korcsmárosnál el volt zálogositva minden. Adott rá háromszáz forintot. Készpénz százhúsz, volt tehát összesen négyszázhúsz forintjuk. Mátyás kapott belőle tizet.

Linek Lajos rajza.

— Szabad kérnem az útlevelét?

— Bella, Bella! — kiáltott Savó, — örök hálával és négyszázhúsz forinttal tartozunk neked.

Az első bulletin.

Abba a szerkesztőségbe, melyből Savó és Tukoray egy nyájas őszi napon, a szerkesztő frakkjával együtt oly nyomtalanul eltüntek, egyszerre egy távirat érkezett, mely ezer darab Tukoray névre szóló veres tollat rendelt.

A szerkesztőség az ezer darab tollat váltóra vette fel Zilzer Adolf és Tsa m. kir. zászlógyárában és azonnal útnak indította.

A lapba egyúttal megirták, hogy Tukoray Kázmér folytatja körútját keretében s minden falu egy újabb diadal. Azt azonban nem merték megirni, hogy micsoda programmal működik, mert nem voltak benne bizonyosak. Savó ugyanis a szerkesztőségben mérsékelt, vagyis konzervativ hajlamu anarkhista volt, ellenben Tukoray radikális republikánus volt, Elzász-Lotharingiát visszakövetelte Francziaországnak, s a páros napokon ráállt a 67-es kiegyezésre is.

Végre megérkezett Tukoraynak a levele, melyet a szerkesztőség türelmetlenül várt. A szerkesztőhöz volt intézve s igy szólt:

«*Kedv. bar.! Kérl. csatolt. hirt cic. add ki rögt. Ölel Kazi.*»

A csatolt hir Tukoray saját keze irásában igy hangzott:

Diadalút. Zoltánváráról irja lapunk rendes levelezője: Tukoray Kázmérnak, kerületünk jelöltjének körútja valóságos diadalút mindenfelé. Elragadó, szívhez szóló beszédeivel, a meggyőződésnek belőlük sugárzó melegével elbüvöli a néptömegeket. Ahány faluban megjelent, a nép azonnal mellé állt. Az a fiatalember elsőrendü népszónok, s egyaránt hat, akár a nemes páthosz, akár a pajzán humor hurjain játszik. A hivatalos körök valósággal konsternálva vannak, s e lángeszü ifju politikus . . .

(«Szemtelen!» — mormogá a szerkesztő a meggyőződés szilárd hangján.)

. . . ellen máris kétségbeesett fegyverekkel küzdenek. Eddig hetvenezer forintot költöttek el, s a hatalmi erőszak összes eszközeit mozgósitották . . .

Itt a tudósitás félbeszakadt, s átalakult újra magánlevéllé, ekkép:

Kedv. bar. Nincs. id. folyt. Kérl. az öt év előtti lapunkból állitsd össze a leghatásosabb és legfenom. gazságokat, melyeket bárhol és bárki ellen elkövettek, sorold fel tudósitásom végén, mintha ellenem köv. volna el, s aztán kend ki jól a végét egy dühös kirohanással. Ölel Kazi.

U. i. Ne felejts el naponta egy kis csendőrverengzést betenni zoltánvári táviratalakjában.

Mondanunk se kell, hogy a szerkesztőség fényesen megfelelt a rábizott feladatnak, s mikor a lapok később Tukoray kezébe kerültek, hideg verejték futott végig a hátán a borzalmasságok olvasására, melyet ellene elkövettek. Ez a senzációs rovat Gamás János leleményességére volt bizva, a ki hires volt általános müveltségéről. Ő a zoltánvári választásokba szicziliai rablótörténeteket kevert, sőt montenegrói füllevágásokkal is föleresztette.

Ezalatt Savó, Bella és Slezákné a hegyek közé vonultak Kámforhoz, Tukoray pedig Gyapajt kezdte megdolgozni.

A mit ellenzéki és kormánypárti szónokok a kiegyezés óta az országnak és a kerületnek igértek: ő azt mind újra megigérte.

Csak épen hogy azt nem mondta, hogy Gyapaj királyi táblát, járásbiróságot és főgimnáziumot fog kapni.

Azután elárulta, hogy apja 1866-ban, mint a Klapka-féle magyar légió tagja, meghalt a hazáért. Mikor látta, hogy ez nagyon tetszik,

apja halálát a hatvanas évek elején elszenvedett börtönbüntetéssel sulyositotta. Az egész Monte Christót rákente az apjára, s halotti csendben regélte, *hogyan menekült az öreg uszással Kufstein várából.*

Aztán adott minden választónak egy forintot, végül pedig elővette az öregágyút, az *Adóleengedések könyvét*, s szép sorjába bevezette, hogy Gyapajon ki mennyi adót akar fizetni.

Igazán megható volt látni, hogy a gyapajiak milyen kevés adót akartak fizetni.

A következő faluban már jóformán csak Kufstein és az Adóleengedések könyve szerepelt, de megtette a hatását. A szegény öregből egy legendaszerű hős lett s mindenki a ki vitézi tetteit hallgatta, becsületszavát merte volna adni arra, hogy alkalom adtán a kedves fia Tukoray Kázmér ép oly vakmerően kiuszik Kufstein várából, mint ő.

Mikor Kázmér a harmadik falu felé kocsikázott, különös eset történt vele.

Az uton szembejött egy kocsi, melyen két csendőr és egy sárga kamáslis, vadászkalapos fiatal úr ült.

— Halt! — kiáltott a fiatal úr Tukoray kocsisára.

Azonnal leugrott a kocsijáról és odajött Tukorayhoz.

— Baltássy, a hegyháti járás segédszolgabirája.

— Örülök. Tukoray.

— Szabad kérnem az útlevelét?

— Mit?

— Az utlevelét.

— Minek? kérdé Tukoray elámulva.

— Hogy igazolja magát.

Tukoray hallgatott.

— Nem adja ide? szólt Baltássy élesen.

— Uraim! — szólt Tukoray a csendőrökhöz — én igen jól tudom, hogy önök egy közveszélyes őrültet szállitanak a megyei kórházba, s ép azért nem értem, hogy miért nem kötözik meg? Hogy engedhetik meg, hogy tisztességes uri embereket az utfélen zavarjon és föltartson.

— Uram! — kiáltott Baltássy sápadtan.

— Vagy talán én bolondultam meg és egészen mást hallok, mint a mit a szolgabiró úr beszél? Kérem, örmester úr, oszlassa el kétségeimet.

— Ön inzultálja a hatóságot. Utlevele pedig nincs. A törvény nevében ezennel letartóztatom. Örmester, üljön át a kocsira. Visszafordulunk Buzsákra! Indulj! Majd számolunk!

Ezzel ideges léptekkel visszament a kocsijához, a bakra ugrott, a gyeplőt a kezébe vette és előre hajtott. Tukoray kocsija az őrmesterrel meggyarapodva.

Kázmér lelkiismerete nyugodt volt: talán szamárul, de férfiasan viselte magát. S a mi a fő: igaza volt.

Buzsákon Kázmért egyszerűen betették a községi tömlöczbe.

Addig emlegette apja börtönét, míg végre maga is a dutyiba került. A régi görögök ezt nemezisnek nevezték. A mai magyarok pechnek hívják. Kázmér nagyon kiváncsi volt, hogy mit fog vele ez a kis szolgabiró csinálni. Oly elhagyottnak érezte magát, mintha a kirgiz sivatag valamelyik kozák őrsének hatalmában volna. Aztán eszébe jutott, hogy politikai szempontból ez a kis letartóztatás valóságos aranybánya. Micsoda vezérczikket fognak otthon ebből kanyaritani a fiuk, ha megtudják. Az őrmény vérengzésekhez fogják hasonlitani kollégái. Föl s alá járva a nyirkos és sötét szobában, frázisokon tünődött, melyekkel a nép előtt ez eljárás gazságát ecsetelni fogja.

Egy vén hajdu jött be, az asztalt megteritette, s gyergyát gyujtott.

— Ebédet hoz? kérdé Tukoray.

— Előbb tárgyalás lészen.

— Inkább ebédet hozna.

— Parancs szerint cselekszem.

— Tehát hoz?

— Még nem parancsolták.

— Vigye el az ördög.

— Igenis.

Eltávozott.

Nem sokára két fiatal ember jött be, egy megyei aljegyző és egy földbirtokos. A kölcsönös bemutatkozás után felük nevében felszólították Tukorayt, hogy vagy kérjen bocsánatot, vagy adjon elégtételt.

— Ki az önök fele?

— Baltássy segéd-szolgabiró.

— És önök még azt akarják, hogy bocsánatot kérjek? Sajnálom, hogy tettleg nem bántalmaztam azt a ripőköt.

— Ön örültnek nevezte őt.

— Ezt fenn is tartom.

— Ez az utolsó szava?

— Nem. Az utolsó szavam az volt, hogy ripők.

— Elég. Nevezze meg a segédeit.

— Kit? Hisz nem ismerek senkit. Van itt katonaság?

— Csendőrség, egy hadnagygyal.

— Ezennel megnevezem a hadnagyot. Mondják meg neki, hogy én is katona vagyok, a hetedik tüzérezredben szolgáltam. De a másik?

A segédek egy darabig gondolkoztak. Végre az egyik igy szólt:

— A másiknak ajánlom Klein körorvost, a ki mint párbajorvos ugyis jelen lesz.

Ebben megegyeztek.

Egy fél óra mulva betoppantak Martalócz csendőrhadnagy és Klein körorvos, és jelentették Tukoraynak, hogy minden a legpompásabban megy, már a feltételeket is megállapitották. Kardpárbaj végkimerülésig, bandázs nélkül, szúrni is szabad.

— Beleegyezem, de miért vették bandázs nélkül? — kérdé Tukoray elképedve.

— Őszintén szólva — felelt a hadnagy — azért, mert ebben a rongyos faluban még csak vatta sincs, a miből bandázst lehetne csinálni.

— Egyéb minden van?

— Hogyne! Itt lakik Winkler báró, annak a kastélyában van egy fegyverterem, mely úgy be van rendezve, mint a legelső vivóiskola. Passzió lesz ott verekedni.

S a hadnagy barna ábrázatán boldog mosoly jelent meg, mely előre sejtette, hogyan fog ő élvezni, mikor ez a két ember kaszabolni fogja egymást.

(Folytatása következik).

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

— Komolyan beszél ön? — kérdezi a paptól.

— Ugy van, a mint mondám, két piaster a díj, a ki előre le nem fizeti, azt a szigetre nem eresztjük be.

— Jól van! — feleli a révkapitány.

Köszön a helytartónak, a távíró hivatalba siet s tudatja a dolgot a tengernagygyal.

A tengernagy beszél a kormányzóval ebben az ügyben. Vajjon érdemes-e Standard-Islandnak Mangiánál megállapodnia, mikor a szigetlakók követelése épen oly határozott, mint a mily jogtalan.

Nyomban kész a felelet. Bikerstaff Cyrus kiadja a rendeletet, hogy az úszó sziget sem Mangiánál, sem a szigetcsoport többi szigeteinél horgonyt nem fog vetni. A kapzsi pap felsül s a milliomosok tovább veszik útjokat, hogy kevésbbé zsaroló szigeteket látogassanak meg. Standard-Island a tenger azon részének tart, mely a négy egymás végében elterülő szigetet érinti. Szanaszét piroque-ok szeldelik a tenger hullámait: egyik csinosan formált, otromba és nehézkes a másik, holmi kivájt fatörzs, nem egyéb. Vakmerő czethalászok ülnek bennök.

Ezek a szigetek nagyon termékenyek, világos, hogy Angolország ezért sózta a nyakukba főhatóságát, titkon azt forgatván elméjében, hogy majdan egészen leigázza. Mangiából nem látszik egyéb, mint a sziklapart korallgyűrüje, az üde zöld környezetből élénken kiváló, fehérre meszelt házak, a sötétzöld pázsit, mely a halmokat diszíti. A halmok közül egy sincs, mely kétszáz méternél magasabb volna.

Másodnapra előbukkan erdős bérczeivel Rarotonga. A sziget közepén egy ezerötszáz méter magas vulkan tör az égbe. Sűrű fák koszorúzzák a meredékét, de orma egészen kopár. A fák sötét hátteréből kimagaslik egy gótablakú fehér épület; ez a protestans templom. Az óriási fák hatalmas ágaikkal, görcsös ág-bogaikkal olyanok, mint a normandiai almafák vagy a Provence vén olajfái.

Hátha a rarotongiak lelkiismeretének pásztora, a ki itt uralkodik a Német Oczeán-Társulattal egyetemben (ez utóbbi tartja kezében a sziget kereskedelmét) . . . hátha — mondom — ez a pap, nem követi a Mangia papjának példáját, nem hozta be a belépti dijat s milliomosaink kiköthetnek majd a szigeten, a nélkül, hogy zsebökbe kellene nyulniok, tiszteleghetnek a két királynénál, a kik szünetlenül marakodnak egymással; az egyik Aroguani, a másik Avarua falvában székel? . . . Ámde Bikerstaff Cyrus nem ajánlja, hogy kikössenek, az előkelők tanácsának is ez a véleménye . . . Így a tapintatlan angolok körme között sinylő benszülöttek szinét sem látják a standard-islandi piastereknek, pedig e milliomosok épen nem szokták a fogukhoz verni a garast.

Este felé a vulkánnak már csak orma látszik. Olyan mint egy óriási oszlop, mely az égbe mered. Millió meg millió tengeri madár száll engedély nélkül Standard-Islandra, ide-oda röpködnek. Éj beálltával tovább veszik útjokat azokra a föveny-dombokra, melyeket a Csendes-oczeán hullámai korbácsolnak.

Ekkor a kormányzó összehívja a tanácsot és szóvá teszik az úti-programm megváltoztatását. Standard-Island jelenleg olyan részén van a Csendes-oczeánnak, hol Angolország az úr. Ha a megállapitott útirányt megtartva a 20° szélesség mentén tovább hajóznak, a Tonga, a Fidschi szigetekhez érkeznek. A Cook-szigeteknél tapasztaltak nem igen biztatók. Sokkal okosabb lesz, ha a Loyalitas-szigetek és Új-Kaledónia felé tartanak, hol a Csendes-oczeán gyöngyét bizonyára franczia udvariassággal fogadják. A téli-sostitium után az egyenlitő mellékére szándékoztak visszatérni. Igy persze az Új-Hebridáktól távolabbra esnek, pedig a hajótörött malayokat meg a kapitányt ott kellene partra tenniök.

E tanácskozás alatt a malayok feltünően nyugtalanok voltak, mert ha csakugyan megváltoztatják az út irányát, hazajutásuk újabb akadályokba fog ütközni. Sarol kapitány nem tudta dühét palástolni, s ha valaki ekkor figyelte volna őt meg, észrevehette volna, mily gyanus izgatottsággal beszélt társaihoz.

Szerencsére a malayoknak, szerencsétlenségére Standard-Islandnak: a tanács nem egyezett bele az út irányának megváltoztatásába. A programm marad a régi, csak annyiban változtatnak rajta, hogy a Cook-szigeteknél tervbe vett tizennégy napi vesztaglés helyett az éjszaknyugatra eső Samoa-szigetek felé veszik útjokat, aztán a Tonga-szigetekhez látogatnak el.

Mikor a tanácskozás eredményét a malayok megtudják, megelégedésök szemmel látható.

II.

Szigetről-szigetre.

Való igaz, hogy Standard-Island ege némileg kiderült, mióta a jobb és balpárt surlódásai nem ismétlődtek, az is való, hogy ezt némileg Tankerdon-Walter és Coverley Dy érzelmeinek köszönhették s így a kormányzó és a főintendáns nem alaptalanul hitték, hogy belső villongások aggasztóvá a helyzetet nem fogják tenni; mindazonáltal a Csendes-oczeán gyöngyének sorsa aligha nem válik idővel tragikussá. Minél tovább hatol előre nyugatnak, annál inkább közeledik

ahhoz a helyhez, hol reá a pusztulás vár. És ennek a gonosz kéz előidézte katasztrófának Sarol kapitány leşz az értelmi szerzője.

Ugyanis a malayok nem véletlenségből kerültek a Sandwich-szigetekre. A ketsch azért vesztegelt a honolului kikötőben, hogy Standard-Islandot bevárja. Sarol kapitánynak eleinte az volt a terve, hogy az úszó szigetet feltünés nélkül mindenütt nyomon követi, aztán mert a szigetre nem juthattak, hajótörötteknek magát és embereit becsempészsze s valahogy kieszközölje, hogy Standard-Island az Új-Hebridák felé vegye útját.

A terv első felének keresztülviteléről olvasóinknak már számot adtunk. Az, hogy a ketsch hajótörést szenvedett, merő koholmány volt. A malayok maguk rombolták szét hajójukat, de gondjuk volt arra, hogy addig el ne merüljön, míg Standard-Island mentő csolnaka oda nem érkezik.

Meglehet, hogy a kormányzó már előbb partra szállittatta volna őket, ragaszkodva a szigorú parancshoz, hogy idegenek nem tartózkodhatnak ott. Nos hát ezzel a veszélylyel is le kellett számolniok. Sarol kapitány attól sem riadt vissza. A vállalat igazgatósága kedvezően döntötte el a kérdést: a malayokat elszállithatja Standard-Island az Új-Hebridákig.

Így történt. Négy hónapja élvezik Sarol kapitány és emberei a legkorlátlanabb szabadságot Standard-Islandon. Három hónap mulva Standard-Island az Új-Hebridáknál köt ki, akkor majd lecsap a mennykő, soha a világ még ilyen tengeri katasztrófának hirét nem hallotta.

Az Új-Hebridák szigettengere szörnyen veszélyes; rengeteg sok a zátony, erős a tenger áramlása, no meg a szigetlakók egy része a szó igaz értelmében vad nép.

Sarol kapitány azok közül a zord lelkü, gaz malayok közül való volt, kikről Hagon hajóorvos az Új-Hebridákról irt útirajzában azt mondja, hogy a levegőt «megmételyezik». Ez a Sarol vakmerő, vállalkozó szellemü ficzkó, bármily veszélyes tengeri útnak neki vág, tapasztalt kalóz, több rendbeli véres expedicziónak volt már eddig is a vezetője. Ez a mostani tehát nem gyámoltalan első kisérlet, mert gaztettei nevét már hirhedtté tették a Csendes-oczeán nyugati részén.

Már hónapokkal azelőtt történt, hogy Sarol kapitány összebeszélt az erromangoi vérszomjas vad ficzkókkal, hogy egy zsiros falatot közösen megkaparintanak, mely őket egyszerre gazdag emberekké teszi. Hallottak egyet-mást a nábobok úszó szigetéről, mely az oczeánon szigetről-szigetre jár, hallották, hogy milyen megmérhetetlen kincs van felhalmozva Milliard-Cityben. Csakhogy Standard-Island nem hatol az Új-Hebridákig, nos hát Erromangoig kell valamely módon csalogatni: ott majd üt a végórája.

Ha a szomszéd szigetek benszülötteivel egyesülnek, akár számra nézve is fölérik az új-hebridaiak Standard-Island lakóival. Arról persze szó sem lehet, hogy a nyilt tengeren támadják meg, mint az árúszállító hajókat szokták, avagy gyarló csolnakok rajával vegyék támadólag körül. Világért sem. A malayok felköltötték a nábobok emberszerető szánalmát, Standard-Island majd Erromango mellett halad el, néhány kábelnyire a szigettől horgonyt vet . . . Akkor ezer meg ezer vad benszülött üt rajta . . . Köröskörül sziklák ólálkodnak ki a tengerből, — a mü-sziget rommá válik, lakóit lemészárolják, kincseit elrabolják.

Deczember 9-dikén Simcoë tengernagy eléri a 171-dik délkört, épen azt a pontot, hol a szélességnek 15° metszi. E között és a 175 délkör között terül el a Samoa szigetcsoport, melyen Bougainville 1768-ban, Lapérouse 1787-ben és Edwards 1791-ben kötött ki.

Először a lakatlan Rose szigete bukkant elő, mely nem érdemes a megtekintésre.

Másnap Manua szigetét pillantják meg, mellette két nagyobb fajta fövenydomb van: Olosaga és Ofu. A legmagasabb hegy e szigeteken hétszázhatvan méter. Igaz, hogy kétezer lakója van, de semmi különös érdekessége, s így a kormányzó elrendeli, hogy Standard-Island haladjon tovább. Inkább a következő, szép szigeteknél kivánja a hosszabb időzést: Tetuila, Opolu, Savaï.

Manua és Tetuila között mintegy húsz lieue a távolság. Standard-Island a 14-dikéről 15-dikére menő éjjel érkezik a sziget közelébe. Már az előtte való este «megszagolták» művészeink az ágyú-ütegnél, pedig több lieunyi távolban volt még a sziget. A levegő úgy tele van csodálatos édes illattal.

Ezt az illatot egy növényfaj terjeszti, melyet a benszülöttek «mussoï»-nek neveznek.

Napfelkeltével Standard-Island Tetuila éjszaki partjától mintegy hat kabelhosszra jut. A sziget hasonló egy zöldelő kosárhoz, vagy még inkább erdőkből alkotott könyves-polczhoz, az 1700 méter magasra felnyuló hegyek csúcsáig csupa erdőt lát az ember. A sziget előtt egy-két fövenydomb is látható, többek között Anuu. Száz meg száz csinos naszád kiséri Standard-Islandot, melyeken izmos, félmeztelen benszülöttek forgatják kétnegyed taktusra az evező-lapátokat, valószinüleg egy samoai népdal ritmusa. A hosszú és szilárd szerkezetü csolnakokban ötvenhatvan evezős is működik, ezért merészkednek ki a nyilt tengerre velök. Ebből megmagyarázhatják művészeink, hogy az első európai utazók miért nevezték el ezt a szigetet «Hajósok szigeté»-nek. A helyes földrajzi neve azonban Hamoa, vagy szokásosabb «Samoa».

E vulkanikus eredetü szigetcsoport egyes tagjai a következők: nyugaton Savaï, Opolu és Tetuila, délnyugaton egymás végtében Olosaga, Ofu és Manua. Területök együttvéve kétezernyolczszáz kilométer, lakóinak száma harmincznegyedszáz lélek. A sziget első leiróinak statisztikai adatait eszerint jóval lejebb kell szállitanunk.

A sziget angol helytartója.

Ittak a leendő férj egészségére.

A kereskedés az angolok, amerikaiak és németek kezében van. A bevitel 1.800,000 frank, a kivitel 900,000 frankra rughat. Ez utóbbi a termények ára, főleg gyapot, melyet évről-évre nagyobb szorgalommal termelnek, továbbá a koprah vagyis szárított kókuszdió-mag.

A földmívelők polynesiai-malayok, nehány ezer melanésiai és háromszáz európai. 1830 óta a missionáriusok megtérítették a benszülötteket, de azért ősi vallásuk néhány szertartásához még maig is hivek maradtak. A megtérítettek java része protestans, mert a németek és az angolok nagyon buzgólkodtak; a katholikus vallásnak is van néhány ezer követője. Főleg a Mariste szerzetesek igyekeznek e számot szaporitani, hogy felvehessék a harczot a protestansokkal.

Standard-Island Tetuilatól délre Pago-Pagoban vetett horgonyt. Ez a szigetnek tulajdonképen a kikötője, fővárosa a sziget közepe táján fekvő Leone. A samoai hatóság nem támaszt semmi nehézséget a kikötés ellen. Nyitva áll az út a szigetre. A samoai király sem Tetulián, hanem Upolun lakik. Ugyanott vannak az angol-amerikai és német társaságok főügynökségei is.

Az öbölfenékben levő kikötő biztos menedékhely a viharok elől, a hozzájuthatás is kényelmes. Hadihajók is gyakran kiköthettek benne.

A szigetre először kirándulók közt van Zorn Sebestyén is társaival, hozzájuk csatlakozik a főintendáns is. Munbar Callistus, mint rendesen, most is csupa szeretetreméltóság, csak úgy pezseg a humortól. Megtudta, hogy három vagy négy előkelő család elhatározta, hogy új-seelandi lovak által vontatott kocsikban elrándulnak a sziget fővárosába, Leoneba. Minthogy a Tankerdon- és Coverley-családok is köztük vannak, meglehet, hogy Walter és Dy között a viszony még szorosabbra fűződik. Ennek pedig a főintendáns nagyon örülne.

Séta közben erről a nagyfontosságú dologról beszél a kvartett tagjainak; élénken, lelkesen, már a mint szokása.

— Kedves barátaim, mi tulajdonképen egy víg opera személyei vagyunk . . . holmi szerencsés véletlen oldja meg a csomót . . . A ló elragadja a hősnőt . . . a kocsi felfordul . . . .

— Rablótámadás, — toldja meg Yvernes.

— A kirándulókat mind egy szálig lemészárolják! — jegyzi meg Pinchinat.

— Az bizony még megtörténhetik, — mormogja sírásói hangon a gordonkás, mintha a kisbőgő legmélyebb hangját szólaltatná meg.

— Nem, kedves barátaim, nem! — kiált fel Munbar Callistus. Sok volna a jóból. Annyira ne menjünk. Egy kis baleset elég volna . . . Ha Tankerdon Walter, teszem, megmentené a Coverley Dy életét . . .

— No meg ráadásul egy kis zene Boïeldieutól vagy Aubertól — tóditja a szót Pinchinat olyanféle gesztussal, mintha verklit nyekeregtetne.

— E szerint ön Munbar úr, még most is reméli, hogy lesz abból a házasságból valami? — kérdi Frascolin.

— Meghiszem azt, kedves Frascolin! Éjjel-nappal arról álmodom. Még a jó kedvről is leszokom e miatt (ezzel ugyan elvetette a sulykot). Sőt szemmel láthatólag sorvadok (ezzel még jobban elvette a sulykot). Bele fogok halni, ha házassággal nem végződik.

— Minden úgy lesz, a mint ön kívánja, főintendáns úr, — szólal meg Yvernes csengő, prófétai hangon, mert a jóságos Isten nem akarhatja, hogy ön meghaljon.

— Érzékeny veszteség is volna! — vélekedik Munbar Callistus.

Ezek után betérnek egy benszülött kunyhójába, néhány pohár kókuszvizet ürítenek a leendő ifjú pár egészségére s megesznek néhány izes banán gyümölcsöt.

A samoai lakosság elözönli Pago-Pago utcáit, sürög-forog az árnyas fák alatt, művészeink gyönyörködve legeltetik rajtok a szemöket. A férfiak jól megtermettek, arczuk bőre sárgásbarna, fejök kerekded, széles a mellök, tagjaik izmosak, arczuk kifejezése pedig szelid, vidám. Kissé erősen tetováltak a karjaik, mellkasuk és czombjaik, csipőikről füvekből vagy falevelekből szőtt kurta szoknya lóg le. Hajuk szénfekete, sima vagy göndör, a szerint, mint a benszülött gavalléroknak tetszik.

A samoa-asszonyok és leányok ruházata is olyan fogyatékos, mint a férfiaké; mellöket és kezöket tetoválják, gardeniából font koszorúkat raknak a fejökre, vörös hibiscusból készült karpereczeket viselnek s az utazók nagy dicséretét megérdemlik — a míg fiatalok.

A másnapi kirándulás alkalmával a szigetet széltében bejárják egyik partjától a másikig. Egy benszülöttnek a kocsiján teszik meg az útat.

Zorn Sebestyén és társai visszatérnek Pago-Pagóba. A szigeten mennek keresztül. Mícsoda felséges lianokkal átfont erdősürük, erőteljes, magasra nőtt faóriások, kókuszpálmák, vad banánok s egyéb fajta műasztalosok feldolgozására való fanemek vannak itt egy rakáson! A szántóföldeken taro, czukornád, alacsonyabb fajta kávé-cserjék, gyapot-bokrok, fahéjfák; mindenütt narancsok, goyavek, mangok, avocatok, orchideák s famagasságra növő harasztok. Bámulatosan gazdag ennek a szerencsés klímának a növényzete. Annál szegényebb az állatvilága, nehány madárfaj, néhány ártatlan csuszó-mászó féreg, s az emlősök közül csak a kisebb fajta patkány található.

Négy nap mulva tovább halad Standard-Island.

Upolu 10—12 lieuenyire van Tetuilától. Másnap délelőtt Simcoë tengernagy elhalad Nun-tua, Samusu és Salafuta lakatlan szigetek mellett, mindenik olyan, mintha holmi erődítmény volna. Ügyesen kikerüli őket, s délután Apia előtt áll.

A tizenhatezer lakóval biró Upolu a szigetcsoport fővárosa. Itt van Németországnak, Angliának és Amerikának a főügynöksége. Honfitársaik üzleti érdekeit képviselik. A szigetcsoport királya udvarával együtt Malinuuban kormányozza birodalmát, Malinuu pedig az Apia keleti végében van.

(Folytatása következik).

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PROTESTÁNS IMAKÖNYVEK.

Cleynmann Károly. Isten, mindenem, örömöm, vigasztalásom. Imádságok és elmélkedések mivelt keresztyének számára. Harmadik, Szász Károlytól átnézett és kiegészített kiad. Vászonba kötve 80 kr. Velinpapiron bőrbe kötve aranymetszéssel 2 frt.

Dobos János. Keresztyén imák. A házi áitatosság növelésére és a protestáns keresztyén felekezetek használatára. Második kiadás. Vászonba kötve 80 kr., velinpapiron bőrbe kötve aranymetszéssel 2 frt., franczia bőrbe kötve kapocscsal 3 frt.

Györy Vilmos. Emlékkönyv a confirmátióhoz készülő protestáns hajadonok számára Egy finom képpel. Velinpapiroson, vászonba kötve aranymetszéssel 80 kr.

Kis János. Lelki áldozatok imákban és énekekben. Ujabb átnézett és megbővitett kiadás. Velinpapiron, bőrbe kötve aranyvágással 2 frt.

Medgyes Lajos, Protestáns családok imakönyve imadalokkal. Vászonba kötve aranyvágással 1 frt 20 kr.

Papp Károly. Esti harang vagy ujabb keresztyén tanitások protestáns keresztyén családok számára. Vász. kötve 60 kr. Velinpap. fekete bőrkötésben 1 frt.

Szász Károly. Buzgóság könyve. Elmélkedések és imák protestáns nők számára. Hatodik kiadás. Bőrbe kötve, aranyvágással 2 frt 50 kr., franczia bőrbekötve kapocscsal 4 frt.

Szikszay György. Keresztyén tanitások és imák mindkét felekezetü protestánsok lelki épületére. A jelen szükséghez alkalmazva. Velinpapiron bőrbe kötve 2 frt.

Tompa Mihály. Olajág. Elmélkedések, fohászok és imák. Hölgyek számára olvasó és imakönyvül. Vászonba kötve, aranymetszéssel 3 frt 40 kr.
Franczia bőrkötésben kapocscsal 5 frt.
Ugyanez **zsebkiadás.** 5 kiadás vászonba kötve aranyvágással 2 frt.
Franczia bőrkötésben kapocscsal 3 frt 50 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ÉLETEMBŐL ÉS EMLÉKEIMBŐL.

A történelem irodalom és müvészet köréből.

Irta

Id. ÁBRÁNYI KORNÉL

A szerző fénynyomatu arczképével.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

Tartalom: *Történelem.* A Rákóczy-nóta és induló eredete. — Érintkezésem Miczkievicz Adámmal (1844—1845). — Egy expedició története 1849-ben. — Hangverseny zsandárkisérlettel (1851). — Az első magy. miniszterelnöki körlevél (1848). — A miket nem lehet kiállitani (1848—1849). — Augusztusi napok (1849). — A magy. koronázási mise történetéhez (1868). — Egy áldozat (1849). — Wagner, Liszt s a franczia-német háború (1870). — A magyar zene hajdan és ma. — A Wagner-zene s irány hajdan és ma. — A beyreuth-i «Festspiel-Haus» első előadása (1876). — Aprilis 14-dike 1849-ben. *Irodalom, müvészet, jellemrajz.* A zene magasabb szempontból. — Müvészvilág. — Modern müvészkedés. — Nők a müvészetben és a zenében. — Hogy terem a magyar népdal? — Petőfi és Liszt. — Jókai és Liszt. — Reményi Edéről. — Erkel Ferencz félszázados operája. — Emlékezés «Viora» szerzőjére. — Emlékezés Királyi Pálra. — Rossini (születésének 100-dik évfordulóján). — Hans von Bülow. — Rubinstein Antal halálakor. — Brand-Mosonyi. — A czimbalomról.

Magyar királyi államvasutak.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

Pöstyén állomásunk felvételi épületének kibővitése körül végzendő munkák biztositására ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk. A teljesitendő munkák mennyiségére vonatkozó bővebb adatok, valamint a végrehajtást szabályozó részletes feltételek az alulirott üzletvezetőség pályafentartási osztályának hivatalos helyiségében (Teréz-körut 62. sz., I, em. 18. sz. ajtó) és nagyszombati osztálymérnökségünknél a hivatalos órák alatt megszerezhetők és ez alkalommal a tervek is megtekinthetők. Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok legkésőbb f. é. április hó 21-én déli 12 óráig általános osztályunk vezetőjénél (Teréz-körut 62. sz., I. em. 6. ajtó) nyujtandók be eme felirattal: «Ajánlat Pöstyén állomás felvételi épületének kibővitése körül végzendő munkákra». Bánatpénz fejében legkésőbb f. é. április hó 20. déli 12 óráig 350 frt, azaz háromszázötven forint készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban budapest-balparti gyüjtőpénztárunknál (Teréz-körut 62.) lefizetendő. Az értékpapirok a budapesti és bécsi tőzsdék árfolyama szerint, de a névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el. Posta utján beküldendő ajánlatok és bánatpénzek téritvény mellett adandók fel. Az ajánlatok között a szabad választási jogot magunknak fentartjuk.

Budapest, 1897 április hó.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A segédek eltávoztak, jött a hajdú, terített és ebédet hozott a politikai fogolynak. Kázmér megette, papirost hozatott, s leült irni.

Azt hitte, hogy most valami rettenetes káromkodás fog a tolla alatt megszületni. De csalódott. Helyzetének furcsasága oly ellenállhatatlanul komikus hatást tett rá, hogy nem vezérczikk, de tárcza született meg a tolla alatt. És oda fent a szerkesztőségben rettentően elbámultak, mikor pár nap múlva megjön a paksaméta, s abból kihámoznak egy humorisztikus tárczát, mely egy választási epizódot beszélt el a következőkép:

Sárga Miska kivánsága.

Hosszú kocsisorban vonultunk be Alsó-Szilvásra, a választás színhelyére.

A falu határán egy csomó legény várt zászlóval. Kocsim elé sorakoztak és elkezdték a Kossuth-nótát énekelni.

Valami csodálatos, lehetetlen módon énekelték, a hogy én még sohse hallottam. Nem volt meg annak az ismert dallama, de valami keveset hasonlított hozzá.

A rektor, a ki beült hozzám, büszkén szólt:

— Az én tanitványaim.

— Énekbe is?

— Persze. Négy év előtt szerveztem a dalárdát és már száz dalt tud.

— Ez a Kossuth-nóta ugy-e?

— Az. Általam négy hangra letéve.

— És itt van mind a négy hang?

— Dehogy. Véletlenül úgy esett, hogy csak *egy hang* jött uraságod elé.

— Ez tehát . . .

— Ez a *tenor szekund.*

— Vagy úgy?

Igy már értem. A világ legszebb nótája is ocsmány, formátlan és kellemetlen, ha a tenor szekund maga énekli. Ezt állithatom, mert hallottam.

A faluban Szidanics Pálhoz szálltunk. Az ellenzék jelöltje ős idők óta mindig hozzá szokott szállni. Nagy udvara, nagy szérűskertje és szép, tiszta lakása volt.

Az utczai szoba egyszerre tele lett néppel. Asszonyok jöttek a gyermekeiket bemutatni. Puha kenyeret, bort és szalonnát raktak elénk. Megindult a beszéd.

Egyszerre csak odalép elém, egy daliás legény, a subáját összébb húzza és szól:

— Nekem is volna egy kis mondani valóm.

— No, csak ki vele.

— Bajos.

— Miért?

— A népek miatt.

— Négy szem közt akar velem beszélni?

— Ott én.

— Gyerünk ki a tornáczra.

— Jó lesz.

A tornácz is tele volt, de még az udvar is.

— Hátrább biztosabb.

És a kazlak, boglyák felé intett.

— Hát menjünk a szérűskertbe.

A legény előre sietett, én utána. Öten-hatan is megragadták útközben a karomat és a fülembe súgták:

— Ha a Miska pénzt kér, üsse pofon a nagyságos úr.

— Jó, jó.

Egy szénaboglyának neki dültem, a Miska kettőt rántott a szürén és kezdé:

Élvezet az ősz gvárdiánnal elbeszélgetni.

(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

— Ösmer, úgy-e, a nagyságos úr?

— Tudom, hogy Miskának hivják, azt is tudom, hogy idevaló.

— Mind igaz. A Sárga Ferenczneknek kisebbik fia vagyok, a kit a tavaly elfogtak, mert az ordasi uraság juhászbojtárjának leszakitottam a fülét.

— Jó. Mit akar?

— Most két esztendeje a tószentgyörgyi vásáron vót, hogy összeakadtam Bencze Palival, a kivel atyafiságban is vagyok. Aszongya a Bencze Pali, gyere pajtás egy ital borra a *Roszkorgyütt* zsidóhoz. Aszondom a Bencze Palinak, bajos az állapot, mert vásár harmadnapja van. Aszongya ő, hát aztán. Aszondom én, hogy csak azért mondom, mert kalapot akarok venni. Megint aszongya ő, hát aztán. Aszondom én, hogy ha mi most délelőtt beülünk a zsidóhoz borozni, a hogy magamat meg téged ismerlek, este lesz, mire fölkelünk, ha fölkelünk. Aszongya ő, asse baj, mer' a tinó árát, a ki a zsebibe van, akkor se iszszuk meg, ha két hétig ott ragadunk a *Roszkorgyütt*nél. Nem az a hiba, mondok, hanem az, hogy kalapot kék venni, mer' délután a veszprémi kalaposok mind elmennek, mer' vásár harmadnapja van, Tehát mondok, vegyük meg délelőtt a kalapot, aztán térjünk be a kocsmába . . .

Sárga Mihály megállt, legyürte a serczegő dohányt a pipájában, ujra rágyujtott, aztán folytatta.

— A kalapot Vevera egy forint negyven krajczárra tartotta, a mit én, de Bencze Pál is sokallt, mer' se piros nem volt a bélése, se a magyar czimer nem volt belearanyozva. Sorra próbáltam, egy sem pászolt a fejemhez. Ezért aztán Vevera mégis leengedett belőle húsz krajczárokat és megvettem.

— Gyorsan, barátom, gyorsan, — szóltam türelmetlenül.

— Aztán betértünk a zsidóhoz, de estére már itthon voltunk. A kalap lassan-lassan pászolóssá lett, mer' egyszer, mikor a csendőrőrmestert vittem Türjére, megázott, oszt' összement . . . .

— Fejezze be, Miska, nincs időm.

— Hát kérem ássan, nem volt hiba a dologba máig. De mikor a szent-gáli meredeken lehajtottunk, az az utálatos szél belekapaszkodik a kalapomba és elfut vele, be a cserjésbe . . . Isten legyen, a ki ott megtalálja . . . A szekér gurult lefelé, mint a fene, a csikók ugráltak, Marczi bácsi aszonta, üsse a kő a kalapodat, csak a csikaidra legyen gondod . . . Én hát utána se néztem a kalapomnak, hanem iparkodtam a nagyságos úr szekere után . . .

— Hála Isten, hogy a végire jutott. Azt akarja, úgy-e, hogy egy új kalapot vegyek magának?

— Nem én, nagyságos úr. Megvan még otthon a régi kalapom. Hanem az elveszett kalapom mellett volt egy szép, hosszú, veres kortestoll, zöld levéllel, aranyos betűkkel . . .

Elámúlva néztem rá, ő meg félve nézett a szemem közé.

— *Abbul kérek.*

(Ilyen, ez a nép, barátim!)

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Upolu is úgy fest messziről, mint Tetuila; egy rakás hegy, melyek közül a Mission-csúcs a legkimagaslóbb. Az ősrégi vulkánok keble már kiégett, fel egészen a kráterig benőtték a fák. A hegy aljától nyulnak a völgyek és rónák, melyek a hullámmosta partok külső pereméig terjednek. A növényvilág a tropikus égalj valóságos remeke.

Másnap Bikerstaff Cyrus, két titkárával és két előkelő polgárral átkel Apiába, hogy hivatalos látogatást tegyen Németország, Anglia és Amerika képviselőinél, a kik egy testületté tömörülve, a szigetcsoportnak tulajdonképeni kormányzói.

Ezalatt művészeink is fölkerekednek és átmennek a szigetre, hogy megnézzék a várost.

Csodálkoznak a kirivó ellentéten, mely első pillanatra szemökbe ötlik, látván az európai ízléssel épült szép házakat, raktárakat, tőszomszédságukban pedig a benszülöttek kunyhóit; azok kényelmesek, tiszták, ezek pedig az Apia folyó mentén, karcsú pálmák alatt szanaszét szórtan.

A kikötő elég élénk. A szigetcsoport legnépesebb kikötője ez. Egy hamburgi kereskedőczégnek egy kis hajóraja van itt a szomszédos közlekedés megkönnyítésére.

Igaz, hogy a szigetcsoporton az említett három nemzet érdeke az uralkodó, de Franciaországot is képviseli valaki: a katholikus hittérítők, a kiknek becsületessége, jámborsága és buzgósága a samoai benszülötteknél általános tiszteletnek örvend. A megelégedésnek jól eső érzése, sőt igazi meghatottság szállja meg művészeinket, midőn megpillantják a misszionáriusok kis kápolnáját, mely a protestánsok puritán templomaitól különbözik — no, meg valamivel kisérőinek lemészárlása hirhedté tette Samoa lakosságát, s olyhá tüntette fel, mintha emberevő vadak volnának. Ámde manapság a benszülöttek erkölcse már szelid, a képviselő testület itt is két kamarából áll, mint Európában, hanem azért forradalmak itt is fordulnak elő...

— Épen úgy, mint Európában? — Vág közbe Yvernes.

— Szakasztott úgy, kedves fiam, a samoaiak sem idegenkednek a viszálkodástól.

— Ahhoz még Standard-Islandon is értenek az emberek, tisztelendő atyám. Nekünk úgy rémlik, mintha épen most is holmi csetepaté volna két királyi család között.

— Úgy van, kedves barátaim. Tupua és Malietoa királyok között kitört a háború; az egyenes sarjadéka az ős királyi háznak, mi teljes erőnkből az ő pártján állunk; ezt az angolok és németek támogatják. Sok vér folyt már, főleg az 1887 decemberében vivott csatában.

Ez a két király megérte már, hogy trónjuktól megfosztották, aztán újra visszaültették; ség, mint hét-nyolcz mérföld, minthogy azonban Apia kikötő városa Upolu éjszaki részén van, egész napi útba kerül, míg a Savaï-tengerszorosba érkeznek.

A kormányzói rendelet szerint Standard-Islandnak Savaït csak érintenie kell, körülhajózni nem, aztán délnyugatnak veszik az irányt, hogy a Tonga-szigetekhez jussanak. Azért Standard-Island mérsékelt sebességgel siklik tova, mert nem akar éjjel bejutni abba a szük tengerszorosba, mely Apolinia és Menone szigetecskék közé ékelődik.

Másnap reggelre érkezik ide Standard-Island. A két szigetecskén kevés a lakos: Apolinián kétszáz, Menonón ezer. Ezek az emberek az összes samoabeliek között a legtisztességesebbek.

Elhaladván Savaï mellett, a sziget egész pompáját élvezhetik.

Standard-Island lassan tovább halad és deczember 24-dikén este eltünik a messzeségben a sziget utolsó hegyorma is.

Egy király, a ki távcsövet szorongat kezében.

A ház nagyon egyszerű.

A helyi lapok pedig, «Starboard-Chronicle» és «New Herald» rendesen hozzák a városi és külföldi híreket. Különösen az egyik hir, mely mindkét lapban egyidejűleg jelent meg, sokféle magyarázgatásra ad okot.

A deczember 26-diki számban azt olvasták, hogy a malecarliai király a kormányzóhoz ment a városházába, s a kormányzó kihallgatáson fogadta a királyt. Senki sem sejtette, hogy mi szándéka lehetett a királynak. Se vége, se hossza nem volt a mende-mondának, találgatásnak városszerte, merő alaptalan föltevések jártak szájról-szájra, miglen a másnapi szám megadta a magyarázatot.

A malecarliai király alkalmaztatását kérte az observatoriumnál, a felső hatóság pedig rögtön teljesitette kérését.

— Lánczos adta! Ilyesmi is csak Milliard-Cityben történhetik meg! — kiáltott fel Pinchinat. — Ime egy király, a ki távcsövet szorongat a kezében és hivatalból vizsgálja a csillagokat!...

— Egy földi csillag, a ki közlekedik testvéreivel, a mennybolton ragyogókkal! — jegyzi meg Yvernes.

A hirnek igaza volt. A malecarliai királyt a következő körülmény indította erre a lépésre:

A malecarliai király igen jó ember volt, ugyancsak áldott jó szive volt a feleségének is. Igyekeztek, hogy annyi jót tegyenek, a mennyit Európa kisebb fajta államaiban csak a felvilágosult, szabadelvű uralkodók tehetnek, ámde azért soha sem formáltak arra jogot, hogy családjuk — bár az ó-világ legősibbjei közé tartozott — isteni származású legyen. A király ritka tudományos képzettségű volt, szerette a művészeteket, legkivált pedig a zenét.

Három évvel ezelőtt történt, hogy Malecarlia királya és népe kölcsönös megállapodás szerint felbontották egymás között a szerződést. Összecsomagolta a vagyonát s elutazott országából, mint akármely útra készülődő, a ki az állomáshoz siet... nem törődött azzal, hogy minő kormányforma lesz ezután országában.

Hatvan éves ugyan, de rendkivül erőteljes még... oly hatalmas szervezete van... hogy hajdani országának ahhoz hasonló talán soha sem is lesz. Ámde a királyné beteges volt, olyan égaljra vala szüksége, hol az időjárás szeszélyes változásától tartania nem kellett. Lehetett volna-e e tekintetben alkalmatosabb helyet találni Standard-Islandnál, mely kedve szerint válogathatott a legegészségesebb klimák között.

Ezért határozta el a királyi pár, hogy Standard-Islandon telepedik le. Megengedték nekik, de csak azzal a feltétellel, hogy egyszerű polgár-családszámban vétetnek, s lemondanak mindennemű királyi előjogról és igényekről. Ő felségeiknek ilyesmi még csak eszök ágában sem volt. A harminczkilenczedik avenuen egy kis házat béreltek ki, a nagy parkra néző kert is volt a lakáshoz. Itt éldegéltek nagyon szerény viszonyok között, bele nem vegyülve a két városrész kicsinyes torzsalkodásaiba és cselszövényeibe. A király csillagászati tanulmányainak szenteli idejét, melyre mindig nagy kedve volt, a királyné buzgó katholikus létére csaknem apáczai életet él, a jótékonyság cselekedeteire azonban alig nyilik alkalma, mert a Csendes-oczeán gyöngyén a nyomor ismeretlen fogalom.

Ilyenformán mondja el a főintendáns Malecarlia egykori uralkodójának családi viszonyait, hozzá teszi még azt is, hogy ez a király és királyné a világ legjobb emberei, bár vagyoni helyzetük nem épen kedvező.

A király állva fogadja vendégeinek üdvözlését

Zorn Sebestyén és társai kezdik az első darabot.

— Tisztelet-becsület ennek az ötletednek, — kiált fel Zorn Sebestyén, — ez már talpra esett eszme!

— Adta teremtette, ha tudnátok mennyi ilyesféle eszmétől hemzseg a fejem, csak meg kellene ráznom és...

— Úgy berregne, mint egy kereplő! — vág közbe Yvernes.

— Kedves Pinchinatom, egyelőre elégedjünk ma meg ezzel az egy eszméddel, — veszi át a szót Frascolin. — Erősen hiszem, hogy módfelett nagy örömet szerzünk a jó királyi párnak.

— Holnap irásbelileg kérünk tőlük audiencziát, — vélekedik Zorn Sebestyén.

— Nem, jobbat mondok én, még ma este hónunk alá kapjuk a hangszereinket, elmegyünk a lakásukra, mintha hajnali zenét akarnánk adni.

— Akarád mondani szerenádot, — javítja ki Yvernes, — hiszen késő este lesz már...

— A mint neked tetszik, igazságos, szőrszálhasogató primás. No, de ne kapjunk hajba egy szó miatt. Megegyezünk ebben?

feljebb, a dombhátón egy kisded iskola, melynek homlokzatán a franczia trikolor lengedez.

Ebben az irányban haladva nehány percz alatt a franczia telephez érnek. A Mariste-atyák szeretettel fogadják. Három szerzetes lakik itt, rajtok kivül még kettő van Savaïban, no meg nehány frater. Ennyi a hittérítők száma.

Minő élvezet az ősz gvárdiánnal elbeszélgetni, a ki már nagy ideje lakik Samoában. Ő is szerfölött örvend, hogy honfitársaival, s a még fontosabb művészekkel találkozhatik. Közben pedig hűsítőkkel kinálja meg vendégeit, melyeknek sajátságos készítésmódjához a misszionáriusok nagyon értenek.

— Azt ne gondoljátok, édes fiaim, hogy ez a mi szigetünk, a mint iresztelik, vadak tanyája.

— Sajnos, hogy nem, — vélekedik Pinchinat.

— Hogyhogy? Azt mondja ön, hogy sajnos?

— Ne vegye zokon, tisztelendő atyám, egy kiváncsi párisinak ezt az őszinte vallomását. Csak egy kis lokális szinezet kedveért történik.

— Hohó, még lehet benne módunk, — szólal meg Zorn Sebestyén, — nincs vége még a históriának. Esetleg több kannibállal is lehet még találkozásunk, mintsem pajtásunknak invére lesz.

— Sajnos, hogy igaza lehet önnek, — feleli a gvárdián. Tovább, nyugatnak, az Uj-Hebridák és Salamon-szigetek tájékán ugyancsak ügyelniök kell az utazóknak. Tudom, hogy Lapérouse végül is Malietoát tették meg királylyá: látszólag a három nemzet kivánságára, valójában azonban Berlinből jött a rendelet... bizony Berlinből.

Az ősz misszionárius keble összeszorul, a mint ezt a nevet kiejti.

A beszélgetés rátér a samoabeliek szokásaira és erkölcseire. A gvárdián veszi át újra a szót. A katholikus vallás, daczára annak, hogy a protestáns van ez idő szerint túlsulyban, napról-napra terjed. A kis kápolnába már nem férnek be a hivők, az iskolát is meg kell nagyobbítaniok. A jó gvárdián örvend, hogy igy áll a dolog, művészeink is együtt örvendenek vele.

Standard-Island három napig időzik Upolu előtt.

A misszionáriusok is ellátogattak az úszó szigetre, művészeink megmutogattak nekik minden látni valót, s a jámbor atyák nem győzték eléggé csodálni. A casino termében játszottak is művészeink néhány darabot. A jó öreg gvárdián könnyes szemekkel hallgatta, mert nagy tisztelője volt a klasszikus zenének, már pedig Upoluban nem hall effélét.

Másnap reggel, deczember 23-dikán Simcoë tengernagy elindítja Standard-Islandot, a benszülöttek egész rakás csolnakkal kisérik az úszó szigetet a szomszédos Savaï-ig.

Savaï és Upolu között alig van nagyobb távolság, mint hét-nyolcz mérföld, minthogy azonban Apia kikötő városa Upolu éjszaki részén van, egész napi útba kerül, míg a Savaï-tengerszorosba érkeznek.

A kormányzói rendelet szerint Standard-Islandnak Savaït csak érintenie kell, körülhajózni nem, aztán délnyugatnak veszik az irányt, hogy a Tonga-szigetekhez jussanak. Azért Standard-Island mérsékelt sebességgel siklik tova, mert nem akar éjjel bejutni abba a szük tengerszorosba, mely Apolinia és Menone szigetecskék közé ékelődik.

Másnap reggelre érkezik ide Standard-Island. A két szigetecskén kevés a lakos: Apolinián kétszáz, Menonón ezer. Ezek az emberek az összes samoabeliek között a legtisztességesebbek.

Elhaladván Savaï mellett, a sziget egész pompáját élvezhetik.

Standard-Island lassan tovább halad és deczember 24-dikén este eltünik a messzeségben a sziget utolsó hegyorma is.

III.

Az udvari hangverseny.

Deczember 21-dike óta a nap, minekutána a ráktérítőt elérte, a mint útjából kivehető, elkezdett újra éjszak felé haladni. Ezeken a vidékeken tehát nem sokára beáll a zordon tél, az éjszaki félgömb pedig várhatja a nyarat.

Standard-Island jelenleg a tizedik szélességi foknál tart, a ráktérítőn innen, ha Tonga-Tabut eléri, akkor az útnak határpontjára érkezik, ennél tovább a szélesség irányában nem hatol, onnan éjszaknak tart, hogy a kedvező klimák körében mozogjon.

Samoa és Tonga-Tabu között mintegy nyolcz szélességi fok, tehát körülbelül kilenczszáz kilométer van. A tenger tükre állandóan csendes, Standard-Islandnak tehát nem is kell túlságosan sietnie, veszély nem fenyegeti. Elég, ha január első napjaiban érkezik meg Tonga-Tabuba, ott majd egy hétig pihennek, aztán tovább folytatják az útat a Fidsi-szigetek felé. Azután kerül a sor az Új-Hebridákra.

Milliard-Cityben az élet a szokott medrében tovább foly.

Az új-évet katholikusok és protestánsok egyaránt a legnagyobb fénynyel ülik meg a templomokban, a magánlakásokban és hôtelekben. Karácsonytól új-év napjáig csupa ünnepélyből és mulatozásból áll az úszó-sziget lakóinak élete.

A szörnyű gazdag nábobokhoz képest, ők bizony királyi mivoltuk daczára sem gazdagok. A kinek kétszázezer frank évi jövedelme van, nem nagyon dobálózhatik a pénzzel, főleg, ha csupán a lakásért ötvenezer frankot fizet évente. A királyné egészsége a szigeten annyira megjavult, hogy a királynak esze ágában sincs más tartózkodási helyet keresni. Ámde jövedelme kicsiny volt s igy jobb anyagi helyzet kedveért pályázott az observatoriumnál megüresedett helyre. A kormányzónak csak egy sürgönyébe került, melyet a Magdolna-öbölben székelő igazgatósághoz intézett, a felelet nyomban megjött, a király megkapta az állást. A helyi lapok tehát jól voltak értesülve, midőn másnap hozták, hogy a malecarliai királyt kinevezték az observatorium csillagászává.

Művészeink a parkban sétálgatva épen erről a tárgyról beszélgettek, mert hogy találkoztak az observatoriumi irodába siető királylyal, s nem voltak még annyira «megamerikaiasodva», hogy ilyesmit hétköznapi dolognak tekinthettek volna.

— Halljátok, komék, valami ötletem támadt! — kiált fel Pinchinat.

— Isten neki, hallgassuk meg most az egyszer Pinchinat ötletét, — mondja Frascolin.

— Azt szeretném indítványozni, hogy rendezzünk egy hangversenyt a királyi pár szalonjában, de csupán nekik, kettőjöknek, még pedig repertoireunk javából.

— Meg, akár sajátkezűleg alá is irjuk.

Valóban jó ötlet volt ez. A gyöngéd érzelmű és zenekedvelő királyt a franczia művészek e figyelme nagyon boldoggá fogja tenni.

Mihelyt az alkonyat kezdődik, hangszereikkel fölkerekednek és a jobbparti városrészen fekvő harminczkilenczedik avenue felé irányítják lépteiket.

A ház nagyon egyszerű, pázsitos udvara van, földszintje, és egy emelete van, padlás-lakásokkal. A kertbe vezető gyalogösvényt két pompás diófa árnyékozza be. A csak kétszáz négyszögméter nagyságú árnyas kert földjét mindenütt üde pázsit-szőnyeg borítja.

Malecarlia egykori uralkodójának egy komornyikja, a feleségének egy komornája van, no meg az amerikai szakács: ez a három teszi ki a szolgaszemélyzetet.

Frascolin megnyomja a villamos csengetyű gombját. A komornyik kinyitja az ajtót.

Frascolin elmondja, hogy ő és társai franczia zeneművészek, ohajtanának ő felségénél tisztelegni, hódolattal kérik, hogy őket fogadja.

A szolga kéri őket, hogy kegyeskedjenek belépni. Az elő-pitvarban várnak. Csaknem abban a pillanatban visszasiet a szolga s jelenti, hogy a király igen szivesen látja. Az előszobában leteszik hangszereiket, aztán a szalonba mennek, hova nem sokára ő felségeik is belépnek.

Ennyiből állott a fogadási czeremónia.

Művészeink őszinte tisztelettel hajlanak meg a király és királyné előtt. Az egyszerű, fekete ruhás királyné fejéke a dús haj, melynek szürkébe játszó szine, az arcz halványsága és a szemek fátyolozottsága mellett sajátságos bájossá teszi őt. A kertre néző ablak mellett áll egy zsölye, arra leül.

A király állva fogadja vendégeinek üdvözlését s kéri őket, hogy mondják el, mi járatban fáradtak el szerény házába, mely Milliard-Citynek a végén van.

Művészeinkre mély hatással van ennek a méltósággal teljes uralkodónak a fellépése. Fekete pillái alól átható szeme élénk tűzben csillog, a tudós tekintete ez. Gondosan rendben tartott fehér szakálla mellére borul. Arczának a kifejezése komoly, de nyájas mosoly szelidíti e komolyságot; úgy hogy mindenkit meghódít, a kivel csak érintkezik.

Frascolin kezdi a szót, bizony kissé reszket a hangja:

— Köszönjük felségednek, hogy fogadni méltóztatott minket, egyszerű művészeket. Az a benső vágy hozott ide, hogy őszinte hódolatunknak adjunk kifejezést.

— A királyné és én köszönjük önöknek ezt a figyelmet, uraim, szíves indulatuk hálára kötelez. Szinte úgy tűnik fel előttünk, mintha önök erre a szigetre, hol mi izgalmas életünk hátralevő napjait kívánnók eltölteni, a szép Franczia ország levegőjét varázsolták volna. Uraim, önöket én ismerem, mert bár főleg a tudománynyal foglalkozom, de szenvedélyesen szeretem a zenét is, ez a művészet pedig önöket az egész világ előtt ismertekké tette. Tudjuk, hogy minő babérokat arattak Európában és Amerikában, minő riadó lelkesedést keltettek Standard-Islandon; nekünk is részünk volt e lelkesedésben, habár egy kissé hátra vonultunk. Sajnos, hogy még nem hallottuk játékukat oly közelről, a mint azt hallani kell.

A király leülteti vendégeit, ő maga is leül a kandalló előtt levő székre, a kandallón a királynénak ifjúkori remek mellszobra áll, Franquetti műve.

Frascolinnak, hogy a látogatás czélját megmondja, nem kell egyebet tennie, mint a beszéd fonalát ott venni fel, a hol a király elejtette.

— Felségednek igaza van, de sajnos, a zenének ez a faja, melyet mi művelünk, teszi szükségessé, hogy szükebb körnek szóljon. A kamarazene nem nagy hallgatóságnak való. Valami csendes áhitatszerű szentély kellene . . .

— Úgy van, uraim, — vág közbe a király, — ezt a zenét oly áhitattal kell hallgatni, mint a szférák zenéjének harmoniáját . . . szent hely kell oda . . .

— Engedjék meg felségedék, hogy ezt a szalont változtassuk egy órára ilyen szentélylyé . . . hallgassák meg egy-két darabunkat ketten . . .

Yvernes még be sem fejezte szavait, ime az uralkodópár arczán már ragyog az öröm.

— Uraim, . . . önök megtennék . . . önök arra gondoltak? . . .

— Ezért jöttünk tulajdonképen.

— Oh, erről ismerem meg a franczia művészeket, lángész és jó sziv együtt, — mondá a király, kezet szorítva vendégeivel. — Köszönöm, uraim, köszönöm a királyné és a magam nevében . . . Valóban ennél nagyobb örömet nekünk nem szerezhettek volna . . .

Míg a komornyik a hangszereket behozta, s a kis szalont a rögtönzött hangversenyre elrendezte, addig a király és királyné vendégeikkel a kertbe mentek, s ott a zenéről elcsevegtek, mintha a legbizalmasabb művésztársak lettek volna.

Zorn Sebestyén és társai előveszik hangszereiket s az elektromos fényű függőlámpa szelid világánál kezdik az első darabot:

Mendelsohn második kvartettje *As*-durban 13. op. A királyi pár szemmelláthatóan elragadtatással, áhitattal hallgatja.

Erre következik Haydn harmadik kvartettje *c*-dur 75. op. vagyis az osztrák hymnus. Páratlan művészettel játszszák. A négy virtuoz soha ilyen tökéletesen nem játszott, mint a szentélylyé varázsolt kis szalonban, a trónjavesztett királyi pár előtt.

E felséges hymnus után Beethoven hatodik kvartettje *h*-moll 18. op. az a bizonyos «Malinconia» került sorra, komor, megragadó hatalmával . . . ő felségeik szeméből kibuggyan a köny is.

Végül következik Mozart bámulatos fugája *c*-mollban, a mely olyan remek, keresetlen és természetes, hogy az ember szinte hallja a kristálytiszta viz csörgedezését, hallja a lombot rezgető szellő sohaját, s ráadásul ez isteni mesternek tizedik kvartettjét *d*-durban 35. op.

Ezzel végződött ez a feledhetetlen zene-estély, melyhez hasonlót Milliard-City nábobjai soha sem hallottak. (Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

MOLIÈRE ÉLETE ÉS MŰVEI.

Irta

HARASZTI GYULA.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára fűzve 4 frt 50 kr, vászonkötésben 6 frt.

IRODALMI TANULMÁNYOK

Irta

IMRE SÁNDOR.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára fűzve 4 frt 50 kr., vászonkötésben 6 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ÉLETEMBŐL ÉS EMLÉKEIMBŐL.

A történelem irodalom és művészet köréből.

Irta

Id. ÁBRÁNYI KORNÉL

A szerző fénynyomatu arczképével.

Ára fűzve 2 frt 40 kr.

Tartalom: *Történelem.* A Rákóczy-nóta és induló eredete. — Érintkezésem Miczkievicz Adámmal (1844—1845). — Egy expedicziő története 1849-ben. — Hangverseny zsandárkisérlettel (1851). — Az első magy. miniszterelnöki körlevél (1848). — A miket nem lehet kiállitani (1848—1849). — Augusztusi napok (1849). — A magy. koronázási mise történetéhez (1868). — Egy áldozat (1849). — Wagner, Liszt s a franczia-német háború (1870). — A magyar zene hajdan és ma. — A Wagner-zene s irány hajdan és ma. — A beyreuth-i «Festspiel-Haus» első előadása (1876). — Április 14-dike 1849-ben. *Irodalom, művészet, jellemrajz.* A zene magasabb szempontból. — Művészvilág. — Modern művészkedés. — Nők a művészetben és a zenében. — Hogy terem a magyar népdal? — Petőfi és Liszt. — Jókai és Liszt. — Reményi Edéről. — Erkel Ferencz félszázados operája. — Emlékezés «Viora» szerzőjére. — Emlékezés Királyi Pálra. — Rossini (születésének 100-dik évfordulóján). — Hans von Bülow. — Rubinstein Antal halálakor. — Brand-Mosonyi. — A czimbalomról.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyváruslnál kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND

összes művei.

Közrebocsátja GYULAI PÁL.

I., II. kötet.

GYULAI PÁL.

Regény öt részben.

Első kötet I.—III. rész, második kötet IV.—V. rész.

Ára a két kötetnek fűzve 4 frt 50 kr.

III. kötet.

FÉRJ ÉS NŐ.

Regény két részben.

Ára fűzve 2 frt. **Ára fűzve 2 frt.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Az anyajegy.

Tukoray egészen meg volt könnyebbülve, mikor ezt a dolgot megirta. Úgy érezte magát, mintha egy kellemes látogató társaságában töltött volna egy órát. Konstatálta, hogy muzsájával csevegett.

Úgy egy óra tájban hirtelen megjelent börtönében Baltássy segédszolgabiró.

— Uram, gondolhatja, hogy mint szolgabiró és nem mint ellenfél jövök.

— Miért? — kérdezte hidegen Tukoray.

— Tévedés van a dologban. Én azt hittem, hogy ön Tukoray.

A szolgabiró ravaszul mosolygott.

— Időközben értesültem, hogy Savó Mátyás urhoz van szerencsém. Tukoray nagyon jó helyen van.

És a szolgabiró még ravaszabbul mosolygott. Tukoraynak nagy megerőltetésébe került, hogy legravaszabbul ne mosolyogjon. Mert tehette volna.

— Tehát azt tehetem, a mit akarok?

— Én miattam akár a feje tetejére állhat.

— Azt nem teszem. Ellenben a nép előtt az ön gazságait fogom leleplezni.

— Tessék. Semmit se tudok öntől megtagadni. Sőt ha siet, magam is meghallgatom. De gyorsan, mert két órára a báróhoz megyek ebédelni.

— Jó étvágyat.

— Köszönöm. Tudja mit, Savó úr? . . . Azt a szamárságot talán el is hagyhatnók.

— Miféle szamárságot?

— A párbajt. Tudja, nem ön Tukoray, nem ön a jelölt, hát semmi okom sincs önnek a vérét ontani.

— Olyan biztosra vesz?

— Olyan biztosra.

— Hát tudja mit? Jobb lesz verekedni. Szolgabirófül még úgy sincs a gyüjteményemben.

— Ahogy magamat ismerem, nem is lesz.

— Majd elválik.

Kint a nép nagy tömegben álldogált. A községházát csendőrök vették körül, feltűzött szuronnyal. Mikor Tukoray megjelent a nép közt, zajos éljenzés fogadta. A csendőrhadnagy előzékenyen kiguríttatott egy hordót, Tukoray rá állt. Az intelligenczia, a szolgabiróval egy hosszú *padon* foglalt helyet.

— Barátaim, polgártársak! — kezdé Tukoray — börtönből jövök, melybe jogtalanul vetett a hatalmi erőszak. Mi a bűnöm? Hogy ki merem mondani a véleményemet. És ez a vélemény eltér a kormány véleményétől. De az igazságért szenvedni dicsőség, s nem bánom, ha egész életemet börtönben töltöm is, de nem szünök meg a nép jogáért küzdeni . . .

— Ne czifrázd, beszélj az adóról — szólt fel Tukorayhoz egy öreg úr, a ki úgy látszik, ebben a perczben érkezett oda.

— Minden jövedelmünket megeszi a katonaság, hiába, mert háboru meg soha sincs . . . Olcsóbb volna, ha a fiaink csak egy esztendeig szolgálnának. A magyar katonának termett, nem kell azt három esztendeig verekedni tanítani. Négyszer annyi adót fizetünk, mint a mennyit elbirunk, s az ország mégis egyre jobban bele bonyolódik az adósságokba. Maholnap a fülünk se látszik ki belőle. A magyar embernek, mikor a világra jön, már százhatvan forint adóteher van a nyakán.

— Ez az igazi, emberek — szólt a fentebb említett öreg úr, — ez fáj mindnyájunknak.

Hajóval ütköztek össze.
(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

A parasztok zajosan helyeseltek. Ekkor Tukoray látva, hogy a hangulat meg van csinálva, áttért a kegyelemdöfésre: apja szenvedéseire és a kufsteini várra. A parasztok ámulva hallgatták, csak az öreg úr csóválta a fejét. Mikor a hordóról leszállt, a nép körülötte tolongott és szorongatták a kezét . . . Baltássy szolgabiró pedig belejegyzett valamit a noteszébe és eltávozott.

Az öreg úr pedig félrevezette Tukorayt.

— Szépen beszéltél, de marhául. Hol jártál iskolába?

— Mi köze hozzá? Nem magának beszéltem, hanem a népnek.

— Svihák vagy, azt már látom. Hogy az apád kiuszott Kufstein várából? Már hogy mondhatsz ilyet?

És haragosan vagdalta a bokor ágait a botjával.

— Én, öcsém, verekedtem a forradalomban. Én bujdostam Törökországban. Én csináltam a passziv rezisztenciát. Én vertem ki a vármegyéből a Bach-huszárokat. A terem-buráját! És ilyen tejfeles száju suhancz azt kérdi, hogy mi közöm hozzá?

— Kicsoda maga?

— Én, öcsém, Sáska Márton vagyok, a ki téged ide lehoztalak. Azért hát csak hátrább az agarakkal.

Tukoray habozás nélkül megölelte az öreget.

— Bocsásson meg bátyám, de annyi ellenségtől vagyok körülvéve és annyira magamra vagyok hagyva ebben a nagy küzdelemben, hogy a tulajdon édes testvéremben se hiszek.

(Csak az hiányzott még, hogy Sáskával összevesszen. Akkor csakugyan elmehet zabot hegyezni.)

— Hisz jó, jó, én nem teszek ellened semmit, de látom, hogy nem vagy az elvek embere és nem veszed komolyan a politikát.

Tukoray vállat vont.

— Kedves bátyám, elvekkel mi nem megyünk semmire. Azon kell igyekeznünk, hogy becsapjuk őket.

Sáska rábámult.

— Mit csináljunk velük?

— Becsapjuk őket.

Sáska fejet csóvált.

— No már öcsém, ajtót láttam már becsapni, de embert még nem. Ezt a frázist is úgy fabrikáltátok oda fent Pesten, de egyétek is meg.

— Ugy értem, hogy rá kell szedni, felültetni, minden módon félrevezetni őket. A mit eddig is bőven megtettünk.

És elbeszélte a Bella megszöktetését, s azt, hogy mig Kámfor főszolgabiró Savó útján le van kötve, ő nyugodtan folytatja a körútját.

Márton urnak tetszett is a dolog, meg nem is. Nem komédia ez, hanem harcz a nemzeti ideálokért. Így nem vergődünk zöld ágra. Akkor vidult csak fel, mikor megtudta, hogy délután három órakor verekedni fog Baltássyval. Ez mutatja, hogy van benne kurázsi. Ennek a Baltássynak különben is sok van már a rovásán. Ideje, hogy vagy két hétre ágyba feküdjék, s a választások örök emlékeül egy jó kardvágást viseljen a képén.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Művészeink e remekművek előadásában épen úgy nem fáradtak bele, mint a királyi pár a hallgatásba.

Csakhogy tizenegyre járt már az idő, s a király így szólott:

— Köszönjük, uraim, szivünk mélyéből köszönjük. Művészi játékuk olyan páratlan élvezetet szerzett nekünk, hogy örökké megmarad szivünkben az emléke! Oh be végtelenül jól esett nekünk . . .

— Ha felségetek kivánja, még . . .

— Köszönöm, uraim, köszönöm. Szivessé-

gökkel visszaélni nem akarunk. Késő van már . . . aztán különben is, ma éjjel szolgálatom van.

A királynak e szavai eszökbe juttatják művészeinknek a rideg valót. Egy olyan uralkodóval szemben, ki ezt mondja, zavarba jönnek . . .

— Nos hát, úgy van, uraim, — folytatja vidám hangon, — hát nem vagyok Standard-Island observatoriumának csillagásza ? . . . Azonkivül felügyelője a csillagoknak és . . . a hulló csillagoknak . . .

IV.

A brit ultimatum.

Standard-Island csendesen halad Tonga-Tabu felé. Úgy hitték, hogy baj nélkül érkeznek meg, midőn a deczember 30-dikáról 31-dikére menő éjjel valami váratlan meteorologiai jelenség tünt fel.

Két és három óra között távolról dörgések hallatszottak; az örök nem tulajdonitottak ezeknek semmi fontosságot.

Különben is a nyugatról hallatszó dörgések napfelkeltéig szakadatlanul tartanak, nem téveszthetők össze a mennydörgéshez hasonló ágyúbömböléssel.

Simcoë tengernagynak jelentik tisztjei, siet tehát az observatorium tornyára s onnan vizsgálja a szemhatárt. Sehol semmi fény a messzeterjedő tenger sikján. Ámde az ég boltján valami szokatlan tünik fel. Lángok visszfénye verődik fel a zenithig. Daczára annak, hogy derült az ég, a levegő tele van párázattal, jele annak, hogy a légkörben valami változás esett.

Viradattal Milliard-Citynek azok a lakói, a kik korán szoktak felkelni, különös meglepetésben részesültek. A dörgés folyton hallható még, azonkivül a levegő megtelik vöröses-fekete párázattal, mintha finom poreső hullana alá. Kormos molekulák záporesőjének nevezhetné az ember. Kevés idő mulva a város utczáiban, a házak fedelein finom réteg takaró van, karmin, garancze és bibor csikokkal tarkázott fekete üledék.

Mindenki sietett ki az utczára Dorémus Athanáz kivételével, a ki rendesen éjfél után fekszik le s tizenegy óra előtt nem szokott felkelni. A kvartett tagjai is természetesen kiugráltak ágyaikból s az observatórium tornyára siettek, hol már együtt voltak Simcoë tengernagy és tisztjei, továbbá a csillagászok, a kilencz királyi hivatalnokról sem szabad megfeledkeznünk; mindnyájan találgatták, hogy mi lehet ennek a jelenségnek az oka ?

— Kár, hogy ez a vörös holmi nem folyadék, s így nem Pomard vagy Chateau Lafitte eső hull az égből.

— Oh te örökké kiszáradt muzsikus-gége ! — feleli Zorn Sebestyén.

Azt egykönnyedén megállapitani nem lehetett, hogy e por és iszapnemű része a standard-islandi esőnek honnan van.

A malecarliai király úgy vélekedett, hogy valamely keletre eső vulkánnak a gyomrából került ki, az observatoriumbeli kollegái osztoztak véleményében. Néhány marék lecsapódó iszapot gyüjtöttek, s azt tapasztalták, hogy melegebb a levegőnél. Valamely hatalmas vulkán kitörése okozhatja a meg-megujuló dörgésszerü hangokat is.

Épen a Tonga-szigetcsoport közepén levő Tufuaban tört ki ezelőtt néhány évvel egy, és száz négyszögméternél nagyobb területet borított el, s a mennydörgésszerü zúgás néha kétszáz kilométernyire is elhallatszott.

1883 augusztus havában a Krakatoa kitörései elpusztitották Jáva és Sumatra szigetek egy részét, falvak dőltek romba és sok ember esett áldozatul.

Vajjon nem fenyegeti-e Standard-Islandot is ez a veszély ? . . .

Simcoë tengernagy erősen aggódik, mert a tovább haladást szerfölött nehéznek tartja, parancsot ad, hogy Standard-Island lassitsa futását.

Délben az ég egészen elsötétül. Az emberek elhagyták lakásaikat, mert attól féltek, hogy a tenger mélyéből támadó robbantó erőnek a falak ellenállani nem tudnak.

Este hat órakor már alig tiz lépésnyire lehet látni. A lecsapódó anyag olyan hatalmas tömeggé válik, hogy Standard-Island szemmel láthatólag alább sülyedt; már pedig ez nem olyan közönséges hajó, melyből a túlsulyt a tengerbe lehetne dobálni.

Beáll az est, beáll az éj, a sötétség tovább tart, a lecsapódó koromfekete homok-eső miatt a villamos holdak sem világithatnak.

Az éj folyamán alig változik a helyzet, legfeljebb a dörgések szünetelnek közbe-közbe hosszabb ideig, nem is olyan erősek már, erős szél kerekedik, s a déltől jövő hamu-esőt mérsékli.

A nábobok hazamennek, remélik, hogy reggelig kedvezőbbre fordul a helyzet, akkor majd elseprik a lecsapódó piszkot, s minden rendben lesz.

És mégis minő szerencsétlen kezdete volt ennek az évnek Standard-Islandon . . . mily közel volt ahhoz, hogy Herculanum és Pompeji sorsára jusson !

A kormányzó, titkárai, az előkelők tanácsa állandóan a városházán tartózkodnak. Az observatorium őrei szünetlenül a szemhatárt kémlelik; ez alatt Standard-Island a megszabott irányban tovább halad, de nagyon mérsékelt sebességgel, alig tesz meg óránkint két-három mérföldet.

Mihelyt megvirradt, a Tonga-szigetek felé akartak evezni. Ott majd megtudják, hogy melyik szigeten történt a rettenetes vulkánkitörés.

Az éj folyamán általában véve megszünik a jelenség borzalmassága.

Hajnali három óra tájban újabb tünemény riasztja meg a sziget lakóit. Standard-Island rettentő rázkódást szenved valami lökéstől, melyet a szigeten mindenütt megéreznek, bár a házak szilárdan kiállják, a gépekben sem esik kár, tovább működnek. Hanem a sziget orrán kellett valaminek történnie.

Bikerstaff Cyrus és Simcoë tengernagy ügygyel-bajjal az ágyüüteghez törtetnek.

Itt megtudják, hogy csakugyan hajóval ütköztek össze; egy nyugatról délnek tartó hatalmas gőzhajóval csaptak össze, melyet pedig a közelből megláthattak volna. Hallottak is segélykiáltásokat, de mindez csak egy pillanatig tartott, mire a hajótiszt embereivel a sziget felső végére szaladott, sem nem láttak, sem nem hallottak semmit. Sajnos, de minden jel arra mutat, hogy a gőzhajó nyomban elsülyedett.

Standard-Island nem sérült meg komolyan. Oly rengeteg tömeg, hogy még a leghatalmasabb páncélos hajót is a szó szoros értelmében keresztül fúrná; úgy látszik, most ilyesmi történt.

Hogy minő hajó lehetett, erre nézve csak annyit mond a tiszt, hogy nyers hangon osztott parancs-szavak hangzottak, a minők az angol tengerészeknél szokásosak. Biztosan azonban nem állíthatja.

Komoly eset, melynek komoly következményei is lehetnek. Mit szól majd ehhez az egyesült királyság ?

Így kezdődik az új év. Délelőtt tiz óráig Simcoë tengernagy nem láthat semmit tisztán. A levegő telidestele van párákkal, bár a szél minduntalan hajtja. Elvégre is ez az út-bizottságnak a dolga, pénz és idő-kérdése az egész. Ez is, az is bőven van.

Megvizsgálják az ágyú-üteget, meg az úszószigetet köröskörül, sehol semmi baj.

A tengeren hajóroncs nem úszkál, az observatorium tornyáról sem láthatni semmit még a legkitünőbb látcsövekkel sem köröskörül a tengeren, pedig Standard-Island alig haladt két mérföldnyire a katasztrófa színhelyétől.

A kormányzó értekezik ebben az ügyben a tengernagygyal. A gépészek megállitják a gépek működését, villamos csolnakok mennek mindkét kikötőből kutatni különböző irányban.

Öt-hat mérföldnyi területet megvizsgálnak, de sehol semmi nyom, s így mindinkább megerősödnek abban a hitben, hogy a gőzhajó mindenestül elmerült.

Simcoë tengernagy rögtön kiadja a parancsot, hogy Standard-Island a rendes gyorsasággal haladjon tovább. Délben jelentik, hogy az úszó-sziget százötven mérföldnyi távozott el Samoától.

Az öröknek szigorúan megparancsolják, hogy mindent szemmel tartsanak.

Este öt óra tájban jelentik, hogy délkeletre füstoszlopot látnak. A füstoszlop mindinkább közeledik Standard-Islandhoz. Egy órával utóbb három gőzhajót vesznek észre, a melyek egymás végtében teljes gőzerővel közelednek.

Félóra múlva megismerik, hogy hadihajók, azt is megtudják, hogy mifélék. Az a bizonyos angol hajóraj, melylyel öt héttel ezelőtt találkoztak s a melynek eszeágában sem volt, hogy Standard-Islandot üdvözölje. Mire az éjjel beáll, a három hajót csak négy mérföld választja el Standard-Islandtól. Megtudhatni, hogy elhaladnak-e az úszó sziget mellett vagy nem.

— Jelzőlámpásaikról itélve, úgy látszik, érintkezni akarnak velünk, — mondja Simcoë tengernagy a kormányzónak.

— Nos, hát várjuk be őket, — feleli Bikerstaff Cyrus.

Másnap korán reggel megtudták, mi járatban vannak.

Napfelkeltekor már ott leng a vezérhajó árboczán az ellentengernagy zászlója. Alig lehet két mérföldnyire a balparti kikötőtől. Épen ebben a pillanatban indítanak el egy csolnakot, mely a kikötőnek tart.

Negyed óra mulva következő sürgönyt kapja Simcoë tengernagy:

— «Turner, a «Herald» kapitánya és Sir Edward Collinson admiral vezérkari főnöke rögtön beszélni akar Standard-Island kormányzójával.»

Bikerstaff Cyrus, amint megtudja, utasítja a révkapitányt, hogy engedje meg a partraszállást, s vezettesse Turner kapitányt hozzá, a városházába.

Tiz perczczel utóbb a város kocsiján megérkezik Turner kapitány egy sorhajó-hadnagygyal.

Hideg udvariassággal köszönnek egymásnak.

Ekkor megszólal Turner kapitány, szinészi gesztusokkal és olyan szaporán alkalmazott hangsulyokkal, mintha az irodalom újabb fejlődéséről tartana felolvasást, csak úgy hemzseg a henye szóvirágoktól a mondókája.

— Van szerencsém Standard-Island kormányzója ő nagyméltóságának e helyen, 117° és 13′ alatt nyugatra a greenwichi délkörtől és 16° 54′ déli szélesség alatt, becses tudomására juttatni, hogy a deczember 31-dikétől január 1-ére menő éjjel a glasgowi kikötőbe tartozó «Glen» nevű háromezerötszáz tonnás, gabonát, indigot, rizst és bort szállító gőzhajónak a «Standard-Island» nevű hajó, mely a Standard-Island-company (székhelye Magdolna-öböl, Dél-Kalifornia, Egyesült-Államok, Amerikában) tulajdonát képezi, neki ment, bár a főárboczon fehér jelzőlámpás volt kitéve, a jobboldali árboczon zöld, a baloldalin piros, minek következtében a hajó léket kapott, elsülyedt, szerencsére a hajó kapitánya, tisztjei és legénysége a «Herald» fedélzetére menekülhetett, mely az angol király ő felségének flottájából való, elsőrangú kalózhajó, Sir Edward Collison tengernagy vezetése alatt, a ki általam nagyméltóságodnak tudomására juttatja a szenvedett kárt és kérdezteti, hogy hajlandó-e elvállalni a felelősséget a vállalat nevében és hajlandó-e a kárt, mely árukban, a hajótörzset és gépeket is beleszámítva, ezerkétszáz font sterling (30 millió frank), vagyis hat millió dollár, mely összeg Sir Edward Collison kezéhez juttatandó, a mi hogyha nem történik meg, kénytelen volna nevezett Standard-Island ellen erőszakhoz nyúlni.

A kormányzó első pillanatban nem tudja mittevő legyen, hogy teljesitse-e az angol tengernagy követelését, s így egyelőre a szokott válaszra szoritkozik:

— A vulkán-kitörés miatt nagy sötétség volt. A mint a «Glen» kitette jelző lámpásait, ép úgy künn lógtak a Standard-Islandéi is. Egyik sem láthatta a másikét. Igy hát a vis major-ral kell leszámolniok. A tengerészeti törvények értelmében kártérítésről szó sem lehet, kiki viselje a maga kárát. Se reklamáczió, se felelősség szóba itt nem jöhet.

Feleli Turner kapitány:

— A kormányzó úr ő nagyméltóságának kétségen kivül igaza volna, ha két olyan hajóról volna a szó, mint a milyen a «Glen» ámde Standard-Island a szó igazi értelmében nem hajó, hanem rettentő tömege miatt állandó veszélye a tengerjáró hajóknak, hasonló holmi szigethez, vagy szirthez, mely szünetlenül változtatja a helyét s így a térképen sem lehet feltüntetni, Angolország mindenkor tiltakozott

ez ellen a sziget ellen, mert meg nem határozhatósága miatt akadálynak tekintette, Standard-Island ezért minden kárért felelős, melynek sajátságos mivolta az oka, stb.

Hiszen no, van valami igaz Turner kapitánynak a szavaiban, Bikerstaff Cyrus is elismeri, de ő egymaga nem intézkedhetik ebben az ügyben. Előbb tárgyalni kell az előkelők tanácsában, egyelőre tehát azt válaszolja Sir Edward Collinsonnak, hogy tudomásul vette a reklamáczióját. Szerencsére, emberélet nem esett áldozatul . . .

— Igaz, nagy szerencse, hogy nem esett, — viszonzá Turner kapitány, — de a hajót és a sok millió értékü árut mégis csak elnyelte a tenger, ebben pedig Standard-Island a hibás. Kötelezi-e magát a kormányzó, hogy a «Glen»-ért és rakodmányaért fizetendő összeget a tengernagyhoz juttatja ?

Hogy igérhette volna meg ezt a kormányzó ? Különben is Standard-Island maga elegendő biztositék. Ha a törvényszék az általa okozott kár megtérítésére itéli, bármely pillanatban fizet, csak azt kell megállapitani, hogy mennyi a kár.

— Ez méltóságodnak az utolsó szava ? — kérdi Turner kapitány.

— Ez az utolsó szavam, — jelenti ki Bikerstaff Cyrus, — mert a felelősséget a vállalat igazgatóságának tudta nélkül magamra nem vehetem.

A kormányzó és az angol kapitány újra hideg udvariassággal, sőt talán még hidegebben, mint előbb, üdvözlik egymást. A kapitány és kisérője a város kocsiján visszahajtatnak a kikötőbe, felszállanak a csolnakba, mely a «Herald» felé veszi útját.

Az előkelők tanácsa tudomásul veszi és föltétlenül helyesli a kormányzó válaszát, s közhirré tétetvén, az úszó sziget összes lakói is helyeslik. Egyetlen egy ember sincs, a ki az arczátlan, parancsoló követelés teljesitését ajánlaná.

Simcoë tengernagy tehát kiadja a parancsot, hogy Standard-Island a lehető legnagyobb sebességgel folytassa útját.

Kilencz óra negyvenöt perczkor a «Herald» középső tornyából vaklövés dördül el, ugyanekkor az angol zászlót felhúzzák a főárboczra.

A kormányzó elnöklete alatt az előkelők tanácsa még együtt ül a városházán. Tankerdon Jemnek és Coverley Natnak most már egy a véleménye. A praktikus amerikaiak megfontolják, hogy ez az újjhúzás Standard-Island romlását okozhatná, azért nem gondolnak semmi ellenállásra.

Eldördül a második ágyú is. Nagy löveg hasitja át a levegőt, s félkabelnyire az innenső parttól a tengerbe csap le, ott irtózatos robajjal szétrobban s iszonyú viztömeget zúdit a magasba.

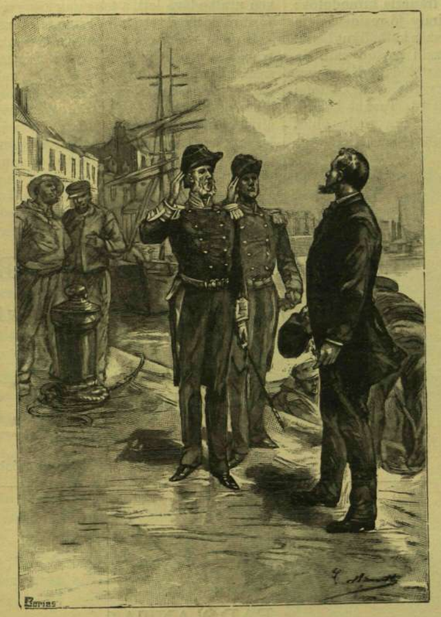
A kormányzó rendeletére levonják Standard-Island zászlaját. Turner kapitány még egyszer kiköt a balparti kikötőben. Itt átveszi Bikerstaff Cyrustól a 1200 font sterlingre szóló utalványokat, az úszó sziget leggazdagabb nábobjai irták alá.

Három órával utóbb híre-hamva sincs a szemhatáron az angol hajóknak, Standard-Island pedig folytatja útját a Tonga-szigetek felé.

V.

A tonga-tabui tabu.

— Nos, megállapodunk Tonga-Tabu nagyobb szigeteinél ? — kérdi Yvernes.

Turner kapitány még egyszer kiköt a balparti kikötőben.

A «Herald» középső tornyáról vaklövés dördült el.

— Természetesen, édesem, — feleli Munbar Callistus. — Ön ráér majd, hogy ezeket a szigeteket apróra megnézze. Ugy is hivják őket, hogy Hapaï- vagy Barátság-szigetek, legalább Cook igy nevezte el, mert őt nagyon barátságosan fogadták e szigetek lakói.

— Bizonyára, velünk is emberségesebben fognak itt bánni, mint a Cook-szigeteken ? — kérdi Pinchinat.

— Nagyon hihető.

— A szigetcsoport minden szigetét megnézzük ? — kérdi Frascolin.

— Nem gondolnám, mert százötven van.

— És azután ? — faggatja tovább Yvernes.

— Azután a Fidsi-szigetekhez megyünk, onnan az Új-Hebridákhoz, s ha a malayokat partra szállitottuk, vissza a Magdolna-öbölbe. Legelébb Vadoaban és Tonga-Tabubankötünk ki.

Január 6-dikán reggel Vadoa tünik fel, a mely a szigetcsoport éjszaki tagjai között a legszámottevőbb. Ez a vulkánikus képződésü sziget lényegesen különbözik a másik kettőtől: Hapaï-tól és Tonga-Tabutól. Mind a három a 17—22° déli szélesség és 166—168° nyugati hosszúság alatt feküsznek, területök összesen kétezerötszáz kilométer, a százötven szigeten hatvanezer lélek él.

Itt találkoztak 1643- és 1773-ban Tasman és Cook hajói, midőn ez utóbbi második felfedező útját járta a Csendes-oczeánon. A Finare-Finare dinasztia bukása után 1797-ben szövetséges állam keletkezett itt, a polgárháború megtizedelte a lakosságot. Akkor történt, mikor a methodista-misszionáriusok e szigetekre jöttek, s a telhetetlen anglikán-felekezetet uralomra segitették. Ma I. György a szigetek királya.

E kókusz-pálmákkal borított szigetek között nehéz a hajózás, ámde el nem kerülheti az ember, ha a Vadao szigetek fővárosába: Nu-Ofába akar jutni.

A vulkanikus természetü Vadaon gyakori a földrengés. A sziget lakói gondolnak is erre, mikor házaikat épitik. Sudár fatörzseket kókuszfa-léczekkel szegeznek össze s erre tojásdad fedelet raknak. A házak hüvösek és tiszták. Müvészeink nagy érdeklődéssel nézik Standard-Island felső végéről, a mint a falvakkal szegélyezett csatornán végig siklik. Helylyel-közzel egy-egy európai ház tünik fel, melyeknek orman a német vagy angol zászló leng. Ez a sziget vulkanikus képződésü ugyan, de az még sem valószinü, hogy a minapában hulló hamu- és iszap-eső itt keletkezett.

Standard-Island csak nyolcz napot töltött a Vadao-szigetek környékén. Ezt a szigetet nem régiben egy irtózatos cyclon elpusztitotta, de azért méltó a megtekintésre. Ez a cyclon összerombolta a franczia misszionáriusok kisded templomát, és számos házat azon kivül. Széppé teszik a szigeten elszórt falvakat a narancsligetek, czukornád-ültetvények, a banán-, eper-, kenyér- és santalfa-erdők. A házi állatok közül csak sertések és baromfiak vannak; a madárvilágot számtalan galamb és tarka tollú papagájok képviselik; a csüszó-mászók közül egy néhány ártatlan fajta kigyó, élénk szemü, zöld hátú gyikok láthatók, melyeket könnyen összetéveszthetne az ember lehullt falevelekkel.

A főintendáns nem nagyon dicsérte a benszülöttek szépségét. A Csendes-tenger középső részén nagyobbára ilyenek a malay-törzsek: a férfiak jól megtermett, büszke, kissé talán hizásra hajlók; fellépésök határozottságra mutat, tekintetük átható, arczuk bőre rézbarna és olajzöld vegyüléke; az asszonynép arányos testü, kecses mozdulatú, kezük és lábuk feltünően kicsiny. Az asszonyok gyékény- és kosárfonással, szövetek készitésével foglalkoznak, mint a tahitiak, hanem a kezük e mellett nem durvul el. Különben a tongai asszonyok szépségéről könnyen meggyőződhetnek saját szemeikkel is. Az utálatos nadrágot és a nevetséges uszályos ruhát e sziget lakói nem ismerik. A férfiaknak

csak övük, vagy kurta kötényük van, az asszonyok caracot viselnek és rövid, finom, szárasztott fahánczs-diszitéseket. A férfiak is, nők is nagy gondot fordítanak a hajviseletre, fiatal leányok felfelé fésülik s fésü helyett kókuszrostokból készült rácsokat hordanak.

György király rendes tartózkodási helye nem Vadao ugyan, de azért mégis palotája van Nu-Ofán, ha nem palota is, de igen csinos mezei lak, hova igen gyakran ellátogat. Az igazi királyi palota s az angol helytartósági székhely Tonga-Tabun van.

Standard-Island mielőtt visszafordulna éjszaknak, itt fog utoljára kikötni.

Vadaótól elindulva, két napon át igen változatos útat tesz meg a nábobok műszigetje. Sziget szigetre következik, ámde mindenik egyszabású, az éjszakra esők szakasztott olyanok, mint a középen levő Hapaï csoport. A ritka pontossággal készült térképek szerint bízvást neki vághat Simcoë tengernagy e sziget-tömkelegnek, mely Hapaï és Tonga-Tabu között, mintegy nyüzsög. Kalauz nélkül sem szűkölködtek volna, ha esetleg reá szorulnak, mert a szigetek körül rajzanak állandóan a német-zászlós csolnakok, melyek a helyi közlekedést közvetítik, nagyobb kereskedő-hajók érkeznek és indulnak folytonosan, szállítják idegen világrészekbe a szigetek terményeit: a gyapotot, kopraht, kávét, kukoriczát, stb.

Január 9-dikén reggel megpillantják Tonga-Tabut, Standard-Island alig van messzebbre tőle három-négy mérföldnél. Aránylag alacsony a sziget, mert nem vulkanikus képződmény, nem dugta ki a fejét, mint oly sok sziget utólag a tenger kebeléből. Az infusóriák lassú alkotása, madreporikus épitményeiket egymásra halmozva vetették meg alapját ennek a szigetnek.

Mily rengeteg munka kellett ahhoz, hogy e hét-nyolczszáz kilométer nagyságú szigetet megalkossák, melyen húszezer ember lakik!

Simcoë tengernagy a Maofuga kikötő átellenében állítja meg Standard-Islandot. Az úszó és nem úszó sziget között megkezdődik a szokásos közlekedés. Mennyire másfajta ez a szigetcsoport, mint a Marquise-, Pomotou- és a Társaság-szigetek! Hja, itt az angol az úr, I. György király angol főhatóság alattvalója, bezzeg nem töri magát, hogy az amerikai nábobokat nagy szívességgel fogadja.

A kvartett tagjai Maofugában egy kisded franczia telepre is bukkannak. Itt székel az oczeániai püspök, a ki jelenleg egyházmegyéjében hivatalos körútját teszi. Van itt temploma, fiú- és leányiskolája és kolostora a katholikus hittérítőknek. Művészeinket honfitársaik nagy örömmel fogadják. A gvardián meghívja vendégeiül, s így nem szorulnak rá, hogy az «Idegenek szállója»-ba menjenek. Még két nevezetes látnivalót szemelnek ki a franczia kirándulók: Nakualofát, hol György király fő-rezidenciája van és Mua falvát, hol négyszáz katholikus lakik.

Maofuga kikötője az éjszaki parton van. Ha Standard-Island néhány mérfölddel odább ment volna nyugatnak, előtünt volna a nakualofai királyi palota parkjával együtt. Tovább keletre pedig Simcoë tengernagy jókora mély öblöt talált volna, melynek a hátterében Mua falva fekszik.

Ámde a tengernagy félt, hogy ezen a helyen zátonyra jut, azért ott vesztegelt, a hol veszélytől nem félhetett. Ezen a helyen kellett tehát az úszó szigetnek maradnia, míg tovább nem veszik útjokat e szigetcsoport mellől.

A kikötőbe számos nábob ellátogat, de arra egyik sem gondol, hogy a sziget belsejébe hatoljon, pedig csodaszép, s méltán megérdemli azt a dicséretet, melylyel Reclus emlegeti. Kissé nagy rajta a hőség, gyakori a záporeső; vállalkozó szellem kell ahhoz, hogy valaki széltében-hosszában bebarangolja. Pinchinat, Yvernes és Frascolin nem riadnak vissza.

Másnap hajnalhasadtakor elindulnak művészeink a maofugai kikötőből, s a sziget fővárosának tartanak, való igaz, hogy nagy a hőség, de a kókuszpálmák laki-lakik és tui-tuik lombjai felfogják a nap perzselő sugárességét.

Délre jár az idő, mikor a főváros feltünik előttük egész ragyogó pompájában, ebben az évszakban egészen ráillik ez a jellemzés. A királyi palota olybá tünik fel, mintha pompás virágcsokor volna. Kirívó az ellentét a benszülöttek virágkoszorúzta kunyhói és a merev stilü angol házak között. A protestans vallás a szigeteken uralkodóvá lett, a tongaiak keserves emlékü vérfürdők után vették fel ezt a felekezetet.

Hanem azért ősi «kanak-vallás»-ukat — ha szabad így neveznünk — nem hagyták el egészen. Főpapjuk a királynál előbbre való. Sajátságos világnézetükben a jó és gonosz szellemeknek nagy szerepe van. A kereszténység aligha kiirtja valaha belőlük a Tabu iránt való hitet, s ha itt-ott megpróbálják eltiltani, bizony a benszülöttek még a vérontástól sem riadnak vissza.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

MOLIÈRE ÉLETE ÉS MŰVEI.

Irta

HARASZTI GYULA.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 4 frt 50 kr, vászonkötésben 6 frt.

IRODALMI TANULMÁNYOK

Irta

IMRE SÁNDOR.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ara füzve 4 frt 50 kr., vászonkötésben 6 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyv árusnál kapható:

LONGFELLOW KÖLTEMÉNYEIBŐL.

Makkabéus Judás, Pandora és kisebb költemények.

Fordította

SZÁSZ BÉLA.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 1 frt 40 kr. **Vászonkötésben 2 frt.**

Firduszi Sahnáméjából.

ZÁL ÉS RUDABÉ.

Perzsából fordította

RADÓ ANTAL.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 70 kr. — Vászonkötésben 1 frt 20 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Szépirodalmi könyvtár.

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 frt.

Legujabban megjelent kötetek

A KIRÁLYI TANÁCSOSÉK

REGÉNY.

Irta

VÉRTESI ARNOLD

ARNOLD

Regény.

Irta

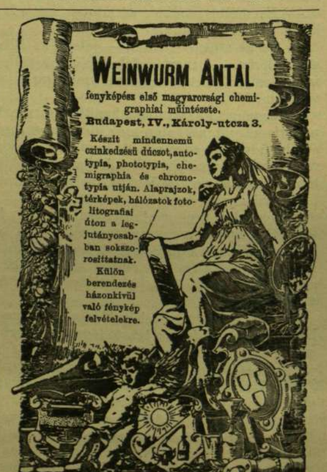
CSIKY GERGELY.

ANYA ÉS GRÓFNÉ

Regény.

Irta

PÁLFFY ALBERT.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

De csakhamar Tukorayra került az elsavanyodás sora, mikor Márton úr egy rövid költségvetést csinált, melyben legkevesebb háromezer forintra becsülte a választás költségeit. De fölmehet ötezerre is. Ezt semmi csalafintával nem lehet pótolni.

— Van-e annyi pénzed?

— Vanni nincs, de lesz.

— Mikor?

— Mihelyt Zoltánvárára érünk.

— Hát most mennyi van nálad?

— Van vagy ezerötszáz forint, — felelt merészen Tukoray.

— Az semmi. Akkor egyelőre czédulázunk.

— Mi az?

— Az öcsém, utalvány öt veder borra, vagy tíz veder borra, vagy husz veder borra... meg egyéb holmira... S a választás után beváltjuk.

Tukoray szive felujongott. A választás után beváltani! Hisz ha azt mondták volna neki, hogy a kölni dómot kell neki választás után beváltani: azt is szivesen megigérte volna. Már is azon kezdett aggódni, hogy a falusi boltokban nem fog elég papirost találni a czédulák számára.

Pont három órakor Tukoray Márton úr kiséretében megjelent a hosszú nyárfasor végén, vasrácsos kert közepén fekvő bárói kastélyban. Martalótz hadnagy, mint szakember, mindent pompás rendbe hozott. A hideg viz óriási dézsákban állt, a báró cselédei két kosár tépést csináltak (vatta nem volt kéznél). Míg a nyárfasoron végig lépkedtek, Márton úr folyton szitotta a parazsat, úgy hogy mire Tukoray a fegyverterembe lépett, tüzet okádott. Gyorsan neki vetkeztek, Martalótz is, a ki vezette a párbajt, s a hadnagy alig mondta ki a *rajtá*-t, mikor a báró nehéz dragonyos kardjai már püffögni kezdtek.

— Halt! — ordított a hadnagy.

A két fél teste tele volt vörös hurkákkal. A legszebb lapos vágásokat adták egymásnak.

— Tovább! — kiáltott egész szenvedélylyel Martalótz, s Tukoray dühösen, az úgynevezett basibozuk rohammal, neki ment a szolgabirónak.

Baltássy egyszerre összeesett, Tukoray csupa vér volt.

— Végkimerülés esete forog fenn! — szólt a körorvos, miközben egy csomó tépéssel Baltássy sebét befödte.

— Nézzük! — mondá bizalmatlanul Martalótz, miközben elvonta onnan a doktor kezét, — mindössze tiz öltés!

S ezt kicsinylő hangon, megvetőleg mondta.

Eközben Baltássy, a kinek a bal képe volt végig hasítva, magához tért, bele dugta a fejét egy dézsába, jól megmosakodott s aztán a vattát oda szoritva sebéhez, Tukorayhoz lépett, a ki a vállán esett erős karczolást mosogatta és szárítgatta.

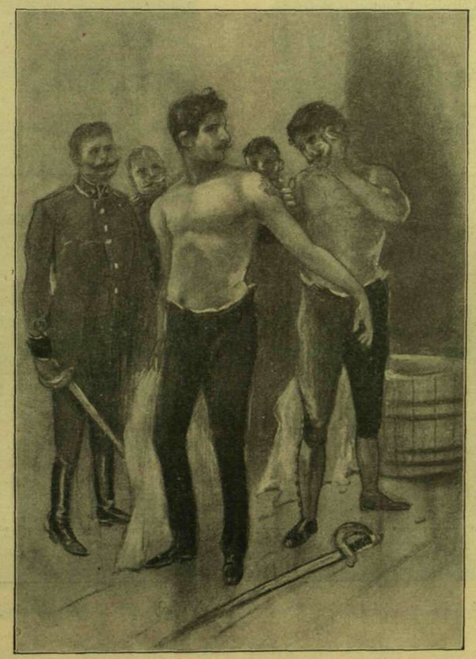
— Pajtás, de most már jó barátok vagyunk, úgy-e?

— Oh kérlek, én eddig se voltam ellenséged. Kezet fogtak.

— Nini, mi van a karodon? — szólt egyszerre Baltássy, Tukoray bal felső karjára mutatva, — valami tetoválás?

— Dehogy, így jöttem a világra, egy diófalevél alakú anyajegy.

— Különös.

Linek Lajos rajza.

— Nini, mi van a karodon?

A körorvos megszólalt:

— Szolgabiró úr, kérem üljön már le, hadd varrom be a sebét.

Baltássy végig heveredett a szofán és varratta magát.

Valami hajdú egy távirattal lépett be, feltörte és átadta a szolgabirónak. Ez nagyot káromkodott.

— Ez már mégis hallatlan!

— Mi?

— Hogy ez a Sternberg-gyerek így kötekedik velünk. Tegnapelőtt reggel kellett volna neki a a szegedi államfogházban megkezdeni párbaj miatt a négy heti fogságát és a fülét se mozgatja. Itt a távirati rendelet, hogy állitsuk elő.

— No ez már mégis szemtelenség, — mérgelődött Martalótz, — mikor, úgy is annyi dolgunk van, még ezzel is vesződni.

— Nesze a távirat, azonnal küldj be egy csendőrt Zoltánvárára és tüstént tartóztassák le.

— Melyik az? A rőfös Sternberg?

— Nem. Annak a fia, a népbanki könyvelő.

— No megállj, bótos, — mormogott Martalótz baljóslatúan és sietve ment az embereihez.

Fölösleges megjegyeznünk, hogy a párviadal után az előzékeny bárónál valamennyien nagy ivásra voltak hivatalosak. Ünnepelték a bárót, mint gentlemanok mintaképét, a ki mindent elkövet, hogy két úr minél kényelmesebben agyabafőbe verhesse egymást.

Savó előkerül.

— Bátor gyerek vagy, öcsém. Azt már látom. Jól forgatod a kardot, hát jóvérü fiú lehetsz. Valószinű, hogy a képviselőházban is megállod a helyedet, de inkább a közepén, mint szérül. A hazát se megmenteni, se elárulni nem fogod, az bizonyos. Elárulni: erre képtelen vagy. Megmenteni: erre nem vagy képes. Én különben megkedveltelek, üssön beléd a ménkü.

És Sáska Márton, a ki ezt a beszédet egy gyorsan robogó kocsiban mondta el, a választás után következő hajnalon, jól hátba vágta Tukorayt, a ki mellette bóbiskolt. Ezuttal a Sáska-család legjobb lovai felpántlikázva vitték őket, s utánuk egész sor zászlós kocsi ment, tele vörös tollas emberekkel.

— Most jövünk Tamásdra. Jó kurucz falu. Sok pénzt elfizetnek az ármentesitő társulatnak és minden esztendőben elönti őket a viz. Ezért rájuk föltétlenül számithatunk.

Igy oktatta Márton úr az ifjú óriást. A mint a faluba befordultak, váratlanul taraczklövések dördültek el.

— Pártunkbeli taraczkok, — mondá Sáska.

Talán Sáska ezt nagyon lassan mondta, úgy hogy a lovak nem hallották? Ez sohse derült ki. Tény az, hogy a kocsit belefordították az árokba, s a két úr fülig sárosan mászott ki onnan, az ujjongó nép közé.

Egy öreg paraszt előlépett, levette a kalapját, megköszörülte a torkát és szóla:

— Hallottad-e uram, a nép szivének hatalmas dobbanását?...

— Hallottuk, hallottuk, — mormogá Sáska, — csak az a baj, hogy a lovaink is hallották.

Mialatt az öreg paraszt beszélt, a két úr letisztogatta bajuszáról és szakállóról a sarat, s megtapogatta meglódult máját és veséjét. A beszéd szerencsére rövid volt, utána megmosdhattak, s aztán Tukoray állt ki szavalni. Elmondta a rendeset, Kufsteint is beleértve, de egy új passzust is szött bele. Élénk szemrehányást tett ugyanis a kormánynak, hogy miért nem rendelte el télre a választásokat? A kormány azt akarja, hogy minél kevesebben szavazzanak, s azért tartat olyankor választást, mikor nagy a mezei munka. Télen nincs más munka, mint a disznótor, s ettől az ember ráér képviselőt választani. És a téli választások rendesen jobban is sikerülnek. Mátyás királyt is télen választották meg, s lám milyen igazságos, nagy fejedelem lett belőle.

A mozsarak eldördültek, a zászlókat meglobogtatták, a beszéd véget ért. Sáska megadta a jelt, hogy mehetnek odább. Előbb azonban Tukoray oda lépett a szónokhoz és kérdé:

— Kinek az eszméje volt a taraczkozás?

— Az enyém, — felelt a parasztgazda büszkén.

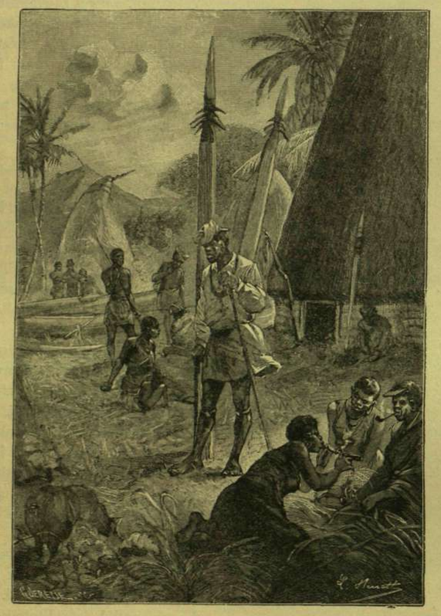
— Köszönöm szives taraczklövéseit. Pompás gondolat volt. Van még töltésük?

— Van még hat.

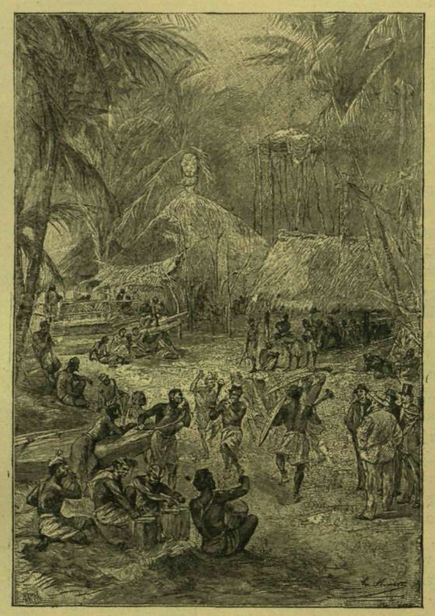
— Ugyan gazduram, tegyen velem egy szivességet. Lássa, én bolondja vagyok a mozsárdurrogásnak. Dajkámnak a szeretője tüzérkáplár volt és én úgy szólván az anyatejjel szittam magamba a szeretetet a nagyhangu masinériák iránt . . .

— Mi légyen az a szivesség?

— Süttesse el a taraczkokat mielőtt elindulnánk.

Nakualofai «Tui».

A mulatság javában folyt.

Az öreg savanyú képet vágott.

— Baj, baj . . . azt mindig abban a minutában szokás elsütni, mikor a követ úr elindul . . . igy szokás, igy hagyták apáink . . .

Tukoraynak volt oka könyörgésre fogni a dolgot.

— Lássa, nagy örömet szerezne nekem, ha végig nézhetném a mozsarazást. Sohse feledném el!

Az öreg kénytelen-kelletlen beleegyezett, s a társaság oda vonult, a hol a taraczkok álltak. Sáska lovait öt fiatal ficzkó tartotta, a kiknek nem volt szavazati joguk. Helyes! Hátha agyon találnak egyet rúgni? Nem kell a szavazatokat pocsékolni.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Pinchinat, Yvernes és Frascolin nem akartak hódoló tiszteletöknek kifejezést adni György király trónjának zsámolyánál. Itt az a szokás, hogy az alattvalók megcsókolják a király lábát. Midőn művészeink a «Tui» ő felségét — igy hivják a benszülöttek — véletlenül megláttak az ő kurta, honi kelméből készült újjaskajában, szivesen lemondtak a lábcsókolás nagy tisztességéről. Ez a lábcsók lett volna bizonyára legkellemetlenebb emlékük az útból.

Pinchinat megjegyezte e lábra vonatkozólag:

— Igy látszik, ez a sziget nagyon szegény lehet — vizben.

Csakugyan igaz, a Vadao- meg Tonga-szigeteken sem folyóvizek, sem patakok nincsenek. A cziszternákban felfogott esővizre kell a benszülötteknek szoritkozniok, igy hát I. György király is épen úgy takarékoskodik a vízzel, mint alattvalói.

Kirándulóink holtra fáradtan tértek vissza a kikötőbe, örvendenek, mikor kényelmes szobákba érnek. Zorn Sebestyénnek, a ki szörnyen tamáskodik, váltig mondogatják, hogy milyen érdekes dolgokat láttak. De bármennyire tüzel is a lelkesülő Yvernes, a gordonkás rendithetetlen, mint egy szikla, semmi áron sem beszéltük olyan is, a melynek hatvan méter a kerülete. Frascolin megméri, jegyzőkönyvébe felirja a méreteket, s hitelesitteti a gvárdiánnal. No hiszen merje csak valaki kétségbevonni azt, hogy vannak ily fa-cyclopok! . . .

Jól megvacsorálnak s édes álomra hajtják fejöket, reggel ízletes reggeli várja öket, aztán elbúcsúznak a misszionáriusoktól, hogy visszatérjenek Standard-Islandra. Akkor érkeznek haza, mikor az observatorium tornyán épen ötöt üt az óra. Most már méltán elmondhatják Zorn Sebestyénnek, hogy ez a két napi kirándulás feledhetetlen lesz előttük mindenha.

Másnap Bikerstaff Cyrushoz beállított Sarol kapitány, s elmondta a következőket:

Mintegy száz malayt hoztak volt az Új-Hebridákról Tonga-Tabuba, hogy a földet müvelják, mert a tongaiak nagyon lomhák, s efféle munkára nem alkalmasak. Nem régiben befejezték már munkáikat s várták az alkalmatosságot, hogy hazamehessenek. Azt kérdi tehát a kormányzótól, hogy hajlandó volna-e azokat is felvenni a hajóra és velök együtt Erromangon hetik rá, hogy holnap velök menjen Mua falvába.

Azt mondják, hogy az oda vezető út nagyon hosszú és kimerítő, ámde a sziget belseje nagyon szép és érdekes, azért a három jó barát gyalog indul el másnap a muai kikötőből. A tenger partján haladnak, oly rengeteg sok a jobbra fekvő szomszéd szigetecskéken meg Muán a kókuszpálma, mintha a Csendes-oczeán minden pálmája ott adott volna egymásnak találkozót.

Muába csak délután érkeznek meg, ott kell az éjszakát tölteniök, szerencsére vendégszerető házigazdákra találnak a muai franczia missziónáriusoknál. Megható örömmel üdvözli öket a gvárdián. Igen kellemesen telik el az este, természetesen többet csevegnek Franczia országról, mint a Tonga-szigetekről. A misszionáriusok fájó érzéssel gondolnak Franczia országra; no de új hazájuk békét nyujt nekik, a kis katholikus egyházközség tiszteli és becsüli öket. A protestáns angol papok minden erőlködése daczára is meghódították ezt a falut a katholikus vallásnak.

Este a kis társaság elsétál a faluba, el egészen a Tui-Tonga nevű ősi temetőkig, hol természő és korall kezdetleges, de vonzó művészettel keverednek egymással. Aztán a muai őskori ültetvényeket nézik meg, a bananokat vagyis óriási fügefákat, kigyózó gyökereik messze elhúzódnak . . . rengeteg faóriások ezek; van közpartra szállítani? A kormányzó beleegyezett, s a malayok hálás szavain kivül lekötelezte a tonga-tabui franczia misszionáriusokat is, mert ezek számára hozták volt öket ide.

Ki is sejthette volna, hogy Sarol kapitány ezekben a malayokban újabb czimborákra talált, kik öt majdan segiteni fogják pokoli tervében?... Nem tarthatta-e szerencséjének, hogy Tonga-Tabun találta öket s becsempészte Standard-Islandra?

Másnap szándékoztak a nábobok elindulni. Délután még részt vehettek abban a félig világi, félig vallásos ünnepben, melyet a benszülöttek rendeztek.

Többek között tánczolni is fognak a tongaiak, ez elég érdekesnek igérkezett, művészeink is tehát átrándultak három órakor a szigetre,

Velök tart a főintendáns is, no meg Dorémus Athanáz, mert effajta produkeziók nem eshetnek meg a nélkül, hogy az illem- és tánctanár ott ne legyen. Sót még Zorn Sebestyén is reá adta a fejét; valószinüleg inkább a tongaiak zenéje érdekelte öt, mint a benszülöttek tánczművészete.

Mire oda érkeztek, a mulatság már javában folyt. Kézről kézre bujdosik a kava-pálinka, melyet a benszülöttek szárasztott borsfa-gyökerekből főznek ki, mintegy száz tánczos locsolgatja torkát vele. Férfiak, asszonyok, sihederek és fiatal leányok keverednek a tánczban. A leányok hosszú hajukat kaczkiásan feltornyozták, igy szokták viselni, mig a pártát kontytyal nem cserélik fel.

A zenekar nagyon primitiv. Rikácsoló hangú furulya — benszülöttek fanghu-fanghunak nevezik — és tiz-tizenkét nafa, vagyis dob, melyeket — Pinchinat szerint néha taktusra is — ütögetnek: ennyi az egész.

Dorémus Athanáz természetesen nagy figyelemmel nézi a tánczokat, melyek közül egyik sem hasonlit a mi négyeseinkhez, keringőinkhez, polkáinkhoz és mazurkáinkkoz. Nem átallja még a vállát is vonogatni, bezzeg Yvernes szörnyen élvezi, tetszik neki ezeknek a tánczoknak eredetisége.

A táncz egyik fajtája az *ülő-táncz:* körben ülnek, derekukat és fejöket mozgatják, arczukjátékával kisérik, valami szomorúság fejeződik ki a ritmusban.

Majd a tüzesebb tánczok kerülnek sorra: a férfiak és asszonyok hol kecsesen lépkednek, hol harczi szilajsággal forognak. Az istenadta tűz és hév szabad kitörése ez.

A gordonka «Tabu» védelme alá került! Senkinek hozzá nyulnia nem szabad, ha szentségtörővé nem akar válni . . . Fellázadna ellene a főpap, György király, a főudvarmester . . . az egész nép, ha reá merné tenni a kezét.

Mit törődik ezzel Zorn Sebestyén. Utána ered a futónak, barátjai segitségére sietnek; közbe keverednek a benszülöttek is: vad lárma és zürzavar keletkezik.

A tongai oly gyorsan szedi a lábait, hogy utól nem érhetik. Néhány pillanat mulva már messze, nagyon messze van.

Zorn Sebestyén és társai alig tudnak lélegzeni, mikor visszaérkeznek Munbar Callistushoz, a ki a sok tánczótól liheg-piheg. Ha valaki azt mondaná, hogy a gordonkás szikrát okád a dühében . . . nem fejezné ki eléggé lelki állapotát. Forr . . . fulladoz! Tabu ide, Tabu oda, neki teremtsék vissza a kisbőgőt. Ha Standard-Island és Tonga-Tabu között háború lesz is e miatt; mert nem tört-e már ki csekélyebb ok miatt is háború a világon? — adják vissza a gordonkáját!

A tongai elrohant a bőgővel.

Három oroszlán rohant a kocsi után.

A kvartett tagjai nézegetik a tánczolókat, s az jut az eszökbe, vajjon mit csinálnának ezek az emberek, ha európai táncz-zenét hallanának.

Pinchinat azt indítványozza, hogy hozassák el a kaszinóból hangszereiket, s húzzák el a tánczolóknak Lecoq, Audran és Offenbach legfrissebb menetü tánczdarabjait.

Jól van, mindnyájan beleegyeznek. Munbar Callistus meg van győződve, hogy ennek bámulatos hatása lesz.

Féléra múlva már kéznél vannak a hangszerek, s a bál újra kezdődik. A benszülöttek oda vannak a csodálkozástól és elragadtatástól ennek a szokatlan, idegen muzsikának a hallatára.

A művészek «Orpheus az alvilágban» czimü operette pokoli melódiáit szólaltatják meg s a tongai urak és hölgyek ugrálnak, forognak, mintha megvesztek volna. A főintendáns talpa is elkezd viszketni, ott a világ szemeláttára járja a szóló-négyest . . . a táncz- és illemtanár e borzalmas látványra behünyja a szemeit. Isten tudja, mire lyukadna ki a história, ha véletlenül valami végét nem szakasztja.

Egy izmos, tagbaszakadt tongai ficzkó csak hallgatja . . . hallgatja azokat a csodálatos hangokat, melyeket Zorn a kisbőgő húrjaiból csal ki . . . hirtelen odaugrik, kikapja kezéből és elszalad e szókat kiáltva:

— Tabu . . . Tabu!

Szerencsére az ügyet a sziget hatósága felkarolja. Egy óra múlva kézre került a benszülött, s kényszerítették öt, hogy a gordonkát adja vissza.

A gordonkának egyéb baja nem esett a sok hü-hóban, mint lehangolódott, de Zorn Sebestyén ezen könnyen segitett, minekutána örömmel győződött meg arról, hogy a félvad zenerajongó kezei között egyéb baja nem történt a kisbőgőnek.

VI.

Egy rakás vadállat.

Tonga-Tabutól éjszaknyugat felé halad Standard-Island, s a Fidsi-szigeteknek tart s az egyenlitő felé törekvő nappal együtt a déli térito irányában folytatja útját. Nem kell sietnie. Az a szigetcsoport csak kétszáz mérföldnyire van innen, azért Simcoë tengernagy csak mérsékelt sebességet fejtet ki.

Bikerstaff Cyrus nem bánta meg, hogy Sarol kapitány kérését meghallgatva, a malayokat felvette Standard-Islandra. Ezek az emberek mindenütt munkát keresnek. Müvelik a földet, mint Tonga-Tabuban. Sarol és emberei folyton körükben vannak, este pedig a két kikötőben szeledznek el, hol számukra éjjeli szállást készitettek. Semmi panasz ellenök.

Az új-hebridaiak 20—40 évesek, közép nagyságúak; arczuk bőre kissé sötétebb, mint a malayoké, nem oly szépek, mint a tonga- és samoabeliek, de sokkal szivósabbaknak látszanak. A tonga-tabui misszionáriusoknál szerzett bérüket megtakarították, s nem vesztegették el szeszes italokra; no hiszen nem sokra is telt volna itt!

És mégis, Sarol kapitány rábeszélte öket, hogy részesei legyenek annak az iszonyú tervnek, mely az Uj-Hebridáknál végső pusztulással fenyegeti Standard-Islandot . . . És az óra félelmesen közeledik! . . . Akkor majd ős vadságuk fékevesztetten meg fog nyilatkozni. Elvégre is azoknak a vad ficzkóknak a sarjadékai, a kiknek a Csendes-oczeán e környékén veszett hire kerekedett.

A nábobok pedig élnek . . . éldegélnek boldogan, sejtelmük sincs arról, hogy mesterileg szabályozott boldogságukat valami esetleg megzavarhatná. A kvartett hangversenyei iránt még nem csappant meg a nagy érdeklődés. Sem az élvezésbe, sem a tapsba nem fáradnak bele. A kaszinóban rendezett két heti hangversenyeken kivül Coverleyné szalonjában is gyakran játszanak müvészeink, melyre a malecarliai király és királyné is már többször hivatalosak voltak. Tankerdonék ugyan még nem tettek látogatást a tizenötödik avenuen levő palotában, de azért Tankerdon Walter állandó vendége a Coverley-szalonnak. Városszerte beszélnek már arról, hogy Tankerdon Walter feleségül veszi Coverley Dyt. Való, hogy a két család feje még nem egyezett bele, de majd eljön annak is az ideje. Holmi szerencsés véletlen majd meghozza azt is.

Ez az epedve várt alkalom nem sokára beköszöntött . . . oh de minő óra volt, mily veszély fenyegette Standard-Islandot! . . . Hiszen majd meglátjuk.

Január 16-án, midőn körülbelül fele útján voltak a Fidsi-szigeteknek, Tonga-Tabuból, délkeletről hajó közeledését jelezték. Úgy tetszék, hogy a jobbparti kikötőnek tart, lehet mintegy 7—800 tonnás. Zászló nem leng árboczán, akkor sem húzzák fel, mikor egy mérföld választja csak el Standard-Islandtól.

Az observatorium őrei a hajó szerkezete után sem itélhetik meg, hogy milyen nemzeté lehet. Abból, hogy Standard-Islandot nem üdvözli, csak sejtik, hogy angol lehet.

Mintha azonban még sem akarna kikötni . . . csak elhalad talán . . . aztán nemsokára eltünik.

Sötét, csillagtalan éj szakad le, a mennyboltot felhők takarják . . . sehol semmi fény.

A tengeren és a légben síri csend uralkodik . . . csend mindenütt.

Tizenegy óra felé hirtelen megváltozik az idő, vihar készül. Éjfél után villámok cikáznak, dörög az ég boltja, hanem egy árva csepp sem hull alá.

Lehet, hogy valahol messze háborog az orkán . . . ettől nem lehet hallani közbe-közbe azt a sajátságos fütytyöt, holmi szokatlan bőgést, mely a tengerpart felől támad. Sem a villám sistergése, sem a menny dörgése nem ilyen. Ez a sajátságos lárma, melynek okát nem adhatják, két órától háromig tart.

Másnap reggel a városnak két végén nyugtalanító hírek kelnek szárnyra. A csordák pásztorai hirtelen elmenekülnek, páni rettegés szállja meg őket: egyik a kikötőbe, másik a várost a mezőségtől elzáró vasrács mögé menekül.

Még komolyabbá válik a veszély másnap, midőn észreveszik, hogy egy éjszaka ötven juhot falt fel valaki, véres csontjaik ott hevertek az üteg körül. Számos tehenet, borjút, dámvadat ugyanez a sors ért . . .

Bizonyosan vadállatok ütöttek rajtok. De hát micsoda vadak? Oroszlánok? Tigrisek? Párducz? Hiénák? . . . Lehetséges-e? Standard-Islandon soha sem volt efféle? A tengeren át úsztak volna ide? Hiszen az úszó sziget nem jár Afrika, India vagy a Malay-szigetek közelében, hol számos faja tanyáz a ragadozó vadaknak?

Szó sincs róla, Standard-Island az Amazon vagy a Nilus torkolatához sem jár közel, és mégis reggel hét óra tájban a városháztérre menekült futva két asszony, mert egy rettentő nagy alligator üldözőbe vette őket, majd a mezőt átszelő mesterséges folyóban eltünt . . . Ugyanakkor a park sürű lombjai recsegtek, jeléül annak, hogy egyéb vadak rejtezkednek ott.

Elképzelhetjük, hogy minő hatása volt városszerte ezeknek a hihetetlen hireknek. Egy órával később jelentik az őrök, hogy a mezőn több tigris, oroszlán és párducz prédál. Két hatalmas oroszlán újabban néhány juhot tép szét. A vadaktól megriadt házi állatok rémülten futkosnak ide-oda czéltalanul, haza szaladnak a mezei munkára kora reggel kimenő napszámosok is. A balparti városrészből elinduló villamos kocsinak alig marad annyi ideje, hogy egérutat vegyen három oroszlán elől, melyek száz lépésre voltak már a kocsitól.

Kétségtelen, hogy Standard-Island egész rakás ragadozó vadnak a körmei közé jutott. A kormányzó kiadta a rendeletet, hogy a város vasrácsos kapuját be kell zárni, a kikötőkhöz és vám-épületekhez vezető bejáratot szintén; a villamos kocsik nem fognak közlekedni, a parkba és mezőkre menni szigorúan tilos, mielőtt a megmagyarázhatatlan vadállat-támadás veszélyét el nem hárítják.

A városház felé nyiló bejárót is elzárták, s így Milliard-City nem félhetett semmitől.

Az általános rémület tetőpontra hágott. A paloták és házak kapuit eltorlaszolták, a kereskedők becsukták a boltjaikat, ajtóikra fekették a keresztvasat. Az emeleti szobák ablakain rémült arczok néztek ki. Az utczákon csak őrjáró katonák, rendőrök czirkálnak.

Bikerstaff Cyrus és két titkára: Rouge Bertalan meg Hubley Harcourt állandóan a városház ülésterméhen tartózkodnak. A két kikötőből, az ágyúütegektől, a part-védőröktől minden pillanatban jönnek az aggasztó jelentések telefon útján. Legalább száz ragadozó vadállat kószál szana-szerte, — jelenti az egyik sürgöny — egy zeroval bizonyosan a félelem toldotta meg a számot . . . Annyi bizonyos, hogy a mezőkön számos oroszlán, tigris, párducz és krokodilus tanyáz.

Mi történhetett? . . . Egy állatsereglet vadjai törtek ki ketreczeikből és Standard-Islandra menekültek? . . . Hol volt az az állatsereglet? . . . Talán a tegnap este elhaladó gőzhajón? . . . Vajjon az tegnap éjjel belé ütközött-e Standard-Islandba? . . . Vagy az állatok belevetették magukat a tengerbe s az úszó-sziget mesterséges folyójának a torkolatánál beúsztak? . . . Elsüllyedt talán azon nyomban a gőzhajó? . . . A meddig a távcsövekkel körösközül elláthatni, sehol hajóroncsok nem úszkálnak a tengeren, pedig jóformán nem is mozdult azóta helyéről az úszó sziget.

— Titokzatos . . . Titokzatos! — ezt hajtja minduntalan Yvernes.

Ő és barátjai a kaszinóban együtt ülnek és Dorémus Athanázzal reggeliznek, a ki szivesen ott marad ebédre is, vacsorára is.

— Isten bizony — kezdi a szót Pinchinat, szürcsölgetve a csokoládéját — ne feszegessük tovább ezt a dolgot! Most együnk, Dorémus úr, azután hadd egyenek meg minket a vadak.

— Ki tudja, hátha? . . . — vág közbe Zorn Sebestyén. — Csak az a kérdés, hogy oroszlán, tigris, vagy kannibál . . .

— Én a kannibálra szavazok! — kiáltja ő felsége. — Kinek-kinek a tetszése szerint, nemde?

Reggel nyolcz órakor együtt vannak a város előkelői a gyülésteremben, a kormányzó elnököl. Az utczákon egy lélek sem jár, kivéve a katonákat és rendőröket.

A gyülést megnyitja Bikerstaff Cyrus:

— Uraim, önök mindnyájan tudják, hogy mi az oka az általános rémületnek, mely Standard-Island lakóit megszállotta. Mult éjjel szigetünket egy rakás fenevad rohanta meg. Nekünk szent kötelességünk, hogy ezt a rabló-bandát kiirtsuk, ki is fogjuk irtani. Ámde polgártársainknak szigorúan kell azokhoz a szabályrendeletekhez alkalmazkodniok, melyeket már eddig szükségesnek tartottunk kibocsátani. A városban való közlekedést megengedtük, mert a város kapuit bezárattuk, ámde másképen áll a dolog a mezőkön és a parkokban való közlekedéssel. Egyelőre szigorúan tilos a városból a két kikötőbe, az ágyúütegekhez menni.

A gyülés hozzájárul e rendelethez, aztán a részletek megbeszélése következik: mi módon irthatnák ki minél előbb a betörő négylábú rablókat?

— Katonáink és tengerészeink a sziget különféle területein hajtóvadászatokat fognak rendezni — folytatja a kormányzó. Kérjük azokat az urakat, kik hajdan vadászok voltak, hogy csatlakozzanak hozzájuk, intézzék a hajtóvadászatot, s vegyék elejét minden katasztrófának . . .

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A VIRÁGKERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.

SZERKESZTETTE

MORVAY KÁROLY.

208 ábrával.

Ára füzve 1 frt 60 kr., kemény kötésben 2 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

PÁSZTORTÜZEK

KÖLTEMÉNYEK.

IRTA

JAKAB ÖDÖN.

Ára füzve 1 frt 20 kr. Diszkötésben 2 frt.

1897. május. **245. sz.** 1897. május.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az oláhok itáliai eredete. — Réthy Lászlótól.
Bezerédj István. — (II.) Leopold Samutól.
Degré Alajos. — Vadnay Károlytól.
A posta-takarékpénztár és a posta közreműködése a küzdők beszedése körül. — Heim Pétertől.
A vizi malom. Regény. (V.) — Elliot György után, angolból. — Váczy Jánostól.
Költemények: Tavaszi szellő. — Kozma Andortól. — Gautier Teofil költeményeiből: I. A karaván. II. A galambok. — Francziából. — Vargha Gyulától.
Pásztortüzek. — Költemények Jakab Ödöntől. — Zs.
Tisza István agrárpolitikája. — Szabó Jenőtől.
Értesitő: Dedek C. L.: Kolostorból kolostorba. — s. — Péterfy Jenő, Gyomlai Gyula: Platon válogatott művei. — L.—s. — Cserhalmi Irén: Ungarischer Dichterwald. — Erdélyi Károlytól. — Meyer E.: Machiavalli and the Elisabethan drama. — Kropf Lajostól. — Chroust A.: Abraham von Dohna. — d. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A mozsarakat tehát elsütögették, miközben Tukoray olyan képet vágott, mintha most esnék át életének legnagyobb gyönyörüségén. Azután felültek a kocsira és bucsut mondtak Tamásdnak, mely a Wagner-muzsikát, ha valaha megismeri, okvetetlenül meg fogja kedvelni.

Egy pár kisebb falut váltakozó szerencsével megjártak. Abban a faluban, a hol a főispán birtoka feküdt, meg is hajigálták őket göröngygyel. Aztán egy keresztúthoz értek, hol a Krisztus feszülete alatt Sáska és Tukoray elbucsuztak egymástól. Sáska megcsókolta Tukorayt, aztán balra ment hét falut bejárni, s utasította Tukorayt, hogy a jobb oldalt levő öt falun szaladjon végig és majd három nap mulva Zoltánváron találkoznak.

Tukorayval maradt három kocsi, tele részeg emberrel, a kik folyton daloltak. Krisztus kinszenvedésének a fájához támaszkodva nézett Sáska tova tünő kocsija után, aztán fölemelé szemeit az égre, végül bele nézett a zsebeibe és összekotorászott nagy nehezen tizenkét forintot. Bár meglehetősen szorgalmasan czéduláztott, a készpénze is elfogyott. Mindenütt elő kellett venni a tárczát, s a szép kék hasú bankókból elhagyogatni egypárat. Tukoray tudta jól, hogy csudák csak a kereszténység első századaiban történtek, s így nem remélte, hogy újra pénzhez fog jutni. Savóról se tudott semmit; a fején egy göröngytől támadt daganat viszont arra a hihetetlen tényre emlékeztette, hogy vannak parasztok, a kik meggyőződésből kormánypártiak. Szóval elcsüggedt és minden kedve elment a további küzdelemtől.

A kocsisa, egy széles tatár képü legény, apró fekete szemekkel, várta a parancsait. Tukoray oda lépett hozzá:

— Hallod-e, fiú, jók a lovaid? kérdé tőle.

— Rájuk kell nézni, — felelt a tatár büszkén.

— Jobbak-e, mint a többi?

— Hát azok is lovak? — szólt a tatár megvetőleg.

— El tudnád-e őket hagyni?

— El én a fergeteget is.

— Hát a szekered birja-e?

— Csak az úr birja, a szekérben nem lesz hiba.

— Jól van, öcsém, hát egy pengőt kapsz, ha ezek itt a nyomunkat veszitik.

— Ez már beszéd. Csak üljön fel az úr.

Szemére nyomta kis pörge kalapját, kezébe vette az ostort és elindultak. A mit sem sejtő atyafiak nagy lármával ugráltak a szekerekre, s vad vágtatással, kurjongatással utánuk eredtek. A kis zömök tatár nem hazudott. Jó futók voltak a lovai, s Tukoray is egyre nógatta, bár a szemei tüzes karikákat hánytak és minden porczikája kimozdult a helyéből. A szekér pokolian zörgött és ugrált ide-oda a köves úton, mint a labda. Ez igy ment az ösödi szőllőkig. Ott a kocsis lekanyarodott egy puha rétre, negyed óráig vágtatott rajta, s három óriási diófa alatt, egy eleven sövény mögött megállította. Azzal, mint a mókus, felmászott a fára és fülelt.

A távoli országúton iszonyú ordítozással vonultak el az atyafiak. A tatár megelégedetten mászott le a fáról.

— Ezek ránk nem találnak itélet napig. Ez itt apám szőllője. Egyet kaptatok, aztán mehetünk, a hová az úr parancsolja.

A kocsis apja, a vén tatár előbújt a szőllőből és örvendezett, hogy a követ úr itt van. Hozott is mindjárt kenyeret, jó gohérszőllőt és egy kancsó bort. Mondanunk se kell, hogy Tukoray élvezettel evett.

Dörgő helyeslés zúg.

(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

— Meghajtottad a lovakat, Miska, — szólt az öreg feddőleg, mustrálva a két lovat.

— Úgy parancsolták, — felelt kurtán a legény.

— Nem kellett azokat hajtani, — szólt Tukoray, — úgy mentek, mint a sárkány.

— Meghiszem azt, — szólt az öreg elégedetten, azzal szalmacsutakot csavart és elkezdte dörgölni a lovakat.

Egy óráig heverészett Tukoray az illatos fűben, gondolkozva és beszélgetve a világ folyásáról. Aztán újra felült a szekérre és megparancsolta a ficzkónak, hogy vigye őt a legelső vasuti állomásra.

Amint kikoczogattak az országútra, egyszerre csak szétnyilik a bokros az árok partján, s egy alacsony, ragyavert képü öregedő parasztember ugrik elő, szó nélkül a küllőre hág, belép a kocsiba és a kocsis mellé ül.

Tukoraynak úgy rémlett, mintha ez a pofa is a részeg atyafiak közt lett volna, a kiktől megszökött.

— Kicsoda kend?

— Nemes Kiliti Gáspár. Úgy is irom.

— Hogy kerül ide? — folytatá bizalmatlanul Tukoray.

— Ehol a komám szőlleje, hát lemaradtam a szekérről, hogy megkóstoljam: jobb-e nála a sárfehér, mint nálam.

A kis tatár hátrafordult és czélzólag hunyorgatott Tukorayra.

— Hát aztán jobb? — kérdé gúnyos hangon Kilititől.

— Mindenkinek a magáé a legjobb, — felelt a ragyás.

Tukoraynak az villant az eszébe, hogy ez az ember azért maradt hátra a többitől, hogy meg ne szökhessék.

— Állj meg! — kiáltott a kocsisra.

Vállára ütött a ragyásnak és szóla:

— Nemes Kiliti Gáspár, szálljon le.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

— Hajdanában Indiában és Amerikában vadászgattam — veszi át a szót Tankerdon Jem — egy kissé szokatlan ugyan már kezemben a puska, de azért én és legidősebb fiam hajlandók vagyunk hozzájok csatlakozni . . .

— Köszönjük, érdemes Tankerdon Jem úr — válaszol Bikerstaff Cyrus, — én magam is ott leszek. A katonákat Stewart ezredes vezeti, a tengerészeket Simcoë tengernagy, ez utóbbiak között helye van bárkinek önök közül.

Coverley Nat is jelentkezik, olyan formán, mint Tankerdon Jem, s a többi előkelők sem szabadkoznak, hahogy öreg koruk ebben meg nem akadályozza. Fegyver van elég Milliard-Cityben, s tekintve azt a bátorságot és áldozatkészséget, mely mindnyájukat eltölti: bizvást remélhető, hogy Standard-Island nem sokára megszabadul a veszedelmes fenevadaktól.

— Hogy mennyi a fenevad, nem tudjuk, a fődolog az, hogy minél előbb mind kiirtsuk; ha elmulasztanók, idővel ide szoknának, elszaporodnának, s a sziget biztonságát folyton veszélyeztetnék.

— Valószinüleg nincs is olyan sok — jegyzi meg az egyik nábob.

— Meglehet, hogy nincs, mert valamely állatseregletet szállító hajóról menekülhettek ide — vélekedik Bikerstaff Cyrus — bizonyosan egy hamburgi hajó lehetett az, mert a németek üzik az e fajta kereskedést . . . haza felé tarthattak Indiából, a Philippini-, vagy Sunda szigetekről.

— Azt hiszem, — veszi át újra a szót Bikerstaff Cyrus — hogy boák-tól, óriási- és csörgőkigyóktól, najáktól és viperáktól nem kell tartanunk; de azért mindent el kell követnünk, hogy a lakosságot megnyugtassuk. Nincs elvesztegetni való időnk, uraim, ne feszegessük tehát azt, hogy miképen kerültek ezek a szigetre, hanem irtsuk ki. Itt vannak, de itt maradniok nem szabad.

Okosan és jól beszélt a kormányzó. Az előkelők már haza akartak sietni, hogy megtegyék a hajtóvadászatra az előkészületeket, midőn

Hubley Harcourt szót kért, hogy még egy megjegyzést koczkáztasson:

— Uraim, a határozatok végrehajtását nem akarom késleltetni, mert a fenevadak kiirtása sürgős, de engedjék meg, hogy egy most támadt ötletemet e dologra vonatkozólag közöljem önökkel; talán valószinű magyarázata lesz annak, hogy miképen kerültek a bestiák Standard-Islandra.

Hubley Harcourt Milliard-Cityben átalánosan tisztelt ember. Komoly és tartózkodó, ítéletében megfontolt, keveset, de okosan beszél, s ezért véleményének mindig megvan a sulya. A kormányzó maga is sokat ad a szavára, most is kér, hogy szóljon. Rövid, velős mondatokban beszél ilyeténképen.

— Uraim, tegnap egy hajó haladt el mellettünk, árboczán nem volt zászló, még pedig nem ok nélkül. Véleményem szerint az a hajó szállította a nálunk garázdálkodó fenevadakat.

— Kézzelfogható a dolog! — jegyzi meg Coverley Nat.

— No hát, uraim, ha önök közül valaki azt hiszi, hogy Standard-Islandra e vadak valamely szerencsétlenség révén kerültek — én határozottan ellene mondok!

— De hisz akkor, kiált fel Tankerdon Jem, ki azt hiszi, hogy kitalálja Hubley Harcourtnak a gondolatait, hisz akkor gonosz szándék lappang a dologban.

— Ah! — kiált fel a gyülés.

— Ez az én szent meggyőződésem — folytatja Harcourt, és ezt az alávaló merényletet Standard-Island ellen senki más nem követhette el, mint John Bull, a mi esküdt ellenségünk.

— Ah! — kiáltott fel újra a gyülés.

— Minthogy arra nem talált módot, hogy törvényes úton követelje Standard-Island megsemmisitését, pusztává akarta tenni, oroszlánokat, tigriseket, párduczokat és alligatorokat csempészett be Standard-Islandra.

— Oh! — hangzik fel harmadszor is az előkelők elszörnyedő kiáltása.

Mikor először kiáltottak fel: a csodálkozást fejezte ki, most harmadszor a helyeslést. Úgy lesz az bizonyára, angolok boszú-müve, a kik nem riadnak vissza semmiféle eszköztől, ha arról van a szó, hogy uralmukat a tengeren biztositsák. Úgy van, az a hajó a mult éjjel azért jött olyan közel Standard-Islandhoz, hogy az alávaló tervet végrehajtsa — s azután rögtön eltünt. Az angol kormány nem sajnálta azt a nehány ezer font sterlinget, a mibe a merénylet belekerült, csakhogy Standard-Islandon a tartózkodást lehetetlenné tegye.

Hubley Harcourt tovább is folytatja:

— Megvan annak az oka, uraim, hogy miért támadt bennem ez a föltevés, hogy miért vált gyanúm születése pillanatában meggyőződésemmé: mert volt már egy ehhez egészen hasonló eset, a gyanu akkor is az angolokra esett, melyet máig sem tudtak tisztára mosni...

— Uraim, — folytatja Harcourt — midőn az angoloknak hajdanában franczia kézre kellett adniok az Antillákat, emléket, haj még pedig minő emléket akartak maguk után hátrahagyni! Addig elé Guadeloupeon és a Martinique-szigeten egyetlen egy kigyó sem tanyázott, mikor pedig az angolszászok odahagyták e szigeteket, csak úgy nyüzsögtek a kigyók. John Bull boszújának müve volt ez. Mielőtt eltávoztak volna, száz meg száz mérges kigyót vittek a szigetekre... s azóta a franczia gyarmatosok irtózattal tapasztalták, hogy a mérges kigyók menynyire elszaporodtak.

Hubley Harcourtnak ez a máig be nem bizonyított vádja nagyon valószínűvé teszi a magyarázatot.

Azt természetesen nem kérdezték, hogy az angoloknak ez a gonosz szándéka elhihető-e, valamint azt sem állithatták biztosan, hogy az Antillákon tanyázó sok mérges kigyót az angolok telepitették-e meg; de Standard-Island lakói szentül hiszik, hogy mindez úgy történt.

— Nos hát, ha a francziáknak nem is sikerült szigeteikről a mérges kigyókat kiirtaniok, melyeket az angolok hagytak ott emlékül...

Dörgő hurrahk és hipek szakitják félbe Tankerdon Jem e szavait.

... Standard-Island nábobjai majd leszámolnak az angol kéz plántálta fenevadakkal.

Dörgő helyeslés zúg újfent, mely csak akkor csillapul, mikor Tankerdon Jem folytatja szavait:

— Dologra hát, uraim, s jusson eszünkbe, hogy mikor az oroszlánok, tigrisek, jaguárok és krokodilusok ellen megyünk, tulajdonképen az angolokkal viaskodunk.

Ezzel a gyülés feloszlik.

VII.

Hajtó vadászatok.

Arról van szó, hogy a Standard-Islandra betörő fenevadakat mind egy szálig kiirtsák. Ha csak egy pár marad is a szigeten, a lakók békességét állandóan veszély fenyegeti. A vadak idővel elszaporodnának, s a nábobok akár Indiába vagy Afrikába költözhetnének, ott is élhetnének ily nyugodtan.

Arról szó sem lehet, mit a halálos rettegés süg egy-két családnak, t. i. hogy a város lakossága szálljon fel a két kikötőben veszteglő gőzhajókra s meneküljön el Standard-Islandról. A hajókon nem is férnének mind el.

Nem, az angol-fenevadakat üldözniök, ki kell irtaniok s a Csendes-oczeán gyöngyére újra a békesség napja fog sütni.

A nábobok nyomban hozzáfognak. Voltak olyanok, a kik azt tanácsolták, hogy a tenger vizét kell a szigeten végigzúditaniok, mások megint a parkot és mezőt fel akarták gyujtani, hogy az egész rabló banda tüzben vagy vizben pusztuljon el. No de a krokodilusok így is, úgy is megmaradtak volna. Igy hát a hajtóvadászat mellett kellett maradniok.

Tehát hajtóvadászat.

Mellesleg megemlitjük, hogy Sarol kapitány a maga és a malayok nevében ajánlkozott, hogy szintén segiteni fog. A kormányzó köszönettel fogadta. A derék malayok nyilván hálájukat akarták leróni. Pedig Sarol kapitány tulajdonképpen csak attól félt, hogy a nábobok a félelem hatása alatt egyet gondolnak: elhagyják a szigetet, vagy rögtön visszatérnek a Magdolnaöbölbe, s az ő gaztervét meghiusitják.

A kvartett tagjai most adják legfényesebb bizonyságát annak, hogy méltók a franczia névre. Ne mondhassa senki, hogy a művészek a fenyegető veszély idején féltették a bőrüket. Ők is részt akarnak venni a hajtóvadászatban Munbar Callistus vezetése alatt.

A hajtó vadászat még az nap reggel megkezdődik, még pedig szép eredménynyel.

Az első nap két krokodilus azt a meggondolatlanságot követte el, hogy kimászott a müfolyóból... már pedig az tudvalevő dolog, hogy a krokodilus jól tudja a járást a vizben, de annál ügyetlenebb a szárazföldön. Sarol kapitány és emberei rajtuk ütnek és rövid küzdelem után rtalmatlanokká teszik. Egy-két malay jelentéktelenül megsebesül.

E kettőn kivül még mintegy tizet látnak, úgy látszik ennél több nincs is. Nagy példányok, 4—5 méter hosszúk, bizony elég veszedelmesek. A vizbe menekültek, a tengerészek bombákat tartanak kéznél, melyek a legerősebb pánczélos hajót is összezúzzák.

Ez alatt a vadászok csoportokba verődve, a mezőség különböző részeit vizsgálják meg. Tankerdon Jem leterit egy oroszlánt, ezzel bizonyitja be, hogy régi vadászügyessége és hidegvére nem hagyta egészen el...

Délután a kormányzó lőtte le a szép nőstény oroszlánt; az egyik katonának a vállába harapott a vad. John Bull tehát fölsült, ha arra számitott, hogy az oroszlánokat Standard-Islandon meghonositja.

Ugyanaz nap Simcoë tengernagy is lepuffant néhány tigrist. A Simcoë vezetése alatt álló tengerészek közül egyet úgy képen vágott egy tigris, hogy a jobbparti kikötőbe kellett őt szállitani.

Úgy látszik, tigris került legtöbb Standard-Islandra.

Az éj beálltával a fenevadak az ágyúüteg mellett levő erdőbe húzódtak; holnap majd ott ütnek rajtok.

Egész éjjel ordítnak, bőgnek irtózatosan, s a városban az asszonyok és gyermekek oda vannak a rettegéstől. Standard-Islandon mindaddig nem lehet békesség, mig a vadállatokat utolsó szálig ki nem irtották.

Másnap kora hajnalban újra kezdődik a hajsza. A kormányzó megbeszéli a dolgot Simcoë tengernagygyal, s elhatározzák közösen, hogy az ágyúkat is igénybe veszik, kizavarják rejtekhelyeikből a fenevadakat. Két ágyút vontatnak elő, melyek alkalmasak kartács-tüzelésre.

Ezen a helyen sürü csalán-bokrok egész kis erdőt alkotnak, középen kettő szeli a villamos vasút sinpárja. A törpe cserjék nem fedhetik el egészen az éjjelre oda menekült vadak fejeit. Itt is, ott is kikukkant egy-egy oroszlán- meg tigrisfej, szemeik félelmesen villognak. A tengerészek, a katonák s a Tankerdon Jem, Coverley Nat és Hubley Harcourt vezetése alatt álló vadászok a kis erdőtől balra sorakoznak, hogy puskavégre vegyék azokat a fenevadakat, melyeket a kartácstüz el nem söpör.

Simcoë tengernagy jelt ad s abban a pillanatban eldördül a két ágyú. Iszonyatos ordítás erre a válasz. Bizonyára több vad sebesült meg. A többiek, mintegy húsz darab lehet, előrohannak, épen a kvartett tagjai mellett rohannak el, kettőt halálos golyó leterit. Ebben a pillanatban még egy óriási tigris rohan elő a sürüből s Frascolint úgy leteremti a földre, hogy tiz lépésre gurul tova.

Társai hozzá sietnek. Felemelik, csaknem eszméletén kivül van, de nem sokára fölérez... Egy kissé megütötte magát... Oda se neki.

A vizben ólálkodó alligátorokat is üldözik mindenfelé. Eleinte nem tudják, hogy miképpen győződjenek meg arról, vajjon megölték-e a viz alatt őket, miglen Hubley Harcourtnak az a szerencsés ötlete támad, hogy a folyó zsilipjeit fel kell húzatni, akkor majd könnyű szerrel kiirtják ezeket a falánk szörnyetegeket.

Coverley Nat egyik szép kutyája esik ez alkalommal áldozatul. Egy alligator bekapja és azon mód ketté harapja, no de mintegy tizenkét krokodilus hever a csata színhelyén, élő aligha maradt egy is közülök Standard-Islandon.

Az nap az elejtett vadak a következők: hat oroszlán, hét tigris, öt jaguár, kilencz párducz, him és nőstény együtt véve.

Az éjszaka elég csendesen telik el. A balparti kikötő tájáról hébe-korba hallatszik egy-egy ordítás, úgy hogy valószinűleg a holnapi hajtóvadászat végkép megtisztitja a fenevadaktól Standard-Islandot.

Hajnal hasadtakor már gyülekeznek a vadászok. Husz-husz ember egy rajban, ismétlő puskákkal a vállaikon, bejárják az egész szigetet. Stewart ezredes úgy vélekedett, hogy ágyúra ezúttal nem lesz szükség, mert a vadak elszéledtek. Tizenhárom bestiát terítettek le, egy tigris meg egy nőstén párducz súlyosan megsebesitett egy vámhivatalnokot.

Ezzel együtt ötvenháromra rúg a kiirtott fenevadak száma. Reggeli négy óra felé jár az idő. Bikerstaff Cyrus, Simcoë tengernagy, Tankerdon Jem és fia, Coverley Nat és a két kormányzói titkár egy szakasz katona kiséretében a városházára mennek.

Alig lehettek száz lépésnyire a városházától, midőn jajveszéklés hallatszik. Egy rakás ember; asszonyok, gyermekek vegyesen menekülnek halálos félelem közepett a kilenczedik avenue hosszában.

A kormányzó, a tengernagy és kiséről a városháztérre szaladnak, hát akkor látják, hogy valaki a vasrácsos kaput megfoghatatlan hanyagságból vagy nem zárta be, vagy nyitva felejtette s a nyitott kapun át könnyen berohanhatott a fenevadak közül egy, talán épen a legleslegutolsó.

A városházára futók között első Coverley Nat és mellette Tankerdon Walter.

Hirtelen Waltert, a ki alig van három lépésnyire Coverley Nattól, egy hatalmas tigris a földhöz veri.

Coverley Natnak nincs arra ideje, hogy megtöltse a puskáját, előrántja tehát övéből vadászkését, segitségére siet Walternek, épen akkor ér oda, mikor a tigris irtózató körmeit az ifjú vállába akarja vágni.

Walter megmenekül, de helyette a tigris Coverley Natra rohan. Coverley beledőfi oldalába markolatig a kést, de nem találja sziven, ő maga hátra hanyatlik.

A tigris egy futó pillanatig visszahőköl, bőgve kitátja a torkát, mintha ugrásra készülődnék.

Lövés dördül el.

Tankerdon Jem lött a vadra.

Újra dördülés hallszik...

A tigris testében robbant szét a golyó.

Waltert fölemelik a földről, a tigris megharapta egy kissé a vállát. Coverley Natnak nem történt ugyan komolyabb baja, de soha ilyen közel a halálhoz nem állott.

Felemelkedik a földről, Tankerdon Jemhez megy, s igy szól hozzá komoly hangon:

— Megmentette az életemet... köszönöm!

Kezet szoritanak, jeléül annak, hogy egymásnak hálával tartoznak...

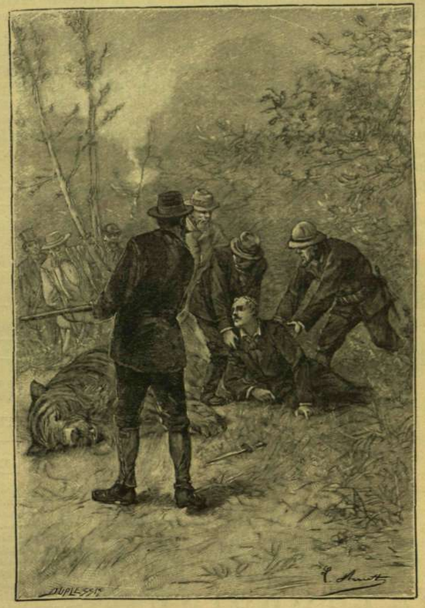
Waltert rögtön a tizenkilenczedik avenuei palotába szállitják, hova a veszély idején a család is menekült. Tankerdon Bikerstaff Cyrussal karonfogva megy haza.

Az előzmények után nem csodálkozhatunk, hogy másnap Tankerdonné meglátogatta Coverleynét, s megköszönte azt a szivességet, melyet szegény Walterrel szemben tanusitott: hogy Coverleyné is viszonozta a látogatást, hogy megköszönje, a mit Tankerdon úr tett férjeért. Dy kisasszony is el akarta kiserni anyját, mert nagyon szerette volna tudni, hogy miként van az ő kedves sebesültje.

Igy hát minden jóra fordult, Standard-Island megszabadult az iszonyu vendégektől, folytathatja nyugodtan utját a Fidsi-szigetek felé.

A malayok megölik az alligátort.

Waltert felemelték.

VIII.

Fidsi és lakói.

— Mit mondasz, mennyi? — kérdi Pinchinat.

— Kétszázötven, kedves barátom, — feleli Frascolin. Úgy van, kétszázötven nagyobb és kisebb fajta szigetből áll a Fidsi-szigetcsoport.

— No, de mit törődünk mi azzal, ha a Csendes-oczeán gyöngye nem köt ki mind a kétszázötven szigeten.

— Te soha sem fogsz semmit tanulni a földrajzból! — kiált fel a mély hegedűs.

A szegény második hegedűs mindig igy járja meg, ha tanitgatni akarja a megátalkodott Pinchinat-t.

Legfeljebb Zorn Sebestyénnek van ilyesmihez némi érzéke.

Frascolin megmutatja a gordonkásnak azokat a szigeteket, melyeket Tasman 1613-ban fedezett föl, egy részről a déli szélesség 17—20°, s más részről 174° nyugati és 179° keleti hosszúság között.

— Micsoda, áttörtetünk óriási gépünkkel ezen a rengeteg kavicsokkal teleszórt vizi uton? — kérdi Zorn Sebestyén.

— De keresztül ám, öreg Sebestyénkém, — feleli Frascolin — s ha ezalatt kedved van egyet-mást megfigyelni...

— S a szájadat befogni — vág közbe Pinchinat.

— Miért?

— Hogy a bogarak ne röpülhessenek a szájadba.

— Micsoda bogarakról fecsegsz te?

— Azokról, melyek a fejedben szoktak motoszkálni, valahányszor arról van szó, hogy Standard-Islandot becsméreld.

Zorn Sebestyén rándit egyet a vállán, még pedig kicsinylőleg, s újra Frascolin felé fordul.

— Azt mondád az imént...

— Azt mondám, hogy a Keleten fekvő szigetcsoportok között három út vezet: Namuku, Lakemba és Oneata a két legnagyobb szigethez: Viti-Levuhoz és Vanua-Levuhoz...

— Hogy is ne, hogy pozdorjává zúzzanak a sziklák! — kiált fel Zorn Sebestyén. Majd meglátod, hogy megérjük. Hát van annak értelme, hogy egy népes város ilyen zsák-utczákban bujkáljon?... Nincs, ez kigúnyolása a természet törvényeinek.

A Csendes-oczeán a Fidsi-szigetek első csoportja körül valóságos tör a hajókra nézve, melyek kelet felől jönnek. Ámde a szigetek között levő szorosok elég szélesek; Simcoë tengernagy bátran neki vág az útnak, kivéve azokat, melyeket Frascolin emlitett neki. Ezektől délre a legjelentékenyebbek: Ono Ngalva és Kandabu.

A tengerfenékből kimagasló sziklaormok körül egy egész tenger terül el, a Koro tenger. Ezt a szigetet részletesen Dumont D'Urville érdekes útleirásaiból ismerhetjük. A «Herald» expedicziò brit kapitánya Durham, oly pontos adatokat jegyzett fel róla, hogy ezek alapján mintaszerü térképet lehetett készíteni.

E szerint Simcoë tengernagy bizvást neki vághat az útnak. Délkeletről jövet a Vulangaútnak tart Standard-Island, s a szigetet balról érinti. Olyan ez a hasonló nevü sziget, mint a hajós-kétszersült egy koralltálczán. Másnap Standard-Island a belső tenger felé halad, ezt nagyobb hullámdagálytól a tenger alatti hegyláncok védik meg.

Az angol hajó által Standard-Islandra juttatott fenevadak miatt még mindig félnek a nábobok, sőt hébe-korba a sürübb erdőkben most is tartanak hajtóvadászatokat, hanem persze eredménytelenül.

Ennek a fenevad-históriának az a legfontosabb következménye, hogy a két városrész kibékült. A Tankerdon- és Coverley-családok rendesen ellátogatnak egymáshoz, a többi pártoskodó családok között is szives baráti viszony fejlődik ki, s egyik mulatságot a másik után rendezik. A kvartett tagjai alig győzik a sok meghivást elfogadni. Hangversenyeik iránt napról-napra fokozódik az érdeklődés.

Végre egy reggel városszerte elterjed a hir, hogy Tankerdon Jem elment egykori vetélytársához, Coverley Nathoz, ünnepélyesen megkérte fia, Tankerdon Walter számára Coverley Dy kisassznynak a kezét és Coverley Nat odaigérte Coverley Dy kisasszony kezét Tankerdon fiának, Tankerdon Walternek. A hozománykérdést hamar elintézték. Ez is, az is kétszázkétszáz milliót fog kapni.

Csak úgy özönlik a tenger jókivánat. A helyi lapok hasábszámra irnak mindennap azokról a nagyszerü előkészületekről, melyek az ifjú pár lakodalmát remcsak Milliard-Cityben, hanem az egész világon páratlanná fogják tenni.

Franczia országból kábel útján rendelik meg a menyasszonyi kelengyét. A divatárú-szalónok, csecsebecse-bazárok, női szabó-mütermek, mükereskedések hallatlan megrendeléseket kapnak. Külön gőzhajó fogja Marseille-ből a Szuezi-csatornán át ideszállítani a franczia ipar e csodaremekeit. A menyegző napját február 27-dikére tüzik ki.

A leendő ünnepélyek förendezője természetesen Munbar Calistus lesz. Azt nem is merjük leirni, hogy minő volt a Munbar úr lelki állapota, midőn megtudta, hogy Walterből és Dyből csakugyan férj és feleség lesz. Legdicsőbb álma valósult meg. Elképzelhetjük, hogy minő ünnepélyeket fog ő rendezni, ha meggondoljuk, hogy a két nábob ezt az ügyet egészen reá bizta korlátlan hitellel.

Simcoë tengernagy az ujságiróknak elmondja, hogy Standard-Island az esküvő napján a Fidsi-szigetek és Új-Hebridák között fog járni.

A Fidsi-szigetcsoportot alkotó kétszázötven sziget közül csak százon laknak emberek; mindössze százhuszonnyolczezer lélek. Huszonegyezer négyszögkilométernyi területnek ez nem nagy népesség.

Ezek között a szigetek között számos kopár sziklacsúcs, tenger alatti hegyláncok kimagasló orma van, melyet koral-koszorú vesz körül, s alig van közülök olyan, mely százötven négyszögkilométernél nagyobb kiterjedésü volna. Politikai tekintetben az egész szigetcsoport Ausztrália-Ázsiához tartozik és csak 1874 óta áll az angolok főhatósága alatt.

Simcoë tengernagy, a mint erről a tárgyról beszélget Frascolinnal, megjegyzi:

— Nem tudom, mi az oka, talán az angol kormányrendszer, hogy a Fidsi-szigetek lakói is napról-napra fogynak, a gyarmatok nem fejlődnek, sőt hanyatlásnak indulnak, a lakosság száma csökken, . . . avagy az asszonyok csekély száma adja meg ennek magyarázatát?

— Ez minden esetre annak az előjele, hogy a népfaj hova-tovább kivész — mondja Frascolin. Van Európában is néhány állam, hol feltünően kevés az asszony.

— Itt különben a benszülöttek nem rabszolgák, a szó igazi értelmében, a szomszéd szigeteken sem, hol az ültetvényesek egész rakás benszülöttel müveltetik a földet.

Hanem van ezeken a szigeteken egy nagyszerü vidék, no de ezt saját szemeikkel is megbámulhatják. Az éghajlat a szigetcsoport belsejében túlságosan forró, de a széleken türhető; gyümölcs, vetemény bövében van, kókuszpálma, banán szintén. A benszülötteknek nincs is valójában egyéb dolguk, mint az, hogy az ignamokat, a tarot, a pálmák tápláló gyümölcsét a kellő időben leszedjék. Ez utóbbiból készitik a sago-t.

— A sago-t, — kiált fel Frascolin. — Mennyire emlékeztet ez a mi svájczi Robinsonunkra!

— A sertéseket és tyúkokat — folytatja Simcoë tengernagy — meghonosításuk óta bámulatosan elszaporították. Ezekből kiviláglik, hogy a benszülöttek könnyen megélhetnek. Épen e miatt szörnyen lomhákká váltak — a far niente a bajuk, pedig ez a faj elég értelmes és élénk szellemü.

Viti-Leon felé haladva, utközben még számos szigeteccskét érint Standard-Island, pl. Vagna-Vatout, Moalat és Ngant, de sehol sem állapodik meg.

Minden oldalról körülrajzzák a benszülöttek hosszú pirogue-i, keresztbe fektetett bambuszrúdjaikkal, melyek a súlyegyen megtartására s az árúk elhelyezésére szolgálnak. Néha-néha egészen közelébe eveznek az úszó-szigetnek, de arra nem merészkednek, hogy egyik vagy másik kikötőbe jöjjenek.

Pedig ezek az emberek ma már keresztények. Mióta 1835-ben az európai misszionáriusok telepedtek meg Lecumkámban, csaknem az összes szigetek lakóit megtérítették: a túlnyomó rész protestáns, van köztük néhány ezer katholikus is. Hajdanában buzgó emberevők voltak, s aligha nem ma is reáfanyalodnának az emberhúsra.

Az ő részükről merő tisztesség számba ment, ha az ellenséget felfalták; azokat, a kiket megvetettek, megfőzték, de meg nem ették.

Ha Pinchinat e szigetek valamelyikében nem találkozik olyan benszülöttel, a ki őseinek kultuszát még mai napig is üzi, akkor bizvást le kell abbéli reményéről mondania, hogy kannibált lásson szemtől-szembe, vagyis, mint ő mondja, a «helyi színezet» el fog maradni.

A nyugatra fekvő szigetek közül a két legnagyobbik: Viti-Levu és Vanua-Levu; két középszerü: Kantavu és Taviuni. Beljebb éjszaknyugatra feküsznek; a Wassava-szigetek, oda torkollik Ronde-sziget széles csatornája. Simcoë tengernagynak ezen keresztül kell Standard-Islandot kormányoznia, ha az Új-Hebridákra akar jutni.

Január 25-dikén feltünnek a Viti-Levu hegyei. Ez a hegyekben gazdag sziget a legjelentékenyebb.

A hegyek 1200, — sőt 1500 méter magasságba nyúlnak fel a tenger szine fölött. Kihamvadt, vagy legalább is alvó vulkánok ezek, melyeknek fel-felébredése fölötte kellemetlen szokott lenni.

A szigetcsoport fővárosa elébb Levuka volt az Ovalau-szigeten, Viti-Levutól keletre; jelenleg Viti-Levu szigeten van a főváros: Suva, ámbár a Levukán épült angol árúraktárak és házak ma is jelentékenyebbek. Ámde Suvanak a kikötője sokkal alkalmasabb, minthogy a szigetnek délkeleti végében, két delta között van. Standard-Island Suva előtt vet horgonyt. Még az nap átesnek a szokásos hivatalos czeremoniákon s kölcsönösen megengedik a szabad közlekedést. A gyarmatosok busás jövedelem reményében nagyon szivesen fogadják a nábobokat.

Január 26-dikán kora reggel partra szállottak Standard-Island kereskedői, a kik holmit vásárolni vagy eladni akartak. A turisták, legkivált pedig a mi francziáink, ugyancsak átrándultak a szigetre.

A második hegedüs mindig tanulságos dolgokat tud elmondani társainak, ha Viti-Levu lakóiról, szokásaikról és erkölcseikről akarnak holmit hallani. Ezúttal Zorn Sebestyén is kegyeskedik egyet-mást kérdezni. Midőn Pinchinat azt hallja, hogy ezen a szigeten ezelőtt rövid idővel is még javában ették az embereket, meg nem állhatja, hogy mély sohajjal így ne kiáltson fel:

— Volt . . . volt . . . meglátjátok, hogy itt is elkéstünk, s a czivilizáczió miatt elsatnyult fidsibeliek ma már annyira degenerálódtak, hogy tyúkhusra vetemedtek, s a Sainta-Menchould disznajának a lábához borulnak.

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Szépirodalmi könyvtár.

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 frt.

Legujabban megjelent kötetek

A KIRÁLYI TANÁCSOSÉK
REGÉNY.
Irta
VÉRTESI ARNOLD

ARNOLD
Regény.
Irta
CSIKY GERGELY.

ANYA ÉS GRÓFNÉ
Regény.
Irta
PÁLFFY ALBERT.

Hirdetések felvétetnek a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4. szám alatt.

„EGYETÉRTÉS“
POLITIKAI NAPILAP.
Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő, 1897. XXII. évfolyam. Kossuth Ferencz, főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósitásai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hóditások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betüt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósitásokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudósittások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül io **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés általában két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredeti, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müfordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak. Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangu publicisták által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, hő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar** és **mezőgazdasági** rovatait és megbizható külszlei tudósitásait, tátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 6928

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 „ —
Negyed évre	5 „ —
Egy hóra	1 „ 80

Előfizetések legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND
összes müvei.
Közrebocsátja GYULAI PÁL.

I., II. kötet.

GYULAI PÁL.
Regény öt részben.

Első kötet I.—III. rész, második kötet IV.—V. rész.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

III. kötet.

FÉRJ ÉS NŐ.
Regény két részben.

Ára füzve 2 frt. Ára füzve 2 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Kiliti hirtelen hátrafordult, mintha attól félt volna, hogy a felszólitást egy nyakleves követi.

— Már hogy leszálljak?

— Igen, még pedig szaporán.

— Mér'?

— Nem kell az én nyakamon spiczli.

— Már mint espion?

— Az.

— Tudja az úr, hogy kivel beszél? Tudja az úr, hogy én nemes Kiliti Gáspár vagyok? Úgy is irják magyarul a nevemet. Tudja-e, hogy kétszáz voks indul az én szavamra?

— Induljon kend is, mert majd inditom, — szólt Tukoray türelmetlen mozdulattal.

A paraszt leszállt, levette a kalapját és alázatos hangon szólt:

— Hát csakugyan itt akar hagyni bennünket a nagyságos úr? Hej a vén Kilitit nem lehet úgy bolonddá tenni, mint a buta parasztokat. Tudtam én azt jól.

— Ördögöt akarom elhagyni, ne beszéljen bolondokat. Csak a részeg emberektől akartam megszabadulni.

— Hát akkor, könyörgöm, én tán maradhatnék.

— Csak menjen kend is a dolgára. Én nekem nincs kendre semmi szükségem.

— De a kommencziót kiadja a nagyságos úr? Csekélység. Hat pengőre számitom fáradozásaim gyümölcsét.

A kis tatár erre felemelkedett az ülésből, pokoli módon elkáromkodta magát és végig huzott ostorával Kiliti bácsin. A lovak hallva a suhintást, olyat rántottak a kocsin, hogy Tukoray majdnem kibukott. Vágtatva haladtak tovább. A kocsis folyton hátrafelé pislogott és jóizüen vigyorgott. Nemes Kiliti Gáspár mindkét öklével fenyegetőzött utánuk.

A kocsis meglassitotta a lovakat.

— Így kell ezzel bánni, nagyságos úr. Ez a legnagyobb gazember a kerületben. Mind a két párttal megfizetteti magát, de a szavazás napján oly részeg, hogy nem tud leszavazni.

— Miért nem mondtad ezt hamarabb?

— A nagyságos úrnak elég esze van, hogy maga igazitsa a dolgát. Ha Kiliti bácsi nem lett volna oly arczátlan, nem is szólok bele, mer' hát miért ne kapjon ő is valamit. Egyszer áll a világ minden öt esztendőben a szegény embernek. De a ki orczátlan, azt üsse meg a ménkü. Gyi te, Galamb!

Kis ideig hallgatott, aztán figyelmesen visszanézett Tukorayra.

— Mert ha ő hat forintot mer kérni, akkor mit kérjek én, a ki kocsimmal, lovaimmal, testemmel-lelkemmel szolgálom a nagyságos urat? Az ám!

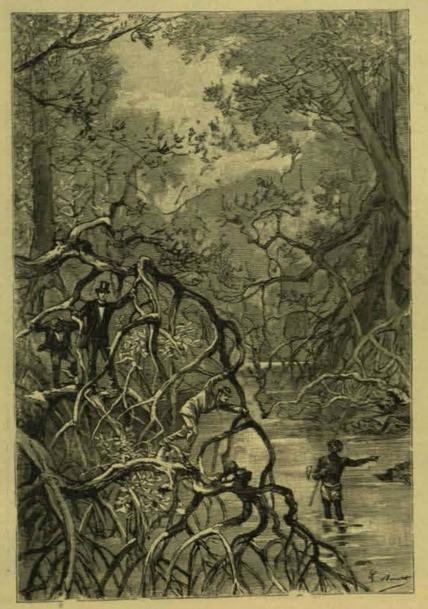
A nyomorult! Ezért kergette hát el szegény Kiliti bácsit, hogy neki több jusson. Itt más ne zsaroljon, csak ő!

Lassan-lassan közeledett az est és láthatatlan patakokból, árokvizekből, mocsaras, ingoványos rétekből könnyü pára kezdett fölszállni. A távolban egy magas töltés látszott. A vasut volt. A mint feléje közeledtek, a kocsis meglassitotta a lovakat, majd egészen megállt, tenyerét a szeme fölé tartotta és nézett. A töltésen egy négylovas kocsi haladt.

— Mit bámulsz? — kérdé Tukoray.

— Látja az úr azt a négylovas hintót a vasuti töltésen?

— Látom, s nem értem hogyan kerül oda, hiszen nem szabad kocsival a vasuton járni.

A gyökér-indák szövevénye.
(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

— Bizony nem szabad, azért nem is lehet az más, mint a szolgabiró.

Tukoray meghökkent.

— De melyik szolgabiró?

— Épen azt nézem.

Újra erőltette a szemeit.

— Elől a hóka, meg a vasderes, — mormogá, — az a', most már bizonyos.

— Kicsoda?

— A Kámfor főszolgabiró úr.

— Kámfor? — kiáltott Tukoray és majd lefordult a kocsiról.

Mit jelentsen ez? Mi történt Savóval? Kisült volna a turpisság? Bizonyosat kell tudnia.

— Hajts utána!

A rázós kocsi nyomban utána eredt a négyes fogatnak, de az ő útjok kacskaringósabb volt, mint a vasuté és szemlátomást elmaradtak. Tukoray eget-földet, azonkivül öt forintot igért a kocsisnak, a ki el is követett mindent, ostornyéllel verte a lovait, s ezzel elérték azt, hogy nem vesztették el szem elől a hintót. (Folyt. köv.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

— Te emberevő szörnyeteg! — támad reá Frascolin — megérdemlenéd, hogy Thakumban király ebédjének egyik főfogása légy.

— Hm, nem is lett volna megvetendő egy fogás Pinchinat à la Bordelaise.

— Ne kotyogjatok össze annyi tücsköt-bogarat — vág közbe Zorn Sebestyén, — mert bizony . . .

— Megyünk . . . megyünk s mégsem haladunk előre, nemde, öreg, — jegyzi meg Pinchinat. Igazad van, előre hát, fiúk.

Suva városa egy kis öböl mellett, viruló halmon fekszik. Van kikötője, deszka-járója az utczákon, olyan fajta, mint a tengeri fürdőkben szokott lenni. A fából épült, nagyobb részt földszintes, ritkábban emeletes házak barátságos külsejüek és hüvösek. A környéken számos kunyhója látható a benszülötteknek, a szarufa szarv-alakú és kagylókkal diszitett. A házak fedelei erősek s a legnagyobb záporeső sem szakithatja be, mert tudnivaló dolog, hogy itt májustól októberig gyakori az esőzés.

Viti-Levun is, valamint a többi szigeteken nagyon változó az éghajlat, így a vegetáczió is nagyon különböző egyikmásik szigeten.

Az a rész, melyet a délkeleti passat szél jár, nedves, pompás erdőkkel boritott talajú, másutt messzeterjedő szántóföldek vannak.

Művészeink kirándulásaik alkalmával meggyőződnek arról, hogy a sziget növényvilága a tropikus égaljnak becsületére válik. Mindenféle kókusz- meg egyéb fajta pálmaerdők sürüjébe jutnak, a fák törzseire színekben gazdag orchideák kúsznak fel; sürü casuadina-, pandanuserdők, a mocsaras vidékeken pedig óriási gyökérhajtások kigyó-szövevénye nyúlik ki a földből s el-elkanyarodik szeszélyesen messzire.

A fauna sem változatos itt, a mint általában az Oczeán szigetein szegény. Mintegy negyven fajta madár él itt: papagáj, meghonosított csiz, denevér, rengeteg sok patkány, ártalmatlan csúszó-mászók, melyeket a benszülöttek megesznek; no meg gyikok milliói, útálatos falánk sváb-bogarak. Vadállat jóformán egy sincs.

A benszülöttek polynesiai és melanesiai keverék, nem olyan szép faj, mint a Marquise- és Samoa-szigetek lakói, de még mindig megjárják. A férfiak erősek, izmosak — számos mestic van köztük, arczuk bőre sötét-rézvörös, csaknem feketébe játszó, hajuk göndör, gyapjas. Ruházatuk nagyon fogyatékos, többnyire egyszerü köténykét kötnek a derekukra, melyeknek szövétét ők maguk gyártják — masi-nak hivják a szövetet — a szederfának egy fajából, mely papirgyártásra is alkalmas anyag. Ez a szövet eleinte vakitóan fehér, de a benszülöttek megfestik, csikokat vonnak rája s a többi szigetek lakóinak is elárusitják. Szivesen elhordják az európai viseltes ruhákat is, melyeket Németország és Anglia zsibárusai szállitanak ide. Nagyon komikus látvány, ha a witi-levui gavallérokat kirojtosodott szélü nadrágokban, elnyütt felöltőkben és szine meg formája hagyott császárkabátokban látjuk fesziteni.

Az asszonyok öltözete — daczára a missionáriusok predikáczióinak — eléggé csinos: van ujjaskájok és masi-ból készült caraco-juk. Testük arányos, s mig fiatalok, akár csinosaknak

is beválnak. Hanem megvan az az utálatos szokásuk, hogy a férfiak módjára ők is vastagon bekenik a hajokat mészszel, mintegy hajporral — valóságos mész-sapka — de a nap perzselő sugarai ellen ezzel védekeznek. Szivarozniak is, mint férjeik, vagy fiútestvéreik, ha a szivart nem szopogatják agyaraikra szorítva, akkor a füleikbe húzzák, mint nálunk az asszonyok a gyémánt fülbevalókat.

Az asszonyok tulajdonképen rabszolganők. A legterhesebb munkákat kell végezniök, s nem is olyan régen volt még az az idő, mikor nehéz munkájuk jutalmául, férjeik sírján egyszerűen megfojtották őket.

A három napig tartó ide-oda barangolás közben művészeink azt is megpróbálták, hogy a benszülöttek kunyhóiba nézzenek be; csakhogy nem mehettek be a rettentő bűz miatt, mely azokból kiáradt.

Megemlítjük még a mindenütt ide-oda mászkáló svábbogarakat, a rongyos ruhákon rágódó fehér hangyák, s a moszkitó-legyek miriádjait.

Nem csudálkozunk tehát, ha ő felsége az angol clownok komikus brit-kiejtésével így kiáltott fel az iszonyú bogár-tenger láttára:

— Miustic! . . . Miustic!

IX.

Casus belli.

Míg a párisiak a szigetlakók erkölcseit és szokásait tanulmányozták, Standard-Island néhány nábobja nem tartotta méltóságán alul levő dolognak, hogy a sziget hatóságával érintkezzék. A *papalangi*-k — így hívják a benszülöttek az idegeneket — nem félhettek attól, hogy nem fogadják őket szivesen.

Az európai hatóság élén egy főkormányzó áll, a ki egyúttal főkonzula mindazoknak a szigetesoportoknak, melyek a Csendes-oczeánon angol főhatóság alatt vannak. Bikerstaff Cyrus tehát fölöslegesnek tartotta a hivatalos látogatást. Kétszer-háromszor hideg udvariassággal üdvözölték egymást, azontúl nem közeledtek egymáshoz.

A német konzullal, a ki egyszersmind a sziget leggazdagabb kereskedője, nem is érintkezett, csak névjegyét küldötte el hozzá.

A Tankerdon- és Coverley-család ez alatt az idő alatt ki-kirándultak Suva városába és erdő-borította környékére.

Természetes dolog, hogy a két nábobcsalád kirándulásaiban Walter és Dy is résztvesznek, az is magától értetődik, hogy karonfogva sétálgatnak.

Megnézik Viti-Levu fővárosának a nevezetességeit: «mbure-kalu»-t. vagyis a «szellemek templomá»-t, továbbá az országgyülési termet. Ezek az épületek kőalapon nyugszanak, bambuszból és fatörzsekből valók, a paszománszerű kárpit eleven lombdísz, a tetőzet ügyesen kombinált léczekből való, czekre simul a szalmafedél. Megnézik aztán az egészséges helyen fekvő kórházat, s a város végén amphitheatrum-alakban elterülő füvészkertet. Néha késő estig el-elbarangolnak s ilyenkor kézi lámpával térnek haza, mint a régi jó időkben. A gazo-metert, Auer-féle világítást, ívlámpákat, vagy acetyleket a Fidsi-szigeteken nem ismerik.

Sarol kapitány és a malayok élnek úgy, mint eddigelé. Még egy néhány heti út, s a derék ficzkók hazaérkeznek, minek utána a Standard-Island-compagni szivességéből, Bikerstaff Cyrus jóindulatából öt teljes hónapig élvezték az úszósziget lakóinak ritka vendégszeretetét.

Művészeink néha el-elbeszélgetnek Sarollal is, a ki igen tehetséges embernek látszik, angolul egészen folyékonyan beszél.

Január 30-dikán Zorn Sebestyén és társai egy villamos csolnakba szállanak, melyet a kormányzó bocsátott rendelkezésükre, s azzal a Rewa folyón akarnak fölfelé haladni. A csolnakban művészeinken kívül még a következők vannak: a kormányos, egy gépész, két matróz és egy benszülött kalauz. Dorémus Athanázt is meghívták művészeink, de nem jött velük. A táncz- és illemtanárban nincs immár egy csepp kíváncsiság sem . . . hátha azalatt, míg ő a szigeteken kószál, jelentkezni talál egy-egy magántanuló . . .! Jobb lesz tehát, ha a kaszinóban tartózkodik.

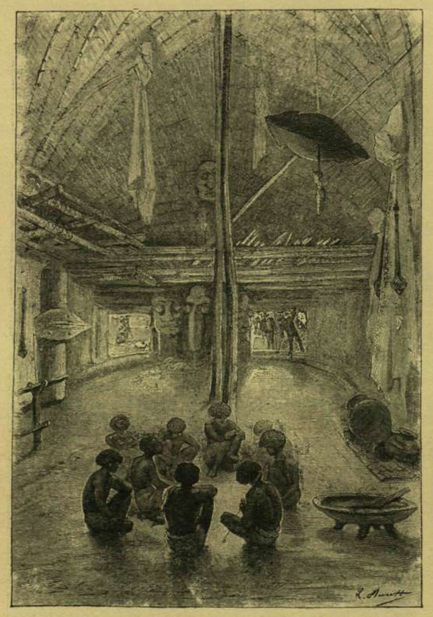
Reggeli hat órakor indul el a csolnak mindennel, még élelmiszerekkel is jól fölszerelve a Suva-öbölből, s a part mentén a Rewa torkolatának tart.

Útközben nemcsak számos sziklával, hanem czethalakkal is találkoznak, azért hát nagyon ügyelniök kell.

— Úgy, ne beszéljetek a ti czethalaitokról . . . azok sem sósvizi kannibálok immár, jegyzi meg keserű csalódás hangján Pinchinat. Az angol misszionáriusok a czethalakat is a keresztény vallásra térítették, mint a kétlábú benszülötteket . . . Fogadjuk, hogy a hal-szörnyetegeknek sincs inyére már az emberhús?

— Ne igen bizakodjék ebben a hitben, figyelmezteti őt a kormányos — a minthogy a Fidsi-szigetek lakóiban sem biznám egészen.

Pinchinat nem sokat ad az ilyen beszédre. Meg van győződve, hogy őt becsapták az emberevőkről szóló rém-históriákkal; hiszen kannibált itt még pénzért sem mutogatnak.

A viti-levui «szellemek temploma».

A kalauz igen jól ismeri az öblöt és a Rewa folyását. Ezt a hatalmas folyót Waï-Levunak is hívják, a tenger árját negyvenöt kilométernyire lehet benne érezni, s a hajók nyolczvan kilométernyire járhatják a folyót.

A folyó deltáján átevezve, Komba falva mellett halad el a csolnak; a falu mintegy virágkosárban félig elrejtőzve kukkant elő. Sem itt, sem Naitasiri faluban nem kötnek ki; különben ez utóbbi falvakat nem régiben «tabu» alá fogottnak nyilatkoztatták ki; vagyis sem a falu házait, lakóit, fáit, sem a Rewanak azt a partját, mely a faluhoz tartozik, érinteni nem szabad. A benszülöttek nem is engedték volna meg, hogy partra szálljanak. Hja, a «tabu» ilyen, s Zorn Sebestyén esete a tanuság reá, hogy jó ezt a vad szokást tiszteletben tartani.

Amint Naitasiri mellett elhaladnak, a kalauz figyelmezteti művészeinket egy magas fára, egy tavalá-ra, mely a part egyik behajlásánál egymaga áll.

— Miről nevezetes ez a fa? — kérdi Frascolin.

— Nem nagyon különös dolog, de hát elmondom — szól a kalauz — ennek a fának a törzse tele van rovással. Minden rovás egy-egy számot jelent, azoknak az embereknek a számát, kiket e fa alatt főztek meg és falatoztak fel . . .

— Mintha valaki a pékmester gyúródeszkájának a rovátkáiról beszélne — veti oda gúnyosan és hitetlenül Pinchinat.

Pedig nincs mit gúnyolódnia. A Fidsi-szigeteken volt a kannibalizmus főfészke, s a legújabb adatok szerint még ma is vannak hívei.

Tizenegy óra tájban a jobb parton megszólal egy harang. A sűrű cserjék, banán és kókuszpálmák erdejéből kitűnnek Naililü falvának hitvány szalmakunyhói. A művészek megkérdezik, hogy bemehetnek a faluba, hogy kezet szoríthsanak a franczia misszionáriussal, a ki itt telepedett meg. A kalauz azt feleli, hogy bátran bemehetnek. Egy fa törzséhez kikötik a csolnakot.

Zorn Sebestyén és társai partra szállanak, s alig haladnak a falu irányában két perczig, hát szembe jön velök a gvárdián.

Végheteilen boldog, hogy honfitársaival találkozik, lakásába viszi őket, mely a száz lelket számláló falunak a közepén áll, megkínálja őket frissítőkkel. Nem undok kavával, hanem holmi jóizű itókával, melyet cyre-kből főznek; ez a moszat-faj igen nagy számmal fordul elé a Rewa partjain.

A franczia misszionárius szivvel-lélekkel küzd a katholikus vallás terjesztésének érdekében, sok nehézséggel kell azonban küzdenie, mert a szomszéd faluban lakó protestans pap mindent elkövet a katholikus vallás elterjedése ellen. Általában meg van elégedve az eddigi eredménynyel, ámbár be kell vallania, hogy hiveit nagyon nehezen tudja leszoktatni a «bukalo»-ról vagyis emberhúsevésről.

— Ha önök még beljebb hatolnak e szigeteken, ajánlom, hogy legyenek óvatosak, és vigyázzanak jól magukra — teszi hozzá.

— Hallod-e, Pinchinat? — mondja Zorn Sebestyén.

Mielőtt a déli harangszó megkondult, útra kerekedtek embereink. Útközben számos pirogue-val találkoztak, a keresztrúdak polczán banángyümölcsöt visznek. Ez a gyümölcs náluk a pénz-láb, ezzel fizetik évi adójukat is, ha beállit hozzájuk az adószedő. A partot két felől babérfák, akáczok, czitromfák és vérvörös virágú kaktuszok szegélyezik, magas fejeiket ezek közül kiemelik fürtös gyümölcseikkel a banán- és kókuszpálmafák. Elhúzódnak messze-messze a Mbugge-Leon hegy aljáig.

A sűrű erdők közepette szokatlan látványul szolgálnak az európai gyarmatosok gyártelepei, legújabb szerkezetű gépekkel felszerelt czukorgyárak, melyeknek gyártmányairól azt mondja Verschnur, hogy bátran kiállják a versenyt az Antillák és más gyarmatok terményeivel.

Egy óra felé jár az idő, mikor a csolnak kitűzött czéljához ér a Rewán. Két óra mulva be kell az apálynak állania, ezt fogják felhasználni a folyón visszamenet. Sokkal gyorsabban fognak haladni, mert az áramlás igen jelentékeny. Este tiz órára valószinüleg Standard-Islandon lesznek.

E helyütt kisé megállapodhatnak. Legokosabban cselekszenek, ha Tampoo falvát nézik meg, melynek a házai ide látszanak, s alig fekszik félmérföldnél távolabbra. A gépész és a két matróz ott marad a csolnakon, a kalauz pedig elvezeti a kirándulókat a faluba, hol az ősi szokásokat és erkölcsöket a benszülöttek a legjobban megőrizték. Ebben a faluban mindeddig hasztalan volt a misszionáriusok igyekezete. A csoda-lényekben szentül hisznek, szörnyen babonásak — úgy nevezik a benszülöttek, hogy «raka-udramikan-taka» (falevelekkel való eskütevés). A katoavu-kat imádják, az örökkévaló isteneket, a kik mindenféle áldozatot kegyesen fogadnak. A sziget főkormányzója sem megakadályozni nem tudja ezeket az áldozatokat, sem miattuk a lakókat meg nem büntetheti.

Talán bölcsebben cselekedtek volna, ha közéjük nem keverednek művészeink. Hanem a mi embereink párisiak, tehát szörnyen kiváncsiak. A kalauz hajlandó őket elvezetni, de kiköti, hogy egymástól el ne szakadjanak.

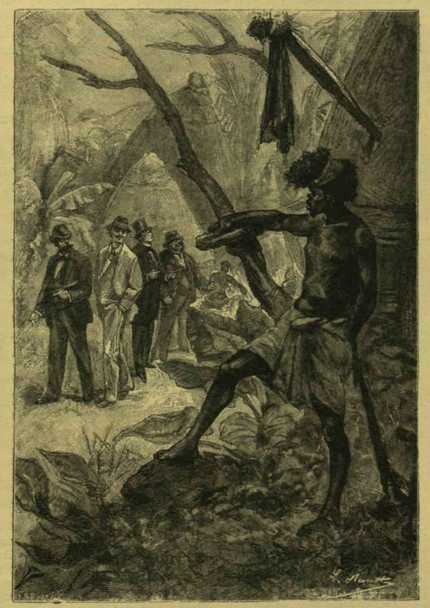
A mint a száz kunyhóból álló Tampoo falvába érkeznek, először is asszonyokat látnak, a szó igaz értelmében vad-asszonyokat.

Curcuma-készítéssel foglalatoskodnak, holmi gyökérféle história, melyeket a gödrös fűszálakkal és banánlevelekkel kibélelt nagy gödrökben tartanak. Onnan aztán kiszedik, megszárítják, szétdörzsölik és kosarakban kisajtolják. A kiszivárgó nedűt bambusznád csövekben fogják fel. Iszszák is, hajkenőcsnek is használják, s mindkét czélra nagy mennyiséget fogyasztanak el.

A kis karaván bemegy a faluba. A falu lakói rájuk sem hederítenek, azt sem mondják félkalap, vendégül sem hívják be kunyhóikba. A kunyhók külsőleg sem igen hivogatók. A nyitott ajtókon avas kókuszolaj-bűz dül ki, s így művészeink őszintén örvendenek, hogy a szigetlakók nem épen vendégszeretők.

Mikor a falubeliek főnökének a lakása felé közelednek — a vadtörzsfő izmos legénynek látszik, mord tekintetű — néhány benszülöttel néhány lépésre eléjök lép. Göndör haja a reá kent mésztől egészen fehér.

Hivatalos dísz-ruhájába öltözött fel: csikos ing, öv, ballában egy félretaposott sarku himzett papucs. (Pinchinát majd szétpukkadt a nevetési viszketegtől), no meg hátán szinehagyott, toldozott-foldozott kék újjas, melyen aranygombok ékeskedtek, hanem az ujjai csak könyökéig értek le.

A bűbájos mordul nézett rájuk.

Pinchinat egy fához kötözve.

Közeledvén a papalingikhez (idegenek), megbotlik egy kiálló fabütyökben, s amilyen hosszú, végigvágódik a földön.

Hogy a «bale-muri» illemszabályainak megfeleljenek, ime kisérői is hasravetik magukat, hogy a helyzet komikumát némileg enyhítsék.

A kalauz megmagyarázza ezt az illemszabályt művészeinknek, a mely tulajdonképen nem is olyan nevetséges, mint akárhány más effajta hókusz-pókusz az európai udvaroknál.

Minekutána feltápászkodtak, a kalauz egyet szót szól a főnökhöz, természetesen a honi nyelven, s így művészeink abból egy árva kukkot sem értenek. Arról világosítja fel a kalauz, hogy az idegenek mi járatban vannak Tampooban, t. i. megnézik a falut, egyet sétálnak a környéken. A főnök megadta erre nézve az engedélyt.

Művészeink egy óráig sétálgatnak a faluban, sehol semmi bántódásuk nem történik. A kékkabátos főnök behúzódott kunyhójába, a falubeliek pedig édes-keveset törődnek az idegenekkel.

Tampoo főutczáit megjárva, egyetlen kunyhó sem nyilt meg előttük, művészeink tehát a kalauzzal együtt a közellevő templom-romok felé igyekeztek, melytől nem messze egy kunyhó éktelenkedett, ebben a kunyhóban lakott a falu bűbájosa.

Ez a bűbájos ajtajára támaszkodva, olyan tekintettel néz rájok, melyből nem jót sejthetnek.

Frascolin szeretne a kalauz révén beszédbe ereszkedni vele, de a bűbájos olyan fenyegető mozdulattal és pillantással felel, hogy Frascolinnak le kell arról a reményről tennie, hogy e fidsi-szündisznóval érintkezzék.

Ezenközben Pinchinat nem törődve az intésekkel, kissé eltávolodott a társaságtól s egy sűrű banán-erdőcskébe nézett el, mely egy halom aljától nyult fölfelé.

Zorn Sebestyén és más két társa látván a bűbájos viselkedését, abban állapodnak meg, hogy visszatérnek a csolnakhoz — Pinchinatról azonban megfeledkeznek.

Ideje is volt, hogy a csolnak felé siessenek, mert az apály nem sokára beáll, s ha ezt elmulasztják, a Rewán való útjokban szakad rájok az éj.

Frascolin nyugtalankodni kezd Pinchinat miatt, kiáltozza a nevét.

Semmi felelet.

— De hát hol is maradt? — kérdi Zorn Sebestyén.

— Ha tudnám? — feleli Yvernes.

— Látta önök közül valaki, mikor barátjuk elmaradt tőlünk? — kérdezi a kalauz.

— Nem, senki sem vette észre.

— Bizonyára a faluból más ösvényen ment vissza a csolnakhoz — vélekedik Frascolin.

— Azt ugyan rosszul tette volna — jegyzi meg a kalauz — menjünk és keressük fel haladéktalanul.

A mint Tampoon keresztül haladtak, rémülten vette észre a kalauz, hogy egy árva benszülöttet sem lát. A kunyhók ajtai be vannak csukva, még a főnök kunyhója előtt sem ácsorog senki. A curcuma-készítő asszonyok is eltüntek. Mintha a falu kihalt volna.

A kis karaván sebesebb menésnek indul. Ismételten kiáltozzák Pinchinat nevét, de hiába. Hátha mégis visszatért a Rewa partjára, hol a csolnak várakozik rájok? Vagy talán a csolnak meg a gépész és két matróz sincsenek már régi helyükön?

— Még néhány száz lépés van hátra, lelkendezve futásnak erednek, s az erdő sűrűjéből előbb. Hova tünhetett el a lakosság? Az utczák kihaltak, a kunyhók üresek.

Kétségtelen, hogy Pinchinat behatolt a banánerdőbe, ott elfogták, s a jó isten tudja, hova hurczolták. Könnyen elképzelhetni, hogy minő sors vár reá az előtte mindig kivánatos kannibálok között.

Szóval fel nem mérhetjük Zorn Sebestyén, Frascolin és Yvernes kétségbeesését. Mitevők legyenek? A kalauz és a gépész nem tudnak nekik tanácsot adni.

Ekkor igy szól Frascolin, a kit még hidegvére nem hagyott el:

— Menjünk vissza Standard Islandba!

— És Pinchinat-t itt hagyjuk! — kiált fel Yvernes.

— Hát volna szived hozzá? — kérdi Zorn Sebestyén.

— Nincs más mód. feleli Frascolin. Értesítenünk kell a szerencsétlen esetről a kormányzót . . . Viti-Leun hatóságának sürgősen kell intézkednie . . .

— Helyes, induljunk el rögtön, inditványozza a kalauz is, rögtön beáll az apály, egy pillanatig sem kell késlekednünk.

— Csak igy menthetjük meg barátunkat, kiáltja Frascolin . . . ha . . . ha még nem késő.

Csakugyan ez volt az egyetlen mód.

A csolnak felé sietnek, titkon aggódva, vajjon ott találják-e még.

Útközben kiáltozzák Pinchinat nevét, de hiába. Ha jobban körülnézett volna a kalauz, észrevehette volna a bokrok sürüjében ólálkodó benszülötteket, a mint őket folyvást szemmel tartották.

A csolnakot régi helyén találták. A matróz azt mondja, hogy egy lelket sem látott a Rewan.

Szorongó szívvel ülnek a csolnakba Zorn, Yvernes és Frascolin . . . Mintha mégis ott szeretnének maradni . . . kiáltották barátjuk nevét . . . hiába . . . hiába. Menniök kell, mondja Frascolin . . . és igaza van, ennél okosabbat nem tehetnek.

A gépész megindítja csolnakot, az apály segíti s így a legnagyobb sebességgel haladnak lefelé a Rewan.

Hat órakor már a deltába érnek, felórával utóbb kikötnek a jobbparti kikötőben.

Negyed óra mulva a városházán vannak, és Bikerstaff Cyrus, mihelyt megtudta az esetet, rögtön átmegy Suva-ba, s kéreti a főkormányzót, hogy hallgassa meg, beszélni valója van vele.

Midőn a királyné helytartója megtudta, hogy mi történt Tampooba, nem titkolja el, hogy a dolog nagyon komoly természetű. A franczia olyan törzsnek a kezei közé került, melyet féken tartani *eddig sem lehetett* . . .

— Sajnálom, de holnap reggel előtt nem tehetünk semmit ebben az ügyben, mert apály idején a Rewan felfelé hajóink nem mehetnek; különben is Tampooban nagyobb haddal kell megjelennünk, s talán az volna a legtanácsosabb, ha az erdő felől támadnánk a falura . . .

— Nekem az mindegy, feleli Bikerstaff Cyrus, csakhogy nem holnap, hanem ma, most rögtön el kell indulnunk.

— Nincsenek készen az embereim, feleli a sziget helytartója.

— Nekem van, uraim. Rendelje el, hogy a sziget katonasága csatlakozzék a miénkhez, s egyik tisztjöknek kalauzolása mellett . . .

— Engedelmet kérek, uram, — vág közbe ridegen a helytartó, — nem szoktam hozzá, hogy velem így . . .

— Én is engedelmet kérek, — vág közbe Bikerstaff Cyrus is, — de annyit mondok, ha rögtön nem intézkedik, s barátunk épen és egészségesen vissza nem kerül, önt vonjuk felelősségre . . .

— No, aztán ? kérdé gőgösen a helytartó.

— Standard-Island ágyúival Suvat mindenestül, akár angol, akár német birtokaival egyetemben porrá zúzzuk.

Ez az ultimatum rövid de velős, nem lehet másképen magyarázni, ehhez alkalmazkodni kell.

Egy órával utóbb százfőnyi csapat (katonák és tengerészek vegyesen) köt ki Suvaban, Simcoë *tengernagy maga kiványa* vezetni. A főintendáns, s a kvartett három tagja vele ment. Viti-Levun egy szakasz csendőre csatlakozott hozzájuk.

A kalauz, kivel művészeink Tampoot megjárták, vezeti őket az őserdőkön át, rövidebb útat választ, mert nagyon jól ismeri e vidéket, hogy minél előbb Tampooban lehessenek.

Nem is szükséges, hogy a faluig hatoljanak. Éjfél után egy órakor megáll a parancsszóra a század.

Az áthatolhatatlan sürűből tűz világa tünik elő. Nyilván itt gyülekeztek össze Tampoo lakói, mert a falu maga alig van innen féléra járásnyira keletnek.

Simcoë tengernagy, a kalauz, Munbar Callistus és a három aggódó jóbarát kissé előbbre hatolnak.

Még tesznek száz lépést előre, hirtelen megállanak.

Nagy lángokat vető tűz előtt, lármázó benszülött férfiak és asszonyok között meglátják Pinchinát-t félig meztelenül egy fához kötözve, a törzsfő bunkóval közeledik már feléje . . .

— Rajta! . . . Rajta! . . . vezényli Simcoë tengernagy embereit.

A benszülötteket a sortüztől, a puskaagyak zuhogásától való félelem megdermeszti. Egy pillanat nem telik bele és üres a tér.

Pinchinát-t eloldozzák a fától, nyakába roskad barátjának, Frascolinnak.

Miután újra szalonképes állapotban leledzik, oda megy Simcoë tengernagyhoz meg Munbar Callistushoz, s kezet szorít velök.

— No hát, hogy érzi magát ? — kérdi a főintendáns, Hiszi-e most, hogy a Fidzsi-szigeteken élnek még emberevők ?

— Nem is olyan veszedelmesek ezek a ficzkók, lássa, még a lábam meg karom is együtt vannak a testemhez illesztve.

— Javithatatlan egy ficzkó! — kiált fel Frascolin.

— Tudjátok-e, hogy mit resteltem leginkább, mikor áldozatra szánt emberi vadként épen le akartak bunkózni ?

— Akaszszanak fel engem, ha kitalálom — viszonzá Yvernes.

— Nos hát, nem az, hogy a benszülöttek engem szőröstől-bőröstől megesznek, hanem az, hogy ilyen modern ruhába bujtatott ficzkó faljon fel . . . az a kék kabátos, aranygombos ficzkó . . . a hóna alatt esőernyőt tartó ficzkó . . . ez az angol majom!

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ÉLETEMBŐL ÉS EMLÉKEIMBŐL.

A történelem, irodalom és müvészet köréből.

Irta

Id. ÁBRÁNYI KORNÉL

A szerző fénynyomatu arczképével.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

Tartalom: *Történelem.* A Rákóczy-nóta és induló eredete. — Érintkezésem Miczkievicz Adámmal (1844—1845). — Egy expedicio története 1849-ben. — Hangverseny zsandárkisérlettel (1851). — Az első magy. miniszterelnöki körlevél (1848). — A miket nem lehet kiállitani (1848—1849). — Augusztusi napok (1849). — A magy. koronázási mise történetéhez (1868). — Egy áldozat (1849). — Wagner, Liszt s a francia-német háború (1870). — A magyar zene hajdan és ma. — A Wagner-zene s irány hajdan és ma. — A beyreuth-i «Festspiel-Haus» első előadása (1876). — Április 14-dike 1849-ben. *Irodalom, müvészet, jellemrajz.* A zene magasabb szempontból. — Müvészvilág. — Modern müvészkedés. — Nők a müvészetben és a zenében. — Hogy terem a magyar népdal? — Petőfi és Liszt. — Jókai és Liszt. — Reményi Edéről. — Erkel Ferencz félszázados operája. — Emlékezés «Viora» szerzőjére. — Emlékezés Királyi Pálra. — Rossini (születésének 100-dik évfordulóján). — Hans von Bülow. — Rubinstein Antal halálakor. — Brand-Mosonyi. — A czimbalomról.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A MAGYAR BÜNVÁDI

PERRENDTARTÁS

VEZÉRFONALA.

Irta

Dr. FAYER LÁSZLÓ

egyetemi rk. tanár, a m. t. Akadémia levelező tagja.

Első füzet. — Ára 1 frt.

A füzet tartalma: A bünvádi eljárás szervezeti fejleményei. (Az inquisitorius rendszer; a vádelv; a szóbeliség; a nyilvánosság; a jogorvoslati rendszer; a polgári elem részvétele.) A magyar bünvádi eljárás kodifikációjának története. (A régi magyar eljárás; az 1843. és 1844 iki javaslatok; az Országbirói-Értekezlet; a Sárga Könyv; Csemegi, Fabinyi, Szilágyi, Erdély javaslata.) Processuális fejlemények az 1872 iki Szabályzat alapján. Az uj bünvádi eljárás vázlatos tárgyalása egész a vizsgálati fogságig. (Illetőség; kir. ügyészség; magánvád; védelem; nyomozás; tények megállapitása; vizsgálat; a terheltnek a hatóság elé rendelése és kihallgatása; előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság; biztositék.)

A munka második (befejező) füzete 16 iv lesz.

23028 sz.
V/2.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A tiszai 96. számu ugynevezett borjasi átvágásban szárazban végrehajtandó és az előirányzat szerint mintegy 2.455,000 köbmétert kitevő bővitési és ezzel kapcsolatosan végrehajtandó partleomlási és keresztgát eltávolitási, illetve töltésépitési földmunkálatokra vonatkozólag a földmivelésügyi minisiterium palotájának tanácstermében folyó évi junius 9-ik napján déli 12 órakor zárt ajánlati nyilvános versenytárgyalás fog tartatni.

A szóban levő munkák, valamint a kötendő szerződés tervezete és az annak kiegészitő részét képező általános és részletes épitési feltételek, nemkülönben az ajánlati feltételek a szegedi m. kir. folyammérnöki hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők, hol egyszersmind az ajánlati minta is megszerezhető.

Kelt Budapesten, 1897 május hó 8-án.

Földmivelésügyi m. kir. minister.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOM. A.-a.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A véletlen egy tehervonatot hozott arra. Tukoray szentül meg volt győződve, hogy a tehervonat szépen le *fog térni* a mezei útra, s ott koczog tovább, helyet adandó a főszolgabiró fogatának, de hát úgy látszik, történnek Magyarországon csodák is — a főszolgabiró ott hagyta a töltést, a mivel annyi időt veszitett, hogy Tukoray utolérte.

— Halló! Főbiró úr! — kiáltott rá messziről.

A főszolgabiró visszafordult, Tukoray a szemeihez kapott — Savó Mátyás volt.

A kocsik egymás mellé jártak, Tukoray átugrott a hintóba, egymás nyakába borultak.

Mikor végre magukhoz tértek, Tukoray jókora ráadással kifizette a kis tatárt, a ki nagyon sajnálkozott, hogy a nagyságos úr többé *nem vonatkozik rája*. (Igy mondta.) Ő bizony itéletnapig is elhurczolná, a pokolba is elvinné a követ urat. Azután egyet igazított a lovak szerszámán, illedelmesen köszönt és víg fütyörészés közt visszafelé inditotta a lovait.

Döbrög alatt voltak.

— Látom a kiváncsi tekintetedet, — szólt Savó, — majd elbeszélem a dolgot, ha magunk leszünk. Most halljuk a te kalandjaidat.

Tukoray elmondta a fogságot, a párbajt, a Sáskával való találkozását és minden egyebet, a mi csak volt. Savó ámulva hallgatta.

— Jól viselted magadat, fiam, nem hiába az én nevelésem vagy. Megállj, Miska!

Ez a kocsisnak szólt; a döbrögi nagy kocsma előtt voltak, melynek udvara csak úgy tarkállott az esti beszélgetésre összegyült emberektől. A mint a főszolgabiró jól ismert lovait meg látták, mind a kapu elé csoportosultak. Illedelmesen szétvált a tömeg a két fiatalember előtt.

— Urak a városból.

— A méltóságos főispán úr küldte őket.

— Hozzák a pénzt.

— Pista, szaladj haza a János bácsiért.

— Jóska, eredj, siess a katonabugyellárisomért.

— Itt a biró?

— Az esküdtekért menjetek.

— Emberek, eszén legyen mindenki.

A tömeg zürzavaros morajából ezek a megjegyzések váltak ki érthetően. Hőseink megálltak az udvar közepén, a parasztok körben álltak, legelől az öregek, azután a házas emberek, legkivül a legények és egyszerre mély csend lett. Csak az öregek köhintették el néha magukat a nagy gondolkozástól.

— Hány szavazat van a faluban? — kérdé Savó.

Linek Lajos rajza.

A távirda-főnök arcza szenvedő kifejezést öltött.

Szünet. Mindenki jól meggondolta, hogy mit feleljen.

— Volna majd kétszáz, — felelt végre habozva egy ember.

— Még tán több is, — vélé a másik.

— De százkilenczven biztosan, — szólt a harmadik.

— Az szent, — erősitették többen.

— Hogy áll a jobbpárt? — folytatta Savó. Újabb szünet.

— A megállapodáson fordul meg.

— A balpárt erősen dolgozik.

— Ugyan? Járt már itt?

— Járt-e? Igért is.

— Mennyit?

Többen köhécseltek.

— Sokat. Nagyot kell arra ráigérni.

— Nono!

Zúgás hallatszott. Mintha a nép egy kicsit felháborodott volna azon, hogy már a jobbpárt is alkuszik. A helyett, hogy engedné megadással lenyúzni a bőrét.

Savó mustrálva körülnézett.

— Három okos emberre van szükségem, a kikbe a falu megbizik, — szólt.

— Nem lehet hat? — kérdé egy ember.

— Minek hat?

— Három, a kibe megbizunk, három pedig a ki ezekre ügyel, hogy meg ne csaljanak.

Barátaink elnevették magukat.

— Jó, legyen hat.

A hat döbrögi emberrel bevonultak a kocsmába. Itt Savó elővett egy kis jegyzőkönyvet, végig lapozta, figyelemmel átolvasta a bennük feljegyzett drámatárgyakat, végre igy szólt:

— Kedves polgártársak. Én is magyar ember vagyok, nem akarom a magyar ember kárát, azért őszintén fogok kigyelmetekkel beszélni. A dolog úgy áll, hogy Döbrög számára Budapestről háromezer forintot küldtek le. Ebből azonban a kortesek kétezer forintot zsebre akarnak tenni és csak ezer forintot szándékoznak a falunak juttatni.

A hat paraszt összenézett s néhány nem épen illedelmes mondás röppent el a szájukból. Savó folytatta:

— De mivel én nem akarom, hogy a nép rövidséget szenvedjen, elárulom maguknak ezt a gazságot, s csak azt a jótanácsot adom, hogy mind a háromezer forintot követeljék és ettől semmi szin alatt el ne álljanak.

— Ne féljen az úr.

— Abba nem lesz hiba.

— Inkább mind ingyen a balpártra szavazunk.

— Kivasaljuk mi a bőrükből is azt a pénzt.

Igy nyilatkoztak a bizalmi férfiak, a kik csakhamar a kint állókkal is közölték a dolgok állását, s az egész falu fel volt háborodva a jobbpárt ellen.

— Látod Kazi, — szólt Savó vidáman, — ez a negativ korteskedés. Mikor elrontjuk az ellenfél kilátásait.

— Ne álljunk elő most az adóleengedések könyvével?

— Hogy gondolsz olyat, mikor mi itt jobbpártiak vagyunk!

Savó kiszólt:

— Hé, emberek, hol érünk mi itt legközelebb vonatot?

— Tessék kimenni a Sánczonperg állomásra.

— Melyik az? — kérdi elbámulva Savó.

— A kit a herczeg Sánczonperg épitett, de még nem látott soha.

— Tudod, mi ez? Én már hallottam. Ez a döbrögi állomás, melyet Schwarzenberg alias Sánczonperg herczeg épittetett, a kinek itt uradalmai vannak.

— Vagy úgy? Hát gyerünk.

Kezet fogtak a nép vezéreivel, s zajos éljenzés közt kirobogtak a faluból, a vasuti állomásra, mely egy negyedórányira feküdt a falutól. Itt jó borravalót adtak a kocsisnak, a ki már nagyon nyugtalanul kérezkedett haza, félvén a gazdájától, s meghagyták neki, hogy Döbrögöt elkerülve induljon haza.

— Nos, nos, halljuk a kirándulást Bellával? — sürgette Tukoray.

— Mindjárt.

A mint beléptek a váróterembe Savó szó nélkül a zsebébe nyúlt és egy táviratot adott át Tukoraynak, ezen szavakkal:

— Ma ebéd után, mialatt Kámfor aludt, ezt a táviratot nyújtotta át Bella.

A távirat igy szólt:

Kámfor, főszolgabiró.
Czimeres ökör! A kit a házadnál őrizel, az egy Savó nevű közömbös szamár, Tukoray a jelölt, szabadon jár-kel a kerületben.
Sztravarr.

— Az aláirást nem lehet kibetűzni. A táviratot lovas legény hozta a szuloki állomásról és Bella, a ki a verandán ült, roszat sejtvén, átvette és fel is törte. Rövid tanácskozás után elhatároztuk, hogy szököm. Bella, a ki ma föltétlen úr a Kámfor házánál, befogatott . . . és most itt vagyok.

— Hát ő?

— Ő ott maradt, neki barátom, — s ezt Savó szomorú sohajjal mondta, — magasabb czéljai vannak.

— Mik?

— El akarja magát vétetni Kámforral. Az a hüllő fülig szerelmes bele.

— Helyes, de hogyan másztk ki Bella a hinárból.

— Igen egyszerűen. Azt fogja mondani Kámfornak, hogy nem ismert bennünket, ő is bolonddá volt téve. Bocsánatot kér ügyetlenségeért, egy könnyet morzsol szét szemeiben, s erre Kámforral a dolog el van intézve.

— Te pedig nézed ezt, mint egy közömbös szamár?

— Inkább czitálj a klasszikusokból, mint táviratokból. Közömbös lehetek, de szamár nem. Csak nem állom Bella jövőjének az útját? Elvégre jobb, hogy én voltam az első szerelme és más veszi nőül.

— Határozottan jobb. És jól mulattatok Kámfornál?

— Nagyon jól. Mindennap kétszer leittam az asztal alá. Az első ebéd alatt a legjobb barátok lettünk és szidta a főispánt, hogy nem engedte őt fellépni, hanem az öcscsét erőltette a kerület nyakára.

— Hát aztán?

— Én elhitettem vele, hogy eszem ágában sincs komolyan venni a jelöltségemet, s olyan jól érzem magamat ebben a kis falusi kastélyban, hogy akár holtom napjáig ki se mozduljak innen. Hozzá még szimuláltam az őrült szerelmet Bella iránt, a ki csábtánczot járt előttünk, de e mellett megközelíthetetlen volt. A játéknak meg is lett az eredménye, mert ez a ravasz fajankó, a ki életének a felét parasztok közt töltötte, horogra akadt . . . Ekkor ütött be a távirat, mely engem gyors távozásra kényszeritett. Képes lett volna rá, hogy a pinczébe csukjon és éhen veszitsen. Ismered a közmondást: az úristen messze, de a szolgabiró közel van. Elláboltam onnan.

Tukoray szünetet tartott, s arczán ború jelent meg. Aztán nagyot sóhajtott és így szólt:

— Hogy állsz pénz dolgában?

E perczben Savó arczán, mintha a század összes fájdalmai megjelentek volna.

— Pénz? Ne emlitsd. Kínos tárgy, — suttogta szomorúan.

— Vagyis nincs.

— Nincs. Neked sincs?

— Lehet úgy három koronám.

— Nekem meg kettő.

— Gondolkozzunk.

Hitelmüvelet a táviróhivatalban.

A várótermet egy szál petroleumlámpa világitotta meg. A falakat képek diszitették, még pedig nem az angol gépgyárak és magyar savanyuvizek szines reklámjai, hanem valóságos szép acélmetszetek. A butorok is szépen faragottak és massivak voltak. Az egész állomás viczinálisoknál nagyon szokatlanul diszes volt. Ezt ugyanis Schwarzenberg herczeg, itteni nagybirtokos épittette magának. A herczeg örökké Bécsben lakott, de mindig arra számitott, hogy az uralkodóház valamelyik tagja lejön majd hozzá vadászni, s e czélból épittetett e helyi érdekü vonalon egy általános érdekü állomást.

Barátaink némán szemlélgették a berendezést és gondolkoztak.

— Megvan! — kiáltott Savó.

— Halljuk!

— Hány barátunk és jó ismerősünk lehet, a kinek e pillanatban száz usque ötszáz forint van a zsebében?

— Olyan lehet százötven.

— Helyes. Akkor csakis körsürgönyözéssel másztatunk ki a csávából.

— Miféle körsürgönyözésről beszélsz?

— Ejnye, de nehéz fejed van. Hozz a főnöktől százötven blankettát és majd meglátod.

Mire Tukoray a főnök hivatali szobájából a blankettekkel visszatért, Savó már összeállitott hetvenkét czimet.

— No most üljünk neki és irjuk meg. Ez a pumpolás távirati úton. A legtöbb embernek imponál a távirat. Élőszóval kéred, egy rosz viczczel főz le. Leveledre nem válaszol. De mikor a táviratot kapja, családjában történt halálesetre van elkészülve, s mikor látja, hogy egy egyszerű pump, örömében okvetetlenül küld valamit.

— Az eszme geniális és e mellett egyszerű, rajta, előre, — kiáltott lelkesen Tukoray, s neki álltak a sürgönyirásnak.

Mindegyik ezzel kezdődött: *Győzelmünk biztos*, s azzal végződött, hogy küldjön ennyi meg ennyi pénzt. A legkisebb összeg húsz forint volt, a legnagyobb kétszáz. Egy táviratot a redakczionak ment, hogy szedjen össze minden pénzt és küldje táviratilag Zoltánvárra. (Oda czimeztették az összes pénzt.)

Százharminczegy táviratot készült el háromnegyed óra alatt. Ekkor Savó, titokszerű mosolylyal neki ült, hogy az utolsót megírja. Tukoray bámulva olvasta:

Özvegy Nornenstein Viktória herczegnő ő kegyelmességének
Prága.

Édes néném, a megigért 10,000 forintot mindezideig nem kaptam kézhez. Küldje le azonnal egy megbizható emberével Zoltánvárra. Kezeit csókolja szerető unokaöcscse
Tardoskeddi Tukoray Kázmér.

— Mi ez? — kérdé elhülve Tukoray.

— Ezzel rá akarok ijeszteni az állomásfőnökre, különben kidob ezzel a kosár táviratttal.

— De nem lesznek ennek kínos következményei?

— De lesznek. Nem épen kínosak, de következmények. A prágai központi táviróhivatal nagy előcsarnokában van egy tábla, mely ezt a föliratot viseli: *kézbesithetetlen táviratok.* Oda fogják kiakasztani.

— Ez a Nornenstein herczegnő tehát nem létezik.

— De igen, Jókai egyik regényében . . . Úgy, tedd legfölül a kegyelmes nagynénédet és aztán előre, a főnök úrhoz.

A jól táplált főnök szépen világitott nagy hivatalos szobájában ült s előzékeny arczot igyekezett vágni, de elsápadt, mikor Savó kezében az egy kötetre terjedő blankettákat meglátta.

— Mivel szolgálhatok az uraknak? — kérdé inkább szokásból, mint kiváncsiságból. Érthető, hogy a szegény ember egy cseppet se volt kiváncsi arra, hogy az urak mit akarnak.

— Táviratokat hoztunk, — felelt Savó hidegen.

— A hivatalos órának vége van.

— Pardon, a vasutakon, még a legviczinálisabbakon is kilenczig tart.

— De kérem, hiszen már fél kilencz.

— Mit tesz az? Az annyit tesz, hogy ön köteles kilenczig akár tizezer szót is felvenni. Tessék.

És eléje tette a paksamétát. A főnök félszemmel bele sandított és elolvasta a legfelsőt, a Nornenstein herczegnőnek szólót. Egyszerre felugrott.

— Méltóságod rokonságban van a Nornenstein-családdal? — kérdé nagyon alázatosan Savót.

— Én nem, hanem ez az úr, — és Tukorayra mutatott.

Tukoray főúri elegancziával meghajtotta magát.

— Abból az időből, kedves főnök, a mikor a nagyapám apja testőr volt Bécsben. Ő Nornenstein lányt vett el, később pedig egy Nornenstein-fiú beleházasodott a Tukorayak bárói ágába. Prágában lakó nagynéném különben született Schwarzenberg lány.

— Schwarzenberg? Nagyon örvendek. Végtelenül örvendek. Megmondhatja a kegyelmes herczegnek méltóságod, hogy állomása kitünő karban van, s nőmmel sokszor hálatelten gondolunk reá.

— Mit ért ön azalatt, hogy állomása? — kérdé Tukoray, s páratlan előkelőséggel a szemébe csiptetett egy monoklit.

— Méltóságod tehát nem tudja, hogy hol van?

— Tudja, édes főnök, oly rengeteg sok faluban megfordultunk, hogy háromnak a nevére sem emlékszem.

— Ez Döbrög, kérem alássan, Döbrög.

— Hja igen, Schwarzenberg-birtok.

— Itt mindent a kegyelmes herczeg épittetett. Az egész állomást.

— Igen, tudom, most már emlékszem, sokszor hallottam emlegetni. Nos, hogy leszünk a táviratokkal? Elfecsegjük az időt.

Egy fehér habos ruhába öltözött menyecske beszólt egy ajtón.

— Jóska, nem jösz még vacsorálni?

— Azonnal, aranyom . . . méltóságos uraim, őszintén bevallva, a Schwarzenberg uradalom tisztjeinek a majálisára készülünk a nőmmel együtt, csak még az utolsó vonatot indítjuk el . . . az asszony tisztára kétségbe esik . . . kegyelmezzenek árva fejemnek . . . ennek a sok táviratnak a lekopogtatása eltart reggelig.

Tukoray arczán egy gondolat villant át. Oda lépett a főnökhöz.

— Jól van, kedves főnök, lemondok arról, hogy táviratainkat még ma elküldje, azon feltétel alatt, hogy egy tizenötsorosat azonnal továbbit Budapestre.

— Kérem, a legnagyobb örömmel. Méltóztassék helyet foglalni, itt a toll, parancsoljon blankettát.

Tukoray leült, Savó föléje hajolt. Tukoray biztos kézzel a következő táviratot vetette oda:

A nagyméltóságu m. kir. kereskedelmi miniszter úrnak
Budapest.

Kegyelmes uram! Van szerencsém becses tudomásodra hozni a következő esetet: A dobrógi vasuti állomáson, este fél kilenczkor, tehát a hivatalos idő alatt feladtunk egy csomó táviratot, melyet a főnök, azzal a kifogással, hogy sok, nem vett fel. Minthogy mi ebben a párisi nemzetközi egyezmény egyértelmü megsértését látjuk, az esetet a büntető eljárás foganatosítása czéljából ezennel hivatalosan tudomásodra juttatjuk, fentartva magunknak, hogy a késedelemből származó kárainkat a rendes polgári biróság útján hajtsuk be. Tisztelő hived
tardoskeddi Tukoray Kázmér,
a zoltánvári kerület képviselőjelöltje.

— Tessék! — szólt szárazon Savó, s valódi kéjjel nyujtotta át a főnöknek a táviratot.

A főnök mohón kapott utána, s rögtön számolni kezdte a szavakat. Pár pillanat múlva keze lehanyatlott, s arcza szenvedő kifejezést öltött. Majd tört hangon megszólalt:

— Szabad kérnem az iménti táviratokat?

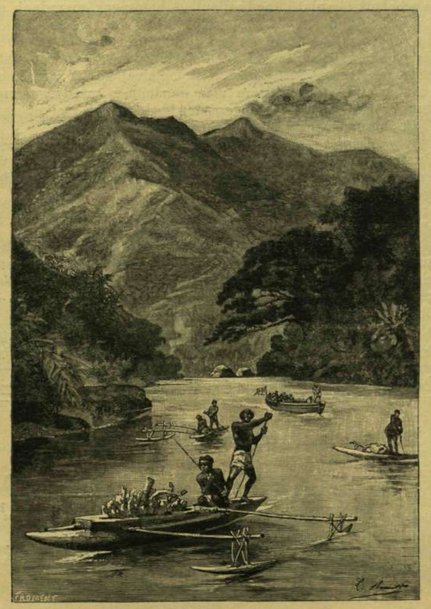
— Tessék, — és Tukoray átadta a tekintélyes sürgönycsomagot.

— Ezt megsemmisithetem? — kérdé alig hallhatóan.

— Ez esetben igen.

A következő perczben a miniszternek szóló távirat ezer apró darabra szakítva a papirkosárba hullott, s a főnök búsan a szavak megszámlálásába fogott.

(Folytatása következik.)

A Rewan folyón.

Az egész város csodájára ment a kelengyének.

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

X.

Gazda-csere.

Standard-Island elindulásának napját február 2-dikára állapitották meg. Egy nappal előbb minden kiránduló visszatért Milliard-Citybe. Pinchinat esete városszerte óriási feltünést keltett. Ő felségét a város minden rendű és rangú polgára elhalmozta részvétnyilatkozattal, mert a kvartett minden tagját nagyrabecsülték és igen megszerették a nábobok. Az előkelők tanácsa egyhangúlag helyeselte Bikerstaff Cyrus erélyes fellépését. A helyi lapok agyondicsérték. Pinchinat volt a nap hőse.

Standard-Island hajnal hasadtával fölszedi a horgonyt és az Új-Hebridák felé veszi útját, melyek a 10° fok alatt fekünsznek, vagyis kétszáz lieure nyugat felé. A szigetet megkerülni nem lehet, mert Sarol kapitányt és embereit partra kell szállitani. Nem sajnálják tőlük ezt az útat, mert a derék malayok hathatós segitségére voltak az úszó-sziget lakóinak a fenevadak kiirtásában.

Az előre megállapított lassúsággal halad Standard-Island. A tengernek azon a részén, mely a Fidsi-szigetek és Új-Hebridák között 170° 35 nyugati hosszúság és 19° 13 déli szélesség alatt van, kell majd annak a gőzhajónak Standard-Islandhoz érkeznie, melyet a Tankerdon- és Coverley-családok Marseilleből várnak.

Természetes dolog, hogy az úszó-szigeten most mindenki csak erről a házasságról beszél. Ugyan kinek is juthatna egyéb az eszébe? Munbar Callistus minden pillanatját ennek az ügynek szenteli. Éjjel-nappal azon dolgozik, hogy olyan világraszóló ünnepélyt csapjon, a mely páratlan lesz Standard-Island történetében.

Február 6-dikán délután a Fidsi-szigetek eltünnek a szemhatáron. Polynesia határát elhagyta az úszó-sziget s Melanesiába érkezett.

Három nap egymás után folyton nyugat felé megy Standard-Island, érinti ekközben a déli szélesség 19°-át. Február 10-dikén arra a helyre jutott, hol az Európából jövő gőzhajónak Standard-Islandon ki kellett kötnie. Milliard-City térképén ez a hely meg van jelölve, mindenki jól ismeri. Az observatorium őrei éjjel-nappal talpon vannak. Száz meg száz távcső kémli a szemhatárt, lesik, várják a hajó jelzését . . . A v ros lakossága tele van izgatottsággal. Ez mintegy bevezetője azoknak a fényes ünnepségeknek, melyet Tankerdon Walter és Coverley Dy házassága fog betetőzni.

Standard-Islandnak tehát nyugodtan kell e helyen vesztegelnie, s csak attól kell tartania, hogy a szük tengerszorosban a tenger hatalmas áramlata ne ártson. Simcoë tengernagy kiadja erre vonatkozólag a rendeleteket, tisztjei pedig gondoskodnak arról, hogy e rendeletek teljesüljenek.

— Ez a helyzet határozottan igen érdekes! — jegyzi meg egy napon Yvernes.

A közben az édes pihenésnek szentelt két óra közben szólott így, melyet a kvartett tagjai villásreggeli után el szoktak csevegni.

Mig czigarettáik és pipáik füstjeit élvezték teljes boldogságban, Yvernes még a következő megjegyzést is koczkáztatta:

— A menyekzői ünnepségek, kedves barátaim, valóban ritka szépeknek igérkeznek. Láthatjuk, hogy a mi főintendánsunk egész lélekkel buzgólkodik rajta. Lesz dolláreső, s bizonyára a milliard-city-i szökőkutak is mind csupa bort szökteknek fel a magasba. Hanem tudjátok-e, hogy mi hija lesz mégis a históriának?

— Talán olvasztott aranyeső, mely gyémántsziklákra zuhog alá! — kiált fel Pinchinat.

— Nem, — feleli Yvernes, — hanem egy cantate . . .

— Cantate? — kérdi Frascolin.

— Az ám. Igaz, hogy zene lesz, s mi bizonyára műsorunk legszebb, legalkalomszerűbb darabjait fogjuk játszani . . . de hiába, cantate . . . menyegzői-dal, . . . epithalamium még sem lesz a fiatal házasok örömére . . .

— Miért ne lehetne? — mondja Frascolin. Szedd össze csak minden versfaragó készségedet, s kovácsolj néhány effajta rimet: «szív» — «hív», «szerelem» — «gyötrelem», aztán rakj egymás mellé hosszú, különféle sorokat, add át poétai öntvényedet a mi derék muzsika-komponáló öregünknek, Zorn Sebestyénnek, ő majd megszólaltatja a húrokon . . .

— Nagyszerű ötlet! — kiált fel lelkesedve Pinchinat. Látod, vén medve, ez aztán neked való mulatság. Valami menyegzői speczies, egy rakás spiccatto, allegro, molte agitato . . . szívolvasztó corda — és egy jegyért öt dollárt!

— Szó sincs róla, semmi fizetség — tiltakozik Frascolin — ez legyen az obulus, melylyel a kvartett társaság kedveskedik Standard-Island nábobjainak.

A gordonkás némi biztatgatás után reá adja a fejét, hogy a zene istennőjének adományát magából kiszedegeti, ha Yvernest a költészet istennője kellő ihlettel ajándékozza meg.

E nemes szerzőkohóból kerül majd ki a «cantaték-cantatéja» — az «énekek-éneké»-nek mintájára — a Tankerdon- és Coverley-családok tiszteletére.

10-dikén délután az a hir terjed el, hogy éjszakkeletről egy nagy gőzhajó közeledik. Hogy kié és micsodás, még nem lehet megismerni, minthogy tiz mérföldre van Standard-Islandtól s — a tenger felett a lég párákkal telt meg.

A gőzhajó teljes erővel közeledik s határozottan Standard-Islandnak tart. De valószinüleg csak holnap napfelkeltekor fog kikötni.

Ennek a hirnek leirhatatlan a hatása. Az asszonyok fantáziája megtelik csecsebecsékkel, divatárú-czikkekkel, mütárgyakkal, szóval mindazzal, a mit az az 5—600 löerejű gőzhajó, mint egy kelengye-szekrény magában rejt.

Nem tévedtek. Az a hajó csakugyan Standard-Islandra jött; reggelre a jobbparti kikötőbe kanyarodott be, árboczán a Standard-Island-company zászlója lengett.

Hirtelen újabb hir kerekedik szárnyra, Milliard-City minden lakosa megtudja: a kikötőbe

érkezett gőzhajó árboczáról félig levonták a zászlót.

Mi történhetett? . . . Szerencsétlenség . . . halott van a fedélzeten? . . . Szomorú bevezetése volna a házasságnak, mely Standard-Island jövőjének mintegy biztosítéka.

Nem. Másként áll a dolog. A kikötőbe érkezett gőzhajó nem az, a melyet Európából várnak, ez Amerikából jött, a Magdolna-öbölből.

De mi járatban van az ideérkezett hajó? ! . . Minő hírekkel jött? . . . Miért vonták le félig a zászlót? . . . Miért küldötte ide az Új-Hebridákig a vállalat igazgatósága, hogy Standard-Islandot felkeresse?

Nem sokára részletesen megtudnak mindent. Alighogy a kikötőben horgonyt vetett a hajó, rögtön partra ugrott egy utas.

A társulat egyik főügynöke. A kikötőben összeverődött milliard-cityek kérdésekkel ostromolják, de ő egyiknek sem mond egy árva szót sem.

Egy villamos kocsi épen indulóban van a városba. Felül reá haladéktalanul.

Tiz percz mulva a városháza elé érkezik, leszáll, s bejelenti magát a kormányzónál.

«Rendkívül fontos ügyben» kihallgatást kér tőle. Természetesen azonnal beeresztik hozzá.

Bikerstaff Cyrus hivatalos szobájában fogadja az ügynököt. Bezárja utána az ajtót.

Alig telik el negyedóra, s imhol az előkelők tanácsának mind a harmincz tagját telefon útján hivja össze a kormányzó.

A várost villámgyorsan különféle aggasztó hírek töltik el. A kíváncsiság tetőpontra hág.

Nyolcz óra előtt húsz perczczel az előkelők tanácsa, a két elnöki titkár ülést tart a kormányzó elnöklete alatt. Az ügynök a következőket adja a gyülés tagjainak tudtára:

— Január 23-dikan a «Standard-Island-company limited»-nek ki kellett mondania a csődöt. William T. Pomeringet nevezték ki csődtömeggondnokká, felhatalmazván őt arra, hogy tőle kitelhetőleg mindent megtegyen a nevezett társulat érdekében.

William T. Pomering maga az ügynök volt.

Futótűzként terjed el ez a lesujtó hír, de korán sem okoz olyan nagy rémületet, mint Európában az efféle hírek okozni szoktak. Nagyon természetesnek tartják. Pinchinat szerint Standard-Island nem egyéb, mint az amerikai Egyesült-Államok testének egyik elszakított tagja. Holmi bukás-féle nem szokta az amerikaiakat bámulatba ejteni, még akkor sem, ha váratlanul jön. Ők az effélét az üzlet természetes kifejlési fokozatának tekintik, oly eset, melylyel végre is le kell számolni, leszámolnak tehát vele. A nábobokat szokott flegmája ezúttal sem hagyja cserben.

A társulat megbukott, — nos hát jó. Megtörténik ez a legbecsületesebb pénzvállalattal is.

Most arról van szó, hogy erélyesen intézkedjenek. A társulat activája ez idő szerint Standard- Island a rajta levő gépekkel, műhelyekkel, házakkal, parkokkal, mezőségével és hajórajával, szóval mindaz, a mi William Terson úszószigetének a hátán van, továbbá a Magdolna-öbölben levő igazgatósági épületek. Ajánlatos-e egy új részvénytársaság alapítása, mely a bukottnak vagyonát mindenestül szabott áron megveszi, vagy árlejtés útján megszerzi? . . . Kétségkívül így kell tenni, habozásnak itt nincs helye. A vételár fedezni fogja a bukott társulat tartozásait. Van-e arra szükség, hogy idegen tőkékhez nyuljanak ennek az új társulatnak alapításánál? Nem elég gazdagok-e a nábobok arra nézvést, hogy saját szakállukra átvegyék? Sokkal előnyösebb, ha Standard-Island eddigi bérlői most tulajdonosaivá válnak az úszó-szigetnek; ők is épen úgy el tudják kormányozni, mint a tönkre jutott társulat igazgatósága.

Hogy az előkelők tanácsának tagjai egyenkint hány millióval rendelkeznek, az senki előtt sem titok. Ők pedig egytől-egyig a mellett vannak, hogy Standard-Islandot meg kell venni. Az átvétel eszközlésére a csődtömeggondnokot hatalmazzák fel.

Ha a tönkrejutott társulat egyáltalában hiszi, hogy adósságait törleszthetí: csupán Standard-Island nábobjainak a pénzére számithat, hiszen a társulat legtöbb részvényét ők jegyezték. A két hatalmas család és a két városrész között nincs többé pártoskodás, így hát a dolog előreláthatólag nagyon simán fog lefolyni. Az Egyesült-Államok angolszászai nem szoktak sokáig ide-oda tanakodni. A szükséges tőkét azon melegében alájegyzik. Idegen részvényeseket nem vonnak be a társulatba. Tankerdon Jem, Coverley Nat s még egynéhány dúsgazdag nábob négyszáz millió dollárt jegyeznek. Az átvett vagyon ára felett sem alkudoznak. Arról van szó, hogy megveszik-e, vagy nem, . . . a többit majd elvégzi a csődtömeggondnok.

A gyülés nyolcz óra tizenhárom perczkor kezdődött a városház gyülésternében. Mikor kilencz óra 47 perczkor feloszlott: Standard-Island tulajdonjoga az úszó-sziget néhány dúsgazdag nábobjának a nevére volt átírva, az új vállalat czége pedig így hangzott: «Jem Tankerdon, Nat Coverley and Company».

Nagy népgyülést hivtak össze a parkban, s erre vonatkozólag inditványozták, hogy hármas «hurráh» és «hip» harsogjon a megmentők tiszteletére. Azon nyomban deputációt menesztettek a Coverley- és Tankerdon- palotákba.

A küldöttséget mindkét helyen nagyon szívesen fogadták s biztositották affelől, hogy Standard-Island életében semminemü változás nem fog beállani. A hatóságok maradnak a régiek, a tisztviselők állása és fizetése szintén az és olyan lesz, mint eddig volt.

Hogy is lehetett volna ezen változtatni?

A kvartett tagjaival kötött szerződés felbontására sem gondolnak, mindvégig megkapják azt a rengeteg tiszteletdijat, melyet szerződésük alkalmával nekik felajánlottak.

— Már az igaz, hogy rendkivüli emberek ezek, azok voltak és azok maradnak! — vélekedik Frascolin, mikor meghallja, hogy mindent a legjobban intéztek el.

— Tudod-e miért? — kérdi Pinchinat, — mert mindig tele van a zsebük.

— Talán fel kellett volna használnunk ezt a gazdacserét arra, hogy szerződésünket felbontsuk, — mondja Zorn Sebestyén, ki még mindig abban a régi oktalan elfogúltságban leledezik Standard-Island iránt.

— Felbontani? — kiáltja ő felsége, — no hiszen csak próbáld meg! . . . (Folyt. köv.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A MAGYAR BÜNVÁDI PERRENDTARTÁS VEZÉRFONALA.

Irta

Dr. FAYER LÁSZLÓ

egyetemi rk. tanár, a m. t. Akadémia levelező tagja.

Első füzet. — Ára 1 frt.

A füzet tartalma: A bünvádi eljárás szervezeti fejleményei. (Az inquisitorius rendszer; a vádelv; a szóbeliség; a nyilvánosság; a jogorvoslati rendszer; a polgári elem részvétele.) A magyar bünvádi eljárás kodifikációjának története. (A régi magyar eljárás; az 1843. és 1844-iki javaslatok; az Országbirói-Értekezlet; a Sárga Könyv; Csemegi, Fabinyi, Szilágyi, Erdély javaslata.) Processualis fejlemények az 1872-iki Szabályzat alapján. Az uj bünvádi eljárás vázlatos tárgyalása egész a vizsgálati fogságig. (Illetőség; kir. ügyészség; magánvád; védelem; nyomozás; tények megállapitása; vizsgálat; a terheltnek a hatóság elé rendelése és kihallgatása; előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság; biztositék.)

A munka második (befejező) füzete 16 iv lesz.

DÖNTVÉNYTÁR.

A felső biróságok elvi jelentőségű határozatai.

Jegyzetekkel ellátva kiadja

A «JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY» SZERKESZTŐSÉGE.

III. folyam 7. kötet. — Ára füzve 2 frt.

Legszebb ünnepi ajándék fiatal leányoknak.

TOMPA MIHÁLY VIRÁGREGÉK

NYOLCZADIK ÜNNEPI DÍSZKIADÁS

(HUSZONÖTÖDIK EZER)

nyolcz gyönyörü, szinnyomatu képpel.

Átlaszra nyomatott szinnyomatu diszkötésben 8 frt.

Ritka jelenség irodalmunkban, hogy magyar könyv *huszonötödik ezrének jubileumát* érje meg, s megérdemli az ilyen munka, hogy ily alkalomból ünneplésben részesüljön. Legméltóbban véltük ezt tehetni azáltal, hogy ezt a huszonötödik ezret mint jubiláris diszkiadást rendeztük, illusztrálva azt méltóan irójához és tartalmához, derült hangulatu, üde aquarellszerü, szinpompás képekkel.

Ha arról volt szó, hogy leányoknak, fiatal hölgyeknek gyöngéd, érzelemvilágukkal rokon ajándékot adjunk, mindig Tompa Virágregéihez nyúltunk. Most hogy ily diszesen illusztrált, remek kötésü kiadásban kapható, még sokkal alkalmasabb ünnepi ajándékul.

Kapható minden könyvkereskedésben, vagy bérmentve a Franklin-Társulatnál Budapesten.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Tukoray és Savó a perronra mentek sétálni.

— Óriási gazság, — szólt Savó, — de remek eszme. Ha bejutnál a parlamentbe, vagy bankdirektor, vagy pénzügyminiszter lenne belőled.

— Megállj csak, — szólt Tukoray, — még nincs vége. A főnök még csak puhára van verve, most megsütjük és megeszszük.

— Nem értem.

— Butulsz Matyi, vagy öregszel. Hát az nem jut eszedbe, hogy ez a mi százharinczegy táviratunk legalább 90—100 forintba kerül?

— És azt ki kell fizetni.

— Ki ám, de miből?

— Azt magam is szeretném tudni.

— A Nornensteinek unokája és a Schwarzenbergek rokona nem adhat fel táviratokat *hozomra* úgy-e?

— Nem bizony.

— Nincs egyéb megjegyzésed?

— Nincs. Megállt az eszem.

— Hát most azt mondd meg, Matyi, mennyi pénzre számitasz a barátaink ellen intézett ezen körmérenyletből?

— Tudod, mennyit kértünk? Körülbelül tizennégyezer forintot. Számításom szerint tiz perczentnek be kell folynia, s ez esetben ezernégyszáz forintunk van.

— Optimista.

— Nem, pesszimista.

Közbe a főnök beszaladt egy kicsit a feleségéhez, az asszonyt, a ki képesített távirótiszt volt, értesiteni, hogy a majális fucs. Odabent aztán megtudta, hogy ez a két úr a szolgabiró négyes fogatán érkezett, meg hogy háromezer forintot osztogatott szét Döbrög faluban (a cselédek ide már így hozták a hírt) — ez aztán szegénynek megadta a kegyelemdöfést. Szaladt vissza a hivatalba, s arczának verejtékével olvasta tovább a szavakat.

Ekkor beléptek hőseink. Tukoray odalépett a főnökhöz és barátságosan megveregette a vállát.

— Egy pillanatra, édes főnök úr. Gondolkoztam a dologról. Én önt quasi úgy tekintem, mint családunk hivatalnokát, s nagyon fájna, ha önnek kellemetlenséget okoznék. Tudja mit? Megelégszem, ha reggel hatkor fog a munkához.

— Oh, méltóságos uram . . .

— De viszont önnek meg kell elégednie, ha csak holnap fizetem ki a táviratokért járó pénzt . . .

— Oh kérem, három napig is elvárok . . .

— Hánykor megy a vonat Zoltánvárára?

— Egy fél óra múlva. De csak tehervonat.

— Mi azonban a kocsinkat elküldtük . . . úgy-e lesz szives gondoskodni, hogy a tehervonaton helyünk legyen? . . .

— Hogyne, kérem.

— Tehát reggel hatkor a sürgönyök elmennek . . . becsületszóra!

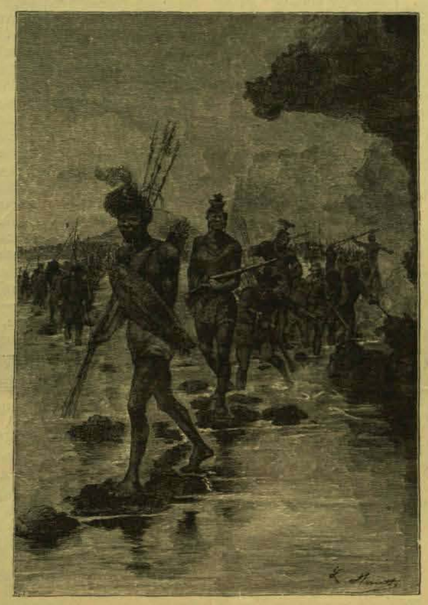
— Becsületszavamra fogadom. Talán nem vetnék meg szerény vacsoránkat?

— Már vacsoráltunk, — felelt Savó és kivonszolta Tukorayt, ezt súgva neki: — majd, hogy utolsó krajczárunkat borravalóra adjuk a cselédeknek.

— A nyugtákat elvárom a zoltánvári fogadóba! — ezt kiáltotta még vissza Tukoray.

— Meg lesz, méltóságos uram . . . Mari! Hamar vacsorát, tálaljatok! — kiáltott a főnök vígan és átrohant a lakásába.

Fél óra múlva barátaink egy vasuti kocsiban robogtak, melyre ez volt felirva: *Hat lő, huszonnégy ember.*

A vadak jöttek a kiálló sziklákon.
(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

Sokáig hallgattak és gondolkoztak a történtekről, végre Tukoray egyszerre felkiáltott:

— Hát nincs isteni gondviselés, mely a szegény embereket segíti?

— Nem tudom, — felelt Savó, — lehet; ezzel még nem foglalkoztam. De egyről tudom pozitive, hogy nincs.

— Mi?

— Nincs többé szemtelenség.

— Mondasz valamit, — felelt Tukoray szerényen.

Államesiny.

Eránosz Bogdán Györgynek hivták azt az embert, a ki Zoltánvára egyetlen kávéházának a tulajdonosa volt.

De nem erről vala ő nevezetes egyén, hanem a szakálláról. Óriási volt ez a szakáll és iszonyú fekete.

Ha az ember ezt a szakállat megnézte, azonnal tisztában volt vele, hogy Eránosz Bogdán Györgynek miért van két keresztneve.

Igen egyszerü okból: Bogdán viselte a szakállat, György pedig a tudatot, hogy Bogdánnak szakálla van.

Remek szép szakáll volt, büszkesége, öröme, boldogsága a gazdájának.

Mikor Eránosz Bogdán György az Erdélyhez kapcsolt örmény vilajetből, vagyis Szamosújvárról Zoltánvárra érkezett és a kávéházat átvette, az első ember, a ki a szakállat szemügyre vette, Bánkay István volt, a helybeli «Szabadság» szerkesztője.

Nem irigység fogta el Bánkay szivét. Ezt az érzelmet ő nem ismerte. Hanem egy eszméje támadt, mely némi haszonnal kecsegtette őt.

Az jutott eszébe, hogy mily óriási hitele lehet annak az embernek, a kinek ekkora szakálla van. Ő tehát e szakáll tulajdonosát szemelte ki viszont megpumpolás czéljából, szóval ő akarta élvezni a hitelt, melynek Bogdán György szakálla örvendett.

És megtelepedett Eránosz Bogdán Györgynél. Ezt a szabad sajtó nevében tette, úgy magyarázván a kifejezést, hogy a sajtónak szabad akkor fizetni, mikor neki tetszik. Mert Zoltánvárában ő volt a sajtó, vagyis az egyetlen lap. Mindenféle megyei és városi egyesületnek hivatalos közlönye, kezdve a fillér- és rongyos-egyesülettől, az ármentesitő társulaton át egészen a méhész-egyesületig. Nem is volt más a lapban, csak dicséret, évi jelentés és hirdetés. Nem festékkel, hanem valami fekete mézzel nyomtatták ezt a lapot. De azért féltek tőle és ez volt Bánkay István hatalma.

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Hanem egy állásnak mégis csak változni kell. Bikerstaff Cyrus kormányzó, ki eddig a Standard-Island company képviselője volt az úszó szigeten, a dolgok jelen állásában azt hiszi, hogy kormányzói tisztéről le kell mondania, És csakugyan észszerü is így cselekednie. A felmentést meg is adják neki, még pedig a lehető leghizelgőbb formában. A két elnöki titkárt, mint tekintélyes részvényeseket a társulat bukása igen érzékenyen sujtotta, jóformán tönkre juttatta, ők tehát elhatározták, hogy a legközelebb elinduló gőzhajóval elhagyják Standard-Islandot.

Bikerstaff Cyrus egyébiránt hajlandó az utazás befejezéseig állásán megmaradni.

E szerint Standard-Islandon a gazda-csere egészen simán, minden zavar és féltékenykedés nélkül folyt le. Mindezt oly gyorsan ütötték nyélbe, hogy a csődtömeggondnok az új tulajdonosok es az előkelők tanácsának aláirásával felszerelt szerződési okiratokat zsebrekavva, még az nap elindult Standard-Islandról.

Munbar Callistust, ezt a tekintélyes állású férfiút a szépmüvészetek és ünnepségek főintendánsát állásában egyszerüen megerősitették. Bizony talpraesettebb és szakértőbb embert erre a tisztségre a föld kerekségén sehol sem találhattak volna.

— Most már minden rendben van. Standard-

Island jövőjét nem fenyegeti semmi veszély, nincs mitől félnünk, — mondja Frascolin.

— Majd elválik, — mormogja a vastagnyakú gordonkás.

Ily körülmények között még csak Tankerdon Walter és Coverley Dy menyegzője van hátra.

Most már senki sem gondol egyébre, mint a küszöbön levő ünnepélyekre.

Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a csodaszép kelengyét szállító gőzhajó még nem érkezett meg Európából. A két szerelmes ezzel sem törődik, mit kell az ő boldogságukhoz külső czifraság? Nem elég-e a kölcsönös szeretet?

Ámde családjaik, barátjaik, Standard-Island összes lakói makacsul ragaszkodnak ahhoz, hogy a menyekző páratlanul fényes legyen. Naprólnapra makacsul kémlik a keleti szemhatárt látcsöveikkel.

Ezenközben az ünnepélyek műsorát a leggondosabban összeállították. Lesznek nyilvános versenyjátékok, fogadtatások, estélyek, esküvői szertartás a katholikus és protestáns templomban, dísz-estély a városház összes termeiben és népünnep a parkban. Munbar Callistus mindenütt ott van; feláldozza magát ... agyonfárad ... tönkre teszi az egészségét ... eh, de oda se neki ... Már ez a vérében van, olyan mint a villámvonat, ha akarná sem tudna megállani.

A cantate is elkészült. Yvernes a költő, Zorn Sebestyén a zeneszerző méltók voltak egymáshoz. A cantate előadására külön énekkart szerveztek. Óriási hatása lesz, ha majd a villamos világítású observatórium-téren elénekeli a hatalmas kar. Az ifjú pár azután az anyakönyvvezetőhöz megy, onnan a tündéri fényben úszó városon keresztül a templomokba, hol őket isten előtt össze fogják adni.

Végre valahára jelzik az epedve várt hajó közeledését. A jobbparti kikötő őreinek egyike látta meg először, ő rakta zsebre a jutalom-díjúl kitűzött nagy rakás dollárt.

Február 19-én délelőtt 9 órakor kanyarodik be a hajó a kikötőbe; rögtön megkezdődik a kirakodás. Nem sorolhatjuk fel a legjobb akarattal sem azt a rengeteg csecsebecsét, mű- és divatczikket, mely ott halomban hevert. Csak annyit jegyzünk meg, hogy a Coverley-palota tágas termeiben kiállítást rendeztek belőlük. Egy árva lélek sem akad Standard-Islandon, a ki meg ne kívánná nézni. Ha valaki az egyes tárgyakról is tudomást kíván szerezni, ám nézze meg a két helyi lap február 21 és 22-iki számait, azokban közölték a tárgyak jegyzékét. Ha akadna olyan nő a világon, a kit még ez a kelengye sem elégíthetne ki — no hát akkor megelégedés ezen a sárgömbön nincs is.

Standard-Island a gőzhajó megérkezése után újra nyugat felé vette útirányát, hogy az Új-Hebridákhoz közeledjék.

Az úszó-sziget kormányzását nagyon megkönnyíti ezen a tengerrészen Sarol kapitány helyismerete, a ki ide való lévén, igen jól tudja az útat. Simcoë tengernagy felszólítására állandóan az observatorium tornyán van. Ha az első sziget hegyormai feltünnek, nem lesz nehéz Erromangóig eligazodni, mely keleti részén van az Új-Hebridáknak, így a tengeri útat veszélyeztető sziklákat is könnyen kikerülhetik.

Merő véletlen-e vagy Sarol kapitány szeretne a menyegzői ünnepségek alatt még az úszószigeten lenni, mert Standard-Island haladását rendkivül meglassitotta. Az első szigeteket csak február 27-dikén reggel pillantják meg, tehát épen azon a napon, mikorra az esküvőt tűzték ki.

Egyébiránt ez nem valami lényeges dolog. Tankerdon Walter és Coverley Dy házassága nem lesz kevésbbé boldog, ha az Új-Hebridák előtt megy is végbe az esküvő. Ha pedig a derék malayok — a mint hogy nem is titkolják — nagyon szeretnének akkor még Standard-Islandon lenni — nos hát legyenek szemtanúi a fényes ünnepélyeknek.

Néhány lakatlan szigetecske mellett ügyesen elhajóznak, s Tauna szigetet délen elhagyva, egyenesen Erromangonak tartanak.

Zorn Sebestyén, Frascolin, Yvernes és Pinchinat ezen a helyen nincsenek is olyan messze, legfeljebb háromszáz tengeri mérföldre a két francia birtoktól: Loyalty-tól és Új-Caledoniától. Ide szokták a francziák küldeni a gályarabokat, a földgömbnek épen másik felére Franczia-országtól számítva.

Erromango szigete csupa erdő és hegy, a síkságok termékenyek. Simcoë tengernagy mintegy mérföldre a Cook-öböltől megállítja Standard-Islandot. Közelebb nem volt tanácsos menni, mert csupa korall-szikla állja el a hajózható útat. Bikerstaff Cyrus sem gondol arra, hogy akár itt, akár más szigetnél hosszú ideig állapodjék meg. Az ünnepély után rögtön partra kell szállítani a malayokat, aztán az egyenlítő felé tér vissza Standard-Island, hogy útját a Magdolna-öbölnek vegye.

Délután egy órakor áll meg az úszó-sziget.

A városi hatóság általános munkaszünetet rendel el. Hivatalnokok, katonák, tengerészek ma mind szabadok, csak a vámőröknek nem szabad állomásaikról távozniok.

Az idő pompás, könnyed tengeri szellő frissíti fel a levegőt. Szinte elmondhatná az ember: a nap is ünnepet akar ma ülni.

A főintendáns által megállapított ünnepi programm egyes pontjaival nem foglalkozunk. Három óra tájban a város összes lakossága, a mezőség és kikötők lakói özönlenek a partra a műfolyó mindkét partja mellé. Az előkelők a nép közé vegyülnek. A versenyjátékok megkezdődtek, az értékes díjak erősen buzdítják a vetélkedőket. Szabad ég alatt tánczra perdülnek a vigadozók. A legfényesebb bál azonban a kaszinó dísztermében van, hol a hölgyek, leányok és gavallérok épen oly kecsesen, mint tűzzel táncolnak.

A Tankerdon- és Coverley-családok aprajanagyja jelen van a bálon, s a menyasszony bájos hugai együtt örvendenek Dyvel. Dy kisasszony Walterrel karonfogva sétálgat.

Majd válogatott, felséges frissítőket hordoznak körül a szolgák. Az ünnepi hangulat ettől még inkább fokozódik.

Este fénytengerben úszik a park, ... soha ilyen ragyogást! A nap bölcsen cselekedett, hogy pihenőre tért, mert bizony szégyenkeznie kellett volna ettől a mű-világosságtól, mely az éjjelből nappalt varázsolt.

Kilencz és tiz óra között énekelik a cantatét. A költő és zeneszerző iránt való tekintetből nem mondhatjuk el, hogy minő hatással. Ekkor érezte először életében a gordonkás, hogy Standard-Island iránt érzett igazságtalan elfogúltságának jege, mintha olvadoznék. . .

Mikor a toronyóra tizenegyet üt, hosszú menet indul meg a városház felé. Tankerdon Walter és Coverley Dy övéi között haladnak. A város összes lakossága kiséri őket végig az első avenuen.

A városház nagytermében várakozik rájok Bikerstaff Cyrus. Most fogja a legszebb mátkapárt összeadni, mióta Standard-Island anyakönyvvezetői hivatalának a főnöke.

Hirtelen nagy zsivaj támad a balparti városrészen.

A menet megáll az út közepén.

Ugyanekkor puskák ropogása hallatszik ugyanonnan.

A rákövetkező pillanatban vámőrök rohannak a városháztérre. Egyik-másik megsebesülten fut.

A rémület tetőpontra hág, a tömeget esztelen kapkodás szállja meg, mint az váratlan és ismeretlen veszély idején szokott történni. . .

Bikerstaff Cyrus megjelenik a városház erkélyén; mellette van Simcoë tengernagy, Stewart ezredes és néhány előkelő milliomos.

A vámőrök elmondják, hogy Standard-Islandot mintegy 3—4000 új-hebridai benszülött támadta meg, élükön pedig Sarol kapitány áll.

XI.

Támadás — védelem.

Ez volt annak a gyalázatos tervnek első felvonása, melyet Sarol kapitány az ő malay czimboráival a vendégszerető Standard-Island ellen szőtt. Hozzájuk csatlakoztak a Samoaban felvett malayok, meg az erromangói és szomszéd szigetek rablói. Hogy mire lyukad ki ez a vakmerő, gonosz támadás: ugyan ki mondhatná meg előre?

Néhány pillanat alatt három-négyezer vad rohan a tengerből kiálló sziklákra, ugrálva Standard-Islandra.

A veszély igen komoly, mert az úszó-szigetre uszított új-hebridaiak semmi gaztettől sem riadnak vissza. Annyiban előnyük van, hogy váratlanul rohanták meg Milliard-Cityt, no meg nemcsak hosszú zagaie-kal vannak felfegyverkezve, melyeknek csonthegye van és igen veszedelmes sebet ütnek, továbbá kigyóméregbe mártott nyilakkal, hanem Snyder-puskákkal is, mert ezek itt nagyon el vannak terjedve.

Szemben ezzel a régóta előre tervezett orvtámadással, — mert ime, Sarol kapitány a vezetőjük, — minden fegyverbiró embernek fegyvert kellett Standard-Islandon ragadnia.

Bikerstaff Cyrus, Simcoë tengernagy és Stewart ezredes nem vesztik el szokott nyugalmukat. A malecarliai király rögtön felajánlja segitségét, nincs ugyan sok erő a tagjaiban, de van bátorság a szivében. A benszülöttek még eléggé távol vannak a balparti kikötő felől, s a szolgálattevő napos tiszt már megtette a védő intézkedéseket. A rablók kétségkivül a várost nem sokára meg fogják rohanni.

Mindenek előtt a város kapuit bezáratják. Jóformán a város összes lakossága a városban gyülekezett össze az ünnepély miatt. Abba bele kell nyugodniok, hogy a parkot és mezőséget elpusztítják; igaz, attól is méltán tarthatnak, hogy a két kikötőt s a villamos telepeket is tönkre teszik; nem akadályozhatják meg a két ágyúüteg összerombolását sem. Legnagyobb baj azonban az volna, ha az ágyúkkal magát a várost kezdenék lövöldözni, mert hátha Sarol emberei értenek a tüzérséghez is. A malecarliai király tanácsára az asszony- és gyermek-népet a városházán helyezik biztonságba.

Standard-Islandon vak sötétség van, mert a villamos telepek munkásai elmenekültek a vadak elől.

Simcoë tengernagy a katonáknak és tengerészeknek kiosztja a városházán raktáron levő puskákat, töltény is van bővében. Walter reá bízza jegyesét anyjára és leendő anyósára, ő is csatlakozik ahhoz a kis csapathoz, melynek soraiban látjuk Tankerdon Jemet, Coverley Natot, Munbar Callistust és művészeinket.

— No hát, nem volt igazam, mikor azt mondtam, hogy rosz vége lesz a komédiának, — morgott Zorn Sebestyén.

— Hohó, hiszen még nincs vége, — vágott közbe a főintendáns, — bizony nincs még vége. Egy maréknyi kanák csak nem teheti tönkre Standard-Islandot.

A két kikötő felől ropognak a puskák. Sarol kapitány módját ejtette, hogy az úszó sziget ne haladhasson tovább, s igy állandóan összeköttetésben legyen Erromangóval.

A kormányzó, a malecarliai király, Simcoë tengernagy és Stewart ezredes haditanácsot ültek. Eleinte arról gondolkoztak, hogy támadást intéznek a vadak ellen, de csakhamar elálltak ettől a szándéktól, mert az esetleg áldozatokkal járna, már pedig a védők életét kiméliök kell.

Egy órával később a rablócsorda a vaskapuig tör elé. Megpróbálják, hogy betörjék. Nem sikerül. Felmászkálnak reá, de golyók fütyölnek a fejeik körül.

Minthogy a városba nem hatolhattak be mindjárt első rohamuk alkalmával, a nagy sötétség miatt nehéz átjutniok a vaskapun. Sarol kapitány visszavezérli embereit a parkba és a mezőkre, hogy bevárják a virradatot.

Hajnali négy és öt óra között kezdett derengeni. A Simcoë tengernagy és Stewart ezredes parancsnoksága alatt levő katonák és tengerészek fele a városházát védi, másik fele az observatorium-téren sorakozik abban a hiszemben, hogy Sarol kapitány azon a kapun át próbálkozik meg a városba betörni. Minthogy semmi külső segitségre nem számithatnak, minden áron meg kell akadályozniok, hogy a vadak a városba hatoljanak.

Hajnal hasadtakor már megszólalnak mindkét félen a puskák. Az observatorium környékén hevesen folyik az ostrom és védelem. Mindkét félen áldozattal jár. A milliomosok közül Tankerdon a vállán sebesül meg; nem komoly a sérülés, ott marad a helyén. Coverley Nat és Walter az elsők között harczolnak. A malecarliai király szembeszáll az ellenség golyózáporával, s czélba veszi az ostromlók között magát Sarol kapitányt.

Az idő telik; a vad támadók még nagyobb erőlködéssel vetik magukat a kapura, s bár a városbeliek hősiesen ellenállanak, végre sikerült a kaput betörni. Tíz óra felé történik ez. A bőszült csorda üvöltve tör be a városba, Simcoë tengernagy és katonái minden talpalattnyi földet vér árán adnak fel, de nem tehetnek egyebet, mint küzdve hátrálni a városháza felé, hol mintegy erődben védhetik magukat.

Vitézül harczolnak a katonák és tengerészek, de hát tömérdek az ellenség. Még az a reménységök van, hogy a városba tóduló vadak rablási vágytól elragadtatva, elszélednek mindenfelé, s akkor a város esetleg fölülkerekedhetnék. . .

Hiú reménység! . . . Sarol kapitány együtt tartja a csordát az első avenueben, hogy egyesült erővel támadja meg a városházát. Ha azt kézre keríthetik, biztos a győzelem, . . . üt a rablás órája.

— Mégis csak nagyon sokan vannak, — jegyzi meg Frascolin, kinek balkarját súrolja egy zagaie hegye.

Golyók fütyölnek, nyilak süvítenek szakadatlanul, a visszavonulás pedig tart tovább, lépésről-lépésre.

Két óra tájban a városbelieket már a városházáig szoritották vissza. Mindkét részen összeszesen ötven ember esett el, s legalább kétszer-háromszor ennyien sebesültek meg. Mielőtt a vadak a városházát megrohanták volna, mindnyájan bemenekültek, a kapukat elzárták; az asszonynépet és a gyermekeket a földszinti helyiségekbe vitték, a hol egyelőre biztonságban lehettek.

— Ezt a helyet feladnunk nem szabad, — mondja a kormányzó. — Ez a mi mentsvárunk, s ha Isten csodát tesz velünk, megmenekülhetünk a haláltól.

Sarol kapitány nem késlekedik az ostrommal. A vakmerő malay, daczára a nehézségeknek, bizton számit a győzelemre. A kapuk és ajtók nagyon erős anyagból készültek, ágyúk nélkül aligha zúzhatják be. A benszülöttek fejszékkel döngetik, nem törődve azzal, hogy az ablakokból golyózápor hull a fejökre. Sarol nem bánja, ha rakásra lövik is a vadakat, daczol ő maga is a golyókkal, pedig ha őt teritené le, más fordulatot venne egyszerre az ostrom.

Igy telik el két óra, a városháza még mindig ellene áll a támadóknak.

Az elejtett vadak helyét mások pótolják. Sarol kapitányt hiába veszik czélba a legkitünőbb lövők: Tankerdon Jem és Stewart ezredes. Körülötte csakúgy potyognak a malayok, őt azonban, mintha nem fogná a golyó.

Ezt a nyomorult pribéket megkiméli a golyók épen ekkor akarnak a vadak a betört ajtó nyilásán behatolni. . . .

Sarol kapitány holtan bukik le.

Vezérök halála rettegéssel tölti el a vadakat, felszedik halottaikat, s hanyatt-homlok rohannak ki a város kapuján.

Csaknem ugyanebben a pillanatban újabb riadalom támad az első avenue felől, . . . újra puskaropogás reszketteti meg a levegőt.

Vajjon mi történhetik ott? . . . A kikötők és ágyúütegek védői kerekedtek talán felül? . . . A város felé tartanak, s daczára, hogy kevesen vannak, hátba fogják a vadakat?

— Az observatorium felől megújul a tüzelés, — mondja Stewart ezredes.

— A nyomorultak újabb segitséget kaptak talán, — vélekedik a tengernagy.

— Nem hinném, — szólal meg a malecarliai király, — a puskatüz nem erre mutat . . .

— Ott valami egyébnek kellett történnie, — kiált fel Pinchinat, — még pedig a mi javunkra.

— Nézzétek csak, a pribékek szaladnak, — mondja Munbar Callistus. . . .

— Előre, uraim! — kiált fel a malecarliai király, — üzzük ki a rablócsordát városunkból! Rajta! Rajta!

Tisztek, matrózok és katonák, meg mindenki elősiet a városházából, s utána veti magát a menekülő vadaknak.

Üres már a városháztér, az ellenség hanyatthomlok rohan az első avenue hosszában, meg a szomszédos utczákban.

Hamarjában nem lehetett tudni, hogy mi az oka e gyors és váratlan fordulatnak, mert ha Sarol kapitány halála megzavarta is a vadakat, de olyan sokan voltak, hogy csaknem lehetetlen az ő meghátrálásuk okául vezérök elestét tudni be, főleg abban a pillanatban, mikor a városház kapuját is betörték már.

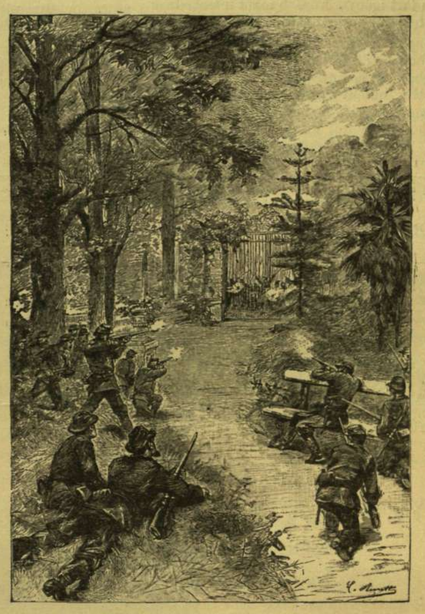
Simcoë tengernagy, Stewart ezredes vezérlete alatt mintegy kétszáz katona és tengerész, s velök együtt Tankerdon Jem és Walter, Coverley Nat, Frascolin és társai üldözték az első avenuen lefelé rohanó vadakat, a kiknek eszeágában sem volt, hogy vissza-visszaforduljanak golyót vagy nyilat röpíteni üldözőikre, sőt ellenkezőleg, fegyvereiket, ijjaikat és zagaieiket eldobálták.

— Előre! Üsd, vágd! — vezényli messze csengő hangon Simcoë tengernagy.

Ezenközben az observatorium táján még hevesebben foly a küzdelem, golyózápor süvít a levegőben.

A városházát ostromolták.

Puskák robogtak innen is, túl is.

Segitség érkezett Standard-Islandra? — Micsoda segitség? . . . Honnan jöhetett?

Akárhogyan történt is, de az tény, hogy az ellenséget leirhatatlan félelem szállotta meg, futott, a merre látott. Minden arra mutat, hogy a balparti kikötő felől támadt valaki az ellenségre.

Úgy van . . . Mintegy ezer újhebridai sietett a franczia ültetvényesek vezetése alatt Standard-Island segitségére.

Ez a váratlan, mondhatni csodálatos segitség a következő módon került az Új-Hebridák egyik szigetéről, Sandwichről Standard-Islandra:

A mult éjjel óta a tenger áramlása folyton vitte . . . vitte az úszó-szigetet a Sandwich-sziget felé, hol, amint már emlitettük, franczia gyarmat volt. Mihelyt a gyarmatosok neszét vették annak, hogy Sarol kapitány megtámadta az úszó-szigetet, rögtön elhatározták, hogy a rendelkezésükre álló benszülöttekkel segitségökre sietnek. Hanem sajnos, nem volt elegendő csolnakuk . . .

Elképzelhetjük a franczia gyarmatosok örömét, midőn észrevették, hogy a tenger árama mind közelebb hajtja szigetükhöz Standard-Islandot. Reggelre épen a szigetig jutott. Rögtön átszállottak részint halász-bárkákon, részint odaúsztak a veszélyben forgó szigetre, s a balparti kikötőben összegyülekeztek.

Két órával utóbb az üldözött új-hebridaiak

nem látták egyéb módját a menekülésnek, mint hogy a tengerbe ugráltak s a Sandwich-szigetekre igyekeztek jutni, sokat közülök úszás közben talált a városbeliek golyója, odavesztek a tengerbe.

Standard-Island tehát újra nyugton van. Igaz ugyan, hogy sok áldozatba került megmentése . . . mert lám, a harcz hevében elesett Bikerstaff Cyrus, golyó vagy nyíl kioltotta hatvan katonának és tengerésznek az életét, s körülbelül ugyanennyi hivatalnok, munkás és kereskedő sebesült meg, a kik mind bátran küzdöttek. Az összes lakosság őszintén gyászolja őket és ennek a napnak emléke Standard-Island történetében örökké élni fog.

A nábobok szokott erélyességüktől elvárható gyorsan intézkednek, hogy mindent a régi állapotába állítsanak helyre. Néhány nap alatt, míg a Sandwich-szigeteken tartózkodnak, a véres harcz minden nyomát eltüntetik.

A katonai főparancsnokság kérdését úgy oldják meg, hogy továbbra is Simcoë tengernagyra bizzák, e tekintetben nincs senkinek külön véleménye. Erre sem Tankerdon Jem, sem Coverley Nat nem tart igényt. Később majd intézkednek arról is, hogy új kormányzót választszanak.

Egy napon a város összes lakossága összegyül a jobbparti kikötőben, hogy jelen legyen egy megható gyászünnepélyen. A malayok és benszülöttek hulláit egyszerűen a tengerbe vetik, de a város védelmében hősies halállal kimúltak holttetemeiről másképen kell gondoskodniok. Elviszik a székesegyházba, vagy a protestáns templomba, ott beszentelik . . . imádkoznak Bikerstaff Cyrus s a többi áldozatok lelki üdvéért és megsiratják őket őszintén.

Aztán a leggyorsabban járó gőzhajóra szállítják, s elinditják a Magdolna-öböl felé, hogy a drága hamvak keresztény földben pihenjenek.

XII.

Balpárt jobbpárt ellen.

Standard-Island márczius 3-dikán indult el a Sandwich-szigettől. A franczia gyarmatosoknak hálás köszönetüket fejezték ki. Barátaikká, testvéreikké váltak, kiket ezentúl mindig meg fognak látogatni, ha erre vezet az útjok.

Simcoë tengernagy vezetése alatt minden tatarozást a lehető legrövidebb idő alatt elvégeztek. A szenvedett kár nagyon lényegtelen. A villamos telepeknek nem történt semmi bántódásuk. Így hát Standard-Island siet vissza a Csendes-óczeánon, s igyekszik, hogy minél előbb kabelösszeköttetést létesitsen a Magdolna-öböllel.

Simcoë tengernagy élén állott ugyan az úszószigetnek, de ebből nem következik, hogy a sziget kormányzása is az ő vállaira nehezedjék. Mióta Bikerstaff Cyrus elesett, Millard-Citynek nincs polgármestere, s a mint tudjuk, a két titkár is lemondott állásáról. Így hát kormányzóválasztásról kell gondoskodniok.

Nem lévén polgármester s így anyakönyvvezető sem, Tankerdon Walter és Coverley Dy házasságát is el kellett egyelőre halasztani. Oly akadály volt ez, melyre annak idején a nyomorult Sarol nem gondolt. Már pedig nemcsak a szerelmes párnak, hanem az előkelőknek, sőt a város összes lakosságának érdeke azt parancsolta, hogy ez az egybekelés minél előbb történjék meg.

Ez a jövőnek legjobb biztositéka. Halasztgatásnak nincs helye. Polgármester! . . . polgármester! a jelszó! — ezt hajtja mindenki.

— Az ám, de hátha ez a választás újra felélesztí a vetélkedés alvó szikráját, — jegyzi meg Frascolin.

De nem. Munbar Callistus hajlandó kézzellábbal ellene dolgozni minden pártoskodásnak, csakhogy simán folyjon le a dolog.

— No meg itt vannak a szerelmesek is, — kiáltja a főintendáns. — Majd segitségemre lesznek ők, hogy az önzés ne győzzön a tiszta szerelem felett.

Standard-Island tovább halad éjszakkelet felé, arra a pontra, hol a 12 szélességi fok a nyugati hosszúság 175°-át metszi. Ide rendelték táviratilag az élelmiszereket szállító gőzhajókat a Magdolna-öbölből. Az élelmiszerek miatt Simcoë tengernagy különben nem aggódik.

Van még készletben legalább is egy hónapra való. E tekintetben tehát nincs aggódásra ok. Külföldi tudósitások persze már régóta nem érkeztek. Politikai hírek dolgában a két helyi lap szörnyen megszorult, a «Starboard-Cronicle» panaszkodik, a «New-Herald» valósággal kétségbe van esve.

Elvégre is Standard-Island maga külön kis világ, mi köze ahhoz, hogy a világ egyéb részén mi történik. Avagy hiányát érzi a politikai helyzet izgalmainak? Ne búsuljon, nem sokára lesznek itt is politikai válságok, talán több is, mint kellene.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND ÖSSZES MŰVEI.

Közrebocsátja **Gyulai Pál.**

IV. V. KÖTET.

BESZÉLYEK

ÉS REGÉNYTÖREDÉKEK.

1. kötet. A szív örvényei. — Ködképek a kedély láthatárán.
2. kötet. Két boldog. — Szerelem és hűség. — Alhikmet, a vén törpe. — Erény és illem. — Regénytöredékek: Izabella királyné és a remete. — Élet és Ábránd. — A szerelem élete.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

VI. KÖTET.

ÖZVEGY ÉS LEÁNYA.

REGÉNY HÁROM RÉSZBEN.

Ára füzve 2 frt 50 kr.

Báró Kemény Zsigmond összes művei három csoportban fognak megjelenni. Az első csoportban Kemény Zsigmond összes regényeit veszi az olvasó, egy pár töredék kivételével; a másodikban történelmi és irodalmi tanulmányait; a harmadikban politikai röpiratait és czikkeiből mindazt, a minek maradandóbb értéke van, vagy a kor jellemzésére nézve érdekes.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A FÖLD ÉS NÉPEI

népszerű földrajzi és népismei kézikönyv.

IRTA GYÖRGY ALADÁR.

Második ujból irt kiadás.

I. KÖTET:

AMERIKA.

14 szines melléklettel, 5 térképpel, 17 egész lapnyi rajzmelléklettel és 219 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

II. KÖTET:

AFRIKA.

12 szines melléklettel, 2 térképpel, 29 egész lapnyi rajzmelléklettel és 191 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

1897. junius. 246. sz. 1897. junius.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti:

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Néprajzi mozzanatok a keleti kérdésben. — Vámbéry Ármintól.

Az ismeretterjesztés eszközei az iskolán kivül. — Berzeviczy Alberttől.

A gróf Blagay-család. — Károlyi Árpádtól.

Egy német tudós a socialis kérdésről. (I.) — Ifj. Návay Lajostól.

A vízi malom. Regény. (VI.) — Elliot György után, angolból. — Váczy Jánostól.

Költemények: Zöld hegy oldalán. Lévay Józseftől. — A mi nem mulik el. — Sully-Prudhomme után, francziából. — Ifj. Szász Bélától.

Oszták vélemények a valuta-reform folytatásáról. — Joób Lajostól.

Értesitő: Pósa Lajos: Édes anyám. — ó. — s. — Hankó Vilmos: A Székelyföld. — Téglás Gábortól. Nassen I.: Heinrich Heine's Familienleben. — h. — Thwaites: The Jesuit Relations and Allied documents. — Kropf Lajostól. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Szombat este volt a kritikus idő. Ilyenkor kellett Bánkaynak a heti számot megcsinálni. Bánkay már szombaton délben készült a nagy munkára: több bort ivott mint máskor. Azután leadta a megyei tüzoltószervezet évi jelentésének harmadik folytatását, az iparos ifjuság majálisán felülfizetők névsorát (5-ik közlemény), a megyei mérnök tervét a Gerje-Perje vizeinek végleges szabályozásáról, Czirák Polikárp cziszterczita gimnáziumi tanár tanulmányát a fáráók temetkezési módjáról tárczának (7-ik közlemény), a városi főjegyző egy költeményét, egy pár városi és megyei hyment és halálesetet, gulyaárverést, katonai lóvásárt, rendőri hírt, menetrendet . . . aztán megpihent. Elment a kaszinó kertjébe kuglizni, onnan elhivatta a főispán, ellátta őt választási hirekkel, s megbizta egy kemény választási vezérczikkel.

Erre Bánkay a «Zöld koszorú»-hoz sietett, inspiráczióért. Itt a jó kompániában eltelt az idő fél tizig, a szikfröcscsök olvasatlan mennyiségben tüntek el a szerkesztő úr torkában, közben a lap főszedője, ki öt szedő gyerekkel korlátlanul rendelkezett, négyszer átjött vezérczikket és választási rovatot sürgetni, végre Bánkay rá szánta magát és átment — nem a szerkesztőségbe, hanem ennek az utolsó állomására, Eránosz kávéházába.

Miközben itt a cognacot és a fekete kávét szürcsölte, Freund úr, a főszedő újra kétszer megjelent, hangoztatván, hogy a lapnak reggel meg kell jelennie, a mit Bánkay nem látott fölöttébb szükségesnek. Mert — úgy mond, — más lap úgy se jelenik meg helyette, s a «Szabadság»-ot hétfőn ép oly szivesen fogadja a közönség, mint vasárnap. A mire Freund úr azzal felelt, hogy a lapot Zsigára, a legidősebb szedő- gyerekre bizta, maga pedig gyalog kiment a város alatt levő szőllejébe, a hol még a felesége nyaralt. Mert — úgy mond, — vihar készül, s az asszony megőrül félelmében, ha ezalatt egyedül marad kint.

Az uczán egy kövér és egy sovány fiatalember állitotta meg őt és megkérdezte, van-e itt kávéház?

Freund úr megállt. Mint minden kisvárosi ember, ő is szivesen szóba állt idegenekkel, a kiktől remélhette, hogy valami újat fog hallani. Ez is egy neme az olvasásnak.

— Csak egy kávéház van a városban, az se nagyon kellemes ebben a pillanatban.

— Miért?

— Mert ott ül Bánkay, a «Szabadság» szerkesztője, részegen, s mire az urak odaérnek, valószinüleg már garázdálkodni fog.

— No, attól még nem ijedünk meg.

— Az urak hová valók?

— Pesti bicikliták vagyunk.

— Igazán? Ejnye, nagy szivességet tehetnének nekem.

— Ugyan mit?

— Ha netán összevesznének Bánkayval, dobják ki a kávéházból.

— Különös kivánság. Aztán miért dobjuk ki?

— Mert akkor Bánkay nem megy vissza többet. Az neki elve. Hanem hazamegy és megcsinálja a lapot.

— A holnapit?

— Azt.

— Hát még nincs készen?

— Dehogy van. Épen a legfontosabb rész hiányzik. Vezérczikk a balpárt jelöltje ellen és jelentés a megyei választási mozgalmakról.

A két fiatal ember összenézett.

— Megteszik az urak?

— Uram, mi békés úri emberek vagyunk, nem szoktunk zenebonát kezdeni, de legyen nyugodt, ha Bánkay kapczáskodik, ki fog röpülni a kávéházból.

Freund úr valamivel nyugodtabban folytatta utját a szőllő felé. A két fiatal ember ugyanazon a helyen állt egy darabig.

— Matyi! — szólt a szikárabbik.

— Mi baj?

— Egy eszmém van.

— Ne légy vele nagyra, mert ugyanaz az eszmém nekem is megvan.

— Micsoda?

— Meg kell akadályozni ennek a lapnak a megjelenését.

— Ugyvan, nehogy elrontsa a holnap délutáni programmbeszédet.

— Előre! — kiáltott Savó, — a véletlen is segitségünkre van, mint mindig.

Kezénél-lábánál fogva vitték Bánkayt. Linek Lajos rajza.

És fütyörészve siettek Eránosz kávéháza felé.

A mint beléptek, azonnal hadvezéri pillantással áttekintették a helyzetet.

Sokkal jobban állt a dolog, semmint gondolták.

Bánkay ugyanis a kávéházban mulató szabólegények egyikét biliárdozásra szólitotta fel. A szabó roszul böködött, a mit annak tulajdonitott, hogy mozdulatai nem szabadok. Mozdulatait tehát szabaddá tette azzal, hogy levetette a kabátját. Bánkaynak megvolt az a sajátsága, hogy öntudatlanul sokkal illedelmesebb volt, mint józan korában. Józanul a rosz nevelése szerint cselekedett, részegen pedig a jó természete szerint. Nyugodtan igy szólt a partnerához:

— Hallja, kecske, vegye fel a kabátját.

— Velem ne gorombáskodjék.

— Hallja, ha odáig aljasodtam is, hogy egy szabólegénynyel összeállok karambolázni, azért megkivánhatok annyit, hogy tisztelje személyemet.

— Fogja be a száját.

— Maga nem gentleman, tehát sértegethet.

A szabó ezt biztatásnak vette, s fölemelt dákóval rohant Bánkayra, a ki széket lökött ellenfele alá, melyen ez keresztül bukott. A szabók csataordítással rohantak Bánkayra. Bánkay felugrott a biliárdra, s tele torokkal üvöltötte, hogy ha összetépik a ruháját, ő nem fizeti ki, mely fenyegetésre két szabó kivált a csatasorból, s félrevonult, de azzal a titkos eltökéléssel, hogy ha Bánkay közel jön hozzájuk, csípnek vagy ütnek rajta egyet olyan helyen, melyet a szabókontó nem tesz immunissá.

Eránosz fekete szakálla, mint egy nagy kalózlobogó lengett a közöd csapatok közt. A kávés folyton orditott: «Szerkesztő úr, szerkesztő úr!» S a drága posztóról levenni igyekezett Bánkayt.

Akkor toppantak be a mi barátaink.

— Az Bánkay! — szólt Savó, a biliárd tetején Dugovicsként álló alakra mutatva, — ezt ki kell innen mentenünk.

A következő pillanatban a szabók kéve gyanánt hullottak szét, Kázmér és Mátyás pedig kezet nyujtottak Bánkaynak.

— Ne féljen, uram! — kiáltott Tukoray.

— Testvér! — üvöltött elérzékenyülve Bánkay, s a biliárdról lehajolva megcsókolta hőseinket, a kik leemelték fellegvárából.

— Egy üveg konyakot, — rendelte Savó.

— Nem, nem itt, eljöttök a lakásomra. Van diópálinkám, konyakom, szilvóriumom, baraczkszeszem . . . Egy perczig sem maradunk ebben a lebujban.

A szabók ugyanis segítségért küldtek, s a támadás megujítására készültek.

Barátainknak semmi kifogásuk nem volt a helyiség elhagyása ellen. Kint az utczán aztán bemutatkoztak egymásnak. Tukoray mint Simon ügyvédsegéd, Savó pedig mint Péterfi ügyvéd mutatta be magát, a kik biciklin beutazzák az országot.

— Még egyszer köszönöm, fiuk, — szólt Bánkay és meghatva rázta a kezüket, — lássátok, ha az intelligenczia összetart, a poklok kapui sem győzedelmeskednek rajta.

— Kérlek, mi csak kötelességünket teljesítettük, — szólt Savó szerényen s arra a szabólegényre gondolt, a kit odabent az ő ökölcsapása következtében borogattak. Mit csinálna az az ember, ha ő többet tett volna, mint a mennyi a kötelessége?

— Igy szeretem én a művelt osztályokat. Vállat vetve. Kéz a kézben. Ez a nagy szolidaritás, a szellemek rokonsága.

Igy szavalt Bánkay, miközben erősen bele kapaszkodott Savó karjába. Tukoray hátramaradt, mert észrevette, hogy valaki jön utánuk. Egy fiatal gyerek volt.

— Mit ólálkodol itt? — kérdé.

— Kérem, én Zsiga vagyok, a szedőgyerek. Én szoktam a szerkesztő urat hazakiséri. A Freund úr rendelt ide.

— A lap készen van már?

— Dehogy van. És Freund úr kiment a szőllőbe. Csak mi gyerekek vagyunk a nyomdában.

— Hát el tudtok készülni?

— Ha kéziratot kapunk, egészen jól.

— Ne búsulj, lesz kézirat. Mi a szerkesztőnek jó barátai vagyunk. Majd segítünk neki megcsinálni.

— Biz az jó lesz, nagyságos úr.

Tukoray Savó mellé somfordált.

— Óriási eszmém van, — súgta oda, — de a föltétel az, hogy Bánkayt minél hamarabb le kell inni a sárga földig.

— Bízd rám, — zümmögte vissza Savó.

Megérkeztek a szerkesztő lakására, mely két szobából állt, s az a híre volt, hogy a legelegánsabb garconlakás Zoltánvárott. Az első szoba falán Zoltánmegye térképe, képes lapokból kivágott ábrázolatok, fali naptár, a főispán arczképe és egy kakuk-óra függöttek. Az egyik sarokban egy rakás könyv, leterítve medvebőrrel, pótolta a kerevetet. Hatalmas lapos, tintafoltos asztal, melyen egy kávéscsészében állt a tinta. Óriási papirkosár. Két dugóhúzó. Egy pár üres palaczk. Ez volt az egész bútorzat.

A második szobában mennyezetes ágy, szőnyegek, asztal, karosszékek. A berendezés elegendő volt, csak ízlés és egyéniség nem nyilatkozott benne.

Bánkay minden szobában lámpát gyújtott, aztán szó nélkül fölemelt egy csapóajtót, mely a hálószobából vezetett a pinczébe, és lement. Pár percz mulva legalább öt üveg különböző fajtájú pálinkával tért vissza. Vizes poharakat rakott hozzájuk.

— Tegnap előtt mulattunk és akkor az összes kupiczáimat a falhoz vagdaltuk.

Ezzel mentegette magát.

— Nem baj, komám, — felelt Savó vigan, — legalább keverhetjük.

És elkezdték a keverést. Savó a baráti érzelmek összes húrjait végig játszotta. Ezzel csalogatta be Bánkayt az ingoványos területre. Aztán *nobel spiczczet* szimulált, s lovagias ügyet csinált minden pohárból, melyet Bánkay nem szívesen ürített ki. Majd a bácskai embert kezdte játszani, s végtelen megvetéssel nyilatkozott Bánkay ivási tudományáról. A mire a szerkesztő úr rohamléptekben kezdett inni.

Bánkay, tudjuk, jól megvetette már korábban alapját a teljes berugásnak, s igy háromnegyed óra alatt a sárga földig elkészült. Ekkor barátaink ledobtak egy szalmazsákot a pinczébe, megfogták a szerkesztő urat kezénél-lábánál, óvatosan levitték, gyöngéden levetkeztették — és ott hagyták, rázárva a pinczeajtót.

— És most megírjuk a lapot mi! — kiáltott diadalmasan Tukoray.

Savó a nyakába borult és sirni kezdett.

— Kázmér, barátom, veszszek meg, ha nem te fogod másodszor megírni Shakspere tragédiáit. Óriás vagy! Előre magyar!

És a nagy íróasztal mellé ülve lázasan dolgozni kezdtek, úgy hogy az álmos Zsiga alig győzte hordani a kéziratokat, melyeket a fiúk apró darabokra vagdalva vigan és gyorsan szedtek.

Öt órakor a szabad sajtó két zoltánvári főoszlopa, a két legerősebb napszámos, elkezdte forgatni, mozgásba hozni a gépet, megkezdődött a nyomtatás.

Hétkor postára adták a háromszáz vidéki példányt, kilenczkor elkezdték kihordani az ötszáz helyi példányt.

De hőseink ekkor már mélyen aludtak a városvégi fogadóban. (Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

A kormányzó-választás ideje beköszönt. Az előkelők tanácsának harmincz tagját itt is, ott is kapaczitálják. A bal- és jobbpárt egyenlő számmal van ott képviselve. Már eleve látszik, hogy ez a választás nem lesz nagyon békés, mert Tankerdon Jem és Coverley Nat egyformán vágyakoznak erre az állásra.

Néhány napig eltartanak a föltétlenül szükséges előkészületi intézkedések. A két kormányzó-jelölt hiúsága előre láttatja, hogy egyhangú választásról épenséggel szó sem lehet. A városban, a kikötőkben izgatott a hangulat, valami titkon forr az elmékben. A két párt kolomposai még inkább élére állítják a helyzetet, mert az előkelők tanácsának tagjaira pressziót akarnak gyakorolni. Az idő telik, békés kiegyenlítésre alig van remény.

Pedig olyan egyszerű volna a kérdés megoldása, legalább adminisztrativ szempontból; csak abban kellene megállapodniok, hogy a két jelölt felváltva gyakorolja a kormányzói hatalmat: hat hónapig az egyik, hat hónapig a másik; vagy ha inkább tetszik: egyik évben ez, másik évben az.

Hanem az okos dolog nem igen népszerű ezen a sárgömbön, s bár független és önálló Standard-Island, az emberi gyarlóságok és szenvedélyek itt is felütik a fejüket.

— Lám, ez a baj, mire én már régóta figyelmeztettelek titeket, — jegyzi meg Frascolin.

— Mi közünk nekünk ezekhez a marakodásokhoz, — feleli Pinchinat. — Nekünk e miatt ne fájjon a fejünk! Néhány hónap múlva a Magdolna-öbölbe érkezünk, szerződésünk lejár, s újra igazi földet taposunk, . . . mindenikünk zsebét egy millió üti . . .

— Ha ugyan nem csap reánk újabb istennyila! — vág közbe a hajthatatlan gordonkás.

— Hallgass, te kuvik! — riad rá Yvernes. — Ha nem hallgatsz, lakatot verünk a szájadra.

A választás napját márczius 15-dikére tűzték ki.

Simcoë tengernagy mindent elkövetett, hogy a két városrész között a jó egyetértést helyreállítsa, de feleletül azt adták neki, hogy ne elegyedjék olyan dolgokba, a mikhez neki semmi köze sincs. A Standard-Island főkormányosa ő, nos hát irányítsa azt tengeri útján. Az a tiszte, hogy a sziklákat kikerülje . . . ne menjen neki a szikláknak! . . . A politika nem tartozik az ő hatáskörébe.

Simcoë tengernagynak elég ezt egyszer is hallani.

Vallási dolgokat is hánytorgatnak, és Standard-Island papjai is — elég oktalanul — belevegyülnek a politikai harczba. Pedig a katholikus püspök és protestáns lelkész különben jó viszonyban voltak egymással.

A helyi lapok szintén fölemelték a szavukat. A «New-Herald» Tankerdon, a «Starboard Chronicle» Coverley mellett tört pálczát. Patakokban folyt a tinta; sajna, attól lehet tartani, hogy majdan vér is folyt. Jóságos isten, hát nem áztatta-e elég vér Standard-Island szüz földjét az Új-Hebridák vad lakóival vivott harczban?

Márczius 12-dikén Standard-Island már jókora útat tett meg az egyenlítő felé, de annyira nem, hogy a Magdolna-öbölből elindított hajókkal találkozhatott volna. Nem tarthat sokáig a késlekedés, de a választás valószinüleg előbb fog megtörténni.

A bal- és jobbpártiak szorgosan számbaveszik szavazataikat, — ámde végül mégis csak oda lyukadnak ki, hogy mindkét pártnak egyenlő számú szavazata lesz, ha ugyan egy-kettőt el nem kaparithatnak az ellenféltől.

Ekkor egy zseniális ötlet merült fel. Még pedig, úgy látszék, hogy olyan embereknek az agyában, a kiknek ez irányban a véleményét épenséggel nem kérdezték meg. Oly egyszerü a megoldás, a féltékenykedés rögtön céltalanná válik. A két kormányjelölt is belenyugodnék.

Ime az ötlet: bizzák meg az úszó sziget kormányzásával a malecarliai királyt.

A volt uralkodó igen bölcs, szakértő és tapasztalt ember. Türelmes és tapintatos, bizonyára elejét venné később minden surlódásnak. Jól ismeri az embereket, tudja, hogy az emberi szenvedélylyel és háládatlansággal le kell számolnunk.

Milliard-City számos kereskedője, tisztviselője, katonák és tengerészek elmennek hozzá deputáczióba, s kérik őt, fogadja el a kormányzói tisztet.

A király az emlékek hatása alatt igy felel a küldöttségnek:

— Köszönöm, uraim. Ajánlatuk hízelgő ugyan reánk nézve, de mi tökéletesen meg vagyunk jelen állapotunkkal elégedve, s kivánjuk, hogy ezentúl is csak azok maradjunk, a mik ma vagyunk. Higyjék el önök, mi uralkodásról egyáltalában nem álmodozunk. Én a standard-islandi observatorium csillagásza vagyok, semmi egyéb, és egyéb lenni nem is akarok.

Ily határozott visszautasítás ellenében nem tehettek semmit. A küldöttség eltávozott.

A választás előtt való napokon még inkább fokozódott az izgatottság. Békés kiegyenlítésről szó sem lehet. A jobb- és balpárt hívei még az utczán is kitérnek egymás elől. Egyik városrészből a másikba senki se teszi a lábát, sőt még az első avenuet is elkerülik az ellenfelek. Milliard-City két ellentáborra szakad. Az egyetlen, a ki szünetlenül jár innen oda, a ki vért izzad, a ki töri magát, hogy az ellenfeleket megbéléltesse, s a kit innen is, onnan is elutasítanak: a kétségbeesett Munbar Callistus, a főintendás. Napjában háromszor-négyszer vetődik fel a kaszinó termébe a kvartett tagjaihoz, miként egy «zátonyra jutott» hajó. Hasztalan igyeknek őt vigasztalni.

Az előkelők tanácsa napról-napra ott ül a városház termében, ide-oda vitatkozik. Még személyes támadások, sőt verekedések is előfordulnak. Rendőri intézkedésekre is van szükség, mert kora reggeltől késő estig óriás néptömeg hullámzik a városház-téren.

Azonkivül még egy elszomorító hír is szájról szájra jár: Tankerdon Walter látogatóba ment a Coverley-palotába és — nem fogadták.

A két szerelmesnek megtiltották, hogy egymással találkozzanak, s minthogy az esküvő annak idején nem történt meg, kérdés, hogy egyáltalán lesz-e belőle valami!

Végre elérkezett márczius 15-ike. A városház nagytermében fog a választás lefolyni. Zúgó tömeg szorong a városház-téren, miként Rómában a Vatikán előtt, ha a bibornokok conclaveja együtt ült, hogy Szent Péter utódját megválassza.

Kinek a nevét húzzák ki, mint győztesét, az

urnából? Végül is mi fog történni, ha a jobbpárt Coverley mellől, a balpárt Tankerdon mellől nem tágit?

A nagy nap beköszöntött. Egy és három óra között olyan a város, mintha lakói kihaltak volna. Öt-hatezer ember nyüzsög a városházon, várják az előkelők tanácsának szavazását. Az eredményt telefon útján közlik a két városrésszel és a két kikötővel.

Egy óra harminczöt perczkor befejezik az első szavazást.

A két jelöltre egyforma szavazat esett.

Egy órával utóbb kezdődik a második szavazás.

Az eredmény ugyanaz.

Három óra harminczöt perczkor kezdődik a harmadik, végső szavazás.

Ekkor sem kap egyik jelölt még csak egy szavazattal sem többet.

A tanácsülés feloszlik, még pedig nagyon okosan, mert hisz egyebet nem tehet.

Ha még tovább is együtt maradna, a tanácstagok bizonyosan ökölre mennének egymással.

A választás napján.

A szigetet ketté választani! — kiált fel fájdalmasan a főintendáns.

A mint a térre kiérnek, s egyik jobbparti, másik a balparti városrész felé halad: baragos morgással fogadja a tömeg.

Ez a zűrzavaros helyzet sokáig igy nem maradhat, mert ugyancsak kárát vallja Standard-Island.

— Köztünk maradjon a szó, — jegyzi meg Pinchinat, mikor a főintendáns megviszi a hirt a hármas választás eredményéről, — az én véleményem szerint nagyon könnyen nyélbe lehetne ütni a dolgot.

— Hogyan? — kérdi Munbar Callistus kétségbeesetten ég felé nyujtva mindkét karját, — beszéljen, . . . hogyan, mi módon?

— Nos hát, kétfelé kell választani a szigetet, a minthogy a kétszersültet ketté szokták repeszteni, s aztán a két sziget menjen a merre neki tetszik a maga kormányzójával.

— A szigetet ketté választani! — kiált fel fájdalmasan a főintendáns, — mintha valaki azt mondaná, hogy vágassa le a féllábát.

— Miért ne? Van feszítő rúd, kalapács, csavarkulcs, — magyarázgatja ő felsége; — nem is kerül az olyan nagy munkába, s lesz egy úszó szigetből kettő a Csendes-oczeán hátán.

Ez a Pinchinat mindig olyan bolondos ficzkó marad, még a legkétségbeejtőbb helyzet sem változtatja meg.

S lám, habár az ő tanácsát nem fogadták is meg, ha a Standard-Islandot a szó szoros értelmében nem repesztették is kétfelé: mégis kétfelé vált az, tökéletesen két részre szakadt más értelemben. Az előkelők tanácsa is két részre vált, egyik fél megválasztotta a sziget felének kormányzójává Tankerdont, a másik fél Coverleyt a sziget másik felének kormányzójául. Kiki a maga fele szigetét függetlenül kormányozza.

Meg lesz ennek is, annak is a maga kikötője, katonasága, tengerészete, gépészei, motorai, mechánikusai, fűtői, villamos telepe és nem szorul semmi tekintetben a másik félre.

Helyes . . . nagyon helyes; de vajjon Simcoë tengernagy és Munbar Callistus kétfelé szakadnak-e, hogy Standard-Island mindkét felének a javára teljesitsék kötelességeiket?

A főintendáns állása végre is nem oly föltétlenül szükséges, ezentúl meg sine curává válik, hiszen nyilvános ünnepségekről mindaddig nem is álmodozhatnak, mig Standard-Islandon a polgárháború dühöng. Békés kiegyezésről ugyan ki beszélne?

Mióta Tankerdont és Coverleyt kormányzókká választották, a menetrendben nem történt semmi változás. Simcoë tengernagy tovább irányitja éjszak-keleti felé. Majd ha a Magdolna-öbölbe érnek, bizonyára sok milliomos jól lakva az áldatlan helyzettel, a szárazföldön keresnek békességet, melyet még Standard-Islandon sem élvezhettek zavartalanul. Meglehet, hogy az úszó-szigetet minden lakója elhagyja? . . . Akkor majd csődbe jut . . . elkótyavetyélik, mint holmi ódon vas-holmit megmérik, eladják és a kohókban beolvasztják.

Hanem addig még ötezer mérföldnyi útat kell Standard-Islandnak megtennie, eltart legalább öt hónapig. Ez alatt a két kormányzó szeszélye meg makacssága sok galibát okozhat, főleg mivel az elmék már amúgy is telve vannak ellenséges szándékkal. Annyira jutottak, hogy a jobb- és balpárt akár ökölre is kelt volna egymással, vagy puskacsövet szegeztek volna egymás fejének . . . és vérök piroslott volna az aczél-lemezzel borított utczákon.

No hát ennyire még sem vetemedhetnek. Azt senki sem akarhatja, hogy a két városrész között valóságos háború üssön ki. E közben valami történik, a mi az egész szigetet végpusztulással fenyegeti.

Márczius 19-dikén reggel hivatalos helyiségében ült Simcoë tengernagy, az observatoriumban s várta, hogy jelezzék az első magasságot. Számitása szerint nincs már messze Standard-Island a tengernek attól a pontjától, hova az élelemszállító hajókat rendelték. A vámőrök feszült figyelemmel kémlik köröskörül a szemhatárt, hogy a gőzhajó érkezését rögtön hirül adják. A tengernagy szobájában a következők vannak együtt: a malecarliai király, Stewart ezredes, Zorn Sebestyén, Pinchinat, Yvernes, Frascolin, néhány tiszt és hivatalnok, szóval mind olyanok, a kik nem vegyültek bele a politikai pártoskodásba.

E pillanatban kétszer villamos berregés hallatszik: sürgöny érkezett a városházából, még pedig kettő: egyiket küldi Tankerdon Jem, a másikat Coverley Nat, mindkettő a városházának egyik szárnyában tartja hivatalos óráit pártfeleinek közepette. Innen igazgatják a felemás Standard-Islandot. Nem csoda, ha olykorolykor egészen ellentétes rendeleteket osztogatnak.

Az emlitett nap reggelén a két rendelet épen a menetrendre vonatkozott, — pedig hát legalább ebben egyetértés lehetett volna közöttük, — még pedig ellenkező értelemben. Coverley Nat azt rendelte, hogy Standard-Island folytassa útját éjszakkelet felé és a Gilbert-szigetcsoportnál vessen horgonyt; Tankerdon Jem, a ki erősen megkötötte magát, hogy üzleti összeköttetések után lát, azt rendelte, hogy délnyugatnak tartsanak Ausztrália felé.

Ennyire jutott a két vetélytárs, párthiveik pedig megeskütték, hogy körömszakadtáig támogatják őket.

— Mindig ettől féltem, — mondja Simcoë tengernagy, megtudva az observatoriumba egyszerre érkező két sürgöny tartalmát.

— Ennek igy tovább tartania nem lehet, a közjóllét tesz óvást ellene! — jegyzi meg a malecarliai király.

— Mit fog ön tenni, melyik parancsot teljesíti? — kérdi Frascolin.

— Lánczos adtát! magam is kiv ncsi vagyok, hogy vágja ki magát ebből a hinárból? — kiált fel Pinchinat.

— Bizonyára roszúl! — jegyzi meg Zorn Sebestyén.

— Mindenek előtt értesitem a két kormányzót, hogy parancsaikat nem teljesíthetem, mert egymásnak ellentmondók. Különben is legokosabb, ha Standard-Island itt veszteg áll addig, a mig az élelem-szállító hajók megérkeznek.

Ezt az okos feleletet rögtön megsürgönyözik a kormányzóknak.

Hirtelen Standard-Island törzsén valami sajátságos mozgást vesznek észre . . . Mi lehet az

oka? . . . Úgy látszik, Tankerdon Jem és Coverley Nat makacssága nem ismer határt.

A jelenlevők nézik . . . nézik. Arczuk mind megannyi kérdőjel.

— Mi ez? Mi lehet ez?

— Hogy mit jelent? veti közbe kedvetlenül Simcoë tengernagy — azt jelenti, hogy Tankerdon Jem egyenesen Watson úrnak adott parancsot a balparti és Coverley Nat Somwah úrnak a jobbparti kikötőben; az megparancsolta, hogy délnyugat felé, ez elrendelte, hogy éjszakkelet felé haladjon Standard-Island. Igy aztán Standard-Island álló helyében forog, és forogni fog mindaddig, míg a kormányzók fejében a bogarak motoszkálnak.

Ha a tiz millió lóerejű gépek ellenkező irányban működnek, megtörténhetik, hogy Standard-Islandot kétfelé szakitják.

Csakugyan, a gépek teljes gőzerővel működnek, a hajó érezfedélzete, alja meg-megreszket belé. Az ember képzelje csak el, hogy két lovat ellenkező felére fognak be a kocsiba, s azok húzzák a kocsit kétfelé . . . nos hát ilyen volt itt is a helyzet.

Fokozódó sebesség mellett Standard-Island körben forog a saját függőleges tengelye körül, a park és mező koncentrikus körökben, s a sziget partjának a vidéke óránkint 10—12 mérföldnyi sebességgel táncol a tenger hátán.

Azonkivül történik még valami egyéb is, a mi a fejeket nyugodtabbakká, a sziveket lágyabbakká, változtathatta volna.

Standard-Island körforgásának következtében a nábobokat és hölgyeiket, főleg a városnak ama részein, melyek a középpontból távolabbra, a sziget széleihez közelebbre estek, sajátságos szédülés fogta el, felkavarodott a gyomruk, hányási inger gyötörte.

Egy hétig tartott Standard-Island boszorkánytáncza . . . egész örökkévalóságnak tetszett. A város közepén egész rakás ember keresett menedéket a szédülés meg émelygés ellen, mert itt kevésbbé szenvedtek e baj miatt.

Hogy a nyomorúság betetéződjék, az eget is egy hét óta sötét felhők borítják. Teljes lehetetlenség volt a nap magasságát megmérni. Simcoë tengernagy nem tud tájékozódni az úszósziget helyzete felől. A rengeteg szigetet a két csavargőzös, ellentétes irányban működvén, forgatja . . . forgatja . . . a sziget alja folyton rezeg . . . Az emberek nem mernek haza menni. A part zsúfolásig tele van néppel, ott tanyáznak, Isten szabad ege alatt. Egyik csoport zúgja: «Éljen Tankerdon!» a másik: «éljen Coverley!» A szemek villámokat lövellnek. Ökleikkel fenyegetik egymást. . .

Bármiként történnék is, az elvakultak nem mérlegelik, hogy minő veszély küszöbén állanak mindnyájan. És ha millió szilánkká törik is a Csendes-oczeán gyöngye — engedni egyik fél sem akar . . . Forogni fog mindaddig, a míg kifogy a gépekből a dynamo, s akkor szépen megáll.

Közepette ennek az általános izgatottságnak, Tankerdon Waltert kimondbatatlan aggódás szállja meg, mit törődik ő a mások bajával, ő nem magáért, hanem Dyért remeg. Hátha Milliard-City ketté szakad, s az ő drága kincse odavész! Már egy hete nem látta azt a leányt ki neki menyasszonya volt, s majdnem hitvese lett. Kétségbeesésében legalább húszszor könyörgött apjának, hogy ne folytassa tovább az áldatlan harczot. . . .

Tankerdon Jem egy árva szóra sem méltatta, . . . kivezette az ajtón . . . nem akar hallani semmit . . .

A márczius 27-dikéről 28-dikára menő éjjel Walter fel akarja használni az éj sötétségét, hogy a leánynyal találkozzék. Mellette akar lenni, ha a katasztrófa be talál állani. Az első avenuen hemzsegő nép közé vegyül, át merészkedik menni az ellenpártos városrészbe, hogy a Coverley-palotába jusson.

Már-már megpitymallott, midőn a levegőt fel a legmagasabb rétegekig iszonyatos robbanás reszkettette meg. A balparti gépházak kazánjait ellenálló képességök határán túl megerőltették — s azok a gépházakkal együtt a levegőbe repültek, s minthogy az elektromos erő ezen a részen hirtelen kisziyárog, Standard-Island balparti része a vak homályba sülyed.

XIII.

Pinchinat jelszava.

A balparti kikötő kazánjai tehát explodáltak, nem működhetnek tovább, de a jobbpartiak teljesen épek. Igy Standard-Islandnak most már csak ez az egy mozgató ereje van. A jobbparti csavarokra szoritkozván, előre már tovább nem haladhat, csak körben mozog.

Ha Standard-Island a mult héten azon a ponton vesztegelt volna, hova az élelmiszereket szállító gőzhajókat rendelték, talán lehetséges lett volna az éjszaki félgömbre visszajutniok . . .

Hanem a mai astronomiai megfigyelés szerint az úszó sziget a folytonos körforgás közben délfelé haladt a 12-ik szélességi foktól a 17-dikig.

Ugyanis az Új-Hebridák és a Fidzsi-szigetek között, minthogy e két szigetcsoport nem fekszik messze egymástól, vannak bizonyos áramlások, melyek délkeleti irányúak. Mig megvolt mind a két gép, Standard-Island ez áramok ellenében könnyen dolgozhatott, de mióta megkezdte a motollázást, ellenállhatatlanul a baktérítő felé ragadta a tenger-áram.

Simcoë tengernagy felismeri a helyzetet, nem is titkolja el azok előtt a derék emberek előtt, kik egyik párthoz sem tartoztak, hogy minő aggasztó a helyzet.

— Öt fokkal délre vetődtünk vissza — mondja nekik. — A gőzhajó kapitánya, még ha megsérült is a gép, segíthet úgy a hogy magán, de én nem tehetem még azt sem Standard-Island fedélzetén. A mi szigetünknek nincs vitorlája, hogy a szél jöhetne legalább segítségünkre. Az áramlások játszhatnak velünk kényökre-kedvökre. Hogy hova visznek — ma még nem mondhatnám meg. A Magdolna-öbölből elindított gőzhajók hiába keresnek minket, mert úgy tetszik nekem, hogy körülbelül 8—10 mérföld sebességgel (óránkint) a Csendes-oczeán járatlan vidékeire ragad minket az ár. (Folyt. köv.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent

MOLIÈRE
ÉLETE ÉS MUVEI
Irta
HARASZTI GYULA.
Két kötet.
Kiadja a Kisfaludy-Társaság.
Ára fűzve 4 frt 50 kr, vászonkötésben 6 frt.

Magy. kir. államvasutak.
HIRDETMÉNY.

A magy. kir. államvasutak szegedi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Rakasdia állomás felvételi épületének és a hozzátartozó mellékletesitményeknek létesitésére szükséges munkák végrehajtására. A tervek, a költségvetés, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Szegeden az üzletvezetőség pályafentartási osztályában és az oraviczai osztálymérnökségnél a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az ajánlatokat legkésőbben 1897. évi junius hó 15-én déli 12 óráig kell benyujtani alulirott üzletvezetőségnél Szegeden. Az ajánlatok 50 kros, mellékletei ivenkint 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal adandók be: «Ajánlat a Rakasdia állomáson létesitendő felvételi épület előállitására.» Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyujtását megelőző napon 1897. évi junius hó 14-én déli 12 óráig 300, azaz háromszáz o. é. frt bánatpézt kell a magy. kir. államvasutak szegedi üzletvezetőségének gyüjtőpénztárába akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Készpénzben letett bánatpénz után kamat nem követelhető. Csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Posta utján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel.

Szeged, 1897. évi május hóban.

Az üzletvezetőség.

„EGYETÉRTÉS"
POLITIKAI NAPILAP.
Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő. 1897. XXXI. évfolyam. Kossuth Ferencz, főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósitásai által jparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hóditások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betüt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósitásokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságnál fogva is, mely e tudósitások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müfordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötete rugnak. Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangú publicisták által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, hő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő a egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar** és **mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei tudósitásait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 6928

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 « —
Negyed évre	5 « —
Egy hóra	1 « 80

Előfizetések legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KATHOLIKUS IMAKÖNYVEK

Tárkányi Béla imakönyvei kis zsebkiadásban:

Vezércsillag az üdv elnyerésére. A kath. nőnem használatára. 2 acélmetszetü képpel.
fekete bőrkötésben, aranymetszéssel 2 frt,
franczia bőrkötésben « kapocscsal 3 frt,
fehér elefántcsont vagy teknősbékautánzat, csont- vagy aranykeresztlet és kapocscsal 4 frt,
finom párnázott borjubőrkötésben, kapocscsal 5 frt,
kék vagy vörös bársonykötésben, sarokdiszitéssel 6 frt,
finom peluchekötésben, gazdag domborművü diszitéssel és kapocscsal 8 frt.

A hajadonok őrangyala. Öt finom acélmetszettel,
fekete bőrkötésben, vörös metszéssel 1 frt 20 kr,
franczia bőrkötésben, aranymetszéssel, kapocscsal 3 frt,
kék vagy vörös bársonykötésben ezüst keresztlel és kapocscsal 8 frt,
kis nyolczadrét alakban franczia bőrkötésben, aranymetszéssel és csattal 5 frt.

Uj rózsáskert. Acélmetszetü czimképpel, fekete bőrkötésben, vörös metszéssel 1 frt 50 kr,
franczia bőrkötésben, aranymetszéssel kapocscsal 3 frt,
kék v. vörös bársonyba kötve, keresztlel 6 frt.

Vezérangyal a mennyei korona elnyerésére.
Négy képpel, fekete bőrkötésben, aranymetszéssel 1 frt 20 kr,
franczia bőrkötésben, aranymetszéssel és kapocscsal 3 frt.

Nagyböjti kalauz. Krisztus kinszenvedésének és halálának 40 napi megszentelésére a nagyheti ájtatossággal, 1 képpel, félbőrkötésben 80 kr.

Ifjuság kalauza az örök életre. Énekekkel és zsoltárokkal. Egy czimképpel, vászonkötésben, aranymetszéssel 80 kr.

SZENT-HANGOK.
Imák katholikus keresztények számára.
M. I. Szent-Ferencz rendi paptól főpásztori engedélylyel.
Ára chagrinbőrkötésben aranymetszéssel 60 kr.
Elefántcsontutánzat fehér keresztlel, aranymetszéssel 1 forint.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

A hatás.

Ő méltósága, a főispán úr, pont kilenczkor fölébredt, s megrázta ezüstcsengetyűjét.

Belépett a huszár levelekkel, ujságokkal és csokoládéval. Ő méltósága a csokoládét kezdte szürcsölni, de mivel meleg volt, letette, s a «Szabadság» legfrissebb számát vette elő.

Ez még melegebb lehetett, mert roppant gyorsasággal letette.

Kis ideig maga elé mormogott valamit, aztán újra fölemelte és olvasni kezdte.

A következő perczben, — illem ide, illem oda, — kiugrott az ágyból és dühösen csengetett, majd földhöz vágta a csengetyűt.

A huszár berohant.

— A hálókabátomat! A titkáromat!

Mire a titkár megérkezett, újra levetette a hálókabátját és visszafeküdt az ágyba.

— Üljön le, titkár úr, fogja itt ezt a lapot. Úgy-e, ez a helyben megjelenő «Szabadság»?

— Igenis, méltóságos uram.

— Nézze meg, ki van oda irva felelős szerkesztő gyanánt?

— Bánkay István?

— Igen? Most már annak kiderítéséről van szó, hogy én bolondultam-e meg, vagy Bánkay? Olvassa fel a vezérczikket.

A titkár elkezdte:

A lelkiismeret.

Sokáig hurczoltam az igát és játszottam a sorsát békén türő rabszolgát, de ember, érző, okos lény vagyok én is, s végre a lelkiismeret szava bennem is megszólalt.

Tudom, hogy elveszítem a kenyeremet, de nem bánom. Az igazságnak Krisztus óta mindig voltak vértanui, hadd tartozzam én is közéjük.

Üres zsebet, szegénységet, de tiszta kezet és fölemelt fejet hagyhatok unokáimra.

Földönfutó leszek, kiüznek puha fészkemből, de a népért hoztam áldozatot, s ez megnyugtat.

A mit ez a megyei banda, — ki kell mondanom, ha agyonütnek is, — itt a néppel csinál, az hallatlan.

Nép! Mikor nyilik meg már a szemed!

Ébredj fel, te alvó óriás, itt az idő, szállj magadba, mint én, és térj át a balpártra, mert különben gyermekeid hazaárulással fognak vádolni.

Én ismerem, oh nép a te ellenségeidet, mert vak koromban őket szolgáltam, de most kinyilt a szemem és leleplezem őket.

Hallgassatok reám!

— Megálljon, — szólt a főispán, — ki van a czikk alá irva?

— Bánkay István.

— És ez, a mit maga nekem felolvasott, tényleg benne van a lapban?

— Becsületszavamra, méltóságos uram.

— Akkor nem én bolondultam meg, hanem Bánkay, — szólt ő méltósága teljes meggyőződéssel, — hallatlan! Mi történt itt? Azonnal keressék elő Bánkayt.

A titkár elsietett. A főispán böngészett a lapban. Hajmeresztő dolgok voltak benne Tukoray diadalútjáról a kerület falvain keresztül, a jobbpárt vesztegetéseiről és erőszakosságairól, Kámvannak döbbenve. Készülnek visszalépni a küzdelemtől, azt hiszik, veszve minden.

— Szent Isten! Mit tegyünk?

A főispán csak akkor esett volna még kétségbe igazán, ha látta volna a lakosság hangulatát. Mint egy megütött méhkas zúgott a város. A rendszer oszlopai ingadoztak. A tűzoltó-egyesület tajtékzott, a megyei gazdasági egyesület a fejét csóválta, a méhész-szövetkezet a markába nevetett, a főmamelukok a szabad sajtó ellen mennydörögtek. A lap kiadója *árulást* emlegetett, sirt és háromszor ájult el. Feltúrták a nyomdát a becstelen czikkek kéziratáért, de barátaink, mikor a korrekturát csinálták, gondosan zsebrevágták a kéziratokat . . . Bánkay pedig nem került elő.

Végre a főispán a korteseket és a szolgabirákat hivatta. Hosszú ideig tanácskoztak, s először is egy falragaszt bocsátottak ki, melyen kijelentették, hogy Bánkay István áruló, a ki gaz módon eladta magát az ellenzéknek, a mivel átadta magát a tisztességes elem megvetésének.

A tanácskozás végén érkezett meg Kámfor, a szolgabirájával, Baltássyval, a ki Tukorayval megverekedett. A főispán keserüen nézett végig rajta.

— Jól megesináltuk a dolgot, mondhatom. Most már akár visszavonulhatunk a küzdelemtől.

— Ne még, — szólt Kámfor hidegen.

— Te beszélsz? Hisz téged legelőször lóvá tettek.

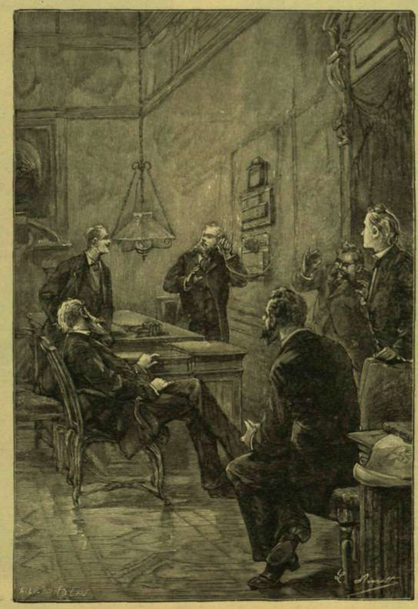
— Megfizetek érte, arra esküszöm. Mikor lesz Tukoray programmbeszédje?

— Ma délután három órakor, a csizmadia-szinben.

— Ott leszünk, — felelt kurtán Kámfor és titkon intett a főispánnak, hogy négyszemközt akar vele beszélni.

A főispán szemében megcsillant a remény: ennek a Kámfornak valami nagy terv van a zsebében, a melylyel még ki lehet köszörülni a csorbát.

(Folytatása következik.)

— Ettől féltem mindig. — mondja a tengernagy.

(«Az úszó sziget» czimü regényhez.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

A helyzet mivoltát a város lakói, valamint a kikötőkben levők elég jókor tudják meg. Mindenütt iszonyú rémületet okoz, másrészt pedig, aminthogy természetes dolog, lehűti a forrongó kedélyeket ez új veszélynek a tudata. Senki sem gondol testvérharczra, s bár tovább is megvan a kölcsönös gyülölet, kitörésre nem kerül többé. A két kormányzó inditványára egyesült újra az előkelők tanácsa s közakarattal reá ruházzák a korlátlan főhatalmat Simcoë tengernagyra, a kiben még egyedül van bizalmuk, hogy jóra vezeti Standard-Islandot.

Simcoë tengernagy vonakodás nélkül hozzá fog feladatának teljesitéséhez. Számit arra, hogy tisztjei, barátai, az összes lakosság föltétlenül fog neki engedelmeskedni. Mit fog csinálni ezzel a rengeteg, 27 négyszögkilométer nagyságú szigettel, mely immár nem is ép, hanem félszeg?

Nem a természet erői ártottak neki ezúttal sem, mivelhogy eddig a Csendes-oczeán orkán-

jai, viharai, cyklonai nem fogtak ki rajta; emberi gyarlóság, hiú viszketegség, makacsság okozta szerencsétlenségét. A torzsalkodók mérhetetlen vaksága miatt kellett a balparti kazánoknak explodálniok. . . .

No de mire valók most a szemrehányások? Mindenek előtt magyarázatát kell kérni annak, hogy miért robbant fel a kazán. A túlságosan hevített gőzfejlesztő készülékek robbanása mindent elpusztított, két gépész és hat fűtő esett azonkívül áldozatul. A villamos telep is tönkrement ezen az oldalon. Még szerencse, hogy a jobb parton nem történt semmi baj.

Pinchinat megjegyezte:

— *Félszemmel* kell boldogulnunk, ha muszáj!

— Ez még hagyján, de oda van a féllábunk is, — veti közbe Frascolin, a meglevő pedig édeskeveset segít rajtunk.

Félszem, félláb . . . sok a jóból egyszerre!

A beható szemle alkalmával meggyőződnek arról, hogy gondolni sem lehet tatarozásra, így tehát a délre ragadó áram ellen nem tehetnek semmit. Nyugodtan be kell várniok, mig Standard-Island az áram hatalmából valahogy kiszabadul, mely most a bakteritő felé viszi.

Továbbá szükséges megvizsgálni azt is, hogy a fenékkamrák minő állapotban vannak, melyek a hosszú ideig tartó körforgás miatt szintén szenvedhettek. Egyik-másik fémlap belapulhatott, a csavarok meglazulhattak. De hát ha itt vagy ott lék támadt, mi módon segítenek azon?

A mérnökök e második vizsgálatot is megejtik. Jelentésök nem valami vigasztaló. Sok lemez ketté tört a hosszú forgás miatt, pántok töredeztek le. Ezer meg ezer szög hullott ki és nyilások, repedések támadtak. Egyik-másik kamra tele van vízzel. Az ércz-törzs azonban még ellenáll a víznek, az úszó sziget sem merült alább a kellőnél, s így Standard-Island tulajdonosai egyelőre nem félhetnek attól, hogy szigetöket elnyeli a tenger. A legtöbb repedés az ágyúütegeknél van. A balparti kikötő egyik oszlopköve elsüllyedt, de épen maradt a jobbparti kikötőé s a töltés-védek is feltartóztatják a tenger hullámcsapásait.

Sürgősen elrendeli a tengernagy, hogy a mi kijavítható, mulhatatlanul javíttassék ki. A lakosság tehát abban megnyughatik, hogy egyelőre életveszélytől nem kell tartania. Elég baj volt az, hogy Standard-Island tetszése szerint nem folytathatja útját. No de ezen segíteni nem lehet.

Hátra volt még, hogy az élelmiszerek ügyét hozzák rendbe. Az a kérdés, hogy a meglevő készlet egy vagy két hónapra szól-e?

A tengernagy által elrendelt vizsgálat eredménye a következő volt:

Víz van bőviben. Az egyik szűrőkészülék ugyan elpusztult, de ép a másik, ez a vízszükséglet fedezésére egymaga is elegendő.

Élelmiszer dolgában persze nem ilyen kedvező a helyzet. Legfeljebb két hétre való van együtt, ha a tízezer lakó megelégszik az eddiginél kevesebbel. Főzeléket és gyümölcsöt nem számítva, a többit tudvalevőleg más helyről szállítják Standard-Islandra. . . . Más helyről? . . . De honnan most? . . . Hol lehet a legközelebbi szárazföld? . . . Hogyan juthatnak oda?

Simcoë tengernagy elrendeli, hogy az élelmiszerek kiosztásában nagyon takarékoskodni kell, habár tudja, hogy ez nagyon kellemetlenül fog hatni a lakókra. Még az nap közhírré teszik táviratilag és telefon útján ezt az ijesztő rendeletet.

Milliard-Cityben és a kikötőkben a legnagyobb megütközéssel fogadják a hírt, . . . nehéz katasztrófának előrejelzése szállja meg mindnyájokat.

Az éhség ijesztő réme kisért, — hogy ezzel az útszéli, de találó metaforával éljünk, — mert azt tudják, hogy újabb szállítmányra nem számíthatnak. Szerencsétlenségökre egyetlen egy gőzhajó sem vesztegel a kikötőkben, hogy Simcoë tengernagy Amerikába indíthatná.

Balvégzetük intézte úgy, hogy az utolsót ezelőtt három héttel indították útnak Erromangonál Bykerstaff Cyrus és a többi áldozatok holttesteivel. Akkor persze senki sem sejtette, hogy Standard-Islandot a hiúság még komolyabb veszélybe fogja sodorni, mint a vad új-hebridaiak orvtámadása.

Mit ér az, ha az ember olyan dúsgazdag, mint Rothschild, Mackay, Astor, Vanderbilt vagy Gould, ha hogy a világ minden kincse sem menthet meg az éhenhalástól! . . . Igaz ugyan, hogy e nábobok vagyonának legnagyobb része az ó- és új-világ bankjaiban van letéve, de ki tudja, ma-holnap akár egy millióért is kaphatnak-e egy font húst vagy kenyeret?

Úgy van, úgy, oktalan torzsalkodásuk, balgatag vetélkedésük és hatalomra való éhezésük mindennek az oka. Tankerdon és Coverley e nyomorúság forrása! Vigyázzanak a számadástól, jaj nekik, ha kérdőre vonják őket a tisztek, az előkelők és alsóbb rendű hivatalnokok, a kereskedők, a város összes lakosai, kiket ilyen örvénybe sodortak. Mire vetemedhetnek még ezek a szegény emberek, ha az éhség kínjai fogják gyötörni? . . .

Ámde ezek a szemrehányások nem illetik Tankerdon Waltert és Coverley Dyt, a kik apjuk bűnében teljesen ártatlanok. A szerelmes párt felelőssé tenni mindezért nem lehet; hiszen ők lettek volna a két városrész békés egyetértésének szilárd kapcsai, és nem ők tépték azt szét.

Két álló nap telt el, az eget folyton sűrű felhők borították, Standard-Island helyzetét meghatározni nem lehetett.

Március 31-dikén reggel a zenith elég tisztának látszott s a finom ködréteg is lassan oszladozni kezdett. Remélhették, hogy a nap állásának magasságát megmérhetik.

Mindenki lázas kíváncsisággal várja. Néhány száz ember az ágyúütegnél gyülekezett össze, Tankerdon Walter is hozzájok csatlakozott. De sem apja, sem Coverley Nat, sem az előkelők tanácsának egyetlen tagja sem merészkedett lakását elhagyni; oda száműzte őket a lakosság jogos méltatlankodása és nyilvánvaló haragja a miatt, hogy Milliard-Cityt ily nyomorba süllyesztették.

Valamivel déli 12 óra előtt, midőn a nap épen a tetőpontra hágott, módját ejtik a magasság-mérésnek. Két sextansot irányoznak az égre, egyiket a malecarliai király, másikat Simcoë tengernagy. A napmagasságot felvéve, leszámítják a szükséges korrektiókat és eszközlik a kellő felmérést. Az eredmény:

29° 17′ déli szélesség.

Két órával utóbb épen ily szerencsés körülmények között kiszámítják a hosszúságot:

179° 32′ keleti hosszúság Páristól számítva.

E szerint, mióta Standard-Island annak az őrült körforgásnak esett áldozatul, az áramok ezer mérföldre hajtották délkeletre.

A talált eredményeket a térképen pontosan applikálva, a következőket állapítják meg:

A legközelebbi szigetek — bár még mindig száz mérföldre esők, a Kermadeck-szigetek . . . Kopár, lakatlan sziklatömegek, ott ugyan élelmiszert hiába keresnének — különben ide sem juthatnának el a maguk jószántából. Háromszáz mérföldnyire délre van New-Seeland . . . De hogy is számíthatnánk arra, hogy az áram oda hajtsa, holott onnan jön? . . . Ezerötszáz mérföldre nyugaton van Ausztrália, és néhány ezer mérföldre keleten Dél-Amerika, pontosabban számítva, talán Chile.

A robbanás pusztitása.

Az egyik sarokbástya leomlott.

New-Seelandon túl terjed el jégmezeje az antarktikus sarktengernek. Avagy Standard-Islandra az a sors vár, hogy e zord partokon törjék darabokká? S majdan a sarkutazók ott lelik meg földi maradványait a nyomorúság és éhség áldozatául eső lakosságnak? . . .

Simcoë tengernagy behatóan igyekszik tanulmányozni e tenger áramának minéműségét. Mi lesz velök, ha ez az áram állandóan ilyen marad és nem változik meg? Hátha pusztító orkán kerekedik, minők a sarktengereken olyan gyakoriak?

E kérdések még inkább fokozzák a nyugtalanságot. A kedélyek izgalma mindinkább nő, s azok ellen a nábobok ellen ingerli a lakosokat, kik felelősek Milliard-City nyomorúságáért. A malecarliai királynak minden befolyását, Simcoë tengernagynak és Stewart ezredesnek minden energiáját, a tiszteknek minden tekintélyét latba kell vetniök, hogy a lázadás kitörését valahogy megakadályozzák.

A napok telnek, a helyzet nem változik. Táplálkozás dolgában mindenkinek — akár dúsgazdag volt, akár nem — csak a föltétlenül szükségesre kellett szorítkoznia.

Az őrök ezenközben a legéberebb figyelemmel kisérik a szemhatárt, ha valahonnan hajó közeledését vennék észre, rögtön jelt adnának, s talán lehetővé tennék, hogy a világgal megszakított közlekedésük helyreálljon. Csakhogy sajnos, a tengernek ezen a részén, hol most tévelyeg a Standard-Island, nem igen járnak hajók. És dél felé iszonyatos rém gyanánt feltünik a Jegestenger, szívök vérét megfagyasztván.

Április 3-dikáról 4-dikére menő éjjel valahára örvendetes jelenség mutatkozott.

A napok óta hevesen nyargaló északi szél lassankint elült, egy ideig szélcsend támad, aztán a légkör szeszélye úgy kívánja, hogy délkelet felől indul meg a szél. Az éj-napegyenlőség tájékán gyakori az effajta tünemény.

Simcoë tengernagynak föléled a reménye. Megelégednék azzal is, ha legalább száz mérföldnyi vetődik az úszó sziget nyugat felé, honnan majd egy ellenkező áramlat esetleg Ausztráliába vagy New-Seelandba hajtaná.

Napfelkeltével észrevehetőleg megújul a délkeleti szél, és Standard-Island nem sokára érzi jótékony hatását. Magasabb épületei: a városháza, az observatorium, a két templom némileg szél-fogókul szolgálnak. Ez óriási, 432 millió tonnáju hajónak mintegy vitorláit pótolják.

Az égen felhők száguldanak keresztül, a nap türelmesebb legyen . . . Eddigelé az volt, de hát az éhség kiforgatja az embert emberi mivoltából.

Délelőtt a szél mintha erősebb kezdene lenni. A barometer fokonkint alább száll. A tenger hátán hosszú, hatalmas hullámok verődnek fel, bizonyságául annak, hogy délkeleten veszedelmes légköri zavaroknak kellett történniök. Az eleddig rendíthetetlen Standard-Island most erősen érzi a tenger hánykolódását. Egyik-másik ház félelmesen inog, a szobák falaira függesztett tárgyak elmozdulnak helyeikről, a mint földrengés alkalmával szokott történni. A nábobok előtt ez az eddig ismeretlen jelenség újabb aggódás forrásává lesz.

Simcoë tengernagy és emberei szünetlenül az observatoriumban időznek, innen kormányozzák a sziget minden ügyét. Ők is aggasztó jelnek tartják a földrengésszerű rázkódásokat, nem titkolják, hogy a helyzet nagyon aggasztó.

— Több, mint bizonyos, hogy Standard-Island fenékrésze sulyosan megsérült, — mondja a tengernagy; — a kamrák oldalfalain rések támadtak, a törzsnek nincs immár meg a régi ellenálló képessége.

— Adja isten, hogy hevesebb vihar ne támadjon ránk, — jegyzi meg a malecarliai király, — mert az Standard-Islandot tönkre tenné.

Most már nem bíztak többé a milliomosok műszigetök talajában. Érzik, hogy lábaik alatt inog a föld, ... százszorta jobb volna, ha valamely sziget szikláin járnának. Minden pillanatban attól kell félniök, hogy a tengernek mérhetetlen keble megnyílik alattok és elnyeli Standard-Islandot mindenestül. . . .

Kétségtelen, hogy a fenék-kamrák újabb sérüléseket szenvedtek, az oldalfalak szétváltak egymástól, szegek hullottak ki.

A park hosszában, s a műfolyó mentén, valamint a város két végén valami határozatlan fel- és aláringást lehet érezni. Ennek oka nyilván nem lehet egyéb, mint a hajó fenekében támadt rések. Egyik-másik ház kezd lassankint sülyedni, ha esetleg be találnak omlani, az alapjaikat is meg fogják rendíteni. Arra nem is gondolhatnak, hogy a lékeket bedugják.

Több a bizonyosnál, hogy a hajófenék egyes részei megteltek már vízzel, mert az úszó sziget észrevehetőleg alább merült a vízbe. Körülbelül egy lábnyi a sülyedés, ha ez tovább folytatódik, a tenger el fogja önteni a fedélzetet, ha pedig Standard-Island elveszti az egyensúlyt, akkor csak idő kérdése, hogy mikor fog végleg elmerülni.

A házak kezdettek omladozni.

Walter megmenti Dyt.

Simcoë tengernagy szivesen eltitkolta volna a dolgok állását, mert tudta, hogy a bizonyosság páni rettegést fog szülni. Ki tudja, mire vetemedhetnek ezek az emberek a baj okozói ellen? Hiszen az a reménységük sincsen, hogy a mentőcsolnakokon vagy hevenyében összerótt kompokon menekülnek, mint a zátonyra jutott hajók utasai szokták tenni abban a vak-reményben, hátha véletlenül hajóval találkoznak, s az felveszi őket. Itt maga a komp, Standard-Island, volt sülyedő félben.

Simcoë tengernagy óráról-órára följegyezteti a sülyedés fokát. Standard-Island mind mélyebbre merül a tengerbe. A fenék-kamrákba tehát lassan, de folytonosan hatol be a víz.

Az időjárás is határozottan rosszabbra fordult. Az égen halvány vörös és rézvörös színek váltakoznak. A barometer alább száll, s mindez arra mutat, hogy vihar van készülőben. A párázatok alább-alább ereszkednek, olybá tünik fel, mintha a szemhatár a hajó széleivel akarna ölelkezni.

Este felé irtózatos szélvihar üvölt végig a tengeren. A tenger árja recsegteti, ropogtatja a fenék-kamrák oldallemezeit, széttöri a vaspántokat, megrepeszti a falakat. A pusztulás műve kezdődik; a város körútjai, a parkok pázsitjai mintha ketté akarnának válni. Éjjelre a város minden lakója a mezőségre menekült, melyen nem lévén nehéz épületek, több biztonságot nyujthat.

A két kikötő és az ágyú-ütegek tájékára sietnek.

Kilencz óra felé iszonyú lökés rendíti meg tetőtől-talpig Standard-Islandot. A jobboldali villamos telep elsülyed. Oly vak sötétség támad, hogy sem az eget, sem a tengert látni nem lehet.

Újabb rázkódás halomra dönti a házakat, mintha kártyából épültek volna. Nehány óra mulva egy ház sem marad épen Standard-Islandon.

— Uraim, — mondja Simcoë tengernagy, — nem maradhatunk tovább az observatoriumban, mert minden pillanatban romba dőlhet. Menjünk a mezőre, várjuk be ott, míg az orkán kitombolja dühét felettünk . . .

— Cyklonnal van dolgunk, — jegyzi meg a malecarliai király, — különben nem szállott volna a barometer 713 millimeterre alá.

Csakugyan cyklon támadta meg Standard-Islandot; ez az iszonyatos erejű forgószél, mely a déli földgömbön gyakori s nyugatról déli irányba halad, aztán keletnek kanyarodik. Ez a legpusztítóbb vihar. Egyedüli menedéke az lehet ilyenkor a hajónak, ha a közepébe kerül, hol aránylag a legcsendesebb. De Standard-Island jó magával tehetetlen lévén, erre nem is gondolhatni. Nem az emberi botorság, esztelen torzsalkodás, hanem az elemek rémítő haragja szemelte ki áldozatul Standard-Islandot.

A malecarliai király, Simcoë tengernagy, Stewart ezredes, Zorn Sebestyén és társai, valamint a csillagászok és tisztek elhagyják a biztonságot többé nem nyujtó observatoriumot. Ideje volt már, mert alighogy kétszáz lépésre voltak tőle, a torony mennydörgésszerű robajjal leomlott, áttörve alapját és eltűnik a mélységes tengerben.

Egy pillanat mulva a többi hozzá tartozó melléképületek is összeomlanak.

(Vége következik.)

ALKALMAS VIZSGAI JUTALOMKÖNYVEK!

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A FÖLD ÉS NÉPEI
népszerű földrajzi és népismei kézikönyv.

IRTA GYÖRGY ALADÁR.

Második ujból irt kiadás.

I. KÖTET:

AMERIKA.

14 szines melléklettel, 5 térképpel, 17 egész lapnyi rajzmelléklettel és 219 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

II. KÖTET:

AFRIKA.

12 szines melléklettel, 2 térképpel, 29 egész lapnyi rajzmelléklettel és 191 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

A TERMÉSZET KÖRÉBŐL.
Népszerű olvasmányok a nagy közönség, a serdülő ifjuság és női olvasók számára

irták:

Dr. Lendl Adolf, Sajó Károly, Jablonovszky József, Dr. Mágocsy-Dietz Sándor, Dr. Schmidt Sándor, Dr. Z. A., Dr. Ilosvay Lajos, Dr. König Gyula, Dr. Kövesligethy Radó, Dr. Klug Nándor, Dr. Donath Gyula, Dr. Hőgyes Endre, Dr. Hutyra Ferencz, Dr. Grósz Sándor, Kohányi Gyula és Grósz Lajos.

Közli

GRÓSZ LAJOS.

Hatvannyolcz képpel.

Ára füzve 2 frt 40 kr., vászonkötésben 3 frt.

A MŰVELŐDÉS ÉS MŰVÉSZET TÖRTÉNETE
mindkét nembeli ifjuság számára

Irta

CZÍMER KÁROLY

130 képpel.

Ára diszes vászonkötésben 2 forint.

GÖRÖG FÖLDÖN.
EMLÉKKÖNYV

A MAGYAR TANÁROK 1893. ÉVI TANULMÁNYÚTJÁRÓL.

A vallás- és közoktatási m. k. miniszterium megbizásából szerkesztették

Dr. CSENGERI JÁNOS és Dr. PASTEINER GYULA.

44 KÉPPEL.

Ára füzve 2 frt 80 kr., diszes vászonkötésben 3 frt 60 kr.

Tartalma: Előszó. — Trieszttől Athénig. Latkóczy Mihálytól. — Korfu és az ión szigetek. Gross Gyulától. — Olympia multja és jelene. Kárpáthi Kelementől. — Hera és Zeus temploma Olympiában. Horváth Balázstól. — Az athéni akropolis. Bódiss Jusztintól. — A propylaianok és Parthenon Athena temploma. Hollósy Ruperttől. — Nike Apteros temploma és az Erechtheion. Várady Károlytól. — Dionysos színháza. Dóczi Imrétől. — Athén városában. Cserép Józseftől. — Salamis. Samu Ferencztől. — Eleusis. Buzássy Abeltől. — Tiryns, Mykene, Récsey Viktortől. — A mai görögség. Erdélyi Károlytól. — Gazdasági élet Görögországban. Molnár Istvántól. — Athéntől Konstantinápolyig. Gergye Lenárdtól.

Magyar királyi államvasutak.
PÁLYÁZAT.

A magy. kir. államvasutak Kis-Kapus állomásán berendezett pályavendéglői üzlet 1898. évi január hó 1-től számitandó 3 évre bérbe adandó lévén, annak bérbe adása iránt ezennel pályázat nyittatik. Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik a nevezett állo mási vendéglőt bérbe venni óhajtják, hogy szabályszerüen bélyegzett és az eddigi működésüket igazoló bizonyitványokkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb f. évi julius hó 1-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségénél általános osztályához (titkárság) czimezve, benyujtani, vagy beküldeni szivesked jenek. Az ajánlatok külön lepecsételt borítékban küldendők be, és a boriték következő megjegyzéssel látandó el: «Ajánlat a kiskapusi állomási vendéglő bérletére». Az ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyüjtő pénztáránál f. évi julius hó 1-ig bánatpénzképpen 300 frt szóval háromszáz frtot készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta utján *külön borítékban* beküldeni, mivel különben az ajánlat figyelembe vételtől nem fog. Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül a felajánlott összeg magasságára szabadon választhasson. A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőség III. osztályában tudhatók meg. Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglői üzlet gyakorlásához szükséges helyiségeken kivül a vendéglős mellékhelyiségekkel kiegészitett magán lakást is nyer.

Kolozsvár, 1897. junius hó.

Az üzletvezetőség.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Drámai jelenet.

Senki se sejtette a városban, hogy a balpárt jelöltje ott van. Hőseink édesen aludtak délig, aztán borbélyt hivattak és kicsinosittatták magukat, majd alaposan megkefélkedtek, s bőségesen megebédeltek. Mindezt megtették a nélkül, hogy a fogadó kertre nyiló hátsó szobáját elhagyták volna. Nem tudták, hogy mi következménye lett éjjeli működésüknek. Lehet, hogy Bánkayt megtalálták, ez leleplezte őket és azóta az összes csendőrök és szolgabirák halálra keresik a tetteseket.

Ebéd után elküldtek egy embert a nagy vendéglőbe, hogy ha Sáska Márton ott van, jöjjön azonnal ki.

Negyedóra mulva távoli kurjongatás és a Rákóczy-induló hallatszott. Sáska Márton jött ötszázad-magával.

A vén kurucz elől lépkedett, fokossal a kezében, darutollas kalappal a fején. Néha-néha megállt, arcza eltorzult és saját iszonyúan kitátotta. Ez annyit jelentett, hogy éltetett valami eszmét, vagy valami embert. De mivel a hangját elkorteskedte, semmi se hallatszott. A nép azonban megértette és zajosan éljenzett minden nagy grimasz után.

A kapu előtt csend lett. Kilépett Paczor Ambrus, a csizmadia-ipartestület elnöke és szóla:

— Kisütött az igazság napja. Olyanok is zászlónkhoz álltak, a kik sohse tartottak velünk. Győzelmünk bizonyos, de ki kell tartani utolsó csepp vérig. Eljöttünk a jelöltünkhöz, szives nyilvánulás czéljából, hogy közénk fáradni ne terheltessen, a társadalmi helyzet és a pártok állása megkivánván az őszinte beszédet. Halljuk!

Tukoray megjelent, Sáska egy pokoli grimászszal rá mutatott, mire azonnal lekapták a tiz körméről és körül hurczolták.

— Beszéljek? — kérdé Sáskát.

— Nem, bor kell előbb, azután a beszéd. Ez a sorrend ezer év óta, — susogta Sáska.

Tukoray borzadva látta, hogy egy tiz hektoliteres hordót gördítenek az udvarra. Ki fogja ezt megfizetni?

Sáska, Savó és Tukoray visszavonultak beszélgetni, miután a jelölt úr az összes jelenlevőkkel kezet fogott.

— Mi történt Bánkayval? — kérdé Márton úr.

Hőseink megdöbbenve néztek egymásra.

— Hogyan, mi történt?

— Hogy történhetett az, hogy hozzánk állt? Óriási dolog ez, fiúk. Megvettétek?

— Meg, — felelt szemtelenül Savó.

— Mennyiért?

— Kétezer forintot fizettünk ki neki, — folytatta Savó.

— Azért szökött hát meg!

— Megszökött?

— Meg. Az egész várost tűvé tették érte, de nem találják.

Kázmér és Mátyás megkönnyebbülve tekintettek egymásra. Így még semmi sincs fölfedezve.

— Megér az eset nekünk tizezer forintot. Először, mert a központ, Zoltánvára, ezzel egyszerre fölemelte a fejét, magához tért és mellénk állt. Ez pedig ötszáz voks. Másodszor, mert a főispánt a nyavalya töri, s ez nekem örömet okoz. Csak most ki kell vágni a rezet. Akkor biztos a mandátum.

A főintendáns — nagyszerű volt.

(«Az úszó sziget» czimű regényhez.)

A bor csodálatos gyorsasággal elfogyott, s a hangulat sasszárnyakon emelkedett fölfelé. Márton úr egy intésére sorakoztak, s négy izmos ember a vállaira kapta Tukorayt. Így indultak meg a városba, a csizmadia-szin felé. A nép mindenütt csatlakozott. Éneksző, muzsika, zászlók lobogása, kurjongatás közt vonultak be a tágas színbe, mely minden oldalról szabad volt.

— Halljuk! halljuk! — kiáltott egy magas tenorhang és egyszerre mély csend lett.

A dobogón megjelent Sáska, Savó és Tukoray. Először Sáska beszélt, csak a közel állók hallották, hogy bemutatta a követjelöltet. Utána a balpárt budapesti végrehajtó bizottságának nevében Savó emlegette dühös frázisok kiséretében a kormányt és ajánlotta a népnek Tukorayt, *a ki egy oly csillag, a mely boszuálló kézzel le fog sujtani a nemzet ellenségeire, s melynek árnyékában a szegények és a szenvedők mindig megpihenhetnek.*

Ezen csodálatos és új csillagászati fölfedezések után fellépett Tukoray, s messze halló hangon igy szólt:

Tisztelt polgártársak!

Mielőtt beszédemet megkezdeném, lehetetlen, hogy köszönetet ne mondjak Bánkay István barátomnak, a «*Szabadság*» szerkesztőjének. (Zajos éljenzés.)

Mit kellett szenvednie ennek az embernek, a ki szivében mindig velünk, titokban ápolta a szabadság- és hazaszeretet szent tüzét, nyilvánosan pedig a rabszolgák lánczait kellett csörgetnie.

De becsületes lelkéből kitört végre az igazság szava. Koczkára téve hivatalát, jövőjét, mindennapi kenyerét, kiállt és hangosan, nyiltan, férfiasan kijelentette: én ezt a gaz rendszert nem szolgálom tovább, hanem oda állok, a hol a nép barátai küzdenek a nemzet jogaiért. (Zajos: «*éljen Bánkay!*»)

Sokra, igen sokra kell ezt becsülni, polgártársak. Hányan, százan, ezren vannak arra kárhoztatva, hogy a zsarnok hatalom előtt meghunyászkodjanak és lelkiismeretük szavát elfojtsák. Lélekben, titokban mind velünk vannak, s lehajtott fővel, szégyenkezve, a gyalázat égő pirjával arczukon mennek szavazni a hatalom mellett. (Úgy van! Zajos éljenzés.)

Bánkay István nem tette, áldassék érte az ő neve. Magasztos példa ez a nemzetnek, mely mindig előtte fog lebegni. (Úgy van!)

Ilyen nagy a mi szent ügyünk ereje, melyen a poklok hatalma sem fog győzedelmeskedni. (Úgy van!)

A bűnösök megtérnek és hivőkké lesznek. Fogadjuk őket szeretettel a keblünkre. (Éljen.)

Tisztelt polgártársak! Ne hallgassanak azokra, a kik azt mondják, hogy a mi ügyünk harczosai kevesen vannak. Oroszlán is kevesebb van a világon, mint szamár, (óriási derültség), mégis ha egy oroszlán elordítja magát, százezer szamár elszalad tőle. (Általános tetszés.)

(Folytatása következik.)

AZ ÚSZÓ SZIGET.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Vége.)

A kvartett tagjai a kaszinóba rohannak hangszereikért. A kaszinó még épen áll, oda jutnak szerencsésen, felsietnek szobáikba, kiki veszi a maga hangszerét és fut a parkba.

Nehány ezer ember van itt egy rakáson, köztük a Tankerdon- és Coverley-család is. Szerencséjükre oly vak sötétség uralkodik, hogy nem ismer reájok senki.

Walter mégis olyan szerencsés volt, hogy reá talált Dyre. A végső veszély pillanatában mellette lesz, mindent elkövet, hogy életét megmentse . . . A leány megismerte, hogy ki áll mellette.

— Oh Walter! — kiáltja.

— Dy, . . . lelkem édes Dy. . . El nem hagylak téged, . . . melletted maradok.

Művészeink sem akarnak egymástól elszakadni, Frascolin nem vesztette el nyugalmát, Yvernes szörnyen ideges, Pinchinat gúnyosan

belenyugszik a helyzetbe; Zorn Sebestyén Dorémus Athanáz mellett állva, így szól hozzá:

— Úgy-e megjövendöltem, hogy szerencsétlen vége lesz a komédiának. . . Tudtam én előre.

— Elég a moll-tremoloból, vén Izsaiás próféta, — kiáltja rá ő felsége, — fújd a bűnbánó zsolozsmát most!

Éjféltájban kétszeres haraggal dühöng a cyklon. A vihar irtózatos hullámokat korbácsol fel és Standard-Islandra zúdítja. . . . Mi lesz az elemek e harczának vége? . . . Valamely szirthez csapja Standard-Islandot? . . . Avagy a nyilt tengeren fog darabokra törni? . . .

A hajótörzsön már ezer meg ezer rés támadt. Mindenütt recseg-ropog. A város monumentális épületei: a városháza, a két templom lehullanak a tátongó nyilásokba. Híre-nyoma sem marad a nagyszerű épületeknek. Mennyi szobor, remek festmény, kincseket érő műtárgy pusztul itt el! Ha majd kisüt a nap, a milliomosok nem látják majd a büszke Milliard-Cytit, ha egyáltalában megérik a nap világát és nem nyeli el őket is az örvény.

Ime már végigzúdul az ár parkon és mezőn, hol a hajófenék még ellenállott a viharnak, a sülyedés még nagyobb, a tenger színe és a hajó fedélzete egy síkot képeznek, s a cyklon rémítő hullámait végighömpölygeti az úszó szigeten.

És menedék, oltalom sehol, . . . sehol! Az ágyúüteg épen a szél irányában fekszik, sem a tenger árja, sem az orkán ellen meg nem védhet senkit. A fenék-kamrák falai mennydörgésszerű ropogással összetörnek, minden szétszakad, szétthull. Ütött a boldogtalanok végórája . . .

Hajnali három óra felé a folyó mentében kétfelé válik a park is mintegy két mérföldnyi hosszúságban, s a nyiláson át örvényzik fel a tenger vize. Menekülniök kell, még pedig röglön. A lakosság elszéled a mezőkön: egyik a kikötők, másik az ágyúütegek irányába menekül. Családok tagjai elszakadnak egymástól, az anyák hiába keresik gyermekeiket, . . . üzi, hajtja a rohanó ár.

Tankerdon Walter Dy mellett marad, a jobbparti kikötő felé vonszolja, ölébe veszi a félig elalélt leányt, viszi a vaksötétségben, ügyet sem vetve a menekülő tömeg jajveszéklésére.

Reggel öt órakor újra recsegés, roppanás hallatszik kelet felől.

Mintegy fél négyszög mérföldnyi darab szakad el Standard-Islandtól: a jobboldali kikötő volt összes melléképületeivel, gépeivel. A cyklon most éri el tetőpontját, . . . ide-oda dobálja tajtékzó hullámai hátán a hajóroncscsá vált Standard-Islandot. Törzse még kisebb részekre válik szét, a fenék-kamrák megtelnek vízzel és alámerülnek az oczeán mélységes keblébe.

— — — — — — — — —

— Megbukott a részvénytársaság, követte példáját az úszó sziget — kiált fel Pinchinat.

Ez a helyzet találó jellemzése.

A csodaszámba menő Standard-Islandnak immár csak ide-oda uszkáló romjai maradtak meg, miként egy szétrobbant üstökös darabkái, csakhogy ezek a romok nem a levegőben, hanem a Csendes-oczeán mérhetetlen hátán úszkálnak.

XIV.

Befejezés.

Napfelkeltével nehány száz lábnyi magasságból következő dolgokat láthatta volna az ember. Standard-Islandnak három darabja, — mindenik két-három hektárnyi területű, — s mintegy tíz-tizenkét kisebb töredék ide-oda úszkál czéltalanul a tengeren.

Hajnal hasadtával a cyklon dühe kimerült, s a légköri zavarok szokott nagy gyorsaságával mintegy harmincz mérfölddel, keletre vonult. A rémítő haraggal megkorbácsolt tenger most is veri még toronymagasságú hullámait, s a szigetroncsok hánykolódnak ide-oda a hullámbölcsőben.

Standard-Islandnak az a része pusztul el a leginkább, hol Milliard-City épült. A város sulya miatt mindenestül elmerült. Hiába keresnők azokat a pompás palotákat, melyek a fő-avenuet a sziget közepén annyira ékesítették. Soha úgy a jobbparti rész a balpartitól el nem szakadt, mint most.

Aligha nem attól is tarthatni, hogy a lakosok közül sokan estek áldozatul, noha már idejekorán menekültek volt a mezőkre, melyek alatt a szigetfenék szilárdabb volt.

Tankerdon és Coverley áldatlan torzsalkodásukat most már bizonyára megelégelték! Most már egyikök sem lehet Standard-Island fő-embere! Milliard-Cyti oda van, s vele együtt elveszett a rengeteg nagy összeg, melyen megvásárolták. De azért ne búsuljunk, van az európai és amerikai bankok kasszáiban még elég milliójuk biztonságban elhelyezve; a betevő falat miatt nem kell aggódniok.

A legnagyobb töredék a mezőből maradt meg, mely az observatoriumtól a jobbparti ágyúütegig nyúlt végig. Ez a szigetroncs, mintegy három hektárnyi területű, s körülbelül háromezer hajótörött szorong rajta. Avagy nem igazán hajótöröttek-e szegények?

A másik, valamivel kisebb töredéken a balparti kikötőnek nehány melléképülete még megmaradt: egy-két élelmi-raktár és az édesvízszűrő. A többi: a villamostelep, gép- és fűtőházak a kazánrobbanás alkalmával légbe röpült. Ezen a roncson kétezer ember keresett menedéket. Talán érintkezésbe jöhetnek még az első töredékkel, hahogy a csolnakok közül egyikmásik megmaradt.

A jobboldali kikötő, amint már említettük, reggel három óra tájban elszakadt a törzstől, valószínűleg alámerült, mert sehol nem láthatni a szemhatáron.

E két töredéken kivül van még egy a legnagyobb: négy-öt hektárnyi terület, a második ágyúüteg és környéke. Ezen négyezer hajótörött verődött össze.

A lakosság többi része a kisebb töredék-darabokon vergődik a habokkal. Nehány száz négyszögméter nagyságúak e roncsok.

Mindössze ez maradt meg Standard-Islandból.

A katasztrófa néhány száz ember életét oltotta ki. Hálát adhatnak az istennek, hogy mind egy szálig oda nem vesztek.

Minthogy a szárazföldtől oly messze tévelyegnek, ki tudná megmondani: vajjon partra vergődnek-e valaha? Talán az éhség öli majd meg a hajótörötteket, . . . s kérdés, vajjon marad-e közülök csak egyetlen egy is életben, hogy tanúságot tegyen erről a maga nemében páratlan katasztrófáról? . . .

De nem . . . kétségbe ne essünk! E szigetroncsokon erélyes férfiak vannak; bizonyára mindent megtesznek, hogy megmeneküljenek a haláltól.

A jobboldali ágyúüteg környékének töredékén van Simcoë tengernagy, a malecarliai király, az observatorium személyzete, Stewart ezredes, nehány tiszt, Milliard-City számos előkelője, a papok és a lakosság jelentékeny része.

Itt van a Tankerdon- és Coverley-család is. Szemmel-láthatólag le vannak sujtva attól a felelősségtől, mely a családfők lelkiismeretét nyomja. Nem elég csapás-e rájok nézve az is, hogy Walter és Dy eltüntek? Vajjon a hajóroncsok valamelyikén menedéket találtak? Remélhetik-e, hogy őket valaha látni fogják?

A kvartett tagjai hangszereikkel együtt megmenekültek. Hogy a szokott frázissal éljünk: «ásó-kapa választhatja el csak őket egymástól». Frascolin higgadt, mint mindig, ő még reménykedik. Yvernes a *rendkívüli* iránt való szeretet miatt így kiált fel:

— Hát lehetett volna ennél nagyobbszerűt végre csak gondolni is? . . .

Zorn Sebestyén, természetesen, magánkivül van. Az nem vigasztalja őt, hogy megjósolta Standard-Island pusztulását, a miképen hajdanában Jeremiás próféta megcselekvé Sionnal. Éhes, fázik, náthája van, folyton szúrásokat érez. A javíthatatlan Pinchinat pedig megjegyzi:

— Ne légy igazságtalan, vén Zorn; elvégre is ha minden tagodban viszketegséget és szúrást érzel, hát nem harmonia ez is? . . .

A gordonkás nyilván megfojtaná ő felségét, ha tudná, de szerencsére nincs ahhoz elég ereje.

— Hát Munbar Callistus? . . . Nos hát a főintendáns egyszerűen nagyszerű! istenileg nagyszerű! Sem a felett, hogy megmenekülnek, sem Standard-Island miatt nem esik kétségbe. Haza fognak jutni . . . újra felépítik az úszószigetet. Az egyes töredékek még használhatók, s azt nem mondhatja senki, hogy a hajóépítészet e remekét az elemek tették csuffá.

Annyi bizonyos, hogy most egyelőre veszélytől nem kell tartaniok. Mindaz, a mit a cyklon elsülyeszthetett: Milliard-Cyti monumentális épületeivel, szállodáival, házaival, a gépházak, az ágyú-ütegek, szóval a nehéz súlyú építkezések elmerültek. A megmaradt töredékek helyzete kedvezőbb, ime kiemelkedtek a vízből, a hullámok nem csapkodnak többé felületükre. Kissé szabadabban vehetnek lélekzetet, a helyzet javult, s mert elmerüléstől egyelőre nem kell félniök, a hajótöröttek kedélye is kissé földerül. Nyugalom szállja meg őket. Csak az asszonynép meg a gyermekek félelmét nem tudja legyőzni a józan belátás.

Ugyan mi történt Dorémus Athanázzal? Mindjárt a katasztrófa kezdetén egy sziget-töredékre menekült az illem- és táncztanár öreg szolgálójával. Egy áram oda hajtotta őket, hol az a nagyobb darab úszott, melyen a kvartett tagjai is voltak. Felvették őket is oda.

Simcoë tengernagyot buzgón támogatják hűséges emberei, ő maga pedig olybá tekinti a helyzetet, mintha valamely hajótörést szenvedett hajónak a kapitánya volna, semmit el nem mulaszt, a mivel a helyzeten segíthet. Mindenek előtt azon gondolkozik: vajjon nem lehetne-e a szigetroncsokat egymással valamely módon összekapcsolni. Ha ez lehetetlenség, akkor talán a közlekedést kellene a töredékek között létesíteni. A balparti kikötőben épen maradt néhány csolnak, nos hát érintkezhetnek az egymástól elszakadt hajótöröttek. Ha emberei sorjába járják, megtudhatják, hogy hol mennyi élelmiszer és ivóvíz van még készletben.

Hátha esetleg azt is meghatározhatnák, hogy a Csendes-tengernek mely részén tévelyegnek ez idő szerint?

Nem. Hiányzanak a nap magasságának megmérésére a kellő eszközök, senki sem tudhatja, hogy a sziget-roncsokat sziget vagy szárazföld irányába viszi-e a tengeráram. Délelőtt kilencz óra tájban Simcoë tengernagy két tisztjével egy csolnakba száll. Rendre járják a hajóroncsokat, tudakozódnak, s a következő eredményt konstatálják:

A balparti kikötő szűrőkészüléke elromlott, az egyik víztartóban mindazonáltal van két hétre való ivóvíz, ha nagyon takarékoskodnak vele. Ugyanennyi ideig eltart az élelmi szerek készlete is.

Így tehát föltétlenül szükséges, hogy két hét alatt a Csendes-óczeán valamely szigetére eljussanak.

A helyzet egyelőre megnyugtató. Sajnos, azt is megtudják, hogy az éjjeli orkán néhány száz ember életébe került. A Tankerdon- és Coverley-családok kétségbeesését szó ki nem mondhatja, toll le nem írhatja. Sem Waltert, sem Dyt nem találták meg egyik hajótöredéken sem. A katasztrófa pillanatában Walter eszméletén kívül levő jegyesét a jobbparti kikötő felé vitte; és Standard-Islandnak ezt a részét sehol sem látják a Csendes-oczeán hullámain . . .

Délután a szél lassankint szünik, a hullámok nem háborognak, s a szigetroncsok nyugodtan úsznak tovább a tenger hátán. Simcoë élelmi szert és ivóvizet küld mindenüvé, s így éhség vagy szomjúság miatt nem fenyegeti veszély a hajótörötteket.

A szigetroncsok között mind könnyebbé és gyorsabbá válik a közlekedés. A vonzó erő törvénye szerint mind közelebb verődnek egymáshoz a sziget töredékei. A bizalmat és reménységet el nem vesztő Munbar Callistus jó jelnek tekintette ezt, s már-már bizakodott abban, hogy a Csendes-oczeán gyöngye újra összeforrad.

Koromsötét éj szakad alá . . . Hol van az az idő, mikor Milliard-Cyti utczáit, a kereskedőnegyedet, a park gyepszőnyegét villamos fény árasztotta el, s az aluminium-holdak nappallá varázsolták Standard-Islandon az éjjelt? . . .

A vak sötétségben itt is, ott is összeütköztek a szigetroncsok, no de ezt nem akadályozhatták meg, nem voltak nagyon hevesek, kárt sem okoztak.

Napfelkeltekor újra látták, hogy az egyes töredékek még közelebb kerültek egymáshoz, nyugodtan tovább úsztak a tenger síkján, összeütközéstől félni nem lehetett. Nehány evezőcsapás egyiktől a másikhoz hajtotta a csolnakokat. Simcoë tengernagy könnyen intézkedhetik az élelmi szerek és ivóiz kiosztásának szabályozásában. Végre is ez a főfeladat, a hajótörötteket belátják és szó nélkül alkalmazkodnak a rendeletekhez.

Határozottan szerencséje a hajótörötteknek, hogy a tenger egészen lecsendesült. Legfeljebb az a sajnálatos, hogy a délkeleti szél is elállott, mert ez csak fokozta volna a tengeráramot, mely az ausztráliai szigetcsoportok felé hajtotta a sziget-roncsokat.

Simcoë tengernagy úgy állítja fel az őr-szemeket, hogy a szemhatárt köröskörül megfigyelhessék.

Simcoë tengernagynak délután két óra tájban jelenti az egyik őrszem:

«Éjszakkelet felől egy mozgó pont látható, nem vehetni ki hajótörzset, de kétségtelen, hogy Standard-Island irányában egy hajó közeledik.»

Ez a hír roppant izgatottságot szül. A malecarliai király, Simcoë tengernagy, a tisztek és mérnökök mind arra az oldalra sietnek, a honnan a közeledő hajót észrevették. Elhatározzák, hogy bármi úton-módon zászlót vonnak fel, s a megmaradt fegyverekkel vészlövéseket adnak, hogy a hajót Standard-Islandra figyelmessé tegyék. Ha pedig előbb beáll az éj, hogysem az adott jeleket azok észrevehetnék, a szigetroncsok egyikén tüzet gyújtanak. Az bizonyára feltűnik majd az éj sötétjében.

Nem kellett estig várniok. Az a mozgó tömeg szemmel láthatólag közeledett. füst gomolyog felette, s épen Standard-Island felé tart.

Folyton szemmel tartják. A hajó törzséből nagyon kis rész emelkedik ki a vizből, árboczai és vitorlái sincsenek.

— Kedves barátaim! — kiált fel Simcoë tengernagy, — én már bizonyosan tudom, hogy mi légyen az, nem egyéb, mint Standard-Islandnak egyik elszakadt része, még pedig a jobbparti fele. Somwah bizonyára módját ejtette annak, hogy a gépet működésbe hozza, imhol felénk tartanak.

Csaknem őrületes örömriadallal fogadják ezeket a szavakat. Most már szentül hiszik, hogy biztos a menekvés. Úgy tünik fel a dolog, mintha ezzel a darabbal újra visszatérne az élet Standard-Islandba.

Simcoë tengernagynak igaza volt. A katasztrófa pillanatában a jobbparti rész elszakadt Standard-Islandtól, s egy ellenáram éjszakkelet felé sodorta. Napfelkeltével Somwah révkapitány kijavíttatta sebtében a csekély sérüléseket szenvedő gépet, s elindult, hogy a szerencsétlenség színhelyére visszatérjen. Nehány száz menekülő volt a hajóroncs fedélzetén.

Három órával utóbb a jobbparti rész már alig van egy kabelnyire a Standard-Island roncsaitól. Örömriongással, lelkesült kiáltásokkal fogadják. Tankerdon Walter és Coverley Dy karonfogva állanak a fedélzeten, . . . ide menekültek volt a katasztrófa alkalmával . . .

Most már biztos remény éledett a szerencsétlenekben, hogy meg fognak menekülni. Élelmi szer, viz elegendő volt a megérkezőknél. A raktárhelyiségekben sok a fűtőanyag, a gépek üzemben tartása miatt sem kell tehát aggódniok. A csavargózós még jó ideig nem mondja fel a szolgálatot. Az öt millió lóerő bizonyára segíti őket annyira, hogy valamelyik közelben eső szárazföldig eljussanak. Az egyik hajótiszt úgy véli, hogy New-Seelandba jutnak.

Csupán az ejti őket gondolkozóba, hogy miképen helyezhetik el a sok ezer menekültet a jobbparti részen, mely mindössze nem nagyobb hat-hétezer négyszög méternél. Vajjon nem kellene-e mintegy ötven mérföldnyire előre meneszteni, hogy segítséget hozzon a többieknek?

— Okosabban segíthetünk magunkon, — mondja a malecarliai király, — a két ágyúüteg, s a jobbparti rész gépei könnyen segíthetnek rajtunk, Standard-Island minden menekültjét tovább szállíthatják. Ha ezt a hármat összekötjük egymás végtében, hozzájuk csatoljuk a többi roncsokat, mint egy teherhajó uszályait, akkor az ötmillió lóerejű jobbparti rész elvontat mindnyájunkat New-Seelandba.

Ez a tanács pompás, megvalósítható, s legtöbb biztosítékkal kecsegtet arra nézve, hogy czélhoz juttassa a hajótörötteket. Olyan bizalom szállotta meg a lakosság kebelét, mintha már a biztos révbe jutottak volna.

A nap hátralevő részét arra fordították, hogy a raktárakból elővonszolt nehéz vaslánczokkal az egyes roncsokat összekapcsolták. Simcoë tengernagy úgy vélekedett, hogy ez az uszályos hajó huszonnégy óra alatt mintegy nyolcz-tiz mérföldet tehet meg. Ha tehát a tengeráram is kedvező lesz, öt nap alatt megtehetik az ötven mérföldnyi útat, mely őket New-Seelandtól elválasztja. Élelmiszer dolgában addig meg nem szorulnak. Előre nem látható akadályokat és balesetet tekintetbe véve, tovább is a legnagyobb takarékosság mellett maradtak. Miután mindent elvégeztek, este hét óra felé a csavargózós élére állott az uszályoknak, s a gép működésbe jött, lassan elindultak.

Másnap hajnalhasadtakor az őrszemek Standard-Island apró töredékei közül egyetlen egyet sem láttak már a tengeren ide-oda úszkálni.

Április 4-ikétől 8-dikáig nem történt semmi különös dolog. A időjárás kedvező, a párázat csekély, szerencsésen haladnak előre.

Április 9-dikén reggel 8 óra tájban jelentik az őrszemek, hogy szárazföldet pillantottak meg.

Rendre partra szállították őket.

holmi magas fekvésű földet, mert már nagy távolságból is láthatni.

Afelől sem lehet kétség, hogy minő föld, mert az épségben maradt mérő-eszközök és térképek segítségével megállapítják.

Ika-Na-Mahi hegyfoka az, New-Seeland nagy éjszaki szigetéé.

Még egy nap és egy éj telik el, s április 10-én reggel az uszályvezető propeller egy kabelnyi távolságra Ravaraki-öbölből horgonyt vet.

Milyen boldogság, s a biztonságnak minő jól eső érzése töltötte el a hajótörötteket midőn végre nem mű-, hanem igazi földet éreztek a talpuk alatt! És mégis, elgondolták, milyen sokáig fenmaradt volna az a szilárd hatalmas úszó sziget, ha a tenger viharánál, orkánoknál rombolóbb emberi szenvedély kora pusztulásra nem juttatta volna! . . .

A new-seelandiak nagyon szívesen fogadták a hajótörötteket, s nyomban gondoskodtak mindenről, a mire szükségük volt.

Mihelyt Aucklandba, Ika-Na-Mawi fővárosába érkeztek, végre valahára egybekelt Tankerdon Walter Coverley Dyval, még pedig a körülményekhez képest nagy ünnepiességgel. Meg kell jegyeznünk, hogy a kvartett tagjai ezzel az alkalommal gyönyörködtették utóljára a milliomosokat művészetökkel.

A Tankerdonok, Coverleyk és a többi milliomosok sietősen vissza igyekeznek Amerikába, hol bizonyára nem kell vetélkedniök, hogy melyik legyen az úszó sziget kormányzója.

Ugyancsak ez a szándéka Simcoë tengernagynak, Stewart ezredesnek és tisztjeiknek, az observatorium hivatalnokainak, sőt Munbar Callistusnak is, a ki a maga részéről szentül hiszi, hogy újabb mű-szigetet fognak ma-holnap csinálni.

A malecarliai király és felesége őszintén bevallják, hogy fáj nekik Standard-Island pusztulása, mert úgy remélték, hogy életök végéig ott fognak csendben éldegélni. Reméljük, hogy a trónvesztett pár talál valahol egy darabka földet, hol politikai villongásoktól menten tölti el hátralevő napjait.

És a kvartett-társaság?

Nos hát a kvartett tagjainak sincs oka megbánni, — már mondjon Zorn Sebestyén akármit — bizony nincs oka megbánni, hogy Munbar Callistus őket akaratjuk ellenére Standard-Islandba hozta. Csúnya hálátlanság volna tőlük, ha Munbar Callistusra haragudnának a miatt.

Múlt év május 25-dikétől ez év április 10-éig nem is egészen tizenegy hónap telt el; ez alatt ők pompásan, gondtalanul éltek A tiszteletdíj mind a négy részletét pontosan megkapták. A pénz háromnegyed része ott van a san-franciscói és newyorki bankokban, nyugtatvány ellenében bármikor megkapják. . . .

A menyegző után Zorn Sebestyén, Yvernes, Frascolin és Pinchinat elbúcsúznak barátaiktól, — természetesen Dorémus Athanáztól is, s útra kelnek San Diego felé.

Május 3-dikán megérkeznek Dél-Californiа székvárosába, s ott első dolguk, hogy a lapokban közhírré teszik, hogy miért nem tarthatták meg igéretüket, melyet ezelőtt egy évvel tettek a hangversenyre vonatkozólag. Őszinte sajnálatuknak adtak kifejezést, hogy olyan sokáig megvárakoztatták az érdemes közönséget.

— Uraim, húsz esztendeig is elvártunk volna önökre!

Ezt a feleletet adta nekik a san-diegói zene-estélyek szeretetre méltó igazgatója.

Képzelhetni-e ennél hizelgőbb és kedvesebb elismerést? Ilyen udvariasságért az lehetett csak az egyetlen hálás köszönet, hogy a régóta hirdetett hangversenyt most igazán megtartsák,

Az ép oly számos, mint tüzes lelkesedésü közönség előtt a hajótörött Standard-Islandról megmenekült művészek Mozart F-dur kvartettjét, op. 9. játszották, s olyan viharos tetszést arattak, mint még soha eddigelé.

Igy végződik a világ kilenczedik csodájának, a Csendes-oczeán páratlan gyöngyének története. Azt szokták mondani: ha jó a vége valaminek, jó az egész; vajjon Standard-Islandra vonatkozólag nem volna-e helyesebb így mondani: ha a vége rosz, rosz az egész? De vajjon vége van-e valóban? . . . Nem, előbb-utóbb új Standard-Island keletkezik . . . Legalább Munbar Callistusnak ez a szent meggyőződése.

És mégis — minduntalan ezt hangoztatjuk — vajjon nem istenkisértés-e szigetet építeni, mely tetszése szerint járja a végtelen tengert? Vajjon a szelek és hullámok felett uralkodni nem tudó embernek szabad-e a világ alkotójával versenyre szállani?

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Szerkeszti

GYULAI PÁL.

Legujabban megjelent füzetek:

373. szám **A férfiak forradalma.** Regény. Irta *Besant* Walter. Angolból fordította Hegedüs Pál 60 kr.
374. « **Szegény Pillicoddy.** Bohózat egy felvonásban. Irta *Morton* M. J. Angolból fordította Mihály József 20 kr.
375. « **A nevelőnő.** Regény. Irta *Chabot* Andrieu. Francziából fordította Ereky Alfonz 60 kr.
376. « **Pry Pál megházasodott.** Irta *Mathews K.* Bohózat egy felvonásban. Angolból fordította Mihály József 20 kr.
377. « **A magyarság az Árpádok korában.** Irta *Lánczy* Gyula. Történeti tanulmány. Függelékül: Történet irodalmi széljegyzet a Sylvester-Bulla eredetének kérdéséhez 20 kr.
378—379 **Esmond Henrik.** Anna királynő ő felsége ezredesének önéletrajza. Regény. Irta *Thackeray* M. W. Angolból fordították Szász Károly és Szász Béla, második kiadás. Két kötet. 1 frt 20 kr.
380. « **Johnson Sámuel.** Irta *Macaulay* T. B. Angolból fordította Aszalay Gyula. 10 kr.
381 « **Madár-távlatból.** Irta *Szász* Károly. 20 kr.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A FÖLD ÉS NÉPEI

népszerű földrajzi és népismei kézikönyv.

IRTA GYÖRGY ALADÁR.

Második ujból irt kiadás.

I. KÖTET:

AMERIKA.

14 szines melléklettel, 5 térképpel, 17 egész lapnyi rajzmelléklettel és 219 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

II. KÖTET:

AFRIKA.

12 szines melléklettel, 2 térképpel, 29 egész lapnyi rajzmelléklettel és 191 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Szépirodalmi könyvtár.

Legujabban megjelent kötetek

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 frt.

Melyik erősebb?

Eredeti regény.

Irta

Ifj. ÁBRÁNYI KORNÉL.

AZ ATYAFIAK

REGÉNY.

Irta

CSIKY GERGELY.

TENGERI ÉS TENGERPARTI TÖRTÉNETEK.

Irta

DRACHMANN HOLGER.

Dánból fordította

Dr. BAJÁN MIKSA.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ELSŐ KÖNYVEM.

Hazafias és egyéb költemények.

Irta

LAMPÉRTH GÉZA

Beöthy Zsolt előszavával.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

Magyar királyi államvasutak.

PÁLYÁZAT.

A magy. kir. államvasutak Kis-Kapus állomásán berendezett pályavendéglői üzlet 1898. évi január hó 1-től számitandó 3 évre bérbe adandó lévén, annak bérbe adása iránt ezennel pályázat nyittatik. Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik a nevezett állo más vendéglőt bérbe venni óhajtják, hogy szabályszerüen bélyegzett és az eddigi müködésüket igazoló bizonyitványokkal felszerelt ajánlatukat legkésőbb f. évi julius hó 1-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége általános osztályához (titkárság) czimezve, benyujtani, vagy beküldeni sziveskedjenek. Az ajánlatok külön lepecsételt boritékban küldendők be, és a boriték következő megjegyzéssel látandó el: «Ajánlat a kiskapusi állomási vendéglő bérletére». Az ajánlattevő köteles a kolozsvári üzletvezetőség gyüjtő pénztáránál f. évi julius hó 1-ig bánatpénzképpen 300 frt szóval háromszáz frtot készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, vagy oda posta utján *külön boritékban* beküldeni, mivel különben az ajánlat figyelembe vételnei nem fog. Az üzletvezetőség fentartja magának a jogot, hogy az ajánlattevők közül tekintet nélkül a felajánlott összeg magasságára szabadon választhasson. A vendéglő bérlétére vonatkozó feltételek a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőség III. osztályában tudhatók meg. Végül megjegyeztetik, hogy a vendéglői üzlet gyakorlásához szükséges helyiségeken kivül a vendéglős mellékhelyiségekkel kiegészitett magán lakást is nyer.

Kolozsvár, 1897. junius hó.

Az üzletvezetőség.

HIRDETMÉNY.

A hatvan-salgótarjáni második vágány épitése közelebb végrehajtásra kerül. Vállalkozók kik a földmunkáknak és mütárgyaknak egységárak alapján való létesitésére pályázni óhajtanak: ezennel figyelmeztetnek, hogy a tervek a magy. kir. államvasutak Budapest-jobbparti üzletvezetőség pályafentartási és épitési osztályában (Külső Kerepesi-ut) a hivatalos órák alatt megtekinthetők és ugyanott a kiadásra vonatkozó feltételek is megtudhatók.

Budapesten, 1897 évi junius hóban.

Az üzletvezetőség.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

Uj olcsó kiadás 94—95. füzet,

KLÁRA ÉS KLÁRI.

Második kiadás.

Ára füzve 1 frt. *Ára füzve 1 frt.*

96., 97., 98. füzet.

VÁRT LEÁNY VÁRAT NYER

Második kiadás.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

99—100 füzet.

A MI KÉSIK NEM MULIK.

REGÉNY.

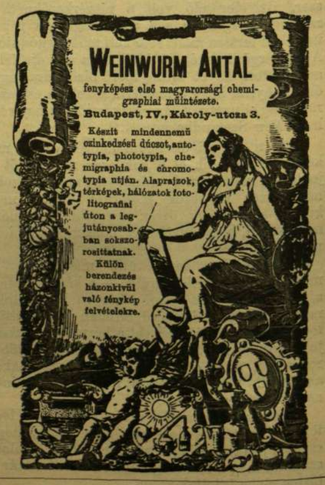
Második kiadás.

Ára füzve 1 frt.

Hirdetések felvétetnek

a „Vasárnapi Ujság" kiadó-hivatalában

Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. sz.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

(Itt *Tukoray* már vérszemet kapott és erőteljesen kiabált.)

Polgártársak! Mi adja meg nekem a jogot, hogy e szent lobogó alatt önök elé merek állni és az önök szavazatát kérni?

Az, hogy magam is a szamárkergető oroszlánok véréből származom. (Halljuk!) El kell mondanom, hadd tudja a nép, kivel van dolga. (Helyes, úgy ván, halljuk!)

Apám végig küzdötte a szabadságharczot. Elsők közt volt Budavár ormán. (Éljen!) Az utolsók közt volt, a ki Világosnál a fegyvert letette. (Éljen, éljen!) Nem él már, uraim, meghalt. Százszor kereste a halált a csatatéren, de a halál kikerülte őt, hogy aztán később aljas módon, a vesztőhelyen terítse le. (Mozgás, meghatottság.) Apám sokáig bujdosott, s csak évek mulva tért vissza hazájába. De még akkor a nép rabigában görnyedt, s ő tüstént azok közé a jelesek közé állt, a kik a nemzetet fel akarták szabaditani. Ez volt az Almássy-féle összeesküvés. Elfogták és Kufstein várába hurczolták...

(*Sáska* ekkor odahajolt Tukoray-hoz és a fülébe sugta: «Te, az úszással való menekülést hagyd ki, mert itt sokan tudják, hogy Kufstein vidékén nincs tenger.»)

...De a börtönben is folyton nemzete sorsán tépelődött. Elannyira, hogy elhatározta, hogy megszökik. Meg is tette... (itt *Tukoray* a szeméhez nyult, mintha egy könnyet morzsolna szét), de elfogták, (tört hangon), katonai biróság elé állitották és agyonlőtték. (Nagy mozgás és meghatottság.)

— Fiam! Fiam! — sikoltott egy hang a zúgáson keresztül. Mindenki oda tekintett. Egy fehér szakállú öreg ember, kitárt reszkető karokkal, közeledett a dobogó felé.

— Emberek, barátaim, én vagyok Tukoraynak az apja. Becsületes, jámbor életű szabómester Veszprémben. Hallottátok mit hazudott rólam... a tulajdon apjáról...

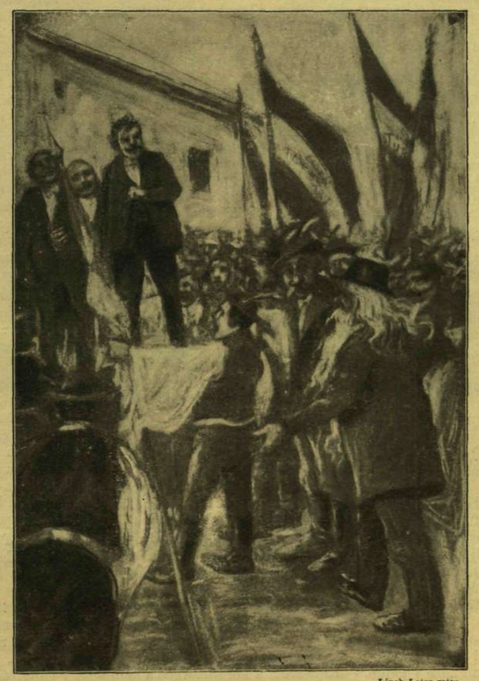
Kétségbeesett jajgatás közt beszélte ezt az öreg. A nép félelmesen zúgni kezdett.

— Hazudik! — kiáltott Tukoray stentori hangon, — ez az ember nekem nem apám.

— Fiam, édes jó gyermekem. Oh, hogy ezt a napot meg kellett érnem... Miket beszél rólam... én semmit se tettem azokból... A hatvanas években jöttünk be Csehországból és akkor még Holupkának hivtak bennünket.

— Hazudik! — üvöltött rekedten Tukoray, — én ezt az embert ma látom először.

— Fiam! Megtagadod az apádat? Jó. Ma látsz először. Emberek, nézzetek ide...

Linek Lajos rajza.

— Fiam! Fiam! — sikoltott egy hang.

És az öreg ledobta a kabátját és felgyürte az ingüjját.

— Ime, ez egy diófalevél-alakú anyajegy. És most nézzétek meg az ő balkarját... ott van ennek a párja. És ő tagadni meri, hogy a fiam. Gazember!

Tukorayt egy pillanat alatt leránották a dobogóról és letépték róla a ruhát.

— Itt van, itt van a karján a diófalevél. Gazember, meg akartál csalni, hazudtál, megtagadtad az apádat. Ki vele! — orditott a nép.

Savó odaugrott és a két legény ököllel védte magát a felháborodott tömeg sürű csapásai ellen.

E pillanatban a csendőrök Kámfor főszolgabiró vezetése alatt feltüzött szuronynyal behatoltak, hőseinket körülvették és kivitték a tomboló tengerből. Baltássy az öreg Tukoray-Holupkát vitte el.

Kámfor azonnal kocsira ültette őket és kivitte az állomásra. Kövek repültek utánuk.

Sápadtan, összetépett ruhával, kalap nélkül érkeztek meg hőseink az állomásra. A csendőrök körülvették az épületet, hogy senki be ne mehessen.

— Azt hiszem, az urak a történtek után el fognak utazni, — szólt udvariasan Kámfor.

— El, — mondá rekedten Savó.

Tukoray egy padra dobta magát és mereven nézett maga elé. Nem látott és nem hallott semmit. Savónak azonban már visszatért a lélekjelenléte. Hidegen igy szólt Kámforhoz:

— Főszolgabiró úr, látja milyen állapotban vagyunk. A dulakodás közben ezek a betyárok mindenünket ellopták. Ha ön gentleman, ellát bennünket pénzzel.

— Mennyit parancsolnak? — kérdé Kámfor, a ki örömében egy vagyont kész lett volna nekik adni.

— Adjon háromszáz forintot.

— Tessék! Azonkivül megváltom a vasúti jegyüket. Ha nem csalódom, Budapestig méltóztatnak?

— Odáig, — felelt Savó és dühében az ajkába harapott.

A három százas azonban csakhamar derült varázsolt Savó szemébe. Ez az övék, ezt nem iszsza el immár senki, ezt nem csalja ki tőlük senki, ezen vehetnek czipőt, kifizethetik otthon a szobát, fiakkerezhetnek az Andrássy-uton, s nem kénytelenek vele a zoltánvári kerület közjólétét emelni.

Savó lelkébe édes nyugalom vonult. Csak ha barátja zilált külsejére, arczára tekintett és valószinüleg még ziláltabb belsejére gondolt, dobbant át lelkén valami kínos érzés. Szegény Ikárus bizony lehullott a mennyországból. Gazság áldozata lett. Ki lehet az a fehér szakállú lökötő, a ki oly jól játszotta az apát? És ki lehet az az agyafurt intrikus, a ki Tukoray anyajegyét oly kitünően felhasználta?

Vonatra ültek. A szomszéd kupéba beült Kámfor egy csendőrrel, hogy, mint mondá, a kerület határáig elkisérje őket. A vonat tova robogott, az est beállt. A vidék lassan-lassan sötétségbe borult. Hőseink kinyitották az ablakot és forró fejüket a hüvös légáramlatba mártogatták, mely lassanként Tukorayt is magához téritette és megnyugtatta.

Sokáig hallgattak, végre Savó megszólalt:

— Egy bizonyos, fiam, az, hogy ekkora szellemi tőkét, mint mi, még sohse vittek bele választási harczba. Ez a mi hadjáratunk egyik karakterisztikus vonása.

— A másik karakterisztikus vonása, — tette hozzá Tukoray, — az, hogy viszont oly csekély anyagi tőkét, mint mi, még szintén sohse vittek bele választási harczba.

— Ez is igaz. Tehát világos, hogy pusztán észszel, furfanggal, csalafintával és ravaszsággal boldogulni nem lehet. Pénz is kell hozzá.

— Ne dicsekedjél, öreg, a furfangunkkal, mert ezen a téren is irtóztatóan lefőztek bennünket. A hiba az volt, hogy nem álltunk erkölcsi alapon.

— Mit értesz ez alatt?

— Azt, hogy törhetetlen meggyőződéssel, szilárd elvekkel, határozott zászló alatt, becsületes szivvel kell a küzdelembe menni, vagy iszonyú pénzzel kirukkolni és becsületesen megfizetni minden voksot. Mi egyiket se tettük.

— Mondasz valamit.

(Vége következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

I. FEJEZET.

Melyben a regény hősét nem mutatjuk be a nyájas olvasónak.

Midőn a «Páris—Földközi-tenger» között közlekedő vonattal a cettei állomásra érkezvén, onnan épen indulóban valának, Lornans Marcel így szólott Taconnat Jeanhoz:

— Mit csinálunk itt, mig a gőzhajó elindul?

— Semmit, — felelé Taconnat Jean.

— A Baedeker szerint, ha ugyan készpénzül vehetjük, Cette csodálatos egy város, bár réginek nem régi, mert csak azóta épült, mióta a kikötőjét a Languedoc-csatorna torkolatánál megcsinálták, ezt pedig XIV. Lajosnak köszönhetik...

— És talán ez volt XIV. Lajosnak hosszú uralkodása alatt a legokosabb cselekedete! — vágott közbe Taconnat Jean. — A nagy király valószinűleg előre sejtette, hogy 1885 április 17-dikén mi szállunk itt partra.

— Ugyan ne bolondozzál mindig, te Jean, gondold meg, hogy Dél-Franczia ország meghallhatja. Azt hiszem, mivelhogy Cetteben leledzünk, nézzük meg Cettet: csatornáit, öblét, tizenkét kilométer hosszú töltését, sétaterét, melyet vízvezetőjének kristálytiszta vize locsolgat...

— Jól laktál már Joanne uti kalauzaiból vett idézeteiddel?

— Szóval olyan város, mely könnyen második Velenczévé nőhette volna ki magát, — folytatá Lornans Marcel törhetetlen nyugalommal...

— S végül is akarva, nem akarva fiók Marseillenek kellett maradnia.

— Úgy van, barátom, vetélytársa lett a büszke provencei városnak, s a második szabad kikötője a Földközi-tengernek; kiviteli czikkei: bor, só, szesz, olaj, vegyi készítmények...

— Behozatali czikke pedig többek között a magadfajta szószátyár, — veté oda Taconnat Jean.

— Azonkívül bőrárúk, La-Plata gyapjú, liszt, déli gyümölcs, tőkehal, fém...

— Elég... elég! — kiáltott fel az ifjú, a ki kézzel-lábbal védekezett a barátja ajkáról ömlő oktató szóáradat ellen.

— Kétszázhetvenháromezer tonna a behozatal, kétszázharminczötezer a kivitel, — folytatá a kegyetlen Lornans Marcel, — nem is értve bele az anchovisk és sardiniák s másféle halneműek besózására épitett raktárak árúit, pedig ez is évenként rámegy tizenkét—tizennégyezer tonnára; a munkások száma kétezer, kétszázezer hordót töltenek meg évenként...

— Oh, hogy kétszázezerszer nyomnának téged is ezekbe a hordókba, édes barátom! Szó, a mi szó, pajtás, de mondd meg őszintén, mi köze lehet ezekhez az ipar és kereskedelmi tevékenység statisztikájához két magunkfajta derék ifjúnak, a kik Oranba igyekeznek azzal a szándékkal, hogy az afrikai hetedik vadászezredhez álljanak be?

— Útközben minden érdekes, még a merőben érdektelen dolog is, — jegyzé meg Lornans Marcel.

— Van-e Cetteben elég vatta, hogy az ember mind a két fülét bedughassa?

— Útközben majd megkérdezzük.

— Az «Argeles» két óra mulva indul, azt hiszem, legbölcsebben cselekednék, ha a hajó fedélzetére sietnénk, — mondja Taconnat Jean.

S ebben talán igaza lehetett. Mert ugyan mit láthat az ember két óra alatt egy olyan városból, mely napról napra gyarapodik? Ifjainknak vagy a tengerpart, a csatorna torkolatánál kezdődő Than-tó felé kellett volna menniök, vagy a Than-tó és a tenger között felmeredő mészhegyeket kellett volna megmászniok, az úgynevezett «Tainte Claire oszlopai»-t, melyeknek lápjához amphitheatrumszerűleg a város simul, s melyet nem sok idő mulva fenyves-ligetté fognak átvarázsolni a cettebeliek. Annyi bizonyos, hogy a turisták helyesen cselekszik, ha két-három napot szentelnek e fontos kikötőhely megtekintésére, mert Dél-Franczia ország tengeri kereskedelmének jelentős kikötője ez, melyet a tengerrel a Canal du Midi, a szárazföldel a Beaucaire-csatorna köt össze, továbbá két vasuti vonal, egyik Bordeaux felé, másik Franczia ország szivébe visz.

Mindazonáltal Lornans Marcel nem folytatja tovább magyarázgatásait, hanem szót fogadott Taconnat Jeannak és utána történtett, hogy a podgyászt virő szolgának ketten mutassák az útat.

A régi öblöt csakhamar elérték.

A vonaton velök együtt érkezett útasok már mind ott voltak. A kikötőben egész csomó bámészkodó verődött össze, a mint ez már szokásos, ha valamely hajó indulóban van. Tekintetbe véve azt, hogy a városnak harminczhatezer a lakója, túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy százan lehettek a kiváncsiak.

Cetteből allandó a hajóközlekedés Algierba, Oranba, Marséillebe, Nizzába, Genuába és Barcellonába. Az útasok legbölcsebben cselekesznek, ha a tengeren való átkelésnél ezt az irányt választják; Spanyolország partjai mellett el a Baleári-szigetek között el, mert ez a legvédettebb vonal. Ez alkalommal mintegy ötven ember szándékozott az «Argeles»-re szállani, mely közepes nagyságú gőzhajó volt, — legfeljebb nyolcz-kilenczszáz tonnás, — kapitányát Bugarachnak hívták, s minden tekintetben biztonságot nyujtott.

Az «Argeles» kürtőjéből fekete füstfelleg gomolygott, indulásra készen állott a régi öbölben a Frontignan-molótól keletre. Északra tőle mindjárt feltünik a háromszög alakú új öböl, melybe a csatorna torkollik. Szemközt pedig a tengerből kiemelkedik a köralakú batteria, mely a kikötőt és a Saint-Louis-molót védi. Ez utóbbi és a Frontignan-moló között könnyű az átkelés a régi öbölbe.

Az utasok a Frontignan-molóról siettek az «Argeles»-re; ez alatt Bugarach kapitány maga intézkedett a feladott podgyászok elhelyezéséről. Már-már zsufolásig megtelt az árúk elhelyezésére szánt hely: kószén, donga, olaj, besózott hal, bor, szóval Cette fontos kiviteli árúi voltak ott felhalmozva.

Két öreg kátrányos kabátú matróz kedélyesen beszélgetett pipaszó mellett, viharedzett ficzkók voltak, bozontos szeműldökük, villogó szemük, vereslő fülük, s csipőjükből ide-oda billegő járásuk volt, mintha a szárazon is éreznék a hajó himbálózását. Ugyancsak tetszhetett a beszédök olyan utasoknak, a kiknek a harmincz-harminczhat óraí tengeri úttól is borsódzott előre a hátuk, mert:

— Pompás időnk van! — mondá az egyik.

— Éjszakkeleti szél, s úgy látszik, nem is változik meg egyhamar, — tevé hozzá a másik.

— A Balearok táján tisztességes hűvös lehet az idő, — szólott egy harmadik oda lépve, s cserép pipájából a markába verte a hamut.

— Ha a szél hátba fogná a hajót, óránként könnyen meg tenné a kilencz mérföldet, — szólott közbe a hajókalauz, elfoglalva helyét a hajón. — Különben, a hol Bugarach a kapitány, ott nincs mitől félnünk. A kedvező szelet a sipkájában hordja, elég, ha leveszi fejéről, s már dagadnak a vitorlák, ott, a hol szükség van rájuk.

A vén tengeri medvék tele voltak bizalommal. Az ám, csakhogy a közmondás szerint: «ha hazudni akarsz, beszélj az időjárásról!»

A mi két ifjunk nem igen törődött ezzel a jó hiszemű jóslással, egyébként sem aggódott a tenger miatt, más eshetőség sem foglalkoztatta elméjét, mely a tengeren való átkelést megakadályozhatná, bezzeg nem igy gondolkoztak a többi utasok, ugyancsak borsózott a hátuk, mikor a hajó fedélzetére tették a lábukat.

Különösen egy család vonta magára figyelmüket.

— Ez a család, úgy látszik, most lép legelőször a Földközi-tengernek meglehetősen ingatag színpadjára — jegyzé meg az egyik ifjú.

A család három tagból állott: apa, anya, fiú. Az apa mintegy ötvenöt éves lehetett, hivatalnokot árult el az arcza, pedig sem az ülő, sem a járó-kelő modern rabszolgák közé nem tartozott, kétfelé választott szakála szürkéllett már, homloka lapos, de annál terjedelmesebb volt a poczakja, s tekintettel czipőjének magas sarkára: öt láb és két hüvelykre nőtt meg, s igy azok közé a a gömbölyű emberek közé tartozott, kiket rövidség okából «dohányzacskók»-nak szoktak nevezni. Erős diagonal-szövetből készült lebernyeges felöltője, s fülig behúzott sipkája volt, egyik markában fényes tokba bujtatott esernyőernyőt, másikban tigrisbőr utánzatú lábtakarót szorongatott, mely szíjak közé volt összegöngyölgetve.

Az anya egynéhány jó centiméterrel szárnyalta túl a férjét. Száraz, sovány asszonyka volt, egyenes, mint a gyertya, sárgás arczú és tekintettel testének hosszúságára, roppant gőgösnek látszott. A haja fekete volt ugyan, de számba vevén azt, hogy az ötvenes éveket taposta már, ez a fekete szin méltán gyanusnak tünhetett fel, hanem a szalag, melylyel átkötötte a homloka felett, no, az hamisítatlan fekete volt. Ajkát összeszorította, ábrázatán pedig helylyelközzel fakóbb foltok mutatkoztak. Tetőtől-talpig barna-gyapjúszövetből készült, világos szürke prémezetű köpenybe volt csavargatva. Egyik kezében aczélszárú kézitáska, másikban, utánzott nyestprém-muff vol.

A fiú lehetett huszonegy éves kamasz, hosszú nyakú, semmit mondó arczú, a korlátolt elmére mutatott. Szőke bajuszpelyhe éppen akkor ütközött, bamba szeme szemüvegre szorult, esetlen mozdulathi azt a gyanút keltették, hogy a kérődzők ama képviselői közé tartozik, a kik azt sem tudják, hogy a kezük meg a lábuk tulajdonképen mire is való, pedig végezte a — táncziskolát. Szóval telivér tökkel ütött volt szegény, kit az algebrai fogalmak szerint, legtalálóbban *minus*-nak lehetne nevezni.

Ez volt a nyárspolgár-család, Mintegy tizenkétezer frank évi jövedelemből éltek — azt is két részről örökölték, s nem is gyarapították, nem is apasztották, soha egy árva garassal sem, Perignanból valók, egy ódon házban laknak a Popiniére-en, mely a Tete-folyó partján huzódik végig. A prefekturában vagy adóhivatalban a következő név alatt idézték meg: Désirandelle asszony, Désirandelle Agathokles úr.

Mikor a tengerpartra, s később az «Argeles» felszálló hidjára érkeztek, megállottak. Tanakodtak: vajjon bemenjenek a hajóra, vagy megvárják az elindulás pillanatát?...

— Désirandelle úr, — dörmögött a feleség, — igen korán jöttünk... de hát te mindig igy szoktál...

— Neked pedig, Désirandelle asszony, mindenre és mindig van valami megjegyzésed, — felelé a férj hasonlatosképen.

Soha ők egyébként nem hívták egymást, mint «úr» és «asszony». Otthon is mások füle hallatára is. Úgy vélték, ez az úrias szokás.

— Előre, szálljunk fel a hajóra! — inditványozá Désirandelle úr.

— Egy órával az elindulás előtt?... Mikor úgy is harmincz álló óráig ülünk rajta, pedig most is úgy hintál jobbra-balra, mint egy parafadugó!

A tenger nyugodt volt ugyan, de az «Argeles» mégis ringatózott, még pedig egy kis áramnak miatta, mely a régi öbölből jött, bár az átjáró előtt ötszáz méter hosszú hullámtörő volt felállítva.

— Ha a tengeri betegség miatt az aggodalom most száll meg bennünket, mikor még a lábunkat sem tettük a hajóra, bizony jobb lett volna, ha rá sem adjuk a fejünket erre az utazásra, — mondá Désirandelle úr.

— Hát azt hiszed, Désirandelle úr, jutott volna nekem csak eszembe is, ha Agathoklesről nem lett volna szó...

— No hát, ha elhatároztuk...

— Azért nem kell előbb felszállanunk, mint szükséges.

— Csakhogy a podgyászunkat is fel kell adnunk, szobáról is kell gondoskodunk, az ebédlő szobában helyről, a mint Dardentor tanácsolta...

— Láthatod, hogy még a te Dardentorod sines itt... — felelé az asszony ingerülten.

Körülnézet a Frontignan-molón, hanem Dardentor urat nem látta sehol.

— Ugyan! — kiáltott fel Désirandella úr, — jól tudod, hogy ez a divat... Az ember legutolsó pillanatban száll fel! Ő is akkor jő majd. A mi Dardentor barátunk rendesen akkor jön, mikor az ember már-már attól fél, hogy lekésik.

— No, és ha ezúttal csakugyan megtörténnék? — mondá az asszony.

— Nem lenne az első eset.

— Miért ment hát el a vendégfogadóból előbb, mint mi?

— Pigorinnal, a bognárral akart beezélni, de megigérte, hogy a hajón találkozunk. Mihelyt ide ér, a fedélzetre siet, s fogadok, hogy nem tarisznyázza el a molón idejét.

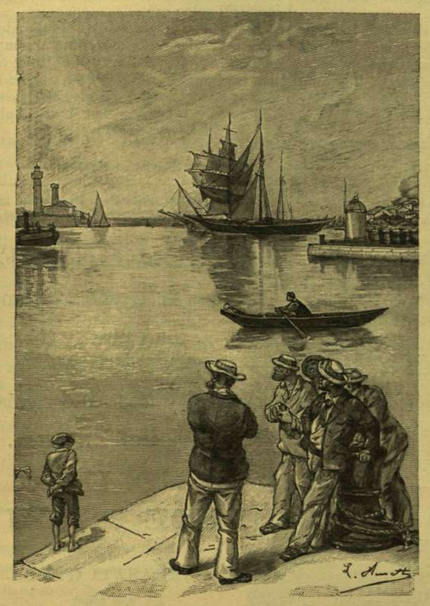
— De hiszen ott sem látom.

— Majd eljön nem sokára, — felelé Désirandelle úr, s rá lépett a hajó hidjára.

— Mi a te véleményed, Agathokles? — kérdé Desirandelle asszony a fiától.

Agathoklesnek nem volt semmi véleménye, mert hát ahhoz gondolkozás szükségeltetik, ő pedig soha sem szokott gondolkodni. Ugyan miért érdeklődött volna a jámbor a tengeri élet iránt? A sürgés-forgás, árúberakodás, az utasok felszállása, a fedélzeten járó-kelők lármája nem bántotta őt. Az sem hozta ki sodából, hogy tengerre száll, idegen világot lát, pedig a korabeli ifjak ilyenkor eltelnek izgató kiváncsisággal. Nem törődött az ő lusta agya semmivel, képzelő ereje nem volt lelkének; látott, a mit látott, s ha nem látta volna, azt sem bánja, kik Oránba készültek. Ez utóbbiak a fedélzetre érve a II-ik osztály felé mentek. A hajó hátsó részében gyülekeztek az I-sö osztályú utasok. A fedélzet, továbbá a társalgó és ebédlő terem, mely elég világos volt, csak ezeknek állott rendelkezésére. A hajó két oldalán sorjában elhelyezett kabinokat üveglencsék világították meg. Az «Argeles» koránsem volt oly pazar kényelemmel berendesve, mint a «Compagnie transatlantique» vagy a «Messageries maritimes» társulatok hajói. A Marseille és Algir között járó hajóknak nagyobb a tonnatartalma, gyorsabban teszik meg az útat, s átalában kényelmesebb a berendezésök. No de ilyen rövid ideig tartó útnál nem kell olyan kényesnek lenni az embernek. A Cette és Oran között közlekedő hajókon az árúszállitási és a menetdij mérsékelt, s igy mindig bőséggel akad teherszállitmánya, valamint utas is.

Ez alkalommal az előrészben lehetett mintegy hatvan utas, ebből következtethetjük, hogy a hátsó részben aligha van 20—30-nál több. Két óra, harmincz percz volt, az egyik matróz

Cette kikötője.

A Sainte-Clair hegy alja.

Mikor az apja azt mondta neki: «Orbán utazunk!» — azt felelte rá: «Ah!» Mikor ugyanezt ismételte az anya, ugyancsak «Ah!» — volt a felelete. S mikor mind a ketten magyarázgatták neki, hogy: «Néhány hétig Eliszan úrnőnek és leányának a vendégei leszünk, kikkel Perpignanban ismerkedtél meg» — harmadszor is elröppent ajkáról az «Ah!» Ez a felkiáltás rendesen vagy örömet, vagy fajdalmat, vagy csodálkozást avagy részvétet szokott kifejezni. Ámde nehéz volna számot adni arról, hogy Agathokles «ah»-ja mit fejezett ki ez érzelmek közül: valószinüleg bambaság semmijét, vagy a bambaságban semmit.

Mikor az anya a felől szerette volna véleményét halani, hogy felszálljanak-e a hajóra, vagy még ne szálljanak fel: Agathokles szó nélkül követte az apját, s igy Désirandelle asszony sem tehetett egyebet.

A mi két ifjunk már elhelyezkedett a fedélzeten. Gyönyörködtek az élénk sürgésben-forgásban, mely a hajón uralkodott. Megfigyelték a felszálló utasokat, s jellemöket találgatták külsejükből. Közeledett az elindulás ideje. Sipolt a gőzhajó, az öblös kémény torkából sürübben gomolygott a füst, a főárbocz vitorláját sárgás füstfelhő takarta el.

Az «Argeles» utasai jobbára francziák voltak; Algirba siettek vissza: katonák a kik ezredükhöz vonultak be, nehány arab és marokkói, a csengetett. Fél óra mulva az «Argeles» bevonja tatköteleit; az nem igen szokott előfordulni a személyszállító gőzhajók elindulásakor, hogy valamelyik utas elkéssék.

Mihelyt a Désirandelle-család felszállott, az étteremhe vezető kettős szárnyú ajtó közelében helyezkedett el.

— Jaj, hogy himbálózik már most is a hajó! — ilyeténkép kiáltott fel Agathoklesnek a mamája.

Az apa a világ kincseért sem válaszolt semmit. Egyetlen és fő gondja csak az volt, hogy kabint keressen három személyre, s ugyancsak három helyett foglaljon le az ebédlőteremben, közel a felszolgáló asztalhoz. Ugyanis ezen a részen kezdik az étekfogók a felszolgálást, s igy módjukban lesz a legizesebb falatokat kiválasztani, s nem kell majd a maradékkal beérniök.

A 19-es számú kabin jutott nekik a hajó jobb oldalán, közel a hajó közepéhez, hol a gép zakatolása igen kellemesen hangzott, már pedig ezt minden emberfiának türelemmel kell végighallgatnia. Egyébiránt a hajó bármely része kellemetlen az olyan utasra nézve, a ki nem tudja a hajó ringatásának bűbáját felfognl.

Minekutána podgyászunkat berakták a kabinba, Désirandelle úr kedves magzatával az ebédlőterembe sietett. Lévén a felszolgáló asztal az ebédlőnek baloldalán, arra felé irányozták lépéseiket, s az asztal végén három terítékre rátették a névjegyeiket.

Egyik utas már ott ült az asztal szegletén; a vendéglős meg a pinczérek sürögtek-forogtak, hogy az öt órai ebédhez megtegyék a szükséges előkészületeket.

Az imént említett útas tehát már elfoglalta helyét, s az asztalkendő csücske közé beszúrta névjegyét az «Argeles» monogrammjával ékeskedő tányéron. Hihetőleg attól tartott, hogy valaki időközben kiszorítja őt helyéről, s igy erősen elhatározá, hogy a hajó elindulásáig meg sem mozdul a helyéről.

Désirandelle úr futólag reá pillantott, s hasonlóképen egy futó pillantásban részesült. A névjegyről pedig sikerült ugyancsak futólag a következő nevet leolvashatni: «Eustach Oriental». Szembe vele három helyet lefoglalt, s visszasietett a fedélzetre.

A hajó elindulásáig még épen tizenkét percz hiányzott, s azok a késedelmeskedő utasok, kik még esetleg a Frontignan-parton vannak, nem sokára meghallják a gőz-síp utolsó füttyét is. Bugarach kapitány átment a hajóhidon. A hajó elővédjén állott a főkormányos s vigyázta, miként oldják meg az «Argeles» tatköteleit.

Désirandelle úrnak nőttön-nőtt a nyugtalansága, s türelmetlenül ismételgette félhalkan:

— S ha épenséggel nem találna jönni!... Hol rekedhetett?

— Mi jutott az eszébe?... Tudhatná, hogy már három az óra!... Elkésik... Agathokles?

— Mi a? — kérdé dünnyögve ifjabb Désirandelle, csodálkozva azon, hogy mi nyugtalanithatja olyan módfelett az ő papáját.

— Nem látod Dardentor urat?

— Hát még nincsen itt?

— Nincs, eddigelé nincs itt... Min tünődöl te?

Agathokles nem tünődött semmin.

Désirandelle úr ide-oda szaladgált a fedélzeten; hol a Fortignan-partra, hol a régi medencze falai felé nézett vizsgálódva, hátha ott bukkan fel Dardentor valamely csolnakban, mely hatalmas evezőcsapásokkal közeledik az «Argeles» felé.

Egy árva lelket sem látott.

— Mit mond Désirandellené asszony! — kiáltott fel kétségbeesetten... — Megöli miatta az aggodalom... Nem titkolhatom el... Ha ez az ördöngős Dardentor öt percz alatt meg nem érkezik, mi fog történni?

Lornans Marcel és Taconnat Jean mulattak a potrohos ember nagy kapkodásán. Annyi bi-

zonyos, hogy az «Argeles» nem sokára felszedi köteleit, s elindul, ha ugyan a kapitány nem engedélyez kegyelemből még egy negyedórai várakozást. Erre azonban nem igen van eset a személyszállító hajókon... Szóval Dardentor úr valószinüleg lekésik.

A hajó kazánjai már reszkettek a nagy gőznyomástól, s a kürtön fehér füstoszlop tört fel; a hajó neki vágódott a part kőpárkányához, összelapítva a közéjük szorult kötél-labdát; a gépmester egyet fordított a csavarrúdon.

Ebben a pillanatban jelent meg Désirandellené a fedélzeten. Szárazabb volt, mint valaha, és sápadtabb a szokottnál. Bizonyára lenn maradt volna kabinjában, s mindvégig ki sem mozdult volna onnan, ha az izgatottság nyugtot hagyott volna neki. Sejtve azt, hogy Dardentor úr még nincs a fedélzeten, összeszedte minden erejét, felment, hogy Bugarach kapitánynál némi várakozást eszközöljön ki.

— Nos?... — kérdé hitestársától.

— Nincs még itt! — hangzék a válasz.

— Dardentor nélkül nem indulhatunk el...

— Igen, de ha...

— Beszéljen Désirandelle úr a kapitánynyal! Látod, hogy milyen gyenge vagyok, nem mászhatok fel hozzá.

Bugarach kapitány mindent lát, hol a hajó elő, hol a hátsó részébe osztja parancsait; úgy látszik, nem valami hozzáférhető ember. Mellette állott a kormányhidon, kezét a kormánykeréken nyugtatva a kormányos, csak a jelre várt, hogy elindítsa a hajót. A lehető legalkalmatlanabb pillanat volt arra nézve, hogy valamit kérjenek tőle. Felesége türelmetlen nógatására mégis felmászott a vaslétrán Désirandelle úr, s a fehér vászonnal behúzott karfába kapaszkodva megállott.

— Kapitány úr!

— Mi tetszik? — felelé meglehetősen nyersen a «kis isten» oly hangon, mely hasonlatos vala a felhők között támadó mennydörgéshez.

— El akarja indítani a hajót?

— Pontban három órakor... egy percz mulva három óra.

— Egyik utitársunk elkésett...

— Elég baj az reá nézve.

— Nem várhatna reá egy kissé?

— Egy pillanatig sem.

— De Dardentor úrról van szó...

Désirandelle úr szentül hitte, hogy mihelyt a kapitány ezt a nevet meghallja, leveszi a sipkáját és meghajtja magát.

— Ki az?... Dardentor!... Nem ismerem.

— Dardentor Clovis úr... a perpignani...

— Hiszem... Ha perpignani Dardentor Clovis úr negyven másodpercz mulva nem lesz a hajón, az «Argeles» Dardentor úr nélkül fog elindulni... Le a kötelekkel!...

Désirandelle úr inkább legurult, mint lejött a létráról, vissza a fedélzetre.

— Elindul tehát?... — kiáltott fel Désirandellené, miközben a harag felgerjedése sápadt arczát egy másodperczre bevonta bíborral.

— A kapitány valóságos szörnyeteg!... Nem hallgat a kérő szóra, el akar indulni.

— Rögtön szálljunk ki!...

— Désirandellené, az nem járja!... A podgyászunk nagyobb része nincs kezünknél...

— Kiszállunk, ha mondom.

— Mindent kifizettem már...

E szóra Désirandellené arcza halotthalványnyá lőn. Három jegy ára Cettetől Oranig... sok...

— Az érdemes hölgy behúzza a körmeit! — jegyzé meg Taconnat Jean.

— E szerint megadja magát! — tevé hozzá Lornans Marcel.

Csakugyan megadta magát, minekutána a szemrehányások egész záporát öntötte ki.

— Oh az a Dardentor!... Igazán javíthatatlan!... Soha sincs ott, a hol lennie kellene!... A helyett, hogy egyenesen a hajóra jött volna velünk... hm, neki még előbb Pignorinnal kell találkoznia... És aztán... mit is csinálunk,... ha ő nincs velünk Oranban?

— Nos hát, bevárjuk őt Elissane asszonynál, — vigasztalá hitves társát Désirandelle úr, — a legközelebbi hajón utánunk jön, akár Marseille felől is.

— Az a Dardentor!... Oh az a Dardentor! — hajtogatá minduntalan a hölgy, kinek sápadtsága a hajó első himbálózására mindinkább fokozódott... — Hiszen, ha nem a fiunk érdeke kívánta volna,... oh ha az ő boldogságáról és jövőjéről volna szó...

A ki ebben a pillanatban Agathoklest látta, ezt a semmit mondó ábrázatú, a semminél is semmibbet mutató fiút, a ki apjának és anyjának testi meg lelki izgatottságát olyan képtelen közönyösséggel nézte: bizony kétségbe vonhatta volna méltán, hogy szüleinek az ő boldogsága és jövője annyira szivökön fekszik.

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

Uj olcsó kiadás 94—95. füzet,

KLÁRA ÉS KLÁRI.

Második kiadás.

Ára füzve 1 frt. *Ára füzve 1 frt.*

96., 97., 98. füzet.

VÁRT LEÁNY VÁRAT NYER

Második kiadás.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

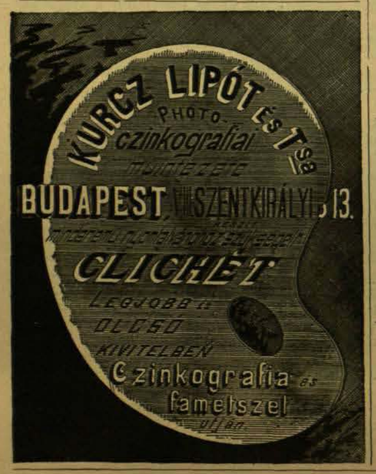
99—100 füzet.

A MI KÉSIK NEM MULIK.

REGÉNY.

Második kiadás.

Ára füzve 1 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Szépirodalmi könyvtár.

Legujabban megjelent kötetek

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 frt.

Melyik erősebb?

Eredeti regény.

Irta

Ifj. ÁBRÁNYI KORNÉL.

AZ ATYAFIAK

REGÉNY.

Irta

CSIKY GERGELY.

TENGERI ÉS TENGERPARTI TÖRTÉNETEK.

Irta

DRACHMANN HOLGER.

Dánból forditotta

Dr. BAJÁN MIKSA.

A katholikus országos autonomiáról.

Irta

CSORBA FERENCZ.

Ára füzve 30 krajczár.

Obstructió és cloture.

Irta

CSORBA FERENCZ.

Ára füzve 20 krajczár.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ELSŐ KÖNYVEM.

Hazafias és egyéb költemények.

Irta

LAMPÉRTH GÉZA

Beöthy Zsolt előszavával.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

MOLIÈRE ÉLETE ÉS MUVEI

Irta

HARASZTI GYULA.

Két kötet.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ára füzve 4 frt 50 kr, vászonkötésben 6 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

POLGÁRHÁBORÚ.

Regény.

Irta RÁKOSI VIKTOR.

(Vége.)

A vonat megállt. Az ajtó kinyilt és Kámfor jelent meg búcsuzni. Tukoray némán meghajolt és elfordult, de Savó leugrott a vonatról, s karon fogta Kámfort.

— Elhágy? — kérdé.

— El, ez a kerület utolsó állomása.

— Mondja csak: még mindig gentleman ön?

— Az vagyok.

— Akkor adjon kölcsön még kétszáz forintot.

— Tessék.

És Kámfor habozás nélkül átadott két százast Savónak.

— Ha szigorúan veszszük, ezzel ön tartozik is nekünk.

— Miért?

— Mert becsületszavamra merném mondani, hogy ezt a mai heczczet ön rendezte.

— Gondolja? — és Kámfor kegyetlen mosolylyal nézett végig Savón.

— Én különben nem firtatom a dolgot, csak azt mondja meg, hogy ki volt az a gazficzkó, a ki az apát játszotta?

— Az Kalotai Ákos drámai jellemszinész volt.

— Jellemtelen gazember, — szisegte fogai közt Savó.

Ezzel a két augur kezet fogott és Savó visszament a kocsiba. A lépcsőről visszafordult, bizonyos páthoszszal megkapta Kámfor tenyerét és megindult hangon szóla:

— Becsülje meg Bellát. Én mondom önnek, becsülje meg.

Kámfor elképedve nézett rá. Savó ártatlan arczczal folytatta:

— Becsülje meg e kedves leányt. Oly tulajdonságai vannak, melyek megérdemlik a becsülést. Én mondom önnek.

A vonat elindult, Kámfor lángvörös arczczal tekintett utána.

— Nesze, tüske a szivedbe, — mormogta Savó elégedett vigyorgással.

A szép holdvilágban mosolyogva terültek el az utolsó falu fehér házai. És a mint barátaink ott álltak a nyitott ablaknál, egyszer csak az éjben egy éles, visító hang elkiáltotta:

— Éljen Tukoray követünk!

Mátyás és Kázmér összenéztek. Mintha a sötét lombu fák alól valami pajkos démon csúfot akarna üzni belőlük. A kezük ökölre szorult... De aztán Tukoray ökle lassanként kiengedett.

— Ez egy hívő, a ki még nem tudja, hogy mindennek vége, összeomlott az egész világ. Isten veled, jó fiú, áldjon meg az ég!

És levéve kalapját, meglobogtatta a kocsi ablakából.

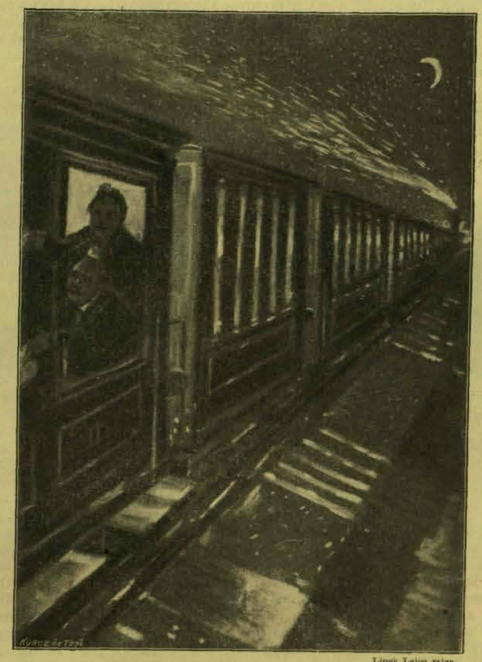
— Isten veled!

— Isten veled, gyönyörnek sok lett volna, — dalolta hozzá Savó.

Egy félóra mulva minden feledve volt és ők mélyen aludtak.

A meglepetés.

A zoltánvári Petőfi-utcza tizenkettedik számú házának udvarra szolgáló pinczeablakából, ezen mozgalmas vasárnapon, este nyolcz órakor bömbölés hangzott ki. Egy oda sietö cseléd nagy meglepetésére Bánkay szerkesztő urat ismerte fel a bömbölőben. Nagy keresésre megtalálta a

Linek Lajos rajza.

Levéve kalapját, meglobogtatta a kocsi ablakából.

pinczekulcsot és kieresztette a szerkesztőt, a ki kabátot vett magára és neki ült a lapot megcsinálni.

Ugyanis sötét lévén, még mindig azt hitte, hogy szombat éjjel van és órája nem lévén, nem sejtette, hogy félkilenczre jár az idő.

Egyszerre az utcza végén nagy orditozás támad. Kinéz. Fáklyák világát pillantja meg. Zeneszót hall. Erről nem is tudott semmit. Bizonyosan fáklyás-zene a jobbpárt jelöltjének.

No, ezt megvárja és még bele szorítja a lapba. A nép arra hömpölyög. Mi az ördög? Tüntetés ő ellene? Hamar bezárta az utczai ajtót. Száz meg száz ember kiáltja: «*Éljen Bánkay István!*» No ez mégis szép, a fáklyás-zenéből neki is jut, a főispán végre elismeri, hogy neki is nagy része van a közhangulat megcsinálásában. Erre nem is számított. Magában azonnal elkezdte csinálni a beszédet, melylyel az üdvözletre felel, éltetvén a főispánt és öcscsét, a jelöltet.

És a tömegből előlép Paczor Ambrus (hát ez is megtért?) és egy beszédet intéz hozzá, melynek hallatára Bánkayval elkezdett forogni a világ.

Paczor, miután egy rakás olyan dolgot mondott Bánkayról, a mit mindenkiről el lehetett mondani, csak Bánkayról nem, fölajánlotta neki a mandátumot.

Paczor lánczait eltépő oroszlánnak nevezte Bánkayt.

Azután azt mondta róla, hogy kitört a koporsóból és eget kér.

Emlitette, hogy a polgároknak kötelessége tömörülni védőpajzs gyanánt azon ember körül, a ki egész jövőjét koczkára tette értük.

A másik gazul elárulta az ügyet, itt van a vérünkből való vér, a ki ismeri bajainkat, vágyainkat, válaszszuk meg őt. (Egetverő éljenzés.)

Bánkay mint a gutaütött bámult rájuk és nem tudott felelni.

E perczben megjelent Sáska.

— Toljatok be hozzá! — mondá a legényeknek.

Ez oly gyorsan megtörtént, hogy a vén sas fejjel előre gurult a szobába. De egyszerre talpon termett.

— Hát felelj, ostoba! Beragadt a szád?

— Nem értem, mit feleljek? — hebegte Bánkay.

— Olvasd fel a mai vezérczikkedet.

— A mai vezérczikkemet?

— No igen, itt van a zsebemben, nesze... Állj ki az ablakba és üvölts, a hogy csak tudsz.

Bánkay kezébe vette a «*Szabadság*»-ot s még jobban megzavarodott. A holnapi szám ma? Egészen készen. Micsoda boszorkányságok történnek itt körülötte?

— Olvasd már, mulya! — kiáltott Sáska és Bánkay szót fogadva, stentori hangon olvasni kezdte:

Sokáig hurczoltam az igát és játszottam a sorsát békén türő rabszolgát, de ember, érző, okos lény vagyok én is, s végre a lelkiismeret szava bennem is megszólalt. (Zajos éljenzés.)

Tudom, hogy elveszítem a kenyeremet, de nem bánom. Az igazságnak Krisztus óta mindig voltak vértanui, hadd tartozzam én is közéjük. (Viharos éljen.)

Üres zsebet, szegénységet, de tiszta kezet és fölemelt fejet hagyhatok unokáimra.

Földönfutó leszek, küzdök puha fészkemből, de a népért hoztam áldozatot, s ez megnyugtat. (Éljen, éljen!)

A mit ez a megyei banda, — ki kell mondanom, ha agyonütnek is, — itt a néppel csinál, az hallatlan.

Nép! Mikor nyilik meg már a szemed!

Ébredj fel, te alvó óriás, itt az idő szállj magadba, mint én, és térj át a balpártra, mert különben gyermekeid hazaárulással fognak vádolni. (Éljen Bánkay!)

Én ismerem, oh nép, a te ellenségeidet, mert vak koromban őket szolgáltam, de most kinyilt a szemem és leleplezem őket.

Hallgassatok reám!

Itt Bánkay kezdte átlátni a fenketlen gazságot, a mi vele történt. Elfehéredett és Sáskához fordult:

— Micsoda nap van ma, bátyám?

— Vasárnap este, ... de folytasd, az Isten áldjon meg!

— Emberek! — üvöltött Bánkay, reszketve a dühtől, — én velem irtóztató gazság történt.

— Úgy van! Halljuk! Micsoda? Le a főispánnal! Ki kell irtani az egész bandát! — harsogta a tömeg.

— Engem leitattak, pinczébe zártak, meg akartak ölni. Ezt érdemeltem én?

— Gazság, alávalóság! Éljen Bánkay! — kiabáltak.

— Én ártatlan és becsületes vagyok!

— Úgy van, úgy van! Vállra vele, ki a piaczra.

A kaput betörték, Bánkayt vállra kapták. Reszketett és csurgott róla a verejték.

— Mit csináljak? — kérdé kétségbeesetten Sáskát.

— Hömpölygj a lavinával, három nap mulva képviselőnk lész.

A zene megszólalt, a zászlók lobogtak, a nép tova vonult Bánkayval a nagy vendéglőbe.

*

Három nap mulva kétszáz szótöbbséggel és pártonkivüli programmal megválasztották, a főispán leköszönt, Sáska pedig hazament a fészkébe és lefeküdt újra az ágyba betegnek.

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Désirandellené végül is kifogyott minden erejéből s nehéz sohajjal csak ezt tudta rebegni:

— Kabinom ... Kabinom! ...

Ebben a pillanatban vonták vissza a hajóra vezető hidat a kikötő felől, a hajó előrésze kissé eltávolodott a faltól, egyet fordult, hogy az átkelés irányába helyezkedjék el. A csavar lassan kezdett működni először hátrafelé, s a régi medencze vizét felborzolta. A gőzsip fületsiketitő hangját hallatta, hogy kitérjenek a hajók, s nyilt legyen előtte az átkelés útja.

Désirandelle úr még egy végső kétségbeesett pillantást vetett azokra az emberekre, kik a parton nézték a hajó elindulását, aztán a Perpignanba vezető úton siklott végig tekintete, a nélkül, hogy a késlekedőt meglátta volna, ... hátha valamelyik csolnakon ... azzal utólérhette volna még az «Argeles»-t.

— Kabinom ... Kabinom! — suttogá elhalóan Désirandellené.

Désirandelle úr részint a boszantó késés, részint hitestársa nyavalygása miatt haragra lobbanva a feleségét is, meg Dardentort is legszivesebben a pokolba szerette volna küldeni. No, de egyelőre nem tehetett okosabbat, mint hogy az asszonyt a kabinba czipelje, bár onnan ki se mozdult volna! Fölemelte a padról, s nagy ügygyel-bajjal a kabinba szállitotta, közben a ruháját gombolta ki, aztán lefektette az ágyba, s jó melegen betakarta, hogy testének félig immár eltünt melege lassan visszatérjen tagjaiba.

E nehéz mütét után újra visszatért Désirandelle úr a fedélzetre s dühösen nézett farkasszemet a régi medencze védgátjával.

A késlekedő nem volt a fedélzeten, s hahogy itt lett volna is, okosabbat nem tehetett volna, mint bünbánóan a mellét verje s bevallja, hogy nagyot vétkezett.

Az «Argeles» megfordult s a tengeri útjáró irányában helyezkedett el. A molóról s a kikötő gátjáról egész rakás bámészkodó nézett az induló hajóra, búcsúzóul kendőket lobogtattak. Aztán kissé balra fordult, hogy kikerüljön egy gœlettet, mely épen akkor érkezett a kikötőbe. Minek utána az átjárón túl voltak, Bugarach kapitány úgy intézte a hajó járását, hogy a hullámtörőktől éjszakra haladjon el, s a Cette-előfokot fél gőzerővel körülhajózta.

II. FEJEZET.

Melyben a nyájas olvasó valósággal megismeri a történet hősét.

— Útban volnánk tehát, — mondá Lornans Marcel, — útban ...

— A bizonytalan felé, — egészité ki Taconnal Jean barátja szavait, — a bizonytalan felé, melyen keresztül kell vergődnie az embernek, hogy valami újat fedezzen fel, mondotta hajdanában Beaudelair.

— A bizonytalan felé, Jean? ... Hát azt hiszed, hogy Franczia országból Afrikába átkelve megtalálod azt a bizonyos «bizonytalan»-t ... Cettetől Oranig ...

— Hiszen, ha csak arról van szó, Marcel, hogy Oranba jussunk, szóval, hogy harminczhat órai útat megtegyünk, akkor nem szólanék semmit. De elvégre is, ki tudhatja előre, hogy hol lyukadunk ki? ...

— Úgy bizony, Jean, főleg ha gőzhajón indul el az ember, a tengeren nem ritkaság néha holmi *szerencsétlenség-féle* ...

— Eh, oda se neki! — viszonzá fitymálva Taconnat Jean. — Tengeri szerencsétlenség, hajóösszeütközés, zátonyra jutás, kazánrobbanás, holmi puszta szigeten húsz évi Robinson-remeteség ... Köszönöm szépen, de nem kérek belőle ... Nem az a «bizonytalan», a mire én gondolok, anélkül, hogy nagyon emészteném magamat miatta, nem egyéb, mint az emberi életben az ismeretlen X. Rendeltetésünk titka, melyet az ó-kor embere Amalthäos kecskéjének az irhájára irottnak tartott, mely megvagyon a sors könyvében jó öreges betükkel, de nincs az a szemüveg, melylyel el lehetne olvasni; az élet urnája, hol az élet sorsjegyei rejtezkednek, melyeket a vakeset keze húz ki ...

— Megállj! Vonjunk gátat szóképeid tengeráradata ellen, különben elfog a tengeri betegség tőlük, — riadt fel megrémülten Lornans Marcel.

— Az a bizonyos titokzatos festmény, melyről a lepel lassan kezd lehullani ...

— Elég ... elég! ... Hűbele Balázs módjára vágtatsz neki. Szállj le a képzelődés vesszőparipájáról ... Ne dobd a ló nyakába a kantárszárat! ...

— No lám, úgy veszem észre, te is kezdesz velem egy követ fújni.

— Igazad van, Jean! Hadd beszéljünk okosan, tekintsük a helyzetet olyannak, a milyen. Elég tisztán láthatjuk a jövőt. Neked is, nekem is ezer-ezer frank van a zsebemben, Cetteből elindultunk Oranba, hogy ott a hetedik afrikai vadászzászlóaljhoz beálljunk, Mindez tiszta, világos és szerfölött egyszerű dolog, semmi köze ehhez a fantasztikus máznak.

— Ki tudja? — jegyzé meg Taconnat Jean, ujjával kérdőjelet rajzolva a levegőben.

Ez a párbeszéd a hajó hátsó részében a két ifju között fejlődött ki, mely eléggé elárulta, hogy minő különböző volt a jellemük. A hálóval bevont korlát mellé ültek a padon, a hajó előrészébe is láthattak, csupán a kormányhid zárta el némileg a kilátást.

Mintegy húsz utas ült részben a padokon, részint az összehajtható tábori székeken. Felettük a hajóköteleken sátorszerüleg kifeszitett vászontető fogta fel a nap égető sugarait.

Az utasok között volt Désirandelle úr is a fiával. Az apa lázas izgatottsággal járt fel s alá a fedélzeten, majd hátra kulcsolta, majd az ég felé emelgette karjait. Majd neki támaszkodott a korlátnak, s belebámult a tengerbe, mintha arra lesett volna, hogy a habot tajtékzó forgatagból egyszer csak kiemelkedik Dardentor fókává változva.

Agathokles tökéletes, higgadt közönyösségét szüleinek több rendbeli izgalma közepett egy pillanatra sem vesztette el.

A több utasok, főleg a tengeri úthoz szokottak, a hajónak hol egyik, hol másik oldalára mentek, csevegtek, szivaroztak, s kézről-kézre adták az «Argeles» távcsövét, hogy az eltünedező partra még egyszer visszatekintsenek, s lássák a Pyrenäek büszke hegycsúcsait, melyek nyugaton már feltünedeztek. Viszont az olyan utasok, a kik a hajó ringatásában nem igen gyönyörködtek, a szögletbe húzódtak, s a világért sem mozdultak volna el biztosnak vélt helyükről. Egy-két nő utazó-plaidekbe burkolózva a hajó közepére, a fedélzet alatt helyezkedett el, arczuk elárulta, hogy hajlandók tőlük kitelhetőleg szembe nézni a tengeri útnak kikerülhetetlen kellemetlenségeivel ... Egy csoportban anyák állottak gyermekeikkel, kedves kép ... bizonyára mindenik szeretett volna közülök legalább ötven órával öregebb lenni.

A hajószolgálók ide-oda jártak a hölgyek között, a matróz-fiúk az urak között, minden pillanatban szolgálatra készen. Az ő segitségükre gyakran van égető szükségük az utasoknak.

Az «Argeles» orvosa újra felvetette, a mint ez már régi szokása volt, hogy vajjon hányan *fognak* résztvenni a két óra mulva tartandó közös ebéden. Azt is egészen bizonyosra vette, hogy a jelentkezőknek legalább 60—70 százaléka aligha kóstolhatja meg a vendéglős konyhájának sültjét-főztjét.

Ez az orvos egyébként olyan volt, mint egy lábra kelt golyó, örökké jó kedvű, szószátyár, s ötvenéves korához képest bámulatosan izgékonymozgékony. Hatalmas gyomra volt, enni-inni pompásan tudott, s a tengeri betegség ellen rengeteg sok receptje volt ... a nélkül, hogy hathatós voltukban csak egy pillanatig is hitt volna. No, de telidestele volt a kövér ember vigasztaló szóval, s páczienseinek a hajón a meggyőződésnek oly ritka hevével beszélt, hogy Neptun tönkre silányitott áldozatai a legsiralmasabb állapotban is megtanultak nevetni.

— Nem olyan nagy dolog az, — szokta mondogatni, — csak arra kell ügyelni, hogy mikor a hajó fölemelkedik, akkor kifelé, mikor alásüllyed, befelé vegyük a lélekzetet. Mihelyt szárazföldre lépünk, vége a komédiának ... még csak akkor érezzük igazán jól magunkat ... Sok betegségnek az elejét veszszük ezzel; szó a mi szó, de egy ilyen átkelés a Földközi tengeren felér egész fürdő-évaddal Vichyben vagy Uriageban.

A két ifjúnak mindjárt feltünt az élénk fürge ember. Brunó volt a neve. Lornans Marcel igy szólott Taconnat Jeanhoz:

— Hisz ez a Brunó doktor jeles egy ember, világ kincseért sem illik rá, hogy «titkos gyilkos» ...

— Az ám, mert olyan betegségben sinylődőkön akar segiteni, a mi egyáltalában nem pusztitja el az embert.

Hát Oriental Eustach úr? ... Nincs a fedélzeten. Talán csak nem történt valami baleset a gyomrával? Vagy a mint a beavatottak szokták mondani, «váltogatja az ingét» ... Vannak olyan boldogtalan utasok is, a kiknek tuczatszámra akadt ilyen ingük, de azt nem tartják az utazótáskában.

Szó sincs róla, hogy Eustach úrnak meggyüljön a baja a gyomrával. Nem volt ő beteg sem a szárazon, sem a vizen, nem is lesz soha. Ott ült most is az asztal «jobbik végé»-n, s onnan vacsora utánig el sem mozdul. Az «első vendég» jogát nincs halandó, a ki tőle elvitathatná.

A fedélzeten levők nem is unhatták volna magukat, mert hiszen ott volt Brunó doktor. Elemében volt, a kötelessége is azt parancsolta, hogy minden utassal személyesen megismerkedjék. Kiváncsian hallgatta, hogy honnan valók, hova igyekeznek; asszony nem lehetett volna kiváncsibb, mint ő; szarkább volt a szarkánál a fecsegésben. Sorra járta az utasokat, szerencsét kivánt nekik, hogy az algiri vonal legjobb, legkényelmesebb, legpompásabb berendezésü gőzhajóján, az «Argeles»-en teszik meg az útat; olyan hajón, melynek «egy Bugarach» a kapitánya és — ezt csak amúgy sejtette hallgatóival — és olyan orvosa, mint Brunó doktor, stb. stb. Az «Argeles»-en nem fog a vihar, keresztül szántja a Földközi-tengert, a nélkül, hogy az orrát csak egy csepp tengervíz is érné, stb. stb. A gyermekeket jól tartotta czukorkával, Hadd egyenek kedvökre a kis bájos angyalkák ... van elég lent a hajóraktárban, stb. stb.

Lornans Marcel és Taconnat Jean mosolyogtak e beszéd hallatára. Jól ismerték a hajóorvosoknak ezt a nem épen szokatlan fajtáját ... eleven «Tengeri és Gyarmat-újság».

— Ah uraim, — kezdé a szót a két ifjú mellé telepedve, — a hajóorvosnak kötelessége, hogy az utasokkal megismerkedjék ... megengedik tehát, hogy ...

— Nagyon szivesen, doktor úr, — felelé Taconnat Jean. — Minthogy megeshetik, hogy keze közé jutunk — s onnan természetesen ki is szabadulunk, — illő, hogy azt a kezet meg is szoritsuk ...

Melegen kezet szoritottak egymással.

— Ha sejtelmem nem csal, — vevé át újra a szót Brunó doktor, — párisiakhoz van szerencsém ...

— Úgy van, — viszonzá Lornans Marcel, — olyan párisiak vagyunk, a kik tényleg Párisból valók ...

— Párisból, ... nagyszerű, — kiáltott fel a doktor, — magából Párisból, nem környékéről, teringettét, talán épen a város középpontjából?

— Nem néztük meg, doktor úr, — felelé Lornans Marcel, — eléggé sajnáljuk, hogy nem.

— Kár, bizony kár! ... Érdemes lett volna a fáradságra.

— Hát Oranban jártak már?

— Még csak álmunkban sem, — felelé Taconnat Jean.

Egy matróz-fiú jött és jelentette, hogy Brunó doktort hivatja Bugarach kapitány. A hajó orvosa még egy rakás udvarias bókot zúdított a két ifjú nyakába, s eltávozott, abbeli reményének adván kifejezést, hogy nem sokára folytatni fogják a megkezdett érdekes beszélgetést.

Ideje, hogy számot adjunk a két ifjúnak kiés milétéről, habár az érdemes Brunó doktor, fájdalom, egész részletességgel nem hallgathatta meg.

Lornans Marcel és Taconnat Jean unokatestvérek voltak. Még pedig anyai ágon; mind a kettőnek anyja Párisban született, s mindvégig ott is élt. Mindkettejőknek korán elhalt az apjuk, vagyoni viszonyaik csak közepesek voltak. Egy iskolába jártak, s minek utána az érettségi vizsgálatot letették: Jean a kereskedelmi akadémián, Marcel a jogi egyetemen iratkozott be. Nagy igényük épenséggel nem volt, mert már születésüknél fogva is a kisebb párisi kereskedővilághoz tartoztak. Úgy nőttek fel, mint édes testvérek, a legőszintébb szeretet és ragaszkodás fűzte őket egymáshoz, s habár élesen előtő ellentét volt a jellemök között, aligha csalatkoznak valaha egymásban.

Lornans Marcel gondolkodni szerető, figyelmes és rendes ifjúvá serdült; az élet komoly gondjaival soha sem számolt le könnyelműen.

Taconnat Jean valóságos pajkos gyermek maradt később is, tele csinynyel és ki-kitörő pajzánsággal. Egy kissé talán inkább szeretett mulatni, mint dolgozni; ha otthon volt, csaknem felforditotta az egész házat jó kedvével. Néha korlátlan volt az ő pajkossága, meg is szomoritotta anyját, de alapjában jó szivű lévén, a bocsánatot is csakhamar ki tudta eszközölni, Egyébként sokkal derekabb fiú volt, hogy sem hibáit neki komolyan felróhatta volna.

Derék, becsületes, nemes szivű fiúk voltak. Anyját mindkettő igazán szerette, s hogy a két anya szeretete már csaknem határos volt a gyöngeséggel: azt tőlük rosz néven nem vehetjük, mert a két fiú ezzel a jósággal nem élt viszsza soha.

Húsz éves korukban szolgálták le az önkéntesi évet Páris közelében egy vadász-zászlóaljnál. A véletlen szerencse úgy akarta, hogy nem csak ugyanahhoz a századhoz, hanem még egy szobába is kerültek. A kaszárnyaélet nem is esett nehezökre. Jó kedvvel, buzgón teljesitették kötelességüket, szemre való katonák voltak, a tisztek dicsérték, pajtásaik szerették őket, s hahogy rászorultak volna anyagilag, akár ott is maradtak volna szivesen. Mint minden jóraváló katonának, bizony nekik is kijutott nehányszor a katonaáristomból, egyébként a tiszti vizsgát letették s fényes bizonyitványnyal hagyták ott egy év mulva a zászlóaljat.

Hazatérve a szülői házba, Lornans Marcel és Taconnat Jean fontolóra vették, hogy immár huszonegy év nyomja a vállukat, s elhatározták, hogy ideje van a komoly munkának. Anyjával egyik is, másik is megbeszélte a dolgot, s beállottak egy tekintélyes kereskedő-czéghez.

Előbb bele akartak tanulni a mesterségbe, aztán tőkéiket befektetvén, társaikká válni az üzlet-tulajdonosnak.

Lornansné és Taconnatné szivesen egyeztek bele, hogy ilyetén módon próbáljanak szeren-

— Mi tetszik?

— Ki tudja? — jegyzé meg Taconnat Jean.

— A banknegyedből, — felelé Taconnat Jean, — s hahogy érdekli a dolog, ime egészen pontosan megmondom: Montmartre-út 133-ik szám, első emelet, jobbra 1-ső ajtó.

— Oh uraim, — mentegetőzik Brunó doktor, — bocsássanak meg, ha kérdéseim ily bizalmas természetűek, de hát a hivatásom, ... az orvosnak mindent kell tudnia, még azt is, a mihez tulajdonképen nincsen semmi köze. Remélem, nem veszik tehát zokon ...

— Világért sem! — nyugtatá őt meg Lornans Marcel.

Ekkor aztán megeredt Brunó doktornak a kelepelője, a nyelve pedig működött teljes erejéből. S ráadásul minő élénk kéz-, fej- és lábmozdulatokkal tudta mindazt szemléletessé tenni, a mit eddigelé a többi utastól megtudott; majd holtra kaczagta magát a Désirandellefamilián, Dardentor úron, a ki cserben hagyta őket; hogy magasztalta az ebédet, mely nagyszerű lesz, s kilátásba helyezte, hogy az «Argeles» holnap reggel a Baleárokhoz érkezik, hol több órai pihenőt tart; a turistáknak módja lesz a sziget szépségében gyönyörködniök; szóval Brunó doktor kéjelgett a beszédnek feneketlen árjában.

Még búcsúzóul ezt a kérdést intézte hozzájuk:

— Bizonyára megnézték az urak Cettet, mielőtt hajóra szállottak volna.

Úgy vélekedtek, hogy *drága* gyermekeik sorsa ezzel lesz a legjobban biztositva. A két anya már-már látta lelki szemeivel, hogy az egyszerű segédekből miként lesznek üzlettársak, holmi szerencsés házasság révén önálló tulajdonosai a nagy czégnek, miként gyarapodik a czég vagyona és jó híre ... s a nagyapák tisztessége új életre ébred az unokákban ... stb., stb. Szóval anyák voltak, s az anyák szeretnek aranyhegyekről álmodozni — főleg, ha gyermekeikről van szó.

Csakhogy ezek a szép álmok, sajna, nem valósultak. Nehány hónappal azután, hogy a zászlóaljtól hazatértek, s épen be akartak lépni a kereskedő-czéghez, egyszerre mind a kettőt nagy és fájdalmas csapás sujtotta.

Párisnak abban a negyedében, a hol ők laktak, valami gonosz ragályos betegség ütött ki, melynek mindkettejök anyja pár hét alatt áldoztul esett.

Iszonyúan lesujtotta ez a csapás a két ifjut. Immár egy maguk állottak az életben. Mintha villám csapott volna le rájok, eleinte nem is akarták hinni, hogy lehetséges.

Hanem a józan ész parancsolta, hogy jövőjükről gondoskodjanak. Egyik is, másik is mintegy százezer frankot örökölt, vagyis az utóbbi években szokatlanul megcsappant kamatláb szerint mintegy 3000—3500 frank évi jövedelmet. Ha valakinek csak ennyi a jövedelme, bizony

nem töltheti henyén a napjait. Erre egyébként nem is gondoltak. Vajjon okos dolog lett volna-e, ha vagyonkájukat valamely üzletbe fektetik, s esetleg nehány év alatt az utolsó garasig kockáztatják? ... Szót fogadjanak-e anyjuknak, s a már előbb meghatározott módon kereskedőkké váljanak? A két anya nem élt már, hogy őket biztassa.

Volt nekik egy barátjuk, a családjuknak is régi ismerőse az afrikai vadászszázlóaljnak egyik nyugalmazott kapitánya, a ki beleelegyedett a dolgukba. Úgy hitták Beauregard. Ez a kapitány azt tanácsolta nekik, hogy helyezzék el vagyonukat vasuti részvényekben, ők maguk pedig lépjenek be a hadseregbe, hiszen önkéntesi évökre úgyis szívesen emlékeznek vissza ... Csakhamar előléptetik őket, s hahogy a saumuri iskolában leteszik a vizsgálatot, hadnagyokká nevezik ki ... szép pálya nyilik meg előttük, számíthatnak előmenetelre ... lesz háromezer frank évi jövedelmök, azon kivül a tiszti gázsi ... szóval Beauregard kapitány szavai szerint a világ irigylésre legméltóbb emberei lesznek ... rangban való emelkedés, érdemkereszt, hirnév ... minden, de minden, mire csak a néhai való afrikai katona büszkén gondolhatott vissza ...

Lornans Marcel és Taconnat Jean hitték is, meg nem is mindazt, a mit öreg kapitány barátjuk a katona-életről mondott; hogy az szívnekléleknek egyaránt tetsző foglalkozás ... nem is csaptak mindjárt kezébe Beauregard kapitánynak, hanem négy szem között jól meghánytákvetették a dolgot: vajjon helyesen cselekszenek-e, ha reá adják fejöket a hadiéletre? vajjon megalapítják-e ott szerencséjöket?

— Nos hát, próbáljuk meg! — inditványozá Taconnat Jean ... — Ki tudja, talán igaza van a deres szakálú vasgyúrónak? ... Elvégre is nem vesztünk sokat azzal, ha megpróbáljuk ... Az orani hetedik vadászszázlóalj őrnagyához ajánló levelet ad nekünk ... útközben megfontoljuk még egyszer a dolgot ... ha az algiri földön leszünk vagy beállunk katonáékhoz vagy kapjuk magunkat és haza jövünk.

— Úgy ám, csakhogy akkor már megtettük a költséget Oranba; — veté közbe bölcsen Lornans Marcel, — kidobtuk hiába a pénzünket. Gondoljuk jól meg, mit teszünk!

— Lánczos adta! Te kanállal etted a bölcseséget! — felelé Taconnat Jean. — Néhány száz frankot kidobunk, igaz, de legalább megismerjük a második Franczia országot ... Lásd ez a szép hasonlat maga is megéri azt a pár garast, Marcel ... No meg ... hátha ...?

— Mit akarsz ezzel a «háthá»-val mondani?

— A hátha — hátha, semmi egyéb. Ezt akarom én is mondani vele.

Lornans Marcel nem okoskodott tovább és reá adta a fejét. Elhatározták, hogy a kapitány ajánló levelével elutaznak Oranba, s jelentkeznek a 7-dik vadászszázlóalj őrnagyánál; vagy jobban mondva, előbb körülnéznek, puhatolóznak, s aztán majd belátásuk szerint cselekesznek. Beauregard kapitány akár a fejét feltette volna egy fületlen gomb ellen, hogy az ő bölcs tanácsa szerint beállanak a vadászokhoz.

Ha időközben okosabb dolgot eszelnek ki a hadi szolgálatnál, akkor egyszerüen nem irják alá a szerződést, hanem hátat fordítanak Oranak és visszatérnek Párisba, s választanak olyan pályát, mire kedvök van. Ha esetleg hiába való lenne is ez az út, Taconnat Jean szerint bevállik rájuk nézve «körút»-nak. Hogy miként értette, azt Lornans Marcel természetesen nem tudta hamarjában felfogni.

— Nos hát úgy értem, — magyarázgatá Jean, — hogy okosan cselekednénk, ha ez alkalmat felhasználva, körülnéznénk kissé.

— Hogy-hogy?

— Menet és jövet más útat választanánk, nem kerül sokkal többe és sokkal kellemesebb. Cetteből Oranba, onnan Algirba, Algirból gőzhajón Marseillebe ...

— Minő gondolat!

— Meghiszem azt, hogy nagyszerü gondolat, Marcelkám; Görögország hét bölcse is megirigyelhetné tőlem.

Lornans Marcel nem vonhatta kétségbe egy olyan gondolatnak a nagyszerü voltát, melyet az ó-kor hét legkiválóbb elméje is megirigyelhetett volna, s igy április 27-dikén a két jó barát felszállott az «Argeles»-re.

Lornans Marcel ez idő szerint huszonhét éves, Taconnat Jean néhány hónappal ifjabb; Marcel közepesnél magasabb termetü, Jean valamivel alacsonyabb, legfeljebb 2—3 centiméter lehetett a különbség; arcza kellemes, alakja sugár. Szemei kissé fátyolozottak, rendkivül szelid kifejezésüek, állát szőke szakál borította, melyet azonban a katonai szabályok szerint hajlandó volt áldozatul ejteni.

Taconnat Jean nem dicsekedhetett olyan külső, formabeli kiválósággal, mint unokabátyja, igy nem is lehetett joga arra, hogy középkori felfogás szerint «daliás lovag»-nak nevezék, hanem a világért sem volt kellemetlen külsejü. Naptól barnult arcza, hatalmas bajusza, élénk szeme, sokat mondó arcza, elegáns mozdulatai voltak; meg lehetett látni egész valóján, hogy tetőtül-talpig jó fiú.

A nyájas olvasó tudja, hogy minő két ifjúval lesz e történet folyamán dolga. Reá adták fejöket olyan útra, mely épen nem tartozik a rendkivüliek közé. Az Oranba igyekvő «Argeles»-nek egyszerü utasai ők, első osztályra szól a jegyök. Kérdés: vajjon válik-e belőlük Oranban II. osztályú gavallérja a 7-dik vadászszázlóaljnak?...

— Majd megválik!... — mondá Taconnat Jean, mint sokat tapasztalt ember bölcsen tudván, hogy az ember életében a véletlennek gyakran kiváló szerep jut.

A huszonöt percz óta útban levő «Argeles» még nem fejtette ki legnagyobb gyorsaságát. A hullámtörő mintegy tengeri mérföldnyi már hátramaradt mögötte, s a hajó épen délnyugat felé akart kanyarodni.

Brunó doktor megint visszakerült a fedélzetre; elővette a távcsövét, s a kikötő felé nézett egy mozgó tárgyra, melyből fekete füst és fehér gőzoszlop szállott fel.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ELSŐ KÖNYVEM.

Hazafias és egyéb költemények.

Irta

LAMPÉRTH GÉZA

Beöthy Zsolt előszavával.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

1897. julius. 247. sz. 1897. julius.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A finn nép és hazája. (I.) — Szilasi Móricztól.
Egy német tudós a socialis kérdésről. (II.) — Ifj. Návay Lajostól.
Gróf Teleki Sándor, Liszt Ferencz és az oroszok. — Szádeczky Lajostól.
A vízi malom. Regény. (VII.) — Elliot György után, angolból. — Váczy Jánostól.
Költemények: Emléklapok I—III. — Lévay Józseftől. — A sápadt. — Heine után, németből. — Vargha Gyulától.
A magyar munkás táplálkozása. — Farkas Jenőtől.
Anakreon szerelmei. Ifj. Reményi Edétől.
Értesitő: Haraszti Gyula: Molière élete és müvei. — d. — Diaconovich C.: Enciclopedia romano. — Réthy Lászlótól. — Vilamovic-Moellendorf: Aischylos Orestie. — e — Bartels Adolf: Die deutsche Dichtung der Gegenwart. — Vollonka Józseftől. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

„EGYETÉRTÉS"

POLITIKAI NAPILAP.

Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő, | 1897. XXXI. évfolyam. | Kossuth Ferencz, főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósításai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hódítások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betüt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósításokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Ily általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudósitások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müfordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak. Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangu publicisták által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, bő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar és mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei tudósításait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 6928

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 „ —
Negyed évre	5 „ —
Egy hóra	1 „ 80

Előfizetések legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A katholikus országos autonomiáról.

Irta

CSORBA FERENCZ.

Ára füzve 30 krajczár.

Obstructió és cloture.

Irta

CSORBA FERENCZ.

Ára füzve 20 krajczár.

Magyar királyi államvasutak.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A m. kir. államvasutak budapest keleti pályaudvarán létesitendő olaj-pincze munkáinak biztositása czéljából ezennel nyilvánosan pályázat hirdettetik, melyre a versenyfeltételek szerint felszerelt és bélyeggel ellátott ajánlatok legkésőbb folyó évi julius 31-én déli 12 óráig a m. kir. államvasutak budapest-jobbparti üzletvezetősége titkárságánál benyujtandók. Később érkező ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni. Bánatpénz fejében legkésőbb f. év julius 30-án délelőtt 11 óráig 650 frt, az az hatszázötven forint készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az alább emlitett üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál lefizetendő. Készpénz után kamat nem követelhető, az értékpapirok pedig a budapesti illetőleg bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett tizennégy napnál nem régibb utolsó napi árfolyam szerinti értékben fogadtatnak el; névértéken felül értékpapirok egyáltalában el nem fogadtatnak. Az ajánlatok boritékai következő felirással látandók el: «Ajánjat a magy. kir. államvasutak Budapest keleti pályaudvar állomáson létesitendő rezidium olaj-pincze munkáira.» A végrehajtandó munkákra vonatkozó versenyfeltételek, szerződési tervek és költségvetések a budapest-jobbparti üzletvezetőségnek épitési és pályafentartási osztályában naponta 9—12 óráig délelőtt betekinthetők.

Budapest 1897 julius hóban.

Az üzletvezetőség.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Aztán egy pillanat müve volt a következő mütétek végrehajtása: néhány másodperczig a mozgó tárgyat nézni, bámulva felkiáltani, a kormányhidon vezető létrán felmászni, Bugarach kapitánynak markába nyomni a távcsövet.

— Kapitány, nézze csak, ott ... — hörgé s a mozgó tárgyra mutatott kezével, mely mindinkább közeledett s mindinkább növekedett.

A kapitány oda nézett a távcsővel.

— Látom, egy gőzbárka — felelé.

— Az, de úgy veszem észre, hogy utól akarja érni hajónkat, — tevé hozzá Brunó doktor.

— Persze, hogy persze ... fütyül is már ...

— Bevárja?

— Nem tudom, megtegyem-e? ... Ugyan mit is akarhat?

— Majd megtudjuk, ha közelebb jön.

— Eh! ... — feleli odavetőleg Bugarach kapitány. Nyilván nem igen akarózik a csolnakot bevárni.

Csakhogy Brunó doktor nem hagyja annyiban a dolgot.

— Hopp! ... megvan, most már tudom ... hátha az a bizonyos útas, a ki az «Argeles»-ről Cetteben lekésett.

— Ahá, az a bizonyos Dardentor úr?...

— S beleült egy csolnakba hamarosan, hogy minket utólérjen.

Valószinüleg ő az, mert a lehető leggyorsabban jön a csolnak s egyenesen a gőzhajónak tart. Minden jel arra mutat, hogy arról a lekésett úri emberről van szó, ki miatt az érdemes Désirandelle család annyira búnak eresztette a fejét.

Bugarach kapitány bölcsen meggondolta a dolgot, s épen nem akart elszalasztani egy első osztályú utast, mikor mindössze nehány perczinyi megállapodás árán juthat hozzá. Egy kicsit erősen káromkodott ugyan, de azért leszólott a gépésznek, hogy fékezze a gépet.

A hajó egy kabelnyire tova siklott még, mind lassabban és lassabban, végre megállott, minthogy azonban oldalról találta érni a tenger árama, a tengeri betegség tüneteit érezni kezdő utasok nagy ijedelmére hatalmasan kezdett a hajó ringatózni.

Ez alatt a gőzerőre berendezett bárka oly veszett gyorsasággal közeledett, hogy néha csaknem egész előrésze kiemelkedett a tajtékzó hullámokból. Már jól reá lehetett ismerni egy férfiura, a ki a kalapjával intett.

Ekkor történt, hogy Désirandelle úr még egyszer megemberelte magát, s felmászott a kormányhid létráján, s kérdezte a kapitány mellett álló Brunó doktortól:

— Kire várunk, kérem?

— Arra a csolnakra ni, — felelé a doktor.

— Mit akar az?

— Valószinüleg egy új utassal ajándékoz meg, meglehet, hogy épen azzal az úrral, a ki lekésett.

— Dardentor úr?

— Az ... az, Dardentor úr, ha úgy hivják.

— Désirandelle úr átvette a távcsövet a doktortól s nagy ügygyel-bajjal sikerült neki a himbálózó hajóról neki feszíteni a csövet a csolnakra.

— Az ... csakugyan ... ő az! kiáltott fel ujjongva.

Aztán sietett, hogy Agathokles mamáját megörvendeztesse a jó hirrel.

A csolnak már csak nehány kábelnyire volt a gőzhajótól, melyet a tenger szörnyen ringatott, nagy kellemetlenségére a gyöngébb természeteknek. A csolnak épen a gőzhajó oldalánál állott meg, midőn Désirandelle úr a feleségétől visszatért; szegény ember most még sápadtabb volt.

Rögtön leeresztettek egy kötélhágcsót a gőzhajó oldalán. Az utas pénzt adott a csolnak tulajdonosának, s úgy látszik, fejedelmi bőkezüséggel fizetett, mert az atyafi ilyeténkép köszönte meg:

— Alázatosan köszönöm, kegyelmes uram!

Nehány másodperczczel utóbb megjelent a fedélzeten Dardentor, s utána jött nagy utazó táskával a szolgája. Megemelintette a kalapját, s udvariasan köszöntgetett jobbra-balra.

Dardentor és szolgája.

Aztán odalépett Désirandelle úrhoz, a ki épen készülődött, hogy elhalmozza szemrehányó szavaival:

— No lám, ... no lám, itt vagyunk mi is, poczakos apuskám! ... — s kedélyesen megveregette Désirandelle úrnak gondosan ápolt poczakját.

III. FEJEZET.

Melyben történetünknek szeretetre méltó hőse kezd előtérbe nyomulni.

Dardentor Clovis úr történetünk kezdete előtt negyvenöt évvel látta meg először a napvilágot az ősrégi Ruscinoban, a Loge-tér 4-ik számú házában; Ruscino pedig hajdanában székvárosa volt Roussillonnak, ma pedig székhelye a keleti Pyrenäeknek a hires nevezetes, tetőtül talpig hazafias Perpignanban.

A Dardentor Clovisok nem is ritkák ebben a derék vidéki városban. Képzeljen el az olvasó egy közép nagyságú széles vállú férfiut, kinek az izomrendszere hatalmasabban ki van fejlődve, mint az idegrendszere. Feje kerek, haja itt-ott már deresedik, legyező alakba nyirt szakálla, élénk csillogású szemei, jókora szája, pompás fogai és biztos fellépése; erkölcsileg és fizikailag egyformán edzett, egy kissé talán bántja az úrhatnámság, de azért nyilt szivü, becsületes, jókedvü ember; gyors az elhatározásban, ügyes a cselekvésben: szóval Dél-Franczia ország szülötte, ha ugyan Dél-Franczia országban elképzelhető olyan egyén, a ki nem Provenceban született, hol egész Dél-Franczia ország összepontosul, úgy szólván egygyé olvad.

Dardentor agglegény volt, s őszintén megvallva, az olyan fajta embert, minő ő vala, el sem képzelhetnők a házas élet igája alatt görnyedezve. Nem mintha nőgyülölő lett volna, — sőt ellenkezőleg, jól érezte magát a nők társaságában, hanem a házasságnak esküdt ellensége volt. Előtte mindvégig talány maradt, hogy testileg és lelkileg ép férfiunak hogy is juthat ideje házasságra gondolni. Házas-élet! ... Hm, hallani sem akart róla, sem a szivbéli hajlandóságból, sem a társadalmi vagy pénzkérdés szempontjából, sem józan megfontolásból vagy egyéb földi okokból kötött házasságról.

Azért, hogy agglegény maradt, nem szabad azt hinnünk, hogy hiába töltötte el eddig életét. Dardentor nem ismerte a henyeséget. Volt legalább két milliója, de azt nem hozományul, nem örökségbe kapta. De nem ám, becsülettel szerezte az utolsó garasig. Részvényese volt számos kereskedői- és ipar-vállalatnak: bőrcserzés, márványcsiszolás, parafadugógyártás, rivesaltesi szőlőmüvelés mind busásan jövedelmeztek neki; hanem ideje és tehetsége javát mégis messze földön jó hirnévnek örvendő kádármühelye gyarapitására fordította.

Igaz ugyan, hogy már negyvenéves korában jól megszedvén magát, visszavonult az üzlettől, pompás évi jövedelmet biztositott magának, de azért korán sem ült reá zsugori módjára a pénzes ládára. Élvezni is akarta és tudta vagyonát, sokfelé járt-kelt, szivesen tartózkodott huzamosabb ideig Párisban. Vas egészsége és olyan páratlan gyomra volt, hogy Dél-Afrika ama hirhedt madara is elbujhatott mellette.

Egész családja egyetlen tagból állott: jó magából. Öseinek messze felvihető családfájának ő volt utolsó hajtása. Sem lefelé, sem felfelé haladó ágon, — még a mellékágakat tekintve is, úgy a huszonhatodik vagy huszonhetedik izig, — nem volt egy árva rokona sem, ha ugyan el nem fogadjuk egyik franczia statisztikusnak abbéli állitását, hogy I. Ferencz király koráig visszafelé haladván a genealogiákban: minden élő franczia rokonságba kerül egymással. No hát effajta rokona hála istennek akadt még elég. Egyébként minden embernek kerek számban százharminczadrillió őse van, ha visszafelé számit Krisztus Urunk születéseig ... ennél sem több, sem kevesebb ...

Különben is Dardentor Clovis ezzel épen nem törődött. Ha nem volt családja, hát nem volt; arra meg ügyet sem vetett, hogy családalapitásról gondoskodjék. Elég az hozzá, hogy felszállott a hajóba, Oranba igyekezik, s kiván-juk neki szivből, hogy friss, jó egészséggel érkezzék meg a nagy algiri tartomány fővárosába.

Hogy pedig az «Argeles» szerencsésen meg fog érkezni oda, annak legfőbb biztositéka épen a derék perpignani jelenléte a hajón. Eddigelé rendesen a Marseilleből vezető utat választotta, mikor Algirba ment, mert tudni való dolog, hogy nagyon szeretett Algirba menni, szörnyen tetszett neki ez a tartomány, — ez alkalommal választá először a cettei vonalat. Mivelhogy ezt a gőzhajót tüntette ki becses ő mivoltának az afrikai partra való szállitásával, méltán elvár-

hatta, hogy friss, jó egészségben juttassa el őt rendeltetési helyére.

Mihelyt az első lépést tevé Dardentor a fedélzeten, nyomba hátra nézett, s így szólott inasához:

— Patrick, a 13-as számú kabint keritsd meg nekem!

— Dardentor úr tudja, hogy táviratilag rendeltük meg, nincs okunk tehát aggódni miatta.

— No jó; akkor hát czipeld le a czók-mókot oda, s foglalj el az ebédlő asztalnál egy alkalmatos terítéket... közel a kapitányhoz, hallod?... Korog már a hasam!

Patrick nem találta elegendőképen illedelmesnek ez utóbbi kifejezést, hajlandó lett volna «gyomor»-ral cserélni fel... fintorgatta fitymálva az arczát, de azért ellépdegélt, hogy teljesitse ura parancsát.

Ugyanebben a pillanatban vette észre az «Argeles» kapitányát, a mint szokott helyét elhagyva, feléje közeledett. Nyomban eléje állott, s kezdé:

— Hallja, kapitány, mondja csak, miért nem san köszönt nekik, mosolyogva emeltek kalapot előtte.

— Pompás ficzkó! — dörmögé Taconnat Jean.

E pillanatban kanyarodott az «Argeles», s az Agdefok irányába tért.

— Oh, kapitány, — vevé át újra a szót Dardentor, — valami igen fontos dolgot szeretnék kérdezni.

— Kérem!

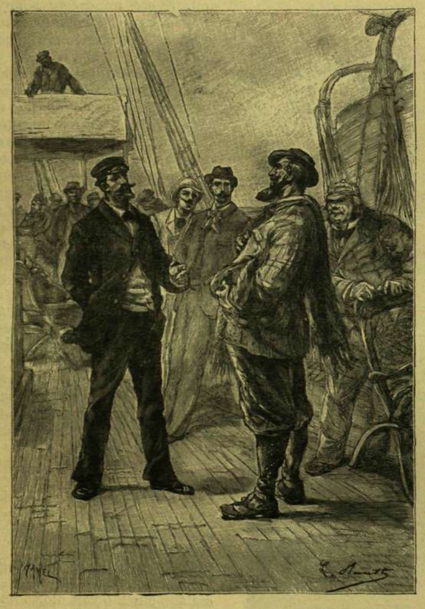
— Hány órakor ebédelünk?

— Ötkor.

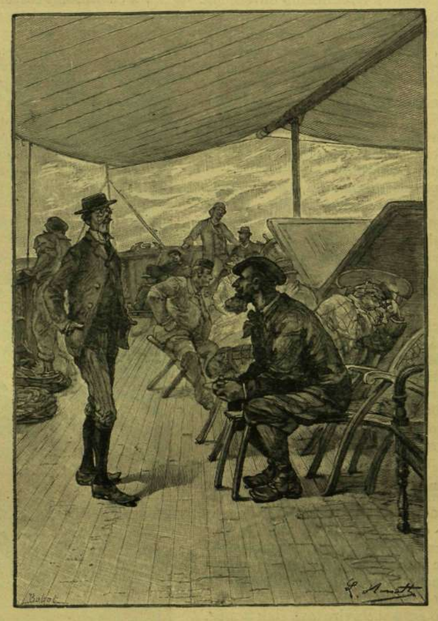
— Tehát negyvenöt percz mulva... Előbb nem... remélem. Később sem.

Dardentor Clovis kecsesen meghajtotta magát, s nézte pompás óráját, mely vastag arany lánczon függött, s mellénye gomblyukához volt erősítve; vala pedig a mellénye finom diagonál szövetből, s ragyogtak rajta hatalmas, fényes fém-gombok.

Szó a mi szó, de ez a perpignani egész mivoltában kellemes külsejű úri embernek látszott; fején féloldalra vágott puha posztó kalapjával, koczkás szövetű Moc-Farlanjában, szijon lógó

— Úgy látszik, a hajónak viszketett a talpa...

Agathokles is oda lépett.

Nekem pedig kóstolgatnom kellett... mindig csak kóstolgatnom. Mire a régi kikötőhöz értem, hát az «Argeles»-t már induló félben látom a kijárat felé... Elvégre is itt vagyok, kár volna vesztegetni a szót tovább... Minek forgatja úgy a szemeit, mint egy mérges hiúz?... Vigyázzon, a hajó is meg talál ijedni, s még jobban himbálózik aztán... Nos, de a felesége...?

— Lefeküdt... kissé...

— Már is?

— Biz úgy, — sohajtá Désirandelle úr reszkető szempillákkal — és én is...

— Kedves öregem, hadd adjak magának egy jó tanácsot!... Ne tátsa többé ilyen erősen ki a száját; csukja be egészen, különben... tudja, az ördög nem alszik.

— Szent Isten! — dadogá Désirandelle úr, — könnyű magának! Haj, ez az átkelés Oranba! sem Désirandellené, sem én nem adtuk volna reá a fejünket, ha Agathoklesként jövője nem kivánná...

Valóban Agathokles jövője tette ezt az útat elkerülhetetlenül szükségessé. Dardentor, mint

várt arra a bizonyos elkésett utasra? Úgy látszik a hajójának viszketett a talpa, hogy olyan hamar meg kellett vakarni a csavarral?

Ezt a mondást épenséggel nem vette a tengerészéletből, no, de nem is volt ő tengerész soha világéletében. Úgy szokta gondolatait kifejezni, a mint hamarosan a nyelvére jött.

— Uraim, — válaszolá Bugarach kapitány, — az indulás óráját pontosan meghatározza a szabályrendelet, attól egy hajszálnyira sem szabad eltérnünk...

— Hiszen a világért sem haragszom, — mondá Dardentor Clovis, s kezét nyujtá a kapitánynak.

— Én sem önre, pedig ön miatt meg kellett szorittatnom a gőzt...

— No hát mi is szoritsunk kezet, — vágott közbe a perpignani.

És olyan hatalmasan megszoritá a kapitány kezét, mint a legmarkosabb kádár, ki a hordókra a vaspántokat szokta rá kalapálni.

— Hanem tudja mit csináltam volna, ha utól nem érem a hajóját?... Algirig meg sem álltam volna... ha pedig arra a bárkára nem találtam volna,... utczu neki, beleugrom a tengerbe... s a hajója után úszom... Az ám, én már ilyen vagyok, kedves Bugarach kapitány!

És csakugyan ilyen volt Dardentor úr. A két ifjú kedvtelve hallgatta ennek az eredeti embernek szavait, s midőn Dardentor úr udvariatávcsövével és vállára vetett plédjével, térdig érő bő-nadrágjával és kamáslijával és kettőstalpú vadász czipőjével.

Im újfent megharsant messze csengő hangja:

— Kapitány, a hajóról ugyan lekéstem, de az ebédnél pontosan ott lesznek ám; ha a hajó szakácsa emberül végzi dolgát, majd meglátja minő kérődzést viszek majd végbe...

Hirtelen megszakadt beszéde fonala, s figyelme egy férfiúra irányult.

Ugyanis Désirandelle úr minek utána hitestársának hirül vitte, hogy Dardentor a fedélzeten van, visszatért.

— Kedves barátom, jó napot! — kiáltott fel Dardentor Clovis.

— Hát Désirandellené ő nagysága?... Hol van a kitünő hölgy?... Hát az Agathoklesek legszebbike?

— Ne aggódjék, Dardentor, — felelé Désirandelle úr, — mi nem késtünk le, s az «Argeles»-nek nem kellett nélkülünk elindulnia.

— Micsoda?... Szemrehányás akar ez lenni, édes...

— Hiszen, a mi azt illeti, bizony reá szolgált! Mennyi aggodalmat okozott nekünk!... Hátha ön nélkül kellett volna Elissannehoz beállítanunk?...

— Hiszen én is eleget káromkodtam, Désirandelle...! Az a Pigorin volt az egész históriában a ludas... Mind megkóstoltatta velem a borait. a Désirandelle-ház régi barátja, naponta ellátogatott a popinière-úti házba egy kis bésique-re vagy piquetre. Látta a fiút születni, ifjúvá serdülni — legalább testileg, mert szellemi serdülésről nem igen lehetett szó. Agathoklest beadták egy lyceumba, ott persze — nem tanult semmit, mert minek is tanult volna; nem érdeklődött a kerek világon semmiért. Az életről az a felséges fogalma támadt, hogy legjobb semmit sem csinálni. Elvégre is a papától és mamától évi tizenkétezer frank jövedelmet fog örökölni, az neki épen elég. Bezzeg a szülőknek sokkal nagyobbra láto álmaik voltak. Ismerték Elissannét, a ki, mielőtt Algirba költözött volna át, Perpignanban lakott. Kereskedő özvegye volt, most mintegy ötven éves lehet, s igen jómódú, mert férje urától nagyon szép vagyont örökölt, s abból él úri módra Algirban. Az özvegynek egyetlen leánya volt, most járt a huszadik évében. Hm, kivánatos egy feleség lenne! — mondogatták a keleti Pyrenäek tájékán, főleg pedig a popiniere-úti házban. Volna-e a világon természetesebb dolog, mint ha Désirandelle Agathoklesnek megszerezné feleségül Elissane Louiset.

Az ám, csakhogy előbb meg kell ismerkedniök, mert gyermek koruk óta nem látták egymást, s valószinű, hogy Louise édes keveset vagy épen semmit sem őrizett meg Agathokles úr kiés mivoltának emlékéből. Minthogy Oran nem

jött Perpignanba, Perpignannak kellett Oranba fáradnia. Ez tette az orani útat szükségessé, ámbátor Désirandellené ő nagysága már most is a kinok kínját szenvedi, ha a tenger egyet-egyet zökkent a hajón, s maga Désirandelle úr is, akár mint bizakodik bátorságában, siralmas sorsnak néz elébe. Az érdemes szülék Dardentor úrra vették a szemöket. Szép földet beutazott már, bizonyára megteszi azt a baráti szivességet, hogy elkiséri őket Oranba. Meglehet, hogy nincs valami túlságos jó véleménynyel a megházasitandó ifjú úrról, no de szerinte a házasulandó fiatal emberek mind egyformán szánandók valának. Ha Agathokles tetszik a leánynak, a többi önként következik... Igaz, Elissane Louise bájos egy teremtés... Szóval, a nyájas olvasó majd meglátja Oranban, hogy hányadán fog állani Agathokles házasságának a dolga.

Most már nem titok előttünk, hogy minő nagy fontosságú ügy szállitá hajóra a perpignani kedves családot apástul, anyástul és magzatostul.

Dardentor Clovis az ebédre várakozva, felment a fedélzetre, ott, hol az első osztályú utasoknak edzettebbjei üldögéltek daczolva a himbálózó hajó kellemetlen következményével. Désirandelle úr szinehagyott ábrázattal követte, s hogy felért, nyomba letelepedett a padra.

Agathokles is oda lépdegélt.

— Hallod-e, fiú, te jobb matériából vagy, mint apád urad! — kezdé a beszélgetést Dardentor. — Neki már minden csontja recseg.

Agathokles csak annyit mondott, hogy neki nem recseg.

— Annál jobb reád nézve, vigyázz, hogy mindvégig megálld a sarat.

Agathoklest nem kellett ilyesmitől félteni, neki nem ártott a tenger. Dardentor Clovis nem tartotta illendőnek, hogy meglátogassa Désirandellené ő nagyságát a kabinjában. A derék hölgy tudta, hogy ő a fedélzeten van, s ennyi elég. Egyébként az ő vigasztaló szavai úgy sem segithettek volna rajta. No meg Dardentor Clovis úr azok közé az utálatos emberek közé tartozott, a kik mindenha örömmel gunyolódtak a tengeri betegségben sinylődőkkel. Mivelhogy rajta nem fogott ki a tenger, el sem tudta képzelni, hogy lehet valaki e betegségnek áldozata. No hiszen az effajta embereket az árbocz hegyére kellene kikötni.

Az «Argeles» épen az Agele-fok magaslatáig érkezett, midőn a hajó előrészében harangoztak. Öt óra volt... ebéd ideje.

Eddigelé nem igen lehetett a hajó dülöngését, ide-oda hánykódását valami tulságosan érezni. Úgy nagyjában az utasok csaknem valamennyien kiállották eddig. A hullámcsapások hátba fogták az «Argeles»-t, s inkább haladását siették elé. Lehetett tehát arra számítani, hogy az ebédnél számosan lesznek.

A férfiak, s mintegy öt-hat hölgy is lassan lement a fedélzetről s az ebédlő ajtaján benyitott. A terített asztalnál ki-ki elfoglalta a helyét.

Oriental Eustache úr már ott ült az asztal végén, és szörnyen türelmetlen volt.

Bugarach kapitány és Brunó doktor hátul a szalonban voltak, soha nem mulasztották el abbéli kötelességőket, hogy a házigazda szerepét játszszák. Dardentor Clovis, a két Désirandelle, — apa és fia, — az asztal felső végén telepedtek le. Lornans Marcel és Taconnat Jean Dardentor mellé ültek, abból a czélból, hogy az érdekes perpignaniakat jobban megfigyelhessék. A többi utas, — lehettek mindössze húszan, — ki ide, ki oda ült az asztal körül, egy rész Oriental Eustach úr közelébe, honnan kényelmesen lehetett előre látni a tálalást.

Dardentor úr nyomban megismerkedett Brunó doktorral, s hahogy két ilyen beszédes ember kerül össze, nyilván lesz mit hallaniok a Bugarach kapitány körül ülőknek.

— Doktor úr, — kezdé a szót Dardentor, — boldog, nagyon boldog vagyok, hogy önnel kezet szoríthatok, még ha tele van is mikróbákkal, mint tisztelt kollégáié...

— Ne féljen Dardentor úr! — vágott vissza ugyancsak tréfásan Brunó doktor, — csak az iménti mostam meg brómos vizzel.

— Eh, mit törődöm én a mikróbákkal és a mikróba-gyilkosaival! — kiáltott fel Dardentor úr. — Kedves Aeskulap, tudja meg, hogy soha életemben nem volt semmi bajom, egy napig, még egy óráig sem... galacsint, pilulát álmomban sem szedtem be!... Engedelmével bátor vagyok még azt is koczáztatni, hogy akár az ön receptje szerint készült orvosságtól is tiszteltettel tartózkodnám!... Hanem azért tisztelem, becsülöm az orvosokat... Derék, jóravaló emberek mind; csak az a hibájuk, hogy az egészségét elrontják embertársaiknak, mihelyt az érverésöket tapogatják, vagy a nyelvöket nézik meg... Egyébként nagyon örvendek, hogy a véletlen szerencse épen maga mellé juttatott, s ha jó lesz az étel, majd meglátja, emberül kiteszek magamért. (Folytatása következik.)

Lecouvreur Adrienne.

HÍRES ASSZONYOK.*

LECOUVREUR ADRIENNE.

(Újabb adatok nyomán.)

Az ilyen czimen nálunk is jól ismert drámának meséje nem a költői képzelem szüleménye, hanem minden részletében valóság. Hősnőjének titokzatos halála ma sincs földerítve. A múlt század érdekes, híres asszonyainak egyik legkiválóbbika volt. És a miket a szinpadi Lecouvreur Adrienne beszél szerelméről, titkos nagy szenvedéseiről, azt az élő Adrienne az általa szintoly ismeretessé lett Szász Móricz gróf iránti utolsó, nagy szerelmében mind érezte a valóságban. Csodálatos egy alak, a ki nyiltan megmondja halálos ellenségének: Bouillon herczegnőnek, hogy: «a szinpadi herczegnőknek az az előnyük van a valóságos herczegnők felett, hogy mig amazok csak esténként komédiáznak, ezek, a valódiak egész napon át!»

A Champagne egy szerény kis falujában: Dameryben, 1692 április 5-én kapta a keresztvíz alatt a Couvreur Róbert és Bouly Mária gyermeke az *Adrienne* nevet. Mint első életirója: Allainval mondja, már kis gyermek korában nagy kedvvel szavalta verseit úgy, hogy Fismesben, a hová később atyja, az egyszerű kalapcsmester költözött, a parasztok szivesen vitték magukkal otthonjukba, hogy szavalatait hallgassák. Mikor az atyja Párisba költözött, a kis Adrienne már tiz éves volt. Az apa ép a Comédie Française közelében vett lakást, nem is sejtve, hogy lánya annak egykor még fénylő csillaga lesz.

Legelső jeleit színésznői nagy tehetségének akkor adta, midőn még ugyanabban az évben (1705) egy kereskedőnél nehány fiatal ember és leány jött össze, hogy szindarabot játszanak. A «Polyeucte» tragédia, meg egy vigjáték volt a müsoron. Az előadásoknak csakhamar hire ment a negyedben. Értesült azokról Du Gué elnökné is és saját pompás palotájában rendezett a kis csapattal előadásokat. Már akkor azt mondták Adriennere: csak egy lépést kell tennie és ott van, a hol a Théatre Français művésznői. A fiatal leány nagynénje révén egy ép most Lengyelországból visszatért színészszel, La Granddal ismerkedett meg, ki közepes tehetségű színész volt, de kitünő tanító. Vidéki társulatokhoz ajánlta őt. Tizenkét évi kóborlás után 1717 márczius 27-én lépett fel először a Comédie Françaiseban a Crébillon «Elektrá»-jában, és egy csapásra meghóditotta a közönséget.

Alig hogy Párisba visszatért, Szász Móricz gróf jelent meg előtte. Ezzel a gróffal «a szivek ép oly kevéssé tudtak daczolni, mint az erősségek». Jött és győzött mindenütt, Adrienne is olyan halálosan beleszeretett, mint még soha életében.

Móricz grófot, a Frigyes Ágost szász választófejedelem, majd lengyel király fiát középtermetű, rendkivüli erejű, nemes, szelid és egyúttal harczias tekintetü férfinak festik. Az, hogy mindenütt az asszonyi szivek meghódítójakép ismerték, csak ingerlő lehetett a hires művésznőre. «Ez a Don Juan, — irják róla, — egy lópatkót úgy tudott ketté törni, mintha csak egy darab piskóta lett volna. Természetes hát, hogy meghódította az olyan finom, törékeny teremtést, a minő a nagy színésznő volt.» Boldogságuk egén nem láttak felleget három éven át. De midőn akkor a kurlandi herczegi szék megürült és Móricz útra kelt, hogy megválasztassa magát s három évi távollét után kudarczczal tért vissza, akkor már megcsappant vonzalma a művésznő iránt.

Annak a féltékenységnek, mely ez időtől elfogta a nagy művésznőt, egy izben nagy feltünést keltő módon adott kifejezést. Midőn egyszer «Phedra» előadásán a szász grófot a zenekarba látta belépni, ama szavaknál, midőn azt mondja Hippolytenek: «Ha elvonod tőlem karjaidat, add ide kardodat!» — a színészre vetette magát, kirántotta annak kardját és azt a gróf felé dobta háromezer néző szemeláttára. De ez csak arra volt jó, hogy megadja a kegyelemdőfést a már úgyis haldokló szerelemnek.

A szász gróf elhidegülésének oka különben Bouillon herczegné ármánykodása volt, a ki megigérte neki, hogy nagyravágyó czéljaihoz fogja segiteni. A húsvéti szünet alatt ez a szenvedélyes, sötét lelkü asszony Lecouvreur Adrienet is meghívta magához pontoisei falusi kastélyába, hol fejedelmi módon fogadta. Mielőtt meg akarta volna ölni, keblére ölelte. Valószinűleg akkor határozta el megmérgeztetését is.

E titokzatos történetben a főszerep Bouret Simon abbénak jutott, ki a Bouillon herczegnő galád tervét följelentette, de később mindent visszavont, hogy tovább ne senyvedjen a Bastille börtöneiben. Ezzel a kis púpos emberrel a festés révén került össze a gonosz herczegnő. Mikor harmadszor ült neki a herczegnő, azt kérdé tőle, hogy ismeri-e Lecouvreur kisasszonyt? Majd arra kérte, hogy vigyen el neki egy levelet, melyet tollba mondott neki. A levél-

* Az előbbi közlemények a «Vasárnapi Ujság Regénytára» 1896. évi folyama 138—190. lapjain jelentek meg.

ben egy herczeg szerelmet vall a művésznőnek és arra kéri, hogy hagyja el mihamarabb a szász grófot. Másnap azonban már a herczegnő visszavonta a levelet. E helyett azt mondta neki, hogy legyen ott tizenegy órakor a Tuileriák kapujánál a Port-Royal oldalán. Bouret elment és ott csakhamar két álarczos férfi kereste fel őt, a kik sok pénzt ígértek neki, ha elmegy Lecouvreur kisasszonyhoz és bizonyos labdacsokat beadat neki, melyeknek, mint mondák, csodás erejük van, közönyössé tevén őt teljesen a szász gróf iránt és szerelmessé egy más férfiúba. Bouret ezt megigérte. De később meggondolta a dolgot és levelet írt Lecouvreur kisasszonynak névtelenül, melyben arra kéri, hogy másnap, 1729 julius 25-én, legyen a Luxembourg nagy terraszán délutáni öt órakor, hol egy abbé háromszor fogja megérinteni a kalapját, midőn mellette elhalad s fontos dolgokat fog vele közölni. Másnap a művésznő csakugyan elment két kisérőjével és akkor Bouret megmondta neki, hogy meg akarják őt mérgezni.

— Valaki az operából, úgy-e? — kérdé a művésznő?

— Nem, — felelte Bouret.

— Akkor hát valaki a Bouillon-palotából.

Erre fölkerestette a szász grófot és tanácskoztak, hogy mit tegyenek. Végre azt mondták Bouretnek, hogy menjen el és hozza el azokat a labdacsokat. Ez meg is történt julius 29-dikén, Bouret egy kis csomagban elhozta a fehéres színű labdacsokat. A csomagot a művésznő a szász gróf jelenlétében bontotta fel és a mikor a labdacsokat megszagolták, mindhárman roszszul kezdték magukat érezni.

Bouret abbét még aznap este tíz órakor elfogták és a Saint-Lazareba szállították. A labdacsokat Geoffroy, az akadémia tagja vette vizsgálat alá és egy kutyán próbát tett velök. A labdacsok némelyike gyanúsnak látszott, de azok kis mennyisége nem engedte meg, hogy ítéletet lehessen hozni minéműségük felől.

A történteket az abbé bevallotta a rendőrség előtt is, de már az első pillanattól fogva úgy tekintették a dolgot, mint koholt történetet, melynek révén jutalomhoz akart jutni, vagy pedig puszta gonoszságból cselekedte az egészet. Három hónapi fogság után szabadon bocsátották, de midőn a közönség soraiban is elterjedt az a hír, hogy Bouillon herczegné meg akarta mérgeztetni a nagy művésznőt, Bouillon herczeg megtámadta a rendőrfőnököt, hogy miért engedte ki a denunciáló Bouret abbét. És a szerencsétlent csakugyan újra bezárták «a hírneves művésznő, Lecouvreur felől terjesztett hamis hírek miatt».

Lecouvreur Adrienne február 15-én lépett fel az «Oedipe» czímü tragédiában. Az előadás után olyan roszúl lett, hogy ágyba kellett fektetni. Két nap múlva az orvosok belső vérzést állapitottak meg és heves válság után február 20-án délelőtti tizenegy órakor a nagy művésznő kiadta lelkét.

Húsz hónapi fogság után Bouret abbét megint szabadon bocsátották, miután minden vallomását visszavonta és bocsánatért esedezett a megbántott Bouillon herczegnőnél. De a közvéleményt ez nem csendesítette le. Egy jezsuita, ki a Bastille gyóntatója volt, maga is úgy ír egy alkalommal, midőn Bouret abbét börtönében meglátogatta, a rendőrfőnöknek: «Láttam a fiatal abbét és sokáig beszéltem vele. Határozottan állítja, hogy ő nem akar senkinek se ártani, de nem tehet önmaga ellen se. Iszonyú és igen komoly dolog ez!» Voltaire maga is ezt írja a nagy művésznő haláláról: «Karjaim közt halt meg, bélgyuladás ölte meg. Minden egyéb, a mit mondanak, csacska hír és nincs semmi alapja». De ugyanekkor Bonhier elnök így ír egy levelében: «Lecouvreur kisasszony halála iszonyattal tölti el az embert; igen le vagyok hangolva miatta». A valóság nem került napfényre soha. Bouret azt vallotta egy Duval nevü rendőrségi hivatalnoknak, a Bastille irattárában őrzött megjegyzése szerint, «hogy az egész rágalmat csak azért gondolta ki, hogy ily úton bejuthasson Lecouvreur kisasszonyhoz». Mi történt vele később? Nem tudni. Titkát magával vitte a sírba.

Márczius 21-én fekete szegélyü lapok jelentették, hogy a Comédiet bezárják a Lecouvreur Adrienne halála miatt. A temetés a botrányok egész sorozatává lett. A saint-sulpicei plébános kereken kijelentette, hogy nem temetheti el a nagy művésznőt, miután az «nem adta semmi jelét annak, hogy megbánta volna a hivatásával járó botrányokat». A nagy művésznőnek még szentelt földben se lehetett nyugodnia, mert a pap nem engedte meg, hogy a temetőbe tegyék örök nyugalomra. Éjjel suttyomban vitték ki a holttestet egy bérkocsin és valami puszta helyen temették el. Hol? ma se tudja senki. Testét oltatlan mészszel födték be, talán azért, hogy minden további kutatásnak elejét vegyék.

Móricz szász gróf, ki húsz évvel később halt meg, végrendeletében meghagyta, hogy testét oltatlan mészszel födjék be. Bizonyára Lecouvreur Adriennere gondolt, midőn így rendelkezett, — írja egy krónikás. De ez a kivánsága nem teljesedett.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND ÖSSZES MŰVEI.

Közrebocsátja **Gyulai Pál.**

I. II. KÖTET

GYULAI PÁL.

REGÉNY ÖT RÉSZBEN.

ELSŐ KÖTET I—III. RÉSZ. MÁSODIK KÖTET IV—V. RÉSZ.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

III. KÖTET

FÉRJ ÉS NŐ.

REGÉNY KÉT RÉSZBEN.

Ára füzve 2 frt.

IV. V. KÖTET.

BESZÉLYEK

ÉS REGÉNYTÖREDÉKEK.

1. kötet. A szív örvényei. — Ködképek a kedély láthatárán.
2. kötet. Két boldog. — Szerelem és hiúság. — Alhikmet, a vén törpe. — Erény és illem. — Regénytöredékek: Izabella királyné és a remete. — Élet és Ábránd. — A szerelem élete.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

VI. KÖTET.

ÖZVEGY ÉS LEÁNYA.

REGÉNY HÁROM RÉSZBEN.

Ára füzve 2 frt 50 kr.

Báró Kemény Zsigmond összes művei három csoportban fognak megjelenni. Az első csoportban Kemény Zsigmond összes regényeit veszi az olvasó, egy pár töredék kiséretében; a másodikban történelmi és irodalmi tanulmányait; a harmadikban politikai röpiratait és czikkeiből mindazt, a minek maradandóbb értéke van, vagy a kor jellemzésére nézve érdekes.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁRA.

Eredeti és forditott regények és elbeszélések válogatott gyüjteménye.

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 forint.

* *

„Jó könyveket olcsó áron“, ez ma az irányadó jelszó az irodalom minden terén, s ennek kiván hódolni a Franklin-Társulat is, midőn

Szépirodalmi könyvtárát

megindítja.

Megjelentek:

Ifj. Ábrányi Kornél. **Melyik erősebb?** Regény.

Ábrányi könyve a magyar társadalmi regények javához tartozik. Tárgya az előkelő körök világából való; ezeknek erőteljes rajza ez, egy rendkivül érdekes szerelmi történet keretében. Nemesebb irányánál fogva is figyelemreméltó alkotása a jónevü szerzőnek.

Baksay Sándor. **Pusztai találkozás.** (Gyalogösvény I.) Második kiadás.

— — Nagymama karácsonya. — Csudálatos történet. (Gyalogösvény II.) Második kiadás.

— — Jobb kezem. — Ispero. — Patakbanya. (Gyalogösvény III.) Második kiadás.

Kiváló stilisztánknak a Kisfaludy-társaság által kiadott «Gyalogösvény» uj kiadásban, ujabb szépirodalmunk egyik legkimagaslóbb terméke.

Csiky Gergely. **Arnold.** Regény.

A jeles drámairó az elbeszélésben és regényirásban is irodalmunk legelső kört foglalt helyet, s ott is az életet és társadalmat festette. «Arnold» legkitünőbb müvei közé tartozik.

— — Az atyafiak. Regény.

Humoros vénától duzzadó, meleg szinekkel megfestett képe e regény a magyar középosztály proletárjainak. A benne végighuzódó szerelmi történet köré müvészieson csoportosulnak az életteli, tarka epizódok.

Drachmann Holger. **Tengeri és tengerparti történetek.** Forditotta *dr. Baján Miksa.*

Drachmann a dán irodalom sokoldalú kitünősége. A kötetben 16 kisebb elbeszélését és rajzát találjuk, ama mesteri apróságok közül, melyek a halászok, a tengerészek életéből és küzdelméből vett történeteket oly művészettel állitják az olvasó elé.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Brunó doktor még nem adta meg magát, bár el kellett ismernie, hogy a szomszédjának jobban forog a nyelve. A megtámadott orvosok ügyét épen nem igyekezett ellenében megvédelmezni. No, meg a levest hozták már, födolga az volt, hogy hatalmas étvágygyal hozzá lásson.

A hajó nem himbálózott eleinte, vagy csak olyan gyengén, hogy a leves-hörpölő vendégek eléggé jól érezték magukat, kivéve Désirandelle urat, a kinek most már olyan fehér lett az arcza, mint az asztalkendő. A hajó hintázásából jó formán semmit sem éreztek, sem az emelkedésből meg süllyedésből. Ha ez tovább is így marad, akkor végig ehetik mindnyájan az ebédet.

No, de váratlanul elkezdettek a tányérok csörömpölni, a függő lámpások ide-oda inogtak az utasok feje fölött; a hajó zakatolt, ide-oda gurult, s az utasok mód felett megzavarodának, kezök nem találta meg az útat, midőn a szájukat kereste, a villával megszurták az arczukat és állukat.

Az utasok legnagyobb része tovább már nem tudta kiállani. Désirandelle úr egyike volt az elsőknek a kik gyanus sietséggel futottak ki az ebédlőből, hogy minél előbb szabad levegőre jussanak. Hiába biztatta őket Bugarach kapitány:

— Ne féljenek, uraim, egy kissé oldalt tért a hajó, nem tart sokáig...

Dardentor Clovis közbe kiáltott:

— Nini, hogy szállingóznak egyenkint kifelé, mint a ludak!

— Persze... persze... így szokott ez történni rendesen, — s hamisan hunyorgatott a szemével.

— Nem érthetem meg, hogy milyen hamar inukba száll az embereknek a bátorságuk! — tóditá a mi perginanink.

— Tegyük fel, hogy Dardentor úr szerint az ember szive időnkint megváltoztatja helyét a testben, mindazonáltal természetesebb, hogy felfelé száll, mint alá; esetleg az ajkakra, hol aztán például e szánandó megszaladottaknál kiútra talál... Elég az hozzá, hogy a második fogásnál már csak tíz útas ült az asztal körül. Mindenek előtt az efajta ringatózáshoz hozzá szokott Bugarach kapitány és Brunó doktor, aztán Dardentor Clovis, ifjabb Désirandelle úr, a ki észre sem vette szülő édes apjának elrohanását, Lornans Marczel és Taconnat Jean, végül Oriental Eustach, a ki húz módjára lesett az új fogásra, a pinczért nyaggatta, hogy mi minden lesz még, s világért sem törődött az «Argeles» nyugtalankodásával, mert fontosabb dolga akadt: válogatni az ételben.

Minek utána a gyöngébb szervezetü utasok kiszöktek az ebédlőből, Bugarach kapitány sajátságos, sokat jelentő mosolylyal pillantott Brunó doktorra, a ki hasonlóképen válaszolt neki. Ez a mosoly és ez a pillantás úgy látszik nagyon sokat mondott, mert a vendéglősnek arczáról, mint egy tükörről nyomban visszasugárzottak.

Taconnat Jean meglökte könyökével Marcelt és mondá halkan:

— Ez volt a rendes «fogás!»

— Nekem mindegy, Jean.

— Nekem meg épen mindegy, — tevé hozzá Taconnat Jean, kivéve a tányérára egy szép darab rózsaszin húsú lazaczot. Oriental Eustach úr bizonyára nem vette észre, azért hagyta ott.

Az a bizonyos «fogás» pedig egyszerüen enyniből állott:

Vannak hajóskapitányok, — Isten bizony nem mindenik ilyen, — no de mégis akad nehány, a kik ebéd kezdetén, már hogy miért, miért nem, megváltoztatják a hajó irányát... Kissé fordítanak a kormánykereken, nem cselekszenek egyebet... Ugyan ki vehetné ezt tőlük zokon? Hát ki tiltja meg, hogy a hajót egy negyedórácskára oldalt állítsuk neki a tengeráramnak... Hát bűn ez? Nem okoz-e egy kis zakatolás, ideoda hányódás révén tetemes megtakarítást a — vendéglősnek?...

Különben nem tartott valami nagyon sokáig a tányérok csörömpölése. A kiakolbólítottak azonban nem biztak eléggé magukban — hogy visszatérjenek az ebédlőbe, pedig a hajó megint

Gyanus sietséggel futottak ki az ebédlőből.

csendesen, s mondjuk: «tisztességesen» haladt előre.

A vendégek száma jócskán megapadván, folyt tovább kedélyesen az ebéd; esze ágában sem volt az ott maradottaknak, hogy siralmas sorsú társaikat sajnálják, a kik ez alatt a fedélzeten meglehetős változatos állásban meg fekvő helyzetben élvezik a tengeri betegséget.

IV. FEJEZET.

Melyben Dardentor Clovisnak eljár a szája, s azokból, a miket elmond, Taconnat Jean reményt kovácsol.

— Mily házagossá vált az asztal, kedves kapitányom! — kiáltott fel Dardentor Clovis, mi közben a vendéglős komoly méltósággal hordoztatta rendre a tálakat.

— Meglehet, hogy a házagok száma még jobban fog szaporodni, — veté közbe Lornans Marcel, — ha a tenger elkezd újra gorombáskodni.

— Gorombáskodni?... Hisz ez valóságos olajtenger! — viszonzá Bugarach kapitány. — Az «Argeles» némi ellen-áramba sodródott, nagyobbak voltak a hullámok. Elő szokott néha fordulni...

— Főleg reggeli és ebéd táján, — jegyzé meg Taconat Jean szörnyű komoly ábrázattal.

— Csakugyan, — szólalt meg Dardentor Clovis csak úgy hozzávetőleg, — már gyakran tapasztaltam, s ha az agyafúrt hajózási-társaságok ezt kiszámításból tételnék...

— Ugyan, hogy is lehet ilyenre gondolni! — szörnyűködék Brunó doktor.

— Én csak azt tudom, hogy soha egy falás sem hullott ki e miatt a szájamból, s ha egy árva lélek sem maradna is az asztalnál...

— Ön ott maradna! — egészité ki Taconnat Jean.

— Eltalálta, Taconnat úr.

A mi perpignanink már nevén nevezte, mintha legalább is negyvennyolcz órája lennének ismerősök.

— Lehetséges, hogy asztaltársaink közül egyik-másik még visszajön, a hajó már sokkal nyugodtabban halad, — jegyzé meg Lonans Marcel.

— Azt mondám én is az imént, — bizonyitgatá Bugarach kapitány, — kissé meghibbant a kormányos keze... muló dolog az egész, vendéglős úr, nézze meg, hogy azok az urak...

— Főleg a te papuskád, Agathokles, — vágott közbe Dardentor.

Ifjabb Désirandelle kétkedőleg rázta fejét, bölcsen tudta, hogy az apját emberi hatalom vissza nem hozza az ebédlőbe, s így nem is érdemes szót vesztegetni rá.

A vendéglős, bár tudta, hogy hiába fárad, az ajtó felé tartott. Ha valaki olyatén formán távozik az ebédlőből, mint ezek, alig van remény ahhoz, hogy visszatérjen. Bizony a házagok az asztalnál mind végig házagok maradtak s az érdemes kapitány meg a jeles doktor e miatt látszólag nagyon megszomorodának az ő szivökben.

Nehány evezőcsapás visszatéritette az ingadozó hajót a jó irányba, az árral együtt szép csendesen úszott tovább; s így a gyomorbelileg felháborgatott utasok néminemüképen megkönnyebbedének.

Dardentor Clovis különben oly formán nyilatkozott, hogy sokkal kellemesebb, ha az asztalnál kevesebben ülnek. Először: jobb a kiszolgálás, másodszor bizalmasabb és élénkebb a társalgás.

Valóban igaza volt. Természetesen ez alkalommal történetünk hőse tartotta a társaságot szóval. Brunó doktornak minden erőlködése daczára csak néha-néha sikerült néhány megjegyzést közbe csempésznie; Taconnat Jean sem járt különben, de ő legalább nagy gyönyörüséggel hallgatta ezt a páratlan szó-áradatot. Lornans Marcel mosolygott közben-közben, Agathokles egyebet sem tett, mint evett... evett, se hallott, se látott. Oriental Eustach csettentett a nyelvével az izesebb falatok után s a pomardiból szürcsölgetett nyomtatóul, melyet a vendéglős melléje állított egy jeges-vizzel félig telt cseberkébe. A többi utasról fölösleges volna megemlékeznünk.

És folyt a szó, áradott... mennyivel különb a délvidék, mint az éjszaki; minő érdemes város Perpignan, milyen előkelő polgára van nevezett városnak... természetesen Dardentor Clovisnak hivják; milyen derék vagyonkát szerzett becsületes munkával; mennyit járt-kelt mindenfelé, s még hány országot szeretne beutazni; hogy most Oranba igyekszik ezzel a bizonyos Désirandelle családdal, egyébként a tisztelt urak hallhatták már; a szép algiri tartomány a czélja, ... szóval hazulról eljött, isten tudja, mikor fog újra hazavetődni.

Nagyon, de nagyon csalódnék az, a ki azt hinné, hogy Dardentor Clovis az alatt, míg ajakáról áradott a szó, megfeledkezett az evésről. Világért sem, a falatok a szájába be, s a szavak

onnan ki szabályos egymás után mentek és jöttek. Ez a csodálatos ember egyszerre tudott enni és beszélni, s hogy mindkét munkáját megkönnyítse, szorgalmasan öntözgette a torkát borral.

— Valóságos masina-ember! — jegyzé meg Taconnat Jean, — pompásan működik. Ez a Dardentor a legtökéletesebb délvidéki franczia, a kit valaha láttam.

Brunó doktor is szörnyen csodálta. Minő kitünő bonczolási anyag válnék belőle, s ilyen szervezet titkainak feltárása milyen hatalmas lendületet adna a fiziologiának. Minthogy azonban arról szó sem lehetett ezúttal, hogy Dardentor Clovist felbonczolja, egyelőre megelégedett azzal, hogy kérdezte tőle, hogy hányadán van az egészségével?

— Az egészségemmel, doktorkám?... Mit ért ön az «egészség» alatt?...

— Azt a mit rendesen érteni szoktak, — felelé a doktor, — az általános meghatározás szerint: a test ökonomiájának állandó és könnyű funkczióit...

— Nos, hát elfogadván alapul ezt a meghatározását, — szólott közbe Taconnat Jean, — szeretnők tudni, Dardentor úr, hogy önnél ezek a funkcziók olyan könnyen...

— És olyan zavartalanul folynak-e le? — toldá hozzá Lornans Marcel.

— Teljesen zavartalanul, mert sohasem voltam beteg, — felelé a perpignani, dobolva boltozatos mellén: — no meg könnyen is, mert én észre sem veszek belőle semmit.

— Nos tehát, kedves Dardentor úr, — szólalt meg Bugarach kapitány, — mivel már tudja, hogy mi az egészség, remélem, nem veszi rosz néven, ha az ön egészségére ürítjük poharunkat?

— Ha ez föltétlenül szükséges, megvallom, most már tudom, mi az egészség, s ideje, hogy a csemegére kerülvén a sor, nehány fehérsapkás kalapnak csavarjuk ki a nyakát.

Dél-Franczianországban úgy szokták a «pezsgő ivás»-t képletesen kifejezni, s mert Dardentor Clovis ajkáról hangzott el, bizonyára meg volt a kellő délvidéki csengése.

Röderert hoztak, szinültig töltötték a pezsgőspoharakat... s a habzó nedű még fokozta a társaság élénkségét, a jó kedvet.

Brunó doktor kezdette meg a sortüzet, következőket mondván:

— No hát Dardentor úr, még egy kérdésem volna önhöz: tartós egészségének megőrzése végett mindennemü excessustól tartózkodott?

— Mi az az excessus, doktorkám?

— A gutát! — pattant ki Lornans Marcelből a csodálat, — hát a Pyrenäek tájékán az excessus szót is csak úgy nem ismerik, mint az *egészséget*?

Ismerni ismerjük, Lornans úr, de őszintén megvallva, nem tudom, hogy voltaképen mire értik?

— Dardentor úr, — vevé át a szót újfent Brunó doktor, — az excedál, a ki teste erejét épen oly mértéktelenül használja el, mint sokan a szellemit, ha oktalan mohósággal eszik, iszik, s így rövid idő alatt tönkre silányítja a gyomrát...

— Itt van, ni, megint egy új szó... *gyomor*? — szólott közbe Dardentor Clovis, nagyon komoly arczczal.

— Micsoda, ön nem tudja, hogy mi légyen a gyomor? — riad fel Brunó doktor. — Láncozsadta! Nem ismerni azt a szervet, mely a gastralgiákat, gastritákat, gastrocelleket, gastrœnteriákat, endogastriákat és az exogastriákat gyártja?...

Brunó doktornak végtelen gyönyörűséget okozott, hogy a görög *gaster* szóból képzett pompás szó-füzért lemorzsolta, mintha öröme telt volna abban, hogy a gyomor ennyi specialis betegségnek lehet a szülő anyja.

Mind hiába, Dardentor Clovis csökönyösen megmaradt a mellett, hogy ez egészségrontó holmik előtte teljesen ismeretlenek s így kétségbevonta, hogy az emlitett szavak egyáltalában jelentenek valamit. Taconnat Jeannak képtelen mód tetszett az ő makacssága, s végül ő is kérdezett tőle valamit.

— Hm, e szerint ön sohasem dáridózott amúgy isten igazában?

— Nem... mert nem házasodtam meg.

Ekkor a jeles perpignani trombitaharsogású hangja olyan homéri kaczagásba csapott át, hogy az asztalon álló poharak is csaknem elkezdettek tánczolni.

Szóval sehogy sem tudták belőle kivasalni, hogy példányképe volt-e a józanságnak, vagy nem; hogy elpusztithatlan egészségét a mértékletes életnek vagy vas szervezetének köszönhette-e, melyet semminemü kicsapongás meg nem ronthatott?

— Ahá, kedves Dardentor, most már értem; a természet önt arra teremtette, hogy egyike legyen e század leendő száz éves ritka példányainak!

— Miért ne, kapitány?

— Úgy van, miért ne! — ismétlé Lornans Marczel.

— Ha a gép jó szerkezetü, megvan a súlyegyene, bőségesen olajozzák, gondosan vigyáznak reá, nem értem, miért ne tarthatna örökké! — mondá Dardentor Clovis.

— Úgy van, főleg fütő anyag dolgában nem szorul meg, — tódítá Taconnat Jean.

— No abban nem szorulnak meg soha! — vágott közbe Dardentor Clovis, megsürgetve nadrágja zsebét, mely csörgött is annak rendjemódja szerint. — Nos, uram, megelégelték már, hogy az ördögöt falra fessék előttem?

— Nem! — mondá ünnepélyesen Brunó doktor.

Erősen fejébe vette, hogy a perpignanit sarokba szoritja.

— Nagyon elvetette a sulykot... nagyon!... Nincs gép a világon, mely el nem kopik, s nincs olyan szervezet, mely a szolgálatot idővel fel nem mondaná...

— Az a gépésztől függ! — vágott közbe Dardentor Clovis, szinültig megtöltve újra poharát.

— Végül is azt hiszi ön, — folytatá a doktor, — hogy soha sem fog meghalni?...

— Miért is halnék meg, hiszen soha életemben orvos kézre nem biztam magamat?... Egészségökre, uraim!

És poharát fölemelve, rendre koczintott mindenkivel, s egy hajtásra fenékig kiürité az általános jókedvnek közepette. A vidám hangulat lármás, mámoros jó kedvvé fokozódott s késő estig eltartott.

A mulatók zaját bizony meghallották a siralmas állapotban sinylődő utasok is, kik kabinjaikban hanyatt fekve várták a kellemetlen rohamokat, s aligha szolgált enyhülésökre.

Désirandelle úr nehányszor megjelent az ebédlő ajtajában. Szörnyen fájt neki, hogy nem ehetik, mert úgy a maga, mint felesége ő nagysága teritékét a hajó-jegygyel együtt fizette ki. De alig hogy bedugta a fejét, felfordult újra a gyomra, s nyakra-főre szaladt fel a fedélzetre.

Csak az a gondolat vigasztalta:

— Legalább Agathokles leeszi a mi részünket is.

Valóban ifjabb Désirandelle tőle kitelhetőleg igyekezett, hogy a család nevében méltóképen működjék az asztalnál.

Dardentor utóbbi feleletével más irányba terült a beszéd. Hát ennek az élni tudó és szerető, ritka étvágyú és torkú embernek csakugyan ne volna Achilles-sarka? Hogy hatalmas szervezete, pompás egészsége van, abban nem kételkedhetett senki... Ámde azért bizonyára ő is csak meg fog egyszer halni,... nehezen kerülheti el, mert a gyöngébbek kedveért légyen mondva, *csaknem* mindnyájan meghalunk. S ha majd üt a végzetes óra... kire fogja nagy vagyonát hagyni? kié lesznek házai, butorai a gazdag perpignani kádármesternek? Hiszen sem közeli, sem távoli rokonnal nem áldotta meg őt az ég?...

Ez irányban kezdé a beszédet Lornans Marcel:

— Miért nem gondoskodott örökösökről?

— Hm,... de hát hogyan?

— Teringettét, hiszen csak tudja a módját! — kiáltott fel Taconnat Jean. Az ember elvesz egy szép, fiatal, egészséges leányt feleségül.

— Én?... Feleségül?

— Világos!

— No lám, ilyesmi soha sem jutott az eszembe.

— Pedig erkölcsi kötelessége lett volna, — szólott közbe Bugarach kapitány... s minthogy még nem késett el...

— Házas ember ön, kedves kapitány?

— Nem vagyok.

— Hát ön, kedves doktor.

— Én sem.

— Hát önök, uraim?

— Szó sincs róla, — felelé Lornans Marcel, — de hát mi még rá érünk.

— No lám, önök közül egyik sem házasodott meg, miért kivánják tehát, hogy én házasodjam meg?

— Azért, hogy családja legyen, — oktatá Taconnat Jean.

— Az, meg gondok is, úgy-e, melyek a családdal együtt szoktak járni?

— És hogy gyermekei... később unokái legyenek...

— És a gyermekekkel az a tömérdek kellemetlenség.

— Szóval, hogy maradjon valaki ön után, a ki őszintén megsiratja halálát...

— Vagy inkább örüljön azon!

— Hát azt hiszi, az állam nem fog örülni, ha majdan az ön vagyona reá száll? — jegyzé meg Lornans Marcel.

— Az állam?... vagyonomat örökölni... hogy aztán csakhamar elolvadjon a sikkasztók keze között?...

— Ez nem felelet, Dardentor, úr, — mondá Lornans Marcel; — az embert arra rendelte a természet, hogy családot alapitson s tovább éljen gyermekeiben és unokáiban...

— Megengedem; de ahhoz nem kell házasság, lehet anélkül is.

— Hogy-hogy? — kérdé a doktor.

— Csak úgy, a mint mondtam, szóról-szóra úgy értem; én részemről inkább választanék olyan gyermeket, a kit már szemeimmel láttam.

— Fogadott gyermekeket? — kérdé Taconnat Jean.

— Világos! Hát nem százszorta jobb? Nem sokkal okosabb dolog? Az ember válogathat legalább. Olyat választunk, a ki testileg és lelkileg egyaránt ép, túl van azon a koron, mikor szamárhurut, sarlach és himlő fenyegeti állandóan; szőkét, barnát, ostobát vagy okosat szemelhetünk ki. Ha tetszik: fiút, ha tetszik: leányt; egyet, kettőt, hármat vagy akár egy tuczatot. Szóval az ember tökéletesen szabad, s vagyonának örökösévé a legkedvezőbb feltételeknek megfelelőt nevezi ki.

— Helyes, Dardentor úr, helyes! — kiáltott fel Taconnat Jean.

— Fogadott gyermekeinek az egészségére ürítem ezt a poharat!

A poharak újra összecsendültek.

A vidám asztaltársaság tagjai el sem tudják képzelni, hogy minő élvezettől fosztotta volna meg őket a beszédes *perpignani*, ha ez utóbbi kijelentést nem koczkáztatja vala. A szó szoros értelmében uralkodott a helyzeten.

— Hiszen ez az ön elmélete magában véve helyes, — vélekedék Bugarach kapitány; — de gondolja csak meg, ha mind a világ ezt vallaná ha csak nevelő-apák és nevelő-anyák volnának a földön, végre is honnan szednék elő a fogadott gyermekeket.

— No már annyira csak nem jutunk, kedves kapitány, — veté közbe Dardentor Clovis. — Mindig akadnak derék, jóravaló férfiak, a kik megházasodnak... ezren, sok milliók is...

— Okosan, mert különben mit érne ez a szépséges szép világ, — jegyzé meg Brunó doktor.

A társalgás élénken folyt tovább, a nélkül hogy Oriental Eustache urat kávéjának szürcsölgetésében, avagy ifj. Désirandelle urat a csemegés-tál teljes kifosztásában csak némileg is megakadályozta volna.

Ekkor Lornans Marcel, visszaemlékezvén a polgári törvénykönyv VIII. czikkére, a jogtudományt tette beszéd tárgyává.

— Ha az ember valakit fiává vagy leányává akar fogadni, Dardentor úr, bizonyos föltételeknek kell okvetetlenül megfelelni...

— Tudom... tudom, Lornans úr, sőt egyikmásik föltétel teljesitéséről már eddigelé gondoskodtam is.

— Lehet, — folytatá Lornans Marcel; — először is francziának kell lenni.

— Továbbá az adoptálni akaró féltől megkivánja a törvény, hogy gyermekei avagy törvényes leszármazottai ne legyenek.

— Úgy van, jogtanácsos úr, szakasztott az én esetem; mert nekem ugyan nincsenek...

— No de az egyik föltételnek még sem felel meg, Dardentor úr...

— Melyiknek?

— Még nem ötven éves. Legalább is ötven évesnek kell lennie az adoptálni szándékozónak,

— Eh, öt év mulva már leszek annyi, ha Isten is úgy akarja, mint én, s ugyan bizony miért ne akarhatná? Megvárom, *míg* az ötvenedik évemet betöltöm, s akkor aztán, ha kellő alkalom kinálkozik, — így szokták mondani a kereskedő világban is, — neki vágok az adoptálásnak.

— Hanem egyre vigyáznia kell, — folytatá Lornans Marcel a jogtudósi leczkéztetést, — az a bizonyos adoptálandó egyén harminczöt évesnél idősebb ne legyen, mert törvény szerint a fogadott gyermeknek a nevelő apánál vagy anyánál legalább tizenöt évvel fiatalabbnak kell lennie.

— Micsoda, hát azt hiszi, hogy holmi agglegényt vagy aggszüzet fogadnék gyermekemmé, — kiáltott fel Dardentor Clovis. — Ments Isten! Sem harminczöt, sem harmincz évest nem választok, hanem olyant, a kit épen akkor nagykorúsitanak, a mint ezt a törvény megszabja.

— Helyes... helyes... — viszonzá Lornans Marcel. — Meglehet, hogy a feltételek java részének megfelel, de sajnálattal kell kijelentenem, *hogy* az egyik föltételnek, — akár fogadok is reá, — nem felelhet meg...

— Remélem, nem azt akarja mondani, hogy nincs jó hirem! Avagy akadna olyan ember, a ki kétségbe merné vonni a keleti Pyrenäeken, Perpignanban lakó Dardentor Clovis tisztességét?

— Senki! — kiáltott fel Bugarach kapitány.

— Egy árva lélek sem, — tevé hozzá Brunó doktor.

— Egyetlen teremtett lény sem! — tódítá Taconnat Jean.

— Föltétlenül nem, — tetézte meg szóval Lornans Marcel. — Eszem ágában sem volt ilyesmire gondolni.

— Hát mire gondolt? — faggatá Dardentor Clovis.

— Olyan föltételre, mely ott van szóról-szóra az emlitett törvényczikkben, melyre ön eddig úgy látszik, ügyet sem vetett...

— Nos, melyik az?

— A törvény megkivánja, hogy az adoptáló az adoptálandóról hat álló évig, mig az kiskorú volt, gondoskodott légyen...

— Benne van ez a törvényben?...

— Szóról-szóra!

— Ki volt az a marha, a ki ilyesmit vett bele a törvénybe?

— Az a bizonyos «marha» itt mellékes.

— Nos, Dardentor úr, — faggatá Brunó doktor, — gondoskodott már valakiről ismerősei körében?

— Még csak az kellett volna!

— Nos hát akkor nincs egyéb tenni valója, mint hogy vagyonát holmi nevéről elnevezendő jótékony egyesület alapitására forditsa, — vélekedék Taconnat Jean.

— Ez is a törvényben áll? — kérdé a perpignani kissé megrökönyödve.

— Egészen világosan! — bizonyitá Lornans Marcel.

Dardentor Clovis nem is igen igyekezett eltitkolni, hogy a törvénynek ez az intézkedése mennyire lehűtötte öt. Pedig milyen könnyű dolog lett volna hat évig egy kiskorú gyermekről gondoskodni. Hogy ez az eszébe nem jutott!... Az ám, csak ki biztositthatta volna öt arról, hogy azokból a tacskókból valami jóravaló ember lesz!... Hm, tény, hogy nem gondoskodott senkiről! Hátha Lornans Marcel bolonddá tartja öt?

— Bizonyos ön abban, hogy a törvény?... — kérdé újólag.

— Biztositom önt, hogy benne van, — felelé Lornans Marcel. — Tessék felütni majd a törvénykönyvet... Czím: Az adoptálásról, 345-ik czikkely. Ott van ez a feltétel: s folytatásul még ez ni... kivéve, ha az adoptálandó esetleg...

— Esetleg?... nos... nos?

Kissé kiderült az arcza.

— Tovább... tovább!... Gyorsan! — kiáltott fel. — Valósággal kinpadra von azokkal a «kivévék»-kel.

— Nos hát, — folytatá Lornans Marcel, — kivéve, ha az adoptálandó az adoptálónak esetleg megmenti az életét akár harczban, akár a tüzből vagy vizből kiszabaditja, — igy szól a törvény.

— Az ám, csak hogy én még nem estem a vizbe, és nem is fogok belé esni soha, — felelé Dardentor Clovis.

— Pedig megtörténhetik önnel is úgy, mint akármelyik ember fiával, — jegyzé meg Taconnat Jean.

— Remélem, a házamban sem támad soha tüz!

— Pedig az ön háza is kigyúlhat, mint bárki másé, vagy ha nem is az öné, de például a szinház, mikor épen benne van, avagy a gőzhajó fedélzete, melyen ül...

— Nem bánom; a tüz és viz dolgában talán igazuk lehet, uraim, de hogy a harczban valaha szükségem lenne segitségre, azt már nehezen tudom elképzelni. Istennek hála, épkézláb ember vagyok, tudok én magamon segiteni.

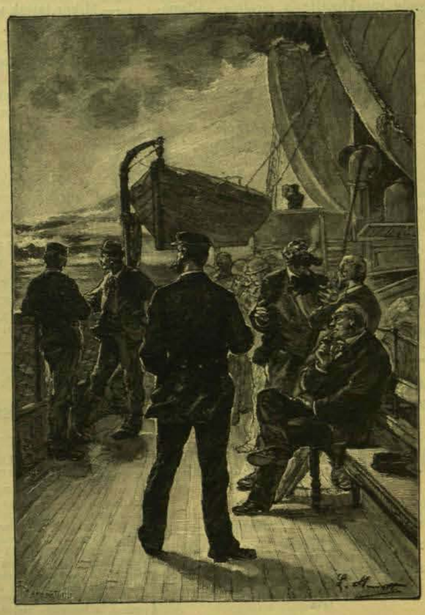
— Ki tudja? — felelé Taconnat Jean.

— Lornans Marcel egészen helyesen idézte és magyarázta azt a bizonyos törvényt, egyetmást ugyan elhallgatott, de hát azok mind olyan részletek voltak, melyek Dardentor Clovisra, mint agglegényre nem vonatkoztak.

E szerint Dardentor Clovis nem egyhamar remélhette, hogy fogadott gyermekben gyönyörködhessék. Ha ugyan arra nem adja reá a fejét, hogy kiválaszt holmi kiskorú gyermeket, gondosan neveltetni hat évig s akkor... Hm, de hátha nem talál jól kiütni választása... Ha ez nincs inyére, akkor az életmentőt kell megvárnia; veszélybe kell sodródnia, vagy tüzben, vizben küzködnie a halállal, miglen jön a leendő fogadott gyermek, s kiragadja a halál torkából. De ugyan bizony történhetik-e ilyesmi Dardentor Clovis-val? Ő maga sehogy sem akarja elhinni, a többiek is nehezen tartják lehetségesnek.

— Egészségökre uraim.

Kéjjel szívták az üde, tengeri levegőt.

A mulatozók még rövid ideig beszélgettek, a pezsgő folyt. A mi derék perpignaninkat megmegtréfálták, s ő maga nevetett hozzá a legjobb izüeket. Elvégre is belátta, hogy ha az adoptálás nem sikerül, követnie kell Taconnat Jean tanácsát, s hogy vagyonát az állam körmeitől megmentse, holmi jótékony intézet alapitására kell hagynia... Avagy még életében oda ajándékoztatja bárki fiának... Eh nem... Marad a régi terve mellett!... Szóval a mulatók ebéd végeztével fölmentek a fedélzetre.

Már csaknem hét óra felé járt az idő. Gyönyörű este volt, az éjjel is ilyen szépnek igérkezett. A vászon-tetőt bevonták.

Kéjjel szívták az üde, tengeri levegőt. Nyugat felől az esti szürkületben csak homályos körvonalai látszottak a szárazföldnek.

Dardentor Clovis és új ismerősei csevegve sétálgattak a fedélzetén, szívták a drága, illatos szivarokat, melyekkel a szeretetre méltó perpignani udvariasan megkinálta őket. Bőséggel volt tárczájában.

Fél tizkor eloszlott a társaság. Abban állapodtak meg, hogy holnap reggel megint találkoznak.

Dardentor Clovis Désirandelle urat Désirandellené ő nagysága kabinjáig eltámogatta, s visszavonult a maga szobácskájába, hogy csendes, éjjeli nyugalomra hajtsa a fejét.

Ekkor Taconnat Jean így szólott unokabátyjához:

— Marcel, valamit gondoltam!
— Nos?
— Jó volna, ha az a derék ember minket adoptálna . . .
— Minket?
— Tégedet és engemet . . . vagy kettőnk közül egyiket.
— Bolond vagy, Jean!
— Aludjunk rá egyet, Marcel; holnap aztán elmondom neked, hogy mi a tervem.

V. FEJEZET.

Melyben Patrice néhányszor tapasztalja, hogy az ő ura nem elegendő előkelőség.

Másnap reggel nyolcz órakor még egy lélek sem volt a fedélzeten. A tenger épenséggel nem adott okot arra, hogy az «Argeles» utasainak nyugtalan legyen az álmuk. Alig volt észrevehető a hajó ingadozása. A ki napfelkeltekor még nem volt a fedélzeten, az bizonyára csak lustálkodik. A csendes éjre a felséges nap sütött ki.

Ha lustálkodókról beszélünk, csak azokat a szerencsés teremtéseket értjük, a kiket a tengeri betegség megkímélt; a siralmas állapotúak, — így például a Désirandelle-pár, — a legszebb reggelnek sem tudtak örvendeni s mindaddig nem örvendhetnek, mig a kikötőbe nem érnek.

A levegő nagyon tiszta volt, s a nap sugarai melegen tűztek alá, a tenger tükrén végig-szaladtak csillogva-ragyogva. Az «Argeles» most már oly sebesen haladt, hogy óránkint tiz tengeri mérföldet megtett. Dél-délkelet felé épen a Baleároknak vette irányát. Útközben egy-két hajóval találkozott, a távol közelében elvesző füstoszlopok jelölték irányukat.

A kapitány egymaga járt alá s fel a fedélzeten, hogy ellenőrizze, vajjon minden rendben van-e?

Ekkor jött fel oda Lornans Marcel és Taconnat Jean is. A kapitány barátságosan kezet szoritott velök s kérdezé:

— Uraim, remélem, jól aludtak?

— Nemcsak jól, hanem felségesen, kapitány úr, — felelé Lornans Marcel, — felségesebbet el sem lehet képzelni. Nincs a világnak az a szállója, a melynek ágyával elcserélném az «Argeles»-et.

— Én is azt hiszem, Lornans úr, — viszonzá Bugarach kapitány, — nem is tudom elgondolni, hogy egyebütt is lehet lakni, s nem a hajón.

— Mondja el ezt Désirandelle úrnak, Tamás vagyok benne, hogy ő is így gondolkozik . . .

— Eh, szárazföldi patkánynép valamennyi, nem tudják kellően méltányolni a tengeri út gyönyöreit! — kiáltott fel a kapitány. — Podgyászok, oda le valók a raktárba. Csak szégyent hoznak hajónkra. De hát a menetjegyet megfizetik és . . .

— Abá! — vágott közbe Lornans Marcel.

Taconnat Jean, ki egyébként nagyon beszédes volt, ezúttal nem szólott semmit, csak kezet szorított a kapitánynyal. Úgy látszik, valami főtt az agyában.

Lornans Marcel még egyet-mást kérdezett a kapitánytól.

— Mikor látjuk meg Majorcát?
— Majorcát? . . . Körülbelül délután egy órakor. A Baleári hegyeket már nem sokára.
— Palmában megállapodunk?
— Este nyolcz óráig, addig tart az Oranba szállítandó teherárú felrakodása.
— Kimehetünk a szigetre, úgy-e?
— Oda nem, . . . de Palma városába igen. S a mint mondani szokták, érdemes a fáradságra.
— Micsoda? . . . A mint mondják? Hát ön, kapitány úr, még nem járt Majorcában?
— Legalább harmincz szor negyvenszer.
— És nem nézett körül a városban?
— Hja, uram, arra idő kell, honnan volna nekem arra való időm?
— Idő . . . hm, s kedv is, úgy-e bár?
— Úgy van, kedv is kellene hozzá; én pedig őszintén megvallva, csakhamar szárazföldi betegségbe esem, ha a tengertől búcsút veszek.

Ezzel megszakadt a beszéd; a kapitány dolga után látott, Lornans Marcel unokaöcscséhez fordult:

— Hallod-e, Jean, olyan néma vagy ma reggel, mint Harpokrates.
— Valamin töröm a fejemet.
— Min?
— Azon, mit tegnap este mondtam neked.
— Mit is mondottál csak?
— Hogy egyetlen módunk volna ahhoz, hogy a perpignani úrral adoptáltassuk magunkat.
— Még mindig az motoszkál a fejedben?
— Az, egész éjjel gondoltam ezen a dolgon.
— Komolyan beszélsz?
— Nagyon komolyan . . . Neki fogadott fiúk kellenek. No jó . . . adoptáljon minket . . . különbekre úgy sem találhatna!
— Épen oly szerény, mint képzelődő vagy.
— Látod, Marcel, katonának lenni elég szép dolog, s főleg nagy szerencse, ha az ember a 7-dik vadász-zászlóaljhoz juthat, s mégis attól tartok, hogy a katonásdi most már nem olyan kellemes foglalkozás, mint hajdanában volt. Mert hát a régi jó időkben minduntalan kitört egy-egy friss sütetű háború; volt előhaladás, csak úgy hullott az érdemkereszt-eső. Manapság a háború, — főleg az európai, — a szó való értelmében képtelenség, mert rengeteg hadseregekről van szó, azt a sok millió embert felszerelni, vezetni és élelmezni óriási feladat. A mi fiatal hadnagyainknak egyéb reményük nem is lehet, mint felvergődni kapitányságig, s aztán nyugalomba vonulni. A katonai pálya még a legkedvezőbb körülmények között sem kecsegtet olyan jövővel, mint hajdanta. A nagy háborúk helyett ott vannak ma a nagy hadgyakorlatok. Hiszen igaz, szociális szempontból óriás haladás ez, de . . .
— Jean, ezt nekünk akkor kellett volna meggondolni, mikor még nem indultunk Algirba . . .
— Értsük meg egymást, Marcel. Én most is épen úgy hajlandó vagyok beállani katonának, mint jó magad. Ha azonban a sors kegyes istennője útközben elénk találná önteni a bőség szarujának kivánatos dolgait . . . (Folyt. köv.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Vasút mentén.

A magyar királyi államvasutak, továbbá a győr—sopron—ebenfurti és eperjes—bártfai vasut állomásai mentén fekvő városok, helységek és azok leirása.

Irta

Ocskói Ocskay Gusztáv.

Ára vászonkötésben 1 frt.

„EGYETÉRTÉS“
POLITIKAI NAPILAP.
Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő, 1897. XXXI. évfolyam. Kossuth Ferencz, főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósitásai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez után ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hódítások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betűt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósitásokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismetetes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimerítő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudósitások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müfordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangu publicisták által irott **vezércikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, hü hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő tajat levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar és mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei tudósitásait, áran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb:

6928

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 « —
Negyed évre	5 « —
Egy hóra	1 « 80

Előfizetések legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ELSŐ KÖNYVEM.

Hazafias és egyéb költemények.

Irta

LAMPÉRTH GÉZA

Beöthy Zsolt előszavával.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

— Ugyan, bolondokat beszélsz újra! — mondá Marcel.
— Teringette!
— Te abban a bizonyos Dardentorban már . . .
— Második apánkat látom!
— De arról megfeledkezel, hogy neki rólad már kiskorodban hat évig gondoskodnia kellett volna, hogy fiává fogadhasson. Avagy talán csakugyan gondoskodott?
— Nem igen hinném, — felelé Taconnat Jean; — én legalább nem vettem eddig észre.
— Hála Istennek, meg kezd jönni újra az eszed, Jean, mert már tréfára áll a szájad.
— Tréfa is, meg nem is.
— Avagy megmentetted a derék Dardentor életét: kiragadtad tűzből, vízből, harcz-viharából?
— Még nem, . . . de meg fogom menteni az életét . . . vagy inkább mi ketten mentjük meg őt a halálból.
— Hogyan?
— Arról még sejtelmem sincs.
— A szárazon, tengeren vagy a levegőben leszünk-e élete megmentői?
— A körülményektől függ, s hogy alkalom fog kinálkozni, az több, mint bizonyos . . .
— Úgy-e még akkor is, ha azt a kinálkozni nem akarózó alkalmat te magad rántanád elő a hajánál fogva, mi?
— Miért ne? . . . Lásd, például mi mostan az «Argeles» fedélzetén vagyunk; tegyük fel, hogy Dardentor úr bele esik a tengerbe . . .
— Csak nem akarod őt bele dobni?
— Nos, tegyük fel, hogy bele esik . . . Te meg én, mint két hőslelkű neufundlandi utána ugrunk, a fentnevezett két neufundlandi kihúzza őt, s ő a nevezett két neufundlandit megteszi . . . fogadott fiainak . . .
— Könnyű neked, Jean, te jól tudsz úszni, de én bezzeg nem tudok; s hahogy csak ez az alkalom kinálkozik Dardentor úr megmentésére . . .
— Helyes, Marczel. Én magamra vállalom őt a tengeren, te a szárazon, de egyben már előre meg kell állapodnunk; ha belőled lesz Dardentor Marcel, én nem leszek reád féltékeny; ha azonban nekem találna ez a pompás név osztályrészül jutni, vagy mindkettőnknek . . .
— No már erre nincs mit felelnem, szegény Jeanom!
— Jól van, ne felelj hát, de csak egy feltétel alatt engedem meg, adj szabad kezet, hadd csináljam azt, a mi nekem tetszik, ne támasszak akadályt . . .
— Te Jean, csak azt nem szeretem, hogy erről a fejedben nőtt bolondgombáról olyan szokatlan komoly hangon beszélsz . . .
— Mert a dolog maga is nagyon komoly. Egyébiránt nyugtasd meg szivecskédet, vígabb szempontból fogom majd fel a dolgot, s ha esetleg kudarczot találnék vallani . . . azért a koponyámból nem rázom ki az agyvelőmet.
— Van még benne?
— Van . . . néhány grammnyi!
— Tudd meg, hogy bolond vagy!
— Teringette!

Egy ideig így beszélgettek még Jean ötletéről, fúttak a füstöt; Lornans Marcel nem vette komolyan egy perczig sem öcscse szándékát.

A mint fel s alá sétálgattak a fedélzeten, egyszer csak megpillantják Dardentor szolgáját. Ott állott, mint egy czövek, szemrehányó pillantással, kifogástalan libériában a kürtő mellett.

Mit csinált ott, kire várt olyan bámulatos türelemmel? Várta, hogy a gazdája felébredjen. Eredeti egy példánya volt Patrice az urasági inasoknak, szakasztott olyan eredeti figura, mint a gazdája, Dardentor Clovis. Pedig éktelen nagy vala köztük minden tekintetben a különbség.

Patrice, — így hívták, — pedig nem volt skót, de azért illett reá ez a név, mely tudvalevőleg a római patriczius szóból származik.

Negyven éves lehetett, a szó szoros értelmében urasági inas. Előkelő modora szörnyen eltört gazdájának parasztos nem-törődömségétől. Feje hosszukás kerek volt, arczának, melyet naponta végig szántott borotvájával, simák a vonásai, homloka kissé lapos, szemében bizonyos rátartóság, félig zárt ajkai közül két sor ép fog villant elő, szőke haját gondosan fésülte, ha beszélt, röviden, de finom kifejezésekkel, egyszóval előkelő úri inas volt ő tetőtől talpig. Csaknem olyan volt, mint valami angol pair. Már tizenöt éve szolgálja Dardentort, számtalanszor szándékozott neki felmondani; viszont Dardentor is ugyanannyiszor úti laput akart a talpára kötni; de hát egymás nélkül, — őszintén szólva, — nem is tudtak volna el lenni, pedig mennyire különböztek egymástól. Patricet nem is a szép bér kötötte csupán a perpignani kádár úri házához, hanem főleg gazdájának jól kiérdemelt föltétlen bizalma. Pedig milyen érzékeny sebet üthött gyakran Patrice szivén Dardentor bizalmaskodása, szókimondó természete és délvidéki szószátyársága! Szerinte Dardentor úr teljesen hijával volt az illemtudásnak. Megfeledkezett arról a méltóságról, melyre társadalmi helyzeténél fogva ügyelnie kellett volna. Ha valakinek köszönt, ha valakinek bemutatták, minduntalan a hajdani kádármester ütötte ki a fejét a zsákból. Szóval, fogalma sem volt a finomabb társadalmi illemszabályokról, de hát hogy is tanulhatta volna el a sok ezer hordó dongáinak öszszekalapálása közben? Patrice nem is átallotta minden kinálkozó alkalommal megdorgálni Dardentor urat.

Ott állott, mint egy czövek.

Dardentor Clovis néha nem is vette rosz néven, ha Patrice őt leczkéztette. Nevetett rajta, csüfolódott a libériás mentorral, s még jobban kihozta Patrice urat a sodrából.

Ha azonban nem volt jó kedve, megharagudott, szidta boldogtalan belső titkos tanácsosát, s felmondott neki, hanem az a felmondási hét soha sem telt le.

Patrice nem volt megelégedve, hogy olyan urat szolgál, kiben semmi igazi gavallérosi előkelőség nincsen; Dardentor Clovis pedig alapjában véve büszke volt arra, hogy olyan előkelő modorú inasa van.

Tegnap megint rosz napja volt Patricenak. Panaszkodott a vendéglősnél, hogy Dardentor úrnak az ebédnél ismét úgy eljárt a szája, s annyi hiábavalóságot fecsegett össze, s a többi urak előtt olyan nevetséges alakban mutatta be a délvidéki urak tipusát.

Patrice nagyon boszús volt, nem is titkolta el. Azért jött olyan korán, a nélkül, hogy hívták volna, gazdájának az ajtaja elé és bekopogtatott.

Az első kopogtatásra nem hangzott felelet; erősebben kopogtatott.

— Ki az? — dörmögé a gazda álmos hangon.
— Patrice . . .
— Ugyan! Lódulj a pokolba!

Patrice e bátorságos felszólításra nem ment ugyan a pokolba, de végig borzongatta hátát ez az épen nem parlamentáris kifejezés, pedig hát hozzá szokhatott.

— Ez az ember csiszolhatatlan, — dörmögé magában.

Az angol lordok méltóságával ment fel a fedélzetre, s várta a gazdáját.

Jó sokáig kellett várnia, mert Dardentor úrnak nem igen volt inyére felkelni az ágyból. Végre nyikorgott a kabin ajtaja, majd a fedélzeten megjelent történetünk hőse is.

Taconnat Jean és Lornans Marcel rögtön megpillantották:

— Vigyázz! . . . apánk! — suttogá Taconnat Jean.

Lornans Marcel nem állhatta meg, hogy hangosan ne kaczagjon.

E közben Patrice szigorú arczczal és szemrehányó tekintettel, komolyan lépett gazdája elé.

— Hajlandóbb vagyok meg sem érteni, hahogy nagyságod olyan szavakat használ, mint az imént is . . . Egyébként van szerencsém megjegyezni, hogy az a kerek, lapos sipka, melyet fejére méltóztatott tenni, nem illik egy első osztályú utashoz.

Abban igaza volt, hogy Dardentor Clovisnak nem igen kölcsönzött előkelő külsőt a sipkája.

— E szerint nem tetszik neked a sipkám, Patrice?

— Épen oly kevéssé, mint a gyapjú-jopka, melybe talán azért burkolódzott, mert hajón utazván, tengerésznek akar látszani.

— No, abban igazad van!

— Ha nagyságod szine elé bocsátott volna, bizonyára megakadályoztam volna, hogy így öltözködjék.

— Megakadályoztál volna, Patrice?

— Nem szokásom megjegyzéseimet eltitkolni, még ha megneheztel is nagyságod, s a mit otthon a perpignani úri házban megteszek, azt remélem, a hajó fedélzetén is megtehetem.

— Ki méltóztatott mindent önteni, a mit a begyében tartogatott, Patrice úr? . . .

— Válogatott kifejezésekben tolmácsolt nyilatkozata daczára is ki kell jelentenem, hogy még nem öntöttem mind ki, a mi a szivemen van. Mindenek előtt nagyságod a tegnapi ebédnél jobban tartózkodhatott volna a . . .

— Tartózkodhattam volna? . . . Talán sokat ettem?

— És ivott . . . A mint a vendéglőstől hallottam.

— Mit fecsegett önnek az az ember? — kérdé Dardentor Clovis, a ki most már nem tegezte Patricet, mert kezdett jóllakni a leczkéztetéssel.

— Hogy nagyságod olyan dolgokról . . . igen is, dolgokról beszélt, melyekről véleményem szerint inkább hallgatnia kellett volna főleg idegen emberek előtt. Ezt nem csak az okosság parancsolja, hanem az önérzet is . . .

— Patrice úr! . . .

— Méltóztatik parancsolni?

— Elment ön oda, a hova ma reggel küldöttem, mikor olyan bambán elkezdett dörömbölni az ajtómon? . . .

— Nem jut már eszembe, hogy hova? . . .

Oh, kedves öregem, én már látni vélem azt a bájos leánykát a tulsó parton, a mint várja lámpással a kezében drága Leanderét, akarom mondani Agathoklesét . . . De még sem, ez a hasonlat sántít, mert ha jól tudom hajdanában Leander belefúlt a tengerbe . . . Vajjon mikor tálalják fel már a reggelit? . . .

— Oh Dardentor, én ebben az inséges állapotban . . .

— Inséges . . . szörnyen inséges! Tegnap nagyszerűen ebédeltünk, az ételek is pompásak voltak, méltók az asztaltársaság vidám tagjaihoz . . . A derék Brunó doktor, annak ugyan jól oda mondogattam! . . . S az a két párisi fiú! . . . Csupa szeretetreméltóság! . . . Agathokles is kitett magáért emberül . . . Beszélni ugyan nem beszélt egy árva kukkott sem, de annál buzgóbban falatozott . . . Torkig ette-itta magát.

— Jól tette!

— Bizonyára! . . . Hát Désirandellené ő nagyságát láthatjuk-e ma reggel?

— Alig hiszem; sem reggel, sem később . . .

— Palmában sem?

— Mi is egy végtében aludtunk, mintha lecsirizelték volna a szemünk héját.

Szerencsére Patrice nem hallotta.

Folyt a beszéd tovább, bizalmasan. Dardentor Clovis örvendhetett, hogy a véletlen ezzel a két ifjúval hozta össze; viszont a két ifjú sem panaszkodhatott a végzet ellen, mert lám, módjukban lesz a derék perpignanival még közelebbi érintkezésbe is jutni. Oranban újra találkoznak . . . Hosszabb ideig maradnak ott, uraim? — kérdé végezetül Dardentor Clovis.

— Bizonyára, — felelé Lornans Marcel, — mert elszerződünk . . .

— Elszerződnek . . . a színházhoz?

— Nem, Dardentor úr; a 7-dik afrikai vadászászlóaljhoz állunk be.

— Pompás egy zászlóalj, uraim, nagyszerű egy zászlóalj . . . Ott lesz előhaladásuk . . . Ez már bevégzett tény, nemde? . . .

— Azaz, hogy . . . — vágott közbe némi számitással Taconnat Jean, — ha valami rendkivüli nem történik közben . . .

— Uraim, — mondá Dardentor Clovis, —

Désirandelle úr inkább benn maradt a szalonban.

Aztán a Froui keskeny szorosba tért be . . .

— Majd segítek, Patrice úr . . . a pokolba, . . . igen, a pokol mélységes fenekére küldöttem. Kegyes engedelmével újra oda küldöm most, s várjon ott, mig magának csengetek.

Patrice félig lecsukta a szempilláit, ajkát kissé összecsücsörította, sarkon fordult, s a hajó előrészébe ment. Désirandelle úrral egyszerre érkezett oda.

— Ah, derék barátom! — kiáltott fel Dardentor Clovis, a mint Désirandelle urat megpillantotta. — Hogy érezi magát a tegnapi siralmak után?

— Sehogy.

— Bátorság, öreg barátom, csak bátorság! Igaz ugyan, hogy még mindig olyan az ábrázata, mint a fehéritett vászon; szeme üveges tekintetű, ajkai kékek . . . de sebaj . . . majd csak eljutunk a tulsó partra.

— Kutya egy állapot; Dardentor!

— Eh, nagyon a falra festi az ördögöt! Fel a fejjel! «Sursum corda!» a mint a katholikus templomokban az énekes misében éneklik. Néhány óra mulva száraz földet tapodhat a lábával, az «Argeles» Palma előtt pihenőt tart . . .

— De csak egy félnapig! — sohajtott fel Désirandelle úr. — Este újra fel kell szállani erre az undok hajóra . . . Hej, ha nem Agathokles jövőjéről lenne a szó! . . .

— No lám, Désirandelle, ez csak megérdemli, hogy holmi apró kellemetlenséget kiálljon érette.

— Nincs jártányi ereje sem.

— Szegény feje! . . . Mennyire sajnálom, de egyuttal bámulom is. Mindezt a sok megpróbáltatást Agathoklesért állja ki. Ez ám az anya! Szive van . . . No, de hagyjuk a szivet most . . . Nem jön velem fel?

— Nem, Dardentor úr, nem tudok. Inkább ott maradok a szalonban. Itt nagyobb a biztonság. Mikor fognak olyan hajót épiteni, mely nem tánczol olyan veszett módra; egyáltalában miért is kötik meg az emberek magukat, hogy hajóra üljenek?

— Annyi szent, Désirandelle úr, hogy a hajók a száraz földön nem okvetetlenkednének annyit, mint a tengeren. Végre is nincs már messze a czél.

Désirandelle úr tehát inkább lenn maradt a szalonban, s valószinüleg meg sem mozdul arról a helyről, míg a Baleárokhoz nem érkeznek. Dardentor Clovis pedig újra visszatért a fedélzetre. Hátra csapta a kobakjára sapkáját, ragyogott az arcza, mint egy kipróbált vén «tengeri medvének»; jopkájába belekapott a szél, s lengette, mint valami zászlót.

A két ifjú elébe jött. Kölcsönösen kezet szoritottak egymással; aztán megkérdezték, hogy miképen aludt Dardentor úr a tegnapi mulatság után. A perpignani biztositotta ifjú barátait, hogy szakasztott úgy aludt, mint a mormota télen.

Erre Taconnat Jean okos előrelátással Dardentor Clovis módjára így népieskedett:

bármily pályára lépnek is önök, meg vagyok győződve, hogy annak becsületére válnak.

Oh, hogy ezeket a szavakat nem hallhatta Patrice! A való, hogy Dardentor Clovis, Taconnat Jean és Lornans Marcel kölcsönösen örvendettek annak, hogy a sors összehozta őket. Sőt még abban is reménykedtek, hogy ismeretségüknek Oranban is lesz folytatása.

— Ha tetszik, szálljunk meg ugyanabban a vendéglőben, — indítványozá Dardentor Clovis.

— Pompás! — mondá sietve Taconnat Jean. Kezet reá, uraim!

Kezet szoritottak. Taconnat Jean e kézszoritásban mintha holmi *apai* meg *fiúi* melegséget érezett volna . . .

Titokban pedig arra gondolt, hogy ha abban a vendéglőben véletlenül tűz találna kiütni, milyen pompás alkalom kinálkoznék a perpignani életének megmentésére.

Tizenegy óra tájban jelezték, hogy közeledenek a Baleári szigetekhez. Három óra sem telik el, s Majorcához ér a hajó. Minden jel arra mutat, hogy pontosan köt ki a palmai kikötőben.

Ugyanazok az utasok, kik tegnap együtt ebédeltek, újra találkoznak az ebédlőben.

A legelső megint Oriental Eustache úr volt. Ott fészkelődött már az asztal jobbik végén.

Ugyan bizony ki is lehetett ez a sajátságos ember, ez a kitartó hely-vadász, ez a húsból és

csontból való óra, melynek mutatója *reggelit* meg *ebédet* jelzett csupán?

— Vajjon az éjjel is ott aludt azon a helyen? — kérdé Lornans Marcel.

— Valószinüleg, — felelé Taconnat Jean.

— Bizonyára megfeledkeztek arról, hogy lecsavarják a székéről, — tódítá a perpignani.

Bugarach kapitány üdvözölte az urakat, majd Brunó doktor is rendre kezet szorított velök. A derék ember olyan éhes volt, mint egy farkas — naponta háromszor esett ez meg vele. Kérdezősködött kivált Dardentor Clovis páratlan egészsége felől.

Dardentor Clovis, a jeles doktor őszinte sajnálatára, soha olyan jól nem érezte magát, mint most . . .

— No . . . no! . . . Dardentor úr, lementével dicsérjük a napot . . . Van rá eset, hogy néha a legerősebbnek látszó emberek, a kikötő előtt rokkantak össze.

— Ugyan, . . . ugyan doktorkám! . . . Maga a fókát figyelmezteti, hogy óvakodjék a tengeri betegségtől . . .

— Fókát láttam már ebben a betegségben, mikor szigonyt csaptak a hátába, s annál fogva húzogatták ki a vizből . . .

Agathokles is leült a tegnapi helyére. Háromnégy új vendég is előbukkant, akár tetszett Bugarach kapitánynak, akár nem. Ezek tisztességesen kiéhezettek lévén, a reggelinben szörnyű pusztitást fognak bizonyára véghez vinni.

Már akármit mond majd hozzá Patrice, de bizony ma is az ő gazdája tartotta szóval az egész társaságot. Ezúttal nem multjáról, hanem jövőjéről, vagyis orani tartózkodásáról beszélt. Az egész tartományt, esetleg egész Algirt be akarja járni lehetőleg a nap puszta széleig. És ugyan bizony miért ne, lehetne? Megkérdezte melleslegesen, hogy laknak-e még ott arabok?

— Egy-kettő akad még, — viszonzá Lornans Marcel, — tartogatják őket, mint ethnográfiai nevezetességet.

— Hát oroszlánok? . . .

— Az is lehet egy nehány, — felelé Taconnat Jean, — de júhbőrbe varrták őket, s a lábaikra karikákat tettek.

— No . . . no, uraim, — figyelmezteté Bugarach kapitány az utasokat, — nagyon ne bizakodjanak el. Nem úgy áll a dolog.

A reggeli is pompás volt. Kár, hogy Désirandelle úr újra nem kóstolhatta meg.

Tizenkét óra elmult, midőn kávéikat elfogyasztva felállottak az asztaltól, s felszállingóztak a fedélzetre.

Csak Oriental Eustache maradott a helyén. Dardentor Clovis nem állhatta meg, hogy meg ne kérdezze, ki lehet ez az evésben ritka pontosságú úr, a ki egyébként senkivel sem áll szóba?

— Csak annyit tudok róla, — felelé a kapitány, — hogy Oriental Eustachenak hivják.

— Hova megy? Honnan való? Mi a becsületes mestersége?

— Úgy hiszem, azt senki sem tudja.

Ekkor előállott Patrice, s felajánlá szolgálatát, hahogy igénybe méltóztatnának venni. Hallotta gazdájának kérdését, s feljogositva érezé magát a beszédre:

— Nagyságod engedelmével abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy nevezett utasról egyet-mást tudok.

— Ismered őt?

— Nem; de hallottam a vendéglőstől, a ki a cettei vendéglős főpinczérétől hallotta . . .

— Tégy lakatot a kenyérpusztítódra, Patrice, s mond el három szóval, ki az a furcsa ember?

— A montélimari csillagvizsgáló társaság elnöke, — felelé szárazan Patrice.

Csillagász! . . . Oriental Eustache csillagász volt! Ahá, ezért van az oldalán a távcső, ezért nézi folyton az égboltozatot keresztül-kasul, ha ugyan a fedélzetre vetődik. Hogy szóba álljon egyik vagy másik utassal, úgy látszik nincs inyére.

— Lehet, hogy az astronomia motoszkál folyton a fejében, — jegyzé meg Dardentor Clovis.

Egy óra tájban előtünt a távol ködéből Majorca festői hegyeivel.

Sévigné asszony.

Mignard festménye után metszette *Roger*.

Az «Argeles» egyet kanyarodott, hogy a szigetet megkerülje, s csendesebb vízbe jutott a sziget mentén. Erre aztán számos utas jött ki a kabinjából.

Sévigné asszony.

Nanteuil eredeti festményéről rajzolta *Bellord*.

A hajó csakhamar elsiklott a Dragonera veszélyes sziklája mellett, melynek tetején világító torony van, aztán a froui keskeny szorosba tért be, melynek falai meredek szirtként nyulnak fel a magasba. Bal oldalt érintették a Calanguera hegyfokot, s aztán a palmai kikötőben horgonyt vetett az «Argeles». A molón a kiváncsiak nagy tömege várta az érkező hajót. (Folyt. köv.)

HÍRES ASSZONYOK.

SÉVIGNÉ ASSZONY.

Híresebb asszonyokat is ismer nála a történelem, de olyat alig, kinek neve népszerűbb volna az övénél. Mások is kitüntették magukat már előtte a tollforgatásban; Christine de Pisan, Marie de France, Louise Labbé, Navarrai Marguerite neve szintén ismeretessé vált e réven, mig utána még hatalmasabb szellemek támadtak. *Sévigné* asszony mindazáltal nemcsak mint a kiváló szellem képviselője, de mint asszony is feledhetlen nevet szerzett magának. Vidáman élni tudó nő, a nélkül, hogy női erényén valaha a legkisebb folt esett volna. Hiába rajongjak körül könnyűvérű hölgyek hódításában jártas férfiak, őt az igaz útról le nem téritheti.

Rabutin-Chantal Mária, a ki később *Sévigné* nevet véve föl férje után, ezt halhatatlanná teszi, az 1627. év február 5-én pillantja meg a napvilágot. Ő maga jelzi e napot később egyik levelében, ekként irván: «Jó sok éve telik be annak ma már, leányom, hogy a világra jött egy teremtés, a kinek az volt rendeltetése, hogy téged szeressen mindenek fölött.» Valószinüleg a Bourbilly-kastély volt születési helye, őseinek e régi hajléka. Alig volt hat hónapos, midőn atyját elvesztė. Nem sokára pedig anya nélkül marad. Nagybátyjának, Coulanges abbénak felügyelete alatt nevelik, a kit leveleiben szintén emlékezetessé tett az utókornak.

A fiatal Mária már zsenge éveiben nem közönséges szellemi tehetséget árult el. Nagy könnyűséggel tanulta meg a latin, olasz és spanyol nyelveket; tanitói, Ménage és Chapelain, és talán az, hogy nő nem folyt be nevelésébe, voltak oka, annak, hogy szelleme és irálya oly merész, szabad irányt nyert. Alig tizenhét éves, midőn Sévigné Henrik márki nejévé lesz. Ez a fiatal, merész férfi egyáltalán nem olyan természetű volt, hogy a finom lelkü nőt boldoggá tehesse. Szabadon üzi kalandjait, magára hagyva nejét, a kinek szintén akadnak érte lángoló lovagjai, de ő hajthatatlan marad.

Senkit se szeret, pedig sokan vágyakoznak kegyei után. Igy Conti herczeg, Turenne, Lude gróf, a nagy párbajhős és táncos, Méré lovag, Fouquet, stb.

Sévigné asszony már leány korában több szivet lángra lobbant. Ezek egyik legelseje Ménage abbé, a neves költő, tanitója, s nem sok kell, hogy megszeresse. Mikor férjhez megy s Ménage látja, hogy Sévigné mily keveset törődik nejével, ez elhagyatottsága által kiván rá hatni, férjét méltatlannak mondván hozzá. «A legnagyobb baj, a mi csak történhetett volna Sévignével, az, hogy önt elvette. Igen, mert az emberek azt mondják, micsoda férj ennek az asszonynak!» De Sévignéné szokott nyugalmával felel az ilyen beszédekre: «Sévigné becsül engem és nem szeret. En pedig arra vagyok kényszeritve, hogy szeressem és — ne becsüljem.»

Férje egészen neki adja magát az akkori társaság ama durva, zajos bohóságainak, melyek XIII. Lajos udvarában oly szokásosak voltak. Utoljára is párbajban esik el Albret lovag kezétől, a ki ritka szép, szellemes fiatal ember. A párbaj okozója bizonyos Gondran asszony, kinek kegyeiért mindketten versengtek. Sévignéné gyászba borúl, visszakéri férje leveleit, arczképét ama kétes erkölcsü hölgytől és e gyászeset emléke még később is mindig szinte magánkivüli állapotba hozza. Midőn jó idő múlva találkozik az egyik párbajsegéddel, elájul. Sőt midőn Saint-Cloudban sétál, két gárdatiszt társaságában és egy Larger nevü fiatal férfival jő össze, ki szintén ott volt a párbajnál, roszúl lesz, alig bir magával. «Ime az ember, a kit legjobban gyülölök», szól kiséröinek. Azok nagy készséggel kelnek segitségére. — «Asszonyom! akarja, hogy felakasztassuk, vízbe fullasszuk, semmivé tegyük őt?» — «Nem; elég lesz, ha a patakba dobják.»

Ménage később a vidékre vonul vissza. Midőn Sévignéné búcsúzásukkor mindenféle tanáccsal ellátja őt, igy szólt az egykori tanító: «Most én vagyok a kegyed gyóntatója, eddig pedig a martirja voltam.» Horace Walpole, ez a Du Deffaud asszony szalonjában egészen francziává lett angol, igy hivta Sévigné asszonyt: «Szentem». Csak természetes hát, ha a Sévigné asszony unokafivérének: Bussy-Rabutin grófnak sivár szelleme vajmi nagyon boszantotta őt.

Ez a Bussy-Rabutin Roger, mihelyest Sévigné asszony lett unokanővéréből, minden erejéből utána vetette magát. Nem is nagyon titkolja iránta való nagy vonzalmát. Egy izben Sévigné ismét valami könnyü diadal mámoros óráiról beszél neki. — «Pedig a cousineom százszor többet ér mindezeknél.» — «Lehet», mond egykedvüen Sévigné. Nem késik azonban Bussy, hogy elmondja ez esetet Sévignénének, erősen sarkalva, hogy boszúlja meg magát a férje sokszoros hűtlensége miatt. — «Talán bolond vagy, avagy azt hiszed, hogy én vagyok bolond?» — «Az lennél, ha nem boszúlnád meg magadat.

Én ezer örömmel segédkezet nyujtok hozzá.» Sévigné asszony észre se látszik venni az ajánlkozást. «Oh, édes uram, nem vagyok én olyan boszús, mint a hogy te gondolod.»

Huszonnégy éves korában özvegyen maradva, minden gondját gyermekei nevelésére, azok jövőjének biztosítására forditja. A hol ereje nem elég, segiti Coulanges abbé. Ő maga megvallja: «Nincs valami fényes szellemem, de okos és tanulékony vagyok». E mondás első részét természetesen csak szerénysége diktálja. Fényes lelki tulajdonait ez időben legjobban rajzolják ama sorok, melyeket egyik barátnője: La Fayette asszony irt róla, hozzá intézve. «Szelleme anynyira ékesiti, széppé teszi lényét, hogy mi sincs e földön kedvesebb, mint midőn felmelegszik a társalgásban, honnan számüzve van minden feszélyesség. Minden, a mit mond, oly bájos s oly jól áll önnek, hogy... ámbár a szellem csak a fülekre hathat, mégis bizonyos, hogy az öné a szemeket is elkápráztatja; mikor az ember önt hallgatja, nem látja többé azt, hogy valami hiányozna vonásai szabályosságához, és a föld legbefejezettebb szépségének hajlandó itélni»... Mások följegyzik róla, hogy jól táncolt, hogy hangja kellemes volt, szemei pedig különös színüek, termete szép, ámbár magatartásában némi hanyagság van. Nincs nő, a kinek több szelleme lenne, mint neki, olvassuk ismét más helyen, és igen kevés, a kinek annyi van is. Bussy azt mondja, hogy társaságbeli asszony létére kissé a kelleténél csapongóbb, tréfásabb modorú és az enyelgés heve magával ragadja. A valóság pedig az volt, hogy a Sévigné asszony szelleme azok közé a szellemek közé tartozott, melyeket a társalgás élénksége bizonyos mámorba ejt. Midőn később az évek megcsappantották azt a nagy tüzet, melyről Bussy panaszkodik, csak annyi maradt belőle, a mennyi mégis elegendő volt arra, hogy másoknál szeretetreméltóbb legyen.

Fentebb emlitők már a Sévigni asszony után lángoló férfiakat. Ezek közt Fouquet főintendáns volt talán az egyedüli, a kit némileg komolyan vett és a ki némi elővigyázatra készteté, némi félelemmel töltè el. Utóvégre is azonban Fouquet is beleun a sikertelen fáradozásba, hogy Sévigné asszony kegyeit megnyerje, nem akarja «ugyanazon dolgot a siker minden reménye nélkül újból kezdeni», és beéri a kiváló nő barátságával.

Abban az időben nagy port vert fel, hogy Sévigné asszony bizonyos leveleit is ott találták a Fouquet iratai között, hozzá épen nem illő társaságban. Egy ideig gyanusitják is őt, de csakhamar világossá lesz ártatlansága. Bussy maga is Sévigné asszony pártjára áll akkor, mert megtudja Le Tellier kanczellártól, a ki a királylyal együtt egyedül látta a Fouquet irományait, hogy a márkiné leveleiben csak a ritka szellemes barátnő nyilatkozott meg és hogy a főintendáns nem jól cselekedett, midőn a tiszta barátságot összekeverte a szerelemmel.

Nem kevésbbé nemes jelleműnek mutatja be magát a Bussy-Rabutin gróf ügyében is. Ez ugyanis, midőn egyszer a hadsereghez elutazandó volt s pénzszükséget érzett, unokanővérehez fordul segélyért. Sévigné asszony semmiféle dolgát nem intézte el a Coulanges abbé tanácsának kikérése nélkül és miután most e tanács kissé késedelmesen jött meg, Bussy e késedelmeskedésből azt magyarázta ki, hogy nem akar rajta segiteni. Boszújában gyalázatos képet fest Sévigné asszonyról egy hirhedté vált könyvében. Igaz, hogy e könyvnek megjelenése egy nő visszaélésének volt tulajdonitható, a kire Bussy a kéziratot bizta volt s a ki azt Hollandiában kiadatta. Sévigné asszony nemesen viseli magát a támadással szemben. Bussy keményen meglakol a csúf iratért, mert könyvének egy XIV. Lajosra vonatkoztatott darabja miatt elfogják, a Bastillebe zárják, később pedig kiutasitják Párisból.

Kárpótlást talál gyermekei növekedésében, kik közül leányát, a kit «Francziaország legszebb leányának» neveznek el, csakhamar bemutatják az udvarnál is és bájossága által az udvari ünnepélyeknek egyik legszebb ékessége lesz. Udvarlói azt mondják, hogy «lángra fogja lobbantani az egész világot». Költők éneklik meg szépségét, kezdve La Fontainetől. Mind ennek daczára húszadik éve még hajadon állapotban találja. Ekkor jelentkezik aztán Grignan gróf kérője gyanánt és Sévigné asszony szivesen adja beleegyezését, mert jó párti a gróf a világ itélete szerint, «már pedig olyan balgák vagyunk, hogy mintegy ezt tekintjük zsinórmértéknek».

Mikor Grignan grófnak el kell hagyni Párist és neje is csakhamar követi, megindul az anya és leánya közt ama levelek hosszú sorozata, melyek a Sévigné asszony nevét leginkább emlékezetessé tették. Mintha csak csevegne leányával, közelében ülve az. «Az ön levelei nagy hirre vergődtek mindenfelé», irja neki egyik kortársa, «bizonyos, hogy ép olyan gyönyörteljesek, mint ön maga». E levelek, mint egy érdekes napló, úgy állitják elénk a kor eseményeit. E ragyogó, hű tükörben egy egész század élete tárul elénk, a mint egy rendkivül müvelt, szellemes és érezni tudó nagyúri hölgy szemei látták azt. Az udvar és a nagy, előkelő világ, Páris és a vidék, a szereplő egyének, az események a legelénkebb színekkel, a legvilágosabban tünnek elénk. Természetesen ez a világ csak a kiválasztottak, az előkelő népek világa, a kik maguknak és magukban élnek. Erről a világról beszél Sévigné asszony, midőn azt mondja: «ott volt egész Francziaország», vagy «nincs már senki Párisban».

Ennek a válogatott társaságnak alakjai aztán egymás után tünedeznek el, kiszólittatván a «rettegések királya által az élők sorából. Sévigné asszony is hanyatlik, leveleiben is keresik sokan a hanyatlás nyomait. Mindazáltal szelleme teljesen a régi fényben csillog még. Vidékre megy, hol unokájának esküvőjét ünnepelik. Ezek utolsó örömei. Mindig amaz óhajtását fejezte ki, hogy ne élje túl azt, a kit legjobban szeretett e földön: leányát, Grignan grófnét. És leánya mégis veszélyesen beteg lesz, de a gondviselés meghallgatja kivánságait. Alig gyógyul fel azonban leánya, az ő eddig virágzó egészsége rendül meg; az első napoktól fogva csodálatraméltó elszántsággal és nyugalommal néz a halál szemébe, mely 1696 április 17-én véget vet kiváló életének.

A ki mindazt össze akarná gyüjteni, mondja róla egyik jellemzője, a mit Rabutin Mária finom, kellemes, természetes modorával mondott életében, nem nyeglésked soha, bármit mondott is, soha se tudna ennek végére jutni. Az ember nem ismerte körében az unalmat; egyike volt ama lényeknek, a kiknek soha se szabadna meghalni, a mint vannak viszont olyanok is, a kiknek soha se lett volna szabad megszületniök. Egyéniségét jól jellemzik végül egyik arczképe alá irt következő sorok:

Rabutin Mária,
Sévigné Márkiné,
Chantal báró leánya,
ritka szellemü
és szilárd erényü nő,
e mellett sok bájjal felruházva.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

GYAKORLATI ELMEKÓRTAN

Irta

Dr. MORAVCSIK ERNŐ EMIL

egyetemi tanár,
az igazságügyi orvosi tanács, a törvényszéki orvosi vizsgáló bizottság tagja.

Második, teljesen átdolgozott és kibővitett kiadás.

Ára füzve 3 frt 50 kr.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI KÖZIGAZGATÁS KÉZIKÖNYVE

különös tekintettel a gyakorlati eljárásra.

Szerkesztette

Dr. THIM JÓZSEF,
hatósági orvos.

I. kötet 558 lap. — II. kötet 670 lap.

Ára füzve 8 frt. *Kötve 10 frt.*

1897. aug. **248.** sz. 1897. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A katholikusok autonomiájáról. (I.) — Forster Gyulától.
Bethlen Gábor első támadása. (I.) — Angyal Dávidtól.
A fehér húnok és zsokontörzsek indiai szereplése. — Stein M. Auréltól.
A finn nép és hazája. (II.) — Szilasi Móricztól.
A vizi malom. Regény. (VIII.) — Elliot György után, angolból. — Váczy Jánostól.
Költemények: Visszatérés. — Kozma Andortól. — A Gönczöl-szekér. — Sully-Prudhomme után, franczia-ból. — Varga Gyulától.
A képzőmüvészeti társulat tavaszi tárlata. — Ifj. Mitrovics Gyulától.
Brassai Sámuel a magyar helyesirás módositásáról.
Értesitő: Demolins E.: A quoi tient la supériorité les Anglo-Saxons. — ls. — Acsády I.: A jobbágyadózás 1577—97-ben d. — Gárdonyi Géza: Igazság a földön. — i. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és kön. vnyomda Budapesten.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOM. INTÉZET

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

VI. FEJEZET.

Melyben a Palma városában történt változatos eseményeknek folytatását találja a nyájas olvasó.

Ha valamely földet az ember szegről-végre ismerhet, a nélkül, hogy csak egyszer látta volna is: a Baleárok szigetét bizonyára megismerheti. A turisták kedvelt helye e sziget-csoport; s bizony érdemes is arra, hogy minél számosabban látogassanak el ide. A szigetek: Majorca, Minorca, Cabrera — ez a vadkecske-sziget; aztán a Baleárok, melyek a főcsoportot teszik, aztán Pityuzok neve alatt ismert Iviza, Formentera és *Conigliera* szigetek, mindenik tele sötét fenyvesekkel.

Ha az ember elgondolja, hogy minő részletes leirása forog közkézen a Földközi-tenger szigeteinek, nincs is arra szükség, hogy útra készülődjék, és saját szemével lássa azokat a csodaszép tájakat, melyekről a turisták elragadtatással beszélnek. Egyszerűen elővesszük azokat a könyveket, melyek a Földközi-tenger szigeteiről szólnak, legfőképen pedig Salvator Lajos osztrák főherczeg ő fenségének * a Baleárokról irt művét, mely a maga nemében páratlan egy munka, s imhol látjuk látatlanban is a Baleárokat: kitünő szöveg, szines nyomásu képei, vázlatai, tervrajzi, térképei mind párjukat ritkitják.

Dardentor Clovis, Taconnat Jean és Lornans Marcel ezt a ritkaszép könyvet, sajna, nem ismerték, s igy kikötvén az «Argeles»-szel Majorca szigetén, legalább a sziget fővárosát, Palmát akarták látni, s szép emlékekkel gazdagon folytatni útjokat.

Mihelyt a hajó a palmai kikötőben horgonyt vetett, számos utas partra szállott. A női utasok legkivált azért, hogy a tengeri út sok keserve után pár óráig szilárd földet érezzenek a talpuk alatt. A szerencsésebb utasokat a város nevezetességei és a környék megtekintésének a vágya vonzotta, ha ugyan erre négy óra alatt ráérnek. Mert az «Argeles»-nek este nyolcz órakor újra fel kell szednie a horgonyt. Az ebédet is későbbre halasztották e miatt.

Magától értetődik, hogy Dardentor Clovis, Lornans Marcel és Taconnat Jean is azok közé tartozott, a kik partra szállottak. Továbbá Oriental Eustache úr szijon lógó távcsövével és Désirandelle papa meg a fia; Désirandellené ő nagysága ez alatt édesen aludt a kabinjában.

— Helyes, öregem, — mondá Dardentor Clovis Désirandelle úrnak. — Nehány órai tartózkodás Palmában némileg kipihenteti nagyon igénybe vett masináját... he, lecsiszolja róla a rozsdát, főleg ha az ember igy *pedibus cum iambis* csatangol az utczákon keresztül-kasul. Remélem, velünk tart?

— Köszönöm, Dardentor, — felelé Désirandelle úr, kinek most már lassankint kezdett az arcza pirosodni, — de aligha győzném önökkel a járást. Inkább beülök a kávéházba, s ott megvárom, mig visszatérnek.

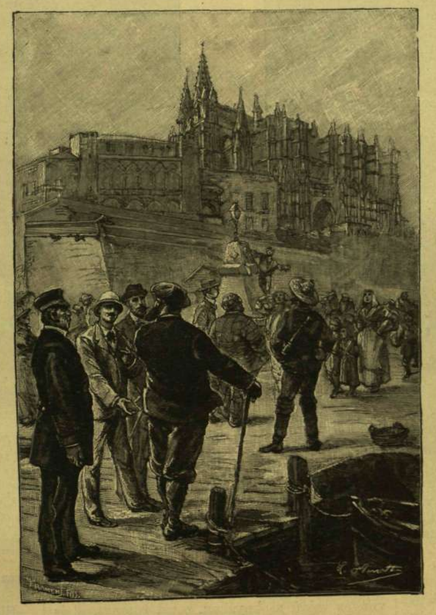
Úgy is cselekedett, Agathokles jobbján, Oriental Eustache a balján haladt. Egyikök sem látszék valami jó turistának.

Patrice urának mindenütt nyomában járva, komoly ábrázattal kérdé tőle:

— Elkisérjem nagyságodat?...

— Meghiszem azt, — felelé Dardentor Clovis. — Lehet, hogy egyet-mást vásárlok, s bizony nem nagyon akarózik azt magammal czipelni.

Palma utczáin senki sem mehet úgy végig, hogy a benszülöttek meg ne kinálják majorcai porczellán-korsóval, rikitó szinüre festett fayence-okkal, melyek bizvást oda állithatók a khinai porczellán-árúk mellé.

— Ha nincs ellenére, elkisérjük.

— Dardentor úr, — szólalt meg Taconnat Jean, — ha nincs ellenére, elkisérjük.

— Ah, Taconnat úr, épen kérni akartam önöket, hogy együtt tartsunk.

Patrice gazdájának e szavaira némán bólintott fejével. Szent meggyőződése volt, hogy ez a két finom müveltségü franczia ifjú igen jó hatással lesz gazdájára.

Lornans Marczel mindjárt kitalálta, hogy mi motoszkál romantikus öcscse fejében, nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék.

Taconnat Jean észrevette, s igy szólott:

— Miért ne adódnék alkalom?

— Helyes, helyes, Jean, a törvényczikk kivánta alkalom: harcz, tüz, viz...

— Hátha?...

Arra pedig egyátalán nem lehetett Taconnat Jeannak reménye, hogy Palma utczáin ilyesmi esik Dardentor Clovis-val; sem rabló támadás, sem vadállatok nem fordultak elő fényes nappal a szép Baleárokon.

Fel kellett minden perczet használniok, hogy minél többet láthassanak.

Palma házai közül kivált három válik ki: a székesegyház, egy palota, s ettől balra egy jelentékeny hosszú, falakkal körül vett és bástyákkal ellátott épület. Azonkivül számos templomnak a tornya tünt fel már messziről.

Ha az ember valamely ismeretlen városba jut, legbölcsebben cselekszik, ha előveszi a Baedekert, avagy e hasznos könyvecske nélkül szükölködvén, kalauzt fogad. Dardentorék ez utóbbi módhoz folyamodtak, felfogadtak, egy harmincz évesnek látszó, magas termetü és szelid arczú palmai embert.

Nehány douróban megalkudtak, s gyalog indultak városnéző körútjokra, hogy annak nevezetességeit, továbbá szép környékét apróra megnézzék.

Dardentor Clovisnak módfelett megtetszett az, hogy kalauzuk jól beszélt francziául, még pedig délies hangsulyozással, mint például a montpellieriek. Montpellier és Perpignan tudvalevőleg csaknem szomszédosak.

A három turista hallgatta a cicerone magyarázatait, s járt-kelt a város utczáin.

A Baleárok szigetcsoportjának a története, szó mi szó, de nagyon érdekes.

Hajdanában egészen más szerepet játszott, mint manapság. Egészen XVI. századig valóságos középpontja volt a tengeri kereskedésnek, mert először is közel esett a három legjelentékenyebb európai államhoz: Franczia-országhoz, Itáliához és Spanyolországhoz, továbbá az afrikai partokhoz, másodszor pedig nagyon könnyü volt a közlekedés. Boldog emlékü I. Don Jayme király uralkodása alatt, a kit Conquistadornak is neveztek, érte el virágzása fénykorát.

Ez az uralkodó nagyon vállalkozó szellemü volt, s Majorca gazdag hajótulajdonosai készségesen támogatták őt minden vállalatában.

Manapság kiviteli árúi vannak csupán: olaj, mandola, kapri, czitrom, zöldség; továbbá sertéseket hizlalnak, melyeket a barcellonai piaczon adnak el. Narancsa aránylag kevés terem, úgy a hogy a «Hesperidák kertje» név mostanság már nem egészen illik reá, pedig még mindig igy nevezik a Baleárokat.

Felséges, szelid éghajlata, tiszta, egészséges, éltető levegője, csodaszép környéke magyarázza meg, hogy miért nem csappant meg lakóinak száma mert tudni való dolog, hogy a «Jó szellem szigeté»-n (igy is hivják), Majorcán kétszázezer ember lakik, a sziget maga háromezer négyszögkilométer területü.

A kalauz pompásan értette a dolgát, ismerte a földrajzot, jártas volt a történelemben, s roppant gyorsan, változatos szavakkal adott számot arról, hogy Palmát igen régen alapitották, Krisztus születése előtt száz esztendővel a harczias rómaiak foglalták el a szigetet a parittyás baleároktól.

Dardentor Clovis készségesen elhitte, hogy a sziget ős lakói nagyszerüen értettek a parittyázáshoz, s hogy a nevök is innen ragadt rájok, sőt hajlandó vala még azt is készpénzül venni, hogy a baleárok gyermekeiknek naponta csak úgy adtak enni meg inni, ha parittya-köveikkel a czélt eltalálták; hanem mikor a kalauz olyasmit is állitott, hogy a baleárok parittya-kövei a gyors elhajitás következtében a levegőt éktelenül surolván, elolvadtak: no már akkor a két ifjúra sokat jelentő oldalpillantást vetett.

— Lánczos adtát! — dörmögé szakálába, — ez a baleár utód még lóvá is akar tenni bennünket.

— Hja, ez *igy* szokás itt... meg egyebütt délen, — felelé Lornans Marcel.

Azt azonban elhitték, hogy a híres Hamilcar

* *Salvator Lajos* főherczeg, I. Ferencz József osztrák császár és magyar király unokaöcscse. Salvator Lajos főherczeg egyik fivére, Orth János név alatt tengerészszé lett, s egy Dél-Amerikába tervezett útban nyoma veszett. (Salvator Lajos főherczeg itt említett munkáját, mely a Baleári szigetek részletes leirását tartalmazza, a «Vasárnapi Ujság» 1891. évi 24-ik számában tüzetesen ismertette.)

e szigeten hajdanában kikötött, mikor Afrikából Cataloniába igyekezett s itt született fia, a nagy Hannibal.

Hanem már azt kötve hitték, hogy Bonaparte családja is Majorcáról származott, s a XV. századig ott is lakott... Corsicán... hagyján, de a Baleárokon?... soha!

Palma hajdanában számos harcznak is volt a szintere: Don Jayme serege rontott rajta; a pórok támadtak fel az adókivető nemesek ellen, végül a tengeri rablók rohanták meg ellenséges haddal. Most azonban béke honol Palmában, s így Taconnat Jean «reménybeli apjá»-t aligha menti meg holmi rablótámadás ellen.

A XV. század eseményeit emlegetve, szóvá tette a kalauz, hogy a szigetnek a Riena nevű hegyi patakja egyszer kiáradt, s ezerhatszázharminczhárom ember fulladt belé. Ekkor Taconnat Jean nem állhatta meg, hogy ne kérdezze:

— Hol foly az a patak?

— A város kellő közepén keresztül.

— Keresztülmegyünk rajta?

— Természetesen.

nagy terembe értek, melyben legalább ezer ember fért volna el. Hajdanában mikor zsivaj, élénkség uralkodott itt... hajdanában, a jobb időkben...

Dardentor Clovis szívesen elvitte volna a «Fonda»-t Perpignanba... hiszen majd lett volna gondja, hogy újra megelevenedjék benne az élet.

Patrice oly előkelő angol flegmával nézegetett mindent, hogy a kalauz teljes tiszteletttel holmi kevés szavú angol gentleman-nek nézte.

Taconnat Jean ez alkalommal édes keveset figyelt a sok beszédű kalauzra, pedig egyébként érdeklődött minden iránt, a mi művészileg szép volt. Haj, de most, az ő veszett-fura ideája egészen más irányba terelte gondolatait. Végre is a «Fondá»-ban nem nyílik alkalma semmire.

Innen a Riena-útra mentek. Sürgés-forgás volt itt mindenfelé. A férfiak csinos arczúak voltak, szép szál legények, bő nadrágjuk, övük, kabátjuk és kecskebőr mellényük volt, kivül a bundás felével. Az asszonyok igen csinosak, tüzes, fekete a szemök, kifejező az arczvonásuk,

— Nem, azon majd vissza jövünk. Legközelebb látni való a dóm, viszonzá a kalauz.

— Előre hát a dómhoz! — mondá a perpignani. — Kedvem volna felmenni a toronyba, hogy lássam az egész várost, felülről mint fest.

— Akkor inkább azt ajánlanám, hogy a Bellver-kastélyba menjen, mely a városon kivül van, a kilátás onnan pompás.

— Ráérünk? — kérdé Lornans Marcel. — Az «Argeles» pontban nyolcz órakor elindul.

Taconnat Jean kezdett reménykedni. Hátha Dardentort majd útközben, míg a kastélyba jut, éri valami.

— Idejök lesz bőven, uraim, a kastély nincs messze; kár volna meg nem nézni, ha már Palmában vannak.

— Hogy juthatni oda?

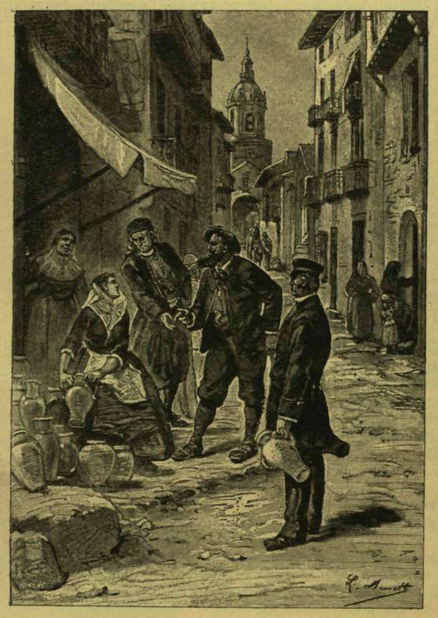
— A Jézus-kapun át kocsin.

— Jól van; hanem előbb hadd lássuk a dómot — mondá Lornans Marcel.

A kalauz balra letért, egy szűk utczán keresztül vezette őket a Calle de la Leo térre, hol a dóm állott.

A kalauz.

Dardentor Clovis ezen a téren egyet-mást vásárolt.

— Mély?

— Az egér is bátran keresztülszaladhat rajta.

— No hiszen ez kellett nekem! — sugá a szegény Jean bátyjának a fülébe.

Kedélyesen csevegve haladtak az alsó városban, végig a part hosszában a várost körülövező bástya mellett.

Egyik-másik ház festői mór stílben épült, mert a mórok négyszáz évig laktak ezen a szigeten. A félig nyitott kapukon keresztül megpillantották az udvarokat, a karcsú oszlopokat, előpitvarokat s a hagyományos szivattyus kútakat izléses vas-czifrázataikkal, a kecses kanyarodású lépcsőket, a szederindás folyósokat, az ablakokat bámulatos könnyedséggel készült kőkeresztfáikkal.

Végre egy négyszögű épülethez értek, melynek négy sarkán nyolczszögletű tornyok nyúltak fel, a kora-renaissance gót-stil vegyesen mutatkozott építési módján.

— Ugyan mi lehet ez az öreg kő-rakás? — kérdé Dardentor úr.

A «Fonda» volt, a régi börze épülete; művészi párkányokkal díszített ablakai valának, melyek méltán dicséretére váltak egykori építője szakértelmének.

— Nézzük meg belülről! — indítványozá Lornans Marcel, a ki nagy barátja volt mindennemű régi építészeti emléknek.

Beléptek a bolthajtásos kapun, s egy óriási világos szinű szoknyában, rövid köténynyel és kivágott mellénykében járnak, karjuk meztelen; egyik-másik karcsú leánykának a fején «rebvillo» volt, mely annak daczára, hogy az apáczacsuklyához hasonló, előnyösen juttatja érvényre bájos arczukat, s élénk tüzű szemeiket.

Arra azonban nem volt idejök, hogy szóba álljanak velök, pedig a majorcai fiatal leányok igen kedves, szelid, dallamos hangon beszélnek. Turistáink siettek a dóm mellett levő Palacio Real felé, mely távolról nézve úgy tünik fel, mintha a dómmal egy volna.

A palota terjedelmes, bástyákkal és tornyokkal ékeskedő épület, homlokzatát oszlopok díszitik, s egy a gót korból maradt angyal-szobor. Egyébként a mór és román stil vegyüléke látszik meg rajta, mint számos más baleári épületen.

Nehány száz lépésre ettől egy jókora, szabálytalan alakú térre értek, melybe számos utcza torkollott.

— Micsoda tér ez? — kérdé Lornans Marcel.

— A II. Izabella tere, — felelé a kalauz.

— Hát az a széles utcza amott?

— A Paseo del Borne.

Ez a diszes házakkal, pompás façade-okkal, erkélyekkel teljes út a Constitution-térre visz, hol a «Hacienda publica» van.

— A Paseo del Borne-on megyünk végig? — kérdé Dardentor Clovis.

Előbb a tenger felé eső homlokzathoz vezette őket.

Ez a homlokzat abban az időben épült, mikor már a renaissance kezdett feltünedezni rózsa-ornamentikájával. Az oldalfülkében szobrocskák, s fenn a tetőhajlás és párkány között kőből faragott fűzér-keretben bibliai tárgyú freskók tünnek fel.

Dardentor Clovis azt hitte, hogy itt van a bejárat, s már felindult a lépcsőkön, hogy benyisson. A kalauz visszatartóztatta, mondván:

— Be van falazva.

— Miért?

— Mert ha nyitva állott az ajtó, a tenger szele oly áldz dühvel zúdult be a templomba, hogy az ájtatos hivők a végitélet trombitáját vélték hallani Josafát völgyében.

Ezt a csinos mondatot rendesen el szokta mondani a turistáknak, szörnyen nagyra volt vele; Patrice is gyönyörködve hallgatta végig.

Ez a régi dóm a XVII. századból való, s mohos falaival, karcsú tornyaival az iberi félszigeten épült templomok bármelyikével kiállja a versenyt.

A fő-kapun belépett a kis társaság.

Ez a templom is — mint a többiek a spanyol földön — belül igen komorak. Sem a közép-, sem az oldalhajókban padok nincsenek. A hideg koczka-kő padlóra kell a hivőknek letérdelniök;

ez a templomi szertartásoknak sajátságos jelleget ad.

Dardentor Clovis és két ifjú barátja a két oldalt oszlopokkal ékeskedő főhajón végig mentek, megbámulták az úgynevezett királyi kápolnát, a remek oltárt, aztán felmentek a templom közepén levő korusba.

Arra, sajnos, nem értek reá, hogy a dóm gazdag kincseskházát megnézzék, továbbá azt a sok szent ereklyét, melyekben a majorcaiak mind buzgóan hisznek. Főkép Arragoniai Don Jayme király csontvázát, mely háromszáz év óta pihen fekete márvány sarkofágjában.

Alig volt annyi idejök, hogy rövid imát rebegjenek. Taconnat Jean bizonyára csak az alatt a feltétel alatt imádkozott Dardentor Clovis épségben maradásáért, hahogy ezt az épségben maradását csupán neki köszönheti.

A kószálások közben a szigeten való tartózkodásra szánt hat órából egy eltelt. Ha a Bellver-kastélyba is el akarnak menni, akkor ugyancsak sietniök kell.

Keresztül-kasul jártak egy rakás keskeny zeg-zúgos utczát, maga Daidalos is eltévedett volna még az Ariadne fonalával is, míg végre előbb a Cort-, majd a Mercado-, végül a szinház-térre kalauzolta őket a cicerone.

Dardentor Clovis ezen a téren egyet-mást vásárolt.

Átadta a majorcai korsókat Patricenak, s megparancsolta, hogy vigye a hajóra, s vigyázzon reá.

A szinház mellett elhaladva, betértek a széles Paseo de la Rambla útra, mely háromezer méter hosszú volt, s a Jézus-térre vitt. Ebben az utczában számos templom, kolostor van, többek között a szent Magdolna-zárda, — no meg épen ezzel átellenben a gyalogsági kaszárnya.

A Jézus-tér egyik sarkában van a Jézus-kapu, mely a város bástyafalát és védő-sánczát szeli ketté. A téren levő házak erkélyeik felett vászontető van kifeszítve, s az ablakok előtt zöldes szinű perzsa-szőnyeg. Balról nehány fa terjeszti szét elég fogyatékos árnyékát.

Túl a kapun látszanak a zöldelő szántóföldek, mezők, ketté szeli a Bellver-kastélyba vezető széles országút. (Folytatása következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

LA VALLIÈRE LUIZA.

A történetirók egy egész századot neveztek el a «nap-király»: XIV. Lajos nevéről. Uralkodásának idejét folytonos verőfény, csillogás ragyogja be, mely csak a végső években halványul el. Ez aranyos verőfényű napok egymás után három híres női alakot láttak feltünni a király közelében, fölemelve a legelsők közé vonzalma által. La Vallière e ragyogó időszak hajnalának derült kék egében jelen meg, tetőpontjának forró légkörében Montespan asszony uralkodik, míg alkonyának Maintenon asszony ad emlékezetességet.

La Vallière-ről azt mondogatták a maga idejében, hogy ő a tizenhetedik század költészete. Szerelmének melankhóliája, szivbeli harczai, igazi nagy szenvedélye, melyért oly sokat kelle a későbbi időkben szenvednie, egyaránt rokonszenvessé teszik. Szivének nemességét nem veszti el azután sem, hogy a «nap-király» szerelmének tárgya lesz. La Vallière nem azok közé a nők közé tartozik, a kik ha egyszer elbuktak, új meg új bukásokban igyekeznek magukat vigasztalni.

Tüneményszerű szépségét képirók, szobrászok serege igyekezett az utókorral megismertetni. A bájt, mely arczán, egész alakján elömlött, olyan költők, mint La Fontaine énekelték meg. Életének rövid regénye, mely a szerelem örök legendája, magának Franciaország történetének egy lapját tölti be.

La Vallière Luiza 1644. augusztus 6-án született Chambord mellett. Régi nemes, de — mint La Fayette asszony irja — igen közepes sorsú családból származott. Anyja másodszor is férjhez ment Saint-Rémyben, az orleansi herczeg udvarmesteréhez. Így majdnem folyton Orleansban vagy Bloisban tartózkodott. A fiatal lányt mindenki igen csinosnak találta. A fiatal emberek körülrajongták, főleg Guiche gróf lángolt érte.

XIV. Lajos épen nem érzett valami nagy vonzalmat neje iránt, ez időben az angolországi Henriette foglalta el, a ki szerinte ekkortájt Francziaországnak legszebb asszonya volt. Az udvarnál már-már kellemetlennek találták a királynak ezt az érzelgős vonzalmát sógorasszonya iránt. Így hát a király és Henriette összebeszéltek, hogy tévútra vezetik az embereket és pedig olyan módon, hogy a király azt fogja színlelni, hogy valamelyik udvarhölgye nagyon meghódította szivét. «Példának okáért — mondá Henriette — itt van La Vallière kisasszony. Miután mellettem van, engem láthatsz, ha őt keresed, jobb lesz így.» De a király így felelt: «Nem, Chemerault kisasszonyt választom, a ki a királyné mellett van. Legalább akkor a királyné bizonyosan hozzád küld csupa féltékenységből a másik iránt».

Ugyanazon napnak estéjén a király a fontainebleaui kertben sétált többek társaságában. Egyszerre három fiatal lányt vesz észre, a kik mintha szintén sétára mennének. Lajos csendben követte őket. A mint a holdfényes estén egy Diana-szobor elé értek, a három fiatal lány

La Vallière Luiza.

Belliard rajza *Mignard* festménye után.

egyike megállította társait és így szólt hozzájuk, a szoborra mutatva: «Én mindig szerettem Dianát.» La Vallière kisasszony volt, a ki ezt mondta: «Én — mondá Chemerault kisasszony, — inkább szeretem Endymiont.» — «Balgák vagytok mindaketten,— szól Pons kisasszony,— midőn a mesék országában barangoltok; én a valóságban akarok szeretni.» — «Hát kit szeretsz?» kérdi Chemerault kisasszony. «Találjátok ki», felel az előbbi. A három fiatal lány leült a szobor elé, a nélkül, hogy észrevették volna a közeledőket. XIV. Lajos intett társainak, hogy maradjanak hátra s ő egyedül ment még közelebb a beszélgetőkhöz. «En — szólt Pons kisasszony — ha valakit szeretnék, ez csak Candale lenne.» — Hát szereted! — kiáltott fel Chemerault kisasszony. — Én nem szeretek; de d'Alincourt márki nagyon kedvemre való; ő a legjobb tánczos valamennyi közt. — «Én ismerem ám a La Vallière titkát is, — mond Pons kisasszony, — különben is hallgatagsága sokkal többet mond, mint a mi beszédünk.»—«Az én hallgatagságom mit se mond,— felelé erre La Vallière kisasszony, — de nagyon balgának találom, hogy az egész udvart dicsőitik itt, a nélkül, hogy a királyt csak említenék is. Hát van hozzá hasonlítható, még egy balettánczban is?» — «A király csak azért tetszik úgy, mert király», volt a felelet. «Sőt ellenkezőleg, a korona csak kárára van, mert kiveszi azok közül, a kiket szeretni lehet. Ah! ha nem volna király!...»

E pillanatban a három fiatal lány megrezzenve kel fel, mert a bokrok közt zörej hallatszott: a király mozdult meg. «Nem akar szeretni, mert király vagyok, — mond magában XIV. Lajos, — nos hát szeretni fog!» — «Ugy-e csodálkoznak rajta uraim, hogy engem is úgy szerethetnek, mint bárki emberfiát. Ki ez a fiatal-lány?» — «Nem vettem még soha észre», felelt az egyik. — «Nem ismerem», mondá a másik.

Később a király a királynéhoz ment. Egészen fel volt indulva. Ugy remélte, hogy az udvarhölgyek közt meg fogja ismerni hangjáról a titokzatos leányt, a ki ott a kert lugasai közt róla beszélt. Mikor pedig La Vallière kisasszony belépett, szive feldobban és azt mondta magában! «Ez ő!» — La Vallière távozni akart, midőn látta, hogy a király leült. De a királyné marasztalta és felolvastatott vele egy regényből. Lajos majdnem éjfélig maradt ott, hallgatva a felolvasó fiatal leányt, kinek dallamos hangja szive mélyeig hatolt.

És XIV. Lajos, ez a nagy hóditó, a ki sarkantyús csizmában, lovagostorral rontott be egyszer a parlamentbe is, hogy megfenyegesse azt, mint egy valóságos érzelgős regényhős viselte magát La Vallière-rel szemben. Még szólani is alig mert hozzá eleinte, hetekig csak a szemeivel beszélt. Végre aztán egyszer mégis, a véletlen segélyével, nyilatkozhatott az imádott nő előtt. Egyszer ugyanis, a mint a vincennesi parkban sétáltak, hirtelen jött zivatar üzte szét az egész udvari társaságot. Mindenki szétszaladt, ki merre látott. Lajos La Vallièrenek nyujtá karját, a ki félénken fogadta el azt. «A kastélyba megyünk», mondá a király. De egy olyan útra vezette őt, mely épen elvezetett a kastélytól. «Szivem várta e zivatart,—szólt végre a király, megfogva a La Vallière kezét. — Hát nem látja, hogy szeretem?» — La Vallière vissza akarta vonni kezét, de a király oly esdve nézett reá. — «Felség, — szólt egyszerre La Vallière, — eltévesztettük az utat.» — «Nem, oda megyünk, a hová akartam.» — «De nem látja Felséged, hogy csupa viz vagyok?» — «Olvassa meg az esőcsöppeket, ugyanannyi gyöngyszemet adok értök.» Ez az út egy egész óráig tartott.» «Csak azon csodálkozom, — mondá később az udvari emberek egyike, — hogy nem változott át a két szerelmes Tritonná és Najáddá.»

A regénybe csakhamar vígjátéki jelenetek vegyültek. A király udvari költője: Benserade, amolyan kissé modernebb udvari bolond-fajta, fogalmazta a király szerelmes leveleit és La Vallière kértére ő válaszolt a saját maga által fogalmazott levelekre, mit sem tudván a dologról, mert se Lajos nem említi neki, hogy az imádott hölgy: La Vallière; sem ez utóbbi nem szólt királyi imádójáról. Igy esett meg aztán, hogy midőn első alkalommal La Vallière bájos mosolylyal int neki ablakából s magához kérte őt, a költő azt képzelte, hogy ismeretlenül is meghódította a ragyogó leányt s belépvén hozzá, lábai elé vetette magát. «Nem, nem erről van szó, — felelt az felkaczagva, — hanem egy újabb választ kell fogalmazni erre a levélre, melyet ujabban kaptam». Benserade most már megismerte az általa irt verseket, de azért mélységesen hallgatott erről, hogy ő szerezte azokat.

XIV. Lajos aztán nem tartózkodott attól, hogy szabadabb kifejezést adjon a La Vallière iránti vonzalmának. Mint Voltaire is irja, mindazok a nyilvános ünnepélyek, mulatságok, melyeket a király adott, tulajdonképen kedveltjének voltak rendezve. 1662-ben karusszelt rendeztetett a Tuileriákkal szemben, egy széles térségen, melyet azóta Karusszel-térnek neveznek. Öt négyest rendeztek. A király volt a római hős élén, fivére a perzsák, Condé herczeg a törökök, Enghien herczeg az indiaiak, Guise herczeg pedig az amerikaiak élén. Erre a lovagjátékra találta ki Ouvrier azt a jelképet, mely később XIV. Lajosnak mintegy mellékneve lett. A földgömbre tüző nap, e szavakkal: «Nec pluribus impar». Ez ugyan csak egyszerű jelmondatul volt szánva erre az alkalomra, de az udvaron-

czok olyan találónak ismerték el, hogy a király elfogadta jelszava gyanánt és czimerébe vette fel.

La Vallière nem szerette ezt a nyilvános dicsőítést és egy izben így írt királyi barátjának: «Mennyire nem hasonlítunk egymáshoz egy dologban! Én mindenki előtt el szeretném titkolni, hogy olyan valaki szeret, a kire az egész világ büszke lehetne, és ön mily nyiltan vallja be, hogy azt kedveli, a kit senki se irigyelhet öntől! Az istenért, Felség! gondoljon egy kissé jobban a saját dicsőségével és engedje meg, hogy kitől se sejtve szerethessék». Mikor a királyné meghallotta a La Vallière kedveltségét, így kiáltott fel: «Hogyan! egy biczegő teremtés akar a nyakamra lépni! A szolgáló az úrnő fölébe kerekedik!» — «Igen, felelte a király, ön az úrnő születésénél fogva, de a szerelem parancsol és én a szolgálónak szolgája vagyok.» XIV. Lajos különben nem dicsekedhetett mindig ily hódításokkal. La Vallièret is tisztán a szerelem, — mely nem tekint királyi voltára, mely nem vár semmi jutalmat, fényes sorsot, — vezette hozzá. Ez a büszke hódító Rohan Katalintól, Deux-Ponts herczegnőjétől, azt a választ kapta: «Nem vagyok oly gazdag, hogy felsége lehessek; arra még igen jó házból származom, hogy a kedvese legyek!» — Pont Antoinette márkinő pedig azt mondta neki nagy büszkén, hogy már csak becsületben akarja bevégezni majdan napjait. És olyan önérzetes ékességzlással mondta ezt, hogy a király így felelt neki: «Miután oly becsületes asszony, legyen a királyné udvarhölgye».

A hatalmas fejedelem minden kegyességeivel elárasztva, a trón közelébe jutva, nem olyan jelenség ez a romantikus lelkületü nő, mint későbbi társa: Pompadour. Nem törődik ő mit se a nagy világ dolgaival, nem az állam ügyeivel. Mint egy franczia iró találóan írja: Ha XIV. Lajos azt mondta: «az állam én vagyok!» — La Vallière azt vallotta: «az állam az én szerelmem». Előtte a király csak egy szép fiatal ember volt, a dicsőség minden ragyogása nélkül. «Őt Louis-nak hívják s engem Louise-nak», mondá örömtelten. Lehet-e önzetlenebb rajongás, mint az övé? «Ez a szerény kis ibolya, mely a fű közé rejtőzött el, — irja Sévigné asszony, — szégyelte, hogy a király kedveltje». És La Vallière szerény kis ibolya maradt mindvégig, a mi természetesen csak növelte XIV. Lajos vonzalmát iránta.

Átlátos hajlamai se hagyták el. A király épen a spanyol követet fogadta Saint-Germainban, midőn egy apród egyszerű levélkét ad át neki ezekkel a szavakkal: «Isten vele! Istenhez!» (Adieu! A Dieu!) Megérti egyszerre e szavakat és mindenütt La Vallièret kerestette. Hamarosan felnyergelteti paripáját és Saint-Cloud felé indult egy inasával. Egyenesen a kolostorba ment, hogy visszakövetelje az ujonnan érkezettet. Mindenféle fenyegetésekkel állt elő, ha nem adják vissza neki. Végre megtalálta a szökevényt, a kit meginditott a király nagy vonzalma, a ki aztán győzedelmesen vezette vissza. Egy más verzió szerint a király nagy sokára, hosszú keresés után a társalgóban találta meg La Vallièret, a mint imádkozott egy Krisztus-szobor előtt, mert nem akarták őt még befogadni. «Siromat keresem», mondá a királynak könnyes szemekkel. «Ha csak egy kicsit vonzódik hozzám, — felelt az utóbbi szintén könnyezve, — nem akar meghalni és nem tesz semmivé engemet is.» Mikor aztán rábirja, hogy kövesse, így szól hozzá: «Mindenre el voltam tökélve, még arra is, hogy felgyújtatom a kolostort.» — Beszélhet-e szerelmes ennél szenvedélyesebb szavakkal?

Nem is engedte, hogy bárki birálat tárgyává tegye ezt a nagy, elvakult szenvedelmét. «Mily kevéssé vagy ura magadnak! — mondá neki az anyakirályné e jelenetek után. «Ha magamnak nem vagyok ura, — felelt a király, — ura tudok lenni azoknak, a kik daczolni mernek akaratommal!» E szavak eléggé jelzék, hogy mi határt sem ismer kedveltje iránti nagy ragaszkodásában, fölébe helyezve azt feleségének, anyjának egyaránt.

Ehhez járult, hogy Lajos féltékenysége is ritkitotta párját. Egyszer La Vallière feltünő hosszasan tánczolt egy fiatal emberrel. «Ki ez a fiatal ember?» kérdé a király nyugtalanul, alig hogy La Vallière közelébe juthatott. «Ez a fiatal ember? úgy-e milyen szép? ha tudná, mily kedves és mily nagyszerüen tánczol!» — A király türelmetlenül toppant lábával, «Madame! ez nem felelet!» La Vallière elkaczagta magát és igy szólt: «Ez a szép tánczos, felség, nem más, mint — a fivérem.» Lajos elámult. «Hogyan! fivére van és még semmit se kért tőlem számára?!» — «Felség! — szólt La Vallière, — nem is kérhettem volna, én nem vagyok a király kedveltje.»

A háborús idők elközeledtével, mielőtt a hadsereghez ment volna a király, rendeletet bocsátott a parlamenthez, melylyel La Vallièret herczegnői rangra emeli és tőle származott leányát: Blois kisasszonyt elismeri. E magas kitüntetés távolról se tette büszkévé e csodálatos teremtést. «Egy kicsit még inkább el fogok vonulni a világtól», mondá, megtudván kitüntetését. — Mikor a király visszatért a hadjáratból, egész udvara eléje siet Compiègne közelében. Ekkor ejté ki Lajos az első keserü szavakat La Vallière-rel szemben. Ez utóbbi ugyanis, meglátván már messziről a királyt, nem volt képes örömének határt szabni és parancsot adott kocsisának, hogy elsőként érkezzék a királyhoz. Lajos meglepetten vette észre, hogy egy kocsi a földeken át, minden út elkerülésével tart nagy sebesen feléje. La Vallière már ott volt előtte. De a helyett, hogy a viszontlátás örömének adna kifejezést, Lajos szigorúan tekintett rá: «Hogyan, Madame! a királyné előtt?» E szavak soha nem gyógyuló sebet ejtettek a szerető nő szivén.

Ettől kezdődik kinszenvedéseinek időszaka. A király azt kivánta, hogy külön palotában lakjék ezentúl. Egyszer nagy lelkendezve jelentik itt neki a király érkezését. Szivdobogva siet szalonjába, de annak ajtaja feltárulván, csak egy nagy festményre esik szeme, melyet most hoznak be az inasok. «Ime, ez marad nekem belőle!» kiált fel La Vallière. És pár nap mulva megparancsolta inasainak, hogy palotájában minden tükröt, csillárt, ékességet szedjenek le. És kétségbeesve vonult vissza szobájába, folyton ezt ismételve: «Uram Istenem, vigasztalj meg engemet! Uram, vedd magadhoz földre hullott szegény lelkemet!» — Hanem azért megköszönte e szép képet királyának. «Jobban szeretem arczképét, mint önmagát, mert szivem mindig azt mondja, reá tekintvén, hogy köztünk az emléknél egyéb nem maradt fenn!» irta Lajosnak.

A régi történet ismétlődött itt is, melyet a költő így tett versbe:

Ki szerelmet kerget, nem nyer az szerelmet,
De ki tőle szalad, az diadalt arat.

Lajos is, képzelt féltékenységétől hajtva, csakhamar ott termett a Biron-palotában. A La Vallière nagy nyugalma, egyenessége egészen lefegyverezte. Karja is tehetetlenül hullt alá, midőn arczképét be akarta szakitani botjával. «Felség, megmondtam önnek és újra mondom: Királyom előtt nem volt más senkim, csak Istenem; királyom után nem következik más, csak megint Istenem.» És kezét szivére tette, mig szemei könnybe lábadtak. «Nincs miért sirni», mondá Lajos. — «Igaz, nincs miért sirni, de van miért meghalni!»

1674 január 12-én még így ir a kor nagy levelezője, Sévigné asszony: «Colbertné asszonynál voltunk. Blois kisasszony táncolt, csodálatos báj és kellem honol a fiatal lány egész alakján. La Vallière herczegnő is ott volt; *kisasszony*-nak szólítja a lányát, ez meg őt *szép mamám*-nak.» Ugyanezen levelében azt irja még, hogy: «a harmat (La Vallière) kiengesztelődött a *zuhogó patakkal* (Montespan asszony), bizalmas lábon állanak egymással és minden nap látják a *tüzet* és a *havat* (a király és a királyné). Persze ez nem fog így tartani sokáig.» — Ugyanazon év április 20-án csakugyan a Faubourg-Saint-Jaques karmelita kolostorának ajtai zárulnak be La Vallière herczegnő után. Még ugyanazon a napon megfosztja magát legszebb ékességétől: gyönyörű hullámos hajától, mely koronaként borult fejére. A következő év junius 3-án ölti fel «az Úr jegyeseinek fekete fátyolát». Alig volt harmincz éves még akkor! A szerény kis ibolyából Louise nővér lett, hogy a herczegnői czim helyett ezentúl csak e szerény nevet viselje mindvégig. «Szeretni Istent hévvel és aztán minden egyebet elfeledni!» ez jelszava. *Mégis azt irja később egyszer*: «Valakit elfeledni akarni, annyi, mint rá gondolni folyton».

Harminczhat évig volt a karmeliták között. Imádkozott és sanyargatta magát. «Szegény teremtés! — kiáltott fel egyszer egy látogatója, — hogy dolgozik azokkal a kezekkel, melyek egykor a jogarral játszottak!» — «Mit csudálkozik? Hát nem a Montespan asszony szolgálója voltam utóbb az udvarnál? Itt legalább csak a szegények szolgálója vagyok».

Egyszer a zárda kertjében egy fiatal apáczát pillantott meg, a ki vizet húzott fel és tenyeréből ivott. Ez emlékezetébe hoz egy jelenetet a régi időkből. Fontainebleauban volt. A király egész udvarával sétálni indult. Egyszer csak elveszti La Vallièret szemei elől és midőn újra megpillantja egy csalitos helyen, látja, hogy egy kis forrás előtt van és tenyerével akar meriteni. Lajos oda megy hozzá és ő is iszik szomjasan, hosszan a pizinyy kezekből, azt mondván, hogy azokban a viz borrá változott. Ez elevenedik most meg előtte a fiatal nővér láttára. Nem tudja megakadályozni e régi kép eléje tólulását. «Uram, bocsásd meg!» szól és három hétig, büntetésül, egy csepp vizet nem iszik. Azután is csak naponta egy fél pohárral vesz magához.

Végre 1710 junius 5-én elközeleg a pillanat, midőn régi vágya szerint megjelenhet lelke Istene előtt. «Ne sirjatok miattam, nővéreim, hisz én csak előttetek megyek el» — ezek utolsó szavai. Egész Páris elmegy megnézni, midőn holttestét kiteszik, szokás szerint, a kórus nagy rácsa előtt.

És XIV. Lajos? Kevéssé volt megindulva — így értesít bennünket Saint-Simon, — és meg is mondta ennek az okát: La Vallière meghalt rá nézve már azon a napon, melyen a karmelitákhoz belépett. Igy emlékezett meg arról, a ki egész ifjúságának lelke volt. Igy feledte el azt, a ki arra kérte őt Chambordban, hogy zúzza össze a palotának amaz ablakát, melyre I. Ferencz egy gyémánt hegyével ezt a verset irta:

Csalfa teremtés a nő,
Ki benne hisz, balga fő.

Midőn a nagy forradalom napjaiban a neki dühödött csőcselék szétszórta a «nap-király» hamvait Saint-Denisben, egy csapat a karmeliták kolostorát is megrohanta, hogy kivonszolják nyugvóhelyéről és szerte szórják a La Vallière földi maradványait. Azt hitték, hogy majd talán nagy értékű ékszereket találnak rajta, azok közül, a miket Lajos neki ajándékozott. De nemtelen dühökben keservesen csalódtak, mert csak fekete ruhájának pár foszlánya és csontjai voltak a sírban. 1793 október 14-én történt e csúf kegyetlenség «a munkások ebédje után», mint egykorú forrásban olvashatjuk.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

GYAKORLATI ELMEKÓRTAN

Irta

Dr. MORAVCSIK ERNŐ EMIL

egyetemi tanár,
az igazságügyi orvosi tanács, a törvényszéki orvosi vizsgáló bizottság tagja.

Második, teljesen átdolgozott és kibővitett kiadás.

Ára füzve 3 frt 50 kr.

VERNE GYULA.

KÉRABAN, A VASFEJÜ.

Franczióból forditották

GYÖRGY ALADÁR
és
ILLÉSY PIROSKA.

Ára füzve 2 frt, vászonkötésben 2 frt 60 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

MONTESPAN ASSZONY.

XIV. Lajos uralkodása valóban Francziaország egyik legfényesebb időszaka. E kort teszik nevezetessé Bossuet, Pascal és Fénelon, Corneille, Molière, La Fontaine és Racine az irodalom terén; Condé, Turenne, Catinat és Duquesne a harczmezőn aratnak diadalokat; Mansard remek palotákat emel, Perrault a Louvre szobrait gazdagitja. És a tudósok, írók, művészek élén maga Lajos áll, a ki dicsőséget dicsőségre halmoz. Mint fényes «napsugár» járja át alakja az egész tizennyolczadik századot. Szépnek is magasztalják. La Vallière se azért gyúl lángra iránta, mert koronát hord a fején, hanem azért, mert «olyan szép, mint egy királyné».

E fényes időszak utolját a Montespan asszony alakja sugározza be Lajos mellett. «Fehérebb volt, mint La Vallière, — irja egyik emlékiró, — szép szája és szép fogai voltak, de nagyon vakmerő kifejezés ült arczán.» Az orleansi herczegnő pedig így emlékezik meg róla: «Szép szőke haja volt, szép kezei és karjai, a mi nem volt La Vallière-nak. De ez igen szerény, tisztességet tudó teremtés volt, Montespan ellenben e részben csúf egy személy.» Végül Noailles herczeg, a ki igen alaposan tanulmányozta a nevezetes nőt, azt mondja: «A természet minden adományával elárasztotta Montespan asszonyt: szőke hajának gazdag hullámaival, elragadó kék szemekkel, melyekben egyszerre élénkség és sovárgás volt olvasható, ragyogó fehér bőre volt és olyan egész alakja, hogy besugározta azt a helyet, a hol megjelent.» Igy hát azt jegyezték meg róla, hogy ő nem szép volt, hanem maga a szépség.

Montespan asszony.

Huszonkét éves volt, midőn férjhez ment Montespan márkihoz, 1663-ban. Három évvel idősebb volt La Vallièrenál, de asszonyiasabb alak is. Az udvarhoz kerülve, günyja nem kimélt senkit; maga-magára is élczeket csinált, «hogy megelőzzön ebben másokat». A király szivéhez ugyanolyan módon férkőzött, mint La Vallière, ő is udvarhölgye volt a királynénak. Akkor Tonnay-Charente kisasszony volt még a neve. Szerelemből nyujtotta kezét Montespan márkinak; a ki szép, előkelő fiatal ember volt.

Lajos mindig későn szokott volt nyugalomra térni és az esti órákban rendesen a királyné termeiben jelent meg egy bizonyos időben. Montespan asszonyt mindig ott találta, kinek szellemessége nemcsak a királynét bilincselte le már régtől fogva, de a király figyelmét is megragadta. Igy kezdődött a királyné termeiben bensőbb ismeretségük.

Az a gondolat, hogy a király vonzalmát előbb-utóbb fel fogja kelteni, eleinte rémülettel töltötte el. «Eleget éltünk már az udvarnál, — mondá férjének egyszer, — menjünk vidéki kastélyunkba.» De a márki mit se akar erről hallani. Pár nap mulva a fiatal asszony megint férje keblére rejté fejét és azt mondja, hogy még van idő elutazni. «Nem értem, — szól a férj, — magyarázza ki magát, asszonyom.» — «Magyarázzam ki magamat. Nos, hát azt az ünnepet, melyről az egész világ beszél, a király az én kedvemért rendezteti.» — «Hát nem elég szép arra, hogy ünnepeket adjanak a kedveért?» kérdi a márki, leküzdve féltékenységét. — «Hát ha meg kell mondanom, tudja meg, hogy a király szerelmes belém!» — «Jól van; tudja kötelességét.» — «Igen, tudom kötelességemet, de mégis félek.»

Valódi végzetszerűség hajtja Lajos felé. Távozni akar és saját férje marasztalja. Nem sokára azután, midőn az udvar Versaillesbe távozott, Montespan asszony azt mondja, hogy elkiséri a királynét és kocsijában fog menni. «Talán azt akarja mondani, hogy a király kocsijában, asszonyom! Megtiltom, hogy távozzék!» szólt a férj. Montespan asszony fölemeli fejét és azt mondja, hogy most már nincs miért kérnie őt, hogy kastélyukba menjenek. A férj ütlegekkel halmozza el nejét, iszonyú jelenetet csinálva, s azt mondja, hogy boszújának csak felét tölti ki nején, felét a királynak tartja fenn. Az asszony megrémülve szalad ki Versaillesbe, értesítvén a királyt az őt fenyegető veszedelemről. Másnap már el is feledték a szegény férjet, midőn egyszerre egy talpig gyászfeketébe öltözött férfi jelent meg a palota kapui előtt. Behatolt a legbensőbb termekig, a hol épen az udvaronczok a tanácsból kijövő királyra várakoznak. «Miért ez a nagy gyász?» kérdi XIV. Lajos a jövevényt, a ki nem volt más, mint Montespan márki. — «Felség! nőmet gyászolom.» — «Nejét?» — «Igen, felség, soha se fogom többé látni.» — És szó nélkül távozott gyászkocsiján Párisba, a hol mindenkinek azt beszélte, hogy felesége meghalt. Eszelősnek tartották.

Montespan asszony valódi uralmának időszaka akkor kezdődik, midőn La Vallière a karmeliták kolostorába vonul, hogy azontul csak imádságnak, sanyargásnak éljen. A királyné, a kiről Lajos maga beismerte, hogy csak egyetlen bánatot okozott neki egész életében, azt, midőn meghalt, — lemondó nyugalommal nézi az új kedvencz bevonulását. Mikor besugják neki, hogy a királynak ez vagy amaz az udvarhölgy tetszik, azt mondja: nem engem illet, mondják — Montespan asszonynak. És midőn a király Montespant magával viszi diadalmas utjára Flandriába, a parasztok így kiáltanak, egy kocsiban látva a királynét, az anyakirályné és Montespan asszonyt: «Ime a három királyné!»

Csak Bossuet mer felszólalni a versaillesi palotában az újabbi nőuralom ellen. «Gondolja meg, Felség, — így szólt egy alkalommal a királyhoz, mintha csak önnek mondották volna e szavakat: Mit ér az embernek, ha meghódítja az egész világot, ha lelkét mégis elveszti? Mi vigasztalja meg ily nagy veszteségért? Mit ér önnek, Felség, ha győzelmes, rettegett az emberek előtt, midőn bensejében legyőzött és fogoly? Kérje hát az Istent, hogy szabaditsa meg; én is erre kérem minden erőmből szüntelenül. Nyugtalanságom napról-napra növekszik, mert látom, mily nagy veszedelmek fenyegetik.» — És a király csakugyan elröstelkedik fogsága fölött. Megigéri, hogy ezután csak nyilvánosan fog beszélni és találkozni Montespannal. A midőn ismét megjelen Versaillesben, a király komoly kimértséggel kezd hozzá beszélni az egybegyültek előtt. Montespan azt mondja, hogy kár a szót vesztegetni, így is tudja, hogy az ő ideje lejárt. És ő, a kinek soha könny nem jött szemébe, sírni kezd. «Asszonyom, — mond a király, megfogva kezét, — valamit akarok önnek mondani» — és egy ablakmélyedésbe vezeti. «Ön bolond», mondja Montespan, midőn senki se hallja. «Igen, bolond vagyok, mert nem tudom elfeledni.» És Montespan diadalmasan mosolyogva tér vissza az udvari emberek közé.

Mégis lehanyatlik napja lassankint. Az 1679. év őszén a király nagy ünnepélyt rendeztet. Montespan asszony neve azonban nincsen a meghivottak között. «Felség, — mondá szokásos keserű gúnynyal, — egy kegyet akarok kérni... Engedje meg, hogy az utolsó kocsiban foglaljak helyet legalább és csak az előszobába lépjek be.» — «Nem, — felel a király, — mert akkor az utolsó kocsi lenne a legelső és az előszoba szalonná válnék.» — Ebben az időben irja Sévigné asszony: «Azt mondják, hogy Fontainebleauban pillanatra se szünnek meg az örömek és gyönyörüségek. A Maintenon asszony kedveltsége mind nagyobb lesz, a *Quantoé* (Montespan asszony) szemmel láthatólag csökken».

«Felség, — mondá Bossuet, — addig, a mig szenvedélyének szolgái hatalmasabbak lesznek, mint államának szolgái, addig szenvedélyei

mindig veszedelmesek lesznek az államra.» — «Nos hát, — kiáltott fel a király, — elhagyom szenvedélyeimet.» — Bossuet ekkor azt kivánta, hogy a király búcsúlevelet írjon Montespan asszonynak. A király csakugyan ír. Bossuet maga viszi el, maga hozza meg a választ is. Így tart pár napig ez a levelezés. Senki se mer fenhanghangon kaczagni e komédia felett, csak egy — Ninon de Lenclos. XIV. Lajosnak szokásává lett, hogy minden udvari eseménynél azt kérdezte: «Mit mond erre Ninon?» Valóban fura idők lehettek azok, midőn Ninon mintegy a közvélemény képviselőjeként szerepelt!

Egyszer aztán mégis csak meghozza Bossuet a búcsúlevelet a királytól. «Ne is beszéljen semmit, — mondá Montespan asszony, — tudom, hogy a halotti beszédemet jött elmondani.» — «Igen, márkiné asszonyom, a király csakugyan nem szereti önt többé.» Párisba megy, remélve, hogy ott barátai körében feledést talál. Csak ekkor veszi észre, hogy nincsenek barátai. De van mégis valakije! A karmeliták kolostorába siet és a La Vallière karjaiba borul. «Miért sír?» — kérdi ez tőle. — «Én már nem sírok többé.» — «Mily boldog, hogy nem sír; ah! én mindig sírni fogok.»

Montespan asszony azonban nem veszi oly nyugodt lemondással uralma megszünését, mint vette La Vallière. Ingerült hangú levelet ir a királynak. Ez elolvassa és így szól környezetéhez: «Hát Montespan asszony még mindig szeretne?!» Nem tud beletörődni új helyzetébe sehogy, nem abba, hogy mindenkorra el kellett hagynia a Tuileriákat, a versaillesi palotát, Marlyt, dicsőséges napjainak mindeme színhelyeit. Azzal igyekszik vigasztalni magát, feledést keresni, hogy megnyitja egész Páris elegáns világának fényes termeit. És egész Páris, nem, egész Francziaország felkeresi e termeket. Ott vannak La Fontaine, Boileau, Mignard, Coysevox, Girardon a kor jelesei közül. Csak Racine nem megy el oda, mert hisz ő a Maintenon asszony bizalmasa. De XIV. Lajost hiába várja!

Az udvar Fontainebleauba megy. Ezt meghallva, Montespan asszony is petit-bourgi kastélyába siet. Hátha átjön a király őt meglátogatni! Mennyire meg volna lepve, ha eljönne. Mert a kertje ép olyan, akár a versaillesi; szalonja hű mása a XIV. Lajos kis szalonjának. A mennyezet festményei csodálatosan vannak utánozva, a kandalló ugyanazon mester kezéből való. A király méltán kiálthatna fel: «Márkiné! hisz ez itt az én ingaórám!» — És Montespan asszony azt felelné: «Felség! ez ugyanaz az óra, de nem *azt* az időt mutatja már» ... De Lajos csak egyszer jött el Petit-Bourgba és akkor Montespan asszony már nem volt az élők között.

Montespan asszony, a ki csak nagyravágyásának adta mindig tanujelét, szivbeli jóságról soha legkisebb bizonyságot se tett, halálában az igazi bünhődés elrettentő képét mutatta meg. Egy érvágás következtében múlt ki elhagyatva, nyomorultan. Évenként el szokott menni a bourboni fürdőbe, daczára hogy orvosai eltiltották ettől. 1707-ben aztán az vesztét okozta. Már odaérkeztekor roszúl érzé magát. Később orvost hivatott és ez azt mondta, hogy nagy vértolulásai okozzák betegségét, eret kell hát magán vágatni. Az orvos eret vágott rajta, de olyan szerencsétlenül, hogy elalélt bele. Mikor magához tért, kétségbeesve kiáltott fel: «Megölt, gyilkos!» és elűzi magától az orvost. Mire fia megérkezik, meghal. De tragikus vége ezzel még nincs befejezve. Végrendeletében azt hagyta meg, hogy belső részeit és szivét a Saint-Joseph templomba tegyék. De az az ember, a kit megbiznak azok elvitelével, csakhamar visszafordul, mondván, hogy nem képes ezzel a dologgal egy lépést se tenni. A bourboni kapuczinusok kolostorába viszik hát a belső részeket, kérve, hogy ott temessék el. Misét akarnak előbb tartani, de még mielőtt a misének vége lenne, a belső részek őrzője odadobja azokat a kutyáknak egy árokba. Mikor e borzalmas dolog hire az udvarhoz eljutott, a márkiné egy régi udvarlója félhangon így szól: «A belső részei és szive! Hát csakugyan volt szive?»

XIV. Lajos Montespan asszony halálának hirére se talált más szavakat, mint ezeket: «Sokkal régebben meghalt nekem, semhogy ma bánkódhatnék fölötte.»

És Montespan márki? Ama nap után, hogy gyászruhában megjelent a király előtt, montespani büszke kastélyába vonult a Pyrenék közé, ott élt még vagy félszázadon át, soha nem gyógyuló sebével. «Ott élt egész hátralevő életén át, — mondja róla Saint-Simon, — és meghalt, még mindig szeretve nejét, de soha sem bocsátva meg.» Mikor Montespan asszony uralma véget ért, levelet irt férjének, kérve, hogy mint utolsó szolgálóját fogadja be házába. De a márki válaszra se méltatta. Mikor Montespan márki meghalt, Maintenon asszony olvasott fel a királynak a bibliából. Épen Dávid és Bethsabé történetét olvasta. «Még egyszer», mondá a király. És Maintenon asszony újra olvasta a bibliai történetet. «Ez az én történetem Montespan márkival, — szólt elgondolkozva XIV. Lajos, — a kit elevenen eltemettettem kastélyába.»

Monstespan asszonyban, — irja egy kartársa, — nem annyira mély szenvedély, mint a telhetetlen nagyravágyás, az uralom áhitása volt a fő vonás. Csakugyan meghalt hát azon a napon, melyen fényes otthonát ott kelle hagynia, lemondani koronás pártfogójáról mindenkorra. Mert «azok az asszonyok, a kik a szerelemből életök történetét csinálják meg, megirhatják sírversüket már azon a napon, midőn nem szeretik őket többé».

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

VII. FEJEZET.

Melyben tudtára adjuk a nyájas olvasónak, hogy Dardentor Clovis gyorsabban visszatér a Bellver-kastélyból, mint odaérkezett.

Fél ötre járt az óra. Elég idejök volt tehát arra, hogy elmenjenek a kastélyba, s megnézzék a torony lapos tetejéről azt a csodaszép kilátást, melyet a beszédes kalauz nem győzött eléggé magasztalni.

Kocsin mintegy negyven percz alatt tehetik meg az utat, ha ugyan hegynek fel nehezen nem megy a szekér.

No de csak pénz-kérdés az egész; ha ugyan azt nem akarják, hogy a hajóról lekéssenek, mert Bugarach kapitány nem vár senkire — példa rá a derék perpignani esete.

Közvetlen a Jézus-kapu mellett néhány galera várakozott; holmi könnyed szerkezetü kocsi, melyet az öszvérek nyilsebesen röpitettek tova; ezek a jóra való öszvérek akár hegynek fel, akár hegynek le, folyton ügető lépésben haladtak.

A kalauz oda rendelt egy kocsit, azt, a melyik a szakértő Dardentor Clovissal leginkább megtetszett. Hányszor hajtatott végig a maga fogatján Perpignanban, s a gyeplő is ugyancsak jól állott a kezében.

Ezúttal Dardentor nem mutogathatta hajtóügyességét, mert a galera gazdája nem adta ki kezéből az ostort.

Szóval Taconnat Jeannak újfent meg kellett barátkozni azzal a gondolattal, hogy most sem fog alkalom kinálkozni arra, hogy adoptálódjanak a perpignani által.

— Nos, uraim, meg vannak elégedve ezzel a galerával? — kérdé a kalauz.

— Teljesen, — mondá Lornans Marcel; — tessék Dardentor úr!...

— Rögtön, barátaim, csak előre, Marcel úr!

— Nem, majd ön után.

— Egy tapodtat sem teszek, ha...

Lornans Marcel szót fogadott, s felült a kocsira.

— Hát magát mi lelte, Taconnat úr? — folytatá Dardentor Clovis... — Úgy áll itt, mintha az orra vére folyna?... Hol van a régi jókedve?

— Én... már mint én, Dardentor úr?... Ah, semmi, isten bizony semmi bajom sincsen.

— Talán attól fél, hogy valami bajunk történhetik útközben?...

Taconnat Jean könnyedén vállat vont:

— Baj,... Dardentor úr? Miért is gondolhatnék arra.

Sőt többet mondok, nem is hiszem, hogy egyátalában vannak balesetek.

— Bizony én sem, fiatal barátom, s biztositom önt, hogy ez a mi galeránk sem fog zátonyra jutni...

— Persze ahhoz mindenek előtt folyón, tengeren vagy tavon kellene áthatolnia ennek a galerának, különben nem is lenne érvényes...

— Micsoda?... Nem lenne érvényes?... Erős ez a galera! — kiáltott fel nagy bámulva Dardentor úr.

— Azt akarom mondani, hogy az a bizonyos törvényczikk határozottan megkivánja: Csak úgy, ha... no hát... hiszen tudom én azt jól...

Lornans Marcel nem állhatta meg, hogy az apakereső buzgalmában megbokrosodott Jean szavain egy jót ne kaczagjon.

Az nem érvényes!... Különben nem érvényes! — ismételgette a perpignani. — Valóban ennél talpra esettebb ürügyet még nem pipáltam... No de sebaj!... Induljunk.

Taconnat Jean is felült bátyja mellé, Dardentor Clovis a kocsishoz telepedett, a kalauz a hátulsó lépcsőre kapaszkodott fel.

Gyorsan keresztül robogtak a Jézus-kapun, s nyomban feltünt a távolból a Bellver-kastély.

Előbb Terreno-ba, Palma külvárosába érkeztek, mely gyógyitó forrásai miatt valóságos fürdőhelyévé lett a város lakóinak. Az árnyékos fák sürüjéből jobbra-balra csinos nyaralók villannak elő; sok a fügefa, ágai feltünően bütykösek.

Az egész külváros egy dombon terül el, menedékes oldalait csapkodja hullámaival a tenger. — Hahogy hátra néznek a sebesen gördülő kocsiból turistáink, láthatják az egész várost, melyre az ég azurkék boltja szeliden simul.

Csakhamar kapaszkodókhoz értek, a külvárost szegélyező erdő sürün lepi el oldalát annak a hegynek, tetején büszkén áll a Bellver-kastély.

Gyönyörü kép tárult szemök elé! A pálma, narancs, gránátalma és fügefák üde zöldjéből, a kapor-bokrok, s a felséges olajfák sötét hátteréből itt-ott előtünő házak... Dardentor Clovisból csak úgy áradt az elragadtatásnak szó-özöne, pedig ehhez hasonló tájat ő már bizonyosan látott Franczia-ország déli vidékein... No de meg is bámulta az óriási, hirges-horgas, bütykös olajfákat.

Eddigelé szerencsés volt az út, s az utasoknak nem volt okuk ilyetén felkiáltásra:

— Mi az ördögért ültünk is fel erre a galerára?

A galerát épenséggel nem fenyegette semmi veszély, nem hullámok háta, hanem egy kissé talán szeszélyesen kanyarodó országúton haladott, s pont öt órakor szerencsésen révbe jutott... azaz hogy Bellver-kastély kapuja előtt megállott.

Ezt a várkastélyt a háborus időkben épitették Palma városának és a kikötőnek védelmére; mély sánczai, vastag falai és magas tornya bizvást elárulják középkori eredetét.

Köralakú külső falán négy bástyája van, a belső kastély kétemeletes épület, római és gót keverék-stilü. Ez előtt áll a magas «Torre de Homenaje», (magyarul «Jobbágy-torony»), mely eléggé tanuskodik a hübérkorról.

Ennek a toronynak lapos tetejére szándékoztak Dardentor Clovis, Lornans Marcel és Taconnat Jean felmenni, hogy onnan lássák Palmának és környékének a képét.

A galera megállott a sánczon átvezető kőhid előtt. A turisták leszállottak s a kastélyba siettek.

Mindössze rövid ideig akartak körülnézni a kastélyban, mert arra nem volt idejök, hogy szegről végre kikutassák ódon nevezetességeit.

Egy-két földszinti szobát futólag megnéztek, s ekkor így szólott hozzájok Dardentor Clovis:

— Nos, uraim, felmenjünk a toronyba?

— A mint önnek tetszik, — felelé Lornans Marcel, — de siessünk, mert különben másodszor itt felejtheti önt velünk együtt az «Argeles».

— Ohó, de abból már nem kérek; itt Palmában hiába keresnék alkalmatos csolnakot, hogy utána ugrassak. No, meg hova lennének nélkülem a szegény Désirandelle-ék?

Siettek fel a «Jobbágy-torony»-ba, melyet két felvonó hid köt össze a kastélylyal.

Ez a torony kerek, tömör falú, élénk vörös téglából összerakott, alapja lenn van a sánczárokban; délnyugati részén, az árok hátával egy magasságban vörösre festett kapu van rajta, ezen felül egy köralakú ablak, valamivel feljebb két lőrés. A torony teteje lapos.

A meglehetős rozga csigalépcsőn felmentek a torony tetejére. A kalauz nem mondott sokat, midőn a torony tetejéről nyiló kilátást annyira magasztalta.

A kastély lábától lefelé nyúlik a sötétzöld lombú erdő. Távolabb a ritka szép Terreno képe, mélyen alant csillog a kékes vizű öböl; a kikötőben levő hajók fehér vitorlái olybá tünnek fel, mintha röpködő sirályok volnának.

Azon túl az amphiteatrum alakban épült város dómjával és számos tornyával; pompás egy látvány, a nap arany sugarai bűbájos szinnel öntik el. A város tulsó végén pedig a tenger végtelen sikja, melyen vitorlás naszádok, gőzhajók járnak-kelnek, fel-felszálló füstoszlopok jelzik útjokat.

A Bellver-kastély tornyáról éjszak felé nézve látja igazán az ember, hogy minő szép sziget Majorca; a Baleárok közül az egyetlen, melynek *sierrái* (fensikjai) vannak, dús lombú tölgyek borítják a porphir, zöld-pala és mész-talajt. A síkságon is számos domb van, mindeniken egy-egy templom, vagy remete-lak. Kanyargó hegyi patakok kigyóznak végig. A kalauz azt mondja, hogy van legalább kétszáz a szigeten.

— Hm, tehát kétszázszor kinálkozhatnék alkalom, hogy Dardentor Clovis úr vizbe essék, — tünődék magában Taconnat Jean... — pedig töle kitelik, hogy egyetlen egyszer sem ragadja meg az alkalmat.

A legújabb korra csak a vasut-vonal emlékeztette turistáinkat. Palmából Alcadiába visz a Santa Maria és Benisalem kerületeken keresztül. Tervbe vették, hogy az ezer méter magas hegyek között elterülő festői völgybe is szárnyvonalat épitenek.

Dardentor Clovis e felséges táj láttára szokása szerint csak úgy lelkesedett. Lornans Marcel és Taconnat Jean is osztoztak az ő elragadtatásában. Igazán sajnálták, hogy olyan szakmány módra volt kiszabva rájuk az idő; arra sem gondolhattak, hogy még egyszer ellátogassanak ide, mert az «Argeles» nehány óra mulva felszedi a horgonyt.

— Annyi szent, — mondá a perpignani, — hogy itt az ember hetekig... sőt hónapokig ellakhatnék.

— Meg is esett már egyik honfitársukkal, — jegyzé meg a kalauz, — bár nem épen jó szántából...

— Ne mondja!... Hogy hivták?

— Arago Ferencznek.

— Arago!... Arago! — kiáltott fel Dardentor Clovis, — Franczország tudós világának egyik fényes csillaga!

Valóban úgy történt. A híres, nevezetes csillagász 1808-ban a Baleárok szigetére jött, hogy Dünkirchen és Formentera között egy délkört megmérjen. A majorcaiak gyanuba fogták s elzárták őt a Bellver-kastélyba, sőt halállal is fenyegették. Két álló hónapig maradt ott fogságban, s hihetőleg még jó hosszúra nyult volna ez a fogság, ha időközben meg nem szökik s egy bárkában Algirba nem menekül.

Ezenközben már ideje volt, hogy turistáink a visszatérésre gondoljanak. Dardentor Clovis alig tudott megválni attól a gyönyörü képtől, mely eléjök a torony tetején tárult. Ide-oda futkosott még búcsúzóul, s a korlátba kapaszkodva előre hajolt s gyönyörködött a látványban.

— Vigyázzon! — figyelmezteté Taconnat Jean, s kabátja galléránál megragadta, hogy le ne találjon esni.

— Vigyázzak?

— Meghiszem azt... az iméntszinte kibukott... mire való minket úgy megijeszteni...

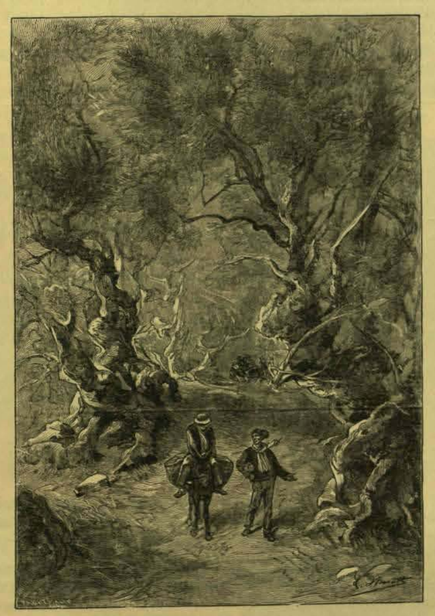
Igen, Taconnat Jean méltán féltette reménybeli nevelő apját, mert ha csakugyan le találna bukni — ugyan miképen menthetné meg az életét?...

Sajnos, hogy elég idejök nem volt Majorca nevezetességeinek részletes megtekintésére. Hol vannak még a sziget többi városai: Soller, Ynka, Pollensa, Manacor és Valldmosa, továbbá az artai és drachi barlangok, melyek állítólag párjukat ritkitják az egész világon.

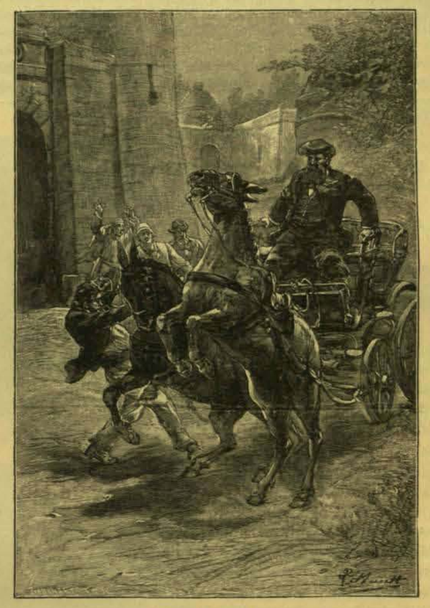
No meg Miramare, Salvator Lajos főherczegnek páratlan szépségü birtoka; az ezer esztendős erdők, melyeknek épségben maradásáról a tudós és művészetpártoló *főherczeg* oly buzgóan gondoskodik; ott van a főherczegi kastély a dombon, a «Hesperida» tavának partján, s a kényelmes vendéglő, melyet a vendégszerető főherczeg tart fenn a turisták ellátása czéljából. Nem kerül az ott tartózkodás egy krajczárba sem, sőt a kiszolgáló cselédek sem fogadnak el semmiféle ajándékot.

Érdemes továbbá megtekintésre a most már üres Karthausi kolostor is Valldmosa-ban, hol Sand György és Chopin egy évadot közösen töltöttek, s itt irták két halhatatlan müvöket: «Egy telem Majorcan» és «Spiridion»-t, ezt a sajátságos világot festő regényt.

Mindezt bámulatos szaporasággal és csodás biztossággal a kalauz mondá el útközben. Nem csodálhatni tehát, ha Dardentor Clovis váltig sajnálta, hogy a Közép-tengernek ezt az oázát

Megbámulta az óriási ágas-bogas olajfákat.

Az öszvérek megbokrosodtak.

midőn a torony tetejéről nyiló kilátást annyira magasztalta.

A kastély lábától lefelé nyúlik a sötétzöld lombú erdő. Távolabb a ritka szép Terreno képe, mélyen alant csillog a kékes vizű öböl; a kikötőben levő hajók fehér vitorlái olybá tünnek fel, mintha röpködő sirályok volnának.

Azon túl az amphiteatrum alakban épült város dómjával és számos tornyával; pompás egy látvány, a nap arany sugarai bűbájos színnel öntik el. A város tulsó végén pedig a tenger végtelen sikja, melyen vitorlás naszádok, gőzhajók járnak-kelnek, fel-felszálló füstoszlopok jelzik útjokat.

A Bellver-kastély tornyáról éjszak felé nézve látja igazán az ember, hogy minő szép sziget Majorca; a Baleárok közül az egyetlen, melynek *sierrái* (fensikjai) vannak, dús lombú tölgyek borítják a porphir, zöld-pala és mész-talajt. A síkságon is számos domb van, mindeniken egy-egy templom, vagy remete-lak. Kanyargó hegyi patakok kigyóznak végig. A kalauz azt mondja, hogy van legalább kétszáz a szigeten.

— Hm, tehát kétszázszor kinálkozhatnék alkalom, hogy Dardentor Clovis úr vizbe essék, — tünődék magában Taconnat Jean... — pedig töle kitelik, hogy egyetlen egyszer sem ragadja meg az alkalmat.

A legújabb korra csak a vasut-vonal emlékeztette turistáinkat. Palmából Alcadiába visz

Valóban úgy történt. A híres, nevezetes csillagász 1808-ban a Baleárok szigetére jött, hogy Dünkirchen és Formentera között egy délkört megmérjen. A majorcaiak gyanuba fogták s elzárták őt a Bellver-kastélyba, sőt halállal is fenyegették. Két álló hónapig maradt ott fogságban, s hihetőleg még jó hosszúra nyult volna ez a fogság, ha időközben meg nem szökik s egy bárkában Algirba nem menekül.

Ezenközben már ideje volt, hogy turistáink a visszatérésre gondoljanak. Dardentor Clovis alig tudott megválni attól a gyönyörü képtől, mely eléjök a torony tetején tárult. Ide-oda futkosott még búcsúzóul, s a korlátba kapaszkodva előre hajolt s gyönyörködött a látványban.

— Vigyázzon! — figyelmezteté Taconnat Jean, s kabátja galléránál megragadta, hogy le ne találjon esni.

— Vigyázzak?

— Meghiszem azt... az iméntszinte kibukott... mire való minket úgy megijeszteni...

Igen, Taconnat Jean méltán féltette reménybeli nevelő apját, mert ha csakugyan le találna bukni — ugyan miképen menthetné meg az életét?...

Sajnos, hogy elég idejök nem volt Majorca nevezetességeinek részletes megtekintésére. Hol vannak még a sziget többi városai: Soller, Ynka, Pollensa, Manacor és Valldmosa, továbbá az artai és drachi barlangok, melyek állítólag párjukat ritkitják az egész világon.

No meg Miramare, Salvator Lajos főherczegnek páratlan szépségü birtoka; az ezer esztendős erdők, melyeknek épségben maradásáról a tudós és művészetpártoló *főherczeg* oly buzgóan gondoskodik; ott van a főherczegi kastély a dombon, a «Hesperida» tavának partján, s a kényelmes vendéglő, melyet a vendégszerető főherczeg tart fenn a turisták ellátása czéljából. Nem kerül az ott tartózkodás egy krajczárba sem, sőt a kiszolgáló cselédek sem fogadnak el semmiféle ajándékot.

Érdemes továbbá megtekintésre a most már üres Karthausi kolostor is Valldmosa-ban, hol Sand György és Chopin egy évadot közösen töltöttek, s itt irták két halhatatlan müvöket: «Egy telem Majorcan» és «Spiridion»-t, ezt a sajátságos világot festő regényt.

Mindezt bámulatos szaporasággal és csodás biztossággal a kalauz mondá el útközben. Nem csodálhatni tehát, ha Dardentor Clovis váltig sajnálta, hogy a Közép-tengernek ezt az oázát

oly rövid ideig láthatta. Szent fogadást tett, hogy két ifjú barátjával mihelyt ideje lesz, újra ellátogat Majorcára.

— Már hat az óra! — jegyzé meg Taconnat Jean.

— Úgy van, már hat az óra, tovább nem időzhetünk, — mondá Lornans Marcel is; — Palmat sem láttuk még egészen.

— No, hát induljunk vissza! — felelé csaknem fájdalmas sohajjal Dardentor Clovis.

Még egyszer végignéztek a csodaszép tájon, mely a búcsúzó nap arany sugár-csőjében úszott, aztán lejöttek a torony csigalépcsőjén, átmentek az udvaron és nehány percz mulva a kocsihoz érkeztek.

A galera azon a helyen állott, a hol hagyták volt. A kocsis a vársánczon sétálgatott, s midőn meghallotta a turisták kiáltását, a világ legbölcsebb nyugalmával fordult meg, s épen oly nyugodt léptekkel közeledett a kocsihoz.

Dardentor Clovis előbb ült fel, hogy sem a kocsis helyét már elfoglalta volna a bakon.

Abban a pillanatban, mikor Lornans Marcel és Taconnat Jean épen fel akartak ülni, a galerát az öszvérek elragadták.

Hiába való volt a kocsis minden erőlködése, az öszvérek megbokrosodtak, s még szerencse, hogy saját kocsijának a kerekei alá nem került.

A kocsis, a kalauz nagyot kiáltottak, s utána iramodának a bellver-lejtőről iszonyú gyorsa-

sággal alá gördülő kocsinak. Minden pillanatban attól kellett rettegniök, hogy a kocsi felfordul valamelyik hirtelen kanyarodásnál s az útszéli fenyőkhöz csapódva szilánkokra szakad.

— Dardentor úr, ... Dardentor úr! — kiáltá torkaszakadtából Lornans Marcel, — oda van, ... utána Jean, mentsük meg! ...

— Igen — igen! — felelé Jean lelkendezve, — hát ha most kinálkozik alkalom ...

A kocsis, a kalauz, ők ketten, s nehány majorcai földmives lelkendezve futottak, s kiabáltak segélyért, de az eszeveszett öszvérek még jobban szedték a lábaikat.

Dardentor Clovis ez alatt megragadta a gyeplőt, s minthogy őt nyugalmából soha világ életében semmi sem zökkentette ki, visszarántotta hatalmas kézzel a megbokrosodott öszvéreket ... csakhogy ez alkalommal kárba veszett a fáradsága, mert épen oly kevéssé állithatta meg azokat, a mint a puskából kiröpülő golyót kézzel meg nem foghatjuk.

A menedékes országúton őrült sebességgel gördült alá a galera, keresztül robogott a hegyi patakon; Dardentor Clovis pedig ült a kocsiban és nem dobogott hevesebben a szive. Majd megcsendesülnek, — gondolá magában, — mire a városba érünk. Arra meg épenséggel nem gondolt, hogy kiugorjék a kocsiból, bölcsen belátta, hogy annak nagyon megadhatná az árát.

A megveszekedett öszvérek pedig száguldottak olyan gyorsan, hogy annak a Baleári szigeteken még ember nem látta a mását.

Terrenót elhagyva a város fala mellett ragadták az öszvérek a galerát szeszélyes zeg-zúgos útakon zöcskölve a kocsit, meg a benne ülőt; egyenesen a Puerta-Pintadának tartottak, mely a városnak éjszak-keleti sarkán volt.

Úgy látszik, hogy ezt a kaput ismerték a legjobban, mert mihelyt oda értek, tétovázás nélkül bekanyarodtak rajta. Szó sem volt arról, hogy Dardentor kiáltásaira hederitsenek, avagy törődtek volna a gyeplő-rángatásokkal. Mindinkább neki vadultak, s az utczán járó-kelők ijedten rebbentek szét a kapuk aljába vagy a mellékutczákba előlük. Mintha csak ezt kiáltották volna a fékevesztett öszvérek: «kicsi nekünk ez a világ, szaladunk, míg pozdorja nem lesz a galerából».

A zeg-zugos, szűk utczákon keresztül-kasul rohantak tovább őrült sebességgel.

A megriadt lakók az ablakokból, a boltok ajtajából kiáltottak segitségért. A városnegyed felzúdult, mint a megbolygatott hangyafészek. Évszázadokkal ezelőtt lehetett ilyen felfordulás Palmában, mikor ez a vészkiáltás rázta fel a várost: «Jönnek a mórok ... Jönnek a mórok!»

Dardentor Clovis megfeszitette minden erejét, húzta a gyeplőt, nem törődve azzal, hogy elszakad, vagy kirándul a karja. Leginkább az a veszély fenyegette, hogy kocsistól együtt felfordul valahol.

— Az akasztófára való öszvérek ... hogy neki vadultak, pokol-fajzatjai ... — dörmögé magában. — Addig, úgy látom, nem hajlandók megállani, míg a lábuk ki nem törik ... hm, s még mindig lejtőn visz az út ...

Csakugyan a Bellver-kastélytól le a kikötőig menedékes volt mindenütt az út. Meglehet, hogy nyakra-főre tengerbe sietnek — no, ott majd lehülnek egy kicsit.

Egyszer jobbra, másszor balra ragadták a kocsit, megkerülték a Plaza de Olivart, mint hajdanában a római kocsiverseny vetélkedői, — a nélkül, hogy ezúttal Dardentor Clovis remélhette volna a dicsőség babérkoszorúját.

Ezen a téren három rendőr meg akarta fékezni a megvadult öszvéreket, de hiába, még ádázabb dühével folytatták útjokat, hogy a biztos örvénybe ragadják a kocsin ülőt. Az egyik rendőrt leütötték a lábáról, a másiknak kezéből kitépték magukat és tovább-tovább rohantak széditő sebességgel.

Bizonyosan katasztrófa lesz a vége — mondogatták a megrémült emberek, főleg mikor az öszvérek a Calle de Olivar felé vették útjokat.

Ez a meredek utcza egy helyütt tizenöt lépcsőfokon vezet alá; az utcza maga sem alkalmas kocsiközlekedésre, hát még a meredek lépcsők.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

GYAKORLATI ELMEKÓRTAN

Irta

Dr. MORAVCSIK ERNŐ EMIL

egyetemi tanár,

az igazságügyi orvosi tanács, a törvényszéki orvosi vizsgáló bizottság tagja.

Második, teljesen átdolgozott és kibővitett kiadás.

Ára füzve 3 frt 50 kr.

KÖZIGAZGATÁSI ELMEKÓRTAN.

Irta

Babarczi Schwartzer Ottó tr

Tartalom: Előszó. — I. rész. Az elmebetegügyi igazgatás szakközegei és azok működési köre. — II. rész. Iskolai elmebetegügy. — III. rész. Katonai elmebetegügy. — IV. rész. Elmebetegügyi kihágások. — V. Az elmebetegügyet érdeklő egyéb közigazgatási rendelkezések. — VI. rész. Az elmebetegek elhelyezése. — VII. rész. Betegápolási és szállitási költségek. — VIII. rész. Elmebetegügyi statisztika.

Ára füzve 5 forint.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ EGÉSZSÉGÜGYI KÖZIGAZGATÁS KÉZIKÖNYVE

különös tekintettel a gyakorlati eljárásra.

Szerkesztette

Dr. THIM JÓZSEF,

hatósági orvos.

I. kötet 558 lap. — II. kötet 670 lap.

Ára füzve 8 frt. *Kötve 10 frt.*

Tartalom.

Az első kötet részei: I. A himlőoltás. II. Eljárás a hullák körül; a temetkezésről és a temetőkről. III. A trachoma elleni eljárás. IV. A fertőző betegségekről és járványokról. V. Intézkedések a gyermekek és iskolák ügyében. VI. Az elmebetegekről és tébolydákról.

A második kötet részei: VII. Intézkedések a közegészség előmozditására és megőrzésére. VIII. Betegápolási költségek, kórházak és gyógyintézetek. IX. Segélynyujtás balesetek alkalmával. X. Kuruzslás. XI. Gyógyfürdők és ásványvizek. XII. A törvényszéki orvosszakértői eljárásról. XIII. Hajózási, póstai és vasuti rendelkezések. XIV. Szülésznői gyakorlat. XV. Orvosi gyakorlat. XVI. Az egészségügyi közigazgatási szervezetről. XVII. Az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezéséről. XVIII. Gyógyszerészeti ügy. XIX. Vegyesek.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utcza 4. sz.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Vasút mentén.

A magyar királyi államvasutak, továbbá a győr—sopron—ebenfurti és eperjes—bártfai vasut állomásai mentén fekvő városok, helységek és azok leirása.

Irta

Ocskói Ocskay Gusztáv.

Ára vászonkötésben 1 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

POMPADOUR.

A roskadozásnak indult franczia trón utolsó fényes éveit élte. Igaz, hogy ez a roskadozás lassan haladt előre, de már alapjaiban meg volt ingatva. A szétzüllés kezdetét vette. A királyi udvarban már rég felütötte tanyáját.

A király hiába keresi a boldogságot a családi tűzhelynél. A királyné: Leszczinska Mária, megtörve viseli sorsát, mely a nem szeretett, mellőzött asszony keserű sorsa, egyformán keserű a szegénységben s a fejedelmi pompa közepette. Egymás után érik a megaláztatások; a király mit sem törődik vele. Hogyan is törődnék, midőn most a szép Châteauroux herczegnő tartja láncaiban. A királynénak még pénzza varokkal is küzdenie kell; Marlyban egy egész nyáron kölcsönvett pénzzel kártyázik! És egyik levelében azt irja: «A legegyszerűbb, a legártatlanabb örömek se tartattak fenn számomra.» Imádkozással, olvasással és festéssel tölti idejét távol a versaillesi zajtól.

XV. Lajos pedig ez alatt egymás után adja át magát muló, röpke szenvedélyeinek. Châteauroux herczegnő után Luynes herczegnő az, a kinek társaságában legjobban érzi magát. Már-már beleún a futó, úgyszólván naponta változó örömökbe. Érzékeit a tökéletes eltompultság kezdi elfogni.

Ebben az időben egy rendkivüli szépségű, fiatal asszony tünik fel Párisban, csakhamar lázba, csodálatba ejtve a társaság minden rétegét. Nemcsak szép, de rendkivül szellemes, tehetséges is. A mi csodását, csábitót csak megad a természet az asszonyi nemnek, annak ő mind birtokában van. Már nevelése is rendkivüli. Idiotte tanitotta az énekművészetre és zongorázásra, Guibaudet a tánczra, és a kik látják, hallják, azt mondják, olyan mindezekben, mint az opera legelső tagja. Crébillontól sajátitja el a szavalás és finom beszéd művészetét. És senki nálánál ügyesebben nem ülheti meg a tánczoló paripát; senki ajkáról nem zenghet édesebben, dallamosabban a szó, mint az övéről.

Páris szalonjai valósággal versengnek érte. Bernard Sámuel azzal a bánattal hal meg, hogy őt nem láthatta, nem hallhatta. Egyik legelőkelőbb szalonban: d'Angervilliers asszonynál Mailly asszony énekelni hallja őt és el van ragadtatva. Hirét elviszi az udvarhoz is. Hénault président Montignytől jöve egy vacsoráról, igy ir róla: «Egy asszonynyal találkoztam itt, a legszebb mindazok közt, a kiket csak láttam valaha életemben. Étioles asszony tökéletes a zenében; elragadóan, rendkivüli izléssel énekel. Százféle dalt tud és úgy játszik, hogy az ember azt képzeli, mintha az operában lenne.»

Madame Étioles-nek, — mert ez a későbbi *Pompadour* valódi neve, — a legvakitóbb fehér bőre volt, a mivel mindenkit elragadott. Ajkai kissé halványak. Szemei meghatározhatlan szinűek, melyekben a fekete és kék szemek minden ragyogása és megigéző hatalma egyesül. Haja világos gesztenyebarna, melynek gazdagsága ritkitja párját. Vakító fehér fogsor csillog ki ajkai közül. Mosolya a legcsábosabb s olyankor orczáin gödröcskék jelennek meg, a mint a «Szép kertésznő» czimű képén látszik. Termete közepes, kerekded, tagjai csodálatosan szabályosak. Kezei tökéletesek; minden mozdulata rendkivül könnyed, de egyúttal szenvedélyes, élénk. Arczán a kifejezések csodás sokasága, majd gyöngéd, majd nemesen komoly, majd dévaj kecs jelenik meg rajta.

Az egyetlen foltot e ragyogó alakra származása veti. Mert atyja közönséges, alacsony származású ember, a kiben a pórias durvaságnak, később leánya nagy szerencséjének beköszöntével, az esztelen henczegésnek nem kis mértéke mutatkozott.

Vanloo festménye után.

Pompadour, mint «Szép kertésznő».

Szerelem nélkül, hideg szivvel megy férjhez egy minden tekintetben jelentéktelen, csúnya, kicsiny, ügyetlen emberhez. Már akkor valami titkos vágy tölti el szivét, hogy a király barátnője legyen. Hagyományai közt találunk egy tételt, melyben 600 livret hágy Lebon asszonynak, a miért kilencz éves korában megjövendölte neki, hogy egykor Lajos barátnője lesz. Ez a gondolat soha ki nem vész fejéből, e vágy ki nem alszik szivében. Mikor férjhez ment, akkor is fennen hangoztatja, hogy csak a király tudná őt hütelenné tenni férjéhez. Minden áron arra törekszik, hogy a király szemei elé kerüljön. De hogyan?

Lajos épen a sénarti erdőben tartja vadászatait. Étioles asszony Diánaként ott forgolódik az erdőben a legfantasztikusabb ruhában, csakhogy a király megpillantsa őt. Végre ez sikerül is neki. De csak egy futó pillanatra. Már ez is elég, hogy az udvarnál meginduljon a sugdolódás.

— Tudja-e, hogy a kis Étiolest akarják a királynak adni? kérdi egyszer Chevreuse herczegné Châteauroux herczegnét.

Ez elég arra, hogy a hatalmára féltékeny herczegné megtiltsa a kis Étiolesnek a sénarti erdőben való barangolást a király vadászatai alkalmával.

És a kis Étiolesnek csakugyan vissza kell vonulnia, várnia kell, míg Châteauroux herczegné meghal, hogy akkor újult erővel kezdje a csábitást.

A dauphin házassága alkalmából Mária Terézia spanyol infansnővel, 1745 február 28-dikán nagy álarczosbált rendeznek a nap örömére a párisi városház termében. Lajost fáradtságából újra felvillanyozza a tündéri látvány, melyet a nagy csomó szebbnél szebb asszony jelenléte nyujt. Ám bármennyire forgolódik a terem szépei közt, egy végtelen ügyes, kedves maszk üldözésétől nem bir szabadulni. A démoni teremtés csak a király hosszas unszolására veszi le álarczát. De ugyanabban a pillanatban zsebkendője a földre hull. A király felveszi és utána dobja. És azonnal szárnyra kél a futó szó az egész termen át: «A zsebkendő el van dobva!»

Kis idő múlva panaszkodik Binetnek, a ki a kis Étiolesnek rokona, hogy végkép únja már a léha szerelmeket. Binet a kis Étiolesre tereli a beszédet és ajánlja őt a király figyelmébe. Ez, — mondja többek közt, — már kis gyermekkorától titkon rajong érte. Emlékébe hozza a sénarti erdőbeli vadászatokat, a dauphin házassága alkalmából rendezett bál jelenetét. Pár nap múlva *Étioles* asszonyt ott látják közvetlen a király páholya mellett. A következő napokon a király nem jelen meg az ebéden, magában étkezik kabinetjében, mondják. De tudni vélik, hogy vele van — a kis Étioles, a kinek gyermekálmai teljesülni kezdenek.

A mámor első napjai után azonban Lajoson váratlan változás megy végbe. Nem adja át magát azonnal új szenvedélyének. Megáll, mintha gondolkodóba esett volna. Binet közbevetésére van szükség, a ki azt mondja a királynak, hogy Étioles meghal, ha a király elhagyja. 1745 április 22-én aztán újra meghivják őt vacsorára a királyhoz, mely csak reggel öt óra felé ér véget. Most elérkezettnek látja az időt arra, hogy megvesse alapját a királyhoz kötöttségének. Nem akar férjéhez visszatérni és félelmét hozza fel. Lajos csakugyan megengedi neki, hogy ne térjen vissza férjéhez és a versaillesi palotában helyezik el. Midőn Lajos a hadseregbez megy, már biztos abban, hogy visszajövén a király, elismert barátnője lesz.

Bizva a királyi pártfogásban, a háború alatt mégis elhagyja Versaillest és Étiolesbe vonul vissza. A világ már tudja a történendőket. Tudják, hogy a szép Étioles asszony a király barátnője lesz. Voltaire egyike az elsőknek a hizelgők táborában. Ekkor irja hozzá, Lajosnak egy győztes csatája után, a következő verset:

Mikor Lajos, a hős, a kedves,
Kit bálványoz Páris népe,

Fényes csatában győzedelmes,
Üdvöt kivánni lehet akkor
Az isteni Étiolesnek érte.

A király maga is többször ír neki. E levelei egyikében czímezi őt *Pompadour* márkinénak és ebben a levélben benne van az okmány is, mely e czímet és rangot adja neki.

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Az emberek jajveszékeltek, a kutyák ugattak. Az öszvérek azonban édeskeveset törődtek mindezzel, a néhány lépcsőfokkal pedig még kevésbbé. Imhol már a lépcsőfokon dübörgött a kocsi négy kereke; a szekérderék fel s alá vetődött; ha most szilánkokra nem törik, akkor soha . . .

Hirtelen nagy lárma, iszonyú rémület keletzik az ájtatos hivők seregében, mert a két megvadult öszvér a kocsival együtt a nyitott ajtón át berohant a templomba . . . S ime csodák csodája! A főoltár lépcsője előtt az utolsó pillanatban megállanak.

— *Et cum spiritu tuo!* — mondja a pap.

— *Amen!* — feleli valaki csengő hangon.

A perpignani mondá ezt, a kire ezúttal csakugyan méltán szállott az áldó ige.

A veszedelemnek e váratlan megoldása a hivő seregre csaknem úgy hatott, mint valami csoda, mert tudni való dolog, hogy a majorcaiak nagyon vallásosak. Az sem volna épen meglepő, ha ezentul minden esztendőben, április 28-dikán a «Santa Galera de Salud» ünnepét ülnék meg.

Egy órával utóbb Taconnat Jean és Lornans Marcel Dardentor Clovis a Calle de Miramar egyik fondája mellett találták, a hol ez a bámulatos ember az izgatottságát és fáradságát igyekezett elfeledni. Egyébiránt ilyen vasidegű embernél izgatottságról nem is lehet szó.

— Dardentor úr! — kiáltott fel Taconnat Jean.

A lépcső fokain dübörgött a kocsi négy kereke.

— Ámen! feleli valaki csengő hangon.

De a kocsinak nem történt épenséggel semmi baja, sem a tengely, sem a kocsiderék, sem a kerekek nem törtek el, — Dardentor Clovis erős kezéből sem esett ki a gyeplőszár.

A galerát nagy tömeg kiabáló ember követte, de a kocsis, s kalauz Taconnat Jean és Lornans Marcel még nem voltak közöttük.

A Plaza de Olivarról a Calle de San Miguelbe, onnan a Plaza de Abastosra száguldottak, hol az egyik öszvér kétszer egymás után elesett, de rögtön talpra ugrott újra s ragadta a kocsit a Casle de la Plateriába, végül a Plaza de Santa Eulaliára.

— Nyilvánvaló dolog, hogy a bestiák addig meg nem állanak, míg lábuk alatt földet éreznek, szóval palmai öbölig tart a hajsza, — gondolá magában Dardentor Clovis.

A Sz. Eulalia-téren áll a martirnő temploma; a Baleárok lakói ezt a szentet különösen tisztelik. Hajdanában ez a templom menedékhely volt, a legnagyobb gonosztevőt sem volt szabad bántani, ha oda menekült.

Ezuttal nem gonosztevőről volt szó, a kit jó csillaga ide vezetett, hanem Dardentor Clovisról. Ugy ült a derék perpignani a kocsi bakján, mintha oda szegezték volna.

A templom főajtójának mindkét szárnya sarkig nyitva állott. Az ájtatos hivők buzgón imádkoztak bent. A mise vége felé járt, s a hivők felé fordulva a pap épen akkor mondta el az áldás szavait.

— Hej, ifjú barátaim, — mondá a nap hőse, — jócska hajsza volt, egy kissé szinte megzöcskölt.

— Nem történt semmi baja? — kérdé Lornans Marcel.

— Épenséggel semmi, . . . higyjék el, talán soha ilyen pompásan nem érzetem magamat. Egészségökre uraim!

A két ifjúnak nehány pohár messze földön híres benizalem-bort kellett Dardentor Clovisval ürítenie.

Taconnat Jean egy őrizetlen pillanatban ezt sugta Marcel fülébe:

— Kisiklik körmeink közül az alkalom.

— Talán csak nem, Jean!

— De bizony, Marcel, mert lásd, ha megmentettem volna is Dardentor urat, azt csak nem akarod elhitetni velem, hogy a feltételnek megfeleltem volna, mert hiszen sem tűzből, sem vízből nem mentettem volna ki, sem harczban . . .

— Érdekes jogi eset! — felelé mosolyogva Lornans Marcel.

Este nyolcz órakor mind együtt voltak újra az «Argeles» utasai.

Nem késett le senki: sem a két Désirandelle, sem Oriental Eustache úr.

Vajjon a csillagász arra használta-e fel az időt, hogy a nap állását figyelte meg a Baleárok egén? Épen nem. Annyi tény, hogy néhány csomag majorcai étel-különlegességet hozott magával. Pl. «encimados»-t, holmi tésztaféle, melyet azonban nem vajban, hanem zsirban sütnek ki, nagyon izletes; tovább néhány «lipp»-halat, mit a Formentor-fok halászai szoktak fogni. Az «Argeles» szakácsa ezt majd nagy gonddal fogja Eustache úrnak elkészíteni.

A montélimari observatorium igazgatója, úgy látszik, többet dolgozik a szájával, mint a szemével.

Negyed kilenczkor az «Argeles» elindult a palmai kikötőből. Így a hajó utasai nem tölthették az egész estét Majorca fővárosában. Dardentor Clovis nem hallgathatta a «Sereus»-kat, és esti dalaikat, sem a «Habaneri»-k és a nemzeti dal számba menő «Jota»-k refrainejeit, melyeket a hárfának szelid dallami kisérnek egész éjen át, néha hajnal hasadtáig a baleári udvarokon.

VIII. FEJEZET.

Melyben a Désirandelle-család találkozik az Elissane-családdal.

— Ma nyolcz órakor ebédelünk, — mondá Elissanené. — Désirandelle úr és felesége, fia s valószinűleg az a bizonyos Dardentor úr . . . összesen négy teríték.

— Értem, asszonyom, — felelé a szobaleány.

— Vendégeink bizonyára nagyon fáradtan érkeznek meg, Manuela, s attól tartok, hogy szegény Désirandellenét e tengeri út erősen megviseli. Legyen gondod rá, hogy rendben találja szobáját; meglehet, hogy rögtön lefekszik.

— Minden rendben lesz.

— Hol van a leányom?

— Az éléskamrában. A csemegét készíti elő.

Manuela régi cseléd az Elissane-háznál. Spanyol leány, a minthogy az Oranban letelepedett úri családoknál csaknem mind spanyolok szolgálnak.

Elissanené a régi várúton lakik egy csinos házban; itt a házak nagyobbrészt félig spanyol és félig mór stílben épültek. Csinos kertecske terült el a ház mellett, két virág-ágy tele volubilisszel, s a tavaszi nap melegétől érlelt üde gyeppázsitokkal; több fa hajtotta lombjait, köztük néhány «bella ombra» is. A Promenade de l'Etang-on pompás effajta fák találhatók.

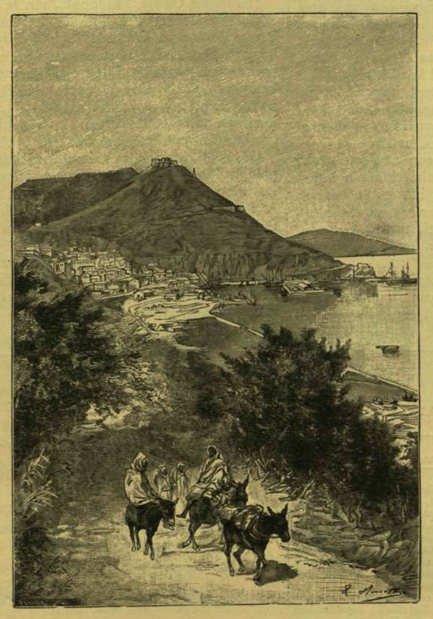
Az emeletes épületben kényelmes szállásuk lesz Désirandelleéknek; szoba is, vendégszeretet is kijut bőségesen.

A tartomány székhelye már csinos várossá nőtte ki magát. Szép helyen fekszik, egy völgy menedéken, a Qued-Rehhi sebes folyású patak szeli ketté a várost. A fellegvár vidéke, s a város

másik része élesen elüt egymástól: ó az egyik, új a másik. Az ó város a spanyol időkre emlékeztet négyszögű házaival, s keleti részén fekvő kikötőjével; megvannak még a város falai is, a távolabb keletre kiépült új városrészt zsidó és mór-stílű házaival a vártól egészen a Saint-André erődig szintén bádogos tetejű fal övezi.

Ezt a városrészt, hajdanában az arabok Guaharan-ját, az andaluziai mórok építették a tizedik században. Legkiemelkedőbb pontja a la Moune-erőd. Most ötször akkora, mint alapitása idejében volt, hetvenkét hektár a területe; van több útja, mely a város falain túl két kilométernél hosszabbra nyulik, s elvisz a tengerig.

Alig van algiri város, melyben az ember érdekes vegyületét találná a különböző népfajoknak. Negyvenhétezer lakója van, ezek közül tizenhétezer franczia, tizennyolczezer idegen, úgymint: spanyol, olasz, angol és angol-maltai; négyezer arab, a kik a város déli részében, az úgynevezett Djalis külvárosban laknak, szerecsenek falvának is hivják, — belőlük telnek ki a város utczasepröi és a kikötő hordárai; valószinűleg az a bizonyos Dardentor úr . . . összesen négy teríték.

Oran.

Aztán egy árva szó nélkül hátrált újra.

— Értem, asszonyom, — felelé a szobaleány.

— Vendégeink bizonyára nagyon fáradtan érkeznek meg, Manuela, s attól tartok, hogy szegény Désirandellenét e tengeri út erősen megviseli. Legyen gondod rá, hogy rendben találja szobáját; meglehet, hogy rögtön lefekszik.

— Minden rendben lesz.

— Hol van a leányom?

— Az éléskamrában. A csemegét készíti elő.

Manuela régi cseléd az Elissane-háznál. Spanyol leány, a minthogy az Oranban letelepedett úri családoknál csaknem mind spanyolok szolgálnak.

Elissanené ez idő szerint negyvennégy éves; bizonyára nem volt soha olyan kecses és bájos teremtés, mint a minő a leánya. Elissanené töről-metszett, üzletvezetésre alkalmas nő volt; épen oly lelkiismeretesen kimért volt minden szava, mint egykor a czukor, melyet a vevőinek árult; folyó számok alatt könyvelte el életének főkönyvében érzelmeit, s nagy gondot forditott rá, hogy az évzáró mérleg «követel» és «tartozik» rovata egymást tökéletesen fedezzék. Valóságos tipus az effajta nő: jellegzetes éles arczél, kidomborodó homlokcsont, átható tekintet, komoly száj: szóval minden apró vonás, mely a szivós, makacs és elvekhez ragaszkodó nőket jellemzi. Háztartását szigorú következetességgel vezette, fölösleges kiadás nála elő nem fordult. Még egy kis tőkét meg is takarított, s azt szakértően gyümölcsöztette. Ha azonban leányáról volt szó, a kit mód felett szeretett, a pénzzel épen nem törődött. Legforróbb kívánsága az volt, hogy leányát boldognak lássa; arról is meg volt győződve, hogy leánya jövőjét, hahogy a Désirandelle családdal házassági összeköttetésbe lép, elegendőképen biztositja. Agathokles 12,000 frank évi jövedelme és Loise évi járandósága bőségesen elég lesz arra, hogy az ifjú pár majdan gondtalanul éljen.

Louise nem emlékezett Agathoklesre; de hát édes anyja úgy nevelte fel őt, hogy egykor Désirandelle Agathoklesnek lesz a felesége: nos hát a fiatal leány ezen a világért sem ütközött meg, ha ugyan a kérő megtetszik neki . . . s ugyan miért ne tetszhetnék meg?

Elissanené, miután a kellő intézkedéseket megtette, a szalonba ment, a hol leánya már várt reá.

— Rendben vagy a csemegével, gyermekem?

— Rendben, édes anyám!

— Elég kellemetlen dolog, hogy a hajó olyan későn érkezik meg . . . Hat órára öltözzél fel, Louise; vedd fel a koczkás ruhát. Lemegyünk a kikötőbe, hátha addig már jelzik az «Agathokles» érkezését.

Elissanené elvétette a hajó nevét, s ráadásul a név utolsó *e* hangzóját hangsulyozta, holott az ebben a szóban nem hangsulyozandó.

— Talán az «Argeles», anyám? . . . No meg a jövendőbeli férjem neve sem Agathokles hanem Agáthokles.

— Jó, jó, akár Agathokles, akár Argeles — az mindegy; arra azonban akár mérget vehetsz, hogy ő nem fogja elvéteni ezt a nevet, Louise . . .

— Hátha mégis? — ingerkedék a fiatal leány. — Hiszen Agathokles úr jóformán nem is ismer; én pedig hasonló fogyatkozásban leledzem.

— Majd nyilik rá elég alkalmatok, hogy egymást alaposan megismerjétek.

— Szükség is van reá.

— Egyébiránt azt biztosan tudom, hogy te neki tetszeni fogsz, hogy pedig ő tessék neked — arról, remélem, teljes erejéből fog gondoskodni. Désirandellené nem győzi fiát eléggé dicsérni. Aztán megirjuk a házassági szerződést . . .

— Igaz, a . . . tudod, hogy Désirandelleékkel még egy úr jön Perpignanból, az a bizonyos dúsgazdag Dardentor Clovis, kivel ők olyan nagyra vannak; a ki — szerintök — a legjobb ember a világon. Désirandelleék nem jártak még a tengeren, s az a derék ember elkisérte őket . . . Szivesen látjuk őt is, Louise . . .

— Aminthogy meg is érdemli, még akkor is, ha esetleg ő is háztűznézni jönne hozzánk . . . de nem, szinte megfeledkeztem arról, hogy nekem Agathokles feleségévé kell lennem, és azzá is leszek. Agathokles csinos név, bár egy kissé ős-görög hangzású . . .

— Ugyan, vedd már komolyan ezt a dolgot, Louise!

Valójában komoly volt Louise, bár szerette a tréfát és az enyelgést. Miért is ne, hiszen fiatal, élénk eszű, no meg szép leány volt. Azurkék szemének csillogott sötét szembogara, barna haja körülárnyazta kedves arczát, s mindenek felett kecses volt sugár alakja.

Imhol ebből a könnyedén odavetett pár ecsetvonásból is kiolvashatja a nyájas olvasó, hogy Elissane Louise lényegesen különbözött attól a fajankótól, melyet az «Argeles» hoz magával többi teheráruja között Cetteből.

Hat órakor a házi asszony még egyszer utána nézett, hogy rendben van-e a vendégek szobája, s aztán leányával lement a kikötőbe. A tengerparton elterülő sétatéren egy kissé megállapodtak; onnan pompás kilátás esett a tengerre. Pompás idő volt, az ég derült. A nap lehanyatlóban a Mers-el-Kebir földnyelv irányában (hajdanában Portus divinusnak nevezték).

Éjszak felől a szemhatáron néhány vitorla fehérlett. Magas füstoszlopok szállottak fel, jelezve a jövő-menő gőzhajók irányát. Két vagy három ilyen személyszállító hajó nyilván Oránnak tartott. Egyik közülök alig lehetett már három mérföldnyi távolságra a várostól. Vajjon az «Argeles»-e, melyet az anya oly epedve várt, ha a leánya nem is? Végre is Louise nem ismerte az úrfit, s talán jobb lenne, ha az «Argeles» nem jönne, hanem menne . . .

— Már fél hétre jár az óra, — mondá az anya, — menjünk a kikötőbe.

— Jól van, anyám!

A széles országút egyenesen oda vitt, hol a gőzhajók szoktak kikötni.

Elissanené megkérdezte az egyik rév-hivatalnoktól, hogy jelezték-e már az «Argeles»-t.

— Jelezték, asszonyom, fél óra mulva meg kell érkeznie.

Az anya és leánya fel és alá sétálgattak a kikötőben.

Húsz perczczel később hosszú fütty hallatszott, s az «Argeles» a kikötő egy kilométer hosszú védgátjának csúcsát megkerülvé, horgonyt vetett.

Mihelyt a hidat felvonták, Elissanené és Louise felsiettek a hajó fedélzetére. Az anya megölelte Désirandellené ő nagyságát, a ki most

kezdett kissé magához térni, hasonlóképen üdvözölte Désirandelle urat és Agathoklest. Louise természetesen sokkal tartózkodóbb volt.

— Hát én hol maradtam, mélyen tisztelt hölgyem? — Avagy nem emlékszik már reám? Én nem felejtettem el, hogy Elissanené ő nagyságát és Louise kisasszonyt láttam már, persze azóta egy kicsit nagyot nőtt... Lánczosadtát, nem kap egy-két csókfélét az öreg Dardentor ábrázatja?

Ha netalán Patrice azzal a hiú reménynyel áltatta magát, hogy gazdája e viszontlátás alkalmával igazi gentlemanként fog viselkedni — haj, be keservesen csalódott, hallván bizalmaskodó szavait. Kedvetlenül, sőt megbotránkozva hátrált, midőn Dardentor Clovis ajkai Elissanené fonnyatag arczára, mint a dobverő pálczikák a dob kifeszített bőrére lecsattantak.

Louise nem tiltakozhatott az ellen, hogy a Désirandelle pár viharosan össze-vissza ne ölelgesse, csókolgassa... Dardentor úr azonban annyira vakmerő nem volt, hogy Louise-t is megkínálja apai csókjával... pedig aligha vette volna zokon a fiatal leány...

Agathokles is közeledék a leányhoz, bambán meghajtotta a fejét, s aztán egy árva szó nélkül hátrált újra.

A leány nem állhatta meg, hogy gúnymosolyra ne ránduljon ajkának a széle. Dardentor Clovis nem vette észre, de bezzeg meglátták Lornans Marcel és Taconnat Jean.

— Ejnye, no! — mondá halkan Marcel, — nem is hittem volna, hogy ilyen csinos leányt látok ma.

— Bizony szép egy leány! — jegyzé meg Jean.

— És ez a tökfilkó vegye feleségül?

— Ah! — kiáltott fel Taconnat Jean. — Isten bocsássa meg, de még esküszegővé is inkább lennék, csakhogy megmentsem ettől a sorstól — magam venném el...

Úgy van, úgy... Taconnat Jean megesküdött, hogy soha sem fog megházasodni... Fiatal embertől könyen kitelik ilyen hebehurgya eskü... Bezzeg Lornans Marcel nem esküdött meg. Végre mindaketten azért jöttek Oranba, hogy a 7-dik vadász-zászlóaljhoz beálljanak, nem azért, hogy Elissane Louiset elvegyék feleségül.

Közbevetőleg röviden számot adunk még arról, hogy az «Argeles» útja Palmától Oránig pompás volt. Valóságos olajtenger ez a Földközi, mintha a Provençe minden olaja belé folyna. A huszonhárom óráig tartó úton egyetlen egy hullám sem támadott a hajónak; az ebédnél, vacsoránál teljes számmal jelentek meg az utasok... A hajó vendéglőse titkon bizonyára megvakargatta a fejét.

Oriental úrnak pompásan ízlettek a nápolyi módra elkészített pisztrángok, s az «encimadas»-t az inyencz legnagyobb élvezetével kebelezte be.

Minden utas szerencsésen és friss erővel érkezett Oranba, még Désirandellené ő nagysága is, ámbátor őt a Baleárokig siralmasan megviselte az út.

Désirandelle úr az út másik felében testilelki erejének ismét teljesen urává lett, ámde azért a két ifjúval nem akarózott neki közelebbi ismeretséget kötni. Szellemességök mintha kissé bántotta volna a jó urat, egyébként az ő apai szeme Agathoklest sokkal különbnek látta... Ha Dardentornak tetszenek... hát csak rajta... úgy sem tart sokáig... ha az «Argeles» kiköt, a barátság fonala megszakad közöttük.

Így hát esze ágában sem volt, hogy Elissanenénak és Louisenak bemutassa őket, de bezzeg másképen gondolkozott a szókimondó és nem sokat teketóriázó Dardentor Clovis.

— Lornans Marcel és Taconnat Jean urak! Mindketten párisiak; barátaim, kiket a hajón nagyon megszerettem, s úgy hiszem én is megnyertem rokonszenvöket; ez a mi barátságunk, remélem, tovább fog tartani, mint a Cette-től Oranig tartó út, — mondá a derék perpignani őket bemutatva.

Milyen egészen más ember is tudott lenni néha ez a perpignani! Milyen illedelmes szavakkal tudta érzelmeit kifejezni. És Patrice nem volt a közelében.

A két ifjú meghajlott Elissanené előtt; a hölgy kimért udvariassággal fogadta.

— Asszonyom, — mondá Lornans Marcel, — nagyon lekötelezett Dardentor úr e figyelmével. Volt alkalmunk, hogy őt érdeme szerint tanuljuk ismerni és becsülni. Mi is reméljük, hogy tartós lesz...

— Az ő atyai barátsága, s a mi fiúi vonzódásunk, — egészíté ki Taconnat Jean.

Désirandellené aggódva, kissé lehangoltan nézett fiára, a ki eddig még a száját sem tátotta ki. Elissanené bizvást meghívhatta volna a két ifjút, hogy látogassák meg őt orani tartózkodásuk alatt — de ime, nem hívta meg okos előrelátásból... Ezért az Agathokles anyja titkon hálát érezett iránta. A két anya ösztönszerűleg érezte, hogy jó lesz, ha ettől a két ifjútól kissé tartózkodnak.

Elissanené tudtára adta Dardentor Clovisnak, hogy szivesen látja vacsorára.

— Köszönöm, asszonyom. Csak annyi időre kérem szives várakozását, mig a vendégfogadóba megyek, lerántom a hátamról ezt a jopkát, s illendően felöltözködöm...

Dardentor Clovis, Taconnat Jean és Lornans Marcel elbúcsúztak Bugarach kapitánytól és Brunó doktortól. Kifejezték abbéli ohajtásukat, hogy vajha Oranból visszamenet újra az «Argeles»-re szállanának, hogy a szeretetre méltó kapitánynyal és jeles doktorral találkozhassanak. A kapitány és doktor azt felelték, hogy ők is ritkán találkoztak olyan kedves utasokkal. Így búcsúzának el egymástól.

Oriental Eustach is szíjon lógó látcsövével, plédjével kiszállott a hajóból, s egy hordár után baktatott, a ki nehéz utazó kofferét czipelte. A csillagásztól az utasok közül egyik sem búcsúzott el. Minek is? Útközben ő sem törődött senkivel.

Dardentor Clovis és a két párisi szintén kiszállottak, ott hagyták Désirandelle-éket, hogy gondoskodjanak podgyászaik kiváltásáról és a várúti lakásba való szállításáról.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI
96., 97., 98. füzet.
VÁRT LEÁNY VÁRAT NYER
Második kiadás.
Ára füzve 1 forint 50 krajczár.
99—100 füzet.
A MI KÉSIK NEM MULIK.
REGÉNY.
Második kiadás.
Ára füzve 1 frt.

„EGYETÉRTÉS"
POLITIKAI NAPILAP.
Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő, | 1897. XXXI. évfolyam. | Kossuth Ferencz, főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósításai által iparkodik régi, jó hírnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hódítások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betűt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az *Egyetértés mindenről oly* bő és részletes tudósításokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Ily általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósításai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósítások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyalagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudósítások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tároza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredeti, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müforditók forditásában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre *rugnak.* Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyannyi forint. Ha most még tekintetbe vesszük az Egyetértésnek mindenkor közlésünk kitünőségei és elsőrangu publicisták által irott **vezércikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, bő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját leveleziőtől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legujabban informált **közgazdasági, ipar** és **mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei tudósításait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 7247

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 « —
Negyed évre	5 « —
Egy hóra	1 « 80

Előfizetések legczélszerűbben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ELSŐ KÖNYVEM.
Hazafias és egyéb költemények.
Irta
LAMPÉRTH GÉZA
Beöthy Zsolt előszavával.
Ára füzve 1 frt 50 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

POMPADOUR. (Folytatás.)

Étioles asszony, most már *Pompadour márkiné* 1745 szeptember 14-én éri el álmai boldog megvalósulását, mert e napon mutatják be a versaillesi udvarnál. Mindenki feszülten lesi, mint fog viselkedni a királyné az új barátnővel szemben és biztosra veszik, hogy pár hideg, közönyös, mindennapi szóval fog mellette elsurranni. Mily nagy azonban a jelenlevők álmélkodása, midőn a királyné szivélyesen e szavakkal fordul a bemutatotthoz:

— Mondjon valamit Saissac asszonyról, a kit olykor örömmel láttam Párisban.

Mert ez az egyetlen magasrangú, társaságbeli ismerőse Pompadournak, a kiről a királyné tudakozódhat tőle, mint valami szintén társaságbeli hölgytől. A bemutatott annyira meg van hatva e nem várt kegyességtől, hogy nem is felelve e kérdésre, így szól:

— Madame, az én legnagyobb vágyam: önnek mindenkor tetszeni.

A némán tűrő, engedő asszonynak ez a kegyessége birja rá Pompadourt arra, hogy csakugyan mindig kedvében akar járni Máriának. Ez nem haragszik rá. Miért is haragudna, hisz ő nem oka semminek. Sőt egyik levelében határozott kifejezést is ád ennek. Nem neheztel rá, mi ellenszenvet se érez iránta,— mondja, sőt jól esik szivének, hogy mindig figyelmes akar lenni iránta.

Pompadour e naptól, bemutatása napjától kezdi szőni lázasan kieszelt tervszerűséggel ama háló szálait, melylyel a királyt egészen magához fűzze, hatalmában tartsa. Agyának minden gondolata, szivének minden érzése, egész valójának minden megejtő hatalma erre a czélra tör. Nem a mindennapi courtisane eszközeivel dolgozik ő e czélra. Ezt már rendkivüli lénye is kizárja, de tudja, hogy királyi barátjánál hiábavalók is lennének azok, sőt hamarosan bekövetkezne a megunás, kiábrándulás. Hogy meg ne unják, hogy folyton új meg új csábbal tudja őt magához vonni, ez minden igyekezete.

Lajost így lassankint aztán teljesen hatalmába is keríti. Nemcsak attól a gondolattól irtózik, hogy ő valaha csak egy pillanatnyi unalmat szerezzen neki, de másnak se engedi ezt. Mikor Maurepas hosszadalmas előterjesztései már terhére vannak a királynak, egyszer csak oda szól az államférfinak:

— No, most Isten önnel, Maurepas úr! Isten önnel!

És dévajságával perczek alatt egészen átváltoztatja a királyt, a ki az imént még bóbiskolt a politika gondjai között.

Hatalmát a király fölött nemcsak tudja, de érvényesiti is a legnagyobb fokban. Midőn egyszer Maurepas a királynál van, Pompadour egy pecsétes levél megsemmisitését kivánja.

— Akarom, hogy M... úr visszatérjen, igen... a király nevében!

— Igen, — szól az államférfi, — ha a király elrendeli.

— Csak tegye azt, a mit a madame mond, — szól Lajos hidegen.

Csak természetes, hogy e befolyás szálka a szigorú államférfiak szemében. Főleg a Maurepas szemeiben. Egy vacsora után Pompadour kérdőre vonja, hogy mikor fogja már kitudni egy reá irt gúnyvers szerzőjét.

— Ha megtudom, majd megmondom a királynak, — felel ez egykedvűen.

— Uram, — szól erre indulatosan Pompadour, — ön úgy látszik, vajmi kevésbe veszi a király barátnőit.

— Sőt inkább mindig tisztelem őket, akármilyen fajtából valók is, — felel változatlan nyugalommal Maurepas és keményen nézett a szép asszony szemei közé.

Pompadour márkiné

De rövid idő alatt meg is bukott aztán. Ez volt a jutalma ama nagy merészségeért.

Pompadour egy egészen új mulattató eszközt talált ki a király számára s ez a «théatre des petits appartements», a hogy a Pompadour asszony színházát elnevezték. Az éremgyüjtemény, a Cabinet des médailles mellett volt ez a kis színház, a versaillesi palota egyik szárnyában elhelyezve. 1747 január 17-én tartották ott az első előadást Molière «Tartuffe»-jével. Lajos el volt ragadtatva s egy este, a színházból jövet azt mondja Pompadournak:

— Ön a legbájosabb, legkedvesebb franczia asszony!

E kis színház főszemélye természetesen Pompadour; mellette ott voltak még Brancas herczegné, Sassenage asszony, Pons asszony. A színészek közül pedig Nivernois, de Meuse, de la Vallière és de Croissy váltak ki. A színháznak egész szigorú szabályzata volt, akár a Comédienek. És oda csak a legkiválóbb halandók juthattak be. Pompadour maga készittette a belépő-jegyeket. A jegyen a szép Izabella volt látható, kezében egy nagy legyezővel, mögötte a szép Leander, inasától: Pierrot-tól kisérve.

Pompadour hatalmának tetőpontján van. Keze belejátszik a legfontosabb államügyekbe. «Meg vagyok elégedve, — szól a minisztereknek, kik jelentéseiket előtte terjesztik elő a királynak. — Látogasson meg Compiègneben», — szól a követeknek. A művészettel párosult legnagyobb pompa veszi körül. Apródjai nemes ifjak, uszályát kiváló, régi családok sarjai viszik. Nagy rajongását a művészetek iránt a versaillesi Bellevue kéjlak berendezésében mutatja meg leginkább. Ő maga ad képtárgyakat Vaulosnak, a kor legnagyobb festőművészének. Az öltözködést is valódi művészetté emeli, ebben is tanujelét adva kifogyhatlan leleményességének, hogy a királyt magához fűzve tartsa. Majd mint szép kertészlány jelen meg előtte, majd mint szultána, majd a nevéről elnevezett pongyolában.

Varázserejének tudatában is attól remeg mégis, hogy elveszti a király kegyét. Ennek kifejezést is ád környezete előtt. «Félek, hogy elvesztem a királyt és mást vesz magának.» Szivszorongásai közepette mindenféle mesterkedéshez folyamodik. Majd ismét teljesen bízni kezd hatalmában, hogy a királyt senki sem hódítja el tőle. És valóban csakhamar olyas valami történik, a mi csak újabb, hatalmas jele nagy kegyeltségének. 1756 február 5-én a királynő számfeletti palotahölgyévé nevezik ki. Lescinska Mária hiába lázad fel e gondolat ellen, hiába szedi össze minden erejét, hogy meghiusitsa a király tervét. Utóvégre is keserű megadással viseli sorsát most is, mint előbb már oly sokszor.

— Sire, nekem van egy királyom az égben, a ki erőt ád a szenvedések elviselésére, és egy királyom a földön, a kinek mindig engedelmeskedem.

Ezek utolsó szavai ebben a szivét sok keserűséggel eltöltő dologban. Február 8-án, vasárnap mutatják be a királynénak az uj palotahölgyet, a ki jelen van a nagy vacsoránál. Másnap pedig megkezdi szolgálatát a királyné mellett, elkiséri a misére, ott van ebédjénél.

Az egész világ ünnepli őt. Voltaire, ez a kedvencze, a «Navarrai herczegnő»-t az ő kérésére irja meg az udvari ünnepélyek számára. Neki ajánlja «Tankréd»-jét. Korának a szellemi élet terén e legbefolyásosabb emberét különben Pompadour is mindenképen kegyébe veszi. Nem egy munkáját saját felügyelete alatt nyomatja ki a versaillesi palotában. És nemcsak hazája ünnepli. A nagy császárnő, Mária Terézia, levelezésben áll vele, hálás politikai szolgálataiért. «Ma cousine»-nek szólitja és hetvenhétezer livrebe került, drága, gyémántos arczképét küldi neki.

A Pompadour napja azonban már alkonyodik. Hervadni kezd lassú, de észrevehető hervadással. Már gyermekéveiben is erős vérköpésben szenvedett s régi baja most ujra feltámadt. Már 1751 május 20-án igen nagy roszullétről panaszkodik egy Marlyból irt levelében. Két nap mulva pedig maga a királynő irja egy barátnőjének, hogy Pompadouron eret kellett vágni. A király hatezer livrevel jutalmazta ezt a türel-

mességét, hogy az orvos késének alávetette magát. Régi szépsége muladozóban van. Soványsága, mely már két évvel előbb is észrevehető volt, most már mindenkinek föltünik. Heves szívdobogás is gyötri olykor. Mind jobban összemegy, hiába festi arcát nagy művészettel, hiába igyekszik soványságát eltakarni; régi, telt idomainak csodás körvonalai mindenkorra eltüntek.

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Mindhárman egy kocsira ültek, a Republic-tér egyik előkelő vendégfogadójába hajtattak, melyet Brunó doktor ajánlott nekik. Dardentor Clovis három egymásba nyiló szobát nyittatott az első emeleten; a két ifjú egy-egy szobával is megelégedett a második emeleten.

A véletlen úgy akarta, hogy Oriental Eustache úr is ugyanabba a vendégfogadóba vetődött, mert mire ők oda értek, Oriental urat már ott látták az ebédlőben, a mint buzgón tanulmányozta az étlapot.

— Sajátságos egy csillagász! — jegyzé meg Taconnat Jean. — Csodálom, hogy nem kér tojásos galuskát csillagkompóttal és kacsát apró plánétákkal.

Félórával utóbb Dardentor Clovis kilép a szobájából csinosan felöltözve. Patrice aprólékos gonddal öltöztette fel a gazdáját.

A két ifjúval a kapuban találkozik.

— No, barátaim, szerencsésen ide szállítottak Oránba bennünket...

— Remélem, most rögtön nem állanak be a vadászokhoz?

— Sokáig nem várunk már, Dardentor úr, — felelé Lornans Marcel.

— Ugyan miért sietnek olyan nyakra-főre?...

— Hja, ha már a fejünkbe vettük...

— Jó... jó! De előbb hadd nézzünk körül együtt a városban meg a környéken. Viszontlátásra holnap reggel!

— Viszontlátásra holnap reggel! mondja Taconat Jean.

Dardentor Clovis Elissanené lakására siet.

— Ugy van, — szólal meg Lornans Macel, — itt vagyunk Oránban.

— Ha pedig az ember valahova megérkezik, az első kérdés: mit csináljunk?

— Hallod-e, Jean, ezen a kérdésen, azt hiszem, már túl vagyunk. Beállunk minél előbb a vadászokhoz...

— Igaz, Marcel, de...

— Micsoda? Csak nem jár az eszed még mindig a 345-dik törvényczikken?

— Mit mond az a törvényczikk?

— Az adoptálás föltételeiről beszél...

— Ha az a 345-dik czikk, akkor épen rajt jártatom az eszemet, — felelé Taconnat Jean. — Ha Palmában nem kinálkozott alkalom, hátha Oránban...

— Egygyel kevesebb kinálkozik, mert lásd, édes öcsém, itt vizet nem találsz, legfeljebb tüzet és harczot. Ha például ma éjjel tűz találna kiütni a vendégfogadóban, én megigérem ünnepélyesen, hogy előbb tégedet mentelek meg, aztán jó magam biztonságáról gondoskodom.

— Igaz jó barátom vagy, Marcel...

— Dardentor úr elég ember magáért, nem szorul ő másnak segitségére... Tudhatod tapasztalásból, hogy minő bámulatos a lélekjelenléte...

— Megengedem, Marcel; bebizonyította, mikor az Eulalia-templom ajtaján berobogott, hogy a pap áldásában részesüljön. De hátha a tűz hirtelen törne ki, s nem volna ideje, hogy meneküljön, s másnak a segitségére szorulna...

— Szóval, te még bizakodol, hogy Dardentor apánkká lesz?...

— Az lesz, Marcel.

— Kötöd magad e gondolathoz?

— Utolsó leheletig!

— Jól van, többé nem teszem ezt a te bogaradat gúny tárgyává, Jean, de csak egy feltétel alatt?...

— Nos?

— Ha megint a régi jókedvű fiú lesz belőled, s nem ez a mostani savanyú ugorka arczú; ha a dolgot tréfás oldaláról nézed.

— Itt a kezem, Marcel... Nevetni fogok, ha sikerül Dardentor Clovis urat a nevezett törvényczikk értelmében a halál torkából kiragadnom;... nevetni fogok, ha nem kinálkozik reá alhalom; nevetni fogok, ha kedvez a szerencse, s akkor is ha kudarezot vallok.

— Így már szeretem a dolgot, öcsém. A mi pedig a bevonulást illeti...

— Ne siessünk vele, Marcel, tűzzünk ki határidőt...

— Mikorra?

— Két hétre; ez a haladék-idő nem sok. Az ördögbe, is mielőtt bebűjnánk a mondurba, éljük kissé a világunkat...

— Nem bánom, legyen hát két hét; de ha addig Dardentor urat nevelő apánkká nem teszed...

— Az enyémmé vagy a tiéddé — Marcel...

— Az enyémmé... jól van... akkor el a kaszárnyába.

— Helyes, Marcel.

— Addig is víg ficzkó maradsz Jean!

— Vidám, mint a legpajkosabb pinty!

IX. FEJEZET.

Melyben Lornans Marcelre és Taconnat Jeanra nézve a két heti határidő meddő marad.

A hajnalt kukorékoló kakas nem lehet olyan jókedvű, mint Taconnat Jean, midőn másnap reggel ágyából felugrott s Lornans Marcelt felkiáltásokkal ébresztette. Két hét... tehát két hete van arra, hogy annak a derék embernek, a kétszeres milliomosnak fogadott fiává legyen, ő vagy Marcel.

Egyébiránt annyi bizonyos, hogy Dardentor Clovis addig el nem távozik Oránból, míg Désirandelle Agathokles és Elissane Louise esküvőjét meg nem tartják. Öreg barátja fiának a nászpagya csak ő lesz... Persze négy-öt hét eltelik addig, a míg a házasságot nyélbe ütik... ha ugyan sikerül nyélbe ütni... S ha mégis lenne belőle valami...

Ezek a «ha»-k és «de»-k kergették egymást a Lornans Marcel fejében. Sehogy sem tudott megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy az a kajla tökfilkó vegye feleségül Elissane Louise kisasszonyt, a kedves, bájos Louiset... Hogy az érdemes Désirandelle-pár Agathoklesből méltó hitestársat nézett ki Louise számára... elvégre is megmagyarázható. A szülők ős időktől fogva vakok gyermekeik fogyatkozásaival szemben. Azt azonban nem tételezheti fel Dardentor Clovisról, hogy előbb-utóbb észre ne vegye, minő gyámoltalan egy alak Agathokles s mennyire nem illik Louisehoz.

Másnap reggel fél kilenczkor találkozott a két párisi ifjú Dardentor Clovisval a vendégfogadó ebédlőjében.

Dardentor Clovis igen jókedvű volt. Tegnap este pompásan vacsorált, éjjel pedig kitünően aludott. Mert elképzelhető-e, hogy az életben valaha jó kedve legyen olyan embernek, a ki hatalmas gyomorral rendelkezvén, nagyszerűen tud aludni, tiszta a lelkiismerete és — mégis bal lábbal kel fel az ágyból?...

— Kedves barátaim, — kezdé a szót csokoládéjának szürcsölgetése közben, — tegnap este óta nem láttuk egymást... higyjék el, már hosszúnak tetszik előttem távollétük...

— Pedig bizony nem sokára végkép el kell válnunk egymástól Dardentor úr, önnek jobbra, nekünk balra visz az útunk...

— Micsoda?... Hogy mi elváljunk?

— Természetesen. A Désirandelle család köti magát önhöz.

Lári fári!... Olyan nincs a sifonérban! Engem ugyan senki sem visz kötőféknél fogva... Néha-néha elmegyek ugyan Elissanenéhoz egy tányér levesre, de azon túl a magamé vagyok. Délelőtt és délután azonban oda megyek, a hova kedvem tartja... együtt kell körülnéznünk a városban meg a környéken.

— Oh be jó is lesz, Dardentor úr, — kiáltott fel Taconnat Jean, — higyje el, akár soha sem távoznám maga mellől.

— Egy lépésnyire se, egy hétig se! buzgott meleg szívvel a perpignani! — Szeretem az ifjak társaságát, s magam is úgy érzem, hogy megfiatalodom, ha olyan barátaim vannak, kik fél olyan idősök, mint én... Pedig, szó, a mi szó, maguknak akár az apjuk lehetnék...

— Oh Dardentor úr! — kiáltott fel örvendező szivvel Taconnat Jean.

— Szó, a mi szó, együtt maradunk, barátaim! Elég korán lesz az elválás, ha majd Oránnak hátat kell forditanom. Istók uecsse, azt sem tudom, hova menjek aztán...

— Az esküvő után?

— Micsoda esküvő?

— Ifjabb Désirandelle esküvője...

— Igaz... igaz... Már ki is ment a fejemből egészen... Hm, igazán ennivaló kedves egy leány ez a Louise.

— Mi is azt mondtuk, mikor az «Argeles» fedélzetén először megpillantottuk, — jegyzé meg Lornans Marcel.

— Én is a mondó voltam... De mióta otthon láttam, hogy milyen bájos, milyen gyöngéd... milyen... hogy is mondjam csak... szó, a mi szó, még száz perczenttel többre becsülöm. Bizony annak a tátottszájú Agathoklesnek nincs oka panaszra.

— Ha ugyan ő is fog tetszeni Louise kisasszonynak.

— Természetesen... tetszeni is fog a ficzkó... Hiszen születésük óta ismerik egymást. Agathokles jámbor természetű... sőt talán egy kissé nagyon is jámbor... kissé talán...

— Kissé túlságosan is jámbor, — egészité ki Lornans Marcel.

— S tulajdonképen egy cseppet sem az, — vágott közbe Taconnat Jean.

Magában pedig ezt téve hozzá:

— Egy cseppet sem az, a ki Louise kisasszonynak való.

No de nem találta helyén valónak, hogy Dardentor úr előtt már most feltárja titkos gondolatát. Dardentor úr pedig folytatá:

— Úgy van... egy kissé... megengedem... de hát... majd összeszedi magát, mint a mormotér, ha téli álmát kirázta a szeméből...

— Mégis csak mormotér marad örökké, — pattant ki a szó akaratlanul is Lornans Marcelből.

— Legyenek elnézők, uraim, legyenek elnézők, — figyelmeztete őket Dardentor Clovis. Ha Agathokles két olyan párisi gavallérral érintkezhetnék legalább két hónapig, mint önök — megvedlenék bizonyára. Vegyék őt munkába!

— Munkába vegyük! — kiáltott fel Taconnat Jean, — szellemességre oktassuk, egy óra száz soldo...! Hm, igazi zsebmetszés volna.

Dardentor úr még kötötte magát az ő pártfogoltjának védelmezésében, bár titkon elismerte, hogy Agathokles elméje olyan éles, mint a fanyelű bicskának a — nyele.

— Kaczagjanak, uraim, kaczagjanak csak, — folytatá. — Megfeledkeznek arról, hogy a szerelem a legostobábbnak ajándékozza néha azt, a mit a legagyafurtabbtól elrabolt, s így meglehet, hogy dúsgazdagon fogja jutalmazni az ifjú...

— Gagathoklest! — fejezi be Taconnat Jean a mondatot.

Dardentor úr nem állhatja meg, hogy harsány kaczagásba ne törjön ki.

Lornans Marcel Elissanenéra tereli a beszéd fonalát. Tudakozódott, hogy mint él Oránban... mit tapasztalt a háznál Dardentor...

— Nagyon csinos háza van: valóságos kalitka, melynek a kedves madár az éltetője. Hiszen majd meglátják...

— Ha ugyan nem veszik tolakodásnak, — jegyzi meg Lornans Marcel.

— Majd bemutatom önöket, a többi aztán magától jön. — Nem ma,... mert Agathoklesnek időre van szüksége ahhoz, hogy a lábát megvethesse... Talán holnap... Most pedig beszéljünk arról, hogy merre menjünk várost nézni: a városba, a kikötőbe...

— Hm, de hát a kaszárnya? — vágott közbe Lornans Marcel.

— Ugyan hagyják! Lesz rá idő holnap... holnap után, azután... Várjanak, míg az esküvőn túl leszünk...

— Hisz akkor esetleg addig halasztjuk, míg a katonasorból kivénülünk.

— Dehogy!... Nem húzódik az el olyan sokáig! Egyelőre azonban szó se legyen arról, hogy a zászlóaljhoz bevonuljanak.

— Ne féljen! Egyelőre két heti szabadságot engedélyeztünk magunknak. Ha addig nem változnak viszonyaink, ha újabb érdekek nem kivánják...

— Helyes, kedves barátaim... Hagyjuk most a részletes tárgyalást! — kiáltott fel Dardentor Clovis... — Önök két heti szabadságot utalványoztak ki, imhol megirom róla a nyugtatványt. Ez alatt a két hét alatt az enyémek... Hiszen tulajdonképen az «Argeles»-re is csak azért szállottam fel, mert tudtam, hogy magukat ott találom...

— És mégis lekésett róla! — vágott közbe Taconnat Jean.

A mi derék perpignanink aranyos jó kedvvel kelt fel az asztaltól, s indult ki az ebédlőből.

Az előcsarnokban várt reá Patrice.

— Nagyságodnak szolgálatjára állok!

— Nincs rá szükségem. Este tiz óráig csavarohatsz kedved szerint, ne üsd az orrod az én dolgomba, értetted?

Patrice elfintorította az arczát. Világért sem volt inyére a szabadság, mivelhogy ilyen hétköznapi kifejezések tolmácsolták.

kereskedő. A mint hajókra rakták az ölfát, e tartomány egyik legjelentékenyebb kiviteli árúját; a vágómarhákat, a nyers czukrot, s a bányákból kiaknázott ásványnemeket... mindezt gyönyörködve nézte Dardentor.

— Gyakrabban eljövök még ide, — mondá barátainak, — hogy lássam ezt a mozgalmas életet. Úgy tetszik nekem, mintha újra látnám hordóval tele raktáromat. Ennél szebb látni valója bizonyára nincs Oránnak.

—Legfeljebb épületei, dómja, moseája, s több ilyesmije, — mondá Lornans Marcel.

— Ej, mit, — vágott közbe Taconnat Jean, a ki minden áron leendő nevelőapjának a szája ize szerint akart beszélni, — Dardentor úrnak mégis csak igaza van. Ez a sürgés-forgás rendkívül érdekes; a hajó ki- és berakodása, a sok teherkocsi, az arab hordárok ármádiája... A városban bizonyára akad számos szemre való épület, meg is fogjuk azokat nézni, de mik azok a kikötői élethez képest... az azurkék tenger, az árboczerdő, mely benne mint egy óriási tükörben nézi magát...

Dardentor nagy érdeklődéssel nézte a sürgés-forgást.

Az oráni pasa moseja.

— Nagyságod e szerint nem ohajtja, hogy elkisérjem?

— Semmi egyéb kivánságom nincs, mint az, hogy minél előbb a hátad közepét lássam, Patrice.

— Nagyságod megengedi, hogy elbúcsúzzam?

— Meg, ha rögtön szeded a sátorfádat.

— Búcsúszózatom veleje az, hogy nagyságod óvakodjék olyan kocsira felülni, melynek a bakján nem látja a kocsist; mert könnyen megeshetik, hogy az nem a pap áldásával, hanem nyaktöréssel végződik...

— Kotródj már a pokolba!

Dardentor Clovis barátjaival lefelé indult a fölépcsőn.

— Valóságos mintaképe az inasoknak, — jegyzé meg Lornans Marcel, korrekt és előkelő.

— Valóságos kinzó szellem! Egyébként derék ficzkó, a tűzbe menne érettem.

— Nemcsak ő tenné meg, Dardentor, úr! — kiáltott fel Taconnat Jean; a ki alkalom adtával bizonyára igyekezett volna Patricet helyettesiteni.

A három jó barát az nap délelőtt a tengerparton sétálgatott. Az oráni kikötő nem régi keletü. Hosszú molo szegélyzi, s a kereszt-gerendák számos medenczére osztják. Mindössze huszonnégy hektár a területe.

A kikötőben uralkodó élénk sürgés-forgás nem nagyon érdekli a két ifjút, de annál nagyobb érdeklődéssel nézi az egykori perpignani Lornans Marcel jelentősen, lopva rá pillantott.

— Ugy van! — kiáltott fel Dardentor úr. — Látják, ha valahol járok, a hol nincs víz... én, isten tudja, nem érzem jól magamat... Valaminek a hiját érzem. Van néhány jeles festményem a Loge-téri házamban: mindenik vizet ábrázol, különben nem adtam volna pénzt érettök.

— Hja abban ön szakértő, Dardentor úr, — feleli Lornans Marcel. — Olyan helyekre fogunk kirándulni, hol víz akad. Az édes vizet szereti?

— Nekem az mindegy; hiszen nem akarok belőle inni.

— Hát te, Jean?

— Nekem is mindegy... legalább abból a szempontból, hogy mire kellene, — felelé Jean barátjára pillantva.

Az nap egész délelőtt a kikötőben meg a tenger partján jártak-keltek, s csak miután mindent jól megnéztek — tértek vissza a vendégfogadóba ebédelni. Mintegy két óráig pihentek, elolvasták az újságokat. Dardentor Clovis azt inditványozta, hogy a város megtekintését hagyják holnapra.

— Miért? — kérdé Lornans Marcel.

— Désirandelleék mégis csak zokon vennék, ha ott hagynám őket, mint szent Pál az oláhokat.

Patrice nem volt jelen, s így Dardentor csak úgy kéjelgett a hétköznapi beszéd árjában.

— Mára nem hivta meg Elissanené? — kérdé Taconnat Jean.

— Meghivott, még ma elmegyek. Holnaptól kezdve lássák, mit csinálnak reggeltől-estig. A viszontlátásra!

Dardentor Clovis gyors léptekkel a régi vasút felé vette útját.

— Ha nem vagyok mellette, — mondá Jean, — mindig attól félek, hogy valami baja történik.

— Te... te áldott jó lélek! — viszonzá Lornans Marcel.

Hiába való időfecsérlés volna részletesen festeni, hogy milyen szivesen fogadták az Elissanecsaládnál Dardentor urat, kiváltképen Louise, a ki ösztönszerűleg is nagyon vonzódott ehhez a derék emberhez.

Ifj. Désirandelle nem volt otthon... Soha sem volt otthon... a széllel bélelt fejű úrfi a helyett, hogy otthon ült volna, inkább a városban ödöngött czéltalanul ide-oda. Ha enni kellett, pontosan hazatér. Louise mellett ült rendesen, de egy árva kukkot sem szólott hozzá. Bezzeg Dardentor, a ki a leány másik oldalán ült, annál buzgóbban beszélgetett vele. Szóba hozott ezer apróságot. Mesélt a departementjukról, szülővárosáról, az «Argeles»-en megtett útról, palmai kalandjáról, mikor a galerát elragadták az öszvérek, s olyan nagyszerűen behajtatott az Eulalia-templomba; mesélt ifjú barátairól, nem győzte őket eléggé dicsérni... mindkettő fiatal még, valamivel idősebbek húsz évesnél; mindössze nehány nap óta ismeri őket, úgy tetszik, mintha születésük óta jó barátok lennének.

Louiseban felébredt a vágy, hogy az ifjakat anyja házánál láthassa; s nem állhatta meg, hogy jóleső meglepetés el ne árulja, midőn Dardentor Clovis ezzel a szándékával pattant ki.

— Bemutatom őket kegyednek, asszonyom, — mondá, — holnap délelőtt elhozom mind a kettőt... Derék fiuk... mintagavallérok... nem bánja meg, hogy megismerkedik velök.

Désirandellené ő nagysága aligha nem korainak tartotta ezt a bemutatást de hát Elissanenénak akár akarta, akár nem, bele kellett nyugodnia. Dardentor úr kivánsága volt, már pedig tőle nem tudott megtagadni semmit.

— Nem tagadhat meg semmit tőlem! — kiáltott fel Dardentor. — Jól van, szaván fogom, asszonyom... különben is csak okos dolgot szoktam kérni... kérdezze csak meg Désirandelle úrtól...

— Igaz... igaz!... — sietett felelni az

Agathokles papája, a nélkül hogy meg lett volna győződve róla.

— Rendben vagyunk! — folytatá Dardentor úr, — Lornans Marcel és Taconat Jean barátaimat holnap elhozom... Apropos, Désirandelle úr, holnap délelőtt kilenctől délig nem volna kedve velünk megnézni a várost?

— Bocsánat, Dardentor, de a hölgyek mellett szeretnék maradni, s a mi kedves Louise-nket sem óhajtanám egyedül hagyni.

— A mint tetszik... különben természetes dolog is.

— Louise kisasszony, mennyire szeretik már magát abban a jeles családban, melynek majdan tagja lesz... Nos, Agathokles fiam, hát te hallgatsz?... Lánczosadta, nem tartod te is elragadó bájosnak Louise kisasszonyt

Agathokles azt hitte, hogy nagyon szellemesen felel, ha ilyeténkép nyilatkozik: ha nem mondja is hangosan, a mit gondol, mégis azt gondolja, okosabb volna azt titokban mondani... ezt a siralmasan ügyefogyott üres szó-zagyvalékot is csak Dardentor úr segitségével aprózza ki a fogaival...

Elissane Louise nem is igen igyekezett elpalástolni szánakozását a jámbor Agathokles eme szó-nyikorgatására... Reá nézett Dardentorra az ő nagy, beszédes szemeivel; miközben Désirandellené ő nagysága felbuzdulván magzatja beszédén, megszólal:

— Nemde csinos?

Désirandelle úr is siet tóditani:

— S mennyire szereti a kisasszonyt.

Dardentor úr, ha kedve van rá, most már tisztán láthatta a helyzetet. Elvégre is, úgy gondolkozott, hogy ha elhatározták a házasságot, azt meg is kell kötni; esze ágában sem volt, hogy másképen is üthet ki a dolog.

Vidáman, frissen, ragyogó arczczal állitott be másnap reggel a vendégfogadó ebédlőjébe, hol ifjú barátai vártak már reá. Rögtön tudtokra adta, hogy este elviszi őket az Elissane-családhoz, hogy bemutassa.

— Kitünő ötlet! — kiáltott fel újjongva Lornans Marcel.

Legalább lesz egy kedves család, hova katonakorunkban el-ellátogathatunk...

— Kedves... sőt nagyon kedves család, — viszonzá Dardentor Clovis... — Természetesen... akkor Louise kisasszony már férjnél lesz.

— Az ám... hm, házasságról, is van szó...

— Az esküvőre önöket is meghívják, barátaim.

— Dardentor úr, — vevé át a szót Taconnat Jean, — ön elhalmoz minket szivességével... Nem tudom, mikor fizetjük vissza. Úgy bánik velünk, mint...

— Gyermekeimmel!... Avagy nem vagyok elég öreg arra, hogy fiaimnak tekinthessem?

— Dardentor úr! Dardentor! — kiáltott fel Jean sokat jelentő hangon.

Az egész napot arra szentelték, hogy a várost nézzék meg közelebbről. A három turista rendre vette a legdiszesebb sétálóhelyeket: a Turini-sétateret, a Boulevard Oudinot-t, melynek két szélét kettős belle-ombra sor szegélyzi, a Carriéret, a szinház-teret, valamint az Orléans- és Nemours-tereket.

Lépten-nyomon volt alkalmuk, hogy az Orán-ban lakó különböző népfajokat megfigyeljék; számos katonával, s többek között a 7-dik afrikai vadász-zászlóalj tisztjeivel is találkoztak.

— Nagyon előkelő ez az egyenruha! — kiáltott fel Dardentor Clovis. — Hogy meg fog majd feszülni hátukon a zubbony, kedves barátaim. Gőzerővel fognak előre haladni. Már előre látom, mint csinos hadnagyokat, fényes házasság vár önökre! Isten bizony, ragyogó egy pálya ez a katonai... csak kedve legyen az embernek hozzá... önöknek pedig, remélem, van.

— Hja, ez már a vérünkben van, — mondá Taconnat Jean. — Őseinktől, a Saint-Denis-úti derék kereskedőktől örököltük a hadi élet iránt a szeretetet.

Találkoztak marokkói viseletü zsidókkal is, arany himzésü kaftánban; továbbá mórokkal, a kik gondtalanul sétálgattak alá s fel a napsütötte gyalogjárókon; végül franczia férfiakkal és asszonyokkal is.

Dardentor Clovis mindeztgyönyörködve nézte, még inkább nőtt érdeklődése, mikor egy-egy ipartelep, gyár elé érkeztek.

Ha azonban egy-egy nagyobb szabású középület elé érkeztek: úgymint az 1839-ben épült dóm három oszlopsoros főhajójával, a helytartósági palota, a bank és a szinház, lelkesedése nem volt valami túlságosan nagy. Ez utóbbi különben is újabb keletü volt.

Nagy figyelemmel nézték ifjaink a moseá-ból átalakított Sz. András-templomot, melynek a mennyezete patkóalakú mór stilü íveken nyugszik, ebből nyulik fel karcsú minaretje. Ennél azonban még inkább tetszett nekik a *Pasa mosed*-ja, melynek előcsarnoka «Kubba»-alakú, s méltán dicséri építőmesterének szakértelmét.

A mint épen távozni akartak, Lornans Marcel a minaret lépcsőjén egy férfiút pillantott meg, a ki az égnek szegezte látcsövét.

— Ni... ni... Oriental úr! — kiáltá.

— Micsoda?... A csillagvadász?... A bolygók szemmel tartója! — áradozott a perpignani.

— Ő bizony, senki más... farkas szemet néz az éggel.

— Ha az éggel néz farkas szemet, akkor nem eszik; ha pedig nem eszik, nem lehet Oriental úr, — vélekedik Taconnat Jean.

Pedig mégis csak a montélimari csillagvizsgáló társulat elnöke volt az, s a napot vizsgálgatta.

(Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A FÖLD ÉS NÉPEI

népszerű földrajzi és népismei kézikönyv.

IRTA GYÖRGY ALADÁR.

Második ujból irt kiadás.

I. KÖTET:

AMERIKA.

14 szines melléklettel, 5 térképpel, 17 egész lapnyi rajzmelléklettel és 219 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

II. KÖTET:

AFRIKA.

12 szines melléklettel, 2 térképpel, 29 egész lapnyi rajzmelléklettel és 191 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

A VADÁSZAT MESTERE.

ÖNKÉPZŐ GYAKORLATI UTMUTATÁS

A VADÁSZAT KEDVELOI SZAMARA,

vagyis rövid foglalatja mindazon elméleti szabályoknak, melyek megtanulása s megtartása mellett a vadászatot bárki a siker gyönyörével gyakorolhatja.

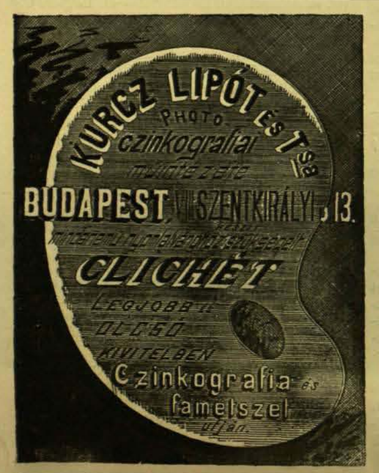
Saját és egy ötven éves vadász tapasztalataiból,

s jeles kutfők nyomán irta

CSERSZILVÁSY ÁKOS.

Negyedik átdolgozott és bövitett kiadás.

Ára füzve 80 kr., kötve 1 frt.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utcza 4. sz.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Vasút mentén.

A magyar királyi államvasutak, továbbá a győr—sopron—ebenfurti és eperjes—bártfai vasut állomásai mentén fekvő városok, helységek és azok leirása.

Irta

Ocskói Ocskay Gusztáv.

Ára vászonkötésben 1 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

POMPADOUR.

(Vége.)

Ez évekre terjedő lassú hanyatlás folyamán még a pénzzavarokkal való küzdéstől se maradt megkimélve. 1746-ban a király még huszonnégyezer livrenyi tartásdíjat rendelt neki havonta, de lassanként ez négyezerre olvadt le. Még 1747-ben ötvenezer livrenyi karácsonyi ajándékot kapott, ez is lassanként leolvadt semmire. 1760-tól, a hétéves háború idejétől fogva, Lajosnál a pénz és szerelem egyaránt fogytán lévén, a tartásdíj már csak háromezer livre havonta. Betegsége alatt bizalmasa, Collin, kénytelen hetvenezer livret kölcsönözni. Pompadour óriási vásárlásokat tett folyton, nemcsak a ritkaságokat, gyémántokat halmozva fel, de földeket, palotákat is véve. Igy történhetett aztán, hogy óriási jövedelmei daczára halálakor csak harminczhét aranyat találtak iróasztala fiókjában.

1764 tavaszán nagy köhögési rohamok kinozzák, de csodálatos életereje, élni vágyása még egy uto'só lángot vet. Ez évi április elsején mindenki csodálkozására, mintha a régi virágzását akarná megismételni, magához tér betegségéből. Felgyógyulását Cochin remek allegórikus metszettel készül megünnepelni. Annak középrészére, ujjongó angyalok közé, készitették ezt a kuplét:

A nap im szomorú,
Pompadour is beteg,
De eltünik a ború,
S ő újra élveteg.
A jó Ég, mely segíti,
Szívünk vágyát, szerelmét,
Az eget felderíti
S Őt nekünk adja ismét.
Votum Populi laus ajas.

Hanem ez csak olyan csalóka, utolsó fellángolás. A márkiné újból roszúl lesz s a király megengedi, hogy Versaillesbe vigyék, bár ott meghalni, csak a fejedelmi vér privilégiuma. Ott hal meg Richard orvos kezei alatt. Mikor már érzi a vég közeledtét, még akkor is szembe akar szállni az enyészet romboló munkájával. Tükör nélkül fésülködik meg és kifesti arczát, egész csésze festéket használva fel. Vidámsága se hagyja el s mikor a Párisból jött lelkész távozik tőle, utána szól:

— Várjon egy perczet, plebános úr, aztán együtt megyünk!

Lajos két könyceppet törül ki szeméből, midőn barátnőjét, a kitől azonban az utóbbi években mindjobban elhidegült, a versaillesi kapuczinus sirboltba viszik.

— Ime az egyedüli, a mivel még tartoztam neki, — szól környezetéhez.

«A megholtat úgy elfeledték, mintha soha nem létezett volna», — irja a királyné alig pár nap mulva.

Pompadour pontos följegyzést hagyott hátra vagyonáról és kiadásairól. Ebből megtudjuk, hogy ruhatára 350 ezer livret ért, gyémántjai pedig majdnem két milliót. E följegyzésekben találjuk ezt a tételt is: «szájára *uralmának* tizenkilencz éve alatt 3.504,800 livret költött». Párisi palotáját 1757 november 15-én megirt végrendeletében a királynak ajándékozta, kérve őt, hogy e csekélységet tőle változatlan barátsága jeléül fogadja el. Egész vagyona mintegy 16 millió livre-re ment.

Pompadourról az őt ábrázoló arczképek egész nagy sokasága maradt fenn, nem egy ezek közül nemcsak a híres mintánál, de festőjük kiválóságánál s a képek ritka művészi tökélyénél fogva is a képzőművészet remekei közt foglal helyet. Egyik leghiresebb képe a La Tour által festett, mely ma is a párisi Louvre-ban szemlélhető. Aranynyal, rózsákkal és virágfüzérekkel diszitett fehér satin selyemben látjuk e képen a híres asszonyt. Kezében bájos tartással egy hangjegylapot fog, de szemei nem arra szegeződnek, másfelé, mintha valami szép álmot hallgatna, bájos mosolygással. Ezt a képet a nagy pasztellfestő 1792-ben készité Versaillesban s elkészültének története érdemes az elmondásra. A nagy művészt Versaillesba hívják, hogy fesse le Pompadour asszonyt. Eleinte vonakodik, kéreti magát, végre ráadja a fejét, de azzal a határozott kikötéssel, hogy senki nem fogja zavarni munkájában. Hozzá kezd a munkához, mikor egyszer csak belép — a király.

La Tour festménye.

Pompadour márkiné.

La Tour leveszi sapkáját, melyben itt is, mintha otthon műtermében volna, dolgozott, meghajtja magát a király előtt és azt mondja:

— Asszonyom! nekem azt igérték, hogy senki se fog munkámban háborgatni.

A király nevet nemcsak a szavain, de a kosztümjén is, és kéri, hogy ne zavartassa magát.

— Nem engedhetek felséged ohajának, majd eljövök, ha a madame egyedül lesz, — szól a festő nagy hidegvérrel, szedi czók-mókját, átmegy a másik szobába és felöltözik.

— Majd eljövök máskor. Nem szeretem, ha félbeszakitanak, — szól makacsul és távozik.

A király azután csakugyan óvakodott attól, hogy őt munkájában megzavarja.

Másik híres képe «A szép kertészlány», mely Vanloo ecsetjének remeke. Leghiresebb szobrát Pigalle készíté el 1750-ben «A barátság istennője» nevet adva neki. Ez a szobor ott állt a versaillesi park egyik lugasánál. Mondják, hogy midőn a királyné 1758 május 8-án először tekinté meg a Bellevue nevű kéjlakot s a kertben az orgonabokrok felé ment, az őt kalauzoló felügyelő igy szólt: — «Ez a szerelem lugasa volt, most a — barátságé». — A királyné mit sem szólt erre, mondja a történetet elbeszélő Luynes herczeg.

Az uralom, a hatalom utáni vágy ennek az asszonynak fő jellemvonása. Hiába mondja, hogy már gyermekkora óta titkon rajong Lajosért, nem az a vágy ejti lázba, hogy a sok, röpke szerelmen átment férfiunak egy mélyebb, állandóbb érzelemben adjon nyugalmat; hanem az, hogy barátnőjévé válva a királynak, uralkodjék mindenek fölött. Uralkodott is. Tetszése szerint változtatgatta a miniszereket, előzve a neki nem tetszőket. De a mellett, hogy beleelegyedett a politikába és irányt szabott annak, új életre akarta kelteni a finom franczia világot és itt a páratlan pompát a művészetek pártolásával egyesité. A ma is világhirü sèvresi porczellángyár neki köszöni föllendülését, a bellevuei kastély berendezésénél elsőrangú művészeknek adott munkát. A franczia művészetet szunnyadozásából egész új életre keltette. Sőt ő maga is szenvedélyes műkedvelő volt, a rézmetszésben tévén, igaz ugyan, hogy nem valami nagy hivatottságra mutató, de a művészet igaz szeretetére való buzgalommal párosult kisérleteket.

Pompadour mint az asszonyi kellem és felülmulhatlan finomság, mint a női fényüzés, mint az asszony minden csábító, lelánczoló hatalmának megtestesitése, soha el nem muló alak. Fő alakja egy rég letünt forró napsugaras, verőfényes, bübájos világnak, melynek — igaz — levegője nem éltet, de romlott, s elemészti jobbára előbb-utóbb a benne forgolódót. E romlottságnak nem szerzője e tüneményes nő, készen találta már azt udvarnál, társadalomban, mindenütt. Az udvarnál főkép, a hol az uralkodó hangulatot eléggé jellemzi az a híres párvers, melyet némely, egy ideig a hatalom polczán ült személyiséghez intézve adnak a király szájába a búcsúkihallgatás alkalmával:

És mit parancsol most, felséges úr, nekem?
— Hogy tessék e nőnek s kedvese legyen.

Mert gondoskodni a királynak, a herczegnek barátnőkről s átvenni a megúntat, csak úgy a politikus férfi teendője, mint az államgondokkal való tépelődés. Ily légkörben nem csoda, hogy még Pompadour hatalma is csak addig tarthatott, míg arczának rózsái el nem virultak, míg csábos alakja el nem vesztette hóditó hatalmát. De Lajos is sokkal kiégettebb színű, sokkal kifáradtabb férfi volt már, sem hogy vonzalmának csak egy szikráját is megőrizhette volna hanyatló barátnője iránt. Ezért irhatta Lescinska Mária, a királyné, alig pár nappal halála után: «A megholtat úgy elfelejték, mintha soha nem élt volna!»

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Mire visszavetődtek a vendégfogadóba, ugyancsak megérezték, hogy egész délelőtt talpon voltak.

A bölcs mérsékletű Patrice ezen közben jártkelt Oran utczáin, s váltig korholta gazdáját, a ki agyonfárasztja magát, pedig sokkal okosabban tenné, ha az ő példáját követné, s mindenben mértéket tudna tartani.

Mivelhogy gazdájának mindezt elmondani alkalma nem nyilt, a vendégfogadó szolgaszemélyzetének tálalta fel a maga szokott finom és előkelő modorában... no hiszen mulattak is azok rajta eleget.

Míg Patrice a mondott előadást tartotta a vendégfogadóban, az alatt gazdája meg két ifjú barátja a várúti ház felé siettek. A család a szalonban várta már őket. Dardentor Clovis bemutatta Lornans Marcelt és Taconnat Jeant, s a házi asszony kitüntető szivességgel fogadta őket.

Az este úgy telt el, mint a polgári házaknál általában szokásos. Teáztak, csevegtek, egy kis zene- és énekélvezet is kijutott nekik. Louise izléssel zongorázott, s a véletlen úgy akarta, hogy Lornans Marcelnek igen kellemes hangja volt. A házi kisasszony kisérte, Marcel pedig énekelt.

Dardentor Clovis nagyon szerette a zenét, s oly lelkesedve hallgatta, mint azok szokták, a kik egyébként édes-keveset értenek hozzá. A füle dobját kellemesen érintették a hangok, s ennél több neki nem kellett. Majd agyondicsérte Louiset és Marcelt a délvidékiek könnyen hevülő lelkesedésével.

— Két tehetség, melyek itt egybekeltek, — mondá végezetül. Louise kissé mosolygott ennek hallatára, Marcel némileg zavarba jött, a Désirandelle pár homloka elborult. Dardentor úr épen nem válogatta meg találóan a kifejezéseit, s bár Patricenek föltétlenül tetszett volna e mondása, a jelenlevők nagyon elütő véleménynyel s érzelmekkel fogadták.

Később rá tért a beszéd a három turista városnéző sétájára. Louise néhány hozzá intézett kérdésre okosan és keresetlen szavakkal felelt. Elmesélte, hogy miképen telepedtek meg az arabok Oranban ezelőtt három századdal, s hogyan jutott ezelőtt mintegy hatvan esztendővel franczia főhatóság alá; beszél Orannak nagy fontosságú kereskedéséről.

— De azért a mi városunkat, — teszi hozzá Louise, — gyakran sujtották elemi csapások is; a törökök megtámadták, s 1790-ben földrengés pusztította el csaknem teljesen...

Taconnat Jean oda figyelt.

— Gyakrabban tört ki tűz is Oranban, majd az arabok és törökök vették ostrom alá, s foglalták el. Békének csak azóta örvend, hogy franczia főhatóság alá került.

Taconnat Jean igy gondolkodék:

— Földrengés... tűzvész... ellenséges támadás!... Haj, száz esztendővel előbb kellett volna születnem. — Kisasszony, — kérdé Louisetól, — előfordul néha-néha most is földrengés?

— Nem, Taconnat úr, — felelé Elissanené.

A házi asszony szivesen fogadta őket.

— Kár!

— Micsoda?... Kár?... szörnyűködött Désirandelle úr. — Úgy látszik, önnek földrengésre, s holmi egyéb rettenetes csapásokra volna szüksége, uram?

— Ne beszéljünk ilyesmiről, — vágott közbe Désirandellené ő nagysága, — mert mindjárt elfog a tengeri betegség. Szárazföldön vagyunk, hála istennek, elég baj, ha a hajók inognak, miért inognának a városok is.

Lornans Marcel nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék a jó asszony e szavainak hallatára.

— Sajnálom, hogy ezt a tárgyat hoztam szónyegre, — szólalt meg Louise, — Désirandellené ő nagysága nagyony érzékeny...

— Kedves leányom, azért ne tegyen magának szemrehányást.

— Hiszen, ha földrengés támadna is, — vágott közbe Dardentor Clovis, — majd elbánnék én vele. Az egyik lábamat megvetném itt, a másikat itt, szakasztott úgy, mint a rhodusi kolosszus — szeretném látni, ki mozdit a helyemből...

A derék perpignani ott állott a szalon közepén, szét terpesztette a két lábát, s kész lett volna az afrikai föld mindennemű rázkódása ellene küzdeni. Elkezdett oly hatalmasan kaczagni, hogy a jó kedve rá ragadt a többiekre is.

Mielőtt a társaság eloszlott volna, megállapodtak abban, hogy másnap együtt fognak elmenni a «Kasbah»-ba.

Hazamenet Marcel gondolataiba mélyedve olyanformán nyilatkozott, hogy a 7-dik afrikai vadász-zászlóaljnál szolgálni nem a legboldogabb állapot.

Másnap az Elissane-, a Désirandelle-család, Dardentor Clovis és a két párisi ifjú elmentek Orannak régi városrészébe, melyet Kasbah-nak neveznek. Olyan mint egy kaszárnya, melybe két kapun át lehet a városból jutni. Elhaltoltak a szerecsen-faluig, a Djalisig, a mely méltán nevezhető Oran egyik különlegességének. E séta alkalmával a véletlen — csupán a véletlen — úgy akarta Désirandellené ő nagyságának szörnyű boszuságára, hogy Louise igen élénken csevegett Lornans Marcellel.

Estére az egész társaság Dardentor Clovisnak a vendége volt. Pompás egy ebéd volt az, Patrice teljes szakértelemmel rendezte.

Több napon át ismétlődött ez a találkozás, a nélkül, hogy az Elissane-család vendégei valami különösebb változást vettek volna észre.

Elissanené többször faggatta leányát Agathokles miatt. Mint okos, előre látó anya komolyan fontolóra vette, hogy minő előnyös volna a két gyermek összeházasitása vagyoni szempontból. De Louise állhatatosan kitért a felelet elől, s igy Elissanené sem mondhatott semmit Désirandellené ő nagyságának, ha a házasság ügyét szóvá tette.

Ő bizonyára nem volt oka, ha a dolog nem akart dülőre jutni, mert mindent elkövetett, hogy fiát felbuzdítsa.

— Csinálj már te is valamit! — mondá naponta tízszer is.

— Láthatod, adunk elég módot arra, hogy Louise-szal egyedül légy; te pedig bizonyára ott állasz némán vagy kinézel az ablakon: mondhatnál neki bókot...

— Hiszen... én...

— Eh, mit, a nyelved ide oda forog a szájadban, de tíz percz alatt alig mondasz tíz szót...

— Tíz percz... nagy idő...

— Vedd fontolóra, hogy a jövődről van szó, fiam, — mondá a vigasztalhatatlan anya, újjainak csücskét tépegetve. — Hiszen ez a házasság könnyen, mintegy magától jöhetne létre, mert a szülők már eleve beleegyeztek. S ime még egy lépést sem tettél...

— De igen, beleegyeztem, — dünnyögé Agathokles véghetetlenül együgyűen.

— Csakhogy Louise nem egyezett még bele, — viszonzá Désirandellené ő nagysága.

Valóban a dolog nagyon megrekedt; sőt még Dardentor Clovis is hiába elegyedett bele, egyetlen szikrát sem tudott kicsalni Agathoklesből.

Szóval a házasság, úgy látszik, szörnyen megfeneklett. A mindennapi szórakozásból is hovatovább siralmasan kikoptak. A városon már nem volt semmi nézni való. Dardentor Clovis már úgy ismerte Orant, mint a földrajzi társulat elnöke maga Oranban. A Désirandelle-familia lehorgasztotta a fejét, de lehorgasztotta Taconnat Jean is, mert ebben a szilárd alapú városban földrengésre nem számithatott... szóval nem tudta, mihez fogjon.

Szerencsére ott volt Dardentor Clovis, neki támadt egy ötlete, — olyan ötlet, mely csak tőle telhetett ki. Az algiri vasúttársaság épen akkor rendezett egy körútat Oran déli részében. Ez érdekesnek igérkezett. Egy irányba mennek, a másikon jönnek vissza. Mintegy száz lieu-nyi útat tehetnek meg csodaszép környéken. Mindössze két hétig tart.

A hirdetések nagy betükkel csalogatták a kiváncsiakat; térképen is mutatták a zeg-zugos vonalak az út irányát. Vasúton mennek: Tlelatba, Saint-Denis du Sig-be, innen Perregaux-ba és Mascaraba egészen Saïda-ig. Onnan aztán vagy tengelyen vagy karavánnal Dayába, Magentába, Sebdonba, Tlemcenbe, Lamoricièrebe és Sidi-bel-Abbés-ba, s onnan vasúton vissza Oranba.

Ez az út nagy lelkesedéssel töltötte el Dardentor Clovist. Sikerült neki a Désirandelle párt minden nehézség nélkül rábirni, hogy vele tartsanak. Útközben bizonyára számos alkalom kinálkozik majd arra, hogy Agathokles közeledjék Louisehoz, s neki apróbb szolgálatokkal kedveskedjék. Hátha igy megkedveli Louise.

Elissanené kérette magát; igy meg úgy nem kivánta az útat. No de Dardentor Clovis kivánta, s a derék asszony egyszer már azt mondta, hogy semmit sem tud megtagadni. Dardentor érvei győztek, s ő beleegyezett. Az út alkalmat ad Agathoklesnek, hogy egészen új oldaláról mutatkozzék Louise előtt, meg fogja kedvelni, s ha visszatérnek — az esküvőnek nem fog semmi útjában állani.

— Lornans Marcel és Taconnat Jean urak is velünk tartanak? — kérdé az óvatos anya.

— Sajnos, nem! Pár nap mulva be akarnak vonulni a zászlóaljhoz.

Elissanené-t láthatólag megnyugtatja ez a felelet.

Végül Louise beleegyezését is ki kellett eszközölni.

Bezzeg ez m r nehezebb munka volt. Nehezen sikerült Dardentor úrnak. A fiatal leánynak sehogysem tetszett, mert tudta, hogy ez úton

Désirandelle-ékkel állandó érintkezésben kell majd lennie. Oranban Agathoklest legalább csak akkor látta, ha ebédre vagy vacsorára gyűltek össze, a száját is csak akkor tátotta fel a fajankó — de nem hogy csevegjen, hanem hogy — egyék. A vasúti kocsiban, a karaván-útban folyton mellette lesz. Ez bizony nem kellemes kilátás Louisera nézve. Legokosabb volna, ha kereken kijelentené anyjának, hogy neki Agathokles nem tetszik, nem is lesz a felesége soha. De jól ismerte anyja határozott természetét, nem egy könnyen fog tervéről lemondani. No de hátha ez alkalommal még jobban be fogja látni anyja, hogy mennyire nem illenek egymáshoz.

Dardentor úr ellenállhatatlan vala az ő ékesszólásában. Azt hitte, hogy útközben ifjabb Désirandelle talán előnyösebb szinben fog feltünni, s a házasságból esetleg mégis csak lesz valami. Szegény Désirandelleék kétségbeesnének, ha ez a szép tervök füstbe menne. Nagy nehezen reá adta a fejét Louise is.

— Meglátja, hogy majd még meg fogja kösszönni is... — mondá Dardentor, — meg fogja még köszönni...

Patrice megtudván az előkészületekből, hogy mi gazdájának a szándéka — épenséggel nem volt inyére... szóvá is tette... hogy más turisták is lesznek... isten tudja miféle társadalmi állásúak... azokkal összekeveredni... mi zagyvalék!...

Dardentor mindezekre csupán azt válaszolta, hogy május 10-dikén estére az utazó-táskák becsomagolva készen álljanak.

Midőn Dardentor két ifjú barátjának elmondotta, hogy az Elissane- és Désirandelle-családokkal körútra indul, őszinte, igaz részvétének adott kifejezést a miatt, hogy ők ketten nem tartanak velök. — Hej, pedig be dicső dolog lett volna, ha együtt csatangolhattak volna két hétig az óráni tartományban...

Lornans Marcel és Taconnat Jean is nagyon sajnálták, hogy nem mehetnek vele; minthogy azonban már tizedik napja vannak Oránban, s még nem vonultak be a zászlóaljhoz — tovább nem halaszthatják.

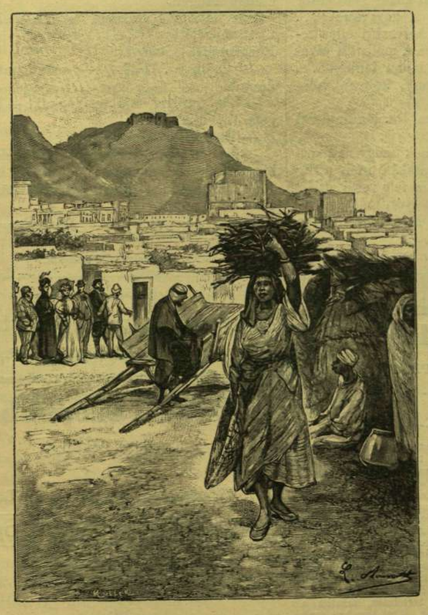
Másnap este — az elutazás előestéjén, minek utána Dardentor úrtól elbúcsúztak, a következő párbeszéd fejlődött ki az unokatestvérek között:

— Hallod, Jean!...

— Nos, Marcel?

— Hátha még két hét?...

— Nem tart tovább tizennégy napnál...

Elhaltoltak a szerecsen faluig.

Ah! — kiáltott fel, a mint körülnézett.

részint kocsin vagy más közlekedési eszközön: nagyon kivánatos dolog volt a turistákra nézve.

„Mert tudni való dolog, hogy ez a körútazás nem volt amolyan sablonszerű, minők rendesen lenni szoktak. A vállalkozó megvette a jegyet, elindult a mikor akart, addig maradt egy-egy helyen, a meddig neki tetszett; nem volt óráról-órára kiszabva, hogy hova rándulnak ki, mit néznek meg a turisták.

Igy például a május 10-diki külön vonattal mindössze harminez utas indult el.

Az útvonalat is nagyon czélszerűen állapitották meg; Oran három alprefekturája közül: (Mostaganem, Tlemcen és Mascara) kettőt, s az öt katonai-kerület közül (Mostaganem, Saïda, Oran, Mascara és Sidi-bel-Abbés) érint hármat. Nagyon változatos és szemet gyönyörködtető vidékei vannak Orannak; ezer méternél magasabbra nyuló hegyei, nagy kiterjedésü erdőségei (400,000 hektár terület); tavai vizesései pl. a Macta, Habra, Chelif, Mekena, Sig, stb. Ha mindent nem is, de a legszebb részleteket látni fogják a turisták.

— Bezzeg ez alkalommal nem késett le a vonatról Dardentor Clovis, mint minap a gőzhajóról. Jóval a vonat indulása előtt érkezett az állomásra.

Ő volt az út kezdeményezője, s igy minden esetre jó példával kellett elöljárnia.

Némán, előkelő nyugalommal állott Patrice gazdája háta mögött, s türelmesen várta, hogy podgyászukat feladja. Mindössze sem volt sok, mert csak a legszükségesebb holmikat vitték magukkal.

Fél kilenczre járt az idő; a vonatnak tizkor kell elindulnia.

— Ejnye,... hol késlekednek? — kiáltott fel Dardentor Clovis... — Hát nem bukkan már elő a «smala» orra valahonnan?

Patrice ezt az arab földön szokásos kifejezést még csak valahogy elnyelte s felelé, hogy az állomás felé lát egy csoportot közeledni.

A Désirandelle- és az Elissane-család jött.

Dardentor melegen üdvözölte őket. Örvendett, hogy francziaországi régi és afrikai új barátai nem hagyták őt cserben. Szerinte feledhetetlen emlékekkel fognak erről az útról hazatérni. Elissanené pompás színben volt... Louise kisasszony utazó ruhájában meg épen elbájoló. Dardentor úr gondoskodik majd jegyről és helyről, bizzák csak reá... majd elszámolnak. Patrice feladja a podgyászokat, megbizhatnak benne

Dardentor úr majd kiugrott a bőréből, olyan jó kedve volt.

A két család minekutána podgyászát Patrice gondjára bizta, belépett a váróterembe. Dardentor Clovis és Désirandelle úr siettek a jegypénztárhoz, hogy megváltsák a körútazási jegyeket, addig majd Agathokles fogja a hölgyeket mulattatni.

Mintegy húsz utas tolongott a pénztár körül, s ime Désirandelle úr első tekintetre Oriental Eustache urat pillantotta meg közöttük, a montélimari csillagászati társulat elnökét — hátáról szijon lelógó távcsövével. Úgy ám, ez a fura jószág is reá adta fejét, hogy körülnéz Oranban.

— Micsoda?... Hát ez is velünk jön!... Majd lesz gondom rá, hogy ne foglalja el az orrunk előtt a legjobb helyet, s ne halaszsza el a legjobb falatokat. A patvarba is, a hölgyeket illeti meg az elsőség.

Mindazonáltal a jegypénztár korlátai közé szorulva Désirandelle és Oriental Eustache könnyedén bólintottak a fejökkel. Dardentor úr I-ső osztályú jegyet váltott az Elissane- és Désirandelle-család tagjai számára, II-osztályút Patricenak, a ki bizonyára fel sem ült volna III-ad osztályú vasuti kocsiba.

Csakhamar hallatszott az első csengetés A váróternek ajtai kinyiltak, s az utasok a perronra özönlöttek. A lokomotiv méhében zúgott,

reszketett már az összeszorult gőz s a biztonsági szelepeken át sisteregve tódult kifelé.

Az Oranból Algirba vivő vonaton rendesen sok az utas. Mintegy hat személyszállító kocsi állott útra készen. Turistáink egyébiránt csak Perregaux-ig mennek ezen a vonaton, ott átszállanak a saidai vonatra.

Hat személy tudvalevőleg nem egy könnyen talál hat üres helyre ugyanabban a vasuti kocsiban, főleg, ha ilyen nagy a tolongás, no de Dardentor Clovis értette a módját a hely-találásnak. Két frankot nyomott a kalauz markába, s ezzel megoldotta a csómot. Még két utas is beszállott, s így a kupé megtelt. A három hölgy a hátulsó, a három férfiú az első padon foglaltak helyet. Dardentor Clovis épen szembe került Elissane Louise-szal.

Oriental Eustache urat többé nem látták, nem is bánta senki. Meglehet, hogy az első kupéba telepedett, no nem sokára előbukkan az ablakból a — távcsöve.

A legelső állomás, melynél a turisták huzamosabb időre kiszállhatnak, Saint-Denis du Sig, mintegy hetven kilométerre lehet.

Pont kilencz órakor füttyent az állomásfőnök, a kupé ajtaját becsapja a kalauz, a reteszárt ráfordítja; hallszik a lokomotiv fülsiketitő fütyölése, s a vonat elrobog.

Oran utolsó háza: egy kórház s mellette a temető. E két nem épen kellemes hatást keltő épület mellett haladnak el. Tovább nagyszabású ács-telep... aztán a szántóföldek zöld táblái gyönyörködtetik a szemet.

Dardentor és Elissane Louise épen annál az ablaknál ülnek, honnan a mezőre nyilik a kilátás. Hat kilométernyi útat tesznek meg, Senia állomásig, honnan Marsellisce felé tér el egy szárnyvonal. Balra csillan fel a Sebgha nevű sóstó tükrének jókora része. Ez a tó mintegy 92 méterrel magasabban fekszik a Földközitengernél.

Dardentor Clovis és Louise szegletüléseikből nem igen láthatták jól a tavat. De ha még oly nagy kiterjedésű lett volna is, Taconnat Jean bizonyára kicsinylőleg nézett volna rá, mert víz dolgában koldus volt ez a tó. S ha a kánikula közeledik, rendesen fenékig ki szokott száradni.

Eddigelé délkeleti irányba haladtak, ezentúl Tlélatnak vették az útjokat.

Dardentor Clovis elővette Orannak vászonra vont térképét s azon mutogatta az útat. Olyan talpraesett ember, mint ő, mindenről szokott gondoskodni.

— Nézzék csak, — mondá útitársainak, — innen tér el Sidi-bel-Abbés felé az út, Oranba visszajövet majd megismerjük.

— Hát nem tart ez a vonat Tlemcenig? — kérdé Désirandelle.

— Majd ha kiépül, egyelőre csak Boukhanefesig visz.

— Kár, — jegyzé meg Elissanené. — Most egyenesen...

— Szentséges ég! — vágott közbe Dardentor Clovis, — mit érne akkor a karavánút!... Effajta vasúti kocsi ablakán keresztül édes-keveset láthatunk, legfeljebb ha a melegtől olvadunk el. Bár csak már Saïdában lennénk... Hát kegyed, Louise kisasszony, hogyan vélekedik?

A fiatal leány természetesen Dardentor úrral volt egy véleményen.

Tlélatból egyenesen keletnek megy a vasútvonal, érinti a Qued zúgó patakát, mely a Sig lefolyása, — majd Saint-Denis felé veszi utját, minekutána átszeli a Macta folyót, mely az Arzen és Mortaganem között levő nagy öblöbe szakad.

Tizenegy óra s nehány perczkor érkeznek meg Saint-Denisbe. A kirándulók nagy része leszáll a vonatról.

Dardentor Clovis programmja szerint a turistáknak itt egy napot és éjet kell eltölteniök, másnap délelőtt tíz órakor folytatják majd az útat. Ő volt a karaván vezetője, így hát alkalmazkodnia kellett hozzá mindenkinek.

A derék perpignani ugrott le először a kocsiból, utána Agathokles. Dardentor remélte, hogy a gavallér majd leseginti udvariasan Louiset, csakhogy ilyesmi eszeágában sem volt a málészájú Agathoklesnek. Louise a Dardentor kezére támaszkodva ugrott le a lépcsőről, könnyedén, mint valami evet.

— Ah! — kiáltott fel, a mint körülnézett.

— Valami baja esett, kisasszony? — kérdé Dardentor Clovis.

— Nem... nem,... épenséggel nem... köszönöm, Dardentor úr... csak azt hittem, hogy...

— Nos, mit hitt?

— Hogy Lornans és Taconnat urak nem jönnek velünk...

— Ők? — kiáltott fel Dardentor messze csengő hangon.

Egy hatalmas ugrással barátai mellett termett, megölelte őket, a két ifjú pedig üdvözölte Elissanenét és leányát.

— Önök... Önök? — mondogatta Dardentor.

— Úgy van, mi, sajátkezűleg mi! — bizonyítgatá Taconnat Jean.

— És a vadászzászlóalj?

— Két hét mulva sem lesz késő, addig felhasználjuk az alkalmat és...

— Nem árt, azt hivők, egy kissé körülnézni előbb...

— Pompás ötlet volt! Mennyire örülünk mindnyájan! — örvendezett Dardentor Clovis?

(Folytatása következik.)

1897. szept. **249.** sz. 1897. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az egyetemek és a társadalom. — Lechner Károlytól.
A katholikusok autonomiájáról. (II.) — Forster Gyulától.
A szocializmus mostani állása. — Jokb Lajostól.
Bethlen Gábor első támadása. (II.) — Angyal Dávidtól.
A vízi malom. Regény. (VIII.) — Elliot György után, angolból — Váczy Jánostól.
Költemények: Köszönet. — Lévay Józseftől. — A holdhoz. — Goethe után németből, Kozma Andortól
D'annuntio Gábor regényei. Franczia fordításban. — Góbi Imrétől.
Értesítő: Madách E.: La tragédie de l'homme traduit du hongrois par Ch. de Bigault de Casanove. — Morvay Győzőtől. — Nyilt levelek a Nemzeti Múzeum folyóirata ügyében. Smidt Sándortól és Herman Ottótól. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat

„EGYETÉRTÉS“

POLITIKAI NAPILAP.

Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő, | 1897. XXXI. évfolyam. | Kossuth Ferencz, főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósításai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hódítások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betüt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósításokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósításai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudósittások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müfordítók forditásában. Az egy év alatti közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangü publicistái által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, bő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar és mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei tudósitásait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb:

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 « —
Negyed évre	5 « —
Egy hóra	1 « 80

Előfizetések legczélszerübben postantalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent

Szépirodalmi könyvtár.

Legujabban megjelent kötetek

Egy-egy kötet csinos vászonkötésben 1 frt.

Melyik erősebb?

Eredeti regény.

Irta

Ifj. ÁBRÁNYI KORNÉL.

TENGERI ÉS TENGERPARTI TÖRTÉNETEK.

Irta

DRACHMANN HOLGER.

Dánból forditotta

Dr. BAJÁN MIKSA.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

DU BARRY GRÓFNÉ.

(Uj adatok nyomán.)

A múlt 1896. év deczember 8-ikán volt 103 esztendeje, hogy *XV. Lajos* nagyhirű barátnőjének: a szép *Du Barry* grófnénak feje lehullott a guillotin bárdja alatt. Ezt a hires asszonyt mindeddig meglehetősen igazságtalanul jellemezte a történelem. Úgy tüntette fel, mint minden jóra és nemesre teljesen képtelen teremtést, a ki legjobb tehetsége szerint segitett fejedelmi barátja esztelen fényüzései és pazarlása által lejtőre vinni az ország pénzügyeit, a ki nem volt egyéb a história hires rosz asszonyai egyikénél, még olyan nemesebb irányban se tudva hatni koronás barátjára, mint nem egy a hozzá hasonló történeti alakok közül. Most azonban egy franczia iró a franczia nemzeti levéltárban végzett kutatásai nyomán arról világosit fel bennünket, hogy ha csak igy itéljük meg a nagy franczia forradalmat megelőző idők egyik legismertebb alakját, akkor itéletünk nagyon is egyoldalú lesz. Mert ez a hires asszony igazi, szerető szivü asszony volt, a ki nemeslelkűségének nem egy jelét adá.

1743 augusztus 19-én született mint *Bégus-Quantigny* Anna törvénytelen leánya Vaucouleursben, abban a kis helységben, melyet a Jeanne d'Arc emléke tett nevezetessé. Anyja Párisba vitte, de ott bizony gyermeksége igen nyomorúságos volt. Egyszer azonban a véletlen, melyet Richelieu herczeg és a király komornyikja, Lebel, segitettek elő, a király szemei elé vezeti. Mint egy történetiró mondja: «termetének kecsessége, sugárzó arcza, szüzi tekintete, egész bájossága» mindjárt megragadták a király figyelmét. Csakhamar kiköszörülik származásának hibáját azzal, hogy Jean-Jaques Gomard de Vaubernier és Bégus-Quantigny Anna leányának adják ki. Sőt hamarosan férjet is szereznek neki. Egyik ismerőse, Jean du Barry, megkedvelteti őt a fivérével, Guillaume-mal, a ki 1768. évi szeptember 1-én el is veszi a szép leányzót.

Ez a házasság, mely különben jóformán csak olyan szinleges egybekelés volt, a mennyiben a házasok együtt alig éltek, elősegiti Du Barry asszonynak a királyi udvarhoz jutását, illetőleg azt, hogy ott nyilvánosan bemutassák. Ám ennek sok akadálya volt, sok ármánynyal, cselszövéssel kellett megküzdenie a szép grófnénak, mig aztán annyira irigyelt helyét XV. Lajos udvarában elfoglalhatta.

Az 1768. év juliusában, midőn az udvar Lescinska Máriának, az oly sokat tűrt, szenvedett királynénak, halála után Compiègnebe költözött, az a hir terjedt el, hogy a királynak most sokkal komolyabb barátsága van valakivel, mint eddig volt. Az illető hölgy a városka egy magányos házában lakott, a honnan alig lépett ki egész napon át. Csak kevesen tudták, hogy ki ez a nagy titokzatosságba burkolózott hölgy, a ki nem volt más, mint *Du Barry* grófné. Leginkább azt beszélte a mende-monda, hogy *Lebel*, a király bizalmas komornyikja, rejteget magánál ismét, mint már nem egyszer tevé, valami polgári nőt. Midőn az udvarnak Compiègneben való megtelepedése után egy hétre a nagyhatalmú miniszter: *Choiseul* is megérkezett oda, elmondták neki a dolog állását. «Sajnálkoztunk rajta, — így szól az utóbbi emlékirataiban, — hogy a király ily barátságot kötött, de azt hittük, hogy csak gyorsan muló szeszély lesz az egész. Magunkban azt kivántuk, hogy a

Du Barry.

A versaillesi muzeumban levő eredetiről rajzolta Belliard.

király minél hamarább megszabaduljon új barátnőjétől és ez legyen az utolsó eset, hogy a rosz társaság iránti előszeretetéről meggyőződést szerezhetünk magunknak.» A mindenható miniszter különben annyival kevésbbé félt e szeszély tartósságától, mert úgy emlékezett, hogy pár héttel előbb látta már Du Barryt a királynál és akkor «csak meglehetősen csinos»-nak találta.

XV. Lajos, dicséretére legyen mondva, a királyi családot és az udvart a királyné halála folytán ért gyász első idejében a szomorú napokhoz illő magatartást tanúsitott és így azt hitték, hogy ugyanigy fog folyni az élet most is majd Compiègneben. Azután meg a király rendszerint hamar megunta barátnőit és így a megunás, gondolták, mihamarább visszaküldi a hölgyet férjéhez. De ez esetben a királynak más ízlése volt, mint miniszterének; és szenvedélye már olyan erős lett, hogy nem titkolhatta. Így történt aztán, hogy november 1-én a Kaunitzhoz Bécsbe menesztett futár nagyon különös dolgokat adhatott hirül az újonnan történő eseményekről, melyeken Mária Terézia császárnő-királynő épen nem nagyon örvendhetett, miután királyi szövetségese szabad erkölcseiről adtak hirt neki. A compiègnei hölgy, — így szólt a tudósitás, — a Fontaines-udvarban lakik, ama lakosztály mellett, melyet Pompadour asszony foglalt el; nagy sereg inasa van; egyenruhái ragyogók, ünnep- és vasárnapokon pedig ott lehet őt látni a király miséjén a földszinti kápolnák egyikében, mely számára van fentartva.

Tisztában voltak azzal, hogy új kedvencz tartja bevonulását. Kocsijain, hordozó székein a férjes asszonyok kettős czimerét látták. Megtudták, hogy *Du Barry grófné*, Du Barry Vilmos gróf neje, a kit ugyan nem látott senki, a kit csak úgy hoztak el Toulouseból, hogy miután megtörtént az egybekelés, csakhamar visszaszállítják. A Du Barry név nem valami jó hangzásu volt, sőt némelyek előtt épen szégyenletes emlékek füződtek hozzá. Mert azok, a kik Páris alantas mulatóhelyeit látogatták, azok mind ismerték Du Barry Jeant, a ki nem csinált soha lelkiismereti kérdést a leggaládabb üzelmekből sem.

Du Barry asszonynak azonban talán soha sem sikerül oda emelkednie, a hol trónolt egy darabig, ha nem talál hatalmas pártfogót *Richelieu* herczeg személyében. A század galantériájának eme hőse, a ki már csúf, vén ember volt a nélkül, hogy szabad életmódjával szakitott volna, mindig oly szeretetreméltónak, hajlékonynak mutatta magát a király előtt, hogy teljesen birta annak kegyét. Ezen felül elkeseredett ellensége volt Choiseul miniszternek, a kiről azt hitte, hogy befolyásától, hatalmától meg akarja őt a királynál fosztani.

Richelieu úgy látta, hogy itt az ideje teljesen urává lenni a helyzetnek. Rendkivüli éleslátással tudott betekinteni mindig a dolgok alakulásaiba, olyan tehetség volt ez nála, a minővel egyik vetélytársa sem rendelkezett. Régtől fogva ismerte ő a grófnét épen úgy, mint a király gyöngeségét. Már elejétől fogva erre a barátságra alapitotta politikai szerencséjét. Tervet állapitott meg magában és ezt nem is igen titkolta. Ezt a tervet különben Du Barry Jeannal közösen szőtték, a ki azonban csak pénzt akart, mást semmit, s megesküdött magában, hogy a végletekig ki fogja használni a kedvező alkalmat. Erejük főleg abban állt, hogy nem tudták az emberek, minő eszközökkel törnek czéljuk felé. *Du Barry* asszony nem az a modortalan, közönséges nő volt, a minőnek az udvar asszonyai roszakaratulag leirták. Müvelt, élénk szellemü nő volt; éveken át nemes embereket, irókat, tudósokat, akadémikusokat látott maga körül. Helyzetét, jövőjének alakulatait valódi éleslátással itélte meg; azt mondta, hogy Pompadour asszony helyét fogja elfoglalni és valami különös hatalmat érzett magában erre, a mi már egy a félsikerrel. «Fontosságot kezd adni magának, — irja egyik emlékiró, — a kormány-

ról, a miniszterekről beszél és ama nagy szolgálatokról, melyeket a királynak egy őt felvilágositani tudó barátnője tehetne, a mennyiben feltárná előtte a mostani kormányzás bajait; sőt arról értesülök, hogy ezen hölgy nyilvánosan be akar mutattatni az udvarnál és némely igen magas állású férfiak pártolják ezen tervében.»

Bizonyos, hogy *Richelieu* herczeg az egyedüli, a kinek az a gondolata támadhatott, hogy ez a bemutatás ténynyé váljék. Akármilyen merész és vállalkozó szellemü lett légyen ugyanis Du Barry Jean, tudta, ismerte a rendőrség működését, tarthatott is tőle és a Vaubernier Jeanne reményeit ily magas fokra még sem csigázhatta fel. Ellenben Richelieu herczeg életében már a legbizarrabb regényeket valósította meg és azt hitte, hogy szerencsecsillagának mi sem lehetetlen; ezen felül ő volt az udvarban az első nemes ember és már egy év óta ő rendezte az udvarnál a bemutatásokat. Ő volt a *Du Barry* Vilmossal való házasságkötés rendezője is. Az által, hogy 1768 julius 23-án az a házassági szerződés megkötttetett és különösen, hogy szeptember 1-én, reggeli öt órakor a párisi Saint-Laurent egyházban annak egyházi megáldása is megtörtént, rendkivül nagyot nyert tervei megvalósításában. Mert az, a kit a királyhoz oly benső barátság kötött, most már rangbeli asszony volt, a kit most már bajosabban lehet visszautasitani, sőt alkalmas arra, hogy támaszául szolgáljon egy politikai szövetkezetnek. Igaz, hogy rendkivüli akadályokat kellett még legyőzni, hogy czélját elérhesse.

Másrészt valószinünek látszik, hogy a király maga is gondolt már ebben az időben arra, hogy kedvenczét bemutatják az udvarnál. Barátsága ugyanis annyira meleg volt e nő iránt, hogy szüntelen maga mellett szerette volna látni. De az ismét lehetetlen volt, hogy Du Barry asszony helyet foglaljon a király kocsijában, hogy nyilvánosan együtt étkezzék vele, hogy a dauphinnél és a herczegnőknél megjelenjen, hogy az udvari ünnepélyeknél, mulatságoknál elfoglalhassa helyét, ha még nincs bemutatva az udvarnál. Versaillesben vagy egy másik királyi kastélyban tartogatni őt, a nélkül, hogy nyilvánosan bevallja a baráti viszonyt, ez nagyon megalázó volt felfogása szerint, mintegy annak elismerése, hogy bármily hatalmas legyen is, nagy hatalmának ime mégis vannak határai, már pedig XV. Lajos épen egyik legközvetlenebb ismerőjének, Choiseul miniszternek megjegyzése szerint, mindig azt hitte, hogy az a mód, melyet szerelmeiben mutatott, épen hatalmának egyik bizonyítéka volt. De úgy látszott eleinte, hogy a bemutatásnak elháríthatlan akadályai vannak. Az udvarnál való bemutatás ugyanis, melyet oly sok hölgy kért mindig, csak keveseknek adatott meg. Egy 1760 április 17-én kelt elhatározás által állapította meg XV. Lajos azokat a feltételeket, melyek mellett ez a kegy kérhető volt, «király-elődeink példájára csak azoknak akarván ezt megadni, a kik a valódi régi nemzetségből származnak».

Mikor a király Du Barry házasságába beleegyezik, már arra gondol, hogy valamikor bemutatható lesz az udvarnál. Olyan családba lép most ugyanis barátnője, mely megfelel a bemutatáshoz füzött követelményeknek. Miniszterei azon tanakodnak, hogyan kellene a királyt megházasitani, méltó nőt adván neki és ekként kiragadván a hozzá nem illő női barátságokból. Ám a királynak esze-ágában sincsen a házasság. A helyett inkább *Du Barry* bemutatásáról értekezik udvarának hölgyeivel. Természetesen ezek majdnem valamennyien ellene nyilatkoznak e tervnek, fellázadnak még a gondolatra is, főleg *Choiseul* herczegnő, a miniszter neje és *Gramont* herczegné. *Gramont* herczegnének nagy ellenkezése könnyen érthető, ha tudjuk, hogy ámbár férfias kinézésü, csontos és minden báj nélküli teremtés volt, mégis soká abban a hiú reményben ringatta magát, hogy ő fog következni a király kegyében barátnője: Pompadour után. Ezért midőn Richelieu herczeg arczáról azt véli leolvasni, hogy Du Barry nyilvános bemutatása mihamarább meg fog történni, végtelen elkeseredés, düh fogja el.

A királynak most még mindenható miniszt ere, *Choiseul* herczeg maga is azt hiszi, itt az ideje megakadályozni a készülőfélben levő botrányt, utját állani minden olyan törekvésnek, mely arra irányul, hogy Du Barry az udvarnál bemutattassék. Szivesen ad hitelt minden mende-mondának, mely a Du Barry alacsony származásáról, korábbi életéről szól. Ezt a nőt Bécu-nek hivják anyja után és ez az egyedüli név, melyet viselhet, törvénytelen származásánál fogva. Pocsolyából származik, mondják, és a király is oda fogja őt visszadobni, mihelyest megtudja mindazt, a mit már mindenki tud, csak épen ő nem.

Eleinte az a szándéka a miniszternek, hogy felvilágositja a királyt, mindent elmond neki. Ez a végső eszköz és ehhez kell folyamodni. De mások higgadtabban fogják fel a helyzetet, mondván, hogy olyan felvilágositás, mely megalázná a királyt, bizonyára elveszitené magát a minisztert is. Mert mit tenne akkor, ha Lajos azt válaszolja, hogy mindent tud, de kedve tartja úgy eljárni, a hogy eljár? Más módhoz kell folyamodni. Az emberek máris nagy megbotránkozással beszélnek a történő dolgokról, az egész országnak tudomására jutottak azok. A királynak ezt a méltatlankodást, melytől egész országa visszhangzik, meg kell hallania. És ezt elérni annál könnyebb, mert a Du Barryra vonatkozó röpiratok, gúnyos dalok, szindarabok egymás után tünedeznek elő.

Mindazonáltal, mint egyik egykorú iró 1769 január 10-iki kelettel feljegyzi, semmi sem használ, mert «a király sokkal roszabb, semhogy rajta kifogni lehessen». *XV. Lajos* e sok megtámadtatás közepette lovagiasságát egész teljességében mutatja be Du Barry iránt. Fellázad a csúf piszkolódások ellen, melyeket a névtelenség leple alatt intéznek egy nő ellen. Előzékenysége csak annál nagyobb lesz, ajándékai csak annál gyakoriabbak és fényesebbek. Bőven ontja a pénzt, melynek egy része ugyan a Du Barry Jean zsebébe vándorol, másik részét azonban asszonyi szeszélyek, csecsebecsék, drága porczellánok és művészi, finom butorok nyelik el; ez utóbbiakon már látszik az az előkelő izlés, melylyel később Louveciennest úrnője berendezi. Az öregedő király melegebb szivünek mutatja magát, mint bármikor. Choiseul miniszternek igy ir egy alkalommal: «Az ellenszenv iszonyú volt iránta, legnagyobb részben igaztalanul. Azok, a kik üldözik, lábainál volnának, ha... Ilyen a világ folyása. Nekem rendkivül tetszik.» (Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította Gaal Mózes.

(Folytatás.)

Mindnyájan?... Talán nem épen mindnyájan. Louiset nem számitva, Elissanené s a Désirandelle-pár aligha örvendettek a meglepetésnek. A két hölgy nagyon hideg udvariassággal fogadta a köszönést, Désirandelle úr hasonlatosképen. Bezzeg annál inkább ujjongott Dardentor úr, a ki nem is álmodta, hogy ifjú barátaival találkozni fog.

— Micsoda nagy öröm! — mondogatá minduntalan.

— A vonat már indulóban volt, mikor az állomásra érkeztünk... nagy fáradságomba került, mig Marcelt rábeszéltem... nagyon makacs volt... Az utolsó pillanatig nem tudtuk, hogy mitevők legyünk...

Elég az hozzá, hogy Dardentor Clovis és a turista társaság megszaporodván a két ifjúval, megállapodott Saint-Denis du Sigben. Mindenek előtt arról volt szó, hogy jóravaló vendégfogadót keressenek, a hol megreggelizhetnek, megebédelhetnek és pompásan eltölthetik az éjszakát. Dardentor hallani sem akart arról, hogy az ifjak külön váljanak tőlük, együtt maradnak mind. Ez a határozat nem igen tetszett egynémely embernek a kis társaságban.

Taconnat Jean lelkesedve jegyzé meg:

— Ennek a pyrenäinek apai jó szív dobog a kebelében irántunk.

Ha turistáink nem szerdán, hanem pár nappal előbb, vasárnap érkeztek volna Saint-Denis du Sigbe, ezer arabot láthattak volna. Ugyanis nagy vásár volt akkor, hanem vendégszobát bezzeg nem kaptak volna. A kis mezővárosnak mindössze hatezer lakosa lehet; ötöd részük zsidó, s mintegy négyezer külföldi.

A reggelit jó kedvvel... talán kissé túlságosan jó kedvvel költötték el — Dardentor Clovis tehetett erről. A két párisi ifjú könnyen megérthető okokból tartózkodó volt, mert elvégre is a társaság némely tagja még mindig úgy tekinthette őket, mint tolakodókat.

— Barátaim! — kiáltott fel Dardentor Clovis, — nem ismerek igy önökre... Egészen megváltoztak... hol az az aranyos kedv...

— Nem illik az már hozzánk, Dardentor úr, — jegyzé meg nagy komolyan Taconnat Jean. — Nem vagyunk olyan fiatalok, mint ön...

— Ahá,... pedzi már!... De hó!... Nem is láttam Oriental Eustache urat az állomáson.

— Hát ez is velünk jött? — kérdé Lornans Marcel.

— Velünk, de hihetőleg Saïdába igyekezett.

— Lánczos adtát! Ugyancsak bölcsen tette, legalább megment bennünket egy légió száskától, melyeket útközben a jeles férfiú felfalatoz.

Reggeli után a kis társaság felkerekedett, hogy megnézze a városkát.

Saint-Denis du Signek van néhány csinos utczája, formás tere, pompás sétáló helyei, — főleg a platánfák tenyésznek, — s a tizenkettedik században épült gót stilü temploma. A mezővárosnál sokkal szebb a környéke.

Dardentor Clovis figyelmeztette a hölgyeket meg két ifjú barátját a rendkivül termékeny szántóföldekre, a pompás szőlő-kertekre, melyek a menedékes hegyoldalt befutva olyba tünnek fel, mintha falai lennének a városnak. Csakhogy a két anyának egészen más főtt a fejében, valamint a két ifjú gondolata is egyebütt kalandozott, hogy sem nagyon érdekelte volna őket a mezővároska környéke.

Az idő pompás volt. Turistáink a Sig folyó mentén haladtak fölfelé a gátig, melylyel mintegy tizennégy millió köbméter vizet szoritanak egy helyre a lakosok, hogy az ültetvények öntözésére használják fel. Ezt a gátat már törte át a viz, s remélhetőleg ezentúl is még gyakran fogja áttörni.

Jókora útat tettek meg gyalog; természetesen a hölgyek nagyon elfáradtak, s igy visszakivánkoztak a vendégfogadóba. Désirandelle úr is jóllakott már a gyaloglással, nem kért többet belőle.

Louisát rábizták Agathoklesre, hogy kisérje majd vissza a vendégfogadóba. Milyen pompás alkalom kinálkozott volna a háztüznéző ifjúra, hogy karonfogva vezesse a leányt, csakhogy Agathokles, — képletesen szólva, — mindkét karjára béna volt.

Lornans Marcel és Taconnat Jean is igen szivesen visszatértek volna a hölgyekkel, de hát Dardentort magára hagyni nem akarták.

A kegyetlen vakeset úgy akarta, hogy ez alkalommal sem kinálkozott alkalom arra, hogy Taconnat Jean megmenthesse a Dardentor életét, pedig derék útat tettek meg öszvérháton.

— Bezzeg, ha legalább hatvan évvel ezelőtt jártunk volna erre, mikor Oranért folyt a háború, — tünődött magában Taconnat Jean.

Ebédre mind a hárman ép bőrrel érkeztek vissza a vendégfogadóba. Kilencz órakor már

mindenki a szobájába ment, hogy lefeküdjék. Agathokles nem szokott soha álmodni, ezúttal sem álmodott Louise-szal; Louise mindig szépet álmodott; s igy ő sem álmodott Agathokles-szel.

Másnap reggel nyolcz órakor Patrice halkan bekopogtatott minden ajtón. Mindnyájan felkeltek, kiki a maga módja szerint megreggelizett, egyik kávézott, másik csokoládét ivott; kifizették számláikat, s elindultak gyalog az állomáshoz.

Épen nyolczan voltak, megtöltötték a kupét, Perreaux-ig mentek, nem tartott hosszú ideig az út.

Saint-Denistől tizenhét kilométernyire Mocta-Douzban pár perczig megállott a vonat, még öt kilométernyi útat tettek meg s kiszállottak.

Perreaux falvának háromezer lakosa van, ebből ezerhatszáz a benszülött; rendkivül termékeny síkságon fekszik, területe harminczhatezer hektár, melyet a Habra vize öntöz. Az orani és algiri vasútvonalak itt keresztezik egymást.

Dardentor egy pár fekete burnuszt vásárolt.

Dardentor megmenti Marczelt.

Turistáinknak itt át kellett egy másik vonatra szállaniok, mely huszonegy kilométernyi út megtevése után Crève-Coeurben megállott.

Az Arzen-Saïda vonalon haladva, Mascara balra esik. Taconnat Jean, a ki valósággal parázson ült, szerette volna, ha itt nem állapodnak meg, de bezzeg szivósan ragaszkodott Mascara megtekintéséhez Dardentor Clovis, mert hát benne volt az úti programmjában. Minthogy az állomástól húsz kilométerre esett, kocsit rendelt meg már jó előre.

Készen várt már rájok egy omnibusz; a jótékony véletlen úgy akarta, hogy Lornans Marcel Elissane Louise mellé kerüljön. Soha olyan rövidnek nem találta a húsz kilométert! Pedig az omnibusz szánalmas lassúsággal haladt fölfelé a kapaszkodón.

Már akár hosszú, akár rövid volt az út, félnégyre megérkeztek. A programm szerint Mascarában is egy álló napot kellett tölteniök; május 12-dikén, tehát másnap indulnak tovább Saïdába.

— Miért nem megyünk az éjjeli vonattal? — kérdé Elissanené.

— Nemes hölgy, nem vélném, hogy komolyan kivánja ezt, — felelé Dardentor Clovis, — s hahogy mégis kivánná, s én elég gyönge volnék kivánságát teljesiteni, élte fogytáig szememre hányná...

— Anyám, hát kivánhatná-e, hogy Dardentor úrnak élted fogytáig a szemére hányj valamit? — kérdé Louise.

— Még pedig méltán, — tevé hozzá Lornans Marcel, kinek igen jól esett, hogy a leány Dardentor pártján állott.

— Bizony méltán, — folytatá Dardentor Clovis, — mert Mascara Algirnak egyik legszebb városa, érdemes arra, hogy az ember megnézze. Vigyen el engem az ördög, ha nem igaz.

— Hm! — köhintett közbe Patrice.

— Megnáthásodtál, vagy mi lelt? — kérdé a gazdája.

— Nem, csak az ördögöt akartam még idején elriasztani nagyságodtól.

— Tökfilkó!

A kis társaság szót fogadott a karaván-vezetőnek. Mascara erődített város; az Atlas déli lejtőjén s a Chareb-er-Rih lábjában fekszik, mintegy uralkodik az Eghris síkja fölött. E helyen egyesül három vizzuhatag: a Qued-Toudman, az Aïn-Beïda és a Ben-Arrach. Ezt a várost először 1835-ben az orleansi herczeg és Clausel tábornagy foglalták el, aztán nem sokára elvesztették; 1841-ben Bugeaud és Lamoricière tábornokok kerítették ismét franczia kézre.

Még ebéd előtt meggyőződhettek turistáink arról, hogy Dardentor nem hiába dicsérte meg annyira. Mascarának gyönyörű a fekvése, két halmon épült, melyek között a Qued-Toudman kigyózik tova. Bejárták a négy városrészt, melyek közül hármat szép fasoros körút köt össze; a városnak hat kapuja, tiz tornya és nyolcz bástyája van.

Kissé megpihentek a katonai gyakorlótéren.

— Micsoda látvány! — kiáltott fel Dardentor úr, a mint lábait szétterpesztve, két karját fölemelve hátával neki dült egy háromszáz esztendős fának.

— Ez a fa egymaga valóságos erdő! — vélekedék Marcel.

Több százados múlttal dicsekvő szederfa volt. Be sokat mesélhetett volna ez a fa...

Dardentor egy levelet akart emlékül leszakitani a fáról.

Pompás étvágygyal fogyasztották el a dús ebédet; jól izlett nekik a messze földön híres mascarai finom bor, hozzá is láttak derekasan. A hölgyek csakhamar szobáikba mentek. Holnap nem kell korán fölkelniök, a Désirandelle-pár alhatik kedvére; délután majd megnézik a város nevezetesebb épületeit.

Másnap reggel nyolcz órakor csupán a három elválhatatlan jó barát csatangolt a kereskedő negyedben.

A perpignani kádárt ide vonzotta régi szerelme. A képmutató Taconnat Jean még inkább felbiztatta őt, nagy szomorúságára Lornans Marcelnek, a ki mindezekkel édes-keveset törődött. Bezzeg másképen gondolkozott volna, ha Elissane Louise is velük tartott volna. Csakhogy Louise ekkor még bizonyára édesen szundikált.

Útközben Dardentor Clovis egyet-mást vásárolt is. Egyebek között egy pár fekete burnuszt («zerdanis» néven általánosan ismert), az éjszakafrikai arabok módjára majdan ő is viselni akarta.

Déltájban megint együtt volt a társaság. Megnézték a város három moseáját; az egyik, az Aïn-Beïdac, 1761-ből való, Abd-el-Kader hajdanában itt prédikálta a szent háborút; a második keresztény templommá változott át, (tehát lelki táplálék szentélyévé); a harmadik terménycsarnokká, (hol a testi táplálék őriztetik). Mind a két zárójel közé illesztett megjegyzésnek Taconnat Jean volt a szerzője. Megnézték a Gambetta-teret, melynek közepén márvány medenczéjű pompás szökőkút van; az ó-arab stilü Beylik palotát, az arab Bureau-t, továbbá a rengeteg terjedelmü nyilvános parkokat, melyek a Qued-Toudman partjáig nyulnak le. Számos olaj- és függefa van ezekben a parkokban.

Nyolcz óra tájban ismét felültek az omnibuszra s elindultak Mascarából; de nem Crève-Coeurbe, hanem Tizi állomáshoz hajtattak, keresztül az Eghris rónáján. E vidéken jó bor terem.

A vonat tizenegy óra tájban indult el. Dardentor úr nem fukarkodott a borravalóval, s ime ezúttal még sem sikerült kieszközölnie, hogy turistáink egy kupéba kerüljenek.

A vonat zsúfolásig megtelt. A hölgyeknek kénytelen-kelletlen női szakaszba kellett ülniök, hol már nehány éltesebb asszony elhelyezkedett. Désirandelle belopózkodott, de a vasvillaszemű, élemedett hölgyek nyomban kinézték őt onnan.

Désirandelle úrnak a pipázó osztályba kellett besompolyognia. Dardentor úr pedig harsány hangon szidta a vasúttársaságot:

— No lám, ezek a tisztelt társaságok itt Afrikában is csak úgy megkergülnek, mint Európában... Mindenütt kevés a kocsi, s még kevesebb a személyzet...

Dardentor is abba a kupéba ült, hová Désirandelle, s minthogy Taconnat Jean nem akart

leéndő apjától elszakadni, mert hátha... hátha... az ördög nem alszik... ott is csak befurakodott.

Lornans Marcel a vonat utolsó kocsijában telepedett le, rajta kivül csak három utas volt még; itt kényelmesen ábrándozhatott.

Csillagtalan, sötét éj volt, a levegő tele párázattal. Látni való nem akadt volna sok ezen a tájékon; csupa újabb keletü telepitvény, gyarmat.

Lornans Marcel hátradült, behúnyta a szemét, mintha aludni akart volna. Louisera gondolt, a bájos, a szeretetreméltó Louisera... hát csakugyan lehetséges volna az, hogy Agathoklesnek legyen a felesége?... Nem, nem... az egész világ fellázadna e házasság ellen... Dardentor maga sem egyezhetnék bele...

— Froha... Froha!...

Ez a hollókárogáshoz hasonló kiáltás hangzék el a kalauz ajkáról. Egyetlen egy útas sem mocczant meg, tovább aludt... Ő szereti a leányt... Igen... igen, nagyon szereti a bájos teremtést. Szereti az első pillanat óta, hogy meglátta a fedélzeten, ez az a bizonyos pillantás, mely néha az ember élete felett határoz.

— Thiersville!... Thiersville! — hangzék mintegy húsz perczczel utóbb.

A híres államférfiú nevéről elnevezett kicsiny állomásnál sem ébredt fel álmodozásából Lornans Marcel; Elissane Louse egészen homályba borította a híres férfiú emlékét Lornans Marcel előtt.

A vonat lassan haladott, mert Traria állomásig kapaszkodón kellett felhatolnia. Itt három útitársa kiszállott, s ő egyedül maradt.

Most már végig nyújtózott az ülésen, s míg a vonat az erdő koszorúzta vidéken tovább zakatolt, szempillái lecsukódtak, s bár küzdött az álom ellen, mégis erőt vett az rajta. S az utolsó állomás neve, melyet hallott — úgy rémlett, hogy «Franchetti» volt.

Hogy meddig aludt, nem tudta, de arra ébredt fel, hogy valami fojtogatja... A lehelet hörgésszerüleg szakadt fel a melléből... Megfullad... már alig tudott lélekzeni... Maró füsttel telt meg a kupé, majd kormos láng csapott fel.

Lornans Marczel fel akart ugrani, hogy betörje az ablakot, de újra visszaroskadt levegő után kapkodva.

Egy órával később, midőn hála a gondviselésnek, a saïdai állomáson eszméletére visszatért, s szemeit felnyitotta, Dardentort, Taconnat Jeant és Elissane Louiset pillantá meg maga körül.

A kocsi, melyben aludt, meggyuladt s mikor a kalauz jeladására a vonat megállott, Dardentor Clovis daczolva a halállal, berohant az égő kupéba s Lornans Marczelt kihozta onnan.

— Dardentor úr!... — rebegé halkan, hálás szivvel az ifjú.

— Jól van no, jól van, — vágott közbe a derék perpignani. — Hát azt hiszi, hogy ott hagytam volna önt, hogy megsüljön, mint egy pulykakakas?... Ön meg Jean ugyanezt megtették volna érettem...

— Bizonyára... bizonyára! — kiáltott fel Taconnat Jean, — hanem ezúttal ön mentette meg... ön... ez pedig egészen más, mintha...

Titkon pedig Marczel fülébe ezt súgta:

— Bizony, nincs egy szikra szerencsém sem!

XI. FEJEZET.

Ez a fejezet előkészit a következőkre.

Végre megérte Dardentor azt is, hogy a turista társaság különféle elemei karavánná verődtek össze. Saïdától Sidibel-Abbésig nincs vasúti vonal, csak gyalogösvények és kocsiútak kinálkoztak.

Eddigelé háromszázötven kilométernyi útat tettek meg, Dardentor úr szavai szerint a lehető legszerencsésebb körülmények között. Ezen túl ló-, öszvér vagy tevháton kell bejárniok az alfaszállítók által kizsákmányolt területet, s a Dél-Oran rengeteg erdőségeit.

Eddigelé szemmel látható volt, hogy Désirandelle Agathokles úr egy árva lépéssel sem közeledett czéljához, s habár szülei váltig ösztökélték, megmaradt az ő együgyű gyámoltalanságában. Azt is észrevette Elissanené, hogy Lornans Marczel minden kinálkozó alkalmat felhasznált arra, hogy Louise-szal beszélgessen; Agathokles pedig, bár lett volna módja benne, elmulasztott minden alkalmat. Vajjon Louisenak jól esett-e a párisi ifjú gyöngéd figyelme?... talán jól... no, de ennél több nincs is a dologban, arról jót áll Elissanené... Különben is nem olyan nő ő, hogy a tervéről egyhamar lemondjon... Louise semmi esetre sem fog ellenkezni anyjával.

Lornans Marczel még a vendégfogadó szobáját őrizte, hova a baleset után szállitották. Még az ágyban feküdt, pedig komolyabb baja nem esett.

— Mintha minden ellenem esküdött volna össze! — kiáltott fel Jean.

— Ellenem talán nem? — veté közbe Marczel.

— Ellened is, Marczel!

— Talán még sem, lásd, nekem soha sem volt eszemágában, hogy Dardentor úr fogadott fiává legyek.

— Lánczos adta!... ebből a szerelem beszél!

— A szerelem?...

— Csak hallgass, kópé!... Mintha bizony nem bomlanál Elissane Louise után...

— Csitt! Jean!... Még meghallhatnák.

— Hát aztán? Talán bizony újságot hallanának... Olyan világos az, hogy még a vak is látja... Az Oriental Eustache távcsöve sem kell ahhoz... Hát nem gyötri-e a mamát már bizonyos nyugtalanság! Vagy azt hiszed, hogy Désirandelleék nem küldenének téged szivesen a pokolba?...

— Túlzol, Jean!

— Szó sincs róla!... Csupán Dardentor... s talán Louise kisasszony nem akarják észrevenni.

— Ő?... Gondolod? — kérdé élénkebben Marczel.

(Folytatása következik.)

A FRANKLIN-TÁRSULAT
kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Fiume közjogi helyzete.

Irta
RADICH ÁKOS
Fiume város és kerületének volt országos képviselője.

Ára füzve 2 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A TERMÉSZET KÖRÉBŐL.

Népszerű olvasmányok a nagy közönség, a serdülő ifjuság és női olvasók számára

irták:
Dr. Lendl Adolf, Sajó Károly, Jablonovszky József, Dr. Mágocsy-Dietz Sándor, Dr. Schmidt Sándor, Dr. Z. A., Dr. Ilosvay Lajos, Dr. König Gyula, Dr. Kövesligethy Radó, Dr. Klug Nándor, Dr. Donath Gyula, Dr. Högyes Endre, Dr. Hutyra Ferencz, Dr. Grósz Sándor, Kohányi Gyula és Grósz Lajos.

Közli
GRÓSZ LAJOS.

Hatvannyolcz képpel.

Ára füzve 2 frt 40 kr., vászonkötésben 3 frt.

Magyar királyi államvasutak.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A m. kir. államvasutak szegedi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a n.-bogsáni felvételi épület bővitésének és átalakitásának, továbbá két váltóőri őrház és mellékletesitményeinek munkáira. A tervek, költségvetés, ajánlati minta, szerződéstervezet, pályázati feltételek Szegeden az üzletvezetőség pályafentartási osztályában és Temesváron a temesvár-n.-bogsáni osztálymérnökségnél a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az ajánlatokat legkésőbb 1897. évi szeptember hó 10-ikén déli 12 óráig kell a szegedi üzletvezetőség titkárságánál benyujtani. Az ajánlatok a kiszolgáltatott mintákon 50 kros, a mellékletek 15 kros bélyeggel ellátva lepecsételt borítékban «Ajánlat a N.-Bogsáni állomáson létesitendő magas épitmények munkáira.» felirattal ellátva adandók be. Az ajánlat benyujtását megelőző napon, tehát legkésőbb 1897. évi szeptember hó 9-én déli 12 óráig 450, azaz négyszázötven forint bánatpénzt kell a m. kir. államvasutak szegedi üzletvezetőségnek gyüjtőpénztáránál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számittatnak, de névértéken felül számitásba nem vétetnek. Készpénzben letett bánatpénz után kamat nem követelhető. Csak az összes munkákra tett és idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Szeged, 1897 augusztus hóban.

Az üzletvetőség.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

DU BARRY GRÓFNÉ.

(Új adatok nyomán.) (Folytatás.)

Mindazoknak, a kik *Du Barry* ellen fordultak, csakhamar meg kellett érteniök, hogy minden igyekezetük, a rágalmaknak minden árja, melyet a szép grófné fejére zúditottak, teljesen hiábavaló, siker nélküli a királynál. Más irányt próbálnak tehát meg, más szövetségeseket keresnek és azt hiszik, ezeket a herczegnőkben, a király leányaiban sikerült megtalálniok.

XV. Lajos négy nagy leánya visszavonultan, szomorúságban él az udvarnál anyjuk halála óta. Nem sok hatalmuk, befolyásuk van. Lajos mégis megőrzött annyit családias érzelmeiből, hogy minden reggel meglátogatja őket, magához öleli, a mint vadászatáról haza érkezik. A herczegnők előtt nem ismeretlen mind az, a mi az udvarban történik, különösen magának Lajosnak dolgai. Choiseul gondoskodik arról, hogy a mit csak lehet, megtudjanak. Igy érlelődik meg bennük az elhatározás, hogy megkérik atyjukat, adjon nekik ismét anyát, házasodjon meg. A király azonban vajmi kedvetlenül hall az új házasságról, annak bajairól beszél már az ő korában. A herczegnők mégse lankadnak, mindennap megújitják kérésüket úgy, hogy utóvégre a király is beleegyezik. Erzsébet osztrák főherczegnő a kiszemelt menyasszony. De a fejlemények csakhamar megmutatják, hogy egy pillanatig se volt komoly szándéka az újból nősülés. Sokkal inkább gondol arra, hogy Du Barryt elismertesse az udvarnál. Ennek azonban még mindig akadályai vannak, legújabban az, hogy nem találkozik nemes hölgy, ki az *előirások* szerint a bemutatásnál a grófné kisérője: «keresztanyja» legyen.

Egy napon mégis azt jelentik *Adelaide* herczegnőnek, a király legidősebb leányának, hogy immár bizonyos a bemutatás.

— A király részéről jön ez az üzenet? kérdi.

— Nem, madame, Richelieu herczeg bizott meg, hogy jelentsem királyi fenségednek.

A herczegnő hátat fordít a hirt hozónak; hiába hát minden igyekvésük.

Február 4-én a király a saint-germaini erdőben vadászva, leesett lováról. Versaillesbe vitték vissza még azon éjjel, hol az egész udvart felfordította a király nagy roszúlléte. Az orvosok már-már a legroszabb jóslatokkal állnak elő. A király azonban lassan-lassan mégis csak felépül. Betegsége alatt mind gyakrabban látogatják leányai, kik az ez alkalommal folytatott beszélgetésekből azt a reményt merítik, hogy talán mégis lesz valami a király újabb házasságából. De Lajos csak azért tereli ily irányba figyelmüket, hogy annál zavartalanabbul tehesse meg az előkészületeket másik régi terve megvalósitására.

Mint villám a derült égből, úgy hatott ezek után a királynak felgyógyulásakor tett ama kijelentése április 21-ikének estéjén, hogy másnap bemutatás lesz az udvarnál, és pedig «azé, a kinek bemutatásáról már oly régóta szó van: a *Du Barry grófnéé*». A grófné ugyanis, elkeseredve a személye ellen irányuló cselszövésektől, női hiúságában mélyen sértve érezve magát, hogy régi szándékát valahára megvalósulva lássa, a nők rendes fegyveréhez: a könnyekhez folyamodott, hogy minden gátat leromboljon utjában. Richelieu herczeg és Du Barry Jean tanácsára rendezte a király előtt azt a szinpadias jelenetet, hogy siránkozva jajdult fel az ellene török ármányai, s ezek folytán fenyegető

XV. Lajos.
Vanloo festménye után.

mellőztetése miatt. Ennek aztán meg is lett a maga hatása. Még az nap estéjén az udvari ékszerészek a király ajándéka gyanánt százezer livre értékü gyémánt ékszereket hoztak, a melyek a szép grófnét bemutatása alkalmával fogják majd ékesíteni.

Mikor a várva-várt bemutatás órája elérkezett, a király maga is kényelmetlenül, a közelmultak kellemetlen emlékeitől zaklatva várta a *Du Barry* érkezését. A teremben egész udvara körülötte volt. Pár pillanat mulva feltárulnak a terem ajtói, az udvar első nemes embere a király parancsát kéri ki a bemutatáshoz és aztán bevezetik *Béarn* asszonyt a nagy udvari ünnepélyek öltözékében, mint a ki a bemutatásnál Du Barry segéde volt, majd megjelen Du Barry grófné is, minden arcz feléje fordul, mindenkinek tekintete rá tapad és a meglepetés, elragadtatás moraja zúg végig a termen. Ez a nagy elragadtatás, bár ideiglenes, értheto vé teszi a király nagy baráti vonzalmát; ő maga is egészen felélénkül annak láttára, elhagyja korábbi bágyadtsága e győzelemre. *Du Barry* grófné mindenkitől mélyen üdvözölve halad át a termeken, a királyi család lakosztálya felé; mindenütt hajlongnak előtte immár az emberek, kik holnaptól fogva alattvalói lesznek.

A nagy esemény hire még az nap este elterjedt Párisban és megvitték a futárok a szélrózsa minden irányába is, új korszak kezdetét jelezvén a franczia udvarnál.

Az udvarnál bemutattatván, a fiatal grófnő csakhamar általános bámulat tárgya lett, a csodálók egész raja vette körül. Ezek közt a *Du Barry* életének későbbi folyására egy előkelő származásu, rendkivül csinos megjelenésü férfi lett nevezetes, a ki a híres nőt már akkor tiszteletteljes, nagy szerelemmel szerette. Ez a fiatal férfi *Brissac* Louis Hercule Timoleon volt, Brissac marsallnak, Páris kormányzójának a fia. Csakhogy az ifjúnak egyelőre titokban kellett ezt a nagy vonzódását tartania.

Öt évig tartott a Du Barry asszony uralma XV. Lajos udvarában; *XV. Lajos* 1774 május 10-én halt meg. Ekkor *Du Barry* asszonyt a Pont-aux-Damesi apátságba számüzték. Bukása inkább csak boszantotta, mint elkeseritette.

— Szép kis világ kezdődik! — kiált fel, — a pecsétes levelek időszaka!

Azonban nem sokáig maradt a kolostorban. A következő év vége felé Louveciennesbe tért vissza, melyet XV. Lajos ajándékozott neki. Itt aztán unalmában csakhamar fölmerült előtte ismét *Brissac* herczeg emléke. Úgy érzi, hogy még mindig szereti őt ez ifjú, kit ő is viszont szeret. Első ismeretségök óta igen nagyot emelkedett már az állhatatos szivü férfi. Atyja halála után ugyanis Páris kormányzójává lett és ezredes a király gárdájában. De mindezek a magas méltóságok mit sem változtattak Du Barry asszony iránti vonzalmán, a ki gyakrabban megjelent utóbb Párisban is. Hogy ez a szerelem, mely a férfikor delén álló Brissac herczeget s a szépsége legvirulóbb szakában levő Du Barryt egybefüzte, milyen erős volt, arról eléggé tanúskodnak egymással váltott leveleik, melyeket ott őriznek a franczia nemzeti levéltár poros irományai között.

A közelgő forradalmi események már kezdék előre vetni sötét árnyékukat, már hallatszott a közeledő rémes orkán távoli dübörgése. A királypártiak (royalisták) egymás után menekültek már az országból, vagy legalább a határ közelében igyekeztek magukat biztonságba helyezni. *Brissac* herczeg jobban ki volt téve a veszedelemnek bárkinél, de ő gondolni sem akart a menekvésre. Nem akarta királyát elhagyni a veszedelemben, ámbár a forradalom sikerülte esetére semmi illuziót nem táplált a rájuk várakozó sors tekintetében.

— Azt teszem, a mivel az ő és a magam őseinek tartozom, — mondá nagy büszkén azoknak, kik távozásra akarták birni.

És maradt.

Csak leányát: *Mortemart* asszonyt küldé, ennek férjével és gyermekével biztos menedékhelyre, a Rajna mellé. *Du Barry* is maradt, mert visszatartotta szerelme és az a gondolat, hogyan hagyja ott Louveciennesben mindazt a sok drága kincset, melyeket ott évek hosszú során át felhalmozott. Abban is reménykedett ezen felül, hogy az újabb idők emberei már elfeledték s mert sem a politikába nem ártotta bele magát, sem senkinek roszat nem tett, abban reménykedett, hogy a nép dühe meg fogja őt kimélni. Szerencsétlenségére azonban egy olyan eset történt, a mely ismét reá irányozta az emberek figyelmét s fölkeltette ellene a gyűlöletet.

Egy alkalommal ugyanis, mikor Párisban volt, az 1791. évi január 10-ikéről 11-ikére viradó éjszakán rablók törtek be a lakásába és a vakmerő gonosztevők a grófnő ékszereinek legnagyobb részét elvitték. *Du Barry* ekkor mindenáron újból birtokába akarván jutni elrabolt kincseinek, azt a nagy meggondolatlanságot követte el, hogy Páris falaira óriási hirdetménylapokat ragasztatott ki, melyeken feltünő nagy betűkkel ezek voltak írva:

Kétezer aranyat lehet nyerni
Elveszett gyémántok és más ékszerek
Megtalálása által!

Erre következtek az elveszett drágaságok hosszú elősorolása. A népnek elég volt, hogy ebben a listában a XIII. Lajos, XIV. Lajos és XV. Lajos nevét olvashatta minduntalan, hogy a fejedelmi pazarlók neveinek láttára a forradalmi gyűlölet és düh föltámadjon az emberekben. A lapok is csakhamar ellene támadtak. A grófnő nyilvános hirdetését olyan szövegezésűnek látták, hogy nem tartózkodtak kétségbevonni gyémántjainak elrablását. Azt mondták, jövedelmének megcsappanása adhatta neki azt az eszmét, hogy így tegye magát érdekessé vagy szánalomra méltóvá.

Eleintén a grófnő nem igen törődött ezekkel a hirlapi támadásokkal. Nem sokára azonban nagyon megváltozott a világ képe, az idő feltartóztathatatlanul rohant előre. Közeledik a katasztrófa. A nemzetgyülés megszüntette a gárdát és fejök, *Brissac* herczeg, vád alá helyeztetett azért, mert állitólag royalista elemeket vitt be a gárdába. XVI. Lajos maga tanácsolta neki, hogy futással vegye elejét a veszedelemnek; de a herczeg nem akart még most sem mozdulni. Hadsegédével üzeni meg Louveciennesbe a híreket. Erre aztán a louveciennesi úrnő is elveszti eddigi nyugalmát, nagy izgalom szállja meg. Ezt a herczeghez irt levele is elárulja.

«Halálos félelem fogott el, — írja, — mikor Massabié urat jelentették be nálam. Biztositott, hogy ön, herczeg, jól érzi magát, hogy lelkiismerete tiszta és ennélfogva nyugodt. De ez még mind nem elég nekem, mert távol vagyok öntől és nem tudom, hogy mit fog tenni. Azt mondaná, hogy ön maga sem tudja. Az abbét küldöm önhöz, hogy megtudja, mi van önnel, mi történik? Miért is nem lehetek most közelében? Hű barátságom megvigasztalná. Tudom, hogy nincs mitől tartania, ha az igazság és jóindulat uralkodik e gyülekezetben. Csak akkor leszek nyugodt, ha megtudom, mi van önnel. Jól tudom, hogy mit sem hibázott a király gárdájának összeállítása körül, tehát ezért nem volna miért rettegnem ön miatt. Hiszen viselete, a mióta csak a Tuileriákban van, oly tiszta volt, hogy igazán mit sem foghatnak önre. Annyi jelét adta hazafiságának, hogy valóban nem tudom, mi gáncsolni valót találhatnának önben. Isten önnel! Adjon hirt és ne kételkedjék legőszintébb érzelmeimben.»

Az események azonban nem várakoztatnak magukra. *Brissac* herczeget elfogják és Orléansba viszik, hol a nemzeti törvényszék ülésezik. Ez először junius 15-én hallgatja ki. Arra a vádra, hogy a testőrségbe royalista elemeket vett volna fel, igy felel:

— A királyi gárdába csak olyan polgárokat vettem fel, a kik az annak egybeállítására érvényes rendelet követelményeinek megfeleltek.

Du Barry asszony és *Brissac* herczeg ez utóbbinak fogsága alatt is tovább leveleznek, egész háborítlanul. A jövőt illetőleg olykor a herczeg sötét sejtelmeknek ad kifejezést. A párisi fölkelés és a királyság bukásának híre augusztus 11-én jut el Orléansba. Ekkor a herczeg igy ir Du Barrynak:

«Nem tudunk semmit a részletek felől. Sohajtozok és borzadok. Miért nem lehetek önnel, jó barátnőm, valami pusztaságban, a helyett, hogy itt kell lennem Orléansban, a hol bizony nagyon rosz lennem! A városban még elég csend van.»

Ebben a levélben írja azt is, hogy utolsó gondolata is a grófné lesz. Szomorú sejtések foghatták el már ekkor.

(Vége következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából *fordította* **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

— Jól van, jól, — mondá Dardentor. Legyen nyugodt tegnapi halott-jelölt úr! Vagy azt hiszi, hogy egy fiatal leány nem érez meg bizonyos, titkos szivdobogást?

— Jean?

— Az sem utolsó dolog, hogy ifjabb Désirandelle úr iránt sajátságos ellenszenvet érez és megvetést tanusit, mi?

— Tudd meg hát barátom, hogy fülig szerelmes vagyok abba a leányba.

— Bele bolondultál, ez a találóbb kifejezés, mert ugyancsak fura vége lesz. Louise imádandó egy teremtés, az már szent, s bizony még én is reá adtam volna a fejemet, ha te meg nem előzöl... De lásd, őt már az anyja oda igérte annak a pénzeszackó-tacskónak, a házasság aligha nem sikerül, már olyan a milyen. Mikor a két gyermek született, már rakosgatták a szülők egykori házasságuk épületéhez az alapköveket, s te azt hiszed, hogy egyetlen fúvással halomra döntheted?

— Nem hiszek én semmit, hanem a dolog természetes folyamatára várok.

— Úgy sincs igazad, Marczel.

— Miért ne volna?

— Hűtelen leszel közös elhatározásunkhoz.

— Jean, tégy mindent jó belátásod szerint.

— Gondold meg jól a dolgot, pajtás, hátha sikerülne az adoptáltatás...

— Már mint nekem?

— Persze, hogy neked!... Akkor aztán udvarolhatnál bátran Elissane Louisenek, volna mit csörgetned a zsebedben... holott így merő sohajtozásból állasz... Bezzeg kiütnéd Agathoklest a nyeregből akár a bugyellárisoddal is... no meg Dardentor, mint apád, szintén ütné a vasat érdekedben. Ő bizonyára szivesen adoptálná Louiset is, ha a véletlen úgy akarná, hogy a leány mentse meg tűztől, víztől avagy halálos veszedelemtől.

— Locsogsz!

— Locsogok?... Az ám, de komoly megfontolással, vedd szivedre a jó tanácsot.

— Tudhatod, hogy nincs szerencsém. Ime, most is ő mentette meg az életemet, nem én az övét.

— Persze... persze, Marczel, szerencsétlen csillag alatt születtünk. Várj csak, valami jutott eszembe! Hátha te fogadnád fiaddá a perpignanit, volna rá jogczimed, megmentette az életedet. Végre is mindegy volna; ő aztán az apjára hagyná a vagyonát!...

— Botorság! — mondá nevetve Lornans Marcel.

— Miért?

— Mert a törvény határozottan mondja: az adoptálónak idősebbnek kell lennie az adoptálandónál, ha többel nem is, de legalább néhány nappal.

— Süssétek meg a törvényeteket; az ember ezekkel a paragrafus-rágókkal sehogy sem tud boldogulni.

Ekkor a folyosón valaki harsányan szólalt meg.

— Ez ő! — mondá Taconnat Jean.

Dardentor Clovis lépett be. Egy ugrással ott termett az ágynál.

— Micsoda, még mindig az ágyban? Talán beteg? Nem tud szabályszerűleg lélekzeni?... Levegőt fujjak talán tüdejébe?... Semmi tartózkodás... van az én mellemben jó sok egészséges élenytartalmu levegő, külön reczept után készül, csupán a magam használatára.

— Dardentor úr!... Én szabaditóm! — mondá Lornans Marczel fölemelkedve.

— Szót sem érdemel!

— Dehogy nem, — vágott közbe Taconnat Jean. — Ha ön nem siet segitségére, megfulad, megfő, megsül, megüszkösödik, s hamurakássá változik, melyet egy urnában kellett volna emlékül haza vinnem.

— Szegény fiú... szegény fiú te! — mondogatá Dardentor Clovis kezét az ég felé emelve.

Aztán folytatá:

— Tehát csakugyan igaz, hogy megmentettem az életét!

Aztán nézte... nézte Marczelt, megindultan ölelgette, mintha akut perichonismusban szenvedne, mely idővel krónikussá válhat.

Aztán elkezdettek mind a hárman csevegni. Hogyan tört ki a tüz abban a kupéban, hol Marcel aludt?... Talán a lokomativ kürtőjéből tévedt oda egy szikra, meggyujtotta az ülés vánkosát... a vonat gyorsan haladt, a tüzet élesztette...

— Hát a hölgyek? — kérdé Lornans Marcel.

— Jól vannak; az ijedtséget már elfeledték, kedves Marcel.

— Ahá, már, «kedves Marcel», — gondolá magában Taconnat Jean.

— Mert ezentúl már úgy tekintem önt, mintha a fiam volna, — tevé hozzá Dardentor Clovis.

— Fia! — dörmögé Jean.

— Ha látta volna Louise kisasszonyt akkor, — folytatá a derék ember, — mihelyt a vonat megállott, csaknem velem egyszerre rohant a lángba borult kocsihoz! Mikor pedig önt letettem a földre, elővette a zsebkendőjét, holmi essencziát csepegtetett rá és önnek az ajkához értette... Szörnyen oda volt, attól tartottam, hogy elájul.

Lornans Marcel sokkal mélyebben meg volt hatva, hogysem mutatta. Mindkét kezével szorongatta Dardentor Clovis jobbját s szívből köszönte mindazt, a mit érette tett... Köszönte fáradságát... Köszönte Elissane Louise zsebkendőjét. A jó perpignani szive erre aztán nagyon ellágyult, még a szeme is könybe lábadt.

Taconnat Jean magában ezt gondolta:

— Ime két napsugár közé szorult esőcsepp.

— No hát, kedves Marcelem, nem akar felkelni?

— Épen abban igyekeztem, mikor ön belépett.

— Ha talán segithetnék...

— Köszönöm, Marcel.

— Nincs miért,... Dardentor Jean!

Félórával utóbb beléptek az egyszerű, de tiszta vendégfogadónak az ebédlőjébe.

A Désirandelle és Elissane-család már együtt voltak.

— Itt van!... Itt van! Nézzék csak! kiáltott fel Dardentor Clovis. — Se a tüdejében, sem a gyomrában nem esett kár, épkézláb került ki a sütő kemenczéből.

Patrice nagyon közönségesnek itélte ezt a «sütő kemenczés» hasonlatot.

Elissanené Lornans Marcelt nehány nyájas szóval fogadta, örömét fejezte ki a fölött, hogy a halálos veszedelemből kimenekült.

— Dardentor úrnak köszönhetem, — felelé Lornans Marcel. — Ha ő életét nem koczkáztatja...

Patricenek jól esett, hogy gazdája erre csak néma kézszorítással felelt az ifjúnak.

Désirandelleék felbiggyesztették az ajkukat, szörnyen közönyös ábrázatot vágtak, s alig viszonozták az ifjak köszönését.

Elissane Louise sem szólott egy szót sem, de

Afrikai «zerbani» a vállán az illatos zsebkendőjű kisasszony...

— Jean! — méltatlankodék Marcel, — kezd a tréfád izetlen lenni.

— Hja, te kötötted ki, hogy megint vig ficzkó legyek, — vágott vissza Taconnat Jean.

Lornans Marcel hozzá fogott az öltözködéshez. Kissé halavány volt még az arcza, no de sebaj, nem sokára elmulik.

— Különben a 7-dik afrikai vadász-zászlóaljnál ennél még külömb kalandokra lehet kilátásunk, — gondolá magában Jean. — A ló levet... oldalba rúg patkós lábával... kitör a háború, levágják a lábunkat,... lelövik a karunkat... lyukat furnak a mellünkbe... lekoppintják az orrunkat... aztán végül a fejünket is... ki az ördög birközhatik majd meg a tiz centiméter, sőt ennél is kevesebb átmérőjű ágyú- meg puskagolyóbisokkal?

Lornans Marcel csak hallgatta... hallgatta unokaöcscsét, hadd düljön belőle a tréfa, míg kifogy élczeinek puskapora.

Csak mókázz, Jean, a meddig kedved tartja, de arról ne feledkezzél meg, hogy én egyátalában nem számítottam soha Dardentor életének a megmentésére, s így az adoptáltatásra.

— Rajta, próbálj te szerencsét, ime előre rád adom az áldást.

— Köszönöm, Marcel.

— Nincs miért,... Dardentor Jean!

Félórával utóbb beléptek az egyszerű, de tiszta vendégfogadónak az ebédlőjébe.

A Désirandelle és Elissane-család már együtt voltak.

— Itt van!... Itt van! Nézzék csak! kiáltott fel Dardentor Clovis. — Se a tüdejében, sem a gyomrában nem esett kár, épkézláb került ki a sütő kemenczéből.

Patrice nagyon közönségesnek itélte ezt a «sütő kemenczés» hasonlatot.

Elissanené Lornans Marcelt nehány nyájas szóval fogadta, örömét fejezte ki a fölött, hogy a halálos veszedelemből kimenekült.

— Dardentor úrnak köszönhetem, — felelé Lornans Marcel. — Ha ő életét nem koczkáztatja...

Patricenek jól esett, hogy gazdája erre csak néma kézszorítással felelt az ifjúnak.

Désirandelleék felbiggyesztették az ajkukat, szörnyen közönyös ábrázatot vágtak, s alig viszonozták az ifjak köszönését.

Elissane Louise sem szólott egy szót sem, de

Reggeli után Dardentor kérte a hölgyeket, hogy készülődjenek, ő maga a férfiakkal előre ment az állomáshoz.

A mint már említettük, az arzen-saïdai vonal végső állomása Saïda. Innen kezdve a dél-oran-vasút-társaság a franczia-algiri részvénytársaság alfa-területén át épített szárnyvonalat, mely Tafararonán át Kralfalla állomásig visz. Innen három irányba ágazik el viczinális vasút: az egyik Meheriáig és Aïn-Sefráig; a másik épülőfélben most levő kelet felé egészen Zragnetig; a harmadik még csak papiroson van meg, Aïn-Sfissifán keresztül Geryvilleig fog nyulni. Ez az utóbbi ezernégyszáz méter magasságban fog haladni a tenger szine fölött.

No de turistáink nem akartak annyira lehatolni délfelé; inkább nyugatnak igyekeztek Sebdonig, onnan éjszaknak veszik utjokat és Sidi-bel-Abbésből vonaton vissza Oranba.

Dardentor Clovis azért sietett a saïdai állomáshoz, hogy számba vegye, vajjon minden intézkedés megtörtént-e a podgyász elszállítására. Rendben talált mindent, nem volt oka panaszra.

Nap tüze ellen védő ernyős, nyitott kocsik, lovak, öszvérek, tevék útra készen vártak már turistáinkra. Az Oranból velök egyszerre jött turisták közül, úgy látszott, egyik sem ment el még Saïdából. Minden esetre kivánatos volt, hogy a karaván hoz, mely Oran déli részébe indul, minél számosabban csatlakozzanak, bár útközben a nomád néptörzsek rabló támadásától félniök nem kellett.

Lornans Marcel és Taconnat Jean jó lovasok lévén, két tüzesvérű, pompás berber paripát választottak, melyek az arab fensikon születtek. Désirandelle úr komoly megfontolás után az ernyős kocsiba a hölgyek mellé telepedett. Agathokles a lovak háton való ülésnek bizonytalanságát fontolóra véve, reá bizta porhüvelyét egy jámbor öszvérre, azzal talán boldogulni fog, azt hivé. Dardentor Clovis kitünő lovas lévén, sorjában vizsgálta a lovakat, de egyelőre még nem határozott, hogy mit választ.

A karaván kalauzolását természetesen egy vasúti hivatalnok vállalta magára. A hivatalnokot Derivasnak hivták, rendelkezésére még egy Moktani nevű benszülött, s nehány arab szolga állott. Az élelmi szereket egy teherszállító kocsira rakták fel, hahogy kifogynak belőlük, Dayaban, Sebdonban és Tlemcenben ismét megtöltik a kocsit. Arra, hogy éjjel valahol szabad ég alatt tanyát fogjanak, nem volt szükségök. Naponta csak mintegy tiz lieunyi útat kellett megtenniök, hogy az előre meghatározott faluba vagy tanyára érjenek.

— Minden rendben van, — mondá Dardentor Clovis, — tisztelet becsület az algiri vasút-társaság igazgatójának. Holnap délelőtt kilencz órakor indulunk, gyülekező hely: az állomás, minthogy pedig egy napig még Saïdában maradunk, kedves ifjú barátaim, nosza, nézzünk körül ebben a szép városban.

Alig haladtak mintegy száz lépésnyire, midőn Dardentor Clovis egyik közös ismerősüket pillantotta meg.

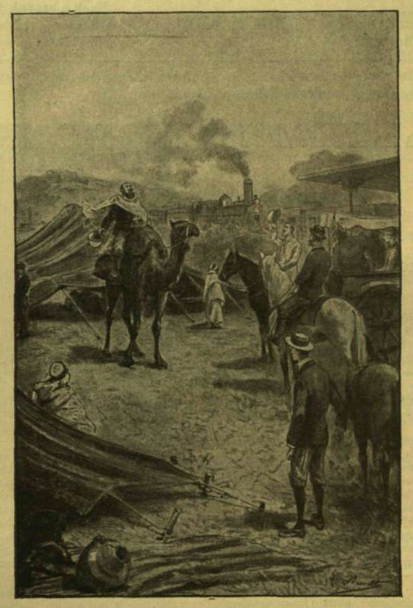
Oriental Eustache úr lépdegélt az állomás felé vivő úton.

— Ő az, sajátkezűleg ő az! — szavalta messze csengő hangon a perpignani.

Köszöntek a montélimari csillagásztársulat elnökének, de szóváltásra most sem került a sor. Úgy látszik Oriental Eustache úr ez alkalommal is a néma szerepét fogja játszani, mint az «Argeles» fedélzetén.

«Itt van!... Itt van!... Nézzék csak!»

A perpignani üdvözölte a karaván t.

— Úgy látszik ő is velünk tart? — jegyzé meg Lornans Marcel.

— Úgy van, velünk czipelődik ő kegyelme is, — felelé Dardentor Clovis.

— Reménlem, a vasúttársaság gondoskodik elegendő élelmiszerről...

— No no... ne csúfolja mindig az ő hatalmas étvágyát, Jean, ki tudja, nem válik-e hasznunkra ez a jól meghizlalt potrohos figura. Pl. a karaván eltéveszti az utat... ott lesz ő, megtudakolja az égi testektől, s irányt mutat nekünk.

Persze, ha a körülmények így alakulnak, hasznát vehetik ennek a tudós embernek.

Dardentor úr indítványára délelőtt és délután a városban s a város környékén sétálgattak, hogy megnézzék a látnivalókat.

Saïdának mintegy háromezer lakosa van, még pedig nagyon vegyes lakosa: egy hatod részök franczia, tizenketted részök zsidó, a többi benszülött.

A Mascarából 1845-ben ide kirendelt katonaszakasz alapitotta ezt a városkát. Tiz évvel utóbb az egykori várfalaknak csak a romjai voltak láthatók, mert tudni való, hogy hajdanában Abd-el-Kadernek egyik erődje volt. Az új város a régi vártól két kilométerre délkeleten, kilenczszáz lábnyi magaslaton épült.

Saïda (a «szép») félig modern, félig régi épü-

leteivel amolyan fia Saint Denis du Sig vagy Mascara. Itt is van békebiró-, adó-, vám-hivatal és arab hatósági iroda. Ósrégi korból fennmaradt nevezetes épületekről ebben az újkeletü városban szó sem lehetett.

Dardentor Clovis e miatt épen nem panaszkodott. Az ő iparüző és kereskedő-izlését teljesen kielégitette, sőt bizonyos gyönyörrel töltötte el, mikor hallotta a malmok zúgását, s fürészmalmok nyiszergését. Szörnyen sajnálta, hogy nem szerdai-nap érkeztek oda, mikor a heti vásár szokott lenni. No de azért az ő «mindent megbámulni» szerető természete ez alkalommal is talált elég anyagot — olyan maradt ő az utazás végén is, a minő kezdetén volt.

Saïda környéke festői szép volt. A váltakozó és szemet gyönyörködtető vetések, pázsitok akár a festőt is hangulatba terelték volna. Szőlőkertek, virágos és veteményes táblák, erdők mindenfelé. A föld az afrikai franczia-gyarmatokon nagyon termékeny. Félmillió hektáron termelnek csupa alfat. A Qued-Mönarin vize dúsan öntözi e gazdag földet. Bő aratás van minden évben, azonkivül márvány-bányákat is fedeztek fel.

Dardentor Clovis ezek láttára önkénytelenül is igy kiáltott fel:

— Mi lehet az oka annak, hogy Algir e természet adta gazdagsága daczára sem élhet meg a maga emberségéből?

— Ebben a tartományban sok hivatalnok terem és kevés gyarmatos: az előbbiek megfojtják az utóbbiakat, mint a dudva elöli a hasznos növényt.

Saïdától éjszaknyugat felé mintegy két kilométernyire sétáltak el hármacskán. Itt állott hajdan a hegy lejtőjén a régi város . . . ma már rom, a hegy lábát a száz méternyire alá zuhogó Méniarin locsolja . . . A büszke arab hódító egyik fészke . . . forgandó a világ.

Ebédre visszatértek a vendégfogadóba, ebéd után pedig csakhamar szétoszlott a társaság, hogy az útra felkészülődjék.

Taconnat Jean ezen a napon sem nem nyert, sem nem vesztett; bezzeg Lornans Marcel szerencsésebb volt nála, mert alkalma nyilt nehány perczig Louiseszel beszélgetni. Megköszönte neki, a miért fáradott érette.

— Oh, Lornans úr, — mondá a fiatal leány, — mikor én önt megláttam félig holtan, azt hittem, hogy . . . soha sem felejtem el azt a pillanatot . . .

Ezek a szavak többet fejeztek ki, mint a mit Dardentor mondott Louiseről . . . t. i. hogy «szörnyen megijedt» . . .

XII. FEJEZET.

Melyben a karaván Saïdából Dayába megy.

Másnap reggel, az elindulás előtt egy órával, a kocsik, a szolgaszemélyzet útra készen várt a turistákra az állomásnál.

Derivas a végső intézkedéseket tette meg, az arab Moktani a lovát nyergelte. Három ernyős kocsi, s az élelmi szerekkel megrakott az állomás udvarán állottak, a kocsisok is felültek már a bakra. A lovak prüszköltek, nyihogtak, az öszvérek topogtak, a tevék pedig a földön feküdtek. Öt arab szolga a szögletben ült, fejökön burnusz, karjukat összefonták mellükön. Vártak a kalauz jeladására.

Mindössze tizenhat utas jelentkezett: kilencz jött Dardentorral, hét — köztük volt Oriental Eustache is — Saïdában várakozott rájok. E hét között egyetlen női személy sem volt. Désirandellené ő nagysága Elissanené és Louise viselték a gyöngébb nem képét a karaván ban.

A Dardentor-csoport érkezett meg előbb az állomásra. Egymás után gyülekeztek a többi turisták is; nagyobbrészt oraniak; egy ik-másik ismerőse volt Elissaneéknek.

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ÉLETEM ÉS KOROM.

IRTA

PULSZKY FERENCZ.

Két kötet.

Szerzőnek fénynyomatu arczképével.

Ára a két kötetnek 5 frt.

I. kötet: A forradalom előtt. Bevezetés. — Gyermekkor, iskolai évek (1814—1832). — Olaszországi ut (1833). — Jurátusi korom. — Sáros vármegye és külföld (1835—1836). — Megyei élet. Követválasztás (1837—1839). — Országgyülés (1839—1840). — A büntető törvénykönyv-javaslat szerkesztése (1840—1843). — Az 1843—1844-iki országgyülés. — Udvarlás és házasság. — Házi élet és a forradalom előjelei (1846—1847). *A forradalom alatt.* Bevezetés. — Az 1847-iki országgyülés (novembertől február végeig). — A forradalom Bécsben s Pesten (február 24-dikétől márczius 20-dikáig). — A közcsend-bizottság (márczius 16-dikától április 13-dikáig). — Pesti és bécsi viszonyok (április közepétől junius végeig). — A reactió nyiltabb bellépte (juliustól szeptemberig). — A forradalom kezdete (szeptember). — A bécsi forradalom (október). — A schwechati csata. — Kiküldetésem külföldre (decz. vége — január kezdete). — Páris (január közepétől márczius kezdetéig). — London (márcziustól októberig). — A catastropha (augusztustól októberig). — Gróf Teleki László levelei (áprilistól szeptemberig). — Gróf Batthyányi Kázmér hivatalos levelei (május 14-dikétől julius 14-dikig). *II. kötet: Számkivetés alatt Amerikában és Angolországban.* Előszó. — Bevezetés. — Az emigrátió. — Kossuth Kiutahiában. — A fellebbezés vége, Kossuth Angolországban. — Kossuth Amerikában. — Körut Amerikában. — Angolország s Amerika. — Angol barátaink. — Angol szokások és sajátságok. — Az olasz háború. — Levelezés Deákkal. — A magyar képzők és ragok a szanszkrit nyelvészeti rendszer világában. *Számkivetés alatt Olaszországban.* Bevezetés. — Olaszország állapota 1860-ban. — Meghasonlás köztem s Kossuth közt. — Összeütközésem Kossuthtal. — Olasz és magyar viszonyok. — Levelek a számkivetésből báró Kemény Zsigmondhoz. — Aspromonte. — Mazzini. — Az olasz egység alkotói. — Turin és Flórencz. — Az idegenek Flórenczben. — Műgyüjtemények, műárusok, művészek. — A porosz háború. — Hazajöttem. Függelék: Levelek a «Daily News»-hoz, 1862. augusztusban és szeptemberben.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A FÖLD ÉS NÉPEI

népszerű földrajzi és népismei kézikönyv.

IRTA GYÖRGY ALADÁR.

Második ujból irt kiadás.

I. KÖTET:

AMERIKA.

14 szines melléklettel, 5 térképpel, 17 egész lapnyi rajzmelléklettel és 219 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

II. KÖTET:

AFRIKA.

12 szines melléklettel, 2 térképpel, 29 egész lapnyi rajzmelléklettel és 191 a szöveg közé nyomott rajzzal.

Ára díszes vászonkötésben 7 frt 50 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Fiume közjogi helyzete.

Irta

RADICH ÁKOS

Fiume város és kerületének volt országos képviselője.

Ára füzve 2 frt.

ELSŐ KÖNYVEM.

Hazafias és egyéb költemények.

Irta

LAMPÉRTH GÉZA

Beöthy Zsolt előszavával.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

HÍRES ASSZONYOK.

DU BARRY GRÓFNÉ.

(Új adatok nyomán.) (Vége.)

A grófnéra is kedvezőtlen idők kezdtek járni. A louveciennesi forradalmár sans-culottes-ok előtt nem maradt észrevétlen a gyakori üzenetváltás a kastély úrnője és az orléansi fogoly között. Sokkal több irigye volt neki, semhogy az fel nem tünt volna. Szoros felügyelet alá helyezték tehát őt is. Sőt a «Courrier français» 1792 szeptember 2-iki számában már azt jelentette, hogy elfogták és börtönbe vetették őt is.

«*Du Barry* asszonyt, — irja a nevezett ujság, — elfogták Louveciennesben és most Párisba hozzák. Észrevették ugyanis, hogy a régi régimenek ez a hősnője folytonosan küldönczöket járatott Orléansba. Elfogták továbbá vele Brissacnak egyik hadsegédét is. Teljes joggal azt gondolták, hogy ezeknek a sürü követségeknek más czéljuk van, mint a szerelmeskedés. Brissac úrnak meghittje lévén, mig ezelőtt kinceit osztotta meg vele, most talán forradalomellenes ambiczióiban osztozik. Unokáinknak minden esetre pikáns újság lesz majd olvasni, hogy Du Barry asszony majdnem ugyanabban az órában fogatott el, mikor Orléansban az orléansi szűz emlékoszlopát földre döntötték. Ez az elfogatás 30-ikáról 31-ikére viradó éjjel történt, két óra tájban éjfél után.»

Benczúr Gyula festménye után.

XV. Lajos és Du Barry grófné.

Az akkori időben ilyen czélozgatásoknak, támadásoknak gyilkoló hatásuk volt. Jól tudta ezt *Du Barry* asszony is. Nagy összeg pénzzel Párisba küldötte hát egyik barátját, hogy az illető lappal czáfoltassa meg elfogatásának hírét. Ez el is utazott Párisba, de megbizatásának eredményénél hamarább megérkezett a párisi mészárlások szörnyű híre, melyeknél Brissac hadsegéde, Maussabré, is halálát lelte. Alig futott híre a párisi kegyetlenségeknek, midőn Du Barrynak azt is hírül adták, hogy az orléansi foglyokat Párisba szállitják vissza. Du Barryt is szonnyú kétségbeesésben találta ez a levél. Még csak meg sem kisérthet semmit a Brissac kiszabaditására, a ki itt közelében, Louveciennesen át fog elszállittatni Párisba. A foglyok érkezését szeptember 7-ikére jelezték, de ez a nap elmúlt a nélkül, hogy a foglyok megérkeztek volna. A következő napot is végtelen félelmek és szorongások között töltötte el. Csendben múlik el, de este felé egyszerre csak hangok hallatszanak, a közeledő tömeg zürzavaros hangjai. Nem sokára oda érnek közelébe, áthatolnak a kerten s aztán egyszer csak feltárul a szalon ajtaja és — a nyitott ajtó mellett egy lándzsára tüzött véres fő lett látható, melyet aztán oda dobtak a grófnő lábai elé. — *Brissac* herczegnek a feje, a kit a feldühödött tömeg kiszakitott az Orléansból szállított foglyok közül és könyörtelenül lemészárolt.

«Ez iszonyú nap óta, — irja *Du Barry* később egyik levelében, — oly végtelen fájdalom fog el, hogy azt elképzelni sem lehet. Ez a bün végtelen szerencsétlenné tett, örökös bánatnak dobott oda. Csodálom, hogy ez iszonyatosságok közepette még egészségem megmaradt. Úgy látszik, bánatában nem tud meghalni az ember.»

Brissac herczeg oly finom módon adta tanújelét e nő iránti nagy vonzalmának, hogy az vissza ne utasithassa azt és másrészt saját leányának se essék roszül intézkedése. Ugyanis magát vallotta a louveciennesi rablás okául, mert akkor az ő kérésére jött a grófné Párisba. Huszonnégyezer livrenyi évjáradékot hagyott tehát neki. «Kérem, fogadja el, — irja végrendeletében, — mint érzelmeim csekély zálogát, annál is inkább, mert én voltam az oka ékszerei elrablásának.»

A közös fájdalom még közelebb hozta a gyászba borított szerető asszony és az atyját szerető gyermek szivét: *Du Barry* és Mortemart asszonyt, Brissac herczeg leányát. Gyöngéd szeretet füzte őket ezentúl egybe, Brissac végrendeletében leánya jóindulatába és szeretetébe ajánlotta Du Barryt. De, ha hinni lehet egy történeti följegyzésnek, mégis inkább emez vette oltalmába az elárvult leányt, mint az őt. Ez pedig oly szép vonás e hires asszony jellemében, hogy megérdemli a közelebbi megvilágitást.

«Kevéssel az előtt, — irja ugyanis egy memoire-iró, — hogy *Du Barry* grófnő a guillotin alatt meghalt, egy irlandi pap módot talált, hogy őt a Conciergeriebeli fogságában meglátogassa és azt az ajánlatot tette neki, hogy megmenti, ha bizonyos összeg pénzt ád neki, melylyel az örököt megnyerheti tervének és aztán minden baj nélkül eljuthatnak a határig. A grófné azt kérdezte, hogy nem tudna-e *két* embert megmenteni; de erre a pap azt válaszolta, hogy terve ezt meg nem engedi. — «Ebben az esetben, — mondá Du Barry asszony, — utalványt adok önnek bankáromhoz, hogy a szükséges összeget fölvehesse; de jobban szeretném, ha Mortemart herczegnő lenne az, a ki megmenekszik a haláltól, mint én. Ő Calaisban van elrejtőzve. Ime itt van az utalvány bankáromhoz. Siessen és mentse meg őt!» — A pap, miután előbb minden áron arra akarta őt rávenni, hogy egyezzen bele a saját megmentésébe, látván, hogy ez nem sikerül, mert a grófné előbbre teszi magánál a herczegnőt, átvette az utalványt, fölvette a pénzt és elment Calaisba. Ott Mortemart herczegnőt fölkeresve, parasztasszonynak öltöztette és karonfogva, gyalogosan elindult vele, mindenütt azt mondván, hogy ő ime alkotmányos pap, a ki ezzel az asszonyi személylyel megeskődött. «Bravó!» kiáltották erre az emberek mindenütt és tovább eresztették őket. Így haladt át a franczia hadtesteken és Ostendebe ért, a honnan Angliába hajózott az asszonynyal.

Úgy látszik, az elbeszélő, *Duters*, magának a szerencsétlen Brissac herczeg leányának szájából hallotta a történetet, mely *Du Barryt* ily nemeslelkünek tünteti fel. A forradalmi törvényszék aztán csakhamar halálra itélte Du Barryt. Elég volt erre a közvádlónak az a vádja, hogy: «barátnője volt a franczia zsarnoknak, Lajosnak, az e néven tizenötödiknek».

A történelem itélőszéke előtt se tudott megállani mind máig. Pedig hogy nem volt nemesebb érzések nélküli nő, eléggé bizonyitja a Brissac iránti őszinte, minden érdeket kizáró vonzalma s bizonyitja a szeretett férfi leányának megmentése. Mindezeket figyelembe véve, a nemesebb, tiszta érzésekre való képességet nem lehet a világtörténelem ezen híres asszonyi alakjától megtagadni. S annyit minden esetre megadhat az utókor bármily szigorú itélete emlékének, ha tárgyilagos akar lenni és nem engedi magát tévútra vezettetni az életével kapcsolatos egyes körülmények által: hogy nemcsak élvezni szerette, tudta az életet, melynek jó részére a kor egyik legnagyobb fényben sütkérező uralkodója mellé emelte szerencsére, hanem ezen kivül megfelelt női hivatásának nemes értelemben is, tudott igazán szeretni is.

Hogy *Du Barry* grófné a politikában, az ország dolgaiban is éreztette befolyását, az csak természetes, hiszen benső meghittje volt XV. Lajosnak, ki szívesen engedett annak idején a Pompadour asszony kérésének is. És ha hatalmas uralkodók nem haboztak Du Barry grófné barátságát keresni, jóakaratát biztositani a maguk számára, nem habozott maga Mária Terézia sem megnyerni Du Barry asszonyt terveinek. Erre vall a némelyek által megczáfolni igyekezett, de kétségtelenül bebizonyitható adat, hogy a nagy királynő megbizta leányát, ki a franczia trónörököshöz ment nőül, hogy Du Barry asszonynak kedvében járjon. «Én nem kivánok semmi alacsonyságot, — irta 1772. évi julius 2-ikán követének, Mercy grófnak, — még kevésbbé benső bizalmasságot, csak figyelmes ma-

gaviseletet, melylyek tartozik úgy nagyatyjára és urára, mint azon előnyre való tekintetből is, mely abból reánk és a két udvarra származhatik; meglehet, ettől függ a szövetség ügye. Számitok az ön és leányom gondoskodására és számot tartok arra, hogy ön minden igyekezetét, leányom pedig minden nyájasságát fel fogja használni és letesz mindenféle előítéletről, mit neki más oldalról sugalmazhatnának. Mert nincs olyan előítélet, melynek hódolni érdemes volna szemben azon előnyökkel, miket ő kivívhat.»

Személyes tulajdonai közül szeretetreméltóságát, kedvességét emelik ki, melylyel meg tudta magának nyerni egy csapásra az embereket. Különösen abban telt azonban kedve, hogy hatalmát ilyen szeretetreméltó modorban megmutassa. Erre nézve álljon itt a következő kis történet.

Az egyik huszárezred ezredese: *Castellane* gróf egy alkalommal kénytelen volt valami szabálytalanság miatt a parancsnoksága alatt álló ezred összes tisztjeit szobafogsággal büntetni. Másnap, a díszszemle alkalmával, Du Barry asszony csodálkozva vette észre, hogy az ezred legnyalkább tisztjei hiányoznak és okát kérdezte a különös jelenségnek. Midőn pedig erről értesült, így felelt az ezredesnek:

— De csak meg fogja engedni a tiszteknek, hogy ma estére eljöjjenek a bálomra?

— Semmi szin alatt, — mondá az ezredes könyörtelen szigorral.

A mulatságon azonban megjelenve, nagy felháborodással látta, hogy mindazok a tisztjei, a kiket szobafogsággal büntetett meg, mégis ott vannak a Du Barry termeiben. Nagy haragjának már épen kifejezést akart adni, midőn *Du Barry* jő feléje és szeretetreméltó pajzánsággal, de bizonyos titkos mosolylyal és így szól hozzá:

— Csodálkozik, ugy-e, gróf, hogy a tiszteket itt látja nálam; de őket elbocsátotta — ezredesük.

— De, bocsánatot kérek, — mond hüledezve a gróf, — én arról épen semmit se tudok! Hiszen talán csak én vagyok az ezredesük!

— Nem, nem az többé.

— Mi vagyok hát akkor!? — kérdé a gróf, már-már kellemetlenül érezve magát, félve, hogy Du Barry befolyását felhasználta ellene és vége szakad pályájának, kegyvesztetté levén.

Du Barry azonban pár pillanatig mulat a gróf zavarán, félelmén és aztán így szól:

— Hogy ön mi, gróf? *Tábornok!* Igen, tábornok és nem amaz ezred ezredese többé.

*

Du Barry grófné életéből egy rejtélyes dolog vár még mindig felvilágositásra, az, hogy mi történt a grófnőnek milliókat érő híres ékszereivel, hová tüntek azok? Erre a rejtélyes kérdésre immár száz esztendő óta nem tud adni senki feleletet, pedig a kérdés legújabban is felmerült egy angol lap közlése nyomán, mely csodálkozását fejezte ki azon, hogy Francziaországban vagy Angliában senki se gondolt mindeddig arra, hogy kellő nyomozásokat tegyen ebben az irányban, mely kutatások minden esetre érdekes adalékokat nyujtanának XV. Lajos híres barátnőjének történetéhez.

Az 1791. év januárjának egyik estéjén — mint fennebb emlitők — *Du Barry* grófné elhagyta Louveciennesben levő kastélyát, hogy Párisba menjen, honnan csak a másnap folyamán tért vissza. Távolléte alatt tolvajok hatoltak be hálószobájába és elrabolták összes ékszereit. Morin, a grófnő hűséges szolgája, mit sem vett észre a tolvajok behatolásából, a svájczi gárdaezred katonáját pedig, a kinek a kastély kapuja előtt kellett volna őrt állani, az egyik renili korcsmában találták meg holtrészegen. A forradalom ugyanis, mely a régi Franciaország minden intézményét magával sodorta, a Du Barry grófnő ablakai előtt meghagyta az őrséget, nyilván nem tiszteletből, hanem hogy a nép ellenséges érzületét iránta növelje.

A grófné hálószobájából ellopott drágaságok jegyzéke ma is megvan a Seine-et-Oise departement levéltárában. A párjukat ritkító drágaságoknak egész nagy, káprázatos sorozata van itt, gyémántok, rubinok, smaragdok, gyöngyök és más egyebek. A lopást azonban nem akarták elhinni; a forradalmi hirlapok egyhangulag úgy nyilatkoztak, hogy «a modern Sardanapal egykori kedvencze» csak azért találta ki ezt a szemfényvesztő játékot, hogy legyen ürügye Angolországba menni és ott az emigránsokkal, meg a szabadság és egyenlőség egyéb ellenségeivel szövetkezni. De egy angol lapban, a «Public Advertiser»-ben 1791 február 28-án egy közlemény jelent meg, mely kétségtelenné tette a lopást és így alkalmas volt eloszlatni azt a gyanut, mintha a grófnő hamis utakon járna, meg akarná téveszteni az embereket. A lopás csakugyan megtörtént, sőt a gonosztevőket el is fogta már az angol rendőrség.

«A tolvajok, — irta a nevezett ujság — szám szerint öten, Londonba mentek a lopás elkövetése után és a City egyik szállodájában szobát béreltek maguknak. Mindenek előtt bőséges lakomát rendeltek; miután azonban külső megjelenésük nem valami nagyon bizalmat keltő volt a vendéglős előtt, azt mondták ennek, hogy még nem váltották fel a pénzüket, de a legrövidebb idő alatt jelentékeny összeg lesz a kezükben. Másnap azután London egyik leggazdagabb ékszerészéhez: Mr. Simonhoz mentek és ajánlatot tettek neki, venne meg tőlük egy csomó drágakövet. Ajánlatukban nem voltak követelők, mert a kövek valódi értékének csak mintegy tizenhatod részét kérték az ékszerésztől. Ez utóbbi 1500 font sterlingért csakugyan megvette a gyémántok egy részét, melyet a tolvajok ládájukban magukkal hoztak és kérdezte őket, nem lenne-e még más drágaságuk? Mikor igenlőleg feleltek, a dolog nagyon gyanusnak tünt fel az ékszerész előtt, jelentést tett a lordmayornak a történtekről, a ki elfogatta az idegeneket. A rendőrség szigorúan átvizsgálta minden holmijukat és ámbár megkisérlették a gyémántok egy részét tüzbe dobni, az elrabolt kincs legnagyobb részét mégis megtalálták. A lopásnál közvetitőül egy angol szolgált, a ki már egy egész csomó büntény elkövetésében való részvételéről ismeretes.»

Du Barry grófnő, a mint a tolvajok elfogatásáról értesült: ékszerészének, *Rouen*-nek társaságában azonnal Londonba utazott. Ez utóbbi felismerte a drágaköveket, mert azok foglalatját több izben megváltoztatta és vallomása mi kétséget se hagyott fenn az iránt, hogy a drágaságok a grófnő tulajdonát képezik. Az angol bíróságoknak tehát nem lett volna más dolguk, mint az öt tolvajt az akkori szokások szerint felakasztatni és az ékszereket igazolt tulajdonosának kiadni, azonban a dolog nem nyert ily egyszerű módon elintézést. *Du Barry* grófnénak még két izben kellett Londonba utaznia, mig csak annyit is elérhetett, hogy az angol bíróságok egy egyszerű bizonylatot kiállítottak neki arról, hogy az ékszerek megvannak és hivatalosan őriztetnek. A dolog elintézését még jobban hátráltatta az, hogy a főczinkos: *Levet*, tagadta a tolvajlás elkövetését; ennélfogva a lordfőbiró kinyilatkoztatta, hogy a meglevő terhelő bizonyitékok nem elégségesek, ezen felül pedig az angol bíróságok nem lehetnek illetékesek az ügy elbirálásában, miután a tolvajlás nem angol földön követtetett el. Ennek következtében az öt bünös szabadlábra helyeztetett, folytathatták eddigi gonosz mesterségüket. A gyémántokat ugyan nem kapták vissza, mert nyilvánvaló volt az angol bíróságok előtt is, hogy nem igaz úton jutottak hozzá, hanem hosszu tanakodás után úgy intéztek el a dolgot, hogy az 1791. év májusában egy viaszpecséttel lezárt szekrénybe helyezve az összes drágaságokat, a pör bevégeztéig a *Ranson, Morland és társai*k bankháznál helyezték el, szemben a Marlborough-house-al. Ez az ideiglenes intézkedés immár százhat esztendős és végleg ma sincs elintézve a dolog.

Du Barry grófné maga nem sokáig nézhetett utána oly sok vajudáson keresztülment ügye elintézésének. Jött a forradalom vihara, mely az ő szép fejét se kimélte meg a nyaktiló bárdjától. Fouquier-Tinville halálra itéltette őt, azzal vádolván a forradalom vésztörvényszéke előtt, hogy a franczia köztársaság ellen konspirált és az ellenséges fegyverek szerencséjét előmozditotta az által, hogy Angolországba tett utazásai alkalmával a haza ellenségeit rengeteg sok pénzzel segitette. Ettől fogva a Du Barry híres ékszereinek végképen nyoma veszett. A grófnő egyik rokona: Bécu, a ki tiszt volt a császári gárdában, megkisérlette ugyan nagynénjének ezen örökségét visszaszerezni, de e részben minden iparkodása sikertelen maradt. Az első császárság vége óta pedig a közvetlenül érdekeltek részéről semmi lépés se tétetett a drágaságok visszaszerzésére és igy nem lehetetlen, hogy az öt millióra becsült ékszerek ma is ott feküsznek a Pall Mall Street valamelyik pinczéjében, végképen elfeledve.

A nyaktiló.

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Szijon lógó látcsövével a hátán megérkezék Oriental Eustache is. Némán köszönt az «Argeles» fedélzetéről való ismeröseinek, azok szintén köszöntek neki. Dardentor Clovis most már kezet szoritott vele s igy szólott hozzá:

— Ön is velünk tart?

— Igenis! — felelé a monbélimari csillagász társulat elnöke.

— Örömmel látom, hogy a távcsövét nem feledte otthon. Annál inkább örvendek, mert hátha a kalauz tudománya csütörtököt mond, s valahol szószba kerülünk, holott akármilyen sasszemünk van is, hasznát nem vehetjük.

Patrice kedvetlenül rázta a fejét a «szósz» hallatára.

Ezenközben Lornans Marcel udvariasan elvette Elissanenétól és leányától a kis kézitáskát s elhelyezte a kocsiban; Désirandelle úr a podgyász dolgát intézte el a teherszállító kocsin; Agathokles bambán ingerkedett öszvérével, mely vésztjóslóan hegyezgette a fülét. Taconnat Jean gondolataiba mélyedve évődött a jövőn: vajjon mi fog történni ez alatt a két hét alatt, mig Oran délvidékét bejárják.

A karaván hamarosan összeállitották. Az első ernyős kocsi párnás üléseit a Désirandelle-és Elissane-familia foglalta el. A második és harmadik kocsira öt utas telepedett fel, a kiknek nem akarózott ló vagy öszvérháton rázatni magukat.

A két párisi egy ugrással a tüzes berber paripák hátán termett. Értették jól a módját Agathokles szörnyű idétlenül kapaszkodott fel az öszvér hátára. Dardentor úr így szólott Agathokleshez:

— Okosabban cselekednél, flam, ha a kocsiba ülnél, apád átengedné neked a helyét szivesen,

Désirandelle úr csakugyan hajlandó lett volna a helyét Agathoklesnek átengedni, mert Elissane Louise mellett ült. Ámde a jeles ifjú makacson ragaszkodott az öszvér hátához, mely hasonlatosképen makacsul eltökélte, hogy gazdáját útközben még keservesen megtréfálja.

Derivas meg az utasok közül kettő-három felült a lovára, midőn mindnyájuk tekintete Dardentor Clovisra irányult.

Ez a rendkivüli férfiú épen akkor vetette válbijosabbá tette a különben is szép vidéket. Csak lépésben haladhattak, mert az út hegynek vitt fel.

Két kilométernyit haladva, a régi vár romjait érintette a karaván; beértek aztán a Doui-Thabet erdőbe, s innen tovább a Qued-Hounet partján folytatták útjokat. Majd Djeffra-Cheraga erdőn vezetett keresztül útjok, mely huszonegyezer hektár területü.

Éjszakra tölük a terjedelmes alfa-földek terültek el; számos csür, s a vizsajtók, melyekkel az alfát, a «stipa tendrissimát» gyártják fel. Ez a fü-nemü növény a legnagyobb hőséget is kiállja, s becses takarmánya a lovaknak és szavasmarháknak. Rostjaiból kötelet, szőnyeget, papucsot és igen erős papirost gyártanak.

— Útközben rengeteg alfa-földeket, nagy erdőket és hegyeket fogunk látni, — mondá Derivas Dardentornak; a hegyek gyomra tele vaserezczel és márványnyal...

— Szóval nem lesz okunk panaszra, — felelé Dardentor.

— Kivált, ha szép festői tájakban gyönyörlevendula-bokrok; számos tölgy-faj; kenyérfák, czédrusok, bükkök, éger-, vadolaj-, czitrom-fák a legbámulatosabb változatban.

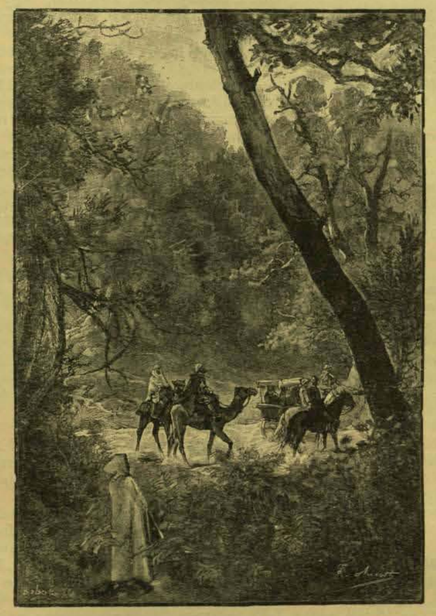
Turistáinkat az út első fele méltán eltöltötte bámulattal, nagyon meg voltak elégedve azzal, a mit láttak. Igy szokott ez minden kiránduláshál történni. A madarak csattogtak, énekeltek s Dardentor hajlandó volt arra magyarázni, hogy az algiri vasuttársaság bérelte fel őket a turisták mulattatására. A teve, mintha érezte volna, hogy minő előkelő terhet hord a hátán, büszkén ringatta öt, bár olykor-olykor a pupját is érezte a derék perpignani, no de oda se neki — váltig dicsérte a pompás járásu állatot.

— Sokkal különb akármelyik gebénél, — mondá lelkesülten.

— Ménnél, — javitotta volna ki Patrice, ha ott lett volna gazdája mellett.

— Nem igen kemény ülés esik rajta, Dardentor úr? — kérdé tőle Louise.

— Épen nem, kisasszony, ha csak a szegény pára nem érezi sulyát ennek a... pyrenei márvány tuskónak... már mint jó magamnak...

A Djeffra-Cheraga erdőn vezetett keresztül útjok.

Roszul tette, hogy azt a két párisit magával hozta.

lára a zerbanit; fez vagy turbán helyett utazó sipka fedte a fejét, az arab csizmát a kamáslik pótolták. Pompásan festett. — Patrice is büszkén nézett gazdájára, remélte, hogy ezentúl előkelőbb gavallér módjára viseli magát.

Azután felült az egyik teve hátára, a másikra Moktani. A «sivatag hajói» méltósággal teljesen talpra állottak s a perpignani kecses kézmozdulattal üdvözölte a karaván.

Patrice is előkelő nyugalommal helyezé rá teste terhét az öszvér hátára s Derivas megadá a jelt az indulásra.

A karaván ebben a sorrendben haladt: legelöl Derivas lóháton, utána Maktani és Dardentor teveháton, aztán a két ifjú s még más két turista szintén lóháton, mellettök kajlán, ideoda dülöngve Agathokles az öszvéren; közvetlen utánok a három személyszállító, s végül a podgyász-kocsi.

Saïda és Daya mintegy száz kilométerre esnek egymástól, estére egy tanyára kellett érkezniök, hogy az éjszakát ott töltsék el, s másnap kora reggel felkerekedve estére Dayába fognak megérkezni. Óránkint tehát egy lieut kell megtenniök. Valóságos sétának beillő volt ez a kirándulás.

Az eget felhők borították, melyet a gyenge éjszakkeleti szél hajtott tova. A levegőt is kellemessé tette ez a könnyü szélfuvás. A nap sugarai nem tüztek erősen a földre, s igy a fény még ködhetünk, — jegyzé meg Lornans Marcel, valami egyébre is gondolva e mellett.

— Folyó van-e sok erre felé? — tudakolá Taconnat Jean.

— Patak annyi van, mint az ember testében ér, — viszonzá Moktani.

— Mit *ér* az *ér* nekem!... gondolá magában Jean.

Azt a vidéket, hol haladtak, «tell»-nek hivják Afrikában. Itt van az egész berber tartományok között a legnagyobb meleg, de azért eléggé türhető, mert számos rétség, sóstó mérsékli, holott lejebb délre, az úgynevezett Saharában, szemvakító por fedi a növényzetet, s nap izzó sugarai az embert és állatot egyaránt holtra gyötrik.

Oran éghajlata meleg, de jóval egészségesebb, mint egyebütt Algirban, ennek a gyakori éjszaknyugati szél az oka. Az orani «tell» az a része, hol karavánunk jelenleg tart, nem annyira hegyes-völgyes, mint az algiri vagy constantinei tartomány. Vize elég van, s igy a földmüvelés sem ütközik nagy akadályba. Van számos gyapotültetvény, főleg ott, a hol talaj némileg sótartalmú: háromszázezer hektár terület ilyen.

Azonkivül az erdők fáinak lombkoronája a májusi nap tikkasztó melegét eléggé türhetővé teszi. Minő dús tenyészet mindenfelé! A levegő tele balzsamos illattal. A délvidék pazar növényzetében gyönyörködhettek: szent-jánoskenyér-, szeder-, eper-fa, törpe pálma; tömjén-, mirtus-,

A lovasok a kocsi mellé kerültek; Taconnat Jean és Lornans Marcel néhány szót válthattak Elissanenével és leányával... Désirandelleéket ette a méreg; folyton Agathoklest lesték fél szemmel... a gyámoltalanon aligha ki nem fog az öszvér.

— Vigyázz, hogy le ne vessen! — figyelmezteté anyja, — ha az öszvér néha-néha megbicsakolta magát.

— Ha leheppen, újra felül! — vigasztalá az aggódó szülőket Dardentor. — Agathokles, szedd össze magadat, ne járjon túl az eszeden egy öszvér.

— Jobb lett volna, ha mellénk ül a kocsiba, — vélekedék Désirandelle úr.

— Hohó, megállj, csacsi!... Vissza akarod vinni gazdádat Saïdába!... Ne bomolj! Agathokles, fordítsd vissza azt az öszvért!

A veszekedett állat se szólt, se hallott, hanem vitte szépen visszafelé a fajankót.

A karaván megállott, s Dardentor Patricet küldte, hogy téritse vissza.

— Kit? — kérdé Taconnat Jean, — a gazdát vagy az öszvért.

— Mindegy! — mondá halkan Lornans Marcel.

— Uraim!... uraim... legyenek elnézők!... — jegyzé meg Dardentor, alig fojthatván el nevetését.

Louise is hallotta... s mintha ajkai körül mosoly játszadozott volna.

Patrice visszaterelte a makacs állatot Agathokles urral együtt. Désirandelleék izgatottsága lassankint megszünt.

— Nem tehetek róla! . . . — dünnyögé az együgyü kanyó, — eleget húztam, rángattam a kötőféket. . . .

— No hiszen a szószból ugyancsak ki nem rángatod már magad! — mondá messze csengő hangon Dardentor.

Tiz órakor a karaván már túl volt a határon, mely Béni-Méniarint Djafra-ben-Djafourtól elválasztja. A Houret egyik mellékágán szerencsésen átgázoltak; nehány kilométerrel odább a Fénounánon is átvergődtek, mely a Chéraga erdőben ered. A kocsiknak még csak a küllői sem nedvesedtek meg.

Tizenkét óra előtt húsz perczczel Moktani jelt adott arra, hogy a karaván megálljon, még pedig egy erdő szélén, a Qued-Fénouan partján, hol kivánatos üde pázsitszőnyeg terült el és kellemes árnyék volt.

A lovasok leugráltak lovaikról, az öszvérhátasok szintén. A sivatag két hajója «horgonyt vetett», értsd térdre ereszkedett, s Dardentor meg Moktani «partra szállottak».

A lovakat, öszvéreket, meg tevéket rábizták az arab szolgákra, hadd legelészszenek kedvökre.

A podgyászkocsiról leszedték az élelmi szereket: a konszerveket, hideg húst, friss kenyeret, az izletes gyümölcsöket, s hozzá láttak a falatozáshoz.

Taconnat Jean ez alkalommal megjegyezte:

— Szerencsére nincs itt Bugarach kapitány, hogy a hajónak olyan irányt adjon, melytől az «Argeles» utasainak elmulik az étvágya.

— Mit hallok? . . . Ezt merészelte volna tenni az «Argeles» kapitánya?— kérdé Désirandelle úr.

— Az ám, kedves barátom, ezt tevé a vakmerő, még pedig a vállalkozó érdekében! — kiáltott fel Dardentor. — Fő dolog az osztalék, aztán következnek az utasok. Annál jobb azokra az utasokra nézve, a kiknek jól berendezett gyomruk holmi hajó-himbálózás miatt nem mond csütörtököt.

Patrice csavargatta az orrát.

— No de itt nem inog lábunk alatt a föld, s nem kell a székhez csavartatnunk magunkat, hogy le ne forduljunk róla.

A pázsiton terítettek: tál, tányér, pohár, evőeszköz, minden szükséges holmi akadt bőséggel.

Közösen társaságba verődve költötték el a reggelit, s igy azok is megismerkedtek egymással, a kik eddig tartózkodtak. Lornans Marcel nem ült épen Louise mellé, de nagyon távol sem tőle; megmentője mellé telepedett, a kit imádott, mióta őt «az égő kupé lobogó lángjából» kimentette . . . ezt a pompásan festő mondatot Dardentor gyakran ismételgette — Patrice nagy gyönyörűségére.

A szabad ég alatt hevenyészett reggeli alkalmával nem volt «jó», vagy «rossz». hely az asztalnál. Igy Oriental Eustache úrnak sem volt oka arra, hogy válogasson a helyben, a minthogy ezt az «Argeles» fedélzetén eléggé gyakorolta. Mindazonáltal mintegy lesből itt is kiszemelte magának a legizesebb falatokat. Taconnat Jeannak sikerült egyik-másik előre kiszemelt falatot előle kihalásznia; de bezzeg vasvilla szemeket meresztett reá a szükszavú csillagvizsgáló.

Az első reggelit a szabad ég alatt igen vidáman költötték el. Dardentor Clovisnak a jó kedve reá ragadt a többire is; igen élénk társalgás fejlődött ki. Beszéltek az útról, a kilátásban levő meglepetésekről, s egyéb szokásos eshetőségekről. Elissanené szóba hozta azt is, hogy vajjon ragadozó vadak nincsenek-e ezen a vidéken?

— Eh mit, ragadozó vadak! — felelé Dardentor. — Nem vagyunk-e elegen? Nem hoztak-e magukkal puskát, pisztolyt, tölteny eleget? Lornans Marcel és Taconnat Jean barátaim, a kik egy évig már viselték a mondurt, nem értenek-e a puska kezeléséhez? Hát van-e a turista társaság férfi tagjai között csak egy is, a ki nem nyert dijat a lövőegyesület versenyén? Én nem akarok dicsekedni, de négyszáz méterről keresztül lőném a tökfedőmet.

— Hm! — köhintett közbe Patrice, a kinek sehogy sem tetszett a kalapnak ez a hétköznapi megnevezése.

— Hölgyeim, — szólott közbe Derivas, — ragadozó vadaktól nincs mit tartaniok. Csak nappal vagyunk útban, s ilyenkor nem mutatkoznak. Az oroszlánok, párduczok, hiénák csak éjjel csatangolnak ezen a vidéken. Éjjelre mindig egyik vagy másik európai vagy arab faluban leszünk.

— Lári fári! — folytatá Dardentor Clovis; — én csak annyiba veszem a ti párduczaitokat, mint a döglött macskákat . . . és az oroszlánokat . . . piff . . . paff! . . . (ezt mondván hősiesen szétvetette a lábát s felemelte a jobb karját, mintha le akarná puffantani). Elég nekik a békanyúzó bicska is.

Patrice arcza nagyon borus lett e szavak hallátára.

Derivasnak egyébiránt igaza volt; nappal nem mutatkoztak a ragadozó vadak; az erdők többi lakóitól: a sakáloktól, a farkas meg a farkatlan majmoktól, rókáktól, gazelláktól és strucczoktól nem volt okuk félni, sem a skorpióktól meg a mérges kigyóktól, mert ezek aránylag ritkán fordulnak itt elő.

Talán fölösleges emlitenünk azt, hogy pompás borok, főleg mascarai is kerültek az asztalra, továbbá fekete kávé és különféle likőrök.

Félkettőkor felszedelőzködött a karaván, s az előbbi sorrendben folytatta útját. Mélyen behatoltak a tenfeleli erdőbe. Jobbra tőlük a Vashegyek emelkedtek, melyeknek gyomrában sok a vasércz. Egyik-másik bányát már a rómaiak idejében művelték.

Lépten-nyomon találkoztak részint bányászokkal, részint alfa-művelőkkel. Nagyobbrészt arabok, de vegyültek lybiai, berber, török és más keleti fajjal. Néha egész csoport jött velök szembe, de Taconnat Jean nagyon csalódott, ha azt hitte, hogy a karaványt megtámadják.

Este hét óra tájban ahhoz a keresztúthoz értek, hol a Dayába és Lidi-bel Abbésba vezető országútak kereszteződnek.

Egy tanya volt a keresztút mellett. A karaván itt fogott éjjeli tanyát. Három jó karban levő ház állott rendelkezésükre. Kiki szobájába ment vacsora után, s a tizenkét lieunyi útra tiz órai jóizü nyugalom következett.

Másnap reggel a karaván újra felkerekedett, s a szokott sebességgel folytatta útját Dava felé.

Mielőtt elindultak volna, következő párbeszéd fejlődött ki Dardentor Clovis és a Désirandelle pár között. A többiek persze nem hallották.

— Mondjátok csak, kedves barátaim, menynyire ment már fiatok Elissane Louiseszal? . . . A dolog, úgy látszik, sehogysem halad előre. . . A patvarba is, fujjon már riadót . . .

— Mire gondol, Dardentor úr! — felelé Désirandelle ő nagysága, — a mi kedves fiúnk nagyon tartózkodó természetű . . . a tartalékban . . .

— Eh tartalék! — vágott közbe a perpignani, — dehogy tartalék . . . még csak nem is népfölkelő . . . Ott kellene mindig a ti kocsitok mellett totyognia, s ha valahol pihenőt tartunk, jegyese körül forgolódnia, fecsegnie vele kedvesen . . . néhány bókot mondania, hogy milyen csinos: szóval minden hiábavalóságot össze kellene darálnia, a mint ez szokásos, ha az ember egy fiatal leány körül csapja a levet. De hát ő ki sem nyitja csőrét, a szájtáti Agathokles! . . .

— Dardentor úr, — szólalt meg újból Désirandellenné ő nagysága, — nem veszi zokon, ha valamit mondok . . . ha elmondom azt, a mi a szivemet nyomja?

— Süsse csak ki, igen tisztelt hölgyem!

— Roszúl tette, hogy azt a két párisit magával hozta.

— Jeant és Marcelt? — kérdé a perpignani. — Először is nem én hoztam, . . . hanem a maguk lábán jöttek! Ebben csak nem akadályozhatta volna meg őket senki . . .

— Annál roszabb, . . . a dolog szörnyen boszszantó!

— Ugyan miért?

— Mert az egyik túlságosan, sőt illetlenül sokat foglalkozik Louiseszal. Elissanenének is feltünt már.

— Melyik?

— Nos, az a Lornans úr . . . ki nem állhatom őt.

— Én sem! — duplázott rá a férj.

— Micsoda, az én Marcel barátom? A kit én az égő kupé lobogó lángjából mentettem ki! — kiáltott fel Dardentor, de a szép mondatnak felét elnyelte ez alkalommal.

— Kérlek, kedves barátaim, ti igazán csak festitek az ördögöt a falra. Lornans Marcel éppen annyit érdeklődik Elissane Louise iránt, mint a viziló egy csokor ibolya iránt . . . Ha vége lesz ennek a körútnak, Taconnat Jean és Lornans Marcel visszatérnek Oranba, beállnak a 7-dik vadász-zászlóaljhoz . . . Ugyan, ne beszéljetek nekem zöldeket. Ha Marcel nem jött volna velünk, nekem nem is lett volna alkalmam arra, hogy őt . . .

(Folytatása következik.)

A «Franklin-Társulat» kiadásában
Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Fiume közjogi helyzete.

Irta

RADICH ÁKOS

Fiume város és kerületének volt országos képviselője.

Ára füzve 2 frt.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utcza 4. sz.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: Erdélyi Zoltán.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas dijjal jutalmazott pályamü.

Jeligé: A mi szép van e kis könyvben,
Mind tetőled kaptam azt:
Bánatot, bút, s a verőfényt,
Sápadt őszt, s a szép tavaszt.

PROLÓG.

Két szük szobás, kicsiny lakásban,
Az utczaszintől jó magast,
(Pihenni kell a lépcsőházban
Kétszer, a míg megjárod azt,)
Két testvér él csöndes magányban,
Egy ismerősük sincs a házban,
Habár kiváncsi mind nagyon,
S mivel sötét ruhába járnak,
És szóba senkivel sem állnak,
Róluk egész mese vagyon.

Hogy igy, meg úgy — herczegleányok,
Az apjuk lengyel vértanú,
A czár szörnyen haragszik rájok,
Vádolja őket nagy gyanú!
A házmesterné félve reszket,
És hány magára száz keresztet,
Ha házbért szedni körbe jár —
Mindig a bomba jő eszébe,
S körültekint aggódva, félve,
Hogy a dinamit hol is áll?

... Ha kedved tartja olvasóm t n,
Követni minden léptemet,
E kis regényem, gurba szálán
Titkukhoz szépen elvezet.
S szavamra mondom! — félni sem kell,
Ne töltse szived félelemmel,
Ha tán a szin kissé komor, —
Ki ellenséget sejt az árnyban,
És mentsvárat lel a futásban,
Az félénk bár, de nem botor.

Asszony az egyik, lány a másik,
Csalódott sorsú mindenik,
Eljutva a vigasztalásig,
Csup n csak egymást szeretik.
A lány idősebb, szebb az asszony,
Alig túl még a húsz tavaszon,
Haladja azt tán négy-öt év, —
Szép, édes ajkán néma csend ül,
De hangja lágy, ha néha csendül,
Szeméből elszállott a hév.

A lány szemébe' több sugár van,
A harmincz éven túl van bár,
S volt része bőven gondban, bajban,
A melylyel éltünk terhe jár.
De messzebb mult áll már mögötte,
A nagy csalódás rég feledve,
A mi szivére bút hozott, —
S hogy anyja meghalt, apját veszté,
Szivét már több baj nem epeszté,
Mindent hugának áldozott.

A kis szobákba' jól elférték,
Szük hely miatt nem volt panasz,
Nyugodni éjjel ebbe tértek,
Ebédlőnek szolgált amaz.
Szalónra, s másra nem volt szükség,
Ajtót reájuk nem nyit vendég,
Nincs ismerősük senkisem, —
Közös magányban, egymás mellett,
Az órák lassan múltak, teltek,
Az évek szálltak sebesen.

A házi gond, egymást fölváltva,
Közöttük mindig osztva volt:
Úgy délelőtt, a kis konyhába'
A főzés egynél nagyba' folyt,
A míg a másik a szobába'
Rakosgatott, szokott zugába'
Meghagyva bútort, holmikat . . .
A tisztaság, rend nem hiányzott,
Habár a régi, fényre mázolt
Bútor manapság nem divat.

Ebéd után oszt' mindaketten
A tüt járták vásznukon,
Az ablak mellett ülve, csendben,
Merengtek régen multakon.
S bár mindakettő egyre gondolt,
Beszéd ilyenkor köztük nem volt,
Ki-ki magának álmodott,
S a míg a tü járt gyors kezükbe',
A vágy fáradt tekintetükbe
Meleg, sugárzó fényt lopott.

Télen pedig, ha jött az este,
Az ős karosszék volt helyük:
Az ifjabb tűz elébe tette,
A míg ő le, zsámolyra ült.
Fejét ölébe vonta nénje,
Melegség volt tekintetébe,
A mint beszéltek csöndesen;
Az édes multnak bús regéje,
Egy tarka álom múló éje,
Beszédjük tárgya rendesen.

A többé visszahozhatatlant
Temették búsan, s annyiszor,
Fölemlegetve elmult hajdant,
Nem tudva hányszor, és mikor?
Nem is fájt nékik már emléke,
Szivükbe szállott enyhe béke,
Mit seb takar, már nem sajog,
Hisz mind, a kikhez lelkük forrott,
Kikért szivük zajogva tombolt,
Hisz mind a földé, mind — halott!

Mert, bár szivünket vérzi bánat,
S hiszszük, sohsem feledjük el,
A kit többé szemünk nem láthat,
Födvén halotti bús lepel, —
Az óra múlik, s édes képe
Belemerül a feledésbe —
A fény mindig halványabb lesz,
A seb begyógyul mind idővel,
És sóhajunkkal, a tünővel,
Szivünk vigasztalást keres . . .

. . . Igy éltek ők. A vad legenda
Nem volt mesés való tehát —
S ha meghallgatsz, magad nem unva,
Mesélek egy — tragédiát.
S bár lesz halál is egypár benne,
És párbaj is, hol nem remegve,
Szemben két bátor férfi áll, —
Regényem mégsem rémregényes,
Habár az ízlés kissé kényes,
És ebben nagy gyönyört talál.

* * *

Neogrády Antal rajza.

Télen pedig, ha jött az este,
Az ős karosszék volt helyük . . .

Neogrády Antal rajza.

A mint Oszkár melléje érve,
Kalaplevéve ráköszönt . . .

I.

Szeretem én a zajt, a lármát,
A csillogó káprázatot,
Tapostam én is aszfalt-járdát,
S viseltem kürtő-kalapot.
Mentem szalonba, fényes bálba,
Bomlottam egy-két grófleányba,
És chic-kel jártam a mazúrt;
S bár gentry volt csupán a rangom,
Blazirt és sápadt volt az arczom,
És affektáltam a nagy úrt.

De jobb voltam tán, mint a többi? . . .
Unottá tett e csőcselék,
Undor fogott el, s akkor tört ki,
Mikor még menekülheték.
Meguntam gőgöt affektálni,
Hiúság vásárokra járni,
Magam- s másokra alkuvón, —
Szakíték hát e rongy szereppel,
Cserélni rosszat jobbal, szebbel, —
Elindultam nagy útamon . . .

Mi boldog pestiek kik télen
A fővárosban «élvezünk»,
De sütkérezni nyári fényben,
Vidékre futva sietünk, —
Bár minden évben ujra kezdjük,
S a kedvenez fürdőt felkeressük,
Csak Pesten és csak «Pest» vagyunk:
Magunkhoz férni egy vidékit,
Ki otthon érzi tán magát itt,
Parbleu! Fidonc! — dehogy hagyunk.

Mert sok van abba' mégis — kérem —
Ha úr az ember mindenütt,
Ha kéjjel racscsol a beszédben,
S szemére föl monoklit üt;
Ha paprikástól félve szörnyed
S a mit iszik sem sör, de sörbet,
S menüje frank, vagy angolos,
Az inggalérja mindig fényes,
A lábán lakk-topánra kényes,
És módfelett szörnyű — okos.

Vidéken óh! mi más az élet!
Unalmasabb tán, — meglehet —
De ha kifáradt már a lélek,
Ujjászületni: itt lehet.
— Peténdy Oszkár tudta ezt jól,
S azért szökött a fővárosból
A kis Peténd falvára le:
Hadd múljon itten, ősi fészkén,
Lankás hegy alján, erdő szélén,
Pihenve, csöndben egy tele.

Az élvezettől megcsömörlött,
Üres volt lelke végtelen,
A nagy vagyon, mit úgy öröklött,
Unalmát űzni képtelen.
Munkára nem volt kényszerülve,
S a dőzsölésben elmerülve,
Töltött négy évet szerteszét;
De végre is megúnta lelke,
S a hol mozgott, mi jót se lelve,
Fordítá rúdját s szekerét.

Mint átdorbézolt éj után tett,
Hogy fáradt testét edzze meg:
A gőzfürdőben száz zuhanyt vett,
S kijózanitá a hideg:
Ugy most is, lelke mámorából
Hivé, hogy úgy majd csak kilábol,
Ha lenn falun, pihen, henyél,
S javul, ha jobb a társasága,
Vagy visszahúzódik magába,
Ha bús remete módra él.

. . . Az úri lak, vagy kastély — mondjuk —
Mogorva, ósdi épület,
Vastag falak közt apró lik-luk,
Meg óriási teremek.
Sarok torony, titkos bejárat,
Csikorgó pánczél-ajtószárnyak
Gúnyolták a modern nevet;
A bútor sír, ha rája néznek,
Recseg a padló, rá ha lépnek,
Minden oly korhadt, szú-evett.

A jó vén tant', ki rája hagyta,
— Csillagkeresztes dáma volt, —
Mióta özvegy lett nem lakta,
S azóta húsz év elholt.
Felköltözött a pesti házba,
Nyáron pedig a fürdőt járta,
Peténdre nem ment többet el;
Csak egyszer még, utolsó útján,
S azóta nyugszik lenn a kriptán,
Nagy csöndesen a — többivel.

Legelső gondja hát Oszkárnak,
— Ideje volt, abból kitelt —
Csinositása kastélyának —
Legalább addig sem hevert.
A régi bútort eladatta,
A lim-lomot padlásra rakta,
S hozatott pallért, kárpitost . . .
Ki látta egykor ezt a házat,
S megnézni ujra vágya támad,
Dehogy ismerne rája most.

Nyár volt midőn Peténdre jött le,
S hogy őszre hajlott már a nap,
A mi legelsőbb szembe ötle:
Az ujból diszes úri lak.
Mi sem volt gondja más a nyáron,
Javított, foldozott a házon,
És ő az «úr» nem unta ezt; —
Hivé, hogy dolga sok van szörnyen,
Elvégez mégis mindent könnyen,
S nem öli spleen, e nagy kereszt.

De kérdezted vón: mért csinálja?
Miféle czélja van vele?
Vagy úgy haragszik a világra,
Hogy többet nem is néz fele? . . .
Bizony nem olyan választ nyernél,
Hogy itten éri őt tavasz, tél,
S nem hagyja ősi fészkit el, —
De hát az ég minden szentjére!
Mit érne annyi tenger pénze,
Ha nem fogyasztná semmivel?!

De félre tréfa! — Némi szándék
Vezette ebben mégis őt.
Barátja irt napokba' nem rég:
Most tartja majd az esküvőt.
Barátja szives meghivása,
Miként az est bágyadt világa,
Szivébe egy sugárt vetett:
Mi életéből hátra van még,
Megosztaná azt hű feleség,
Szerezve édes perczeket.

Gondolkozott ő már nem egyszer,
Megházasodni hogy lehet,
És most is szive nyugtalan' ver,
Sovárog, búsul és eped.
Bizonytalan vágy ejti foglyul,
A szive telve, majd kicsordul,
Nem ád nyugalmat a magány, —
Boldogtalan, csalódás nélkül,
Nappalt csinál virasztva éjbül,
S mereng az égbolt csillagán.

Huszonnyolcz évet végigélve,
Tavasza múl s közelg a nyár,
Habár övé volt minden élve,
Mit a világ ad: e bazár, —
Szivét szoritja halvány sejtés:
A büszke név majd bús felejtés
Porába vész el nyomtalan . . .
Az ősök szemrehányó képe
A kastély legszebb teremébe'
Mondá ezt néki hangtalan.

A mig a nagyvilágba játszott,
Volt dolga növel sok nagyon.
Ma még egyet szeretni látszott,
S másnap gondolta: ott hagyom!
Ölelt menyecskét szenvedélylyel,
Mit sem törödve férj- s erénnyel,
Forralta vérét izgalom;
S mig tolvaj volt a boudoirban
A szeretőnek lágy karjában
Elüzve volt az únalom.

És közbe lány is játszott véle,
Sohajtva ábrándosakat,
De gyorsan elmúlott szeszélye,
Mint hó a napsugár alatt.

Játék volt tőle is csupán csak,
Hiú szeszélyek, röpke vágyak,
Sohsem hagytak szivén nyomot;
Hatalmas érzelem magával
Sohsem ragadta, és szavával
Szivén sohsem uralkodott.

El is határzá rég magában:
Csak akkor nősül, ha szeret,
Dobzódva künn a nagy világban,
Ismerte jól az életet.
Jól tudta ő: az asszony-népség,
— Kiben van egy kis gőg, kevélység —
Csak járom, nyűg lesz a nyakán, —
Nejét a turfon nem kereste,
Az ideál, mit rajzolt lelke,
Egy kékszemű, kis szőke lány.

Nem kéri számon származását,
Örülne rajt, ha kincse nincs,
Otthonná tenni puszta házát,
Szivének legfőbb, drága kincs.
Amin a lelke vágyva csüggött,
Mitől jövője, sorsa függött,
Egy szív csupán, a mely szeret,
A mely tulajdona egészen,
S a veszve hitt, de föllelt éden,
Szintén övé még, — úgy lehet!

Ily gondolatok közt mulott el
A nap s az éj nagyobb fele,
A míg a vállán Lancasterrel
Vadászni ment a völgybe le;
Vagy fönn, a kis toronyszobában
Merengett csillag- s holdsugárban,
Ábrándos, nyári éjeken,
S fürkészni vágyva a jövőbe
Szép sorban elvonult előtte
A tarka mult s üres jelen . . .

. . . Szép őszi nap, egy délutánon,
Oszkár ismét vadászni ment . . .
Sápadt levél a ritka fákon,
A földön száraz gally hevert.
Sóhajtás kél a búgó szélben,
Elvész az út hervadt levélben,
Szövi az ősz a szemfedőt, —
Az élet hamvadó parázsa,
A haldoklás csodás varázsa
Elbájolá a lépkedőt.

Előtte futkosott kutyája,
Keresve folyton a nyomot,
De nem figyelte most gazdája,
A lelke elkalandozott.
Ez őszi tájkép méla bája,
Haló nap búcsuzó sugára
Meleggel tölti el szivét, —
Egy könycsepp gördült végig arczán,
Fölszárítá, ocsúdva aztán —
S ki látta? — nézett szerteszét.

S a hogy körülhordá kutatva,
Borongó, lágy tekintetét,
Egy látománynak lesz a rabja,
Káprázat bántja a szemét.
Mit átvirrasztott lázas éjen,
Epedve vágyott képzetében,
Miért gyötré szomj, végtelen, —
Legtitkosabb, leghőbb imája,
A vágy, az ábránd testté válva,
Előtte ime megjelen!

Egy ifju lányka. Kék szemében
A mennynek tisztasága van,
A mint esdő tekintetében
Kérés szól némán, hangtalan.
A szőke fürtök dús csigákra
Bomolva, hullanak a vállra,
Megkötve tartja kék szalag;
Fehér ruhája testhez álló,
— Könnyű szövet, miként a háló, —
A mi hiányzik, — szárnya csak.

Egyik kezében kis kalapja,
Szalmából font «à la Cocotte»,
Másik kezével húzza, tartja,
Pajzán Böczit, az őzbakot.
Tilosba ment a pajkos állat,
Kinyitva volt a kert-bejárat,
— Oszkár feledte nyitva tán, —
Egy félreugrás, s mind a ketten,
Böczi s úrnője, benn a kertben, —
Hiába menne ki a lány.

A mint Oszkár melléje érve,
Kalap-levéve ráköszönt,
Arczába fut föl mind a vére,
Szemébe láng gyujt fényözönt.
És mintha csak az őz is tudná,
Hogy már a port hiába rugná,
Szép csöndesen hozzásimult;
Ezek meg állnak mind a ketten
S a férfi is itt, ily közelben
Kissé zavart és elfogult.

Majd szól a lányka s hangja csábos:
— «Bocsásson jó uram nekem!
Nem gondolám, hogy majd a rácsos
Kert ajtaját nyiltan lelem.
Böczém beugrott a vadasba,
De kötve van erős szalagra
És kárt nem is tett, higyje el,
Ne bántson érte — kérem — engem,
S ne szóljon róla senkinek sem,
A büntetést engedje el.»

És szinte köny gyül a szemébe,
A mint igy lágyan esdekel.
Mosoly fut arcza szögletébe
Peténdynek, mig igy felel:
— «Kisasszony! bűne szörnyü vétek!
Felőle ám én nem beszélek,
Ne féljen, kérem, senkivel;
Az őznek sem lesz bántodása,
Peténdy mondja ezt szavára,
Ha megelégszik ennyivel?» . . .

S meghajtja könnyedén magát a
Leány előtt, ki elpirul,
S szintén köszön, pukkedlit vágva,
(Ilyent ma minden lány tanul.)
— «Köszönöm szépen» — súgja halkan,
Félig kiváncsin, fél zavarban
Szemlélve az új földesúrt.
De Oszkár ismét régi volt már,
Es unszolást egy csöppet sem vár
Tovább folytatni most a cour-t.

S a mint a lány elindul útján,
Hozzá segődik a lovag,
Fecsegve össze-vissza tarkán
S kérdezve furcsán és sokat.
És kedveléssel néz a lányra,
Ha egy-egy naiv válaszára
Nevetni szinte kénytelen.
Pajzán szellő a liliommal,
Ha nekirontott sebbel-lobbal,
Igy játszik tarka réteken.

. . . Egy dombra értek. — Lenn a tájon
Az őszi esték csöndje ült,
A napkorong felhő nyugágyon
A föld alá ép most merült.
A domb alatt akáczok árnya
Borult reá egy sárga házra:
Piros kéményén gólya állt.
Egy mopszli vágtatott a dombra,
S körülugrálta nagy csaholva
Böczét s úrnőjét, a leányt.

— «Uram, — szólott most a leányka,
Tovább minek fárasztanám?
Itthon vagyok, a mint tán látja,
Ott lenn a házban vár atyám.
Nevem Laura — és Radónak
Az uradalmi tiszttartónak
Vagyok ifjabb leánya én,
Nagyságodat, ki hozzánk jó volt,
S ki nékem annyi szépet bókolt,
Sohsem feledjük én s — Böczém!»

S hamis szemével egyet vágva,
Lefut a dombnak oldalán,
Oszkár megáll, úgy néz utána:
— «Lelkemre! kedves egy leány!
Először azt hinné az ember
Egy kis liba, ki szólni sem mer,
Később már gúnyol, vág, sebez . . .
S szemében annyi tűz, varázs van,
Harang csendül meg lágy szavában,
Való, avagy tán álom ez?»

És hosszan, hosszan néz utána
A libbenő tündér után,
Szemébe gyúl a vágy sugára
Önkénytelen sohaj nyomán.
Sokáig néz a sárga házra,
— Fény gyúlt ki ép egy ablakába',
Suhanni lát egy árnyat el —
Örül, hogy ím még egyszer látta,
Majd csöndes jó éjt mond magába',
S a kastély útján indul el . . .

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.

A mondat vége ez volt: «lobogó lángjaiból kimentsem». Az érdemes férfiú valósággal nem is tudta az igazi tényállást, mert igaz, hogy «Agathoklesnek a dolga nem haladt előre», s az is igaz, hogy ebben Lornans Marcel volt a ludas.

Kilencz órakor érkezett a karaván a tartománynak legnagyobb erdejébe, a «zeglai»-ba, melyet haránt metsz ketté az országút, s úgy visz Dayába. Ennek az erdőnek hatvannyolczezer hektár a területe. Délben a Qued-Sefioum árnyas partján telepedtek le. Dardentor olyan kedélyhangulatban volt, hogy eszeágában sem lehetett megfigyelni Lornans Marcel viselkedését Elissane Louise irányában.

Délután három óra tájban folytatták az útat. Délnyugatnak tartva Djafra-Thouama és Mehadid területére érkeztek.

Este nyolcz óra tájban feltünt az erdő szélén Daya. Meglehetős vendégfogadóra bukkantak, ide tért be a fáradt társaság.

XIII. FEJEZET.

Melyben Taconnat Jean csalódik s mégis hálaérzettel kell eltelnie.

Daya, az arabok ős Sidi-bel-Kheradji-ja, ez idő szerint lőréses falakkal körülkeritett erőd, Oran fensikjának a kulcsa.

Hogy turistáink eddig megtett útjoknak a fáradalmait kipihenhessék: Dayában huszonnégy órai pihenőt tartottak. Így hát harmadnap reggel fogják tovább folytatni útjokat.

Dayának nagyon egészséges az éghajlata; tölgyben és fenyőkben gazdag erdős lejtői mintegy ezernégyszáz méter magasságba nyulnak fel. A városnak 16—17 ezer lakosa lehet, számos franczia tiszt és katona van itt állomáson.

Fölösleges volna turistáink itt tartózkodásáról részletesebben számolnunk be. A hölgyek csak a város belsejében sétálgattak; a férfiak az erdőig is elhaltoltak; egyik-másik le egészen a rónára, hol a Daya mocsarai vannak.

A mindent és mindig megbámulni szerető Dardentor egész nap magával czipelte ifjú barátait, pedig Lornans Marcel szivesebben ott maradt volna Elissanené és leánya mellett, ráadásul eltürte volna még Désirandelleék jelenlétét is. No, de a megmentőnek és megmentettnek nem volt szabad egymástól elszakadniok. Taconnat Jean természetesen egy tapodtat sem távozott a perpignanitól.

Csak Agathokles nem mozdult egy lépést sem a hölgyek melléől. Dardentor figyelmeztetését Désirandelleék nagyon a szivökre vették. Hátha megembereli magát és nyilatkozik . . . az ügy csakhamar dülőre jut . . . szó, a mi szó, a szülők kiadták Agathoklesnek a parancsot, hogy ott kell mellettök maradnia.

Este még nem tudhatta senki, hogy nyilatkozott-e Agathokles Louise előtt? Mikor Dardentor megkérdezte Louisetól, hogy kipihente-e magát eléggé, hogy holnap folytathassák az útat, a leány ezt felelte:

— Elejétől kezdve végig egész nap pihentem. (Az arcza pedig elárulta, hogy rémítően unatkozott.)

— Remélem, Agathokles egész nap kellemesen szórakoztatta, Louise kisasszony? . . . Zavartalanul cseveghettek . . . Nekem köszönheti . . .

Dardentor azonban még ezzel sem elégedett meg, tovább faggatta a leányt, miglen Louise megvallotta őszintén, hogy Agathoklest ki nem állhatja.

— Patvarban! — dörmögé elmenet Dardentor. — Ez a história magától, úgy látszik, még sem megy! . . . Ej no, . . . még nem mondta ki az utolsó szót! . . . Éffajta leányszivek örökké titokkal teljesek . . . Be jó, hogy ebbe a hinárba soha se tévedtem bele.

Így gondolkozott Dardentor, de az esze ágában sem volt, hogy a leány Agathoklestől esetleg Lornans Marcel miatt irtózik olyan nagyon. Bizonyára a fajankó esetlensége és gyámoltalansága az oka mindennek.

Másnap reggel kilencz órakor Dayából elindultak. A karaván újult erővel és kedvvel folytatta útját tovább. Az időjárás is kedvezett; reggel még felhők borították az eget de csakhamar eloszlottak. Esőtől nem félhettek. Oranban az esőzés általában ritkaság, holott Algir többi tartományaiban elég gyakori. Vize azért elég van, bár nem a felhőkből szakad alá, hanem a földből buzog fel.

Sebdon Dayától körülbelül negyvenhét kilométer távolságra van, ha az ember folyton az országúton halad; igaz, Ras-el-Ma felé kerülőt teszünk, de hát jobb így, mint az halfa-földeken keresztül törtetni. A vidék hegyes-völgyes, erdők vannak mindenfelé, az útakat beárnyékozzák.

Dayából reggel elindulva, ha kissé sebesebben mennek, remélték, hogy estére El-Gosba érkeznek. Jókora út s mindössze egyszer pihenhetnek meg, hogy a reggelit elköltsék. A lovakra és öszvérekre nem valami örvendetes munka várt e napon.

A karaván haladt az előbbi sorrendben. Rendre elmaradoztak mögöttük a hegyi patakok: Aïn-Saba, Aïn-Bahiri, Aïn-Sassa, mindannyian a Qued-Messoulen mellékfolyói; továbbá a berber, római és arab váracskák romjai. Két óra alatt húsz kilométer útat tettek meg turistáink Ras-el-Máig. Ez tulajdonképen a Sidibel-Abbésig tervezett vasútvonal egyik kisebb fajta állomása, egyúttal a legdélre esőbb pontja körútjuknak.

Innen túl az El-Gorba vezető országútra tértek, mely hatalmas kanyarulattal visz Ras-el-Mából El-Gorba.

Csak rövid időre szabták a pihenőt.

Felkerekedtek újra, keresztül hatoltak a négy hektár nagyságú hacaiba erdőn, s féltizenkettőkor az erdő tulsó szélén megállottak.

— Uraim, — mondá Derivas, minek utána Moktanival néhány szót váltott, — ajánlom, hogy itt reggelizzenek.

— Derék egy ajánlat, főleg akkor, ha az ember majdnem megvesz az éhségtől, — jegyzé meg Taconnat Jean.

— Mi pedig kéket-zöldet látunk már, olyan éhesek vagyunk, — tódítá Dardentor Clovis. — Olyan vagyok már, mint egy összelapult duda.

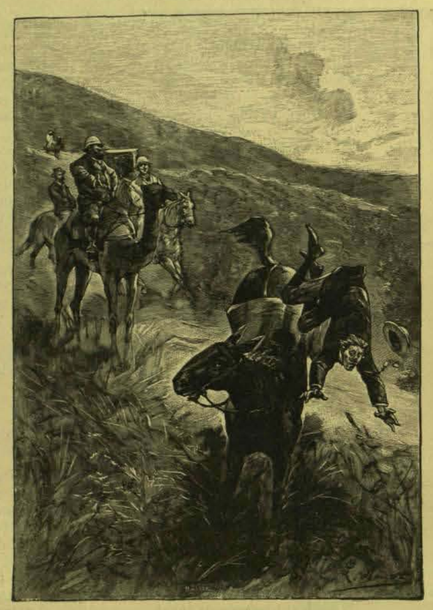
— Kristálytiszta vizű patak is van a közelben, — mondá Lornans Marcel — s ha a hölgyeknek tetszik ez a hely...

Mindnyájan beleegyeztek, s nyomban előszedték az elemózsiát; volt elég, mert Dayában újra vásároltak be.

Letelepedtek és jóizűen ettek.

A karaván tagjai most már kissé bizalmasabbak voltak egymás iránt az egyetlen Oriental Eustache kivételével, a ki még mindig visszahuzódott társaitól. Általában véve meg lehettek elégedve turistáink a körútat rendező vasuti társasággal.

Lornans Marcel különösen kitünt gyöngéd figyelmével a hölgyek iránt. Dardentor Clovis ösztönszerüleg is büszke volt reá, mint az apa a fiára. Sőt megragadta az alkalmat, hogy magasztalja is őt.

Egy majom nem esett volna így le.

(A szöveg, melyhez e kép tartozik, a jövő heti szám közleményében van.)

— Nemde, hölgyeim, okosan cselekedtem, mikor ezt a Lornans Marcelt...

— Az égő kupé lobogó lángjaiból kimentettem, — egészíté ki a pompás mondatot Taconnat Jean.

— Helyes!... Helyes! — jegyzé meg Dardentor Clovis. — Csakhogy ezt a szépen csengő mondatot én vallom a magam termékének. Tetszik neked, Patrice?

— Mondhatom, fülbe mászó, — felelé Patrice mosolyogva, — s ha nagyságod magát ezentúl is ilyen akadémiai stilusban...

— Igyunk, uraim, — vágott közbe Dardentor, — igyunk a hölgyek egészségére — no meg a magunkéra is.

Talán nem is szükséges szóvá tennünk, hogy Désirandelleék Lornans Marcelt kiállhatatlan, unalmas, piperkőcz, hizelgő urfinak tartották, s feltették magukban, hogy mindezt az orrára kenik Dardentornak, pedig ugyancsak nehéz feladat volt ez, tekintve a perpignani becsületes, őszinte jellemét.

Fél egykor felszedelőzködtek s épen indulni akartak, midőn egyiküknek feltünt, hogy Oriental Eustache hiányzik.

— Hova lett Oriental úr? — kérdé Derivas.

Nem látták sehol, pedig ha enni kellett, mindig ott volt.

Mi történhetett vele?

— Oriental úr! — kiáltá hatalmas hangján Dardentor Clovis. — Hova lett a csillagokat kukucsáló úr, hátán lógó teleskópjával?... Hé, Oriental úr!

Nem felelt senki.

— Nem hagyhatjuk cserben azt az urat! — vélekedék Elissanené.

Keresték itt is, ott is, végre megtalálták őt az erdő szélén, a mint távcsövét az égnek szegezte.

— Ne bántsuk őt! — mondá Dardentor Clovis. Nagy hasznát vehetjük még az ő tudományának, ha véletlenül zsákutczába jutunk ezen az idegen vidéken, ő majd megtalálja az útat...

— A mely az éléskamrába vezet! — vágott közbe Taconnat Jean.

— Úgy van!

A Qued-Balagh tájékán, hova most jutottak, számos alfa-föld van. Az útat jobbra-balra alfa szegélyezte. Oly szük volt, hogy sorjában kellett haladniok, mint a libák szoktak.

A nap izzó sugarai tűztek le a földre, a kocsi ablakredőit le kellett eresztenie. Ha Lornans Marcel valaha türhetetlennek találta a napot, most bizonyára annak tartotta, mert Elissane Louise kedves arczát a leeresztett függönyön keresztül nem láthatta. Dardentor Clovis is szinte megsült a teve hátán, nem győzte törülni homlokáról az izzadtságot. Bezzeg el kelt volna most a beduinok tabourkája a fején, legalább valamelyest védte volna az iszonyú hőségtől a fejét.

— Teringettét, be alkalmatlan az a kóborló kályha az ég boltozatán, mely ide-oda mászkál; az embernek leégeti a kobakját a válláról.

— A fejét,... becses engedelmével! — javítá ki Patrice.

Éjszak-nyugatra az Ourgla erdős csúcsai nyultak fel, délre pedig a fensikok hatalmas hegyláncza huzódott.

Három óra lehetett, mikor a rengeteg erdőbe értek, hol fák sürű lombjai megvédték őket a pokoli forróságtól.

(Folytatása következik.)

1897. október. **250. sz.** 1897. október.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Magyar birtokviszonyok 1711—1740. — Marczali Henriktől.
A katholikusok autonomiájáról. (III.) — Forster Gyulától.
A természetkutatásról. — Schmidt Sándortól.
Az anthropometriai mérések. — Gruber Lajostól.
A vizi malom. Regény. (X.) — Elliot György után, angolból — Váczy Jánostól.
Költemények: Ha rád tekintek... — B. Vay Aladártól. — Heredia szonetteiből, I—V. — Vargha Gyulától.
A philologiai szövegkritika fogalma, módszere és feladatai. — Vári Rezsőtől.
Értesítő: Lampérth Géza: Első könyvem. Hazafias és egyéb költemények. Beöthy Zsolt előszavával. Buda-Pest, 1897. — i. — Voge W.: Rafael und Donatello. — P. — Wass M.: Székely Mózes erdélyi fejedelem életrajza. — d. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

FRANKLIN TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: Erdélyi Zoltán.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.

II. (Folytatás.)

Bocsásd meg olvasóm nagy vétkem:
E szörnyű detaillirozást!
Egész ének kell, hogy megérjen
A hősnő egy találkozást.
Nagy íróknak ez nem szokása,
De kollegáim nagyzolása
Magával engem nem ragad, —
Bár jól tudom, a sors ezért mi:
Nevem Mendès s Maupassant Guy
Után szörnyű hátul marad.

Ma csak a kontur érdekes már,
Kidolgozás — mellékdolog.
Csomós a festék — nagy hatást vár —
Pazalják azt a piktorok.
A tárczaczikk, regény vagy dráma,
Csak úgy lesz érdekes jó, már ma,
Ha nincs meg a befejezés,
S csak úgy nagyján van odavetve
Egy vézna ötlet, szikra eszme,
S megoldása legtöbbször: «És?!»

Nem bántom hát az ízlést én sem,
S «in medias res» kezdem el;
Közvélemény! nyomásod érzem,
Megyek, ha épen menni kell.
... Oszkár bizony a kis Peténden
Javában benn volt már a télben,
S unalmat még sem érezett:
Színházra, bálra, társaságra,
(Tudniillik a «societás»-ra
Csodálatos, nem éhezett.

Egész nap otthon ült magában,
Fütötte a könyvtárszobát;
Gyönyörködött a Don Juanban,
Vagy játszott Liszt-rhapsodiát.
Zenének, könyvnek lett bolondja,
Hogy korhelységre nem volt gondja,
S szolidan élt nagy csöndesen;
Tétlen nyugalmát nem zavarta
Vendégsereg, zajos, nagy trakta,
Sem ismerős, sem idegen.

Csak néha történt az meg véle,
Hogy ép, ha síkos volt az út,
A völgyet, ormot hó lepé be,
Zimankós téli szél ha fútt, —
Fölült a csengő-bongó szánra,
S mig hó csapódott az arczába,
Repült a jármű sebesen, —
Bár két lépésnyi távolságra
Beolvadt minden szürke árnyba,
S nem látszott semmi, semmi sem.

Hanem az estét várva várta,
S ha jött a bágyadt szürkület,
Merengve nézte óra számra
Az égő, pattogó tüzet.
Figyelt a lassú szisszenésre,
És mintha nyelvükön jól értne,
A tűzkobold mind szólni kezd,
Benépesül láng képzeletje,
Csodás mámorba ring a lelke,
Eped, sóvárog s félve sejt.

De nyolczat hogyha üt az óra,
Nem bánja, ha az est sötét,
Mint megszokott kommandószóra,
Magára rántja öltönyét.
A sárga ház a dombnak alján
A czél, a mely felé haladván,
Gyorsítja mindig lépteit, —
A tiszttartónak kis családja,
Szives barátság, s kész theája
Várják Peténdyt mindig itt.

... Az estebédnek vége épen,
A szamovár az asztalon,
Forr, zúg a viz már bensejében,
Kitörni készül a csapon.
Csészét rakosgat most köréje
Adél, Laura testvérnénje,
Az öregebb, nagyobb leány;
Hogy hány esztendős? tudja isten!
Keresztlevél kezembe' nincsen,
S a nő kora mindig talány.

Termetre karcsu, szép alakja
Rátarti, büszke és kevély,
Parancsra inkább nyilik ajka,
S szemében ott a szenvedély.
Tömött hajának éjsötétje
Szelíden simul szét köréje,
Magas, nyilt homlokot takar,
Arczán a búnak könnyü árnya,
A mit szemének hő sugára
Enyhít csupán, de nem zavar.

Okos leány, nem lány de asszony!
Egy érett nő, ki nem rajong,
Ki nem kószál be, hogy szakaszszon,
Egy szál virágért egy vadont.
Leszámolt már az álmodással,
Nem vét valót el égi mással,
A földön jár már szárnytalan, —
A lányra, hogyha húsz tavasza
Elmult, s fejét komolyra adja,
Azt mondják: ennek multja van!

Legyen bár igy, minek kutatnám,
Ha van, Adélnak titka az,
De én is kérdem, hol van egy lány,
Kinél nem mult, a mult tavasz?!
S kövét először rá az dobja,
Kinek sohsem volt másra gondja,
Ki egyhez mindig hű maradt.
Ne félj Adélom! futni hagynak,
Mérges fulánkkal meg se marnak,
Sirathat'd bátran multadat.

Adél tehát az úrnő tisztet
Tölté be mindig szorgosan,
Komolyságához épen illett
Szerepe, s játszá gondosan.
Rövid ruhát viselt a húga,
S nem is nagy gondja volt a búra,
Szegény anyjuk, hogy sirba szállt,
Azóta minden volt a házba',
Apját, hugát egykép imádta,
Vigaszt csupán bennük talált.

Az édes anyjuk angol nő volt,
Szépségét tudta messze hír,
Ott ringaták, hol angol viz folyt,
S a Home-rule-t várja minden ir.

Neogrády Antal rajza.

**Majd zongorához ülve nénje,
Föláll, s románczot énekel**

Gyermekkorában hozta apja
Hozzánk, a szőke Dunapartra,
S magyar leány lett itt a miss,
Tizenhat évét meg se várta,
Fejéről már lehullt a párta,
Menyecske lett a kis hamis.

Gazdag se volt, de szende, bájos,
Kedélye csöndes, álmatag,
Arczán a bíbor üde, lányos,
De hangja cseng, ha fölkaczag.
Radó György, — gazdag úr még akkor,
Délczeg legény, mint hős lovagkor
Vitéze: bátor, szép derék;
Egymásra leltek, s lett belőlük,
Bár áldását megvonta tőlük
Az ősz Radó, — férj s feleség.

Szép asszonyért meg tudta tenni,
S meg is tevé azt hős Radó,
Henyélést el tudott feledni,
S megismert téged lét-adó!
Dologba kezdett szép szerével,
Mit sem törődve két kezével,
Miket a nap fölégetett, —
Örömmel ébredt öntudatra,
Hogy ő, gyönyörnek, élvnek rabja,
Eddig csupán csak vétkezett.

Öröm volt otthonába térni,
Ha dolgozott egész napon,
Gyönyör volt megpihenni néki
Ebéd után a pamlagon.
Fejét neje ölébe hajtva,
Sohsem nyilt ajka bús panaszra,
Nem vágyta vissza kincseit, —
Hajója bátran szállt viharba,
Erős volt egykép lelke s karja,
Nem félte sors bilincseit.

Az ős vagyonból nem maradt, csak
Néhány szál ezres — semmiség!
Az anyja része, mit kiadtak,
Az ősi jusst elverte rég.
Kezdé tehát a kis vagyonnal,
S cserélve bérlő, birtokossal:
Kohn lett az úr, ő árendás,
Kezet szorított a parasztlal,
Mi volt, büszkén beérte azzal:
Ember, mint annyi, semmi más.

És jött idő, hogy sors csapása
Leverte, koldússá tevé,
Az égető nap hő sugára
Vetését mind fölperzselé.
Pajtája, csűre földig égett,
A magnak eltett gabna-készlet
Porrá vált mind egy éj alatt...
S Radó György ott állt megrabolva,
Megtörve nem, csak meghajolva,
Ajkán panasz-szó nem fakadt.

Négy tagból állott már családja:
Két szép fiú, s két kis leány —
Szegényt az isten jobban áldja,
Nem fészkel gólya palotán.
És égő kín az, hogyha látod
Éhezni, fázni kis családod,
S terád tekint esdő szemük —
Erőd ilyenkor kétszer érzed,
Titánok harczát könnyen végzed,
Miattok, értök, és velük!

Radó is kezdte hát előlről,
Egygyé tett éjet és napot,
Feledkezvén a tenger ősről,
Másolt és tollat koptatott.
Majd jobbra fordult sorsa végre,
Hogy gazdatisztnek jött Peténdre,
Tíz és pár esztendő előtt.
A tante volt akkor még a gazda,
A birtokot Radóra hagyta,
Szegénytől még levél se jött.

Tiz évig folyt itt jól a dolga,
Egyik nap múlt a más után,
Mig újra rosszra fordult sorsa —
De szivét érte ez csupán.
Sötét kisértő jött a házba,
Halál boritott mindent gyászba:
Előbb nejét temette el,
S nagyobb bú jött a terhes búra
A büszke, délczeg két fiúra
Hullt szemfedő, örök lepel.

Mint őszi, tarlott pusztaságon,
Ha fáradt útas széttekint,
S egy fénysugár sincs messze tájon,
Mely biztatón feléje int, —
Úgy állt Radó ott összetörve,
Szemét a három sírgödörre
Reámereszté csüggeteg: —
A büszke tölgy is hogyha lombja
Villámcsapástól hull a porba,
Derékon roppan, s megremeg.

Sötét borúja tengerében
Hajója majdnem elmerült;
Egy messze mult volt ős nevében,
Mely most vele végkép letünt.
S mi bánatát még győzni birta,
Midőn magát már jól kisirta:
A hit s az apasziv szava —
A vén törzsnek két ifju ágát,
Két gyászoló szép gyermek-lányát
Reája hagyta az anya.

... Ez volt Radó! ... A mult regéje
Egy édes-bús dal volt neki,
Mi tán még könyet űz szemébe,
A két leány feledteti.
Adél, mint mondám, szorgos Mártha,
Pajkos, vidám a másik lányka,
De egyben egyik sem nagyobb:
Az ősz Radónak gondját űzik,
Minden szeszélyét hiven tűrik,
Apjáért mindkettő rajong.

... Sürr-forr a víz a szamovárban,
A csésze ott az asztalon,
Csönd, félhomály a kis szobában,
Ketyeg az óra a falon.
Vendéglátásra minden készen, —
Ajtó nyilik ... Oszkár jön épen,
Hangos «jó esté»-vel köszön,
Fogadják nyájas, szives szóval,
Nem tettetett, vagy nagy hühóval,
De látszik az — igaz öröm.

S theához ülnek mind a hányan,
Alig beszélve szürcsölik,
Kanál és csésze lágy zajában
Egymást a szóval nem ölik.
Melegség járja át a testet,
Az illatos pekingi mellett,
Tűz gyúl a színes arczokon;
Majd két tekintet összevillan,
Meleg sugára meg-meg csillan,
A könnyü, kéjes mámoron.

Aztán, miként ha napsugár hull
A hóra, s lassan eltünik,
S patakként folyva sziklahátrul,
A víz a völgybe' meggyülik:
A csöndet szóra váltják lassan,
Beszélnek egyre hangosabban,
Az egyik olykor felkaczag;
Adél marad komoly csupán csak,
Nagyobb a kedve már Larának,
Mosolygva nézi őt az agg.

Oly édes, játszi, pajzán kedve,
Szemében itt u hév ragyog,
Akár csak írva állna benne:
Maga az élet én vagyok!
Vidám tréfára mindig készen,
Bátran, habár sohsem merészen,
Nem mond ki szót, mit bánna tán, —
Kaczagva ép oly tiszta lelke,
Mint csermely, hogyha fut csevegve,
S tükörkép kél a hab nyomán!

Mit is beszélnek? ... Isten tudja!
De tárgyuk mindig érdekes,
A percz, az óra adja, futja,
S egy szó már másikat szerez.
Pedig csodás, de mégis úgy van:
A pletyka ott henyél a sutban,
Elő világért sem kerül —
Én nem tudom, mit is beszélnek!
Ha azt nem: mások hogy, mint élnek,
S nem szidnak, marnak emberül!?

Mert úgy van az manapság, kérem,
Ha összejönnek hároman,
Világkincsért se hagyják épen
Mindazt, ki tőlük messze van.
Egymást — dicsérik szörnyű módon,
El nem pirulva Judás-csókon,
De jaj, ki nincs ott, jaj neki!
A bűne tízszer fel lesz róva,
Nincs képessége semmi jóra,
Hiszen — mindenki ösmeri!...

A férfi, hogyha egyszer botlott,
— Minden, csupán nem jellemes,
Ügyetlen, elront minden dolgot,
Sohsem volt s nem lesz szellemes.
S hozzá: tolakvó szörnyüképen,
Arczára pirt nem hajt a szégyen,
Ki is lett dobva már talán —
Nyomorban él egész családja,
Száraz kenyér haját ha látja,
Hús, — az soh' sincs az asztalán.

Az asszony, az meg épen szörnyü!
A mint van, egy egész bazár,
Az arcza festve, vére könnyű,
Mindent, mi rossz, magába zár.
Haját a fodrász-üzlet adta,
A melle, válla, tiszta vatta,
Vendég szájában csak foga...
A férjét egyre-másra csalja,
Szamár a czime, annak tartja,
S nem is szerette azt soha!

S mindezt oly szépen, annyi bájjal
Mondják el bőven, szertelen,
Dehogy törődnek más bajával,
Dehogy rágódnak emberen!
Csak épen szó jön, erről s arról,
S tódítja mind jobbról, meg balról
Szándékuk épen nem gonosz,
De hát! — vigyázni kell a jóra,
Fátyol minek igaz-, valóra?
S pusztuljon, veszszen mind a rossz

Mondom: Radónál nincs szó másról,
S ha szó jön is, nem igy, s nem ez;
Nincs semmi itt e rút szokásból,
Szavuk, ha csip is, nem sebez.
De művelt ember el nem alszik,
Ha szája vértől föl se habzik,
Thémának nincsen szükiben;
Zenéről, könyvről diskurálva,
Költőt szavalva, kottát játszva,
Irígy gyülölség elpihen.

Oszkár rajong a Don Juan-ért,
Puskin beczézett embere,
Petőfivel eseng a lányért,
S Aranynak tetszik szelleme.
És Jókait olvasta százszor,
Madáchot annyiszor s még párszor,
Csikyt imádja színpadon, —
S ha történelmet olvas néha,
Fáj, hogy kora nem hős, de léha, -
Mereng a fényes multakon.

Adélnak Sand George ideálja,
Szerelme Goethe s Margarét,
Tetszik Reviczky bús «Magány»-a,
Olvassa Marlittot s Daudet-t.
S könyv mellett ott van zongorája,
Lisztet, Chopint, Beethovent játsza,
Imádja Haydn-t s Berlioz-t, —
Sokat tanult, sok is tudása:
A hang a húrnak suttogása,
Ha játsza az adagiót.

Radónak ott van hatvan éve,
Tapasztalásban gazdagon,
Regélve, multba visz beszéde,
Emlékezés! gyors szárnyadon.
Ha szól, beszédét csönd fogadja,
S a mig kezét fejére hajtva,
Ifjúról szól az — agg Radó, —
Fényt gyujt ki fáradt két szemébe
A mult vidám, vagy bús emléke,
Ajkáról halkan cseng a szó.

Larát, a játszi, ifjú lánykát
Látnád csak ekkor, hogy figyel!
Bevonja könnyű lepke-szárnyát,
S a szólón csügg a lelkivel.
Ilyenkor látszik, hogy kedélye,
Miként a mozgó tenger mélye,
Igaz, szép gyöngyöket terem;
De sorsa eddig megkimélte,
Mi bánat eddig lelkét érte,
Bárányfelhő volt kék egen.

... Majd zongorához ülve nénje,
Föláll, s románczot énekel,
Piros lesz arcza hófehérje, —
Oszkár merengve néz s figyel.
Enyelgő, víg a nóta hangja,
Lara énekli meg kaczagja,
Ezüstös hangja megragad,
Kaczér leányról szól az ének,
Levélkét irt ez sok legénynek,
A mig kitelt egy nagy csapat:

Arany porzó.

Minden este összejövök
Hol itt, hol ott teveled,
S eszembe jut ilyenkor egy
Rózsaszinű leveled.
Kis levélke, finom fajta,
A porzó is arany rajta,
Belül ákom-bákom,
Női írás, szarkalábak,
S a levélben e szók állnak:
«Mért nem jön el? Várom!»

Rózsaszinü kis levélkéd
Megvan most is édesem,
Csakhogy te már mással sétálsz,
S nem sétál más — énvelem.
S azt hiszem, ha szemed rabja
Egyszer szintén elmaradna,
Mi megesik könnyen, —
Egy gavallér csak akadna,
A ki téged sétáltatna,
S kurizálna szörnyen.

S egyszer aztán — pompás tréfa! —
Megtörténnék az eset:
Száz legénye jönne össze
Minden este teveled.
S száz legénye fölsohajtna:
— Ez a kis lány hejne-hajna!
Enyim volt a nyáron!
Levelet is kaptam tőle,
Arany-porzó hullt belőle.
Belül ákom-bákom!

Jutalma zúgó taps a dalnak,
Ujrázzák ... Hogy volt?!... egyre mind
Örömköny ég szemén az aggnak,
Oszkár meg oly kérőn tekint.
A lány nagy unszolást se várva,
Rákezd a nép nehány dalára:
Röpíti fennen a darut,
«Kidőlt a fa ...» és «A virágnak ...»
Kedvencz dala a két leánynak,
S egy dallam át a másba fut.

Oly szépen múlik igy az óra,
S a percz oly gyorsan száll tova —
Föláll Oszkár is búcsuzóra,
Marasztalást se kap soha.
Jól tudja: mindig kedves vendég,
Ha elmaradna nem szeretnék,
S mig kedve tartja ott lehet, —
Radónak ám magyar szokása:
Vendégeit örömmel látja,
De sok «tessék»-et nem szeret.

Kabátját ölti ép a vendég,
S nehány szót mond még nyájasat,
Midőn Adél egy kis levélkét
Elébe tartva, megmutat.
«Találja ki, mi hir van ebben?» ...
— A kis Lara pirulva rezzen,
S kérőn tekint nénjére fel —
«Kovács Jenő jön, — irja épen, —
S Kovács Jenő úr hogy ki légyen,
Kérdezze: húgom megfelel.»

‚Nos hát! ki véle, szép kisasszony!
Kiváncsivá tesz e titok,
Az égre kérem: választ adjon,
Másképp aludni nem tudok!'
«— Kovács Jenő úr hogy ki légyen,
Néném, mint én, úgy tudja épen,
S egy csöppet sem titokzatos:
«Szigorló ügyvéd, — nem fivérem,
És hogy leirni megkisértsem:
Termetre nézve — nem magos ...»

S kaczagnak egyet mindahárman,
Kedvük bohókás, csintalan,
De Oszkár ott áll már kabátban,
S a kastély innen messze van.
Köszönt tehát még egyszer, újra,
Aztán kilép a síró útra:
Ropog a hó a láb alatt —
Hideg fényt küld a hold világa,
Madárként száll a könnyű szánka ...
S a sárga kis ház — elmarad.

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

Folytatás.)

Az Ourgla-erdő egyike a legnagyobbaknak, hetvenötezer hektár a területe, a rajta keresztülvivő országút 11—12 kilométer hosszú. Az országút széles volt, s igy a lovasok ismét közeledhettek a felhúzott ernyőjü kocsihoz. A két ifjú enyelgett a hölgyekkel, s Dardentor dicsérte Marcelt — nagy szivbéli keserüségére Désirandelleéknek.

— No hát, kedves barátom, ki volt az a derék ember, a ki nektek ezt a kirándulást ajánlotta?... Elissanené asszonyom és Louise kisasszony meg vannak-e velem elégedve? Hát nem volt-e érdemes egy kissé kimozdulni a várúti házból?... Nem pompásabbak-e ezek a fák, mint az orániak?... Lehet-e az Oudinot-útat vagy a Létang-sétateret ehhez hasonlitani? — áradozott Dardentor.

Nem, arról szó sem lehetett, főleg most, mikor az út mentén levő fák ágain egy csapat kis majom kergetőzött, rikácsolt, bohóskodott, mintha őket akarta volna mulattatni. Dardentor le akart egyet közülök lőni — talán azért, hogy megmutassa, milyen jól tud czélozni, de Elissane Louise pártját fogta a fura kis majmoknak... Ugyan ki tudott volna Louise kérésének ellenállani.

— Különben is, — jegyzé meg halkan Taconnat Jean, — ki tudja, Dardentor úr, hogy majomra czélozván, véletlenül nem lövi-e le — Agathoklest?

— Ejnye... ejnye, Jean, maga azt a szegény fiút tulságosan kikezdi... nem szép dolog! — mondá a perpignani.

S ebben a pillanatban reá tévedt tekintete Désirandelle úr egyetlen magzatjára, a kit ugyanekkor vetett le az öszvér a hátáról, s halkan hozzátevé:

— Egyébiránt egy majom nem esett volna így le.

— Igaz! — jegyzé meg Jean; — s ime ünnepélyesen megkövetem a világ minden majmát előbbi hasonlatomért.

Ha azt akarták, hogy még estére El-Gorba jussanak, ugyancsak szedegetniök kellett az állatoknak lábaikat.

Gyorsabb ügetésre nógatták a lovakat, öszvéreket és a tevéket. Egyik-másik a lovasok közül leesett a nyeregből, a kocsi is megzöcskölte a rajta ülőket, mert az út hepe-hupás volt, a földből kinyúló fa-gyökerekben megbotlottak az állatok, de azért egyiknek sem jutott eszébe, hogy panaszkodjék.

Kivált a hölgyek kivánták, hogy az éjszakát El-Gorba tölthessék. Nem igen vala kivánatos nekik, hogy az erdőben szakadjon rájuk az éj. Hiszen ha csak gazellákkal, majmokkal vagy antilopékkal kellene találkozniok... De olykor-olykor a távolból gyanus ordítást hallottak... ha esetleg a fenevadak megtámadnák a sötétben...

— Hölgyeim, — biztatá őket Dardentor Clovis, — meg ne ijedjenek olyasmitől, a mi nem érdemes a megijedésre. Ha itt az erdő sűrűjében lepne meg az éjjel, nos hát az elég kellemetlen dolog volna... De hát a kocsiban fognának éjjeli tanyát, mi férfiak pedig leheverednénk a földre. Meg vagyok győződve, hogy kegyed nem félne, Louise kisasszony?...

— Addig, mig önt látom, Dardentor úr, nem félek.

— Hallják?... a mig engem lát, hallják hölgyeim!... A kedves gyermek bizik bennem... és méltán.

— A jól kiérdemelt bizalom daczára sem ohajtanám önte tekintetben próbára tétetni, — jegyzé meg Désirandellené ő nagysága.

Agathokles anyjának ez a megjegyzése nagyon száraz és kimért vala: Désirandelle úr azonban osztozott véleményében.

— Ne féljenek, hölgyeim, — szólalt meg Lornans Marcel is, — hahogy a szükség úgy kivánná, mindnyájan készen állunk védelmére, ha életünk árán is, de...

— Kérem, ne beszéljünk erről, — vágott közbe Désirandelle úr.

— Miért ne, öreg pajtásom? Különben nem tudom, minő veszély fenyegethetne? — mondá Dardentor.

— Rablótámadás, — vélekedék Désirandellené ő nagysága.

— Ettől nincs mit tartanunk, — jegyzé meg Derivas, a hölgyeket megnyugtatva.

— Hogyan tudhatja? — okvetetlenkedék Agathokles mamája; — no meg ott vannak a fenevadak is, melyek éjjelente szanaszét csatangolnak...

— Azoktól meg egyáltalában nincs mit felnünk, — bizonygatá Dardentor Clovis. — A tábor négy sarkára őrszemeket állitunk, több tüzet élesztünk egész éjjel. Agathokles markába nyomjuk Castibelza puskáját és odaküldjük...

— Kérem... Kérem, méltóztassék csak Agathoklest ott hagyni, a hol van.

— Az se baj; Taconnat Jean és Lornans Marcel urak majd megállják emberül a sarat...

— Elhiszem, — vágott közbe Elissanené, — de mégis csak legjobb lesz, ha az éjet El-Gorban töltjük.

— Előre hát lovak, öszvérek és tevék! — kiáltott fel Dardentor Clovis, — előre, szedjétek szaporán a lábatokat!

A karaván meglehetős gyorsasággal ügetett tova, s hat óra tájban ourglai erdő másik szélén állapodtak meg egy kissé. El-Gorig még csak öthat kilométernyi út állott előttük.

E helyütt egy elég mély folyón kellett átgázolniok. A folyó meglehetősen széles is volt, azonkívül a megeresztett gát szinültig megtöltötte a medrét vízzel. Eddigelé könnyü volt a sekélyes patakokon mindenütt az átkelés, de itt 80—90 centiméter mély lehetett a víz. A kalauz épen nem jött zavarba, mert jól tudta, hogy hol van a gázló.

Ide igazította a kocsikat, ő maga elől lovagolt Derivas-val és Dardentorral, a ki a teve hátáról úgy nézett le, mint a helyzet magaslatán ülő, mint a vízözön előtti korszak valamely csodaszörnye. Marcel és Lornans a kocsi mellett úsztattak, egyik jobbra, másik balra. Sorjában jöttek a többi kocsik, a lovas, öszvéres turisták meg a szolgák.

Agathokles anyjának határozott kivánságára leszállott az öszvér hátáról és felült a kocsira. Az aggódó mama nem akarta, hogy kedves magzatja kedve ellenére megfürödjék a Sar vizében, hahogy az öszvér újra összeesküszik ellene.

Egészen rendben, baj nélkül haladtak egy ideig, a kocsik mind mélyebbre zökkentek, a lovak a legmélyebb részen is csak hasig értek a vízbe. A lovasok felhuzták a lábukat, hogy a vízbe ne mártsák be, bezzeg nem volt erre szüksége Dardentornak a teve hátán.

Körülbelül a folyó közepéig hatoltak, midőn valaki elsikoltotta magát.

Louise sikoltott, midőn észre vette, hogy Taconnat Jean lovával együtt eltünik a viz alatt.

A gázló mellett egy hat-hét méter mélységü örvény tátongott, ebbe került bele Jeannak a lova.

A sikoltás hallatára a karaván megállott.

Taconnat Jean oda se nézett volna a veszélynek, mert kitünő úszó volt, de lába beleakadt a kengyelbe, és arra nem volt ideje, hogy kihúzza onnan, s a megbotlott ló oldaláról lefordult.

Lornans Marcel rögtön arra felé rántotta lovának a kantárát.

— Jean!... Jean!...

Nem törődve azzal, hogy úszni nem tud, segitségére akart sietni, de már valaki megelőzte. Ez a valaki Dardentor Clovis volt.

A perpignani lelökte válláról a zerbanit, s a teve hátáról beleugrott az örvénylő vízbe.

Némán, rémülettől megmeredve, lélekzetét visszafojtva nézett mindenki a bátor életmentőre. Hátha túlbecsülte az erejét, s egy helyett két élet esik áldozatul?...

Néhány másodpercz mulva újra előbukkant Dardentor Clovis, s felhúzta a *félig holt* Taconnat Jeant; a gallérjánál fogva ragadta meg, félkarjával a vizből kiemelte, s másik karjával kiúszott a sekélyes helyre.

Néhány pillanat mulva a karaván szerencsésen átjutott a tulsó partra. Mindenki a fiatal emberhez sietett. Nem sokára eszméletre tért; Dardentor Clovis pedig csurron víz lévén, úgy rázta magát, mint egy neufundlandi.

Taconnat Jean csak most jött annak tudatára, hogy kinek adós az életével; megszoritotta Dardentor kezét, de a helyett hogy megköszönte volna, igy szólott:

— Ez az én szerencsétlenségem!

Lornans Marcelen kivül senki sem tudta, hogy miért mondta ezt.

Patrice előhozta gazdájának és Jeannak a kofferét, s a két férfiú egy bokor sürüje mögött néhány percz alatt tetőtől-talpig átöltözködött.

A karaván csakhamar megindult és este fél kilenczkor szerencsésen megérkezett El-Gorba.

XIV. FEJEZET.

Melyben Tlemcent nem nézik meg oly részletesen, a mint megérdemelte volna.

Sebdounak igen szép a fekvése és a környéke; megyei székhely, lakik benne tizenhatezer ember, franczia nagyon kevés; pompás az éghajlata és rendkivül termékeny a földje. Azt is mondják, hogy a benszülötteknek ez volt a Tafraonája. Taconnat Jean azonban épen annyira törődött ezzel, mint a «lazacz a *foghúzó vassal*», mondaná Dardentor Clovis, Patrice úrnak végtelen szomorúságára.

Taconnat Jeannak sem El-Dorban, sem Sebdouban nem tért vissza nyugalma. Ki sem mozdult szobájából, Lornans Marcel sem háborgatta őt. Nem akart embert látni, emberrel beszélni. A derék perpignani iránt hálát érezni vagy azt szóval kifejezni egyáltalában nem tudott. Sőt, ha abban a pillanatban, mikor őt galléron ragadta, torkához kaphatott volna, igen szivesen megfojtotta volna.

Igy hát Dardentort csak Lornans Marcel és nehány turista kisérte el városnéző útjára. A hölgyek nagyon izgatották és fáradtak voltak, az egész napot arra szánták, hogy jót pihennek Lornans Marcel nagy bánatára, a ki szerette volna Elissane Louiset nemcsak a reggelinél és ebédnél látni.

Sebdout egy óra alatt bizvást keresztül-kasul járhatták volna, mert sok látnivalója nem akadt; de hát Dardentor Clovis kötötte magát a mészégető és téglagyárak, a malmok megtekintéséhez, pedig ilyesmi Orán minden városában van.

A város falait megkerülték, mert tudni való dolog, hogy Sebdou a franczia gyarmat egyik határ-erődje volt néhány esztendeig. Épen szerdai nap lévén, heti vásár állott a piaczon, ez iránt pedig a perpignani szörnyen érdeklődött.

Másnap, május 19-dikén kora reggel felszedelőzködött a karaván, hogy még az nap eljusson Tlemcenbe, mely Sebdoutól mintegy negyven kilométernyire van. Nagy terjedelmü alföldek mellett vitt el az útjok, kristály tiszta vizü hegyi patakokon keltek át, kisebb erdőkön vonultak keresztül: egy helyütt megreggeliztek, érintették Terni falvát, s átkelve a Fekete-hegyeken, a Gued-Sakaf innenső partján fekvő Tlemcenbe érkeztek.

Kényelmes vendégfogadóban szállottak meg, mert harmincznhat órai pihenőt szándékoztak itt tartani.

Utközben Taconnat Jean alig szólt egy szót, azt is csak akkor, ha Dardentor Clovis *atyai* izü dorgálásait hallotta ... A csalódáson kivül, mely leverte, ... kissé szégyelte magát ... Ő legyen annak lekötelezettje, a kit neki kellett volna lekötelezni! ... Másnap reggel a hosszú tépelődés után felugrott az ágyából, felköltötte Lornans Marcelt s ilyetenkép támadt reá:

Dardentor a teve hátáról a vízbe ugrott.

— Nos ... mit szólasz a történtekhez?

Marcel nem szólott semmit, mert először is csukva volt még a szája, másodszor a szemét sem nyitotta még ki, harmadszor, mert — még aludt.

Jean ide-oda szaladgált, hadonászott a karjaival, majd keresztbe fonta; tele volt önkinzó vággal. No már, akár igérte, akár nem, ezentúl vége a jókedvnek.

Marcel, minek utána fel kellett ébrednie, csak ezt felelte:

— Mindenek előtt azt mondom, Jean, hogy légy nyugodt. Ha valakit úgy üldöz a balsors mint téged ... hát add meg magad! ...

— Vagy fojtsam meg magamat! — vágott közbe Jean.

— Tudom, de köszönöm szépen, nem kérek belőle. Hát nem hallatlan?! ... A három feltétel közül kettőt elszalasztottunk: tűz ... viz ... Hát nem ez a Dardentor ragad ki téged a tűzből, ránt ki engem a vízből, holott mind a kettőből nekünk kellett volna őt kiragadnunk, illetve kirántanunk? ... Nem, ... ő lett a mi megmentőnk ... A tűz tégedet, a viz persze engemet szemelt ki áldozatául:

— Elfogadsz tőlem valami jó tanácsot?

— Ki vele, Marcel!

— Ez a mi dolgunk nagyon nevetséges.

— Micsoda? ... nevetséges?

— Sőt a mondó vagyok, hogy ha esetleg a harmadik föltételre kinálkoznék alkalom, már tudniillik a harczra, aligha nem megint Dardentor mentené meg egyszerre mindkettőnknek az életét.

Taconnat Jean toppantott a lábával, ide-oda dobálta a székeket s olyan erősen dobolt az ablak tábláján hogy az szinte kitört. Az volt fura a dologban, hogy ő épen nem tetette a boszúságot.

— Láthatod, komám, — folytatá Lornans Marcel, — utóvégre is le kell számolnod azzal a reménynyel, hogy Dardentor Clovis adoptáljon tégedet, a minthogy én már a magam részéről leszámoltam ...

— Soha!

— Annál is inkább, mert ezentúl téged is olyan gyöngéd szeretettel ölel a keblére, mint engemet, lévén mindaketőnknek a megmentője.

— Nekem sem szeretetére, sem a tiszteletére szükségem nincsen, Marcel, de annál inkább az adoptálására. Csavarja ki a nyakamat Mohammed, ha ennek a módját ki nem eszelem.

— Lehetetlenség! Láthatod, hogy a véletlen mindig az ő malmára hajtja a vizet ...

— Micsoda? Egérfogót állítok fel! ... Betaszitom a legelső folyóba, melyhez érkezünk ... meggyujtom feje felett a fedelet ... szerződtetek egy rabló beduin-csapatot, hogy orvul ránk törjenek ... vermet ások neki ...

— Tudod-e, mi lesz a vége, Jean?

— Természetesen, tudom, az, hogy ...

— Magad esel a verembe, és Dardentor Clovis a jó tündérek kedveltje, a Gondviselés gyámoltja, a szerencsefiak ős-példánya fog abból — téged kihúzni. Hja, ő burokban született ...

— Majd lehántom róla ezt a csoda-burkot.

— Egyébiránt, barátom, mi jelenleg Tlemcenben vagyunk ...

— Nos?

(Folytatása következik.)

1897. október. **250. sz.** 1897. október.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Magyar birtokviszonyok 1711—1740. — Marczali Henriktől.
A katholikusok autonomiájáról. (III.) — Forster Gyulától.
A természetkutatásról. — Schmidt Sándortól.
Az anthropometriai mérések. — Gruber Lajostól.
A vizi malom. Regény. (X.) — Elliot György után, angolból — Váczy Jánostól.
Költemények: Ha rád tekintek ... — B. Vay Aladártól. — Heredia szonetteiből, I—V. — Vargha Gyulától.
A philologiai szövegkritika fogalma, módszere és feladatai. — Vári Rezsőtől.
Értesitő: Lampérth Géza: Első könyvem. Hazafias és egyéb költemények. Beöthy Zsolt előszavával. Budapest, 1897. — i. — Voge W.: Rafael und Donatello. — P. — Wass M.: Székely Mózes erdélyi fejedelem életrajza. — d. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: Erdélyi Zoltán.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.

III. (Folytatás.)

Mint alvó gyermek, mozdulatlan
Füves part közt a síma tó,
Fölötte száll suhanva, halkan,
Az esti szél, az altató.
De pajkos kéz, ha fölzavarja,
Legyen bár kis kavicsdarabka,
A mit belédob hirtelen —
A tó felébred, síma tükre
Megtörve száz, meg száz gyürűre,
Remeg, mig újra elpihen.

Ilyen szivünk is. Indulatja,
Mint alvó gyermek, úgy pihen,
Ha vágy, vagy ábránd nem ragadja,
Nyugodt boldogság percziben.
De ám csak egy szó és nyugalma,
Mint fészkét hogyha messzi hagyja
Madárka, elszáll, elrepül;
Legott tusát kezd önmagával,
S lépj közbe bár az ész szavával,
Megtépáz, kinoz emberül.

Csupán egy szó, és éjszakádnak
Akár bucsút mondj — úgy lehet, —
Kétség, gyanú ha harczba szállnak,
Megostromolják lelkedet.
S hiába érv, ha fölzavarva,
Szivednek vágya, indulatja,
A bölcseség itt nem segit —
Óh jó tudósok! Kant és Hegel!
Mit értek ott el szép szerével,
A hol a szerelem hevit! ...

Oszkár se tudta, hogy mi lelte,
A kedve elszállt hirtelen, —
Miket hallott, meghányva-vetve,
Elfogta félő sejtelem.
Kovács Jenő, s a kis levélke,
Adélnek gúnyoros beszédje,
S Laura arczán a zavar ...
Gyanúsnak tünt föl mindez néki,
Szivét szorulni, fájni érzi,
Azért is jött el oly hamar.

S hiába próbált számot adni
Magának higgadt csöndesen,
Nehéz a félszet eltagadni,
Ha ölyvként ott ül lelkeden.
Nem tudta mért? — de rosszat sejtett,
Úgy gondolá, hogy harczba kezdett,
A hol legyőzött ő marad,
Nem ismeré az ellenséget,
De tudta, hogy a merre lépett,
Nyomába jaj kél, köny fakad.

Soká nem jött szemére álom,
Gyötörte lelkét néma vád,
Járt-kelt a csöndes nagy szobákon,
Majd fölszakítá ablakát.
Száz csillag fénylett föhn az égen,
A hüvös, metsző, tiszta légben
Szüz hó fehérlett a hegyen,
Halotti csönd a messzi tájon,
Kanyargó úton egy-egy lábnyom,
Pásztortüz ég a völgybe' lenn.

Ott künn csodásan egybehangzó,
Fönséges béke, nyugalom,
Szivében égő, felviharzó
Láz, szenvedély és fájdalom!
Sokáig nézte azt a képet
S érzé a fájó ellentétet,
A mig aztán lecsendesült;
Nyugodni tért, s az édes álom
Elvitte lelkét könnyü szárnyon,
Terhével messze elrepült.

Ragyogva küldte szét a fényét
A nap, hogy Oszkár ébredett,
S elűzve messze éj sötétjét,
Szivébe is új fényt vetett.
Csodálkozott magába' szörnyen,
Hogy adta fel hitét oly könnyen,
S bizalma el miért veszett?
Miért is volt oly szörnyü gyáva,
Hisz ott, hol ő küzd harczba szállva,
Győző csupán csak ő lehet.

Reggel, hogy aztán újra ébredt,
Nevetve gondolt vissza rá,
Miért is festett oly bús képet,
S magát miért is izgatá?
Bohó szivét illette váddal,
Szegényebb lett egy éjszakával,
Pedig panaszra nincs oka, —
De hát ez igy van ősidőktől,
Jó helyt is félünk néha törtől,
Szerelmes ember — ostoba!

Csodás egy isten vagy te Ámor!
Rabszolgád bánat és öröm.
Ringatja lelkünk kéjes mámor:
Szelid virág nyit zord kövön.
De másik perczben már szeszélyed
Lángostorával üt, ver, éget,
S a búra bánatot tetéz, —
Most ezt hiszszük; majd mást egészen,
S ki majdnem meghalt már sebében,
Gyógybalzsamért rád esdve néz.

Tagadta volna bár, hiába!
Oszkár szerelmes volt nagyon.
Azért bámult az éjszakába,
S tünődött csillagon, havon.
Szerelme volt a fondor méhe,
A mely fulánkot vert szivébe,
S bódulttá tette, mint hasis,
De mely sebére irt talála,
Mitől a bú reményre vála,
Szerelme volt csupán — az is.

Szerelmes volt, s gyanúra hajlott,
Attól félt, kincsét veszti el,
E gondolattól szive sajgott,
Nem birt osztozni senkivel.
Szerelmes volt, s szerelme csalta,
Midőn a hajnal fölhasadva,

Neogrády Antal rajza.

Katóka kész, de ott tipeg még'
Szeretne szólni, de a vendég
A multnak adta át magát.

Szebb, tetszőbb képet tárt elé,
Elaltatá bús kétkedését,
S okot: föladni jó reményét,
Találni már nem engedé.

Nyugodt lett hát. Ámbár gyanúja
Való volt, bár ő nem hivé:
Valót árult Adélnek gúnyja,
S közönyét húga tetteté.
Ifjú s leány közt évek óta,
Mint egy bohókás, könnyed nóta,
Szövődött titkos vonzalom:
A gyermek-öltőt végig játszva,
Fölgyult a vágyak izzó lángja,
Tanú volt rá a völgy, halom.

Hová is lesztek tünde vágyak?
Gyermekkorunknak álmai!
Oly jó lelkünknek, hogyha fáradt,
Tinálatok megállani.
Az út, a melyen visszaszállva,
Felétek visz az emlék szárnya,
Legyen akármilyen rögös —
Elűzve onnan mind a bánat,
S a mit a gyermekkor kinálgat:
A fény, mindnyájunkkal közös.

Jenő rajongó, tiszta lelke,
Ez útat sokszor megtevé,
Ha úgy, magányos, csöndes este,
Ábránd szárnyára fölvevé.
Ilyenkor ő, a boldog árva,
Úgy vágyott édes otthonába,
A mely sohsem volt mostoha,
A csöndes zugba, kis Peténdre,
Hisz ismerős volt dombja, rétje,
S az erdő minden ág-boga.

S a domb alatt, a sárga házba',
— Nem is ház, templom az neki! —
A hol Radónak kis családja
Az ő összes szerettei.
Emlékezett a kis szobára,
Fölirva most is ajtajára:
Mit nőttek egy-egy év alatt?
Adél volt az, ki méregette,
Ha jött a szent Sylvester-este,
Mig végre is alúl maradt.

Mennyit kaczagtak, mennyit játsztak,
Elébb csak ketten: ő, s Adél,
A harmadikra csak vigyáztak:
Mindössze két év csak, hogy él.
Bölcső volt még Lárának ágya,
S a tejbe-rizs volt minden vágya,
Babának hitta mindenik,
Kivel legkésőbb jött a gólya,
Ugyancsak meg lesz védve, óva, —
Szegényt agyondédelgetik.

S oly jó volt emlékezni rája,
Mily szörnyű nagy volt az öröm,
Hogy járni kezdett s apró lába
Átvitte lépésnyi közön.
Jenőt már akkor úgy szerette,
Örült, ha fogva ő vezette,
Kaczagva hozzá hogy szaladt!
— Bár ő is gyermek, ölbe kapta,
Haját huzgálni, tépni hagyta,
Százat csókolt rajt' azalatt.

Aztán mikor beszélni kezdett,
Mily édes volt a kis Lara!
Milyen vívmány volt, mit kiejtett,
Mindegyik csacska, új szava!
Jenő tanitá meg beszédre,
S kicsiny kacsóit összetéve,
Imára is ő oktatá, —
S ha jött az este, ölbe vette,
Bölcsődalát is ő szerezte,
S dalolta mig elaltatá.

Majd nőttek, nőttek mind a ketten,
Adél már régen nagy leány,
Lara is csak titokba' lesben,
Merengett el már bábuján.
Jenő meg Pestre felkerülve,
Tudós dolgokba volt merülve,
Tanult latint meg kémiát, —
Algebra, mértan s több efféle
Szörnyű adagban ment fejébe,
S ő volt az első jó diák.

Csupán az évnek két hónapját,
Töltė Peténden boldogan,
A szünidőt, a mint kikapták,
Haza siet, megy, fut, rohan,
Az elnyűtt könyvek sutba dobva,
Hajrá! a rétre és a dombra,
Folytatni ott, hol elhagyá:
Szamóczát szedni kis Larával,
Kaczagni erdők visszhangjával,
Futkosni vígan föl s alá!

Aratni réten vadvirágot,
Kergetni lepkét zöld mezőn,
Vagy elmesélni azt, mit látott,
S a mit tud, hogyha este lőn;
Larát oktatni sok csodásra;
Késztetni gyakran bámulásra,
Ha künn talán eső esett, —
Egy szóval, mindent együtt tenni,
Egész nap, s este együtt lenni, —
Oh istenem! be jól esett!

Ha karja tört a kóczbabának,
Helyére vissza ő tevé,
Ha durczás kedve volt a lánynak,
Egy csókkal azt is elvevé.
Ha meghüléstől ejtve lázba,
Ágyban maradt a kis Larácska,
Naphosszat elmesélt neki, —
Dalolt, s ha épen úgy kivánta,
A medve-táncot ropta, járta,
A mig meg nem nevetteti.

És ismét évek multak, szálltak,
Ifjú lett immár a kamasz,
S virága lett a rózsafának:
Kis lányból nagy lány lett amaz.
A gyermekévek észrevétlen',
Mint könnyű felhő kéklő égen,
Elszálltak, tüntek, hirtelen ...
Hogy újra megjött kis Peténdre,
Ifjú lány várt a nagy legényre,
S fogadta nyájas-szivesen.

Oh szép tavasz! bűbájos álom!
Ifjuság édes álma te!
Elszállott fényed visszavágyom,
A mult csak egy sugárt ad-e?
Ragyogva szórtad szét sugárid,
Tudom: szivem, mely visszaáhit,
Eltékozolta lángjait! ...
Oh ifjuság! csak egyszer térne
Még vissza lángod bűvös fénye,
Rajzolni lelkem vágyait! ...

... Mi más volt már a kézszorítás,
Mivel üdvözlé őt a lány!
S a csókra arcza nemcsak rózsás,
Tűz fénylett át a biborán.
Szemének égő lángsugára,
Benn izzó vágyak ezre, száza,
Csodás világot tárt elé, —
A csacska, játszi gyermeklánykát,
Az ő szerette kis babáját,
Többé Larában nem lelé.

Az évek szálltak észrevétlen,
A kis leány, az elveszett,
S im hirtelen, miként mesében,
A lárva színes lepke lett.
Úgy csillogott szép, hímes szárnya,
S csapongva erre-arra szállva,
Igéző, csábos, bűvölő, —
Mint szoktak nézni látományra,
Úgy nézte őt el óraszámra,
Rajongva, bámulón Jenő.

Hivé, hogy ő még mind' a régi,
S a bájos lány lett más csupán.
Csalódott ebben, most már érzi,
Hogy jobban lát pár év után.
Hamar lesz nő a gyermeklányból,
Később erős törzs gyönge fából:
A férfi lassan izmosul, —
Amott a hajnal gyorsan tűn fel,
Korábban éltet fénynyel, tűzzel,
Emennél — később alkonyul.

Más volt a lány, s ő nem kevésbbé,
Mindkettő egykép változott,
Magában akkor bár nem érzé:
A lánynak ő is mást hozott.

S mikor szemük egymásba mélyedt,
S más volt a láng, mely bennük égett,
Egykép volt mindkettő oka:
Az ifjuságnak bűvös álma
Vevé fel őket tündér-szárnyra,
Elszállt a gyermekség kora.

S Jenő azóta még ritkábban
Jutott a kis Peténdre le,
Fönt élt a főváros zajában,
A munka volt ott élete.
Nagy harczodat küzdötte, élet!
Mit annyi megpróbál tevéled,
És annyi fél úton marad,
S a melyben annyi bajnak árán
Rózsák helyett, fárasztó pályán
Csupán tövist, tüskét arat.

De szíve telve volt reménynyel,
És ifjú lelke álmodott,
— Valóval álom bár nem ér fel,
Az álmodók a boldogok. —
Akart! ... s erős kitartó lelke
Szárnyát csalódás még nem szegte,
S azt hitte, mindig úgy leszen!
Áldotta, hogy ha föltekintett,
Jó csillagát, mely visszaintett
Rá biztatón, szelídeden.

S mi is volt vágya? Nagyra nem tört,
Nagyon kevéssel érte be,
Betölteni jól azt a kis kört,
Mit néki szánt a végzete.
Magát föntartni két kezével,
Segitni máson, szívvel, ésszel,
S parányi fészek lomb alatt, —
Hol megpihenni várva-várja
Szerető nő, szép, ifjú párja, —
Tovább ennél sohsem haladt.

Oh hányszor látta azt a fészket,
Puha, meleg kis otthonát!
Hol is van annál jobb, szebb élet,
Minőt család, nő, gyermek ád!
S üres sem volt rajongó álma,
Jövője képét tisztán látja,
Cserébe bírt már egy szivet, —
Larának édes-bájos képe
Merült föl mindig képzetébe',
S hol lelne még egy ily hivet?

Oh, mert közöttük titkos szálon
Erős kapocs szövődve rég!
Nem eskün kötve meg, vagy átkon:
Szemük beszélt, és ez elég.
Nem szóltak egy' a másikának,
S egymásra mégis híven várnak,
Egyezve titkon, hallgatag, —
Hol két ifjú szív összedobban,
Két szem sugára összelobban,
Minek is ottan a szavak? ...

... Jerünk azonban most Larához,
Hogy is hatott rá a levél?
Pár perczet tán nekünk is áldoz,
S elmondja, szíve mit beszél.
... A zsöllyeszékben ül merengve,
Csapong ábrándos, vágyó lelke,
Jövőjét festi röptiben:
Keze Jenőnek két kezében,
S fejét vállára hajtva szépen,
Boldog, a mint ott megpihen.

Azt írja: jön! Nyugodtan várja,
Csak szíve újjong hangosan.
Nehány nap! S aztán újra látja,
Örömtől égve, boldogan.
Sokáig várta, itt lesz végre,
S ha visszajön majd másik évbe',
Azt súgja biztos, szép remény:
Menyasszony lesz fehér ruhába'
Myrtus fonódik szöghajába,
Jenő meg lesz a vőlegény ...

Sohsem beszélték ezt meg ketten,
Nem szó ez álom záloga,
S hogy álmuk egyszer szerte rebben,
Nem hitték volna el soha.
De hát miért is féltek volna,
Hogy tervük egyszer majd halomba
Dől és a végzet mást akar! ? ...
— A perczet, órát megszámlálta,
S őrült, hogy egymást sorba váltva,
A holnap ismét mát takar.

Aztán egy téli délutánon,
Megjött a vendég pontosan;
Két ló röpité csengő szánon,
S fogadták szörnyű hangosan.
«No csak hogy itt vagy!» — szólt gyámapja, —
‚Szegény Jenő! agyon van fagyva!
Nem fázol?' — kérdezi Adél;
— Szobája fütve, kész theája,
De csókolj hát meg csúnya bátya! —
Lara, a pajkos így beszél.

— Hogy vagy? Mi hir van ott fön Pesten?
Mi ujság? Mondd csak gyorsan ám! —
Száz kérdés hangzik minden perczben
S választ se vár a két leány.
Nézik, forgatják jobbra-balra;
— Megváltozott! Szakála barna,
S a bajsza hogy megnőtt, no lám!
«De most soványabb! nemde néne?
«Sokat tanulhatott szegényke!
Nini egy ráncz van homlokán! ...»

Majd este lesz. Kigyúl a lámpa,
Ott ülnek az asztal körül.
Csöngettyű szó! ... Megáll a szánka ...
A kis kör Oszkárnak örül.
A két tekintet egybe mélyed,
S midőn a két szem összetéved,
Önkénytelen is lángra gyúl ...
Oszkár, szivében égő lázzal,
Jenő csupán kiváncsisággal:
Az félve, ez gyanútlanul.

Helyet foglalnak sorban, aztán
Hangos beszélgetés ered,
Lara sohsem volt még ily pajzán:
Beszél, csacsog, kaczag, nevet.
Adél is vígabb, mintsem szokta,
S habár temérdek most a dolga,
Mindenre néz, mindent figyel.
Az összenézést ő jól látta,
S félő-kiváncsin leste, várta,
Oszkár s Jenő, hogy mit mivel.

Okos nők éles, sasszemével,
Többet meglát, mint más talán:
Bajos lesz győzni szép szerével,
Jelölt van kettő, s — egy leány!
A harcz megindult, tudta ő ezt,
S Jenőben hitte bár a győztest,
Szívében mégis nyugtalan:
A harcz közöttük bármint dől el,
Boldog lesz húga bár Jenővel —
Peténdy ám — boldogtalan!

Lara minderről mit se sejtve,
Egyforma kedves, csintalan:
Csapong, túlárad játszi kedve,
S azt mondja, pompás napja van!
Oszkár szivében új remény kel,
Ez est győzelmi jellel ér fel,
Jenő itt nem több, mint — fivér!
Emez meg eltel bús gyanúval,
— Nem áll arányban ily nagy úrral —
Szivébe fut le mind a vér.

Ez fáj neki, hogy elbucsúznak,
S Oszkárt a szán viszi haza,
Arczán ám nincs nyoma a búnak,
Bár kissé ritkább lett szava.
— «Szegény Jenő, bizony már fáradt!
Menjen Katóka, vessen ágyat,
Ugy-e jó lesz aludni már?
Aludhatsz, meddig kedved tartja»,
— Adél, a gondos, így biztatja, —
«Eredj fiam! Katóka vár!»

Örül Jenő, hogy szép szerével
Magára hagyják s elmehet.
Jó éjt kiván s a vén cseléddel
A kis szobába átsiet.
Mert vén cseléd a jó Katóka,
Így hívják húsz és pár év óta,
Sohsem cserélt bizony helyet,
Mindig Radónál volt a házba',
Együtt vett részt, örömbe', gyászba',
S nem tette le a leánynevet.

A kedves, rég látott vendéget,
Nagy díszbe' várta a szoba,
A mint az ajtón át belépett,
Előtte volt kis otthona.
A régi bútor szörnyű rendben,
Mint hadfiak a csatarendben,
Úgy álltak mozdulatlanul,
A holdsugár, mint oldott kéve
S a kályhatűznek sárga fénye,
Mint tarka fátyol, rája hull.

A hófehér ágy lágyra vetve,
— Katóka kész hamar vele —
A takarónak halvány selyme
Ingerlőn hív: feküdj bele!
Az ágy előtt egy medve bőre,
— Tiz éve ép, hogy apja lőtte —
A kis szekrényen könyv hever:
Larának gyöngéd, nagy figyelme,
Mert jó olvasni szenderegve,
A mig az álom jó s lever.

Katóka kész, de ott tipeg még
Valami fúrja oldalát;
Szeretne szólni, de a vendég
A múltnak adta át magát.
Ragadják édes, szép emlékek,
A messze szállott gyermekévek
Bűvös varázsa fogja át;
Majd meg jövőbe száll a lelke,
Mint egy csapongó, tarka lepke
Keresve fényt és illatárt.

A vén cseléd csak nézi, nézi,
Aztán köhög, torkát feni.
Ébred Jenő, a jelt elérti,
«Mi az?» — nevetve kérdezi.
És szóba áll a hű cseléddel,
Simítja arczát két kezével:
«Hogy van Katóka, mondja csak?
Gondját viselte kis Larának,
Adélnak és a jó papának,
A mig nem láttak e falak?»

A jó Katóka ránczos arcza
Boldog mosolytól förderül —
Csakhogy megnyilhat szóra ajka!
A szót még győzi emberül.
Hiven vigyázott-é Larára?
Duzzogva néz föl ifj' urára,
Ilyent kérdezni sem szabad!
Jobban talán, mint két szemére,
S büszkén mutat az elmúlt évre:
Mi baj sem történt azalatt!

Azaz, hogy mégis! ... Nem baj épen,
S dicsőségszámba megy talán:
A földesúr szemét a télen
Sokat felejté ott Larán.
S Katóka azt is látni vélte,
— Bocsásson meg az úrfi érte! —
Hogy ez Radónak jól esett.
De hát idáig nincs még semmi,
Kár lenne érte búsnak lenni,
Ő látott rosszul, úgy lehet!

Jenőnek törként járt szivébe
A vén cseléd minden szava.
Örömnek nézett ő elébe,
S bánatra, búra jött haza!
Titokban táplált szenvedélye
Fölébredt, s szendergő lelkére
Ölyvként csapott a fájdalom.
... Katóka eltünt; meg se látta,
Csupán a hold sápadt világa
Bámult be rá az ablakon ...

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

Folytatás.)

— Négy nap mulva visszakerülünk Oranba, s akkor minden kalandos tervet a sutba dobunk, s beállunk a 7-ik vadász-zászlóaljhoz ...

Lornans Marcel e szavakat egészen más hangon mondta, mint az előbbieket.

— Hát Elissane Louise? — kérdé Jean sajátságos mosolylyal.

— Igaz, ... pajtás, ... igaz ... hanem ... miért törődném az álmokkal ... nem valósulhat meg soha ... Érzem, hogy őt sohasem fogom elfeledni ...

— Lemondtál róla?

— Le.

— Úgy látom én, hogy te is csak úgy vagy ezzel a dologgal, mint én a Dardentor apaságával ... Pedig, őszintén megvallva, neked sokkal több reményed lehet a sikerre, mint nekem ...

— Bohó vagy!

— Nem vagyok az. Belőled hamarább lesz Louise férje, mint belőlem Dardentor Jean, pedig mindakettő egy kis névcsere, semmi egyéb.

Mig ifjaink ifjainkép beszélgettek, Dardentor Clovis öltözködött, Patrice pedig sürgött-forgott körülötte. Csak délután szándékozott megnézni Tlemcent és környékét.

— Hé, Patrice, mi a véleményed az én két párisi barátomról?

— Jean és Marcel urakról?

— Róluk.

— Azt tartom, hogy az egyik hamurá égett volna, a másik a vízben leli sirját, ha nagyságod saját élete koczkáztatásával meg nem menti vala.

— Kár lett volna értök, Patrice, mert mind a kettő megérdemli, hogy hosszú és boldog élete legyen. Meglásd a milyen kedves, okos, tanult, jókedvű fiúk, még sokra viszik az életben. Igaz-e Patrice?

— Teljesen osztom nagyságodnak a véleményét, ... hanem engedelmével, egy megjegyzésem volna; megfigyeléseim eredménye ...

— Megengedem, hogy kitálald, de ne kotyogj sokat ...

— Avagy talán nagyságod nem tapasztalta ugyanazt?

— Ki vele hát, hadd hallom, ne kerülgesd, mint a macska a forró kását!

— A kását ... a kását! Hm!

— No, böffentsd ki már!

— Megengedi nagyságod, hogy szerény megjegyzést koczkáztassak a Désirandelle úrhölgy fiára, Agathoklesre vonatkozólag? ...

— Agathoklesre? ... Jó fiú ... kissé talán ... avagy nagyon is fogyatékos ... De majd összeszedi magát, ha megházasodik. Olyan, mint egy darab fa ... Hol a bajusz-fésűm?

— Méltóztassék a fésű!

— Csakhogy az effajta fából a legderekabb férjeket lehet faragni. Pompás feleséget szemeltek ki a számára, ez a házasság még nagyon boldog lehet. Hol maradt a megfigyelésed, Patrice?

— Rögtön szavakba öltöztetem, ha nagyságod kegyeskedik még egy kérdésemre felelni, melyet becses engedelmével koczkáztatni merészkedem ...

— Kottyantsd ki már, hadd hallom!

— Minő véleménynyel van nagyságod Elissane Louise kisasszonyról?

— Elragadó, bájos, jól megtermett, szellemes, okos, pajkos is, komoly is ... nincs elég szó ... a minthogy nincs kéznél a hajkefém sem; hova az ördögbe dugtad el?

— Méltóztassék a hajkefe!

— Ha én valaha megházasodtam volna, nekem is ilyen kellett volna ...

— Ilyen hajkefe?

— Tökfilkó, ... ilyen feleség, mint Louise. A mondó vagyok, hogy Agathokles burokban született, hogy ilyen szerencse vár reá.

— Nagyságod tehát azt hiszi, hogy ez a házasság létre jön.

— Azt hiszem. Különben is csak ezért a házasságért jöttünk Oranba. Persze no, azt reméltem, hogy az egymásnak szántak ezen az úton kissé közelednek egymáshoz. Sebaj, a dolgot így is nyélbe ütjük. A fiatal leányok rendesen kényeskednek egy kissé. Jól megjegyezd, a mit most mondok: mához három hétre lakodalmat ülünk. Hm, de már készen vagyok az öltözködéssel, s még egy kukkot sem hallottam a megfigyelésedből ...

— Csodálom, hogy nagyságod éles szemei nem vették ugyanazt észre.

— Elég legyen már a szó-kotyvalékból, vén kofa, mit figyeltél meg!

— Még egy harmadik kérdést koczkáztatnék ha ...

— Megkergültél, fajankó? Úgy látszik, fel akarod lassankint forralni véremet ...

— Nagyságod tudhatja, hogy ilyen vakmerőségre nem vetemedhetem ...

— Kisütöd már a harmadik kérdést vagy nem?

— Nem vette észre nagyságod, hogy mi módon viselkedik Lornans Marcel úr Oranból történt elutazásunk óta?

— A kedves Marcel? ... Nos hát túlságosan háladatos irántam azért a kis szivességért, a mit

tettem... sőt az öcscse is, a ki nem igen tudja mutatni, de érzi.

— Nem arról van szó, hanem Elissane Louise kisasszony iránt tanusitott viselkedéséről. Nem vette észre nagyságod, hogy a fiatal úr kelleténél sokkal gyöngédebb figyelmet tanusít a hölgy iránt; továbbá, hogy Désirandelle úrhölgy és hitvestársa gyanakodva néznek Lornans Marcelre?

— Ezt te láttad, Patrice?

— Nagyságod engedelmével.

— Ahá... hallottam már valamit harangozni... szegény, jó Désirandellené... Eh, merő ráfogás, képzelődés...

— Bátorkodom nagyságodnak tudomására hozni, hogy ezt nemcsak Désirandellené ő nagysága vette észre...

— Csak jár a szájatok, s nem tudjátok, mit beszéltek, mind, a hányan vagytok! — kiáltott fel Dardentor Clovis. — S ha úgy volna is, nos, mi jelentősége van ennek? Én szavamat adtam, hogy a gyermekeket összeboronálom; a házasságnak létre kell jönnie, punktum!

— Bármennyire sajnálom is, de ki kell jelentenem, hogy nagyságoddal nem osztozom e véleményben; a magam felfogása mellett maradok...

— Maradj csak!... S végy elő egy furulyát s fújd el rajta a nótádat!

— Azt a nótát fúvom, hogy az emberek vakok, — jegyzé meg röviden Patrice.

— Miféle badar gondolat, te... te... hogy Marcel, a kit én az égő kupé lobogó lángjából mentettem ki, reá vetette a szemét Elissane Louiséra... Szakasztott úgy hangzik, mintha a falánk Oriental venné a fejébe, hogy megkéri a Louise kezét.

— Oriental úrról nem emlékeztem meg egy árva szóval sem, — felelé Patrice. — Ehhez a dologhoz nincs neki semmi köze, hanem Lornans Marcel úr...

— Hol a köcsögöm?

— A nagyságod köcsöge?

— Az hát... a kalapom.

— Itt van a nagyságod kalapja, nem a... — felelé Patrice megbotránkozva.

— Ne feledd el, Patrice, hogy neked most csak eljárt a szájad, s fogalmad sincs a dolgok helyes állásáról... hogy iszonyúan elvetetted ez alkalommal a sulykot...

Dardentor úr feltette a kalapját, s ott hagyta az elképpedő Patricet.

Mégis mintha kissé ingadozott volna Dardentor Clovis lába alatt a talaj. Annyi bizonyos, hogy a félkegyelmű Agathokles sehogy sem haladt előre, s még azok a jámbor Désirandelleék őt akarják Lornans Marcelért felelőssé tenni, ha csakugyan elméjében forgatja vakmerően Louiset. Mintha némely jelentéktelen dologra ő is emlékeznék. No, majd megfigyeli őket.

A reggeli alkalmával semmi gyanusat sem vett észre. Lornans Marcelt némileg háttérbe szorítva, tulságosan kedves volt Taconnat Jean iránt, kit nem régiben mentett meg a haláltól; csakhogy Jean szörnyen szűkszavú volt.

Elissane Louise Dardentor iránt meglepően nyájas volt, — s mintha egy pillanatra a perpignaninak is úgy tünt volna fel, hogy kár volna azzal a fajankóval összeházasitani a leányt, hiszen só és czukor ők egymás mellett.

— Dardentor úr? — szólalt meg Désirandellené ő nagysága, midőn a csemegénél jártak.

— Nos, mélyen tisztelt barátnőm... — felelé Dardentor.

— Tlemcen és Sidi-bel-Abbés között nincs vasuti összeköttetés?

— Van, de csak épülőfélben.

— Sajnos.

— Miért?

— Mert én és Désirandelle úr szeretnénk vasúton térni vissza Oranba.

— Ugyan... no! — kiáltott fel Dardentor Clovis. — Az Abbésig vivő út nagyon kitünő. Nem megerőltető,... nem is veszélyes... senkire sem.

Ezt mondván, mosolyogva vetett egy oldalpillantást Lornans Marcelre, a ki nem vette észre; és Taconnat Jeanra, a ki a fogait vicsorgatta, mintha valakit meg akart volna harapni.

— Úgy van, — szólalt meg Désirandelle, — ez az út minket nagyon megviselt, sajnos, hogy nem tehetjük rövidebbé. Elissanené ő nagysága és Louise kisasszony is szivesen...

Mielőtt a mondatot befejezte volna, Lornans Marcel és Louise önkénytelenül is egymásra néztek. Dardentor figyelmét ez alkalommal nem kerülte ki ez a beszédes szempillantás; eszébe jutott, hogy valamelyik költő ezt mondja: «Isten a nőnek azért adott szájat, hogy beszéljen, szemet pedig, hogy feleljen». Vajjon Louise szemei minő feleletet adtak Marcelnek — tünödék magában.

— Hm, ördög és pokol! — dörmögé a szakálába.

Majd fenhangon folytatá:

— Mit akartok, kedves barátaim, a vasut most épül, a karaván pedig a kerékvágásból kizökkenteni nem lehet.

— Nem indulhatnánk legalább ma vissza? — kérdé Désirandellené ő nagysága.

— Micsoda, elmenjünk ma, a nélkül, hogy megnéztük volna Tlemcennek közraktárait, fellegvárát, zsinagógáit, moseáit, sétatereit, környékét s mindazokat a csodadolgokat, miket a kalauz mesélt. Hiszen két nap sem elegendő ahhoz.

— A hölgyek nagyon ki vannak merülve, Dardentor, s én is mellettök maradok, hogy szórakoztassam őket, — felelé Désirandelle fagyosan. — Kissé körülnézünk a városban, nekünk az elég; hanem ön mehet ifjú barátaival, kiket részint az égő kupé lobogó lángjából, részint a tajtékzó hullámok közül kiragadott, nézzék meg alaposan a szép Tlemcent és környékét, de bármi történjék is, nemde holnap kora reggel tovább haladunk?

(Folytatása következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

BODROGI LAJOS.

A REGÉLŐ TULIPÁN.

REGEK ÉS MESÉK.

8—11 éves gyermekek számára sok szép képpel.

Átdolgozta

KARDOS PÁL.

Ötödik kiadás.

Ára vászonkötésben 1 frt 40 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

DEFOE DÁNIEL.

ROBINSON CRUSOE

ELETE ÉS VISZONTAGSAGAI.

Átdolgozta

GAAL MÓZES.

PAGET WALTER SZÁZHUSZ RAJZÁVAL.

HETEDIK KIADÁS.

Ára füzve 1 frt 80 kr. *Vászonkötésben 2 frt 40 kr.*

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

VASÁRNAPI KÖNYVTÁR.

33. 34. füzet.

ANDRÁS A GAZDA,

VAGY

MI LETT A SZOLGALEGENYBŐL.

GOTTHELF J. után

A MAGYAR NÉP SZÁMÁRA ELBESZELI

SZIVOS BÉLA.

Két füzet 36 képpel.

Ára füzve 40 krajczár.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV. ker., Egyetem-utcza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: Erdélyi Zoltán.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.

IV. (Folytatás.)

Tavasz lett újra! Erdőn, bérczen
Könnyű fuvalmak szálltak át,
Virággal játszva tarka réten,
Széthordták édes illatát.
Dús lombozat még nincs a fákon,
S a rügy helyén, levél az ágon
Alig még egy-kettő fakadt, —
De hó sincs már a hegytetőkön,
Fű zsendül pázsitos mezőkön,
S kék égről forró nap kaczag.

Szelid pataknak könnyü habja
Csevegve lejt a völgy felett,
Siet, hogy lenn is tudtul adja:
Megérkezett a kikelet!
A kis füszálak hallják hangját,
Tovább a hírt vidáman adják,
Egyik a másra áthajol, —
Aztán a szellő kapja szárnyra,
Megtudja töle száz madárka,
És mind a száz erről dalol.

Az erdő mozdul, hangot hallat,
Az ébredés vidám szavát,
Az őz félénken vizhez ballag,
S bámészan nézi önmagát.
A pornak mintha lába kelne,
Mozgó bogárkák száza, ezre,
Életre kél egy percz alatt, —
Tavasznak első kis virága
Bólingat sürün egymagába',
A mint egy ép' felé szalad.

S ha este lesz s a tiszta égen
Ezer kis csillag felragyog,
Fényük kigyúl a tó vizében,
Körültánczolják lágy habok.
Súg-búg a sás, a fű megreszket,
A hold kisértő fénye mellett,
Titokzatos nesz kél körül —
A sejtelmes hang egybeárad,
A zajból, neszből hymnus támad,
Az éj, a föld, az ég örül.

... Radóék kertje illatárban,
Ezer virág az almafán,
Olyan, mint könnyű nászruhában
Szép, hófehér, sugár leány.
A kerti-lakra repkény kúszik,
Minden ragyog. fényárban úszik,
Valódi éden már a kert, —
De benn, az ódon, sárga házban,
Mindenki csöndes, minden gyászban,
Katóka is olyan levert.

A sárga házba' járnak-kelnek,
De szótlanul, s lábujjhegyen,
Nem rég tanyája pajkos kedvnek,
S most oly komor, mint sírverem.
Egyik se szól a másikához,
Mi tegnapot köt, fűz a mához,
Az éjszakát nem ismerik:
Nappal virasztnak napfény mellett,
S éjente lámpa fénye reszket,
Vjlágot osztó reggelig.

Radó beteg! Halálos ágyán
Fekszik már három-négy hete,
Megtörve már, csak két leányán
Ragyog föl még tekintete.
Aszott kezén a bőr átlátszó,
Arczszine sárgás, zöldbe játszó,
A hangja csöndes suttogás.
Az ismerőst, ki rég nem látta
Megdöbbenése összerázza,
Oly szörnyü e nagy változás.

Ha láttatok már büszke tölgyet
Korhadni belső baj miatt,
Roskadni eddig délczeg törzset,
Mely visszavert oly sok vihart, —
Radót látjátok meghajolva
Kórtól, mely rátört lesve, lopva,
S elszedte minden fegyverét;
E büszke férfi összeesve,
A végső órát félve leste,
Már érzé a halál lehét.

S mi még bajához hozzájárul
Növelni lelki, testi kínt,
Egy titkos bú, mit el nem árul,
Ha két lányára föltekint.
Mi lesz az ős név glóriája?
A melynek ő végső sugára —
S kialszik véle csöndesen?
A régi fényből, régi lángból,
— Kitörve multak hamujából —
Hát nem marad fönn semmi sem?...

Leánya van bár, — férfiágban
Kihal az ős család vele,
A mely előljárt száz csatában,
Felejtve lesz végkép neve.
S a fényes sort, a ki bezárja,
Nem nyugszik ősi kőkriptába',
Más földje ad neki helyet —
Kopottas koldus, a ki félve
Hallgat, ha szól a mult meséje,
A mely hírt, pompát emleget.

Ez fájt neki, de volt reménye,
Habár inkább csak sejtelem,
Peténdyt s lányát sokszor nézte,
S egy vágy zavarta szüntelen.
Ha e kettőből egy pár lenne,
A régi név még uj fényt nyerne...
S bizonynyal úgy lesz, ő hiszi;
Csak Oszkár késedelme bántja,
Pedig ő érzi s más is látja,
Hogy már sokáig nem viszi.

Beteg volt, agg volt, és szivébe
Irigység lopta be magát,
Véggyöngesége érzetébe'
Dühvel növelte nagy baját.
Hát elpusztuljon nyomorultan,
Vigasztalást nem nyerve multban,

Neogrády Antal rajza.

Hangját a sírás el nem fogta,
Szemébe egy köny sem szökött...
Radó kezét kezébe fogva
Melengeté csókok között.

S ne adja azt meg a jelen ? . . .
Miért nem szól Peténdy néki ?
Ebből a részét még kikéri !
Aztán pihenhet csöndesen.

Azt látta ő, hogy Oszkár fogva,
Szereti lányát, tudja jól,
Kezébe' mindkettőjük sorsa,
S ő az igen-re ráhajol.
Jenőt s Larát elejté régen,
Viszony, mit szőttek gyermekévben,
Erős bár, könnyen elszakad, —
Szokás csak inkább, úgy gondolja,
A mit a szükség szétrombolva,
Nyomán nem vér, csak köny fakad.

S ő elhatározá el nem állni
Kedvencz tervétől semmiért,
Lara is meg fog könnyen válni,
Dolgához ennyit ő is ért.
Ily nagy szerencsét futni hagyni,
Múló szeszélyre itt hallgatni,
Könnyelműség vón' semmi más.
A józan ész, ha közbeléphet,
Eltépi majd a köteléket
S felejtet a — nászutazás !

S megtört szemének lángja lobbant,
Mikor Peténdy rá nyitott,
Haldokló szíve egyet dobbant,
S arczára halvány pir futott.
«Hogyan van, bátyám ?» — szól gyöngéden
Peténdy, s érzi, hogy kezében
Megreszket az öreg keze —
«Ha meghallgatna, szólnék egyet . . .»
Tűz járja át a gyönge testet,
És fölragyog Radó szeme.

Oszkárra néz merően, aztán
Csak ennyit kérdez csöndesen :
«Lara ?» — A lányka arcza halvány,
Vérvesztett lesz rá hirtelen. —
Igent int Oszkár, s az folytatja,
S már hallhatóbbá lesz a hangja :
«Vigyetek hát a kertbe le !
Egy kis verőfényt régen vágytam,
S a mint innen, szobámból láttam,
A kert már rózsákkal tele.»

Nem ellenkeznek, átkarolják,
— Olyan könnyű szegény öreg ! —
Meleg kendőkbe burkolgatják,
Habár künn nincs egy csepp hideg.
Nagy csöndesen, vigyázva rája,
A kertbe mennek, hol már várja
Kipárnázott, lágy zsöllyeszék.
Buján virít a rózsa ezre,
A lég is illatukkal telve,
S szeliden bágyadt kék az ég.

Suhanva kél a szellő szárnya,
Levélke rezdül, merre mén,
A kertnek régi csalogánya,
Új dalt tanult a lomb ölén.
Bájos tavasz-nap, részegítő,
Fényes sugár, de nem hevítő,
S a csöndesen bús környezet . . .
Meghalni tiszta boldogságba',
Átlépni egy jobb, szebb világba,
Mutass egy kedvesebb helyet.

Beültetik a székbe lassan,
Flanell takarja lábait,
«Fejét tán így ni ! magasabban ?»
Laura kérdi, s igazít.
«Jó lesz így, pompás !» — szól az apja,
Olyan fakó szegénynek arcza,
Nevetni próbál egy kicsit, —
«Ember lesz, meglásd, még belőlem,
Nótát is hallasz még majd tőlem !» . . .
Ráhagyják mind, de nem hiszik.

Csönd lesz megint, Peténdy látja,
Neki kell szólni itt előbb :
«Ha hozzám jönne Laurácska,
Megtarthatnók az esketőt.
Szeretem ! érzem, érzem régen !
Ott választ, itt az áldást kérem,
Itéljenek sorsom fölött ! . . .»
Laura sápad, teste reszket,
Levél az ágon így remeghet,
Ha a fatörzs — villámütött.

Az agg ezt látta, észrevette,
S komor lesz arcza hirtelen,
Hát romba dőlne mégis terve
Valósulása perczben ?
Nem engedi ! nem ! s megmutatja,
Nem olcsó vágynak lett a rabja !
Szeliden igy szól : «Gyermekem !
Hallgass szavamra ! tán a végső,
Egy percz ! s lehet már minden késő,
Te sem beszélhetsz már velem !

Kezed megkérték s választ várva,
Előtted állok — hű barát :
Hallgass az egyszer még szavára,
Tudod, csak jót akar apád !
Sok évet éltem. Tenger bánat
Vetett utamra sokszor árnyat,
Tapasztalásban lettem agg,
Tudom, mi az, ha vérünk lázad,
S szivünket, ezt a gyönge ágat
Sodorja vészes forgatag.

Mit várunk, hogy kimondja ajkad,
Szived talán rá mást felel,
De ki csupán szivére hallgat,
Sokszor nagy kincseket vet el.
Szerencse, hogyha döntő perczben,
Ha két vágy vív harczot lelkedben,
Melletted áll egy jó barát,
S te boldogabb vagy még kétszerte,
Mert ím, ki harczod végét vesse,
Leghűbb barát : szülőd, apád !

Szerettelek ! Tudod te, érzed,
Szivem e perczben is imád,
Meg tudtam volna halni érted,
S tudom, hogy lány vagy csak, virág.
Virág, a mit letépni szoktak,
S tudom, sok társid hervadoznak,
De lásd ! te néked nem szabad !
Hallgass szavamra, édes lányom,
S álmot cserélve boldogságon,
Oszkárnak add igen-szavad ! . . .»

Lara csak nézte, nézte hosszan
Apját, ki igy beszélt neki,
Szive már csöndes, félve dobban,
Szavát emelni nem meri.
Csak hallgatott, de annyit látott,
Hogy eltemetni sok szép álmot,
Elég egy percz, egy pillanat,
És tudta, hogy a boldogságot,
A mire szíve oly hőn vágyott,
Remélnie sohsem szabad.

Ha úgy tesz, mint az apja kérte,
Szivét tagadja meg csupán ; —
Ha megtagadja — bús sejtése :
Nem él Radó e percz után.
Imádta apját, s kész volt érte
Mindent elrabló veszteségre,
Csak őt ne érje fájdalom, —
Aztán jöhet, mi sorsa néki,
A mit föláldoz, meg se méri,
Majd él hát — boldogtalanon.

Hangját a sírás el nem fogta,
Szemébe egy köny sem szökött . . .
Radó kezét kezébe fogva
Melengeté csókok között.
Temetni készült, s e munkához
Nagy csöndbe' fog, nem sír, nem átkoz,
Lemondás rezg át csak szaván :
«Úgy lesz, a mint te kéred, várod,
Csupán még áldásodra várok,
Add hát reánk, óh jó apám !»

Oszkár nem volt ott : elszólítá
Adél gyöngéd tapintata,
Mit látott, abból azt gyanítá
Sokat mond apjának szava.
Kérőnek nem kell ép ott lenni,
A hol tán más fog megfelelni,
S biztosra várni nem lehet, —
Egyet kerültek hát a kertben,
Akáczot fosztogatva ketten,
Kérdezgeték a — levelet.

«Mit szól Adél ? hisz ön a nénje !
Hozzám jön-e a kis Lara ?»
A reszkető kérőre nézve,
Suttogva szól a lány szava :

«Uram ! hibázott ! Rosszul tette,
Hogy húgomat meg nem kérdezte,
A nő, azt tudja jól — talány !
De hogyha most szavát nyerendi,
E kincset többé el nem veszti,
És boldogok lesznek — talán ! ?»

E pillanatba' hivták őket,
S Peténdy nem megy, fut, szalad,
Igy hajtja szarvast, gímet, őzet,
A szomjuság, vagy — indulat.
Radó szemében könyek égnek,
A bágyadó, szelid napfénynek
Sugara rajtuk megtörik,
Szeretne székéről felállni,
Leányát s Oszkárt így megáldni,
Izeg, mozog, erőlködik.

Segítik kissé . . . mindhiába !
Erőtlen' gyöngén visszahull,
Hörögve tör ki sóhajtása :
«Oszkár ! . . . Lara ! . . . Élj boldogul !»
De képtelen már ennél többre,
Szemét lecsukja mindörökre :
Merev lesz arczán a mosoly.
Ijedten néznek rája hárman,
Keserves, kínos zokogásban
Enyészik el két halk sikoly.

. . . Alkony szürkéllő félhomálya
Vetette árnyát szerteszét,
Felölté ép nyugatnak tája
Királyi bíboros mezét.
Tündöklő útját ép befutva,
Sötét hegyek mögé lebukva,
Most hunyta be a nap szemét,
Az ég kárpitja megszakadva,
Felhőfoszlányokkal takarja
Be véres lángoló sebét.

A rózsák egyre illatoznak,
Madár a fészkén még dalol,
Lágy szellők édes hangot hoznak :
Pásztorsíp trilláz valahol.
De itt, a kis virágos kertben,
Egy ősz halottnak lelke lebben,
Veszi az útját fölfelé . . .
S eldöntetett egy lányka sorsa,
Jegyese ott áll, — ám ki mondja,
Hogy boldogságát föllelé ? ! . . .

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Ezt bizony Désirandelle úr elég világosan és érthetően mondotta. Most már Dardentor is felfoghatta a nyilvánvaló czélzást, mire eddig ügyet sem vetett. Ime Lornans Marcel és Elissane Louise arcza elsápadt. Nem akart szóvitába keveredni, azért még egy futó pillantást vetve a fiatal leány elborult arczára, felkelt és távozó félben igy szólott :

— Marcel, . . . Jean, . . . jöttök velem ?

— Megyünk, — felelé Marcel.

— Még utóljára tegezni fog bennünket, — dörmögé Jean megvetőleg.

A helyzet kényszerűsége úgy parancsolta, hogy czipeltessék magukat Dardentor Clovisnak általa. Ifjabb Désirandelle is megugrott ezenközben és Oriental úrhoz csatlakozva bejárták a város vendéglőit, csemegés boltjait és czukrászatait. A csillagvizsgáló társulat elnöke felfedezte Agathoklesben az inyeskedőt.

Ifjaink azzal a kedélyhangulattal, melyben leledzettek, édes-kevés érdeklődéssel nézték meg Tlemcen nevezetességeit . . . az arabok hires Bob-el-Gharbját, mely az Isser öblének közepén van ; pedig olyan szép, hogy méltán nevezték el «afrikai Granadá»-nak ; a rómaiak ősrégi Pomariáját, ennek a helyén épült fel később a modern Tlemcen. Bezzeg idézhette nekik Dardentor a Bædekerből, hogy már a XV. században virágzó ipar és kereskedelem volt Tlemcenben a berberfaj uralma alatt, hogy már akkor huszonötezer háztűzhelye volt, ma pedig ugyanannyi lakosa (háromezer franczia és zsidó) ; hogy Algirnak ötödik városa, melyet 1553-ban a törökök, 1836-ban a francziák kerítettek hatalmukba, később

Abd-el-Kader visszafoglalta, de 1842-ben végkép franczia főhatóság alá került ; hogy a marokkói határon hadászati szempontból fontos erősség . . . mindez, mondom édes-keveset érdekelte a két párisit.

Az érdemes férfiu szinte arra gondolt, vajjon nem tette-e volna okosabban, ha a két elszontyolodott fiút otthon hagyta volna, hogy kiduzzogják magukat. De nem, hiszen szerette őket, s igy rosz kedvük miatt sem haragudhatott rájok.

Többször arra gondolt, hogy Lornans Marcelnek a szivére beszél, hogy kérdőre vonja :

— Hát csakugyan igaz volna ? . . . Csakugyan komoly ? . . . Ki vele azzal a titokkal, fiam ! . . .

Még sem tette meg. Mire való is lett volna ? . . . Az okos és túlságosan józan gondolkozású Elissanené úgy sem fogadja vejéül a szegény ifjút . . . No meg . . . ő . . . a Désirandelle-család barátja . . .

E miatt nem tudott a derék perpignani kellőképen gyönyörködni a nyolczszáz méter magasságban fekvő város szépségében, pedig pompás moseából fenmaradt nehány mosea érdemesek a megtekintésre.

Akár inyükre volt, akár nem, fel kellett mászniok Mechouar nevű fellegvárba, mely a XII. században épült, továbbá megnézték a Kissariát, mely ma lovas-kaszárnya ; hajdanában a genuai, pisai és provencei kereskedők találkozó helye volt ; továbbá megnézték a minaretekben tulságosan gazdag moseákat, melyeket arab stilü mozaik-oszlopok, festmények és fayance-ok diszítenek (a Djema-Kebir, Abdu-Hassim féléket, ez utóbbinak hármas boltive onyxpilléreken nyugszik ; hajdanában az arab ifjak itt tanultak irni, olvasni és számolni.)

Azután bejárták a város utczáit, formás tereit ; külön az európaiak és külön a benszülöttek városnegyedeit. A terek közepén szökőkutak állottak, a legszebbik mindenik közül a Szt.-Mihály téren levő. Mielőtt visszatértek volna a szállóba, még a környéket is megtekintették a Mechouari terraszról. Gyönyörü volt a kilátás.

Dardentor Clovis szerette volna a szomszéd falvakat : Sidi-Daoudit, «Sidi-Abd-es-Salam»-ot

— Persze mindig ön mentette meg másnak az életét és nem más . . .

— Úgy van, fiacskám, úgy . . . De most már szedjük ám lábainkat.

Gyorsan siettek vissza a vendégfogadóba. Az ebédet kellemetlen hangulatban ették végig. Mindenik úgy viselte magát, mintha tűn ülne és szeretne tovább utazni. A perpignani az ebéd vége felé oda adta a pár papucsot annak, a kinek szánta volt.

— Tlemceni emlékül, kedves kisasszony ! — mondá.

Elissane nyájas mosolylyal köszönte meg Dardentor figyelmét ; a Désirandelle-család felbigygyesztette az ajkát s vonogatta a vállát.

Louise arcza felvidult, szeméből kicsillant a megelégedés.

— Köszönöm, Dardentor úr ! Megengedi, hogy megöleljem ?

— Teringettét, hiszen csak azért vásároltam . . . Egy csók egy pár papucsért !

A fiatal leány örvendő szivvel ölelte meg Dardentort.

Az arab építészetnek sok emléke maradt fenn.

Tlemcen környéke.

látvány volt a lejtőn fekvő város üde szőlőhegyeivel, ritka szép kertjeivel, narancs-ligeteivel, olajfa-erdőivel, százesztendős diófáival, üdezöld terpentin-fenyőivel, nem is szólva a rengeteg sok gyümölcsfáról.

A franczia kormány hathatósan istápolja a tlemceni ipart és kereskedelmet ; tanuskodnak erről az árucsarnokok, közraktárak, malmok, takács-műhelyek, főleg a burnusz-kelmék gyártása. A Cavaignac-tér egyik boltjában emlékül egy pár igen csinos papucsot vásárolt.

— Úgy veszem észre, hogy azok a papucsok önnek talán kicsinyek lesznek, — jegyzé meg Jean kesernyésen.

— Lánczos adtát !

— Kissé drágák is talán ?

— Hja, telik . . .

— Kinek szánta ? — kérdé Lornans Marcel.

— Valami csinos teremtésnek, — felelé Dardentor Clovis, szemével hunyorítva.

Ezt persze Lornans Marcelnek nem kellett volna megengednie, ha egész úti költsége rámegy is . . .

Tlemcennek nemcsak az ipara, de kereskedelme figyelemre méltó lévén, az a nyugati és keleti piaczok érdekes vegyüléke ; van számos történeti nevezetessége is a városnak. Az arab építészetnek sok emléke maradt fenn, *igaz, ma már romok, de tanulságosak* ; a várfalakat újból felépitették ; a mór-negyed szűk utczái s a hajdani látni, továbbá az El-Orid vizzuhatagot, stb. stb., de hát be kellett érnie azzal, hogy Bædekerből olvasta ki.

Bizony nehány napi ott tartózkodás kellett volna erre, de mit tehetett, mikor Désirandelleék oly makacsul ragaszkodtak ahhoz, hogy minél előbb térjenek vissza Oránba. Annak daczára, hogy nagy tekintélynek örvendett a karaván tagjai előtt, ezt az inditványt tenni még sem bátorkodott.

— Nos, kedves Marcelem, *és Jeanom* mit mondanak Tlemcenhez ?

— Nagyon csinos város, — válaszolá Marcel szórakozottan.

— Csinos . . . az . . . — tevé hozzá Jean nagy kedvetlenül.

— Hm, jó czimboráim, hát nem cselekedtem okosan, mikor önöket a tűzből meg a vizből galéruknál fogva kirángattam, he ? . . . Láthatták volna-e különben ezt a szép várost ?

— Koczkára tette életét, Dardentor úr, hogy minket megmentsen, — mondá Lornans Marcel, — legyen meggyőződve, hogy hála . . .

— Dardentor úr, — vágott közbe Jean, — mondja csak, szokás önnél, hogy másoknak az életét . . .

— Hát bizony már egy csomó embert ragadtam ki a halál torkából, egész rakás érdemkereszt nyüzsöghetne mellemen ! . . . Az a baj, hogy bármennyire szeretnék valakit fiammá vagy leányommá fogadni, nincs benne módom.

XV. FEJEZET.

Melyben a törvényczikk követelte három feltétel közül az egyik teljesedik.

Őszintén szólva ideje is volt már, hogy az algiri vasuttársaság által pompásan rendezett körutazásnak valahára vége legyen, még pedig, a mint látjuk, a Dardentor-csoportra nézve nem valami kecsegtető vége.

Mikor Tlemcenből elindultak, a karaván felére olvadt le, mert a turisták közül számosan ott maradtak még a csinos városban, hogy behatóan megnézzék. Velök maradt Derivas is, Dardentorékkal pedig Moktani kelt útra május 21-dikén reggel, Sidi-bel-Abbes felé véve az irányt.

Oriental Eustache úr is sietett vissza Oránba, s igy Dardentorékhoz csatlakozott. A turisták aligha elhitték volna, hahogy azt hozza fel ürügyül : jelentést kell irnom a kirándulásnak eredményéről — tudományos szempontból. Egyebet sem tett a jeles férfiu, mint az égbolt egyik-másik pontjának szegezte látcsövét ; a többi műszerekhez hozzá se nyult.

A karaván tehát csak két személyszállító kocsiból állott ; az egyikben ültek a hölgyek és Désirandelle úr, a másikban Oriental Eustache és Agathokles. Ez utóbbit szerfölött megviselte az öszvér háta, nem kért többé belőle.

Két szolga hozta utánok a podgyászt meg az élelmi szereket ; ugyanis Sidi-bel-Abbesig még

csak két pihenőt fognak tartani. Estére, úgy számították, hogy Lamoriciére faluba érkeznek, ott töltik az éjet, s másnap reggel elindulva, este 8 órára eljutnak Sidi-bel-Abbesba. Innen vasút viszi a társaságot vissza Oranba.

Dardentor és Moktani teve-, a két párisi lóháton teszi meg az útat, nem szivesen mondották volna le ők négyen a pompás állatokról.

Tlemcenből Sidi-bel-Abbesig országút visz, mely Tlélatnál elágazik és Orant Algirral köti össze. Tlemcen kilenczvenhét kilométernyire van Sidi-bel-Abbestől, két nap alatt kényelmesen megtehetik ezt az utat.

Ez az út sokkal változatosabb, mint a délorani Saïda és Sebdou között. Kevesebb az erdő, több a szántóföld, számos hegyi patak szeli keresztül-kasul. Legnagyobb köztük, s hova-tovább folyóvá, sőt folyammá dagad az Isser, kétszáz kilométer a hossza, a tengerbe való torkolásaig.

Mennyire megváltozott azonban a karaván hangulata! Milyen élet, jókedv uralkodott a társaságban, mikor Oranból elindultak, mikor Saïdában karavánná verődtek össze. Most bezzeg kiki magába mélyedt, nem törődött a társával. Désirandelleék és Elissanené csak egymással váltottak szót, Louisenak sok olyas dolgot kellett hallania, a mi nem volt inyére. Lornans Marcel és Taconnat Jean a perpignani mögött léptettek s elmélyedve gondolataikba, csak immel-ámmal feleltek kérdéseire.

Szegény Dardentor! Úgy tetszék, mintha őt okolnák mindenért: Désirandelleék zokon vették tőle, hogy Agathokles házasságát nem segítette elő; Elissanené hasonlókép közönyösséggel vádolta; Lornans Marcelnek roszúl esett, hogy szive ügyét nem karolta fel, minek utána életét megmentette; Taconnat Jean boszankodott reá, hogy Dardentor őt és nem ő mentette meg Dardentort. Szóval Dardentor Clovis lett a csihés. Csak a hű Patrice nem hagyta őt cserben.

— Látja nagyságod, mégis csak igazam volt nekem! — mintha ezt mondta volna.

Hogy fenhangon nem mondta, annak oka csupán az volt, hogy borsózott már előre is a háta a Dardentor-féle feleletektől.

No, de azért Dardentor Clovis nem verte a fejét a falba.

— Oda se neki, Clovis, — tünődék az érdemes férfiú magában. — Hát adósa vagy te ezeknek a papagájoknak?... Miért fájjon a te fejed, ha tervők nem sikerül kívánságuk szerint?... Te vagy az oka annak, ha Agathokles nem egyéb, mint fajankó, holott papája és mamája Adonist néznek ki belőle... s mi csodálni való van azon, ha Louisenak nem tetszett a kajla legény?... Nyisd ki a szemed, Clovis!... Marcel valószinűleg szereti a leányt... Hm, de azt csak nem mondhatom nekik: «Jertek gyermekeim, rátok adom apai áldásomat!... No, meg Jean, az a jó kedvű, ötletekben kifogyhatatlan Jean; talán csak nem fuladt a Sar vizébe a jó kedve?... Istók ucsese, mind egy követ fújnak. No hiszen majd megtanítom őket móresre, mind, a hányan vannak!

Patrice e pillanatban lépett az urához, hogy valamit mondjon neki.

— Nagyságos uram, attól tartok, hogy nem sokára esni fog, talán jó lenne, ha...

Eh, lári-fári, jobb az esős idő, mint semmiféle idő...

Patrice gyorsan visszasompolygott a kocsira.

Langyos záporeső szakadt alá s tartott addig, mig a karaván tizenkét kilométernyi útat megtett Tlemcentől Aïn-Fezzáig. Itt az erdő tisztásán megállapodtak és reggeliztek. Alig szólottak egymáshoz, mintha az orruk vére eredt volna meg. Désirandellené ő nagysága vasvilla-szemeket vetett Lornans Marcelre, s így az ifjú egy árva szót sem merészelt váltani a fiatal leánynyal. Taconnat Jean a szabályozott országútra, a kilométer-kövekre s az átkozott czivilizáczió-nak minden rablótámadást kizáró elővigyázatára gondolva, szidta titkon a franczia kormányt.

Dardentor Clovis egyszer-kétszer megkisértette felrázni őket ebből az unalmas kedvetlenségből, de szellemes sziporkái hiába röpködtek — nem fogott tüzet egyik sem.

— No, ezek a jó emberek kezdenek untatni engem, — mormogott kedvetlenül.

Tizenegy óra tájban felszedelőzködtek. Előbb áthaladtak a gyors folyású Chouly hidján, majd egy erdőnek a szélén, a kőbánya mellett, és Hadjar-Roum romjait láthatták, este hat óra felé szerencsésen megérkeztek Lamoriciérebe.

Ha Tlemcenben olyan rövid ideig tartózkodtak, arról szó sem lehetett, hogy ebben az ezerkétszáz lakossal biró faluban hosszabb pihenőt tartsanak. A falu, melyet a hires franczia tábornok nevéről neveztek el, árnyas, termékeny völgyben fekszik, de a nagy kocsmájában csak «úgynevezett» lágy tojást kaphattak, melyekkel bátran megostromolhattak volna egy várat, olyan kemények valának. Szerencséje Derivasnak, hogy nem volt ott, mert ugyancsak lett volna mit hallania. Kárpótlásul a benszülöttek hangversenynyel örvendeztették meg turistáinkat. Meglehet, hogy épenséggel nem kértek volna belőle, ha Dardentor meg nem köti magát, hogy de bizony meg kell azt hallgatniok.

A kocsma nagy ivó termében tartották meg a hangversenyt, mely rémítően gyarlónak bizonyult.

Arab muzsikusok gyötörték a hallgatók füle dobját: az egyik a dobot («tebeul») verte, a másik a réz-sipot («rheïta») fújta, végül a harmadik, — mert mindössze hárman valának ők! — a «noura»-t kezelte két lopótök félig bevonva állatbőrrel, melyet a művész egymáshoz paskolgat. Az arab nótát, mely más helyütt arab leányok tánczát kiséri, «noubá»-nak hívják. Ez alkalommal a táncz nem volt benne a műsorban.

A hangverseny végén Dardentor így kiáltott fel:

— Elragadó!... Egészen oda vagyok!

Senki sem merészkedett más véleményen lenni; Moktani kifejezte Dardentor úr legfelsőbb elismerését az arab művészeknek és csinos összegecske borravalóval édesitette meg szavait ráadásul.

(Folytatása következik.)

Cs. és kir. 7. hadtest hadbiztossága.

5660. sz. 1897.

GABONA-BEVÁSÁRLÁS.

A cs. és kir. 7. hadtest hadbiztossága Temesvárott kereskedelmi szokvány szerint, raktárszerű minőségü következő áruczikkeket vásárol:

Beszállitási idő			A cs. és kir. élelmezési raktár szükséglete								A cs. és kir. fiók-élelmezési raktár szükséglete		Az összszükséglet kiteszen:
			Temesváron			Nagyváradon			Aradon				Szegeden		
			buza	rozs v. ketszeres	zab	buza	rozs v. kétszeres	zab	buza	rozs v. kétszeres	zab állomásért Arad	zab állomásért K.-Szt.-Miklós	buza	rozs v. kétszeres	
			m é t e r m á z s a												
A hónap folyamán	decz.	1897	—	—	—	—	—	—	—	—	2000	400	—	—	1650 métermázsa buzát
	január		—	2000	—	—	600	2000	—	—	1000	600	—	800	
	február	1898	—	2000	—	—	600	2000	220	1000	1000	600	—	800	7800 « «
	márczius		600	—	2000	400	—	2000	—	—	—	—	430	—	13600 « rozs v. kétszerest
Összesen			600	4000	2000	400	1200	6000	220	1000	4000	1600	430	1600	zabot.
A beszállitásra vonatkozólag megjegyzés:			A beszállitásnak dijmentesen kell eszközöltetni és pedig: buza és rozs az uj városi raktárakhoz; zab a gyárudvarhoz és belvárosi katonai raktárakhoz Temesvárt, a hol az átvétel is eszközöltetik.			A beszállitás dijmentesen eszközlendő és pedig: buza és rozs a Kepes-féle raktárakhoz; zab a Kepes-féle és a katonai zabraktárakhoz Nagyváradon, a hol az átvétel is eszközöltetik.			A beszállitás dijmentesen eszközlendő: a raktárakhoz a várban, illetve a katonai zabraktárakhoz Kis-Szent-Miklóson, a hol az átvétel is eszközöltetik.				A beszállitás dijmentesen eszközlendő és pedig: a flók-élelmezési vagy a sas uteában levő rozsraktárhoz Szegeden, a mint a raktár azt kivánja. Ugyanott történik az átvétel is.		

1. Az ajánlatok az egész szükségletre vagy kisebb részekre tehetők. Az egész mennyiségre vállalkozó ajánlattevőknek azonban bele kell nyugodni abba, hogy ajánlatuk csak egyes szállitási részletekre, illetőleg egyes czikkekre és állomásokra is fogadtatik el.

Miután a katonai igazgatóság fenntartja magának azt, hogy kétszerest vagy rozsot, vagy rozs helyett buzát vásároljon be, a szállitandó rozsmennyiség mellett még hasonmennyiségü kétszeresre is nyujtandók be ajánlatok.

2. A bevásárlás minta és ajánlott minőségü suly szerint történik. Minden ajánlattal tehát két lepecsételt, legalább 2—2 kg-os minta nyujtandó be és az ajánlatban azon minőségü suly beirandó, mely szerint ajánlattevő szállitani szándékozik.

3. A szállitandó árunak nemcsak a mintának és a minőségü sulynak, hanem a szokványfüzet II. czikk és az ehhez tartozó kiegészitések — értelmében a raktárszerü tisztaságnak is meg kell felelni, mely tisztaság az áru átvevésénél állapittatik meg.

A rozsnak teljes, nem kicsiny vagy csenevészes szemekből kell állni; csenevészes, tört és beteg szemek kiszemelésére számitanak.

Csak sárga zab vásároltatik be; fekete zab szállitásból ki van zárva.

4. Kincstári zsákok csak a szokványfüzet XII. czikkében meghatározott használati ár fizetése mellett kölcsönöztetnek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott lepecsételt eladási ajánlatoknak 1897. november 4-ik napjának délelőtti 10 óráig a 7. hadtest hadbiztosságánál Temesvárott kell beérkezniök és csak a fenti szállitási részletekre terjedhetnek.

A kötelezettségnek legalább is 10—14 napra kell szólnia. Oly ajánlattevők ajánlatai, kik magukat ezen követelményeknek alá nem vetik, a mennyiben csak 3—4 napi impegnót kikötnek, a tárgyalási bizottságtól mint «el nem fogadhatók» visszautasittatnak.

Az árajánlatok métermázsánként minden költség nélkül teendők.

Ha a beszállitásra a katonai dijszabás kedvezménye vétetik igénybe, ugy ez csak téritési uton engedhető meg.

Utólagos vagy sürgönyileg érkező ajánlatok, valamint olyanok, melyek a fentálló feltételeknek meg nem felelnek, nem vétetnek igénybe.

A hadbiztosságnak ismeretlen ajánlattevők kötelesek azon esetben, ha az ügylet létre jön, az ajánlott mennyiség értékének 10%-át pénzbeli biztositékul benyujtani.

6. A f. évi deczember végéig az 1898. évi szükséglet fejében szállitott gabonamennyiségek 1898. január folyamán — *minden késedelmi kamat nélkül*; a későbbi szállitmányok mindenkor a történt beszállitás után, az illető cs. és kir. élelmezési raktár pénztáránál meg lesznek fizetve. Ezen fizetési módozat akkor is érvényes, ha elegendő raktárhelyiségek következtében, a szállitóknak valami korábbi beszállitás is megengedtetnék.

7. Az ezen bevásárlásra nézve alapul szolgáló, Temesvárt 1897. julius 22-én kelt szokványfüzet az alulirott hadbiztosságnál és a temesvári, aradi, nagyváradi élelmezési raktárnál, továbbá a szegedi élelmezési flók-raktárnál a szokásos hivatalos órák alatt mindenki által megtekinthető. Ugyanaz minden nyomtatóiv után 4 kr. lefizetése mellett minden élelmezési raktárnál megszerezhető.

Az eredeti szokványfüzethez a jelenlegi hirdetmény csatolva lesz és az utóbbi a szokványfüzetnek joghatályos, sérthetetlen alkatrészét képezi.

8. Az ajánlattevők ugy az ajánlatban mint a zárlevélben határozottan kijelenteni kötelesek, hogy ők ugy ezen, valamint az idézett szokványfüzet feltételeit egész terjedelmük szerint ismerik és hogy ők magukat ez üzlet lebonyolitásánál ezen feltételeknek minden tekintetben alávetik.

Temesvárott, 1897. évi október hó 18-án.

A cs. és kir. 7. hadtest hadbiztosságától.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: Erdélyi Zoltán.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.

V. (Folytatás.)

Ősz lett megint. A lomb lesárgult,
Megvált az ágtól csöndesen.
Erdő, mező, a rét elárvult,
Sohaj szállt át a völgyeken.
Fájó sirámnak tompa hangja,
A mint a szél szárnyára kapja,
Remeg a hervadt táj felett, —
Megreszket fű, fa, bús szavától,
S levél, ha búcsút vett az ágtól,
Mint egy köny, lassan lepereg.

A síró szél, tovább repülve,
Beszáll az erdők mélyibe,
Ragyog a nap, de lángja hülve,
Hiába hint már fényt ide.
A mit lát: pusztulás, enyészet,
Szélfütty a bús, halotti ének,
A mely süvitve vágtat át,
S beléakadva száz faágba,
Átmén ijesztő, vad danába,
S viharrá nőli ki magát.

Az égre felhők vetnek árnyat,
Sötét, borús a láthatár,
Rikoltó varjak szálldogálnak,
S húz egy pár megkésett madár.
A tarlón át egy nyúl rohanva
Fut rejtekért a bokoraljba,
Utána fáradt eb csahol, —
Az országútján — község távol —
Aprózza lépteit a vándor —
Meghál-e ma? s ki tudja, hol?

Az ég lassankint ónszinű lesz,
Bevonják súlyos fellegek,
A csöndet megszakítja halk nesz,
A felhő sir: eső csepeg.
Egyik nap ép úgy, mint a máson,
Eszét nem törve változáson,
Esik, hull véges-végtelen, —
Az út, mező, rét összefolyva,
Utálatos, rút sárgomolyba,
Tó lesz a víz nem egy helyen.

... No már igaz, hogy csúf tud lenni
Az ősz, ha kedve elveszett!
Legjobb ilyenkor messze menni,
Utazni rónák s völgy felett.
Vasútra vagy hajóra szállni,
A tengert s száraz földet járni,
A hol örök a kikelet...
Itália! narancs hazája!
Hegy-völgyed éden! tiszta bája
Régóta vonzza szivemet.

Az Ádrián, sohajtó szélbe'
Ringott nehányszor csolnakom,
Bódulttá tett az égbolt kékje,
A mint suhantam lágy habon.
Fülembe cseng a barcarolla,
A mit a csónakos dalolva,
Sohajtó szellő felkapott, —
S jártam lagúnán késő estve,
Csodáltam szinte megremegve,
Sötét ég, tenger csillagod.

Itália! rajongok érted,
S imádom tiszta tengered!
Meglátom-e még egyszer néped,
S csodásan kéklő szép eged?
Visz-e még útam egyszer arra,
Hol a virágzó szép olajfa
Elhinti édes illatát?
S narancserdők fölött repülve,
Sudár pálmákon meg-megülve,
Szellő suhan sohajtva át?

... Peténdy ott jár messzi tájon,
Tavaszba ment az ősz elől,
Daruk repülnek fáradt szárnyon
Felé a honi táj felől.
S nem egymagába járja földed',
Karján vezetve bájos hölgyet,
A mennyet éli mostan át, —
Boldog hazában boldogsággal,
Virágos kertben szebb virággal,
Ajkára dalt csak üdve ád.

Velencze, Flórencz, Róma, Nápoly!
E négy helyen soká marad,
Az ős világfi spleenje távol,
Bár ismerős tájon halad.
Larának rendre magyarázva,
Ezt is, meg azt is, szinte játszva
Rohan a percz, a pillanat, —
Szedi a mézet tékozolva,
És arra nincsen semmi gondja,
Ha vajjon még virág marad?!...

Lara azonba' csöndes, szótlan,
Hisz még a gyászt le sem veti,
Alig derül fel egy mosolyban,
Ha ép Oszkár erőlteti.
De könye sincsen, s nem beszélget,
Fölhordva annyi bús emléket,
A nemrég multról szüntelen, —
A mit a férje mond, csinálja,
Kedvét se rontja, martirt játszva, —
Viseli sorsát csöndesen.

Magára hagyva egy-két percre,
Röpiti szárnyán képzelet:
A sárga házban jár a lelke...
Virágok közt temet... temet!
Egy ősz halottat... az az apja,
Kitől örökre elszakadva,
A szive majd hogy meghasad...
S temet egy édes, boldog álmot,
Ezer reményt, s egy — ifjuságot,
A miből semmi sem maradt.

Sok nép tolong az udvarukba',
Mindenki sir, csak ő nyugodt, —
Majd könnyű por kél a nyomukba:
Radó a sirig eljutott.
Reáhull tompa dobbanással
A durva rög, a mit kapával

Neogrády Antal rajza.

Indul. Az asszony útját állja:
«Oszkár! az égre, kegyelem!»

Húznak fölé kegyetlenül, —
Adél sikolt, ő meg se rezzen,
Egy könye sincs a végső perczben,
De sajgó kint érez belül.

Mindenki ott, csak egy hiányzik,
Csak egy nincs ott a sok között,
(Egy halvány rózsa még kilátszik,
Fölébe most húznak rögöt.)
Szeme a népet végigjárja,
Közöttük hátha ott találja
Jenőt, — de minden hasztalan!
(A rózsa is már földbe rejtve)
S ő érzi fáján megremegve,
Hogy elhagyott, vigasztalan! . . .

Együtt tudatta mindkét gyászát,
Hogy árva lett, s hogy nem szabad,
Ne vesse meg a gyönge árvát,
S Jenő ím mégis elmaradt.
Pedig megírta, érzi, híven,
S hazug se volt talán a színben,
Levele itt van, őrzi még —
Olvassa most is, s úgy gondolja,
Lépését ezzel indokolta,
Hisz két tőr járta át szivét:

«Ha összekúszált tán irásom,
Ne hidd, hogy a kezem remeg!
Már elvégeztem számadásom,
S nem látja más, hogy szenvedek.
Ha szél zúg át az erdőn, réten,
Minden piciny viráglevélen
Sokáig ott marad nyoma, —
De nem látszik meg az az ágon,
Hogy szél repült ott rémes szárnyon
Sivitva, pusztitón tova!

«Szivemnek minden kis virága
Lefosztva, tépetten hever,
Hervadt remények édes álma
Elszállt, s a bú jött, mely lever.
S nem volt időm még megsiratni,
Szivem se birt, lásd, megszakadni,
Pedig ez jótett volna tán! —
Oh! hisz nem történt semmi, semmi!
Az ágat nem kell visszanyesni,
Csupán virág nincs több a fán!

«Temetni azt, kit úgy szerettünk!
Ki nékünk életet adott,
Ugy is, ha már sokat vesztettünk,
Észbontó kin, s — apám halott!
De véle mindent sírba tenni,
Nemcsak temetni, elfeledni
Mindent, mi szivünk álma volt, —
Kétszerte fájóbb, s ez a részem,
Pedig a holt, s az álom, — érzem —
Egyformán kedves, drága volt!

«Hallgass meg, kérlek, s úgy itélj meg!
Szivem e percztől nem szabad.
Ne átkozz érte! bárha félek,
Nem lesz hozzám több jó szavad!
Apám halála végperczében,
Szavamat adva, megigértem:
Peténdyhez nőül megyek, —
S szavamnak állok, bárha érzem —
Hogy az egész keserves élten
Nagyon boldogtalan leszek.

«Kérdezni fogsz: hogyan tehettem?
Mikor szivem rég mást szeret.
S vádolni fogsz, hogy hitvány lettem!
Eladtam pénzen lelkemet.
Belátom, ellenem a látszat,
De oh! vond vissza ezt a vádat,
A mig nem késő, mig lehet, —
S hazugnak mondd bár esküvésem,
Apámra kérlek, — hidd el nékem!
Szivem csupán téged szeret!

«Te férfi vagy, s talán nem érted,
Mi az? — bár néked sincs anyád!
De nőnél ezt a veszteséget
Nem pótolhatja más barát.
Anyám meghalt, hogy éltem adta,
S a bölcsőtől apámra hagyva,
Ő volt, ki hiven gondozott,
A mit beszélt, azt szentnek véltem,
Most ép úgy, mint a gyermekévben,
Ebben találd csak az okot.

«Apám akarta! — S gyönge voltam,
Nem tudtam ellentmondani!
Ez bűnöm! s hogyha megbotoltam,
Jogod van, — érzem, — sujtani!
A boldogsághoz nincs reményem,
A vágyakat, a mikben éltem,
Föladta mind egy pillanat! . . .
Oldj föl, vagy átkozz! — rajtad áll csak, —
Szivemben én igy is csak áldlak,
S kivánom, légy te — boldogabb! . . .»

Olvassa most is, s észrevétlen'
Egy könye hull rá csöndesen,
A másik ott marad szemében,
S kitörli onnan hirtelen.
Nem! nem szabad, hogy férje lássa!
Csituljon szive dobbanása!
Hisz máskép már úgy sem lehet . . .
A szenvedést ő oly jól érti,
Akarja, úgy lesz, megkisérti:
Feledni fog! . . . feled, feled! . . .

Oszkár mit sem sejt. Boldogsága
Lefogja gyöngéden szemét,
Laura búja, némasága
Nem sejtet véle nagy veszélyt.
E méla bú még apjáért lesz,
Hiányzik egy fél még az évhez,
Hogy agg Radót a sir födi,
S tán érdekesb a láncz csak ezzel,
Mely őt e tiszta, szűzi testtel
Örömre, bánatban köti.

S beszélik bár a költők régen:
Nem csók, ha egyik nem szeret!
Édes biz' az a mézes hétben,
S a csók alatt a nő — felejt.
Megengedem, hogy tán utána
A másikat már nem kivánja,
De hogyha adják — elveszi;
Csókot csókjával nem tetézve,
Nem érez kint az ölelésre
Lara sem, s tűrve, — engedi.

De Oszkár az, ki belefárad,
Tobzódott, s végre jóllakott.
Újulni érez régi vágyat,
S Olaszhont gyorsan hagyja ott.
Pestet kivánja újra látni,
Nem rég oly kedves czimborái
Körébe vágyik lázasan;
Pakolnak hát s a gyorsvonatra
Fölszállva, ime harmadnapra,
Lara új otthonába' van.

Fényes lakás az, nem kis fészek,
Nagy úrnak pompás otthona,
Fényűzés, merre szem csak téved:
Egymásba nyiló nyolcz szoba.
A bútor mind új, drága fából,
Külön hozatva messzi tájról,
Szövetje bársony és selyem;
A merre lépsz, besüpped lábad,
Lépted zaja halk neszre bágyad
Az értékes sok szőnyegen.

Larának ez nem volt a vágya,
Fényűző nem volt ő soha!
A csillogás, fény szinte bántja,
Olyan sivár e sok szoba!
A sárga ház az ő szerelme,
Utána vágyik teste, lelke,
Otthona néki idegen, —
Madár, a kit — kalitba fogva —
Folyton kisért az erdő bokra,
S repülni vágyna szüntelen.

De lassan ezt is csak megszokja,
Lemondás sorsa már neki!
Hisz másra nincsen úgy se gondja,
Keresztjét békén szenvedi.
De napról-napra érzi jobban,
Hogy szive inkább fájva dobban,
Ha arra gondol: még mi jön?
Ha bús jövője képét nézi,
Erős lelkét gyöngülni érzi,
S szemében egyre több a köny.

Oszkár meg újra elemében,
A klubba jár és whistezik,
De délelőtt még honn van, s délben
Nejével együtt étkezik.

Ebéd után kissé szerelmes,
Larához roppant gyöngéd, kedves,
Nevetgél, tréfál, enyeleg;
Ha szép idő van, kocsikáznak,
S ha vége oszt' a délutánnak,
Csókkal bucsúzik: «Pá! megyek!»

S ez igy megy aztán napról napra,
Egyformán, mint a szélmalom,
A csöndes szél fú jobbra-balra,
S a mit megőröl: únalom.
A férfi egyre szabadabb lesz,
A délutánból többet elvesz,
S az éjszakához többet ad,
A nő pedig mind szomorúbban
Keres vigaszt a nemrég multban,
S mindegyre boldogtalanabb.

Oszkár belátja egyszer aztán,
Hogy ez tovább igy nem mehet!
Lara oly bús, az arcza halvány . . .
Hát társaságot emleget.
Csupán a gyászt kell félretenni,
S mulatni, társaságba menni,
Az ember bút csak ott felejt!
Laura, bizton, túlérzékeny,
A teljes gyász már elmult régen,
S többször még most is könyet ejt.

Rákényszeriti hát nejére,
Hogy öltsön ünneplő ruhát,
S az ösmerősit sorra véve,
Megkezdik hát a — torturát.
Benéznek — itt is, ott is járva, —
Temérdek fényes, úri házba
S alig pár röpke pillanat,
Ép egy köszöntés, egy mosolygás,
Nehány szó s ismét mély hajlongás . . .
Tovább maradni nem szabad!

De ép elég ez mégis arra,
Hogy a nagy vizsga meglegyen:
Milyen az asszony? Úri fajta?
Hogyan hajbókol, hogy megyen?
Csinos-e? szép-e? s a ruhája
Velük a versenyt, vajh' kiállja?
S nem hord-e már is ál-fogat?
Nincs-e chignon, czopf tán a kontyba'?
S azt is megkérdik tőle sorba:
«S ön, asszonyom, mikor fogad? . . .»

Oszkár meg ép csak ezt akarja,
Lara felelni kénytelen, —
Essék a válasz bármi napra,
Csak ám fogadó nap legyen!
Magát dicséri szörnyen érte,
Hogy titkos tervét igy elérte:
Lara nem únja majd magát, —
S ő nyugton tölti, napját, éjét,
Csitítva játék-szenvedélyét,
Hol int a whist, vagy baccarát.

Hogy a nagy búcsu véget ére,
Az «on dit» már is működött:
«Comme il faut, szép nő! Mily kár érte,
Hogy ily rossz partbieba kötött!
Peténdy meg nem érdemelte,
Ez tény, s hogy mégis megszerette,
Ki hinné azt e nőnek el?
S bizony naiv libácska lenne,
Ha hübb lovagra szert nem tenne, —
Terem az néki ezrivel!»

Larának ifju, nagy szépsége
Irígyelt kincs lett csakhamar.
Peténdyt bókok ezre érte,
— Sima szó gúnyt oly jól takar! —
A czimborák is lázba jöttek,
Sürgetve egyre könyörögtek,
Mutatná hát meg ő nekik!
S hogy Oszkár erre vállát vonta,
Néhány merész szemébe mondta:
«Peténdy féltékenykedik.»

Oszkárról ezt én nem mondhatnám,
Bizonynyal másba' volt az ok,
S regényem rögtön abba hagynám,
Ha jól mondták e mamlaszok.
A mi őt attól visszatartja,
Larát hogy otthon konczra adja,
Gyöngéd tapintat volt csupán,
Az ajtaját be sohse' zárta,
De mindkét szárnyát ki se tárta,
Nézett hát másik mód után.

A farsang még javába járta,
Nagy bál volt ép a műsoron, —
«Gyerünk hát — Oszkár szólt — a bálba!
Lara se bánja — gondolom.»
S ez ötlet ismét roppant tetszett,
Legott kiviteléhez kezdett,
Köszöntést int tehát nekik, —
Azok meg koczintgatnak rája,
— Itt-ott egy czélzás Laurára —
Vigan pezsgőzve éltetik.

Lárának ép levél kezében,
Adélnak irt, s ez válaszolt:
Még ott marad lenn, kis Peténden,
Kettesbe', ő, s a drága holt.
Ha majd a gyászév elmult csendbe',
Akkor jön majd csak Budapestre, —
«Türj addig édes, kis Larám!
E pár hetet még itt bevárom, —
Téged se bántson hütlen álom,
Könnyebb lesz sorsod úgy talán!»

Nem egyszer irt már húga néki,
De sohsem irt még igazán,
Hogy nyugta nincs, azt könnyen érti,
Kivált új sorsa hajnalán.
Larának titkos büszkesége,
Takarta, szépitgette félve,
A sok sebet, bár fájt nagyon,
Csupán magányát emlegette,
S bizonykodott, hogy a mi terhe:
Nem kin, csupán az únalom.

Oszkár belép most, s enyelegve
Köszönti csókkal homlokán:
«Adél talán, ki kedvét vette?
Min búsul, mondja csak Larám!
Legyen no vig! hisz mindjárt látja,
Szivemnek ez most leghőbb vágya,
Segítni jöttem bánatán!
Megyünk a bálba! vig zenéje,
Bolondos, tarka tánczos népe,
Könnyit majd, higyje el baján!»

Lara nem tudta mit feleljen,
Oly gyorsan jött e támadás;
Még gyászt visel, s ő bálba menjen!?
Ez vétek volna, árulás!
Adél a sirt még őrzi híven,
És addig ő rikító színben
Ugráljon vigan . . . nem! soha!
A ki ezt tőle kérni merné,
Remélve, várva, követelné, —
Gonosz az, vagy csak — ostoba!

Arczába szökken mind a vére,
Szemébe' fényes köny ragyog.
«Oszkár, az égre! ezt ne kérje!
Hisz tudja, nem tánczolhatok!
Vagy már egészen elfeledte,
Hogy agg apám nem rég temette,
S egy éve nincs, hogy gyászolok?
Többet kivánni nincs jogomba',
De ebből bárha százszor mondja,
Egy órát föl nem áldozok!»

Határozott, nyugodt a hangja,
Csupán a lelke, az remeg,
Halvány lett már megint az arcza,
S a köny kezére hull, pereg.
A férfi nézi néma daczczal,
De szemben e Madonna-arczczal
Gyöngülni érzi erejét.
Aztán megszólal végre lassan,
Metsző gúny sért a fojtott hangban,
S hideg, kimért a szó, beszéd.

«Jó asszonyom! ön túlérzékeny!
S nem tudja azt sem, mit beszél.
S hiszem, hogy nem csal föltevésem:
Nagy oka ennek e levél!
De tudja meg, itt alkuvásnak,
Vagy épen önfeláldozásnak,
Mint ön beszélte, — nincs helye!
S könytől szeme hiába nedves,
Ön el fog jönni vélem, kedves!
Különben jó éjt! Ég vele!» . . .

Indul. Az asszony útját állja:
«Oszkár! az égre, kegyelem!
Sokat szenvedtem már is, látja,
Ne bánjon most már igy velem!
Ne sértsen durván szent jogomban,
Tetézve bút nagy bánatomban,
Könyörgök Oszkár! irgalom! . . .»
Kaczaj a válasz, s eltaszitva,
— Oszkár szemébe' baljós szikra —
«Ne többet! Szót se! — *Akarom!* . . .»

(Folytatása következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából forditotta **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Kérdés, vajjon csakugyan annyira meg volt-e elégedve a perpignani, a mint mutatta. Hanem az bizonyos, hogy volt a hallgatók között egy párisi ifjú, a ki szerfelett meg volt a hangversenynyel elégedve, mert a jóságos véletlen épen Louise kisasszony szomszédságába juttatta; s igy alkalma nyilt azt a «három szócskát», a mi szivében vala irva megsúgni a fiatal leánynak . . . ezek a szavak a Louise szivében visszhangra találtak.

Másnap korán reggel útra kelt ismét a karaván. Nagyon siettek vissza Oranba. Lamoricière-től Aïn-Tilloulig mintegy tiz kilométernyi útat tettek meg.

Nagy terjedelmű alfa- és gabona-földek mellett vitt eleinte útjok. Az út mentén számos gémes-kút volt, pedig egyébként sem szegény ez a vidék forrásokban és patakokban. Turistáink lehetőleg gyorsan haladtak előre, hogy minél előbb megérkezhessenek Sidi-bel-Abbésba.

Eszök ágában sem volt, hogy jó kedvűen csevegjenek egymással; különben látni való sem kinálkozott, még csak római vagy berber korbeli romok sem tünedeztek fel.

Meglehetősen meleg volt, a napot szerencsére felhőtakaró borította, különben e rónaságon alig lehetett volna a hőséget kiállani. Az árnyéktalan országúton így haladtak, miglen pihenőt kellett tartaniok, hogy megreggelizzenek.

Tizenegy óra lehetett, midőn a kalauz jelt adott, s a karaván megállott. Ha nehány kilométernyire letértek volna balra, Ouled-Mimoun erdő árnyas fái alatt kényelmesen hüsölhettek volna; csakhogy kerülőt tenni nem lett volna tanácsos.

Az országút szélén letelepedtek hármasával, négyesével, hogy megreggelizzenek. Ott voltak egy csomóban Désirandelleék és Elissanené — természetesen Louisenak is hozzájuk kellett telepednie; továbbá Jean és Marcel együtt; Lornans Marcel a körülményeket látva okosan tartózkodó volt, a mi bizonyára jól esett a fiatal leánynak. Mióta Lamoricière-ből elindultak, ők ketten bizonyára *előbbre* jutottak már, mint a karaván többi tagjai, még pedig nem Sidi-bel-Abbésba jutni volt — a czéljuk.

Végül a Dardentor-csoport, mely bizonyára a hasonló nevű érdemes perpignaniból telt volna ki, ha Oriental Eustache urat ott nem fogja társul.

Ott üldögéltek egymás mellett és csevegtek össze-vissza mindenféléről . . . kiváltképen az útról, mely bizonyára szerencsésen fog végződni. Mióta elindultak, sem késés, sem komolyabb fajta baleset nem történt. A turisták mind jó erőben voltak, csupán a bőlgyek merültek ki egy kissé. Hat óra mulva Sidi-bel-Abbésba érkeznek, aztán felszállanak egy első osztályú kupéba, s nem sokára Oranba érkeznek.

— Meg van elégedve az úttal, Oriental úr? — kérdé Dardentor Clovis.

— Tökéletesen, Dardentor úr, — felelé a montélimari. — A körutazás rendezése pompás volt; az élelmi kérdést még a leghitványabb faluban is igen tapintatosan oldották meg.

— Úgy látszik, hogy ez a kérdés ön előtt nagyon fontos?

— Meghiszem azt; mi több, útközben egy-két újabb fajta élelmi czikket is sikerült beszerezni, melyekről eddig fogalmam sem volt.

— Engem természetesen az ilyen abrakhistória . . .

— Hm, köhintett Patrice.

— . . . a mi a gyomort illeti, épen nem érdekelt, — jegyzé meg Dardentor.

— Az én véleményem szerint a test épségben tartása miatt ez épen a kérdés, a legfontosabb, — magyarázgatá Oriental Eustache.

— Nos hát, kedves uram, engedje meg, hogy megvalljam, mi kegyednek astronómiai támogatására számittottunk, nem konyhaművészeti készségére.

— Astronómiai? — ismétlé a szót Oriental.

— A' hát; például, ha kalauzunk eltévesztette volna az útat, s mi az ön tudományára szorultunk volna . . . csillagászati megfigyelései, a napmagasságnak a mérése révén bizonyára útba igazított volna minket . . .

— Már mint én megmértem a nap magasságát?

— Persze! Nappal a napot . . . éjjel a csillagokat. Hiszen tudja jól a declinatiókat . . .

— Micsoda declinatiót?

— Úgy értem, hogy a műszereivel . . . a sextanssal, . . . mint a tengerészek szokták . . . a sextanssal, ott van bizonyára az úti táskájában.

— Sextans az úti táskámban?

— Remélem, hogy ott van . . . mert a messzelátó csak arra való, hogy a tájat nézze meg vele, vagy *megfigyelje, mikor a nap áthalad a délkörön* . . .

— Nem értek én ahhoz!

— Hát nem elnöke a montélimari astronomiai társaságnak?

— A gastronomiainak, kedves uram, a gastronomiainak! — felelé Oriental Eustache úr büszkén. Ez a felelet, mely annyi, eddig érthetetlen dologgal megadta a magyarázatát, még Taconnat Jean arczára is visszacsalta a derűt.

— A tökfilkó Patrice azt mondta nekünk az «Argeles» fedélzetén . . .

— Hogyan? Az úr nem astronom? — kérdé az érdemes szolga.

— Nem, . . . gastronom! . . . Hát siket vagy? Gastronom!

— Akkor a vendéglőst félre értettem, — mentegetőzék Patrice, . . . — mással is megtörténhetik életében egyszer.

— És én elég bolond voltam, hogy elhigyjem! — kiáltá a perpignani. — Oriental urat annak tartottam . . . pedig csak . . . Szeretnék beleharapni a homlokomba . . . Elkotródj innen, Patrice, hogy úgy lássalak, mint a hátam közepét! . . .

Patrice részint baklövése, még inkább gazdájának gorombaságai miatt szörnyen megsértődve szó nélkül elkullogott. «Akkor lássa, mikor a háta közepét», — hm, ezt először mondta ő nagysága neki, remélhetőleg nem is mondja többé . . . nem; más helyet keres . . . lehetőleg a franczia Akadémia valamelyik tagjánál a ki válogatott kifejezésekkel él — természetesen Zolánál nem . . .

Taconnat Jean is oda lépett:

— Remélem; meg fog neki bocsátani, Dardentor úr? — kérdé.

— Miért?

— Mert ilyesmiért nem szokás az embereket felakasztani. A gastronom is valójában astronom, csak a *g*-ét kanyaritotta a nyakába.

Dardentor Clovis nevetett.

— Oh ezek a párisiak! Ezekkel boldoguljon, a ki tud! Ezek aztán értik a csiziót! Ilyesmi Perpignanban meg nem esik, pedig a perpignaniak sem tökkel ütött fejűek.

Folytatták az útat. Előbb alfa- majd gabonaföldek mellett haladtak el; egy óra tájban érkeztek a lamtari tanyákhoz, ehhez közel van egy kis szekér-út, mely a Sidi-bel-Abbésba vezető országútat keresztezi. Három órakor keltek át a mouzeni hidon; ugyanitt szakad a hasonló nevű patakba egyik mellék ága; négy órakor ahhoz a keresztúthoz — Sidi-Khaleden alul, nehány kilométerre Sidi-Shassentől — a hol a Mekerra folyó nevét Sigre cseréli.

Sidi-Shassen falu, hatszáz lakója van, részint németek, részint benszülöttek. Nem állapodtak meg.

A mint tovább haladtak, a Moktani tevéje hirtelen megesökönyösödött; hiába ösztökélte, nógatta a gazdája, egy tapodtat sem ment előre.

Ugyanakkor a két párisi lova is visszahökkent, rémült nyeritésben tört ki. Hiába volt az ostor, hiába a sarkantyú, a kocsiba fogott lovak is megállottak.

— Mi történt? — kérdé Dardentor Clovis.

Az ő tevéje is fölemelte a fejét, orrlyukai kitágultak, s ösztönszerüleg térdre ereszkedett.

Két orditás hallatszék mintegy feleletül kérdésére . . . mindenki tudta, hogy minő orditás;

mintegy száz lépésre tőlük egy fenyves sűrűjéből jött a hang.

— Oroszlánok! — kiáltá a kalauz.

A karaván természetesen rémület szállotta meg. Fenevadak, fényes nappal, közvetetlen közelben... talán épen most vannak ugrófélben...

Elissanené, Désirandellené ő nagysága és Louise leugráltak ijedten a kocsiból és menekülni akartak, mert az öszvérekkel már nem birt a kocsis.

A rémület első perczében a hölgyek, ifjabb és öregebb Désirandelle meg Oriental úr vissza akartak menekülni a néhány kilométernyire eső faluba.

— Egy tapodtat se! — kiáltott rájok Dardentor úr parancsoló hangon. Ösztönszerűen szót fogadtak neki.

Désirandellené ő nagysága különben is elájult. A szolgák a lovakat, öszvéreket és tevéket egy csomóba szorították, az állatok meg sem moczanhattak.

Lornans Marcel a másik kocsihoz szaladt és Patriceval a fegyvereket és revolvereket kereste elő. Rögtön megtöltötték valamennyit.

Dardentor és Lornans Marcel a két puskát, Taconnat Jean és Moktani a revolvereket ragadták kézbe. Mind a négyen az út kanyarulatánál egy fenyőfa mellett állottak meg.

Segítségre teljességgel nem számithattak.

Újra bőgés reszkettette meg a levegőt, s az erdő szélén két oroszlánt pillantottak meg.

Oriasi him és nőstény oroszlán volt.

Oriási him és nőstény oroszlán volt. Sárga szőrük kiritt az élénk zöld háttérből.

Vajjon rajta ütnek-e a karaványon, melyre villámló szemekkel meredtek, vagy megijednek a nagy számtól s visszahúzódnak az erdőbe?

Egy-két lépéssel közeledtek... halk morgást hallatnak.

— Meg ne mocczanjon egy lélek sem, — szólalt meg Dardentor, — mi majd végezünk a bestiákkal.

Lornans Marcel reá nézett Louisera, a ki halavány arczczal állott anyja mellett, s bátorítani igyekezett őt. Akkor ő, meg Taconnat Jean tiz lépéssel előre haladtak Dardentor Clovis és Moktani mellé.

Egy perczczel utóbb puskadurranás hangzott, mert a fenevadak közeledtek. A perpignani vette czélba a nőstény oroszlánt, de ezúttal szokott biztonsága cserben hagyta kezét, mert a golyó csak nyakát surolta a vadnak... s a nőstény oroszlán irtózatosat ordítva támadta meg a férfiakat. A mint e pillanatban a him is rájok tört, Lornans Marcel elsütötte puskáját.

— Ügyetlen vagyok! — mondá Dardentor boszankodva.

Lornans Marcelnek nem volt szüksége ilyen önvádra, mert az ő golyója a himnek a vállát találta; a sűrű sörény miatt elgyöngülhetett ereje, s nem vált halálossá; annál veszettebb dühvel tör rájok, Taconnat Jean három revolvergolyója sem tartóztathatta fel.

Mindez néhány pillanat alatt történt; mielőtt a puskát újra megtölthették volna, a két fenevaddal már szemtől-szemben állottak.

Taconnat Jeant és Lornans Marcelt a nőstény oroszlán a földre csapta, mármár iszonyú karmait rájok emelte, midőn Moktani golyója érte... visszahökött pillanatra s aztán újra a két ifjúra veté magát, kik ott hevertek a földön.

Dardentor Clovis golyója épen idején fúródott a nőstény oroszlán mellébe, de sziven nem találta, azonban a két ifjúnak elég volt ez is, mert felugrottak s kissé félrébb állottak, különben menten végök lett volna.

A nőstény oroszlán erősen megsebesült, de a dühe csak fokozódott; a him is mellette termett, s most már közös erővel vetették magukat elleneikre. A lovak, öszvérek rémült nyerítése, ordítása még növelte a helyzet borzalmát.

Moktanit a két fenevad leteperte, s vérrel borított testét tiz lépésnyire vonszolta a földön. Taconnat Jean revolverével, s Lornans Marcel újra megtöltött puskájával a küzdelem szinhelyére rohantak. Két lövés dördült el egyszerre ebben a pillanatban, s a nőstény oroszlán menten fölfordult. Ettől hát megszabadultak. Ekkor a him oroszlán húsz lábnyi hosszú, hatalmas ugrással Dardentor Clovisra vetette magát, a ki a földre roskadt, puskáját nem emelhette fel, s az iszonyú állat terhe majd agyonnyomta... (Folytatása következik.)

A **Franklin-Társulat** kiadásában megjelent:

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI

ÖSSZEGYŰJTÖTTE

KÓNYI MANÓ.

1848—1861.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

1861—1866.

Ára füzve 3 frt 60 kr.

Legujabban megjelent kötet:

1866—1867.

Ára füzve 4 forint.

„EGYETÉRTÉS"

POLITIKAI NAPILAP.

Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő, | 1897. XXXI. évfolyam. | **Kossuth Ferencz,** főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósitásai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hóditások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betüt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósitásokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudósitások minden pártszenvezetti olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivüli bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu müfordítók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak. Ily 40—50 kötet regény bolti áru legalább annyiannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangu publicisták által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, bő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat a végről az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar** és **mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei tudósitásait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 7247

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 „ —
Negyed évre	5 „ —
Egy hóra	1 „ 80

Előfizetések legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

A **Franklin-Társulat** kiadásában megjelent:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND

összes müvei.

Közrebocsátja GYULAI PÁL.

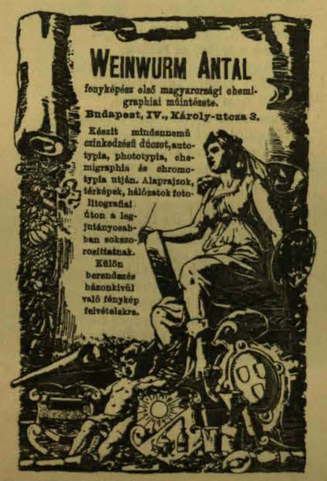
I., II. kötet.

GYULAI PÁL.

Regény öt részben.

Első kötet I.—III. rész, második kötet IV.—V. rész.

Ára a két kötetnek füzve 4 frt 50 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: Erdélyi Zoltán.

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.

VI. (Folytatás.)

Bocsáss meg nyájas olvasója
E kis regénynek, s légy kegyes!
Szegény hősnőmet isten ójja!
A scéna kissé túlheves.
Magára kell őt mégis hagynom,
Erőm nincs ezt tovább folytatnom,
Bevallom: e nő érdekel, —
S ha irnom kéne, hogy mit érzett,
A szive, lelke, mint fájt, vérzett,
Tán megszakadna e kebel!

A történetnek egy pár napra
Itt búcsut mondok, adieu!
Fordits azért e másik lapra,
Vidámabb kép lesz, a mi jő.
Az élet egy nagy panoráma,
S bár untalan csak egy a ráma,
A kép, az sokszor változik...
Ma Cæsart, holnap Brutust látod,
S a míg te bambán szádat tátod,
Egy röpke század elfolyik.

Vásáros bódé tarka vászna,
Csodás sok dolgot rejt belül,
Sírhatsz, ha érző szived vágya,
S ha kell, kaczaghatsz emberül.
Itt egy borzasztó rémtörténet,
Borzong a hátad, elhül véred,
Amott egy torzkép jő eléd —
Együtt, a mint a gép forgatja,
A vigat bússal váltogatja,
S rámondod: rút! vagy: ej be szép!

Nagyobb hatalmam nékem sincsen,
Én is csak gépet forgatok,
S ha van, ki néha bétekintsen,
Hidd nékem el, hálás vagyok!
S a gépem nem rossz bár egészen,
S legyen bár sok kép benn a gépben,
A lánczszem kissé szakgatott —
S azért csupán csak arra kérlek,
Miket itt tépett lánczba' néztek,
Azoknak — formát adjatok!

... A mit igértem, hát betartom,
Vigabb a szintér: bálterem!
A mámor ott ül már sok arczon,
Mint rózsán lepke, szinesen,
A tenger fény, mi széjjel árad,
Napfénynek bátran aspirálhat,
S hevit is egybe', mondhatom.
Önkénytelen a földre nézesz,
Nem látod bár, de szentül érzesz
Izzó fövenyt a padlaton.

«Tout Budapest» a sik parketten,
Forrongó, nyüzsgő hangyaboly,
Majd összefoly, majd szerterebben
Az élő, mozgékony gomoly.
Pettyes battiszt, meg drága kelme
Túlgazdagon van képviselve,
Szinük: kék, rózsaszín, fehér;
A musszelin és selyem ára
— Vakító szinte csillogása, —
Egész vagyonkával fölér.

S e tarka, szines áradatban
Fess frakkok úgy sötétlenek,
Mint fecskék, hogyha nyári napban
Rózsák közt játszva repkednek.
Szép kép!... Csak oly meleg ne volna!...
Sarokba' pálmák széles lombja
«Hűs» Áfrikáról álmodik, —
Kamasz legénye udvarolva,
— Esprit-re most roppant a gondja —
A — hőségről panaszkodik.

De jel riad most zeneszóval,
Megjött a lady patronesse,
Egy perczre csönd, majd halkan szólal
Suhanva át, morajló nesz.
A táncosok mind félre állnak,
Utat csinál a bálanyának
A rendezőség kordona —
Ily bálmamát már láttam százat,
Olyant is tán, ki nem volt száradt,
De ifjút s szépet még soha!

A trón körül, mit ő nagysága
Legott elfoglal, udvar áll;
Ő mosolyog, s e mosolyába
Van irva élet és halál.
Egyéb hatalma nincsen semmi,
De köteles jókedvü lenni,
S nevetni tudni szüntelen.
Ma este már ez hivatása,
Hogy róla minden ember lássa:
«A bál sikere végtelen!»

Aztán a csárdást kezdik végre,
— Nini! még táncz is lesz talán?!...
Fölkérsz egy lányt a vig zenére,
Táncolni fogsz! — igy szólsz. — Az ám
Táncolni! csakhogy nincs mód benne,
A nagy terem, nagyobb ha lenne,
Sőt tán lehetne legnagyobb!...
Nem volna hely már táncolásra,
S nincs irgalom, a mely vigyázva,
A tyúkszemedre nem tapod!

De hát mi nem táncolni jöttünk,
Keressük föl csak szép Larát!
Bizonynyal itt lesz, tán közöttük,
Vagy a buffet-ben odaát?
Nem, ott nincs, ő már «udvarképes»,
Ott áll ni, egy csapat negédes
Mágnás hölgy, s sima úr között;
Szépsége teljes, úgy kiválik,
Mint nap, ha izzó fénybe' látszik
Nehány bús felhő-rongy között.

Ruháját bár nem Worth csinálta,
Remekbe készült, annyi tény!
A vállnál vakmerőn kivágva,
Márványkebelre hull a fény.
Nehány igazgyöngy minden éke,
S egy gyémánt, melynek izzó fénye

Neogrády Antal rajza.

«Pardon! ha tán zavarnám édes!»
... Ijedten kapják föl fejük' —
Lara szeme még könytől fényes,
S a férj áll szemben ott velük.

Arany hajába' tündököl —
De szép szemének izzóbb lángja,
A ki belénéz, érzi, látja,
Hogy ez a szempár gyilkol, öl.

De már a másik pillanatba',
Az a sugár lágy, olvadó,
Merengő lesz Madonna-arcza
S a hangja édes, elhaló.
Sphærák zenéje dallamában,
A mint megszólal hangja lágyan,
S egy-egy kérdésre válaszol,
De társalogni nincs nagy kedve,
Pedig szól hozzá tiz egyszerre,
És mind a tiz úr — udvarol.

Oszkár már régen cserbehagyta,
Flirtel már ő is valahol,
Csak ép, hogy sorra bemutatja
Barátait, s már ellohol.
Lara hát tűri megadással
E tarka-barka hadarással
Elmondott félnyers bókokat,
Szegény! irtózik szinte tőlük,
S mind hallja bár, hanem belőlük
Bizony nem ért nagyon sokat.

Azok meg látják: itt a hajsza,
Sikerrel nem biztat nagyon
Mindegyik szépen abba hagyja,
Mihelyt rá nyilik alkalom.
Mint elvert méhraj szállingóznak,
Békét hagyván a fess bimbónak,
A mit sok éles tüske véd —
«Nebántsvirág!» — sohajtják rája, —
«Unalmas kissé társasága,
Pedig roppant kár érte! Szép!»

S Lara egyszer csak arra ébred:
Magára hagyták csöndesen,
Nagyobb öröm senkit sem érhet,
Egy perczre boldog teljesen.
Tekintetét nyugodtan hordja
Körül, megnézve mindent sorba,
Fárasztja öt e zűrzavar.
A rózsaszirmok, összetépve,
Ép igy forognak fönn a légbe,
Miket a nyári szél kavar.

S a mint nyugodtan néz, egyszerre
Az arcza szint veszt hirtelen,
A büszke termet megremegve,
Egy székre lankad csöndesen.
Szemét merőn egy pontra szegve,
Ül ott félholtan, lelke-vesztve,
Tekintetében borzalom, —
S hogy szólni bír, megreszket ajka,
A mint önkénytelen sohajtja:
«Kegyelmes isten! irgalom!»

Kovács Jenő áll ott előtte,
Közöttük pár lépés talán,
Ezernyi ember jár mögötte,
S ijesztő mégis e magány.
Az ifju ott áll mozdulatlan,
Sötét szempár a fáradt arczban,
És benne vád, meg fájdalom . . .
S a zene ép a valczert játsza,
Bohó, vidám nép körbe járva,
Suhanva lejt a padlaton.

Megindul most a férfi lassan
S közelbe érve meghajol —
Az asszony szive majd szétpattan,
Mint bomlott óra zakatol. —
«Lara! hát itt kell újra látnom!
Mulató nép közt, hangos bálon,
Viselve fényes, szép nevet?!
S szava sincs hozzám, úgy mint régen,
Csupán a rémület szemében,
S csak azt kell látnom, hogy remeg!?

«Ne féljen, nem vádolni jöttem,
De mentenem kell még magam!
A vékony szál, a mit kötöztem,
Már régen tépve, oldva van.
Közöttünk, — tudja jól, — igéret,
Vagy eskü nem volt, s mit se vétett,
Midőn férjének lett neje,
Kettőnknek titkos, édes álma
Volt az csupán, mi romra válva,
Csalóka ábránd lett neve!

«De nékem oly szép volt ez álom,
Hogy koldússá tett reggele,
Nem bírtam, hogy szivem ne fájjon
S aggódtam: meghasad bele.
Ezért nem tudtam válaszolni,
Apám' még egyszer megcsókolni,
Félőrült voltam, higyje el, —
Most kérem hát, hogy megbocsásson,
És többet aztán sohse lásson, —
Ki voltam én? feledje el!»

Igy szólt és szinte meghajolva
Állt ott a sápadt nő előtt,
Kinek szeme most felragyogva
Bátrabban nézte meg Jenőt.
A régi emlék ujra éledt,
A régi seb most újra égett,
De még jobban fájt a jelen!
E pillanatban érzi fájón,
Hogy senki sincs a nagy világon,
Ki vádolhatná, — senki sem!

Beszélni kezd hát, hangja reszket,
De mit beszél, határozott,
Csak ő és senki más, ki vesztett,
Csak ő a megcsalatkozott.
«Megírtam néked, hogy mi készül
S megírtam: lelkem gyönge, szédül,
S jól tudtad azt, mi volt az ok, —
S te gyáva voltál, nemcsak gyönge,
Erőd befult sirásba, könybe,
S nem mondtad azt, hogy: itt vagyok!

«Nem mondtad azt — elénk toppanva —
E lányhoz nékem van jogom!
Igaz, szavát e holtnak adta,
De szivét én, csak én birom! . . .
Ha férfi tudtál volna lenni,
Meg sem próbáltál vón' feledni,
Hisz tőled függött életem!
Boldogtalan se lettem volna,
Mig igy — óh! hidd, ha ajkam mondja —
Azzá levék, az végtelen!»

S szemébe most már könnyek égnek,
A gyönge nő volt már megint,
A ki lerogy, ha bús emléknek
Szelid szellője rálegyint.
Egy pillanatba tisztán látja,
Hogy csak Jenő volt gyönge, gyáva,
S a másik perczben már feled, —
Csak egy érzés lesz úr szivében:
Szeret: mint akkor, boldog régen,
Nem gyűlöl, vádol, csak szeret.

Mint tölgyet fejsze vad csapása,
Úgy éri ép Jenőt a szó,
S a visszhang: szive dobbanása,
Agyat bontó, vért forraló!
Ő volt, ki üdvét veszni hagyta,
Gyáván futott, nem ment a harczba,
Lerakta biztos fegyverét, —
E nő miatta szenved itten,
Igen, miatta! mentség nincsen!
Lángolni érzi nagy sebét!

Nem tudja, mit tesz; azt se, hol van?
Semmit se lát, csak könyeket,
S azt tudja: szivük összedobban,
Megfogja hát a kis kezet.
Beszélni óhajt, s nincsen hangja,
«Boldogtalan», csak e szót hallja,
Kering a nagy terem vele, —
Igy állnak némán, egymást nézve,
S ez önfeledt, hő szembeszédbe
Rideg, metsző hang szól bele:

«Pardon! ha tán zavarnám édes!»
. . . Ijedten kapják föl fejük' —
Lara szeme még könytől fényes,
S a férj áll szemben ott velük.
Ajkán finom mosolygás játszik,
Amúgy igen nyugodtnak látszik,
Nem úgy a két boldogtalan!
A helyzet kínos, egykép érzik,
Bár ők egész más szemmel nézik,
És mindkettő zavarba' van.

«Mint látom, — Oszkár igy folytatja, —
A feleségem jól mulat,
Szeretője, ki cserbe hagyta,
Meglelte hozzá az utat! . . .»
Szeretője! Ah! ez gyalázat!
Jenőnek vére most már lázad,
Hörög a melle kínosan, —
«Gazember!» — szól halkan sziszegve,
S a névjegyét elébe vetve,
Dühtől reszketve elrohan . . .

Szegény Larát én ugy sajnálom!
Ő lett megint az áldozat!
Örvendve egy kis friss botrányon,
Kiváncsi szem sok rátapad.
Ds bármily diszkrétül csinálták,
S a táncot bármily zajjal járták,
A scénát meglátták sokan,
Szörnyűködött is egyik-másik,
Egy dáma ah! meg óh!-kat ásít,
Nevet a többi gúnyosan.

Oszkár dühében ajkát rágja,
S a mily gyorsan tud, távozik,
A táncoló nép útját állja,
S az erkölcs-őr sopánkodik.
De végre mégis kívül vannak,
Kocsiba ülve haza hajtnak,
S a pár itt jobbra-balra megy, —
Lara nem számit, . . . ők meg ketten
Elvégzik egy vivóteremben,
Úgy megy majd, mint az egyszeregy! . . .

Az idegesség századában
A tollam szörnyen óvatos, —
S Jenő és Oszkár párbajában
A szín piros vértől habos.
Nem irom hát le részletezve,
Mint álltak ők pisztolyra, szembe,
Ma már ez közhely lenne csak, —
Az ujdonságok rovatában,
Szolgál ma ezzel friss nyomásban
Annak, ki vágyja, minden lap.

S Laránk hogy tölté ezt az éjet,
Szerintem ez sem érdekes,
Pointjeül e kis regénynek
Tollam modernebb «clou»-t keres.
Azt, hogy nem alszik, bátran sejthet'd,
S hogy öltözötten ére reggelt,
Csak illő és természetes!
Ilyent megírt már minden iró,
Ki csak kis képzelemmel biró,
S prózában egy kicsit neves.

S ha tán kiváncsi volnál mégis,
Kiért remeg kettő közül,
Találgatom csak, — hidd el, — én is,
Bús sejtés árnya vesz körül.
Oszkár halálát nem kivánja,
Ő jó, s ez szégyenére válna,
Hiszen a szive oly nemes!
S e szív, szegény, most szörnyen szenved,
Kettős érzésnek, vágynak enged,
S kettős a tőr, mely vág, sebez.

E vad tusába' holtra fárad,
Nem eszmél tisztán, alig él,
Maga se tudja még, mit várhat,
De vár, mig lomhán itt a dél.
S ekkor az ajtó nyilik lassan,
A szobalány szól hozzá halkan:
«Oh asszonyom! erős legyen! . . .»
Aztán belépnek hárman-négyen,
Hordágyon férje, feketében,
Nem élő többé, csak — tetem.

Egy úr beszél most hozzá szépen,
Miből azonban szót sem ért,
A rémület, mely ott szemében,
Szivébe hajtja mind a vért.
S az oly nehéz lesz, s arcza halvány,
Egy hang se bir kitörni ajkán,
Csak néz merőn és támolyog, —
S az a holt oly nyugodtan alszik,
A lélekzése meg se hallszik,
De most is günynyal mosolyog!

Ez a mosolygás visszaadja,
A rémületbe fúlt daczot,
Piros lesz ismét kréta-arcza,
(Nem nyer szint többet a halott!)
Agyán egy gondolat czikázik:
Remegve szól: «És hát a másik? . . .»
‚Egészen sértetlen maradt!'
Egyet sikolt s a földre omlik,
A dús aranyhaj szerte bomlik —
Ozvegy tehát! s megint szabad! . . .

(Vége következik.)

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Francziából fordította **Gaal Mózes.**

(Folytatás.)

Taconnat Jean három lépésnyire közeledett a fenevadhoz, neki szegezte a revolverét, — bizony eszeágában sem volt, hogy arra a bizonyos törvényczikkre gondoljon, — meghúzta a ravaszt, s ime a legnagyobb veszély pillanatában a revolver csütörtököt mondott . . .

A rémülettől megveszett lovak, öszvérek szanaszét futottak a mezőn . . . Moktani az árok felé vánszorgott, mert revolverét elvesztette . . . Désirandelle úr, Oriental és Agathokles fogvaczogva állottak a hölgyek mellett.

Dardentor Clovis nem mozdulhatott, s a hím oroszlán már-már mellébe akarta mélyeszteni karmait . . . s ime ekkor dördült el az utolsó lövés . . .

A hím oroszlán feje hátra hanyatlott, a golyó a szemén találta s nyomban megölte. Oda esett a perpignani mellé.

Elissane Louise golyója volt. Moktani revolverét a földről felemelve, az oroszlánt közvetlen közelről czélba vette és lelőtte.

— Megmentett, . . . ő mentett meg! — kiáltá Dardentor talpra ugorva . . . — S ezek a fenevadak nem voltak júhbőrbe bujtatott, karikán guruló oroszlánok . . .

E szerint a mi nem sikerült Taconnat Jeannak és Lornans Marcelnek, sikerült ennek a fiatal leánynak. Persze a lövés után őt is elhagyta ereje, s hahogy Marczel karjai fel nem fogják, a földre hull. Az ifjú visszavitte anyjához.

Vége volt a veszélynek. Mit is mondhatott volna Dardentor Clovis először egyebet, mint szívből jövő, forró köszönetet Elissane Louisenak?

Aztán első dolga volt, hogy a szolgákkal és Patriceszal összefogassa a lovakat és öszvéreket. Nem sokára mind egy szálig megkerültek.

Moktanit, minthogy a karja és dereka erősen megsérült, elhelyezték a második kocsin, Patricet felültette gazdája a Moktani tevéjére. A jeles szolga úgy ült a két púp között, mint született sportsman a telivér arabvérű paripa hátán.

Midőn Lornans Marcel és Taconnat Jean lovaikat felülének, az egyik igy szólott a másikhoz:

— Látod, ráadásul megmentette egyszerre mindkettőnknek az életét, ez a pyrenäé newfundlandi. No már ilyen emberrel szemben fü nem terem a számunkra.

— Bizony nem! — jegyzé meg Lornans Marcel.

A karaván újra folytatta útját. Félóra mulva Sidi-Lhassenbe érkeztek, s este hét órakor Sidi-bel-Abbés legjobb vendégfogadójában szállottak meg.

Mindenek előtt orvost hivattak, hogy Moktanit gondozza.

Megnyugtatta őket; a sebek nem voltak veszélyesek.

Nyolcz órakor összegyültek az ebédlőben . . . szó nélkül költötték el; mintha összebeszéltek volna, senki sem hozta szóba a fenevadak támadását.

Vacsora végén felállott Dardentor, Louise felé fordult, s olyan komoly hangon, hogy azt tőle soha senki sem várta volna, igy szólott:

— Kedves kisasszony, kegyed megmentette az életemet.

Ekkor dördült el az utolsó lövés.

Isten ucscse! Éljen Dardentor.

— Ne szégyenítsen meg, Dardentor úr — mondá Louise lángoló arczczal.

— Úgy van, a mint mondom; ha segitségemre nem siet, végem van. Édes anyja beleegyezésével, s a polgári törvénykönyv 345-dik czikkelye értelmében legforróbb óhajtásom volna, ha leányommá fogadhatnám . . .

— Dardentor úr! — kiáltott fel Elissanené . . . — egészen megrendit ajánlatával . . .

— Nem tűrök ellenmondást, vágott szavába a perpignani, — mert, ha nem egyezik bele, akkor . . .

— Nos, ha nem egyezem bele . . .

— Feleségül veszem kegyedet, nagyságos asszonyom, s Louise kisasszony mégis csak leányommá lesz!

XVI. FEJEZET.

Melyben a regénynek Dardentor Clovis kivánságához mért vége lészen.

Másnap reggel kilencz órakor a karaván egy része felült Sidi-bel-Abbésban a vonatra, hogy két heti utazás után Oranba visszatérjen.

Ez a töredék állott: Dardentorból, Elissanenéból és Louiseből, a Désirandelle-familiából, továbbá Taconnat Jeanból, Lornans Marcelből, nem is említvén külön Patrice urat, a ki minél előbb otthon szeretett volna lenni Perpignanban a Loge-téri nyugalmas házban.

Sidi-bel-Abbésban maradt Moktani, a kalauz, gondos orvosi kezelés alatt; Dardentor őt is, meg a két benszülött szolgát is királyi bőkezűséggel ajándékozta meg.

Oriental Eustache, a montélimari gastronomiai társaság elnöke nem olyan anyagból volt gyúrva, hogy egyhamar otthagyjon olyan várost, melyet tréfásan «Biscuit ville»-nek neveztek el. Előbb a csemege-boltokat akarta tanulmányozni.

A város egyike a jelentékenyebbeknek; van tizenhétezer lakosa, köztük négyezer franczia, ezerötszáz zsidó, a többi benszülött. Hajdanában a Beni-Amor törzs székhelye volt, melynek Marocczóba kellett menekülnie. Az új várost 1843-ban alapitották, a Mekerra folyó partján áll, s igen szép a fekvése; a Tessala lejtőjén mintegy négyszázhetvenkét méter magasságban fekszik.

Bármily szép vala is a város, most már maga Dardentor sürgette leginkább az elutazást. Soha olyan vágy nem szállotta meg, mint most, hogy Oranban legyen.

Azon épenséggel nincs mit csodálkoznunk, hogy ajánlatát, t. i. Elissane Louise adoptálását az anya szivesen vette, még úgyis, ha nem kötelezi magát arra, hogy őt feleségül veszi. Két millió frank vagyonnal rendelkező agglegényt nem szoktak visszautasitani, ha adoptálni akar valakit. Elissane eleinte csak épen formalitásból egy s más ellenvetést tett ugyan, de hát nem gondolt komolyan egy perczig sem arra, hogy Dardentor kivánságát nem teljesiti. Louise hiába mondogatta:

— Fontolja jól meg, hogy mit tesz, Dardentor úr!

— Megfontoltam, kedvesem! — ez volt a válasz.

— Nem hozhatja meg azt az áldozatot . . .

— Meghozom, mert meg akarom hozni, leánykám! . . .

— Hátha később megbánja . . .

— Soha, míg a világ, apuska szemefénye!

Végül is a józan és praktikus gondolkozású Elissanené érett megfontolás után, — a mi ugyan nem volt nehéz dolog, — beleegyezett.

Désirandelleék is majd kibujtak örömükben a bőrükből. Minő hozománynyal örvendezteti majd meg Louise az ő egyetlen fiukat! Ah, a fényes jövő! . . . A dúsgazdag meny . . . S mindez Agathoklesre néz! . . . Egy perczig sem kételkedtek abban, hogy derék barátjuk, Dardentor, elő fogja segiteni Agathokles házasságát . . .

Bizonyára e miatt adoptálja Louiset... Agathokles a gazdag perpignaninak vejévé lesz! . . .

Igy hát mindnyájan siettek vissza Oranba. Taconnat Jeanról és Lornans Marcelről még egyet-mást meg kell jegyeznünk.

Az előbbi, minek utána álmai egéből a földre pottyant, az említett nap reggelén igy szólott társához:

— Isten ucscse! Éljen Dardentor! Ha már a sors nem akarta, hogy minket adoptáljon, legalább a bájos Louise lesz a leányává. Hát te, Marcel, mit szólasz a dologhoz?

Marcel hallgatott.

— Mondd csak, a törvény szemüvegén át nézve, érvényes ez a dolog?

— Mi?

— Az oroszlánokkal való viaskodás.

— Az már mindegy, akár oroszlánnal, akár emberrel, harcz az is, ez is. Tagadhatatlan, hogy Elissane Louise megmentette a Dardentor életét.

— Te, Marcel, mégis csak szerencsénk volt, hogy mi ketten nem vettünk részt Louise-szal Dardentor életének a megmentésében ...

— Te, azt szerencsének tartod?

— Annak; lásd, ő akkor esetleg mind a hármunkat adoptálna ... Louise testvérünkké lett volna, s te soha sem gondolhattál volna arra, hogy . . .

— Igaz ... igaz, a törvény nem engedi, hogy a testvérek ... eh, hagyjuk, már kivertem a fejemből . . .

— Szegény barátom! ... Szegény fiú! ... Mégis csak nagyon szereted azt a leányt!

— Szeretem, Jean, szivem mélyéből szeretem!

— Be kár, hogy nem te mentetted meg a kétszeres milliomosnak a leányát ... fiává fogadott volna . . .

Dardentor Clovis e szerint nem láthatta Sidi-bel-Abbés vizi- és szél-malmait, gipsz- és tégla-égető kemenczéit, timár-műhelyeit; nem mehetett el a polgári meg katonai negyedbe; nem sétálhatott végig platánfákkal szegélyezett, utczáin; nem kóstolhatta meg pompás kútjainak a vizét; nem bámulhatta meg bástyáit, s a Dayakapu mellett lévő faiskolájában sem gyönyörködhetett.

Elég az hozzá, a vonat vitte-ragadta őt és turista társait előbb a Sig folyó mentén, keresztül Trembles falván, Saint Lucien mezővároska mellett el, s miután Saint-Barbe du Tlélatnál az algir-orani vonalhoz jutott: hetvennyolcz kilométernyi út megtevése után déltájban berobogott a tartomány fővárosának állomására.

Ezzel szerencsésen vége volt a körutazásnak, melyet az algiri vasúttársaság rendezett; azok a feledhetetlen kalandok, melyeknek turistáink egyike-másika részesévé vált, természetesen nem voltak felvéve a programmba.

Dardentor és két ifjú barátja abba a vendégfogadóba hajtattak, hol két héttel ezelőtt laktak; Elissanené, leánya s a Désirandelle-familia pedig a várúti házhoz. (Vége következik.)

Magy. kir. szabad. Osztálysorsjáték.

Az Első magy. kir. szabad. osztálysorsjáték sorsjegyei 7285

kaphatók:

A Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részvénytársaság váltóüzletében

Budapesten VI. ker., Andrássy-út 5. szám.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VASÁRNAPI KÖNYVTÁR.

31. füzet.

CSONTOS SZIGFRID

és a Nibelungok.

A magyar népnek és ifjuságnak meséli

GAAL MÓZES.

HUSZONEGY KÉPPEL.

Ára füzve 20 kr.

32. füzet.

BERNI DETRE

Az Amelungok hőse.

A magyar népnek és ifjuságnak elmeséli

GAÁL MÓZES.

Sok képpel.

Ára füzve 20 krajczar.

A két füzet egy szines vászonkötésben kötve 1 frt.

1897. november. **251. sz.** 1897. november.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Keleti benyomások. (I.) — Kriesmárik Jánostól.
A katholikusok autonomiájáról. (IV.) — Forster Gyulától.
A kétezeréves Cicero. — W. J.-től.
A vízi malom. Regény. (XI.) — Elliot György után, angolból — Váczy Jánostól.
Költemények: Élet halál . . . — Szász Károlytól. — A választotthoz. — Goethe után németből. — Lévay Józseftől.
A babyloniai és héber hagyományok. — rz.-től.
Az orvosi gyakorlatról. — Thim Józseftől.
Értesitő: Hampel József: A bronzkor emlékei Magyarhonban. III. — Téglás Gábor. — Szemere Miklós: Fiatal véreim. — Elemér Oszkár. — Imre Sándor: Iródalmi tanulmányok. — nd. — Georg Brandes: William Shakespeare. — L. *. — A Természetrajzi Füzetek. — Méhely Lajos. — Uj magyar könyvek.

Megjelen évenkint 12-szer, 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 forint, félévre 6 frt.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapesten.

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venn akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a

Budapest székes főváros kiadásában megjelenő

Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7296

mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.

A Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.

Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

A **Franklin-Társulat** kiadásában megjelent:

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI

ÖSSZEGYÜJTÖTTE

KÓNYI MANÓ.

1848—1861.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

1861—1866.

Ára füzve 3 frt 60 kr.

Legujabban megjelent kötet:

1866—1867.

Ára füzve 4 forint.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

VESZTETT BOLDOGSÁG.

Verses regény.

Irta: **Erdélyi Zoltán.**

Az Akadémia által a Nádasdy-féle 100 aranyas díjjal jutalmazott pályamű.

VII. (Vége.)

Becsvágy az ember-lélek szárnya,
Ez emel, ez visz, ez ragad.
Az embert hajtva küzdés vágya,
Nevéhez fény, vagy árny tapad.
A míg szivünket vágy heviti,
Kedvét a léthez nem veszíti,
Dobogva sarkal szüntelen,
S e küzdelembe' fegyvertársa,
Harczolni késztő hű barátja:
A mult, jövő s örök jelen.

S e vágy lehet az eszme harcza,
Önérdek, kapzsi, rút haszon,
Olyan, a mely a kék magasba —
S olyan, a mely a sárba von.
Lehet csak ábránd, tarka álom,
Egy pillangó, mely kis virágon
Hintázva, gyorsan elröpül, —
Lehet a vérnek szenvedélye,
A gondolat hiú szeszélye,
Ezer, vagy egy csak sok közül.

Mindegy! Csak véred' láng hevítse,
S emészsze vágyó tűz agyad',
Csak ész, vagy szived istenítse,
S legyőzöttnek ne tudd magad.
Mert jaj neked! jaj! hogyha látod,
Hogy önmagát fogyasztja lángod,
S a czél, az vesztve, vesztve van! . . .
A vágy ilyenkor messze rebben,
S lehullva lelked szárnyszegetten,
Önönvesztébe fut, rohan.

Csalódás sirja minden vágynak,
Vagy a gyors, teljes diadal,
Csalódott álmok messze szállnak,
S a láng, ha gyújt, szintén kihal.
És boldog az, kinek szivében
Több vágya ég szent láng hevében,
S ha egy kialszik, még marad, —
De jaj! ha egy volt, s az elégett,
Pótolni nincs a veszteséget,
Csak egy sötét korom-darab.

... Jenő nem tudja, hogy mi lelte?
Örülni volna most oka!
S a kedve elszállt, mint a fecske,
Nem volt ily bús tán még soha.
Mi véle történt, megzavarta,
És képtelen egy gondolatra,
Mely a sötétbe fényt derit, —
Oly gyönge lett most pár nap óta,
Eszméje nincs, a mely megóvja,
S a melyből tán erőt merit.

Peténdy meghalt. Ő életben
Szabad lett, özvegy lett Lara!
És ő közömbös, érthetetlen,
Szivének ehhez nincs szava.
Hisz nem rég még a bálteremben
Láztól reszkettek mindaketten, —
S ma már kigyógyult teljesen? . . .
Hisz még mozog a karja, lába
S a várost össze-vissza járva,
Él még! Ez egy kétségtelen!

Bolond golyó! kiolt egy éltet
S a problemát nem fejti meg!
Ehez a pisztoly már nem értett,
Csak csöndessé tett egy szivet.
Miért esett el Oszkár épen?! . . .
Hisz ő nem lőtt még életében,
Amaz meg sportok embere!
S Peténdy czélzott, azt is látta,
Ő meg csak úgy, szeles vaktába',
A levegőbe lőtt bele!

Lám most, ha szépen őt temetnék,
A nagy probléma oldva van;
Siratnák, aztán elfelednék,
Neve letünnék nyomtalan.
Mig igy, nem tudja, mit kell tenni,
Az élőnek kell megszenvedni,
A mit a meghalt vétkezett, —
Valami súgja: Lara várja,
S valami mégis visszarántja:
Hogy késő minden! Nem lehet!

... Haza megy. Otthon nincs ki várja,
Ijesztő, néma csönd, magány.
Az összes dísz e kis szobába',
Nehány arczkép asztalán!
Elővesz egyet, nézi, nézi,
Szeme könytől lesz nedves, érzi,
S a szive fáj, majd megszakad! . . .
Ez az ő vágya, édes álma,
Mitől az üdvösséget várta,
S a miből semmi sem maradt!

Laura, még mint ifju lányka,
Lara az édes bájoló,
A vágyódás alakra válva,
Lara, a boldog álmodó!
Ez az, a kit szeretve hévvel,
Föllángoló nagy szenvedélylyel
Imádott, s most is még szeret:
Egy édes-bájos, tiszta lányka,
Kinél, — az álom testté válva, —
Nem alkot szebbet képzelet.

S e pillanatba' tisztán érzi:
Belül a régi láng lobog,
A szive hangját jól megérti;
Az egy szép, régi dalt dobog.
A lányt ő most is úgy imádja,
Szivének az még most is álma,
Nem ölte azt meg tér, idő, —
Leborul most is még előtte,
Rajongva, mint egy szebb időbe',
Az ábrándos, szilárd hivő!

De érzi azt is, érzi tisztán,
Hogy e szép lányka rég halott,
Ez a mosolygó szőke kis lány,
Neki csak bút és gyászt adott.
Fején már nincsen ott a párta,
Durván letépve, hullt a sárba,
S a lánynak asszony lett neve,
Szereti most is azt a régit,
Hő szenvedély forralja vérit,
De az asszonyhoz nincs köze.

Levél ha zsendül lombos ágon,
Belőle rügy már nem lehet,
Kinyilott bimbó rózsafákon
Örökre vesztett egy nevet:

Neogrády Antal rajza.

Az összes dísz e kis szobába',
Nehány arczkép az asztalán!
Elővesz egyet, nézi, nézi,
Szeme könytől lesz nedves, érzi.

Bimbó korára visszavágyva,
Eltünt varázsnak büve-bája,
Csupán csak álom, semmi más, —
Bimbóra nem szállt még a lepke,
De hogyha egyszer nyitva kelyhe,
Megszünt a titkos, szent varázs!

S a míg a másé volt a rózsa,
Lehet, letépte volna tán,
Az alkalom, s egy titkos óra
Vakon hajt. űz a kéj után.
Kezét a bálba' kézbe tartva,
A régi dalnak régi hangja
Csendült meg lágyan, kéjesen —
Elbuktak volna mindaketten,
A régi, meghalt szerelemben
Vakokká lettek teljesen!

Sötét ruhája nyűg volt néki,
Viseli gyászát, ám nem érzi,
Szive ujongó dalt dobog. —
De megzavarja csüggedése,
S egy sápadt rém ijesztő képe,
Ágyában álmatlan forog.

Adél, ez újabb gyásza óta
Vele van most már szüntelen,
De most ő is, ki annyit óvta,
Tanácsot adni képtelen.
Mi történt? ő sem sejti, látja,
Jenőnek jöttét ő is várja,
S előbord száz és egy okot, —
Vigasztal, küzd a könyek ellen,
Hanem megegyez mégis egyben:
Különös kissé a dolog.

Neogrády Antal rajza.

S Lara valóban várva várta,
Türelmesen, majd nyugtalan,
Sovár, emésztő, gyötrő vágya
Ablakhoz vitte untalan.

De most, hogy nincsen semmi gátja,
Elszállt a mámor hirtelen.
Most józanon már tudja, látja:
Oda a lány s a szerelem!
A láng lobog. de más oltáron,
Emésztő vágya csonka szárnyon
Kereng a meghalt mult felett, —
Valami súgja: Lara várja!
S a vesztett bűbáj utját állja,
Nem! nem fog menni! nem lehet!...

S Lara valóban várva várta,
Türelmesen, majd nyugtalan,
Sovár, emésztő. gyötrő vágya
Ablakhoz vitte untalan.
Kinézett hosszan, óraszámra,
Remelte, hogy majd jönni látja, —
Ha neszt hallott, belépirult.
S Jenő magát csak nem mutatta,
Hiába telt el annyi napja,
A perez rohant, az óra mult.

Reggel, ha fölkelt, azt gondolta:
«Ma jönni fog, kétségtelen!»
S fejét csalódottan hajtotta
Párnára késő éjjelen.

S az órák egymást gyorsan váltva,
Kiteszuek lassan sok napot,
Az izzó vágy elégett lángja
Csak szürke, rút hamut hagyott.
Egy év lepergett holt reményben,
S mit érte nyujtott im cserében,
Csak öntudatlan sejtelem:
A boldogsághoz nincsen jussa,
A sorsa: hogy körét befussa
Vigasztalan, örömtelen.

Nem átkoz senkit, s nem kutatja,
Mit vetett? s igy mért büntetik?
Szivét tovább már nem biztatja,
Remélni nem tanitja hit.
Lemondott már a boldogságról,
A rózsa is lehull a fáról,
Ha nyári nap nem élteti, —
S az ő napjának semmi fénye,
Nehéz, nagy fellég szállt egére,
A langot, hőt, fényt — árny fedi!

Az őszi napnak bágyadt fénye
Ragyogni tud csak, nem hevit,
Ilyen ép kedve, bús kedélye,
Ha nézi mult emlekeit.

Ragyog még néha egy sugára,
De már a fénynek nincsen lángja,
Ez a kedv: sirva-nevetés. —
Csak ép a jajszó nem hallatszik,
— «Nem halt a lány meg, ép csak alszik!» —
Szivében kinzó szenvedés.

A nagy vagyont mind visszaadta,
— Akadt reája sok rokon!
Apjukról nékik megmaradva,
Elég volt ép a — kis vagyon.
Jenő hová lett? nem kutatták,
Úgy vették: meghalt. s elsiratták
Gyászolták híven. szüntelen. —
S a gyász szinét úgy megszerették,
Többé soha le nem vetették,
Igy éltek ketten, csöndesen.

...A boldogság szelid madárka,
Kezünkre száll egy szép napon,
Dalol nekünk s csodás dalára
Virágban áll a — völgy, halom.
De jaj, ha akkor meg nem fogjuk,
Ha tőrünk' akkor rá nem dobjuk,
Örökre elszáll, elrepül...
S hiába hívás, köny. s a bánat,
A vad madár csak messzebb szállhat,
Új tört örökre elkerül!

Szerették egymást ifju s lányka,
Kezükbe' volt a kis madár,
De tőrt nem vetve akkor rája,
A megszökött rab messze jár.
A boldogságot elvesztették,
A kis madárkát föl nem lelték,
Minden kisérlet hasztalan, —
Egy volt szivüknek dobbanása,
De azt a perczet elhibázva,
Most mindkettő boldogtalan!...

DARDENTOR CLOVIS.

Verne Gyula regénye.

Franciából fordította Gaal Mózes.

(Vége.)

Dardentor nem szokta tervei megvalósitását húzni-halasztani, mig szándéka «agyonlapul».— ezt a kifejezést kell használnunk, már akár meghallja Patrice, akár nem, — utána látott az adoptálás eléggé bonyodalmas kérdésének minél előbb való megoldásához. Igaz ugyan, hogy ő még nem volt olyan idős, mint a törvény követelte, ámde Elissane Louise megmentette az életét, s igy elegendő jogczime van arra, hogy a leányt örökbe fogadja. A leglényegesebb föltételt teljesitették.

Ez időtájt a perpignani csaknem mindennapos vendég volt Elissanenénál; kapta magát, s végleg átköltözött a várúti házba.

Ezenközben a beszédes, jókedvű Dardentornak mintha csak a szavát vették volna, nagyokat hallgatott s gyakran elgondolkozott. Désirandelleék meg voltak ugyan győződve barátjuk szives jó indulatáról, de azért ezt látván, kezdettek nyugtalankodni. Agathokles is szüleinek az unszolására, mintha kissé kezdett volna forgolódni a gazdag örökösnő körül, kinek majdan több százezere lészen, mint a hány esztendős.

A két párisi ifjuról ezalatt Dardentor Clovis egészen megfeledkezett. Mióta a vendégfogadóból kiköltözött, csak véletlenül, hébe-korba találkoztak vele az utczán. Mindig sürgős dolga volt, hóna alatt nagy irat csomót czipelt. Az egykori megmentő, úgy látszik, egészen elfelejtette, hogy egyiket az égő kupé lobogó lángjából, a másikat a zajgó hullámok közül ragadta ki, s mindakettőt egyszerre a vadállatok körmei közül.

— Kedves Marcelem, — mondá egyik szép nap reggelén Jean, — ideje már, határozzunk sorsunk felett. Eljöttünk, hogy beálljunk katonának, nos hát álljunk be. Mit gondolsz, mikor jelentkezzünk?

— Holnap! — felelé Lornans Marcel.

Másnap újra felveté Jean ugyanezt a kérdést... A felelet ismét az volt, hogy — holnap.

Lornans Marcelt főleg az bántotta, hogy nem nyilt semmikép alkalma arra, hogy Elissane Louise-szal találkozzék. A leány egyátalában nem távozott el hazulról. A várúti házban nem fordultak meg vendégek, mint régebben szokásos volt. Már szóbeszéd tárgyává kezdett lenni Louise és Agathokles házassága. Lornans Marcel majd kétségbeesett.

Egy reggel beállított hozzájuk Dardentor Clovis.

— No hát, kedves barátaim, hogy áll a dolog a katonásdival?

— Holnap berukkolunk! — felelé Marcel.

— Úgy van, holnap! — tevé hozzá Jean; — bizonyos holnap, Dardentor úr!

— Holnap?... Eh, szó sincs róla, ördög és pokol, szó sincs a holnapról! Ráértek még. hogy a 7-dik vadász-zászlóaljhoz berukkoljatok... Várjatok még, nem hajt a tatár!... Szeretném, ha ti is eljönnétek arra az ünnepélyre, a mit én akarok rendezni...

— Désirandelle Agathokles és Elissane Louise esküvőjére? — kérdé Lornans Marcel elhalványulva.

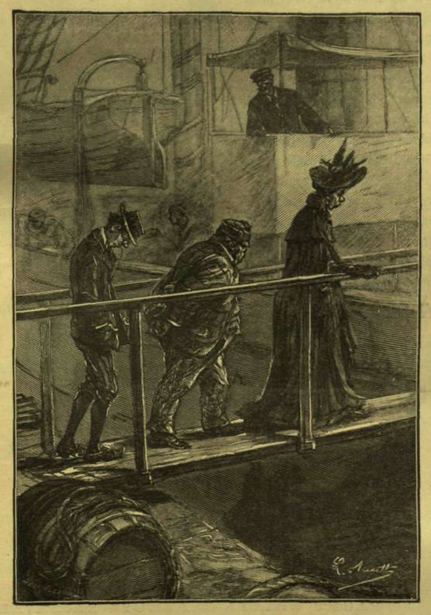
— Dehogy, az adoptálás ünnepélyére...

Most még arra lett volna szükség, hogy mindkét fél matrikulájába bevezettessék — erre legalább is három hónap kellett volna.

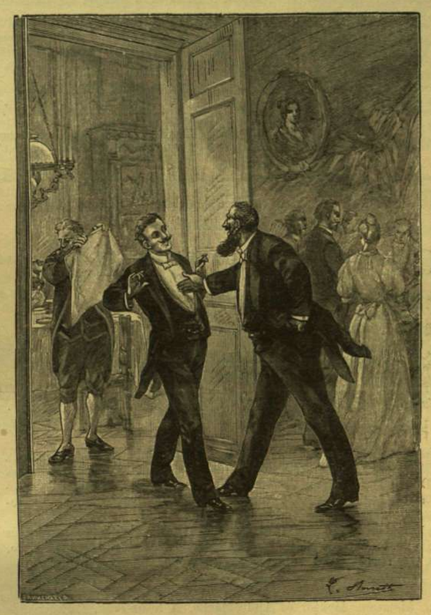
Dardentor belenyult a zsebébe, s a három hónapból három nap sem lett. Mindössze háromszáz frankjába került, de adott volna szivesen kétszer, sőt háromszor annyit is, csak minél előbb czélhoz érjen.

Elég az hozzá, hogy a czeremonia véget ért, s az ünnepély napja beköszöntött. A vendégfogadó dísztermében tartották meg. Elissanené ebédlőjében nem fértek volna el a vendégek mind. Megjelentek Taconnat Jean, Lornans Marcel. az Elissane-családnak számos ismerőse és jó barátja, sőt még az Oranba ezalatt visszaérkezett Oriental Eustache is, kit a derék perpignani sokat mondó meghivóval tisztelt meg. A gastronom köszönettel elfogadta.

Az ünnepélyen egynémely embernek nagy bámulatára, másoknak nagy örömére, a Désirandelle-familia nem vala látható a vendégek között. Egy nappal az ünnepély előtt csalódva, dühöngve, s Dardentort heted íziglen átkozva kullogtak fel

Csalódva, dühöngve kullogtak.

— Te az unokaöcsém leszel, ficzkó!

azután lesz az esküvő. Elvárlak mindkettőtöket. Viszontlátásra!

Ezzel kapta magát és eltávozott.

A perpignaninak évi lakást kellett Oranban bérelnie a békebiró tanácsára, hahogy az adoptálást még Oranban akarta létesiteni. A nevezett biró előtt meg kellett jelenniök Dardentornak, Elissanenénak és Louisenak mindennemű okmánynyal: keresztlevél, stb., hogy az örökbefogadást szerződésileg megerősitsék.

A felek mindkét részről beleegyeztek; jegyzőkönyv vétetett fel, — ez bele került tiz napba, — mert hát idő kellett ahhoz, hogy a szükéges okmányokat kiállitsák. Annak utána felterjesztették az ügyet a tartomány helytartójához.

Dardentor szidta, mint a bokrot, ezt az ideoda szalasztató hivatalos időrablást.

Az első forum helyben hagyta s fölterjesztette az algiri felebbező-törvényszékhez, annak sem volt semmi ellenvetése az adoptálás ellen. Ez alatt pedig egyik hét a másik után telt el. A két párisi ifjú naponta elsétálgatott a kaszárnya előtt, de a kapuján nem tértek be.

— No most már elhiszem, — mondá Dardentor, — hogy az ember legkönnyebben úgy tehet szert gyermekre, ha megházasodik.

Minekutána hivatalos úton elismerték az adoptálást, az okmányt számos példányban mindenfelé közhirré tették. Végre-valahára az orani anyakönyvvezetőhöz is leküldték az engedélyt. az «Argeles» fedélzetére, a hol Bugarach kapitánynak és Brunó doktornak nem kellett a miatt aggódnia, hogy mivel fogja táplálni; mert csodákcsodája, még Agathoklest is egészen cserben hagyta az étvágya.

Emlitenünk sem kell talán, hogy a vendégek pompásan mulattak. Lornans Marcel Elissane Louiset szépségének egész pompájában viszontláthatta. Taconnat Jean pedig hamarosan elégiát faragott a «kis Gagathokles bucsúja» czimén, — de merő kiméletből nem szavalta el. Oriental Eustache úr ez alkalommal evésben és ivásban egyaránt bölcs mérséklettel tanusitott.

Az ünnepély fénypontja mégis csak Dardentor tósztja volt. Milyen bölcsen is cselekedtek Désirandelleék, hogy egy nappal előbb elutaztak... teremtő isten, minő ábrázattal hallgattak volna végig ezt a beszédet!...

— Hölgyeim és uraim! Köszönöm, hogy megjelenésükkel megtiszteltek a mai napon, melyen leghőbb kivánságom teljesült.

Patrice e bevezetés után remélte, hogy gazdájának ez a tósztja illedelmesen fog végződni is.

— Figyelmeztetnem kell önöket, hogy a lakoma első fele Kis Miska a csemegéhez képest, a mely most következik. Egy fogás van még hátra, melyről a menuben egy kukk sincs.

Patrice kezdett nyugtalankodni.

— Ah!... Ah!... hát még egy fogás! — örvendezék Oriental Eustache úr, nyelvével csettintve.

— Nem szükséges, hogy önöknek bemutassam a mi bájos Louiseunkat, kit derék anyja beleegyezésével szerencsés valék leányommá fogadni, s a ki imhol kettőnknek a leánya...

(Viharos tetszés, a gyöngébb szivűek a szemöket törlik.)

— Ime, édes anyja beleegyezésével feltálalom Louiset csemegéül... az istenek asztalának is becsületére válnék...

Oriental úr csalódva húzta be csettentésre álló nyelvét.

— De hát kinek? kérdezik önök, kedves barátaim... Egyik asztaltársunknak... ennek a derék Lornans Marcelnek, a ki ez által fiammá lesz.

— Hát én! — kiáltott közbe Taconnat Jean.

— Te az unokaöcsém leszel, ficzkó! Most pedig tust reá, pohár csengjen, zene zengjen, hadd zúgjon a ház, rugjuk ki az oldalát!... Vigan, fiaim, vigan! Lakodalmat ülünk!...

Patrice elfedte az arczát az asztalkendővel.

Elmondjuk-e, hogy Lornans Marcel két hét mulva egybekelt Elissane Louise-szal; s hogy sem az ő, sem a Taconat Jean neve nem fordult elő soha a 7-dik vadász-zászlóalj névlajstromában?...

— Micsoda?... hiszen ez a história úgy végződik, mint egy bohózat!... mondja a nyájas olvasó... Természetesen, mi is volna egyéb, mint bohózat. csupán a kuplék hiányoznak belőle — s házasság a vége, mire a függöny legördül.

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE

fiataloknak és öregeknek elbeszéli

VARGA OTTÓ

az «Aradi Vértanuk Albumá»-nak szerzője.

Befejezett mű egyetlen kötetben, több száz szép képpel illusztrálva, a pompás kiállításában.

E munkát a **Kisfaludy-Társaság** pályadíjjal jutalmazta, a N. M. Vallás- és Közoktatásügyi **Miniszterium** valamint **Budapest Főváros** összes iskoláinak melegen ajánlotta.

Portómentes megküldéssel ára:

füzve 7 frt; diszes kötésben 8 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

GÖRÖG REGÉK.

COX GYÖRGY után.

Angolból fordította s bevezetéssel ellátta

KOMÁROMY LAJOS

tanár.

Második javított képes kiadás. — Ára füzve 3 frt. — Vászonkötésben 3 frt 50 kr.

Tartalom:

I. Istenek: A Delosi Apolló. A Pythói Apolló. Niobe és Leto. Daphne. Kyrene. Hermes. Demeter keserve. Az alvó Endymion. Phaeton. Briareos. Semele. Dionysos Pentheus. Asklepios. Ixion. Tantalus. Herakles fáradozásai. Admetos. Epimetheu és Pandora. Io és Prometheus. Deukalion. Poseidon és Athene.

II. Hősök: Medusa. Danae. Perseus. Andromeda. Akrisios. Kephalos és Prokris. Skylla. Phrixos és Helle. Medeia. Theseus. Ariadne. Arethusa. Tyro. Narkissos. Orpheus és Eurydike. Kadmos és Europa. Bellerophon. Meleagros. Iamos.

III. Regék a trójai háboruról: Paris és Oinone. Iphigenia. Achilles. Sarpedon. Memnon. Hektor és Andromache. A lotus-evők. Odysseus és Polyphém. Odysseus és Kyrke. Odysseus és a szirének. Helios tehenei. Odysseus és Kalypso. Odysseus és Nausikaa. Odysseus bosszúállása.

IV. Thébai regék: Laios. Oedipus. Polyneikes. Antigone. Eryphile.

V. Különféle regék: Atys és Adrastos. Apolló bosszúállása. Arion története. A békák és egerek harcza. Utószó. Magyarázatok.

Legszebb ünnepi ajándék fiatal leányoknak.

TOMPA MIHÁLY

VIRÁGREGÉK

NYOLCZADIK ÜNNEPI DÍSZKIADÁS

(HUSZONÖTÖDIK EZER)

nyolcz gyönyörü, szinnyomatu képpel.

Atlaszra nyomatott szinnyomatu diszkötésben 8 frt.

Ritka jelenség irodalmunkban, hogy magyar könyv *huszonötödik ezrének jubileumát* érje meg, s megérdemli az ilyen munka, hogy ily alkalomból ünneplésben részesüljön. Legméltóbban véltük ezt tehetni azáltal, hogy ezt a huszonötödik ezret mint jubiláris díszkiadást rendeztük, illusztrálva azt méltóan irójához és tartalmához, derült hangulatu, üde aquarellszerü, szinpompás képekkel.

Ha arról volt szó, hogy leányoknak, fiatal hölgyeknek gyöngéd, érzelemvilágukkal rokon ajándékot adjunk, mindig Tompa Virágregéihez nyúltunk. Most hogy ily díszesen illusztrált, remek kötésü kiadásban kapható, még sokkal alkalmasabb ünnepi ajándékul.

Kapható minden könyvkereskedésben, vagy bérmentve a Franklin-Társulatnál Budapesten.

DEFOE DÁNIEL.

ROBINSON CRUSOE

ÉLETE ÉS VISZONTAGSAGAI.

Átdolgozta

GAAL MÓZES.

PAGET WALTER SZÁZHUSZ RAJZÁVAL.

HETEDIK KIADÁS.

Ára füzve 1 frt 80 kr. Vászonkötésben 2 frt 40 kr.

Diszkiadás falemezes kötésben 4 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és kapható:

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI

ÖSSZEGYÜJTÖTTE

KÓNYI MANÓ.

1848—1861.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

1861—1866.

Ára füzve 3 frt 60 kr.

Legujabban megjelent kötet:

1866—1867.

Ára füzve 4 forint.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

A PUSZTA VILÁGÁBÓL.*

CSÁRDAI VETÉLKEDÉS.

Az «Ebijesztő» csárda régen híres volt az Alföldön az utasok előtt, kiket az éjszaka ott szorított; de ismerték azok is, kik holmi apró dolgokért összevesztek a vármegyével, s kimenekültek a szörnyű egyenességü pusztaságba, hol a kereső szem elől biztos elhuzódhattak. A koplalás éjszakának idején megláttatá a szegény legénynyel az «Ebijesztő»-nek aklakából messze kivilágító mécsét, s egy ital borra behuzódtak az eresz alá, mely az ilyen kéretlen vendégnek pénzért és ingyen soha sem adott többet egy itcze bornál.

Egy nagy bajuszú csikós lakott a csárdában, nagy bajusza alatt ritkán mozdult meg a száj; mert ha a szegény legény a második itczét kérte, irgalom nélkül mondá: «kinn a kutnál az ököritató». Hosszukás sörjeszárú pipája reggeltől

estig a szájába volt, igazabban a fogai között, s mivel kézzel soha sem fogta a pipát, szótalanságát onnan magyarázom, hogy beszéd közben elejtette volna a pipát.

Nem volt a bormérőben rovás, az ajtószárat nem rángatta tele krétavonásokkal: — a ki fizetett, nem ivott ingyen, s a ki nem fizetett, elment Istennek hirével: soha sem izentek utána. Hogy nem fizetett, neki baj; mert vagy koldus, vagy haragosa a vármegyének: — amazéért fizet a mennybeli atya, emez meg egyéb bűneivel meglakolja majd a vármegyeházában. A csikós az üres hordóval együtt bevitte a pénzt a felső pusztai kastélyba, ott a számtartó megszámlálta a pénzt, s ha ki nem futotta a pénz az itczék számát: beirta a nagy könyvbe, hogy tíz vagy húsz itczét a szegények ittak meg.

A nagyságos úr még apjáról örökölte, s azon szokásban meghagyta a csárdai kezelést, melyet akképen egyenlitett ki a házirend, hogy ő nagyságának méneséből és gulyájából egy darab sem veszett el soha; valamint arra is tartozott ügyelni a csikós, hogy a mely szegény legény a környékben valakit kifosztott, a csárdában még pénzért sem kapott se bort, de még itatóvaluból vizet sem. Ezen szigorú rendszabályt négy vármegyének szédelgője ismerte és tisztelte, s ha a gyaloglásban leszakadt a lábáról a czizma, a kastély raktárából egy pár új lábbelit mindig kapott ingyen.

Egy reggel egy nyalka legény nyargalt a csárda elébe s a mint leszállt, szabadjára ereszté a lovat, úgy lépett be az ivóba.

— Jó reggelt, gazduram!

— Ugyan ugy-é? — kérdi a gazda.

— Küldtek.

— Értem.

Ezen kurta szavakból találja ki a bővebb beszédhez szokott olvasó, hogy az öreg gulyásnak bojtár kellett s ez a legény az, kit a harmadik vármegyéből küldött egy ismerős, kit soha sem látott. Ilyenek az alföldi «czégek», és így leveleznek.

Az öreg gyorsan elvégzé szemléjét, a legény ép test, most az a kérdés: elegendő bátor-e arra hogy a nyájat bizton megőrizze; mert a roszakarat megpróbálkozik a gyepen, s az új legény elől könnyen elütnek a ménesből, hogy a legényt kimarják, és jó czimborának csináljanak helyet. Ennek oka az, hogy néha a negyedik vármegyéből elhajtott marhát nyomon kergetik, s ha az ismerős jó pajtás a gyanútlan nyájba veri: vége minden nyomozásnak.

— Keress helyet a bundának! — mondja a csikós a legénynek, s ezzel minden elvégződött: a legény tudja, hogy megfogadták, többre nincsen gondja. Kiment a konyhába, ott találta a csikósnak lányát, annak megmondá, hogy felfogadta a gazda, s most a bundájának kér helyet, a hova akaszsza. A lány a legényre, ez a lányra bámult, mindketten egyet gondolva: ilyen szépet még nem láttam.

Elvezette a lány a legényt a hátulsó szobába, az asztalfiókba nyult, onnét erős kampós vasszeget keresett elő, egy baltafokkal a fogasba verte, s maga akasztá rá a bundát.

— Innét itéletnapig sem esik le! mondja a lány a legényre tekintve.

Olyan szépen illett ez a néhány szó a legénynek titkos gondolatához, hogy szerette volna a lányt megkérdezni; de a lány kisietett a konyhába, s a legény gondjával maradt: talán nem néznek ki a házból?

Lova föl-alá járkál az udvarban, ezt nem hagyhatá a hidegben, kiment, s a kezes állatot a nevén kiáltá, mire az szépen a gazdájához ment, az pedig beállítá a gazda lovai mellé. Szalmával szárazra dörgölé a kedvenczet, a nyeregkápából elővette a kötőféket, s a szénatartóból egy villával szénát vetett neki, hogy a mai utnak éhét gyorsan elverhesse.

Ez alatt nyögve jött egy véres képü ember a borivóba, hol a gazda beszélgetett az asszonynyal. Az új vendég vizet kért, hogy ábrázatját megmoshassa, aztán a falba illesztett tükördarabban nézegette, hogy megalkudhatik-e még valaha az orrával, hogy a képe elejére kibujják a daganat közül, vagy örökre meglapul?

A gazda egy szóval sem kérdé, hol járt olyan szoros helyen, hol az orra meg nem fért? Pipáját kezdé tömögetni. A vendég elvégezvén a mosdást, sietett a mondanivalójával, tapasztalásból tudván, hogy az öreg két urnak nem szolgál, pipát is tartson fogaival és beszélgessen is.

— Várjon kend egy kicsit.

— Várok.

— Nem mondott kend nekem valamit?

— Nem.

— Hogy kend ezután nem jár a ménes után.

— Azt mástól hallotta kend.

— Mindegy — annyi, mintha nekem mondta volna: tudnék kendnek egy jóravaló gyereket.

Az öreg épen elkészült a pipatöméssel, a pipát szájába dugta s a tüzszerszámot vett elő, a mi egészben azt jelentette, hogy vége a beszélgetésnek. A másik megértette a választ, s arra vonatkozólag mondja:

— Értem, kend már kapott embert: szeretnék a szeme közé nézni.

Ezen szavaknál lépett be a legény, s mivel bunda nem volt a nyakában, az ütött orrú eltalálta, hogy ez megfészkelt a háznál, bizonyosan ez lesz az új bojtár.

— Nézzünk szemközt, ecsém!

A fiú nem röstelt a dagadt pofába nézni, hanem a mint az orrból csak a czimpa látszék ki a daganat közül, nem állhatta meg a nevetést, s azt mondja:

— Ha meglátná kendet az édes mámija!

— Ha meglátna?

— Azt mondaná: édes fiam, ne sétálj az orrodon, mert az könnyen behorpad.

— Könnyen jár a nyelved, ecsém.

— Nem jár czizmában, mezitláb könnyen forog.

— Az Isten tartson meg friss egészségben, ecsém, — gúnyolódik a horpadt orrú — az én nevem Körmös Istók.

— Hiréből ismerem kendet, — mondja a fiú, — járt is kelmed arra mifelénk, engem meg Fogas Gyurinak hínak az édes apám után! Azzal kiment az ivóból.

Körmös nyulhájat szedett elő egy rongyecsomóból, dagadt képét hosszan kenegette vele, így huzta ki az időt, mire az öreg fenekéig szivta a pipát.

— Hallja kend, mondja az egyik munkától megszabadult öregnek: nem való ide ez a gyerek.

— Hát aztán miért?

— Mert fél!

— Én meg azt mondom: nem fél.

— A próba választja el! — Morog a dagadt képü, s egyelőre félbeszakasztá a beszédet.

Erre hosszú pipázás, arra hosszú hallgatás következett, a közben a megviselt ember elteríté bundáját a lóczán, s az éjszakát nappalból toldá meg.

Az öreg csikós az utóbbi időben korábban elnyugodott, mint máskor, helyette az asszony és a leány üldögélt a borivóban. Igy történt ezen nap estéjén is, és az esteli után végezvén a konyhában az eltakarítást, magukra hagyják az estére ide szorult nehány utast, valamint a vén horpadt orrut is.

Az utasok sokáig gyötörték Körmöst, vallaná

* Mutatványul a Vas Gereben, «II. József császár kora Magyarországon» czimü regényé legújabb kiadásából, mely a Neogrády Antal szép rajzaival most jelent meg a «Franklin-Társulat» kiadásában.

meg, hol ütötték orron? s miután nem vallott, vigasztalták különböző példával, hogy az ilyenben senki sem hal meg, csak lapos marad az orra. Egynek még okosabb jutott eszébe, s szomszédjának száját is befogta, hogy hamarabb elmondhassa.

— Istók bácsi, én mondok nagyot, új neve lesz kendnek. Eddig a Körmös néven kergette kendet négy vármegye népe, most lapos orrú leszen kend, s az ördög sem hiszi, hogy kend a régi: elülről kezdheti kend a rovást.

A kigúnyolt ember megunta a sok dőfődést, kétszer is fölegyenesedett fektéből, hogy irtóztató boszúját elkáromkodja; de e tanyában kénytelen hallgatni, vagy kiszórják az éjszakai fagyra. A düh féktelenkedésre bőszíté, és óhajtá, hogy könnyedén beleveszhetne valakibe: már embert tudna ölni.

Gyuri lépett a borivóba, s a felbőszültre nézett.

— Gyere birokra, kölyök! — kiált Körmös, fölugorva fekhelyéből — nyújtózkodhatnám.

Gyuri hirtelen a kötekedőnek vállára nyomta kezét, mire az a padra zuhant vissza az ép kéznek nyomása alatt, melyből megérezhette, hogy a birkózás bizonyosan balul ütne ki. Gyuri ezt készakarva cselekedte így, hogy a marakodást elkerülje és szóval ellenkező nyájassággal mondja Körmösnek:

— Nyújtózkodjék kend a padon, bátyámuram, — agyonütnivaló ember, ki a beteget békében nem hagyja.

Fölnézett a fiura Körmös, a kényszerített leültetés még inkább zaklatta; hanem a menynyit gúnyolták ma, elment kedve a földhözvágatástól, hogy még inkább nevessék. A fiunak nézésében volt valami rábeszélő; az ellentét a pogány leültetés és a szelíd mellőzés közt igen feltűnő, mit a ravasz ember megértett, azért sietett használni venni a fiu tartózkodásának, s kicsinylőleg mondja:

— Értem, fiam, jóllaktál és félsz, hogy meggyomrozlak!

A körülülők valóban azt hitték, hogy a fiu a meggyötörtetéstől fél; azonnal a gyengébbnek látszóra kaptak, s a bojtárt kezdék gúnyolgatni. Gyurit meglepte a vén latornak szemtelen védelme, de már csak megfogadta, hogy kihuzza az első napot czivakodás nélkül. Egy-két vad ötletre markos feleleteket szórt; de a közönség a hosszú éjszakát csattanósabb mulatsággal vélte megröviditendőnek, s a fiut folyvást szutyongatta.

— Ne bántsák, kelmetek, — csitítja a többit Körmös, — ismer engem hírből, tudja, milyen napszám lenne az én markaimba kerülni, aztán hát az erősebb erősebb, addig van! Mást mondok én, ecsém!

— Halljuk!

— A «Rongyos»-ban hagytam az éjjel a lovamat, nem akartam szegény párát fárasztani, inkább gyalog mentem az országutra, hol egy pajtásomra vártam. Már közelebb voltam ide, mint oda, mikor elcsusztam az árokparti jégen, s úgy estem orromra, hogy csuffá maradtam. A rövidebb utat választám, ide gyalogoltam, add ide a paripádat, hadd megyek el rajta a lovamért.

— Szeretőt, puskát, lovat nem adnak kölcsön, — volt az ifjunak válasza.

— Félsz, ecsém?

— Nagyon jó lábai vannak a lónak, nem érném el kendet.

— No hát még egyet mondok.

— Hozd el magad a lovamat, mondd meg a «Rongyos»-ban, hogy én küldtelek érte.

— Nem ismernek, — mondja Gyuri, — még úgy járhatnék, hogy rám fognák, hogy hazudságban járok.

— Nos, akkor a lovat eloldod a jászol mellől, aztán elhozod: enyém, én parancsolok vele.

— Ennyi napszám sok-lenne egyszerre.

— De ecsém, mikor én olyan legény voltam, mint te . . .

— Mit csinált kend akkor?

— Azt csináltam, hogy egy itcze borért kikaptam a viczispán kezéből a kanalat, aztán az utczáról bedobtam az ablakon, hogy nem a kanalaért jöttem, hanem fogadásból tettem, a mit tettem. Ilyen a legény, ecsém, a kiben több a vér, mint az aludt tej.

— Nincs különben — mondák a többiek is, — Gyurka öcsénk, te még hátra nézesz az árnyékodra.

— Eddig van, az áldóját! — Pattant föl a fiu. — Leültettem kendet előbb a padra, akar odaragadhatott kend, — mondja Körmösnek, — no de kend elnyögte. Lovat nem adok és nem hozok kendnek, — azt mondom most is; — azt pedig elhiszem, hogy a viczispán kezéből egy itcze borért kikapta kend a kanalat, hanem hol van itt közelben olyan ur, kinek több a puskája, mint a sétapálczája? Bemegyek hozzá és mellen fogom, ha minden ruhagombja elsül is; hanem az ablakon kend is be merjen nézni.

— Mondok egyet, — kiált föl a betyár fölugorva — a kastély öt-hat dobásnyira van ide, — a nagyságos urat még ébren találjuk, oda nem kell előbb beizenni cseléd által, bemehetsz akármikor — azt az urat fogd mellen. Én majd az ablakon át nézlek, létrára kapaszkodom, mert a kastély felső részében lakik éjjel-nappal.

A vén betyár nagyon kapott ezen a gondolaton, mert jól tudta, hogy a «nagyságos ur» a környék földes ura s a vén csikósnak is gazdája, rendkivül erős ember, hiszen az igazat megvallva, Körmös is korántsem a jégen való elcsuszás miatt lapította be az orrát, hanem az útszélen ezt a földes urat támadta meg, a ki aztán egy ökölcsapással ilyen módon helyben hagyta. Remélte hát Körmös, hogy Gyuri is majd ilyenformán jár s ezenkivül el is kergetik a bojtárságból.

Gyuri csakugyan be is hatolt a földesurhoz, a ki azonban nem haragudott meg, sőt nagyon megtetszett neki a fiatal legény vakmerősége — s keze alá bizta az egyik ménesét.

Később elvette Gyuri a vén csikós leányát s kedveneze lett ipának is, a miért Körmös még jobban irigykedett rá, de azért mindig kerülte, mert félt a markos Gyuritól. Hanem feltette magában, hogy mihelyt lehet csuffá teszi s az első kedvező alkalommal ellopja a lovát.

Ez a kisérlet van a következő fejezetben leirva.

AZ ELLENFELEK TALÁLKOZÁSA.

A ménes az alföld rengeteg nádasainak egy bekanyarodása között elterülő nagy gyepségen legelész; a csikók ötével hatával kerülnek egy csoportra, hátukon alig simult végig az emberkéz, nem hogy nyereg érintette volna, s a mint az egyik a másiknak derekán átnyujtja fejét, a másik hirtelen nekiszilajodik, s büszkén, emelt fővel megyen odább, mintha mondaná: nem hordozok terhet.

Ujra visszafordul, egy nagy kanyarodásból ugyanazon helyre kerül, s az előbbeni alkalmatlankodóval szembe áll. Amaz is fölkapja fejét; mert a visszatérőben már föleievenedett a láng, s ragyogó szemeivel kifejezi az indulatot, hogy a kellemetlen érintést nem feledte. A sértett állat meghajtja szép nyakát, mint az ivet, épen szemközt a másiknak megindul, s bántalmazóját kitolja helyéből. Arra az is öntudatra ébred; kitér ugyan az irányból, hanem melléje áll a másiknak, hogy annak haragját várja. Amaz oldalból is odább tolja s ingerli a versenyre; már mindkettő magasra emelt fővel indul meg, s majdnem egymás oldalát érintve rohannak egyenes vonalban.

Messze rohannak a teleptől; Gyuri csikós látja, hogy a kötekedőket a tűz kergeti, s még hosszan fognak rohanni; nehogy pedig a csalékony ingoványra rohanjanak, jobb kezének mutatóujját nyelvére illeszti, s átható füttyentést hangoztat utánok. A nekilódult állatok hirtelen megálltak; meglepetve néztek vissza, honnét a füttyentést hallák, keresvén szemeikkel az embert, ki e jel után az engedetlenkedőt a méneshajtó lóról karikással szokta visszatéríteni.

Egy másik füttyentés hallatszik, sokkal csendesebb az előbbinél, és egészen más oldalról, s mivel az intőt magát nem láttak, a második fütty iránya felé indultak.

Egy meglehetősen keskeny mezőség szorult össze két náderdő között, s a szép állatok azon keskeny felé indultak, mert a kanyargós nád közül látták kisötétedni egy lovasnak körvonalait. A lovas egy helyben állt, csendesen várta a közeledőket, s mivel az egyik csikó a nyíláson féltesttel előbbre vágott, a szőrpányvát annak fejére mérte. A csikónak csakugyan nyakára hurkolódott a pányva; hanem a mint a másik is melléje ért, egész erejével neki rohant a feszesre huzódott pányvának, annak végét kivágta a lovasnak kezéből, ekkép a fiatal állatok együtt visszafordulhattak.

A tolvaj megcsalódott, s a kézből kiszalasztott nyereségért még óvatosságából is kifordult, azaz: hirtelen a csikók után ugratott, hogy még a szük nyilásban elkaphassa a csikónak nyakáról hosszan lelógó pányvát. Még csak egy ugrás kell, s a pányva már kézben lesz; de ez ugrás kiért a tisztásra, s a csikós vagy száz ölnyire meglátja, hogy karvaly jár a csibefiak után.

Egy sarkantyuérintésre paripája öleset ugrik; a jó vérű állat aztán egész erejéből iramlott azon kanyarulat felé, honnét a másik lovas előtört. Egy szempillantás alatt megfordítá amaz is a lovat, a kanyarulat szorosába vágtatott, hanem közben pörge kalapjának karimáját arczra legyürte, hogy ha oldalt kapná is a kergető, rá ne ismerhessen.

— Hiába futsz, boldogtalan, — gondolja az üldöző — addig hajtalak, míg a világnak oldalához szoríthatlak, ott, a hol az a nagy kékség látszik.

A nyeregnek kápájában volt a hosszú nyelű fokos; ugyanott van a szőrpányva, melyet könnyű volna eloldani, hogy négy-öt öl hosszat megröviditsen; de se fokosra, se pányvára nem gondol.

Tudta Gyuri csikós, hogy az üldözött ember jó szántából meg nem áll, s hogy megfutja az egyenesnek hosszát, megindulakor nagyot füttyentett, s az egész ménes utána indult. Rohant az egész ménessel, minek azon használ vette, hogy a nádasok között vannak olyan téves helyek, melyekből nem vezet ki más út, s akkor a megkergetett ellenség kénytelen visszafordulni.

A föld megrengett a rohanó csapat alatt. A menekülő lovas nyomról-nyomra hallhatta, hogy a szorongatók miként közelednek. Az erőltetett hajszolásban ló és ember egyaránt áthevült, mégis érzett az üldözött valami borzongást, mely az elképzelt végórának láza.

Lassanként elveszté a tájékozást, ide-oda szökvén, hogy csalutat kapjon, már-már nem tudta, merre jár. A nádasba nem mer ugratni, mert ismeri a puszták rémitő szokását, hogy az így beugrasztott embert ott hagyják a posványban, onnét az irgalom ki nem menti soha.

A csikós erősen szorongatta, de soha sem jut eszébe, hogy a gazt elemészsze, különben rég elkapta volna a pányvával, vagy a mint egyszer már jól közel ért, fokosával leverhette volna a lóról. Csak látni akarta a pofát, mely a ménes közelébe mert szemtelenkedni; azért folyvást úgy igyekszik, hogy oldalba kapja és a kalap alá nezhessen. A nyomorult mindannyiszor leüti fejét, arczát pedig jól elfödte a kalapjának legyürt karimája.

— Hiába bujsz, élhetetlen bitang, pofádat akarom látni! — kiáltja a csikós.

Ekközben már épen nem tudta az üldözött, merre jár. Egy nagy körbe ért, melyből előre menve, nincsen menedék; azért szorosan a nádas kanyarulatai mellett rohan, azon szándékkal, hogy majd visszakerül azon nyilásra, melyen ide tévedt. A ménes velük rohanván, a mint a rohanók keringtek, úgy tömegben önkénytelen elfogták előlük a tért, s a két nyargalót egyszerre föltartóztatták.

A csikós könnyeden lelökte a kalapot az üldözöttnek fejéről, mire az vadul kiáltja:

— Én vagyok, ha tudni akarod! — mondja Körmös, a begyürt orrú betyár.

— Látom! — mondja a csikós.

— Uss agyon; látod, hogy nem védelmezem magamat.

— Minek üssem kendet agyon: kend már olyan, mint ha meghalt volna. — Hanem hát én is azt mondom, a mit a tisztelendő úr: imádkozzék kend, vagy ha még egyszer ilyen munkában kapom kendet: szoknyát adok kendre, s úgy kötöm ki az országút mellé.

Ekkép elvégezvén rövid számadását, a ménesnek nagyot füttyentve ment vissza az előbbeni térre.

HÍRES ASSZONYOK.

MAINTENON ASSZONY.

Az elmult századok ama hires asszonyi alakjainak sorozatában, kik nem születtek a trón közelségében, de mégis annak fényéhez jutottak, nemes egyszerüség, igazi magas röptü szellem dolgában senki se vetekedhet *Maintenon* asszonynyal, a kit ellenségei csak «a púpos Scarron utálatos özvegye» néven emlegettek. Nem kereste a fényt, a trón tündöklő közelségét se félénk áhitattal, mint La Vallière, se mohó vágygyal, tervszerü incselkedésekkel, mint akár Du Barry, akár Montespan avagy Pompadour. A trón fénye önként, keresése nélkül ömlött rá és mindez utóbbiaknál magasabbra emelkedett, mert hisz hitvesévé tette őt XIV. Lajos, a kiről azt mondta a hizelgő udvaroncz, hogy «a nap szégyenkezve bújik el közeledtére, mert dicsőségének fénye amazét tulhaladja.»

Maintenon asszony nemcsak barátnője, később hitvese a nagy királynak, nevét a «dicsőség nagy nemzetének» történetében ezen kivül is maga az a buzgóság melyet a saint-cyri főuri leánynevelő megálapitásában és fentartásában kifejtett, mindenkorra nevezetessé tenné. A Maintenon asszony műve e nevezetes intézmény, melynek az egész országra oly nagy jelentősége, befolyása volt, majdnem egy egész századon keresztül mintaképeül szolgálván a «tökéletes nevelésnek». Oly lángelme működése, a minő Racine, füződik ez intézethez s magának Maintenon asszonynak nagy jelentőségü iratai annyira szeretett leányainak nevelését illetőleg. Maintenon asszony életének legnemesebb oldalát épen ezen intézettel való benső viszonya tünteti elénk.

E kiváló nő származása élénk meghazudtolása az átöröklés törvényének. Atyjának ugyanis: *D'Aubigné* Constantnak gonosz hajlamainál fogva vajmi mozgalmas és rovott élete volt. 1613-ban halálra itélték egy rochellei városi tanácsos leányának elrablásában való részesség miatt, de aztán kegyelmet kapott. Első izben 1611-ben nősült meg, azonban már nehány év mulva nejét egy ügyvéddel hűtlenségen kapván, mindkettőt megölte. Az igazságszolgáltatás sujtó keze elől Martiniquébe menekült, és csak akkor tért ismét vissza, midőn kegyelmet kapott. Tehetséges, eszes ember volt, de ily előzmények után kóborló, rendetlen életre adta magát, nyomorúságos napjainak feleresét újabb, meg újabb vétségekért a párisi, bordeauxi tömlöczökben töltve. Mikor negyvenhárom éves korában másodszor megházasodott, egy nemes ember leányát, Cardilhac Jeannet elvéve, akkor is épen tömlöczben ült. És alig szabadult ki onnan, csakhamar újból elzárták egy Richelieu herczeg ellen szőtt összeesküvésben való részesség miatt. Felesége önként megosztotta vele a fogságot, és itt született 1635 november 27-én harmadik gyermeke: *Franciska*, a későbbi *Maintenon* asszony. A kis Franciskát nagynénje, Villette asszony vette magához, a ki az előbbi két gyermeket is nevelte. E nő Niort mellett lakott és rendkivül erényes, vallásos hölgy hirében állt. Hét éves koráig tartotta magánál a leánykát, kinek atyja még mindig a börtön falai közt sinylett, csak Richelieu bibornok halála után szabadulván onnan ki. Francziska is csak ekkor látta meg ismét anyját. Miután atyja Amerikában próbált hiába szerencsét, hová egész családját is magával vitte, 1647-ben meghalt és ekkor az özvegy a gyermekekkel együtt ismét Franczia országba tért vissza, ép oly szegényen, a mily szegények, elhagyatottak voltak kimenetelük előtt. Franczia meginti nagynénje, Villette asszony gondozása alá került, majd tizenhárom éves korában a párisi Orsolya-szüzek kolostorába. Egy év mulva azonban ismét anyjánál találjuk őt, a ki nagyon szerényen, visszavonultan éldegélt egy félreeső utczácskában, keze munkájával keresvén a maga és gyermekei kenyerét.

Franczia már ebben az időben, tizennégy éves korában feltünt ritka szépsége és szellemessége által. Gyermekkorának izgalmai, nyomorúságai idő előtt érették, s a mult idők keserves emlékei komolyká, majdnem bizalmatlanná tették őt az emberek iránt. E komor hangulat, az örökös, változatlan szomorú kifejezés, mely arczán ült, nem illett korához és fájó benyomást keltett mindenkiben, a ki megfigyelte. D'Aubigné asszony szomszédságában a kornak egyik hires embere lakott: *Scarron*, az iró. Már ekkor úgy szólván egész testére béna volt és az udvar nyugdijából élt, de oly nagy vonzalmat érzett a fiatal leány iránt, kinek szépsége, szerénysége és szellemessége egészen elbájolta, hogy felajánlotta neki, hogy feleségül veszi vagy megfizeti a költségeket, melyek egy kolostorba juthatáshoz szükségesek. A fiatal leány visszautasitotta mindakettőt. De balsorsa nem szünt meg üldözni. Anyja csakhamar nagy nyomorúságban halt el, s a leány minden támasz nélkül látta most magát a világon. Igy hát 1652-ben, bár csak tizenhét éves volt, beleegyezett abba, hogy neje legyen a negyvenkét éves férfiunak, annak, kit később «szegény púposának» nevezett. Annyira zaklatott, szerencsétlen fiatalsága után szerencsének tekinthette most a házasságot, melyben legalább némikép megpihenhet.

Maintenon asszony.
Petitot festményéről készített egyszerü metszet után.

Hűséges barátnője, titkára, de egyuttal tanitványa is lett a nagy irónak, mert tőle sajátitotta el a latin, spanyol, olasz nyelv ismeretét és szellemét olvasmányokkal képezte tovább a

Scarron útmutatása szerint. Ehhez járult, hogy a *Scarron* háza valóságos találkozó helye volt folyton Páris nagy szellemeinek s az udvarhoz járatos embereknek. Vivonne herczeg, Scudéry, Ménage és mások rendes látogatói voltak. Es mindazok, a kik ott megfordultak, valamenynyien el voltak ragadtatva Scarronnénak úgy nemes egyszerűsége, mint tiszteletet gerjesztő komolysága által, mely keserves gyermekéveinek volt utóhatása. Sőt átalakította némileg e nő magát Scarront is, a ki eddig nagyon is szabad száju volt, míg most, alig pár hónapi együttlét után, e részben is megváltozott. Kikérte tanácsát még irodalmi müveihez is és javításait, megjegyzéseit nagyon helyeseknek találta. Viszont Maintenon asszony így emlékezik meg róla: «Férjem alapjában kitünő jó ember volt. Szilaj modorából kigyógyitottam; nem volt se bolond, mint mondták, se rosz szivű, sőt jóságát elismerték, önzetlensége pedig példanélküli volt.»

Scarron 1660-ban halt meg. «Az egyedüli, a mi bánt, az, — mondá egyik barátjának, — hogy nem hagyhatok vagyont feleségemnek, a ki rendkivül jó volt hozzám, kit nem dicsérhetek eléggé.» Özvegye megsiratta, mindig csak tisztelettel említé nevét és első tette az volt, a mint sorsa megengedte, hogy misét rendelt megfelelő alapitványnyal lelki üdveért. Huszonötödik évét érte el, szépsége tetőfokán állt. Ime a rajz, melyet egy kortársa, *Scudéry* kisasszony, ad róla ez időben: «Magas és szép termetü volt, de nem az a magas termet, mely visszatetsző. Rendkivül élénk, szép arczszine volt, haja világos gesztenyeszinü, orra igen szép alkotású, ajkai szép vágásuak, egész kinézése előkelő, kedves, szerény és hogy szépsége még tökéletesebb, még ragyogóbb legyen: a vil gon a legszebb szemek az övéi voltak. Feketék, ragyogók, szenvedélyesek, és csupa szellem sugárzik belőlük; valami olyan sajátságos ragyogásuk volt, a mit nem lehet kifejezni. Bennök volt az édes melankólia minden bájával, majd a vidámság, az öröm minden vonzó kecsességével. Szelleme is olyan volt, mint szépsége, nagy, kedves, kellemes. Nem fitogtatta hires szépségét, bár elég joga lett volna hozzá; szépségének és szellemének bája, erényének kiválósága legcsudálatraméltóbbá tették.»

Férje halála után egy időre ismét a párisi Orsolya-szüzek kolostorába vonult, hol szerényen ugyan, de Páris legelőkelőbbjeivel érintkezve töltötte napjait. Leginkább a Richelieu- és d'Albret-palotákba járt, hol az udvari környezet és az előkelő világ alakjai fordultak meg. Scarronnét, szerény vagyoni viszonyai ellenére is, kezdettől fogva a legnagyobb előzékenységgel fogadták e helyeken, s mindenki tetszését meg tudta nyerni. Azok, a kik későbbi fölemelkedése után irigyei lettek, nagy hévvel szórtak ugyan mindenféle rágalmakat ez időbeni életére, de ezeknek semmi alapja sem volt. — «Azok, a kik engem rágalmaznak, — mondá ő maga később, — nem ismertek engem; azok pedig, a kik ismertek, tudják, hogy kifogástalan életet folytattam abban a kedves világban, melyet oly nehéz veszély nélkül nézni. Szomorú dolog, ha az embernek másforma emberekkel kell életét végezni, mint a milyenek közt elkezdte.» Egy férfi ismerőse pedig így nyilatkozik róla ez időben: «Mindenki csodálkozik, hogy lehet ennyi erényt, ily szerénységet és ennyi bájosságot ily szép harmóniában egyesíteni.» Míg ismét ő maga későbbi levelei egyikében e találó szavakkal jellemzi ez időbeni életét: «A nők azért szerettek, mert kellemes voltam a társaságban, és mert mindig inkább másokkal foglalkoztam, mint magammal. A férfiak körülrajongottak, mert az ifjuság bája még rajtam volt. Volt részem mindenben, de tisztességgel. Nem vágytam arra, hogy bárki is különösen szeressen; azt akartam, hogy mindenki szeressen, hogy jót mondjanak rólam s a becsületes emberek méltányoljanak; ez volt az én eszményképem . . . Ezért mindent képes lettem volna megtenni, mindent elszenvedni.»

(Folytatása következik.)

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE

fiataloknak és öregeknek elbeszéli

VARGA OTTÓ

az «Aradi Vértanuk Albumá»-nak szerzője.

Befejezett mű egyetlen kötetben, több száz szép képpel illusztrálva, a pompás kiállításában.

E munkát a **Kisfaludy-Társaság** pályadijjal jutalmazta, a N. M. Vallás- és Közoktatásügyi **Miniszterium** valamint **Budapest Főváros** összes iskoláinak melegen ajánlotta.

Portómentes megküldéssel ára:

füzve 7 frt; diszes kötésben 8 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

GÖRÖG REGÉK.

COX GYÖRGY után.

Angolból forditotta s bevezetéssel ellátta

KOMÁROMY LAJOS

tanár.

Második javitott képes kiadás. — Ára füzve 3 frt. — Vászonkötésben 3 frt 50 kr.

Tartalom:

I. Istenek: A Delosi Apolló. A Pythói Apolló. Niobe és Leto. Daphne. Kyrene. Hermes. Demeter keserve. Az alvó Endymion. Phaeton. Briareos. Semele. Dionysos Pentheus. Asklepios. Ixion. Tantalus. Herakles fáradozásai. Admetos. Epimetheu és Pandora. Io és Prometheus. Deukalion. Poseidon és Athene.

II. Hősök: Medusa. Danae. Perseus. Andromeda. Akrisios. Kephalos és Prokris. Skylla. Phrixos és Helle. Medeia. Theseus. Ariadne. Arethusa. Tyro. Narkissos. Orpheus és Eurydike. Kadmos és Europa. Bellerophon. Meleagros. Iamos.

III. Regék a trójai háboruról: Paris és Oinone. Iphigenia. Achilles. Sarpedon. Memnon. Hektor és Andromache. A lotus-evők. Odysseus és Polyphém. Odysseus és Kyrke. Odysseus és a szirének. Helios tehenei. Odysseus és Kalypso. Odysseus és Nausikaa. Odysseus bosszuállása.

IV. Thébei regék: Laios. Oedipus. Polyneikes. Antigone. Eryphile.

V. Különféle regék: Atys és Adrastos. Apolló bosszuállása. Arion története. A békák és egerek harcza. Utószó. Magyarázatok.

Hirdetések felvétetnek a kiadó-hivatalban.

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venn akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a

Budapest székes főváros kiadásában megjelenő

Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7296

mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.

A Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.

Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

A PUSZTA VILÁGÁBÓL.*

A KÖRMÖS BOSZÚJA.*

(Vége.)

Körmös, a vén betyár, a ki nem birta elfelejteni, hogy Pál földesúr egykor behorpasztotta az orrát, boszuálláson törte a fejét, melyre meg is jött a jó alkalom, midőn megtudta, hogy Pál úr roppant széna kazlait 60,000 forintért kérik a hadsereg szállitói. Ekkor elhatározta Körmös, hogy felgyujtja a szénát.

Este felé a környékre jött hát s ott várta az éjszakát.

Lovát éjfélig hagyta nyugodni, aztán fejébe húzta a kantárt és visszafordult a kazalok felé. Előkereste a tüzszerszámot és a kénes rongyot, hogy röviden végezhessen. A szürkületben leszállt a lóról, kézen vezette a lovat, megvigyázta a széljárást, s mivel az fölülről jött, a kazalok egyikének legfelső sarkáig ment, ott gyujtá meg a ként, s néhány percz mulva borzasztó lángnyelv nyalogatta az elsőt, utána a többit.

Mintha a pokol égő méhét kilökte volna a földszinre, úgy lángolt az égő kazalok tömege. Messze bevilágitott a vidéken, s a kastély termei nappali fényben mutatkozának. Pál urat a szokatlan fény ébresztette föl, azonnal az ablakhoz ment, hogy a veszedelmet lássa. Az égő tömeg maga megmondá, hogy kinek kárában pusztul el, lángnyelvei búsan beszélték sorsukat, mely az enyészetet el nem kerüli már.

Tiz percz mulva biztos paripán nyargalt a tűztenger felé.

A nádasok vadtelepe megelevenedett, a szörnyű láng elboritotta szegény párákat, s azt vélték, a nap a déli időben kezdi futását. Szertekor látszék meg a szép arcz. Sátorosan ereszkedik le fejéről a haj, s a mint arczban egészen megvilágitja az élénk tűz, a bánat igézetesen hinti rá a bájt. Egy szóval sem mondja miért sir, némán marad egy helyben, s nem tolja vigasztaló szavát a nagyságos úrra.

— Ki vagy, bugom? — kérdi Pál úr a mélyen szomorkodót, s az zokogva feleli:

— A csikós felesége.

— Valamitek elégett a kazalok körül?

— Semmink sem, nagyságos uram.

— Ne sirj, hugom, te megvigasztaltál, hadd égjen most már porig.

Ekkor cselédjeinek megparancsolá, hogy jöjjenek a kastélyba, a nagy teremben várja valamennyit. Erre visszafordítá lovát és házáig nyargalt. A nagy teremben föl-alájárt, gyötörte agyát, hogy az emlékezettől előkérje a multnak történetét és megbirálja tulajdon tetteit. A remete megharagszik a világra, hátat fordit jóknak és gonoszoknak, befejezték a számadást; de az ifjú ember a tömegben kiván maradni, fölemelt homlokkal, vád nélkül, főleg menten azon vádtól, melyet maga ellen maga támasztana.

Megbirálja szenvedélyeit, hajlamait és szokásait, egyik nyomon sem kap kellő választ titkos kérdésére.

— Magam nem vallok, majd vallanak mások! — mondja hangosan, hallva a cselédek lábainak dobogását a tornáczról. Erős kopogatás hallatszott, utána egyenként jöttek a többiek. Ünnepélyes csend volt a teremben, a cselédek azt várták, hogy elkomorodott haragban fejezze ki bánatát. Kit illet a vád, a mulasztót, a hanyagot, a gondatlant? most ki fog törni belőle, s mindenik eltökélte, hogy békén tűri az általános vádat. A legöregebb cseléd azt már az udvaron meghagyta társainak, mert az öreg az embert emberileg itélte meg, hogy némelykor előre készen kell tartani a bocsánatot.

Pál hosszú papirost készitett elő, mellette hevert a rajzón, azt most kezébe vette.

— Most a hajduk, öreg béres, szekeres és kis béresek, a faragó, a kocsisok, a lovászok, a kertészlegények külön bemondják béreiket úgy, a mint ruhában, pénzben, gabonában vagy akármiben idáig ki volt szabva

Az illetők sorban elmondák fizetéseiket, a nagyságos úr gondosan irta, még pedig egy oldalon úgy, mint eddig volt, más oldalon úgy, mint ezután lesz. A cselédek természetesen nem tudták, hogy ő nagysága mint változtatott a fizetésekben. Készen lévén az egész sorozat, az irományt gondosan átnézte, aztán összegöngyölte és a legöregebb cselédnek adván, azt mondja:

— Tudja mindenki, hogy nagy kárt vallottam és látja arczomon a bánatot.

— Nem csodálkozunk rajta, nagyságos urunk, — szól a legöregebb a többi cseléd helyett.

— Eddig jó gazdája akartam lenni cselédeimnek, ezután milyen leszek, megtalálható a papiroson, melyet a legöregebb cselédnek kezébe adtam.

— Nem bánjuk, büntessen bennünket együtt a nagyságos úr, a hibás, a gondatlan közöttük van, miért nem vigyáztunk egymásra, most tudnánk, ki lehet a bünös?

Mig az öreg beszélt, Pál úr a nagy teremnek egyik szekrényéről levett egy csomó buzakalászt, mely csomót a nyáron mutatónak hozott be az egyik tiszt. A kalászoknak végét elvagdalta, s megparancsolá a cselédeknek, hogy mindenik vegyen el egy szalmaszálat. A cselédek úgy cselekedtek, mint a parancsolat szólott.

— A tűz elhamvadt ott kinn, — kezdi újra Pál úr, — ha én a teremből elviszem a gyertyát kanyarogtak, a messze távolban vakitó sötétség borult a földre, nem értették, szegények, kezdjék-e az élelemgyüjtést, vagy még folytassák álmukat? Távoli határokból csikósok és gulyások, urak és tanyások lóháton nyargaltak a helyszinre, persze segiteni képtelenség, hanem elmondják részvétüket a nagyságos urnak.

Legelső volt a tüznél ő maga.

Vad fájdalom ragadta meg szivét, hasonló fájdalom abban meg nem fordult soha. Nem a veszteség miatt való fájdalom bántotta pedig, hanem azon gondolat, hogy tán valamelyik cselédje gyujtotta fel, a kikkel pedig mindig oly jól, szeretettel bánt. Melyik tehette ezt és miért, miért?

A hol nem érheti a lángnak izzó heve, félkörben lovagol, gondosan kémlel a földön, hasztalan, titkos kérdésére felelet nem kap.

Egyre marja a kin, s arczán nem a tüznek, egy benső indulatnak melegétől piroslik a szin, hogy szinte arczához érteti kezét, mert ez a meleg, mint a fagynak csipése, fájdalmat okoz. Nem hallja az érkező szomszédoknak részvétét, a legőszintébb rokonszenvü legnagyobbra mondja a kárt, mert, közönséges fogalmak szerint, így jobban esik a vigasztalás. Nem tud megválni a tűztől, ha a szélnek irányа változik és a meg nem járt oldalon magához ereszti a tüzhalom, újra folytatja vizsgálódásait valami jel után, de mindig hiában.

A szomszédok közelébe törekszenek és jólelkü vigasztalásaikkal tovább is elhalmozzák.

— Ez a szörnyü érték! Hallom, hatvanezer forint volt érte kialkudva.

— Milyen csapás ilyen gazdaságban, ha a takarmány elpusztul.

Megköszönte a vigasztalásokat, ép oly röviden, mint a hogy nem használhatta őket, mert a mi vigasztalná, attól messze járnak. Lovának nyugtalankodását fölhasználta, megint odább ment, de hátrább a tűztől, s egészen a nádas széleig ment vissza. A nádas mellett egy nő állt, szemei könyeznek, s a köténynek sarkával arczát egészen eltakarja.

Pál úr egészen a nő közelébe ért. A nő leereszté kötényét, akkor cselédjeinek megparancsolá, hogy jöjjenek a kastélyba, a nagy teremben várja valamennyit. Erre visszafordítá lovát és házáig nyargalt. A nagy teremben föl-alájárt, gyötörte agyát, hogy az emlékezettől előkérje a multnak történetét és megbirálja tulajdon tetteit. A remete megharagszik a világra, hátat fordit jóknak és gonoszoknak, befejezték a számadást; de az ifjú ember a tömegben kiván maradni, fölemelt homlokkal, vád nélkül, főleg menten azon vádtól, melyet maga ellen maga támasztana.

* Mutatványul a Vas Gereben, «II. József császár kora Magyarországon» czimü regénye legújabb kiadásából, mely a Neogrády Antal szép rajzaival most jelent meg a «Franklin-Társulat» kiadásában.

tyát, sötétben maradtok. A kit valaha megsértettem, a kinek kárt okoztam, törje ketté a szalmát és úgy dobja el a szobában, de még az is, a ki hallotta, hogy valaha valaki iránt a vidékben igaztalan voltam. Mikor a szalmát eldoptátok, kérje ki tőlem valamelyik a gyertyát a mellékszobából, nézzétek meg az eldobott szalmaszálakat, s ha egy el van törve, ne sajnáljatok, megérdemlettem káromat, ne sajnáljatok. Isten veletek.

Pál úr kivitte a gyertyát.

Egy pár másodpercz mulva az ajtóban közelálló kikérte a gyertyát. Megnézték az eldobott szálakat, egy sem volt letörve.

— Most nézzük meg az írást! — mondja a legöregebb — aztán fölolvasá minden fajta cselédségnek bérmenyiségét, és kisült, hogy negyedrészszel megjavitotta valamenyiét. Összenéztek a cselédek.

— Addig el nem megyünk, — mondja a legöregebb, — míg a nagyságos úr közibünk ki nem jön.

— Szóljon kend be tisztességgel, — utasítják a többiek, — kérje kelmed, hogy ne sajnáljon köztünk megjelenni.

Pál úr a kérésre kijött a cselédek közé.

— Mit kivántok, fiaim?

— Urunk! Egyetlen szalmaszál sincsen megtörve, köztünk nincsen ember, ki a roszat el merné gondolni is, vagy annak mástól hirét hallotta volna.

— Úgy én sem busulok már, s hogy még jobb kedvemet mutassam, hozassátok ki a czigányokat reggelre, vigadni akarok.

Nem sokára az eset után, Körmös néhány lókupeczczel együtt megint el akarta a Pál úr ménesét hajtani, annyival inkább, mert most nagy összeget igértek neki a kupeczek, sőt egy nagy tarisznya érczpénzt a nyakába is akasztottak, hogy czipelje utánuk. A ménest sikerült is a betyárnak megmozditani, de bizony maga is a rohanó csikók közé szorult, melyek aztán ellenállhatatlanul sodorták magukkal, míg a cselvető Gyuri csikós közelébe hozták. Gyuri ámultában majd leesett a lováról, meglátva az elkapott betyárt.

— Kendet, vagy csak ködmenjét látom? mert a lelke régen pokolnak jár.

— Még pedig oda is lóháton megy.

— Az kend dolga, mondja a csikós, — most ráérünk kettecskén beszélgetni, lassan beballagunk a kastélyba, a ménest odavezetjük.

— Nem vagyok oda hivatalos.

— Én mondom, hogy eljön kend velem és beszélget az úton. Majd mond kend olyant, mit én nagyon szeretnék tudni.

— Nem vagyok én dajkád, hogy altassalak.

— Jól van, hát majd ott benn kérdezem kelmedet, most induljunk! — mondja Gyurka a ménest összefüttyentvén, hogy utána jöjjön.

A betyár nem indult volna, ha megint nem tolnák a lovak, igy az ő paripája is megindult. Vadul forgatta szemeit, de a kénytelenség nagy úr és megparancsolta, hogy szépen egy sorban menjen a csikóssal. Gyuri egy szót sem szólt, vigyázott foglyára, kezébe vette a pányvát, hogy a mint oldalt ugratna, azonnal elkapja. Ez a készülődés megzavarta a vén betyárt és lemondott tervéről, hogy elszökjék. Végre megszólamlott.

— Gyuri! — mondja a csikósnak, — nyakamban ez a bőrtarisznya nagyon nehéz, annyi pénz van benne, hogy úr lehetsz belőle, odaadom, ereszsz el.

— Elhallgat kend, vagy a mit én teszek kendre, nehezebben viseli, mint a tarisznyát.

Nem használván a kinálás, elszánta magát a betyár, hogy bűneinek öregeért és aprajáért meg fog most lakolni. Mogorván ment, s néha irtóztatón káromkodott. Gyuri nem bánta, hadd bírkózzék benne a lelkiismeret, hogy annál könnyebben vallja ki azt a bűnt, melynek még nem akadt gazdája.

A tisztásra érve ügetni kezdett, s a kastélyt meglátva, melyhez a csárda is közel esett, sebesen kényszeriti a betyárt haladni. A csárda környékét a községnek örege, apraja ellepte, mert hire futamodott, hogy az uraságával az ő lovaikat is elhajták. Pál úr a kastély ablakából korán észrevette, hogy Gyuri a ménest visszahozta, ő is azonnal lóra kapott, s a csárdáig elébe lovagolt.

— Ember vagy, Gyuri!

Ezen szavakkal fogadta Pál úr hű szolgáját, s a jobbágyok szinte nem győzték a csikóst dicsérni.

Gyuri még mindig a betyárnak közelében állt, s az uraságnak engedelmét kérte, hogy ezt az embert itt mindjárt kivallassa.

— Azt nem engedem, hogy bántsd.

— Egy rosz szó nem sok, annyit sem ártok neki, nagyságos uram, — magyarázza Gyuri, — hanem kiveszem belőle a szót, mert kár lenne, ha benne veszne. Most sokan hallják, a mit mond. Asszony! — szólitja feleségét — hozd ki azt a szoknyát.

— Mit akarsz? — kérdi a betyár; a menyecske pedig aközben besietett a szoknyáért és ki is hozta.

— Megmondom mindjárt, mit akarok, — válaszol a csikós, — ha nem beszél kend kérdés nélkül, ezt a szoknyát adom kendre.

Vadul nézett a betyár, hol a csikósra, hol a népre, mely ez egyszer nem nevetett, hanem feszült kiváncsisággal várta a nagy bűnt, melyet ilyen gyalázattal érdemes megbüntetni. A csikos nem látszék hajlandónak az engedékenységre, s azért a betyár mogorván kezdi:

— Mit akarsz tudni? Kérdezz.

— Nem kérdezek semmit, mert ijedtében azt is elvállalná kend, hogy kend feszitette meg az Úr Jézus Krisztust, ha én kérdezném. Magától beszéljen kend, hogy a nagyságos úr és érdemes közönség is tudja meg, hogy a maga bűnét vallja meg.

Pál úr elképzelte, hogy a csikós nagy okért cselekszik igy, hagyta szabadjára.

— Ha nem szól kend, mindjárt szoknyában lesz kend! És úgy közeledett feléje, hogy mindjárt a nyakába veti a szoknyát.

— Megállj! — kiált a betyár szörnyűködve, — beszélek.

— Hadd hallom!

— Én gyujtottam meg a nagyságos úr szénakazaljait.

A nép tompa morajba fejezte ki a váratlan vallomásnak hatását, s Pál úr is meglepetve ugratott a betyár mellé kérdezve:

— Nyomorult, bántottalak valaha?

— Nagyságos uram! Egyszer belapitotta az orromat. Csuffá lettem, ezért támadt föl bennem a boszú.

— Mivel igazán vallottál, eredj, a merre tudsz.

— Köszönöm a bocsánatot, nagyságos uram, s mivel lelkemen úgy is elég a teher, itt hagyom ezt a bőrtarisznyát, ez is rosz emberé, ha jó volna, nem ilyen pajtást keresett volna, mint én vagyok.

Ezzel letette a terhet és a végtelenbe nyargalt.

HÍRES ASSZONYOK.

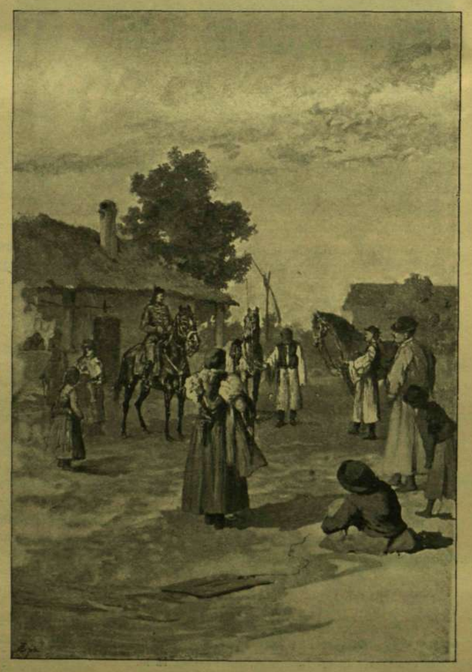
MAINTENON ASSZONY.

(Folytatás.)

A Richelieu-palotában ismerkedett meg ama kor leghiresebb asszonyaival: Sévigné asszonynyal, Ursins herczegnővel, La Fayette asszonynyal, végül Montespannal. Ez időben történt, hogy Montespan asszonynak, a király kedvenczének, fia született. A gyermeket oda kellett adni valakinek, hogy gondozza és lehetőleg rejtse el. Montespan asszony Scarron özvegyének tétetett erre nézve ajánlatot, de ez visszautasitotta, nem tudván azonban még akkor, hogy a király gyermekéről van szó. Később gyóntatójától kért tanácsot és tanácsa után igy válaszolt: «Ha csakugyan a király gyermekéről van szó, akkor igenis elfogadom; de parancsolja ezt a király maga nekem.» — A király csakugyan Saint-Germainba hivatta őt és kérte hogy fogadja el gondozásra a gyermeket, a mi azután meg is történt.

A mikor ezt tette, lehet, hogy a korábbi nélkülözések ellen akarta magát biztositani, de másrészt a hála is inditotta rá, hogy igy cselekedjék. Ugyanis három évvel előbb, az anyakirálynő halálakor, elvették tőle csekély nyugdíját. Hiába igyekezett azt minden áron visszaszerezni és már-már arra gondolt, hogy Portugáliába megy nevelőnősködni, midőn végső kisérletként arra határozta el magát, hogy Montespan asszonyhoz fordul segedelemért. Elmondta neki nagyon szorult helyzetét és a király kedvencze csakugyan visszaadatta neki nyugdíját.

Ez az esemény fordulópontot képez e hiressé vált nő életének történetében. Megalapitója későbbi nagy szerencséjének, de most egyelőre némi kellemetlenségek okozója. Meg kellett ugyanis válni megszokott körétől, társaságától és a Vaugirard-utcza egy magányos házában vonulni meg a gyermekekkel, azok dajkáival és a szolgálatukra rendelt cselédséggel, hol nem fogadott senkit. Egyébiránt az, hogy a király

gyermekeinek nevelője lett, mit sem vont le jó hirnevéből.

A társadalom akkoriban az udvar tényeire egészen más erkölcsi mértéket alkalmazott, mint a közönséges halandók cselekedeteire s mit az utóbbiaknál erősen kifogásolt volna, azt a királynál legalább is hallgatással nézte el. Oly magasan állott a királyi ház a társadalom összes rétegei felett, mintegy félisteni magasságban. Igy a király törvénytelen gyermekeinek nevelője lenni nem hogy lealázó lett volna, sőt kitüntetés. Igy nem habozott Colbert asszony ugyanez állást elfoglalni a La Valliére gyermekei mellett. Ezen felül a Scarron özvegye igazi anyja lett a rá bizott gyermekeknek s csakis ennek tekinték őt, főleg a későbbi Maine herczeg, egy beteges, gyönge gyermek.

Mikor 1673-ban *XIV. Lajos* elismerte ezen gyermekeket, maga mellé emelvén őket, Scarron özvegye is az udvarba került, a Montespan asszony lakosztályában kapván lakást. Szinleg a legjobb viszonyban volt Montespan asszonynyal, de azért nem maradtak el heves surlódások sem, melyek miatt *Scarronné* a királynál is panaszt emelt. Lajos, ámbár szivelte őt amaz odaadó szeretet miatt, melyet gyermekei iránt mutatott, nem szivesen volt ez időben társaságában, később azonban mind jobban megismerte, hozzászokott egyszerű, őszinte modorához, kezdte észrevenni kedves szellemességét, csodálatosan egyenes jellemét, egész lényének szeretetreméltóságát. Igy egész észrevétlenül megtetszett neki ez a szerény, okos nő, a kiben oly ritka tulajdonságok egyesültek. A mint 1674-ben Maine herczeggel a Pyrenékben tett utazásáról visszatért, megajándékozta a szükséges pénzzel, hogy a Maintenoni birtokot megvegye, mely évente tizenötezer livret jövedelmezett és azt kivánta, hogy a birtok nevét vegye fel. Maga a király is igy nevezte őt amaz első utazás óta, melyet Scarron özvegye birtokára tett.

Ez időtől, hogy «*Maintenon asszony*» nevet fölvevé, kezdte őt szerencsecsillaga mind feljebb-feljebb emelni. A Montespan asszony kedveltsége kezdett alább szállni és ugyanabban az arányban, a mint a «*napkirály*» kezdett elhidegülni eddigi barátnője, kedvencze iránt, ugyanabban az arányban nőtt a most már *Maintenon asszony* nevét viselő hölgy kedveltsége. Ám *Maintenon asszony* még ekkor nem is gondolt jövendő fényes sorsára s megelégedett azzal, hogy a király jósága biztositotta egyszer s mindenkorra jövőjét és megóvta a nélkülözésektől. Mikor Montespan asszony féltékenykedéseitől mindig többet és többet kellett szenvednie, az a szándéka támadt, hogy egyszer s mindenkorra véget vet e kellemetlen helyzetnek az által, hogy visszavonul az udvartól és hátralevő életét vagy a magányban, vagy valami kolostorban tölti el. De a király, ki mind gyakrabban időzött már ekkor társaságában, nem engedte távozni. «Ő felsége — irja *Sévigné* asszony az időben, — gyakran két óra hosszat elidőzik ezen hölgy társaságában ebéd után, hogy barátságosan, szabadon és természetesen eltársalogjon vele. Barátnak már nem lehet nagyobb figyelme és gondossága egy nő iránt, mint minőt a király mutat e hölgygyel szemben, ki egész új világot tárt fel előtte; úgy látszik, el van bájolva általa.» *Maintenon* asszony maga pedig igy emlékezik meg ez időről: «Midőn látni kezdtem, hogy hasznos lehetek a királynak, magam is kezdtem meggyőződni a felől, hogy az Ég ezért vezérelte lépteimet az udvarba és ezentúl minden figyelmem erre összpontosult. Jó tanácsokat kezdtem adni neki és arra igyekeztem, hogy rábirjam a szinyaival való szakitásra.» Egész őszintén, szabadon szól arról, hogy mily méltatlanul viseli magát, mily botrányokat mutat népének, melyekért felelni, fog majd Isten itélőszéke előtt. Kereszténi módon, mint valódi barátnő beszélt Montespan asszonyról is, de szavaiba annyi kellemet vegyitett és oly helyén tudta alkalmazni e megrovó megjegyzéseit, hogy a király soha nem érezte magát sértve szavaitól. Sokszor tréfálkozott vele e dolgokról, máskor úgy látszott, hatnak rá szavai. «De csak nyögött, sohajtozott láncai alatt, melyeket nem mert széttépni.»

A *Montespan* asszony heves kifakadásai Maintenon ellen azonban már oly gyakoriak lettek s oly mérvet öltöttek, hogy *Maintenon asszony* kényszerülve látta magát, megismételni azt a kérést a király előtt: bocsátaná el őt az udvarból. De a király most sem teljesitette e kivánságát, sőt a trónörökösnő szolgálattevő hölgyévé nevezte ki, hogy teljesen függetlenitse Montespan asszonytól. A feszült viszonynak a két nő közt utóvégre is a szakitás vetett véget, mely Lajos és Montespan közt csakhamar bekövetkezett. Mindenki azt hitte most, hogy *Maintenon* asszony foglalja el a Montespan helyét. De csalódtak. «A nők azt hiszik, — irta Maintenon egyik levelében nemes büszkeséggel, — hogy én az ő helyét akarom elfoglalni, azok nem ismerik se az én idegenkedésemet az e fajta viszonyok iránt, sem pedig azt nem tudják, hogy ép én akarom a királyt óvni az ilyen dolgoktól.»

Mindenki örömmel fogadta a Montespan asszony bukását. A jó szellem diadala ez, mondották, a rosz szellem fölött. És valóban nagy szükség volt erre. *XIV. Lajos* immár negyvennyolczadik évében volt, a nélkül, hogy az ifjúkor szenvedélyeiről le akart volna mondani, sőt mindinkább a gyönyörvágynak lett rabjává. Az örvényből, mely felé eddig másrészt oly dicsőséges pályáján haladt, *Maintenon* asszony ragadta ki. «Leszállitotta az Olympusról, melyen képzelte magát, melyre hizelkedőinek serege helyezte és a megbánás, mérséklet és népei iránti szeretet, meg alázatosság kereszténi érzelmeit varázsolta belé.» — Ez volt a *Maintenon* asszony történeti hivatása, ez az ő nagy dicsősége.

E nemes működését azzal kezdte meg, hogy helyreállitotta a békét a király és a királyné közt. A királyné meglepetve vette észre, hogy Lajos oly figyelmes, gyöngéd iránta, a minő soha nem volt eddig és az végtelen boldoggá tette. Egész lelkesedéssel mondá egy alkalommal: «Isten Maintenon asszonyt küldé, hogy visszaadja nekem a király szivét!» A királyi család a legszebb egyetértésben élt és nagyon valószinű, hogy ha Mária királyné életben marad, itt vége szakad a Maintenon asszony pályájának. Azonban az 1683. évi julius 30-án hirtelen meghalt a királyné. *Maintenon* asszonyt nagyon mélyen érintette a gyászeset és újból távozni akart. De ebben a szándékában a történők ismét megakadályozták.

Lajos ugyanis még a királyné halála napján e sorokat intézte hozzá:

«Isten büntet, asszonyom; alávetem magamat az ő akaratának. Elég okot adtam az elégedetlenségre ennek a nemes léleknek. Ne távozzék el, kedves Maintenon asszonyom; szükségem van a vigasztalásra. Majd visszavonulhat akkor, ha belefárad abba, hogy nekem az igazat megmondja.»

Maintenon asszony igy válaszolt a király levelére:

«Felség, a királynét nem kell sajnálni; ő úgy élt, úgy halt meg, mint egy szent. Az ő biztos üdve maga nagy vigasztalás. Önnek, Felség, van immár oda fent az égben egy barátnéja, a ki Istent kérni fogja vétkeiért és azért, hogy legyen kegyes az igazak iránt. Legyen Felséged olyan jó keresztény, a milyen nagy király.»

A temetés után az udvar Fontainebleauba ment. Ez utazás alatt a Maintenon asszony kedveltsége még jobban emelkedett. A király pillanatra se tudta nélkülözni s a királyné lakosztályába helyezte el; az udvari tanácskozásokat ott tartották az ő termeiben, hol a király is dolgai nagy részét végezte és sokszor kikérte véleményét. Ez időtől fogva nevezetes változás állott be a Maintenon asszony lelkületében. A kir lyné halála előtt olyannak tünt fel, mint a ki teljesen megunta az udvar légkörét és szabadulni óhajt onnan. Azonban a királyné halála után mulhatlan kötelességének látta ott maradni.

Ez időben már Maintenon asszony negyvennyolcz éves volt, de még mindig igen szép.

XIV. Lajos öregkori arczképe.

«Hangja rendkivül kellemes — irja egy egykorú feljegyzés, — homloka nyilt és derült, gyönyörű kezének mozdulatai természetesek, szemei tüzesek, egész alakjának oly szabályos, hajlékony, minden mozdulata, hogy az udvar legszebb hölgyeit elhomályositja.» De nem annyira szépségével nyerte meg mégis a királyt, mint inkább magas röptü szellemével és nagy kegyességével. *Fénelon* azt mondja róla: «Az okosság maga szólt belőle a Grácziák ajkaival.» *Sevigné* asszony szerint is «a *Maintenon* asszony helye egyetlen, nincs hozzá hasonló, nem is lesz soha».

Az a nagy változás, mely XIV. Lajoson végbement, mindenkinek csodálatoskép tünt fel az egész országban. Ugy tekintették, mint a gondviselés igazi csodatételét. Előbbi botrányos élete helyett rendes, szigorú életet folytatott, s minden gondját országának szentelte. S mindez egy immár majdnem idős nő befolyásának köszönhető, egy bohókás költő özvegyének, a ki nem szerelemről, gyönyörűségekről beszélt neki, hanem megtérésről és a kötelességek teljesitéséről. Mély vonzalma Lajos iránt felül állt minden kétségen. Erről elég tanubizonyságot tesz az a levele, melyet 1684 junius 1-én irt a királyhoz, midőn ez Luxembourg ostrománál volt.

«Felség, — így szól a levél, — egy napi távollét öntől egész örökkévalóság nekem. Meg vagyok győződve érzelmeiről, de még se tudok nyugodtan lenni öntől távol. Minden boldogságom, életem minden öröme abban áll, ha Felségedet láthatom; itéljen tehát nyugtalanságomról. Annyi jóság és annyi kitüntetés után, melyeket Felségedtől nyertem, nem tudom, mi lesz sorsom; de remegek és a legnagyobb izgatottságban vagyok, midőn e sorokat irom Felségednek.»

Ha *Maintenon* asszony nem semmisitette volna meg legnagyobb részét azoknak a leveleknek, melyeket Lajostól kapott, megtudhatnánk, hogy mily föltételek mellett egyezett abba bele, hogy a királyné halála után is az udvarnál maradt. Valószinű azonban, hogy már akkor, vagy nem sokára azután megállapodtak abban, a mi nem is egy év mulva a királyné halála után bekövetkezett, hogy t. i. Lajos őt törvényes hitvesévé teszi. A házasság maga XIV. Lajosnak és Maintenon asszonynak Valenciennesben való tartózkodása alkalmával lett végleg elhatározva, melyről már a fontainebleaui utazás óta tárgyaltak. Az udvar maga mit sem sejtett a készülő nagy dologról.

Az udvar junius 9-én Versaillesbe vonult. Néhány nap mulva, valószinűleg junius 12-ének éjszakáján, hét személy ment nagy titokzatosan a versaillesi kápolnába. XIV. Lajos Maintenon asszonynyal, La Chaise atya, ki a misét mondta, a párisi érsek, a ki az áldást adta, továbbá Louvois és Montchevreuil márkik, kik tanuként voltak szereplendők, végül Bontemps, a király inasa, ki megtette a szükséges előkészületeket a kápolnában és segédkezett a misénél. Az egybekelés megtörtént, de semmiféle iratot, okmányt nem vettek fel róla.

Maintenon asszony, minden nagyravágyás, hiuság távol lévén tőle, maga is azt akarta, hogy úgy az akkori idők emberei, mint az utókor, mit se tudjanak meg igazi viszonyáról a királylyal. Mindazokat a leveleket elégette, melyek erre nézve felvilágositást foglaltak magukban. Szóval se nyilatkozott soha környezetének erről, legfeljebb ha olykor elejtett szavaiból vehettek ki valamit, a miből helyzetére következtethettek. Igy utalt egy alkalommal, a mint egyik bizalmasa *följegyezte, arra, hogy az ő helyzete az* udvarnál egészen más természetü, mint volt Montespan asszonyé; a király barátsága vele szemben egészen más, mint volt korábbi barátnője iránt, mert szent kötelék erősíti meg az ő vonzalmukat. De egyébként azt akarta, hogy «talány legyen az egész világnak». A királynak szándékában volt nyilvánosságra hozni egybekelésüket, de *Maintenon* asszony nem engedte ezt. «Nem akartam, — irja fivérének, — hogy a király érettem olyan dolgot tegyen, mely rajtam felül áll.» Mindamellett senki se kételkedett a házasságban, látva a szüntelen gyöngéd figyelmet, melyet *Lajos* Maintenon iránt mutatott, a kölcsönös tiszteletnek azt a nagy fokát, mely csak házastársak közt lehetséges. Hogy pedig *Maintenon* asszony mint fogta fel új helyzetét a világgal szemben, arra jellemzők a Saint-Simon következő szavai: «Láttam őt Fontainebleauban az angol királynő ottlétekor, helyet engedett másoknak, mindenütt visszavonult az előkelő, sőt kevésbbé nagyúri asszonyok előtt is, úgy beszélt, mint a kinek semmi igénye nincs az ünneplő elismerésre, mit sem akart mutatni, minek se látszani, de annál imponálóbb volt.» És a ki egész életében egyszerű volt, most, a mesés fény közepette, mely körülvevé, szintoly egyszerű maradt még ruházatában is, önzetlen, takarékos, az az egyetlen gondolat tartván elfoglalva, hogy a király dicsőségét, józan életét mi se zavarja meg.

(Vége következik.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

GÖRÖG REGÉK.

COX GYÖRGY után.

Angolból forditotta s bevezetéssel ellátta

KOMÁROMY LAJOS

tanár.

Második javitott képes kiadás. — Ára füzve 3 frt. — Vászonkötésben 3 frt 50 kr

Tartalom:

I. Istenek: A Delosi Apolló. A Pythói Apolló. Niobe és Leto. Daphne. Kyrene. Hermes. Demeter keserve. Az alvó Endymion. Phaeton. Briareos. Semele. Dionysos Pentheus. Asklepios. Ixion. Tantalus. Herakles fáradozásai. Admetos. Epimetheu és Pandora. Io és Prometheus. Deukalion. Poseidon és Athene.

II. Hősök: Medusa. Danae. Perseus. Andromeda. Akrisios. Kephalos és Prokris. Skylla. Phrixos és Helle. Medeia. Theseus. Ariadne. Arethusa. Tyro. Narkissos. Orpheus és Eurydike. Kadmos és Europa. Bellerophon. Meleagros. Iamos.

III. Regék a trójai háborúról: Paris és Oinone. Iphigenia. Achilles. Sarpedon. Memnon. Hektor és Andromache. A lotus-evők. Odysseus és Polyphém. Odysseus és Kyrke. Odysseus és a szirének. Helios tehenei. Odysseus és Kalypso. Odysseus és Nausikaa. Odysseus bosszuállása.

IV. Thébei regék: Laios. Oedipus. Polyneikes. Antigone. Eryphile.

V. Különféle regék: Atys és Adrastos. Apolló bosszuállása. Arion története. A békák és egerek harcza. Utószó. Magyarázatok.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

GYULAI PÁL

KÖLTEMÉNYEI.

Két kötet.

HARMADIK BŐVITETT KIADÁS.

A költő aczélmetszetü arczképével.

Ára füzve 4 frt. Diszkötésben 6 forint.

BODROGI LAJOS.

A REGÉLŐ TULIPÁN.

REGEK ÉS MESÉK.

8—11 éves gyermekek számára sok szép képpel.

Átdolgozta

KARDOS PÁL.

Ötödik kiadás.

Ára vászonkötésben 1 frt 40 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI

ÖSSZEGYŰJTÖTTE

KÓNYI MANÓ.

1848—1861.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

1861—1866.

Ára füzve 3 frt 60 kr.

Legujabban megjelent kötet:

1866—1867.

Ára füzve 4 forint.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

ÁRPÁD ÉS HABSBURG, VAGY A KIRÁLY KEGYELETE.

Ünnepi költemény a múltról és jelenről.

A magyar nép számára irta: Vikár Béla.

Kimnach László rajzaival.

I.

A FÖLDÖN.

Kit illet az ékes ének,
Alkonyatán ezer évnek,
Hajnalán az új ezernek,
Fényes napján, ünnepén a szép jelennek?

Azt illeti, azt az elsőt,
A hatalmas hazaszerzőt,
A ki messzi napkeletrül,
Harczon, háborún keresztül
Ide hozta hős hadait,
Hunor-Magyar magzatait
Örökébe Atillának,
Atillának, hun királynak.
Árpád apánk, ősök öse,
Diadalmas hősök hőse,
Ezer éve, hogy valahol
Rejteksirban porladozol:
Hol keressük szent hamudat?
Sem fa, sem kő rá nem mutat;
Késő fiad bár kutatja,
Nincs jel rólad, népünk atyja.
Csak azt tudjuk, hogy halva is
Közöttünk vagy mindig, ma is:
Temetőd az egész ország,
Mind e hegyek, halmok, rónák,
Koporsód a Duna mélye,
Fejfád tölgyek terebélye,
Sírboltod az égbolt maga,
Mécse a menny sok csillaga,
Oltári tűz pedig benne
Hű fiaid honszerelme.
Ezt a lángot élesztgetjük,
Kialudni nem engedjük,
Míg az égen egy csillag lesz,
Míg a földön egy magyar lesz.
Igy őrizi, Árpád apánk,
Emlékedet ím ez a láng
Nemzedékről nemzedékre,
Ezer évről, ezer évre.
És Te bennünk élsz e lánggal,
Időtlen időkön által!

*

Kit illet az ékes ének,
Alkonyatán ezer évnek,
Hajnalán az új ezernek,
Fényes napján, ünnepén a szép jelennek?

Téged illet új sirodnál,
Béla király a ki voltál.
Magyar föld volt a Te szülőd,
Napkelet a fölnevelőd,
Onnan hoztál kincsnél jobbat,
Kivel király gazdagodhat:
Friss fiatal feleséget,
A magyarnak müveltséget.
Fele úton meg sem álltál,
Néped mesterévé váltál:
Lettél Árpád hív utódja,
Nagy müvének folytatója,
Szent Istvánnak méltó sarja,
Vallásának védő karja,
Néped jóra nevelője,
Oktatója, okos őre.
Ügyes-bajos dolgaiba
Hogy ne essék öreg hiba,
Te adtad ki törvényképen:
Itélete irott légyen.
Magyar vendégszeretetre
Példát adtál világszerte:
Barbarossza, jó barátod,
Tehet róla tanuságot,
Hadával hogy áteresztd,
Tejbe-vajba hogy fereszted
A keresztért vivó császárt,
Országodon amig átszállt.
Béla király, Ágnes Anna,
Ős eleink apja s anyja —
Hetedfélszáz esztendeig
Ott hamvadtak tetemeik
A fekete földbe rejtve,
Királysirban elfelejtve,
Mélységes mély álmot alva,
Senkitől se háborgatva:
Egyszer aztán, csudaképen,
Napvilágra jöttek épen:
Ásó-kapa rájok akadt,
Fejérvári árkok alatt.

Magyar királyok gyülése a mennyei Rákos mezején.

Arpád mint elnök, Rudolf trónörökös mint jegyző. Az elnöki széktől jobbra Szent Imre, előtte III. Béla és neje, Szent István a kettős kereszttel, az elnöki széktől balra zászlótartó ősmagyar harczos, Mária Terézia és Beatrix királyné, mögöttük Kálmán király, mellettük Szent László áll, az előtérben Nagy Lajos és Mátyás király ülnek, az elnöki emelvény alatt pedig a gyorsirók.

Hej, volt akkor ennek hire!
Elszállt a hír nagy messzire,
Köröskörül magyar földre,
Magyar sziveket betöltve.
Aranyt, ezüstöt ha lelnek,
Nem oly kincs az nemzetemnek,
Mint e régi csontmaradvány,
Árpádékból ez maradván!
  Ez a család, ez az áldott,
Ránk hagyott egy szép országot,
Örökségit ezer évnek,
Dicsőségit magyar névnek;
De magából nem hagyott mást:
Egy szent jobbot, mely véd folyvást,
S egy-két csontot — ez az egész.
Becsületben áll a szentkéz;

Árpád székin, Árpád sarja —
Kurucz Thaly bölcsen írja,
Bölcsen írja, nem nagyítja:
Ferencz József bizonyítja!
Árpád vére buzog benne,
Őseihez hű ne lenne?
Ki vele nőtt újra nagygyá,
Nemzetén e foltot hagyná?
Szent ereklyék, drága csontok,
Van, ki rátok visel gondot,
Ti hozzátok és magához
Méltó helyet ő határoz,
A hol végre-valahára
Álmaitok' béke várja.
  Béla király, Ágnes Anna,
Dicsőségtek napja int ma:

A királyok küldöttsége Szent István, Imre és László vezetése alatt.

De a drága csontok vázát
— Hogy fölástuk siri házát, —
Nem sokáig dédelgettük,
Hol ide, hol oda tettük,
Addig hánytuk és vetettük,
Szépen újra elfeledtük!
Hej, pedig ha szép szó kellett
A multért: az bőven tellett,
Aldoztunk is érte olykor,
Áldozatunk bor volt, sok bor;
De ha tettre volna szükség,
Magyar tempó: ráérünk még!
  Béla király, Ágnes Anna,
Bezzeg várhattatok volna,
Míg egy másik emberöltő
Lemosni a foltot nem jő;
Várhattatok volna ottan
Dísztelenül egy zugolyban,
Szégyenszemre elhagyottan,
Nem becsülve már mint holtan,
Ha ily dolgot tűrne békén
Az, ki most ül Árpád székén,

Hollós Mátyás templomának
Kőfalai készen állnak
Befogadni hűlt hamvatok —
Nyugodjatok, nyugodjatok!

*

Kit illet az édes ének,
Alkonyatán ezer évnek,
Hajnalán az új ezernek,
Fényes napján, ünnepén a szép jelennek?

Azt illeti legfőképen
A ki Árpád örökében
Ül, dicsően országolván,
Mint a nap az égnek ormán.
Lelkéből a gyujtó szikra
Villan édes mindnyájunkra
S melegétől jobban-jobban
A magyar szív lángra lobban.
Az égi nap leáldozik,
E mi napunk nem változik:
Van örökké felkelőben,
Egyre csak emelkedőben,

S ragyog mennél magosabban,
Hozzánk annál közelebb van.
Szinte úgy a büszke fenyő,
Miglen csúcsa mindegyre nő:
Ága-boga terjeszkedik,
Alább-alább ereszkedik,
Utóbb már a földet fedi,
Simogatja, ölelgeti,
S gyökere is mind mélyebben
Izmosodik benn a földben.
  Ferencz József, ősz királyunk,
Kit szeretünk, kit csodálunk,
Ezután is maradj nékünk
Bizodalmunk, büszkeségünk;
Maradj mindig a mi voltál:
Rendületlen, kemény kőszál,
Ellenségünk ijedelme,
Néped jámbor fejedelme,
Szivéhez nőtt jó királya,
Igazai bölcs birája,
Szabadságunk sziklavértje —
S áldjon meg az Isten érte!
Meg is áldjon, el se hagyjon,
Mindig melletted maradjon,
Rosszat tőled távoztasson,
Téged hiven támogasson,
Támogasson, vezéreljen,
Útaidban kedve teljen.
Te pedig vezérelj minket,
Értelmünket, érzelminket;
Fővezérünk, míg velünk vagy,
Baj ha ér is, nem lehet nagy:
Míg te vezetsz, nyilt a pálya,
És az útnak van rózsája,
Biztos a czél, noha nehéz,
S a hazára dicsőség néz.
Bölcs királyunk, Árpád vére,
Maradj néped nagy vezére;
Tied, ha kell, ősi bérünk:
Életünk és vérünk!

II.

AZ ÉGBEN.

(Az összes volt magyar királyok gyülése a mennyei Rákos mezején, Árpád az elnöki emelvényen, mellette balra Rudolf trónörökös mint jegyző. A királyok körének külső szélein, jobbról és balról Szent Gellért, a Névtelen Jegyző, Hunyadi János, Zrinyi Miklós, Tinódi Lantos Sebestyén, Verbőczy István, Pázmány Péter, Pálfy János gróf és Bocskay István meg Bethlen Gábor erdélyi fejedelmek ülnek mint meghivott vendégek. Árpád trónszéke alatt, a kör közepén levő asztal mellett Hajnik Károly és Markovits Iván gyorsirók jegyzik föl a beszédeket.)

Árpád.

Az öreg Istennek híradással levén,
Üdvözöllek mind ez égi Rákos terén,
A kik eljövétek hívásomra nékem,
Hogy újra megüljem fényes ülőszékem.

Köszönöm ezt elsőbb amaz örök Egynek:
Jóvoltából lettem osztályosa kegynek;
És tietek hálám, Ti koronás nagyok,
Bizalmatok által hogy e polczon vagyok,

Tudjátok a törvényt, szerelmes feleim:
Hívtalak; hivásom nagy dolog jele im.
Hívtalak gyülésre, ünnepi ülésre,
A magyar Hazáért nagy fölhevülésre.

Ünnnep volt az égben mindnyájunk szivében,
Mikor hírül vettük, hat hónapja épen,
Jó Harmadik Bélánk s hitvese hamvának
Magyar földön milyen tiszteséget szánnak.

Ferencz József király — büszkék vagyunk rája,
Illik a fejére István koronája! —
Megérezte, mit kér volt ősei lelke
S rég heverő csontjuk magához ölelte.

Most készül az ünnep, kit érettök ülnek,
Hetedhét országon mása nem volt ennek!
Egy király s királyné, újfönt sírba téve,
Lelkük noha itt van hetedfélszáz éve!

Királyok gyülése, köll-e magyarázat:
Mely dísz éri evvel a királyi házat;
Árpádok, Habsburgok, minden magyar ember
E dicső utódunk tette által mit nyer!

S mintha most alatta, annyi század múlva,
Béla udvarának lelke megújúlna,
Mikor Esztergomban tartja vala székét
S a nagy Rőtszakállút látja mint vendégét:

Úgy fürészti fénybe ő most Budavárát,
Vendégéül látva németek császárát.
S e nagyságos elme lángoló szavával
Neve a magyarnak tündökölve szárnyal.

Boldog örömének se vége, se hoszsza!
Ferencz József pedig néz a múltba vissza
S míg lelke szemével a múltakat nézi,
Népe új örömét újabbal tetézi.

«Jertek elő, jertek!» szól a múltba. S jőnek
Tíz tüzes magyarja mohos múlt időnek:
Hit, szabadság, hűség, jog, tudomány s ének
Nagyjai. Szavára föltámadnak, élnek!

És boldog a magyar. Nem illene hozzánk,
Méltó örömében hogyha nem osztoznánk.
Ős hagyomány nálunk, melyet hiven állunk:
A földi Hazától soha el nem válunk.

Nem is arrul van szó, részt vegyünk-e benne,
Csak a módrul: hogyan, legillőbb mi lenne.
Rudolf, a tanácsnak Te lészel a tolla;
Tied a szó, István.

Szent István.

Az ügyet latolva,

És mind az igéket Árpád ajakárul,
Két dolog az, vélem, mely ma reánk hárul.
Gyarlóságom szerint szólok a két tárgyhoz;
Bölcsessége szerint a gyülés határoz.

Első: Béla király és a tíznek ügyük.
Javallom, e napot köz ineppé tegyük,
(Fölkelnek, kivéve a vendégeket.)
Kit az Úr ezentúl, megkérjük esennen,
Az égi naptárban pirossal szedessen.

Béla király s neje, Ágnes Anna asszony,
Paizsra tevődjék a «Béla-piarczon»,
Az «Ágnes-körúton» körülhordoztasson,
Az «Anna-ligetben» víg tort velünk tartson.

Azután: Szent Gellért és a tíznek dolga.
Ide való ez is, de hogyis ne volna!
A nemzetet érte kitűntetés vélek,
Örvendez im ennek minden jótét-lélek.

Tehátlan e tizért, örömünk jeléül,
Javallom: a gyülés keljen föl helyérül;
Innepük a miénk, innepünk az övék —
Innepeljük együtt, mint eleink tevék.

Ez lenne az egyik. Nehezebb a másik:
Ferencz József még él s élni fog sokáig;
Lévőért a voltak, élőért a holtak
Mit tehetnek vajjon? Kérnek, imádkoznak.

Megérdemli tőlünk, nagyon is rászolgált:
Nemesen ő végzi sok királyi dolgát,
Gyeplője: szelídség, útja: egyenesség,
Nem tágit ez útról, akárhogyan essék.

Indúlni nem indúl, csak igaz tanácson;
Megtanúlta jókor: jaj, ha indúl máson!
Bölcsecsé a tanúlság népét is avatta,
S nagy lőn mind a kettő, egy úton haladva.

Megtanúlta, hogy' kell bánni a magyarral,
Nem: ki győzi jobban fegyverrel és karral,
Hanem: összefogva nemzet és királya,
Kettejük közt jobban a sarat ki állja?

Egész emberöltő, mióta e kettő
Igy versengve munkál, egy czélra igyekvő.
Nem volt pedig könnyű, kivált neki nem volt,
Gyakorta szivén a sors viharja tombolt.

Más bizony leroskad ily sornak alatta;
Ő állt, mint a szikla, szivét megtagadta.
Országolni kellett, kötelesség mellett
Helyt állani, szive bár szakadtig tellett.

Reá való nézvést javallanám tehát,
Menjen egy küldöttség megkérni az Atyát:
Ferencz József király s hitvese fejére
Áldásait eztán két marékkal mérje.

Te pedig Rudolfunk, ékes szavu tollunk,
Vedd irásba rólunk, a mit ma itt szólunk,
Tedd arany keretben «Habsburg-ház» falára:
Édes apád ha jő, ott előtalálja.

(Vége következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

MAINTENON ASSZONY.

(Folytatás.)

Természeténél fogva semmi hajlandóságot se mutatván a politika szövevényeibe elegyedni, más téren fejtett ki áldásos tevékenységet, nevét minden időkre emlékezetessé tevén. E nevezetes működése a *saint-cyri nemesi leánynevelő intézet* megalapításához és fejlesztéséhez fűződik. *Maintenon* asszony ugyanis, biztos lévén immár a király barátságának állandóságáról, a király figyelmét a franczia nemesi osztály ama kedvezőtlen helyzetére irányította, melyben a folytonos háború alatt vagyonilag is kimerülve, csak nagy bajjal képes gyermekei megfelelő neveltetéséről gondoskodni. A király nagyságához méltó cselekedet lenne tehát egy oly intézet alapítása, mely országa szegény nemes kisasszonyainak igazi menedéke lenne, s a hol jámborságban és hivatásuk kötelességeinek megfelelő módon neveltetnének. A hires *La Chaise* atya mindenben helyeselte Maintenon asszony eszméjét és egész erejével támogatta a király előtt is. De a király egy ideig még tétovázott, megriadva ama nagy költségektől, melyekkel egy ilyen intézet létesítése össze volt kötve. «Egy franczia királynénak se jutott eszébe ilyen intézetet felállítani», — mondá ellenvetésül Maintenon asszonynak. De ez szívós kitartással ragaszkodott kedvencz eszméjének kiviteléhez és 1684-ben, alig három hónapra az egybekelés után, Lajos csakugyan hozzájárult az intézet megalapításához.

Sőt annyira meg tudta nyerni a királyt ennek az eszmének, hogy az maga dolgozta ki az intézet szervezetének terveit és 1685 április 25-én megtörtént a templom alapkövének letétele, ugyanazon évi május 1-én pedig hozzáfogtak az intézet építéséhez is. *Maintenon* asszony azt a feladatot tűzte ki a saint-cyri nevelőknek, hogy abban a leányok keresztény szellemben, okosan és nemesen neveltessenek. Nem hiábavaló büszkeséget ohajtott beléjük oltatni; az érzelmek nemességére, nagylelküségre, jámborságra kivánta őket megtaníttatni. Végre meleg hazaszeretetet ohajtott beléjük csepegtetni, mert azok, a kik a haza költségén neveltetnek, kell hogy szolgálják is a hazát női erényeik minden erejével; egy Saint-Cyrben nevelkedett fiatal hölgynek soha sem szabad elfeledni — mondá — hogy mivel tartozik hazájának, királyának.

Annál a nagy szeretetnél fogva, melylyel ezen általa teremtett intézeten csüggött, a kor minden jelesét összeköttetésbe hozta azután a saint-cyri intézettel. Oly nagy költője a kornak, mint *Racine* irt szindarabokat arra a czélra, hogy azokat a saint-cyri növendékek eljátszák, nem egyszer magának a királynak jelenlétében. *Lajos* nem bánta meg, hogy engedett Maintenon asszony kérésének ezen intézet alapitását illetőleg, mert a mint a háború gondjaitól szabadulni tudott, legkellemesebb óráit tölté el akkor, midőn Saint-Cyrt gyakorta meglátogatta. «Racine «Eszter» színművét játszották Saint-Cyrben — irja Sévigné asszony egyik levelében, 1689 január 28-án — a király csodaszépnek találta az előadást, a herczeg sírt. Soha ennél szebbet, meghatóbbat a nagy író nem alkotott.»

Mikor a *király* a hadsereghez ment, *Maintenon* asszony mindig saint-cyri lakosztályának magányába vonult, itt érezte magát legjobban, a kedves leánynövendékek között, a kiknek nemcsak szóval, de irodalmi munkákkal is tanácsokat osztogatott, miként kell előkészülniök arra, hogy az életben jó asszonyok, kötelességet ismerő hitvesek, jó honleányok legyenek. De akkor is szívesen időzött ottan, midőn Lajost nem szólította a távolba a háború. A király, elvégez-

Saint-cyri hölgyek.

vén az ország dolgait a tanácsban, vagy befejezvén a tárgyalásokat minisztereivel, maga is eljött Saint-Cyrbe, hogy jelen legyen az esti áitatosságon s azután magával vitte *Maintenon* asszonyt Versaillesbe. Nem egyszer megvallotta, hogy sehol se szállja úgy meg lelkét az áhitat, mint e magányos helyen, melynek csendessége, rendje nyugalmat adott neki is, a hol az ifjú hölgyek áitatos éneke szivét másutt nem talált békével töltötte el. Ebben az időben már igazán nem lehet ráismerni a korábbi *XIV. Lajosra*, oly nagyon megváltozott. «Az élvezetek utáni vágy — írja egy levelében *Maintenon* asszony — teljesen kihalt a király szivében. Kora, jámbor élete beláttatták vele mindannak hiábavalóságát, értéktelenségét, mit valaha szeretett. Csak kényszerűségből vesz részt az ünnepélyeken s panaszkodik állásának terhei miatt, melyek olyan szórakozásokban való részvételre kényszerítik, a minők már nem valók neki.» Ezért keresi fel olyan szivesen a csendes, nyugodalmas Saint-Cyrt, a hol elbeszélget a fiatal hölgyekkel, majd hallgatja éneküket, a mint a palota előtti nagy szökőkutat körülállva, «égből alászálló hangon» énekelik az áhitatos dallamokat.

És Saint-Cyr hire elszáll messze földre is. Az idegen fejedelmek, a kik látogatóba jöttek a franczia udvarhoz, nem mulasztották el megszemlélni a nevezetes intézetet. Igy került oda *Rákóczi* Ferencz is, a fejedelem, a ki 1713 juniusában látogatta meg. Egyik egykorú följegyzés igy emlékezik meg erről a látogatásról: «Rákóczi meg akarta látni Saint-Cyrt, megmutatták neki az épületet. Soha idegen nem talált szivesebb fogadtatásra, nem tett jobb benyomást mint ő; szeretik, becsülik; senkit se hoz zavarba soha, és soha se jő zavarba maga sem.»

(Vége következik.)

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venn akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a

Budapest székes főváros kiadásában megjelenő

Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7296

mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.

A Hivatalos Vásárcsarnok Ertesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.

Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

1848

A MAGYAR SZABADSÁGHARCZ TORTÉNETE 1848/49-ben

Az ötvenéves évfordulóra szerkesztik

Jókai Mór, Bródy Sándor, Rákosi Viktor.

Ezerkétszáz művészi képben.

Európa múzeumainak, főúri családaink gyüjteményeinek felhasználásával. A szabadságharczra vonatkozó képek, ereklyék teljes gyüjteménye.

Valamennyi történelmi mű kiegészitésére hivatva.

A LEGKITÜNŐBB
IRÓK, TUDÓSOK, ÉS MŰVÉSZEK KÖZREMÜKÖDÉSÉVEL

Egy füzet ára 30 kr.

Az egész mű 30 füzetben teljes lesz. ⋆ Ára 9 frt. ⋆ Diszkötésben 12 frt.

Márcziusra a munka készen lesz.

Kapható minden könyvkereskedésben. Kapható minden könyvkereskedésben.

Az előfizetési díj postautalványon is beküldhető.

A „Vasárnapi Ujság" kiadóhivatalának Budapest.

Alulirott ezennel megrendelem az ily czimü müvet:

EZERNYOLCZSZÁZNEGYVENNYOLCZ

A Magyar Szabadságharcz 1848/49-ben.

Szerkesztik:

Jókai Mór, Rákosi Viktor, Bródy Sándor.

30 füzetben, 30 krjával és kérem a füzeteknek a megjelenéskor való pontos megküldését. Előfizetek és beküldök postautalványon:

6 füzetre frt 1.80
12 füzetre frt 3.60
24 füzetre frt 7.20
30 füzetre frt 9.—

Név és állás: .....

Hely és kelet: .....

v. u.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók:

II. JÓZSEF CSÁSZÁR KORA MAGYARORSZÁGBAN

REGÉNY.

IRTA

VAS GEREBEN.

Második kiadás.

NEOGRÁDY ANTAL KILENCZVENKÉT RAJZÁVAL.

Ára füzve 2 frt. **Diszes vászonkötésben 2 frt 80 kr.**

RÁKOSI VIKTOR.

POLGÁRHÁBORÚ.

LINEK LAJOS TIZENNÉGY EREDETI RAJZÁVAL.

Ára füzve 1 frt 40 kr.

VERNE GYULA.

DARDENTOR CLOVIS.

REGÉNY.

Forditotta GAÁL MÓZES.

Negyvenhat eredeti képpel.

Ára füzve 2 frt. **Diszes vászonkötésben 2 frt 60 kr.**

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

ÁRPÁD ÉS HABSBURG,
VAGY
A KIRÁLY KEGYELETE.

Ünnepi költemény a múltról és jelenről.

A magyar nép számára irta: **Vikár Béla.**

Kimnach László rajzaival.

Vége.)

Tinódy Sebestyén.

(A körbe lépve dalol, miközben a tiz vendég fennáll.)

Árpád apánk és Ti égi
Magyar lelkek büszkeségi,
Együgyű szám hálaszóval
Ti hozzátok íme szólal.

Szép, ha egy szép múltat tisztel
S fennen őrzi kegyelettel,
Régiekről emlékezik
S ő szivében áldoz nekik.

Szebb, ha ilyent király tészen,
Kiből példát kiki vészen;
A királynak kegyeleti
Fényét föl az égbe veti.

Legszebb, hogyha itt az égnek
Országában ilyet tésznek;
Idvezültek kegyeleti
Élők üdvit egyengeti.

Árpád apánk, nagy királyok,
Hálánk szavát fogadjátok!
Kegyelmetek hogy kitüntet:
Öregbiti örömünket.

Lelketekben oh mily lánggal
Eggyek vagytok szent hazánkkal;
Akit égben igy szeretnek:
Feljő napja nemzetemnek!

Árpád.

Üdvöz légy közöttünk, boldog lelkek tize,
Magyarok múltjának tiz csillaga, dísze!
S köszönet oh Lantos, a szép szóért néked.
Dicső vendégsereg, foglaljatok széket!

Harmadik Béla.

Szót kérek, személyem ügyiben, ha szabad?!

Árpád.

Nem vagy bár fölirva, ily czimen van szavad.

Harmadik Béla.

Nagy nevű rokonok. Köszönettel vagyok
Jóságtokért, melylyel üdvösségem nagyobb!

Nem voltam ily boldog hosszú idők olta,
Csontjainkat balsors hogy úgy megcsúfolta.

Mert hiányos annak mennyégben is üdve,
Kinek teste földön nincs jól eltemetve.

Most vége borúmnak. Hála érte, hála,
Én kegyes utódom, magyarok királya!
Esdeni érette a legjobb ajánló,
Menjen a szent három: István, Imre, László.

Árpád.

Szinarany a szádban minden ige, Bélám;
De jogod határán kissé túlmentél ám,
Inditványt emelve!

Negyedik Béla.

Magam is azt vallom,
De a beszéd magvát felette javallom.

Béla inditványát elfogadom én is,
Nem bánom, a három szent király ha mén is;
Nem is ezért szólok, hanem csak a végett:
Pótolni szeretném a szent küldöttséget.

Menjenek a szentek, ámde köztük légyen
Hollós Mátyás király. Ők menjenek négyen.
Ki volna kedvesebb az Úr előtt, mint ő,
A nagy vallásvédő, szentegyház-épitő?

Harmadik Béláék tetemét is nemde
A templomba tészik, melyet ő teremte?
És ki alatt épült újra föl e templom?
Szemében az Úrnak ha valami, ez nyom!

Hej bezeg máskép volt még az én koromba!
Ellenes ha támadt, letepertük nyomba.
Most ugyan a pártos terem, mint a gomba,
S kárt ha ki ejt benne: «tirannus, goromba».

Aradon is Béla milyen gyülést tartott!
Nem szót emelének hivei, ha kardot.
Kormányszekerünk ha elrekkenté kátyú:
Nem szó emelé ki, — kard, meg utóbb, ágyu!

Nehezebb ma tiszte a magyar királynak:
Cselekedni akar? Beledisputálnak.
Törvényt akar szabni? Heven obstruálnak.
Hasznát vészi bőven türöm-olajának.

III. Bélát és nejét pajzsra emelve, Szent István vezetése mellett, a mennybeli Béla-térre viszik.

Palotát királyit Mátyás nemde állit?
Szaporitja véle a világ csodáit.
Szövi most utódja az ő emlékszálit,
Jó hirt a magyarról messze földre szállit.

Tudomány, művészet, igaz törvénylátás
Nem kútfeje volt-e mindannyinak Mátyás?
Hadd menjen hát ő is az Atya elébe
Pártul fogni azt, ki nyomdokiba lépe!

Mátyás király.

Nyomdokiba igen, csak egyben nem, abban:
Győzi türelemmel jó magamnál jobban,
Nagy béketürésit noha magyar, osztrák
Közül-akarattal sürün ostromolják.

Én ugyan, ha ülnék most azon a széken,
Országgyűlést bezzeg tartanék, de — féken!
Elhallgatna, tudom, keserves nótájok:
Fekete seregem züditanám rájok!

Árpád.

Nagy király, nem vagy a földi parlamentben!
A fekete sereg nincs itt napirenden.
Maradjunk a tárgynál, — de zokon ne essék! —
Küldöttség dolgában szólnod immár tessék.

Mátyás király.

Meghajlok előtted, halhatatlan Árpád,
Követem ezentúl napirendnek árkát;

Hevem paripája kiragadt belőle —
Visszaterelt íme bölcs igéd gyeplője.

Küldöttnek azt mondom, elég a szent három.
De ha több esdő kell, én ötet ajánlom,
Az előttem szólót, második Árpádot,
Puszta parlagföldön ki új rendet vágott.

Hamvából az ország ő általa éledt,
Visszakerült népe, a világgá széledt,
Ujra virult földje, a vér- s könytől ázott —
S ime, Ferencz József ő reá formázott.

Fönn volt a magyarság Nagy Lajosunk alatt,
Lejjebb szállt utána; most nagyfönnen halad!

Szablyával szabá ki birodalma szélit
Nagy Lajos. De kardnál szebben mi beszél itt?
Diadalmas béke! S tekintsük a magyart,
Királya kezében Béke lett im a kard!

Békével ő birja szittya-magyar népit,
Messze jövendőnek mint Lajosunk, épit.
Műveli mint Béla országa tarlóit:
Értte ez a kettő jeles szószóló itt!

Az angyalok kara.

Mert lám a százéves, dudva nőtte parlag,
Hű keze munkáján hogy virit ujólag!
Ő vet, arat a Hon. És a hol gyász érte,
Gyémántnál is drágább könyje omlott értte.

Könyje omlott értte, karja fölsegélte,
«Szebb lesz mint volt!» mondá, s lőn, a hogy [igérte.
Szivének aranyját, elmúlje aczélát,
Őt magát ha nézem: látom benne Bélát.

S ha nézem, az ország hogy nőtt vele együtt:
Vonás e kivályban Lajosra nem egy üt:

Törvényein épül az új Magyarország:
Ős magyar alkotmány s a fiatal osztrák.

Szedjem-e itt szerre alkotási rendjét?
Beletelne abba nem egy óra, — egy hét!
Ismeri azt jobban, mint én, e rokonság;
Kálmán legyen róla eleven bizonyság.

És menjen — ajánlom — Mária Terézia
Kit szeretett jobban Árpád vitéz fia?
Népét e királynál ki szerette jobban?
Ferencz József mellett ő szólhat valóban.

Hát Rudolf, Rudolfunk, drága szemünk fénye,
Imádott hazája letört szép reménye?
Ki szólhatna szebben az édes apáért,
Az édes apáért, az édes hazáért?

Im, nevére otthon templomot emelnek,
Köképnél különb jel így jut a jelesnek.
Ki népe szivében úgy él tovább, mint ő:
Kérése az Úrnál hogyne lenne tetsző!

Árpád.

Ha senkise szólal, királyi utódim,
Vége a tanácsnak. Kimondom a szót im:
Mégyen a küldöttség; vezetők a szentek,
És Ti, ajánlottak, mind velük elmentek.

Az öreg Istennek eleibe jártok,
Esedezve buzgón, válaszra is vártok.
És míg a küldöttség Isten elé járul,
Szóljon a királydal angyalok ajkárul:

(A küldöttség eltávozik.)

Angyalok kara (énekel).

Magyarok királya,
Szent a koronája,
Fényt áraszszon mindörökké
Magyarok honára;
Fényt a honra és magára,
Mint a nap sugára!

Nagy Magyarországon,
Bérczeken, rónákon,
Boldog béke birodalmán
Őrszeme őrt álljon;
Boldog béke szent hazánkon
Általa munkáljon!

Népe nagy vezére,
Elleni vesztére
Győzedelmes Árpád kardja
Szállott a kezére;
Győzedelmes Árpád vére
Harczol, ha kell, érte!

Mind az egész földön
Szebb diadalt üljön:
Híre hetedhét országot
És neve betöltsön;
Hírnevével népe s önnön
Maga tündököljön!

Magyarok királya,
Életet Ég áldja:
A magyarok Istenének
Szent szeme néz rája;
Szabad népe és hazája
Hű marad hozzája!

(A küldöttség visszatér.)

Szent István.

A mennyei Fölség. királyok királya,
Nagy kegyelmét küldi s általam diktálja, —
Minden, a mit kértünk Béláék ügyében
S ama tiz dicsőért: «Jól vagyon! Úgy légyen!»

Béláékra nézvést áll az égi ünnep,
Három álló hétig torai se szünnek,
Ferencz József pedig s háznépe — mondta —
Legszivesebb gondja lesz Néki naponta.

Árpád.

Az öreg Istennek hálaadás légyen,
S köszönet Ti nektek, a gyülés nevében.
Most föl, vigasságra! Zengjen földön égen:
Árpád-Habsburg háza, népe és hazája
Áldott egyességben örökétig éljen!

(Az egész gyülés, élén III. Béla és neje meg a vendégek, diadalmenetben a Béla tére felé vonul. Mennyei örömi. Az égi zenekarok fölcsattva az Árpád- és Habsburg-indulót játszszák.)

HÍRES ASSZONYOK.

MAINTENON ASSZONY.

(Vége.)

Az 1715-ik évben *Maintenon* asszony nyolczvanadik évét éri el. Betegeskedni kezd. *XIV. Lajos* is hetvenhét éves immár és fiatalabb éveinek nyomát, rendetlen életmódjának következéseit nagyon is érezi. Mikor 1715 augusztus 10-én beteg lesz, környezete már előre aggódik, hogy nem fogják megmenthetni. *Maintenon* asszony, daczára agg korának és gyöngélkedésének, a legnagyobb önfeláldozással ápolja őt. Egész napokat tölt megszakitás nélkül betegágya mellett. Ám minden igyekezet, minden önfeláldozás hiábavaló. Augusztus 25-én az orvosok még arról tanácskoznak, hogy műtéttel hárítják el a közeledő katasztrófát, levágván az uralkodó üszkösödni kezdő lábát, de nem mernek az ajánlattal előállni. *Maintenon* asszony vállalkozik hát erre.

— Azt gondolják, — szól *Lajos* az orvosokhoz, hogy — ilyen uton megmenthetnek még az életnek?

tölti; még kocsiján is túlád, mondván, hogy nem engedheti meg magának ezt a fényüzést, midőn olyan sok nemes kisasszony szükséget szenved. Nem is igen hagyja el az intézetet, csak akkor, ha szegényeit vagy betegeit megy meglátogatni a faluba pár nemes kisasszony társaságában.

Ebben az időben történt, hogy *Nagy Péter* czár Franczia országban járván, kiváncsi volt Saint-Cyrt és híres alapitóját is meglátni. Ezt az érdekes látogatást igy irja le maga *Maintenon* asszony: «Ámbár beteg voltam, nem mertem ezt megvallani és azt mondtam, hogy ágyamban várom az uralkodót. A czár megérkezett este hét órakor (1717 junius 10-én); leült ágyam fejénél, kérdezte, hogy beteg vagyok-e? én azt feleltem, hogy igen; majd ismét azt kérdezte, hogy mi a bajom? mire azt a választ adtam: a nagy öregség! Erre nem tudott mit felelni. Aztán széthuzatta ágyam függönyeit, hogy jobban láthasson; gondolható, hogy megelégelte ezt a látományt.»

A czár e látogatása óta aztán *Maintenon* asszony élete is csak lassú haldoklás volt. Mégis egy hónapig élt még ezután, a legnagyobb nyugalommal, a legnagyobb jámborsággal várva halálát. «Majdnem három óráig volt haláltusában; de úgy nézett ki, mintha csendesen aludna és arcza szebbnek, tiszteletreméltóbbnak látszott, mint valaha.» 1719 augusztus 15-ének délutáni öt órája véget vetett a hires asszony életének. Nevét, emlékezetét, életének nemes példáját azonban nem feledték el, mig csak fennállt az általa alapitott nevezetes intézet. Az ujonczok, apáczák sirjához jártak imádkozni s a nemes kisasszonyok megfogadták, hogy az ő nyomdokait követik, midőn megválni készültek az általa alapitott menhely falaitól.

Magának a híres intézetnek is viszontagságos sorsa lett azután a későbbi években. Előbb rendes apáczaklastrommá alakitották át, majd a forradalmi időkben nagy dulásokat vittek végbe falai közt, s később kórház lett belőle. A forradalom elmultával pedig katonai nevelőintézetet csináltak belőle, a honnan a franczia hadsereg valamennyi nevezetes alakja kikerült s mint ilyen áll fenn ma is.

Mikor az 1794 év januárjában a templomból is kórházi szobákat csináltak, a munkások a már lerombolt kórus közepe táján egy fekete táblát vettek észre, a *Maintenon* asszony sirját jelzé ez. Feltörték a sirt, felnyitották a kettős koporsót és kidobták abból a híres asszonynak még teljesen ép holttestét, melyen még a ruhák sem viselték magukon az idő nyomait. A holttest nyakába kötelet kötöttek és igy vonszolták körül az udvaron ostoba röhögések, durva kiabálások között, azután minden ruháitól megfosztva, megcsonkitva, egy nagy gödörbe dobták a temetőben, a hol elhantolták. «A Maintenon asszony meggyalázott sirja — igy szól egy emlékiró — ekként a saint-denisi királysirok sorsában osztozott; e napon a saint-cyri intézet alapitójával úgy bántak, mint abban az időben a királynékkal, és ezt az egyedüli kitüntetést engedte meg a Gondviselés titkos nagyra emeltetésének.» — Később felkutatták földi maradványait és saint-cyri lakosztályával szemben, a palota udvarában helyezték nyugalomra. De itt sem találtak soká nyughelyet földi maradványai. 1805-ben egy fanatikus tábornok leromboltatta a szerény emlékoszlopot, mely sirja fölött állt s csontjait kidobatta a sirjából, melyeket valami ócska bőröndbe dobva, valami zugban helyeztek el. Harmincz évig senki se törődött velük. Végül 1836-ban az akkor már katonai iskolává változott saint-cyri intézet ez időbeni

A saint-cyri intézet.

Maréchal orvos azt feleli, hogy fájdalom, erre nem sok a remény.

— Nos hát — mond a *király*, — akkor nincs értelme, hogy még szenvedtessenek is.

Érzi, tudja, hogy a vég közeledik. Érzékenyen búcsuzik el Maintenon asszonytól is. «Unokám! figyelmébe ajánlom Maintenon asszonyt — igy szól az orleansi herczeghez; — tudja, mily nagy tiszteletttel és szeretettel voltam mindig irányában. Tegye hát meg mindazt, a mit ő kérni fog akár a maga, akár rokonai vagy barátai számára. Soha se fog jóságával visszaélni.» Augusztus 27-én aztán örökre lehunyta szemeit. *Maintenon* asszony, el lévén készülve a szomorú eseményre, még előtte való nap este visszavonult Saint-Cyrbe. *Az orleansi herczeg*, ki most az ország régensévé lett, hiven követte XIV. Lajos végső utasitásait és a szeptember 12-én kelt brevetben 48.000 livrenyi évjáradekot rendelt neki, melyet «ezen hölgy tanusitott önzetlensége tett szükségessé».

Majdnem négy évet töltött még ezután XIV. Lajos hitvese saint-cyri visszavonultságában. A nagy király utolsó szavai csengenek folyton fülébe: «Nem tettem boldoggá, madame, pedig csak önt sajnálom és mindig szerettem». Ez utolsó éveit is a legnagyobb egyszerüségben parancsnoka engedélyt kért, hogy *Maintenon* asszonynak emlék emeltessék a templomban és maradványai is oda helyeztessenek vissza. Ez meg is történt egész csendben, minden pompa nélkül. Az emléken ez egyszerü felirat olvasható:

Itt nyugszik
Maintenon asszony.
1635—1719.

Dicséretére alig lehet többet mondani, mint a mit Languet de Gergy irt róla. «Ha csodaszámba megy — mondá — azt látni, hogy Scarron özvegye ötven éves korában Lajosnak, a nagynak, hitvese lesz, úgy nem kisebb csoda ennél az, hogy ez az özvegy csakis jámborsága által jutott ennyire; hogy az által bilincselte le a királyt, mert erényes volt; hogy a világon a legcsalfább szivet teljes harmincz éven keresztül meg tudta magának tartani; s mindez idő alatt nem szerzett magának se földeket, se évjáradékokat; nem vagyont, nem czimeket; hogy egyedül szerénységétől ékesitve, csak arra igyekezett, hogy tessen a királynak, szellemének szelidsége által jóságot varázsoljon belé és fenntartsa annak dicsőségét, egészségét és életét, magáról tökéletesen elfeledkezve.»

—

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND

összes müvei.

Közrebocsátja GYULAI PÁL.

VII. kötet.

A RAJONGÓK.

Regény négy részben.

Ára füzve 3 frt. **Ára füzve 3 frt.**

„EGYETÉRTÉS“

POLITIKAI NAPILAP.

Csávolszky Lajos, felelős szerkesztő. | 1897. XXXI. évfolyam. | **Kossuth Ferencz,** főmunkatárs.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csaklamar ujra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósitásai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hódítások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betűt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20), illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósitásokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál fogva is, mely a tudósitások minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva előrangu müforditók fordításában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangu publicisták által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, bő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponkint megjelenő s egy-egy szaklapot pótló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar és mezőgazdasági** rovatait és megtiszteljük közelmi tudósitásait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 7335

Egész évre	20 frt —
Fél évre	10 „ —
Negyed évre	5 „ —
Egy hóra	1 „ 80

Előfizetések legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza S.** intézendők.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI

101—104. füzet.

SZIKLARÓZSA.

REGÉNY

Apafi Mihály erdélyi fejedelem korából.

Második kiadás.

Ára füzve 2 frt.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

II. JÓZSEF CSÁSZÁR KORA MAGYARORSZÁGBAN

REGÉNY.

IRTA

VAS GEREBEN.

Második kiadás.

NEOGRÁDY ANTAL KILENCZVENKÉT RAJZÁVAL.

Ára füzve 2 frt. **Diszes vászonkötésben 2 frt 80 kr.**

RÁKOSI VIKTOR.

POLGÁRHÁBORÚ.

LINEK LAJOS TIZENNÉGY EREDETI RAJZÁVAL.

Ára füzve 1 frt 40 kr.

VERNE GYULA.

DARDENTOR CLOVIS.

REGÉNY.

Forditotta GAAL MÓZES.

Negyvenhat eredeti képpel.

Ára füzve 2 frt. **Diszes vászonkötésben 2 frt 60 kr.**

1848

A MAGYAR SZABADSÁGHARCZ TÖRTÉNETE 1848/49 ben

Az ötvenéves évfordulóra szerkesztik

Jókai Mór, Bródy Sándor, Rákosi Viktor.

Ezerkétszáz művészi képben.

Európa múzeumainak, főúri családaink gyüjteményeinek felhasználásával. A szabadságharczra vonatkozó képek, ereklyék teljes gyüjteménye.

Valamennyi történelmi mű kiegészitésére hivatva.

A LEGKITÜNŐBB

IRÓK, TUDÓSOK, ÉS MŰVÉSZEK KÖZREMÜKÖDÉSÉVEL

Egy füzet ára 30 kr.

Az egész mű 30 füzetben teljes lesz. ⋆ Ára 9 frt. ⋆ Diszkötésben 12 frt.

Márcziusra a munka készen lesz.

Kapható minden könyvkereskedésben. Kapható minden könyvkereskedésben.

Az előfizetési díj postautalványon is beküldhető.

A „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalának Budapest.

Alulirott ezennel megrendelem az ily czimü müvet:

EZERNYOLCZSZÁZNEGYVENNYOLCZ

A Magyar Szabadságharcz 1848 49-ben.

Szerkesztik:

Jókai Mór, Rákosi Viktor, Bródy Sándor.

30 füzetben, 30 krjával és kérem a füzeteknek a megjelenéskor való pontos megküldését. Előfizetők és beküldők postautalványon:

6 füzetre frt 1.80
12 füzetre frt 3.60
24 füzetre frt 7.20
30 füzetre frt 9.—

N/ és állás: .....

Hely és kelet: .....

V. U.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

A JUBILÁNS.

Elbeszélés.

Irta BERCZIK ÁRPÁD.

A —i miniszteriumban az előléptetési viszonyok igen roszak. Mondhatni siralmasak. Semmi előmenetel.

Itt-ott pottyan ugyan a magasból egy-egy czimecske vagy rendjelecske, de az általános elégületlenség izzó vasán ezek a vizcsöppek nyomtalanul elpárolognak.

Mást kiván egy bükrokrata szive, egészen mást! Reálisabb, kézzelfoghatóbb valamit; olyasmit, a hol a dekretum végén ez az örvendetes befejezés foglaltatik: «Miről czimedet azon hozzáadással értesitem, hogy x... frtnyi magasabb fizetését folyó évi .... havának 1-től kezdve a magyar királyi központi állampénztárnál utalványozom.»

De hát ilyesmi hat-hét év óta nem tette változatosabbá a kebelbeli egyhangúságot. A kollegiális és felebaráti részvétből származó értesülések és hozzájuk füzött várakozások is csütörtököt mondanak. Tavaly az egyik osztálytanácsos négy hónapig feküdt betegen, az orvosok sorra lemondtak róla s a kartársak a legmélyebb és legőszintébb sajnálattal kolportálták a hirt, hogy szegény Franczi élete már csak napok, sőt némelyek szerint órák kérdése.

És szegény Franczi meghazudtolva az összes orvosdoktorok és kartársak jóslatait, az ötödik hónap közepén beállított az osztályba egészségesen, mint a makk!

S azóta semmi, de semmi kilátás a látóhatáron! A miniszter senkit sem akar nyugdijazni, más természetes módon pedig üresedés nem keletkezik.

S igy a szép Alvin, Bodorfy Albin hites felesége, nem kap uj bútorzatot a szalonjába.

Mert férje, Bodorfy minisztertanácsosi czimmel és jelleggel biró osztálytanácsos, határozottan előléptetéséhez kötötte az uj bútorgarnitura beszerzését. A mostani fizetés után nem telik ilyen költséges kivánság kielégitése; tessék várakozni, a mig az állapotok megjavulnak! Majd ha ő méltósága a czimzetes- és jellegesből valóságossá vedlik és ezerkétszáz forinttal meggyarapszik az évi fizetés... akkor!... akkor lesz uj garnitura is!

Alvinka e gyönge érvelés ellenében a férjét azzal gyanusitotta, hogy esze ágában sincs az uj bútorzat megvásárlásával házukat rangjukhoz illőbb, magasb szinvonalra emelni s azért bujik gyáván az előléptetés silány spanyolfala mögé.

— Valld be!... igen! legyen bátorságod velem szemben, nyiltan, mint férfihoz illik, bevallani, hogy nem akarsz uj bútort vásárolni... Nem akarsz! Érted?... Akaratodon múlt eddig... fog múlni ezentúl is... Mert neked nincs érzéked a modern élet előkelőbb igényei és szükségletei iránt... Nem érzed az állásoddal járó kötelezettségeket!... Ha rajtad állna, ellaknál egy falusi kisbiró berendezésében is!... De én fogadom, hogy nem főzetem le magamat Krisztina által!... Krisztina egész lakását berendezte újra,... én csak a szalont kivánom s azt is megtagadod!...

— Édesem! hiszen csak volna egy kis előléptetés!... De alig tudunk megélni igy is... Hát még ha bútort vásárlok puffra!

— Hát mért nincs előléptetés? — felelt és feleselt az oldalborda. — Mért nem mondjátok a miniszternek, hogy küldjön penzióba egy pár vén salabaktert, a ki leszolgálta idejét? Ott van az öreg Orsovácz... Mindig azzal biztattál, ha nyugalomba megy, te lépsz a helyébe. Azt mondtad: az idén telik le a negyven éve! Még az se vonul vissza a jól... nagyon is jól megérdemelt nyugalomba?

— Aligha van kedve penzióba menni.

— Ha nincs kedve önként, szép szerivel visszavonulni, hát küldjétek nyugalomba. Értessétek meg vele, hogy — mehet!

Bodorfy belátta, hogy a házi nyugalom, Alvinkának kedélyállapotát tekintve, a mai nap folyamában állandón ingadozásoknak lesz kitéve, minélfogva czélszerübbnek vélte kalapját venni és elpályázni a kaszinóba.

A billiardnál ma határozottan «fuseroskodott». Holott rendesen jól szokott játszani. Kérdőre is vonták: mi lelte? Csak nem mondhatta meg, hogy Alvin,... a bútor... és Orsovácz motoszkál a fejében. S a mi legjobban bántotta, az, hogy a feleségének tulajdonkép igazsága van, — mert Orsovácz márczius 15-én betölti a 40-dik szolgálati évét s bátran nyugalomba mehetne.

Megkapja a teljes 4000 forintnyi fizetést nyugdijnak. Mit állja hát mások útját? Az ezer forint lakáspénz miatt, melyet elvesztene? Eh! ezzel a mórral, mint Alvin találón megjegyezte volt, meg kell *értetni*, hogy megtette a kötelességét és mehet!

Bodorfy egymás után három partiet elvesztett ugyan, de azzal a szilárdan megérlelt szándékkal tette le a dákót, hogy Orsovácz Péter miniszteri tanácsos kollegáját nyugalomba fogja — küldeni. Mely szándék megvalósitásában az összes kartársak lelkes támogatására annál inkább számithatott, mert egy miniszteri tanácsosság megüresedésének hasznát vehetnék sokan, akár közvetlenül úgy, hogy azonnal előlépnek, akár közvetve úgy, hogy most mellőztetvén, őket majd a legközelebbi előléptetésnél kell első sorban tekintetbe venni.

Elhatározta tehát, hogy Orsovácz Péter negyven éves szolgálati jubileumát a legdiszesebben és legfeltünőbb módon, síppal, dobbal fogják megünnepelni. Oly zajjal és feltünéssel, hogy az általános figyelem, úgy felsőbb helyen, mint a közönség körében is Orsovácz túlhosszu szolgálatára tereltessék és mindenkinek ajkáról szinte önként fakadjon ez a kérdés: «negyven éve szolgál és még se megy penzióba?»

Egy ilyen jubileum némi pénzáldozatokba kerül, de Bodorfy a mozgalom élére állva, nem csalódott a kartársak áldozatkészségében, s mihelyt a miniszteriumban megpenditette a «szeretett», az «érdemekben gazdag», a «népszerü» főnök és kollega jelentőségteljes megünnepeltetését, azonnal megnyilt mindenkinek tárczája.

Ilyen szent czélra szivesen áldozzák filléreiket még a fizetéstelen tiszteletbeliek is!

A programm tehát a miniszterium minden osztályában, de legkivált és mindenek fölött az Orsovácz csoportfőnöksége alatt álló osztályokban kivétel nélkül kitörő lelkesedéssel fogadtatott.

A részletes pontozatok megállapitására egy szükebb körü értekezletet hitt össze a rendező a saját osztályába.

Ez az értekezlet lefolyt minden incziden nélkül.

Nem volt ott szó másról, mint Orsovácz kiváló érdemeiről, dicső működéséről, emberfölötti szorgalmáról s a kötelességről, mely a főnöksége alatt álló osztályokra hárul, hogy ezt az érdemes hivatalos munkásságot méltón megünnepeljék.

Bodorfy az értekezletet előkelő tapintattal vezette és hangját néhányszor — az érzelmesebb helyeknél remekül meg is tudta remegtetni.

A programmot megállapitották minden pontjában.

1. Diszalbum átnyujtása ünnepélyes szónoklat kiséretében.

2. Diszlakoma.

Ez a programm nem ragyogott uj és hallatlan részletek által.

Sokan kaptak már diszalbumot és még többen részesültek a diszlakoma megtiszteltetésében.

De őszintébb szivvel főnöknek sem albumot nem nyujtottak át, sem számára diszlakomán nem kocczintottak, mint az a jelen esetben fog történni. Ezzel a biztositással zárta be Bodorfy általános helyeslés közt az értekezlet hivatalos részét.

Következett a nem hivatalos rész.

Gozó Lajos rajza.

— Aligha van kedve penzióba lépni.

A kartársak még együtt maradtak.

Ennek a nem hivatalos értekezletnek hangulata kevesebb kegyelettel tündökölt.

Szóba került az az eshetőség, vajjon az ünneplendő Orsovácz megérti-e a jubilálás magasabb czélzatát? A többség kétkedő álláspontra helyezkedett. Jól esik az «öregnek» a lakpénz, mert sok a kiadása. Egyedül áll ugyan a világban, özvegy ember, de nagy tisztelője a balletnak és nem kisebb kedvelője az orfeumoknak. Ez pedig pénzbe szokott kerülni.

— Ballett . . . orfeum! . . . ümgetett az egyik osztályvezető. — Az ilyen emberek egyszerre felfordulnak.

«Szegény Orsovácz!» hallatszott innen-onnan, s a gyűlés azzal a megnyugtató tudattal oszlott szét, hogy a jubileum sikerének egy halovány sugara mégis csak int feléjük.

Orsovácz Péter ezalatt kettős szorgalommal mozdította elő a haza javát. Korábban járogatott be, tovább maradt benn, mintha demonstrálni akarná, hogy a negyvenéves szolgálatidő munkaerejét nem csökkentette. Volt-e sejtelme a készülődő ünnepélyről vagy sem, arra nézve eltértek a nézetek. Titkolták előtte és magatartása épenséggel nem árulta el, hogy gyanít valamit, de a rendesnél is nyájasabb viselkedése, bizonyos önérzetes, elégült arczkifejezés, hanghordozásának vidorsága és az egész lényén elömlő érzékenység az avatottabb szem előtt nyilvánvalóvá tették, hogy Orsovácz, mint minden jubiláns, a kit meglepni készülnek, pontosan értesülve van a készülő meglepetésről.

Sejteni lehetett ezt elejtett egyes mélabús nyilatkozatokból is.

Egyik fogalmazójának minap egy hosszabb idő óta húzódó ügy aktáinak átnézésénél azt mondta:

— Ezt az ügyet már én aligha fogom végleg elintézni!

Az iroda-igazgató a régi kopott pamlag helyett újat akart neki beállíttatni.

Ő visszautasította.

— Hagyja, édes igazgató úr! Kihúzom vele azt a rövid időt, a mit még itt töltök.

Bodorfy saját fülével hallhatta ezt a mondását:

— Ehhez az ügyhöz nem nyulok. Intézkedjék benne majd az utódom!

— Az utódod? — tiltakozott Bodorfy, — csak nem gondolsz visszavonulásra?

— Az egészség . . . az egészség a fő! Eleget dolgoztam, ezentúl majd csak az egészségemnek fogok élni.

Ezek a nagybecsű és értékes nyilatkozatok finom lélekre, nem mindennapi tapintatra és sok gyöngédségre vallottak s mintegy arra engedtek következtetni, hogy van benne becsületés tisztességtudás s a díszalbum átvétele s a bankett elköltése után a jubileum konzekvenciáit le fogja vonni. Mert őt oly ravasz rókának tartani, a ki ezeket a mondatokat csak a várományosok vigasztalására potyogtatta volna el, valóban sértés lett volna.

A közel jövő le fogja rántani a leplet a nagy titokról.

Márczius idusa közeledik.

Márczius 15-én a világ teremtése óta sok mindenféle nagy esemény történt, Julius Cæsar az nap pusztult el, a magyar és egyéb forradalmak ezen a napon törtek ki, Orsovácz Péter is márczius 15-én tette le a hivatalos esküt, mely percz óta állami szolgálatideje számíttatik.

(Vége következik.)

HÍRES ASSZONYOK.

BONAPARTE LETICIA.

(Napoleon anyja.)

A világtörténelem nem egy példáját mutatja annak, hogy valamely híres, nevezetes férfiú anyja szintén kiváló nő volt. Igy például az ó-korban Nagy Sándor anyja, Olympia, s a Gracchusok anyja, Kornélia. És ha az újabb időket tekintjük: a filozóf-császárnak, II. Józsefnek anyja, Mária Terézia, a nagy császárnő és királynő; nagy előképének, a porosz I. Frigyesnek pedig egy, ha történeti nevezetesség tekintetében nem is oly előkelő helyet elfoglaló, de mégis kiváló női erényekkel dicsekvő anya: Zsófia Dorothea adá az életet.

A híres anyák közt azonban a legelső helyet kétségkivül Bonaparte Leticia foglalja el, a nagy Napoleon anyja, kinek bölcsőjén nem diszelgett herczegi korona, de a ki mégis királyoknak adott életet. Királyok anyja lett — «*mater regum*», a hogy a történetirás elnevezte, mert halhatatlan emlékü nagy fia királyokká tevé majd minden gyermekét. A történelem híres asszonyi

Unokájának, Sarolta herczegnőnek rajza után.

Bonaparte Leticia, I. Napoleon anyja.

alakjai közt azonban nemcsak azért foglal ő el kiváló helyet, hanem azért is, mert valóban kiváló nő volt, nemes tulajdonokkal, ritka női erényekkel és mindig hű maradt magához, a sors minden változandóságai közepette nemes egyszerűségével tünt ki; igazi nagysága ép ebben rejlik. «Anyámnak és helyes életelveinek köszönöm szerencsémet és mindent, a mi jót csak tettem életemben», mondá Napoleon. «Anyám a legnagyobb tiszteletre érdemes», ismételte még Szent-Ilona szigetén is a hatalmától megfosztott nagy számüzött.

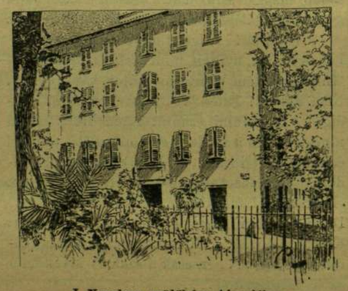
Napoleon anyja a korzikai *Ramolino* családból származott. 1749 augusztus 24-én született Ajacczióban, mint Ramolino Jean Jérome és Pietra Santa Angèle-Mária gyermeke, s a keresztségben *Leticia* nevet kapott. Még zsenge gyermek volt, midőn atyját elvesztő s miután anyja sokkal fiatalabb volt, semhogy egyedül élje le az életet, másodszor is oltár elé lépett, Fesch Józsefet választván férjeül. Fiatal éveiről alig jegyeztek fel valamit és úgyszólván csak amaz időtől vagyunk értesülve élete folyásának eseményeiről, midőn *Buonaparte* Károlyival megismerkedik. Ez utóbbi egy ajaccziói előkelő családnál látta meg először a szép Ramolino Leticiát, a ki már ekkor az ottani társaság legbájosabb fiatal lánya volt. Tartózkodó, természetes kecsessége, nyulánk, szép termete, komoly tüzű fekete szemei csakhamar elbájolták a fiatal Buonapartét, a ki maga se volt még több tizennyolcz évesnél, Leticia meg épen csak tizenhárom. Igy hát nagyon korai vonzalom volt ez még arra, hogy házasság legyen belőle, ámbár Korzika szigetén az ily fiatal korban kötött házasságok épen nem tartoztak a ritkaságok közé. 1764 junius 2-án meg is történt az eskövő.

Házasságuk negyedik évében 1768 január 7-én született első gyermekük: *József*. A családi élet csendes békéjét csakhamar a háború zavarai nyugtalanították. E harczi zaj közepette *Leticia* folyvást férje oldala mellett volt, az ó-kori nagy hitveseket juttatván emlékezetünkbe. «E harczi nyugtalanságokban — mondja egy följegyzés — gyakran lehetett látni Bonaparte Károly mellett fiatal hitvesét: Ramolino Leticiát, megosztva vele a veszélyeket, lóháton vágtatva oldalán.» Napoleon maga is megemlékezett anyjának ez időbeli viszontagságos, küzdelmes életéről. «A nélkülözések, a fáradalmak mind semmi volt neki — mondá, — mindennel megküzdött; valósággal erős férfi fő volt az övé asszonyi testen.» A harczi zaj csak 1769 augusztus 15-én szünt meg, midőn Korzikának Franczia országhoz való csatolása bekövetkezett.

E napon Ajacció harangjai zúgtak, hiván a székesegyházba a honfiakat hálát adni Korzika fölszabadulásáért. Bonaparte Leticia is arra felé irányozta lépteit, hogy buzgón imádkozzék e Nagyboldogasszony-napján. A sürü tömegben álló emberek megismerik, tiszteletüket, csodálatukat kiérdemelte már a sziget fölszabaditása ügyében folytatott harczban tanusított nemes bátorságával. «Helyet a signorának, helyet Bonaparte asszonynak!» kiáltoztak mindenütt és tiszteletteljesen állottak félre, útat engedve neki. Meghatva a tisztelet e nagy kifejezésétől, alig ért helyére, midőn áldott állapotát nagyon is eszébe juttató fájdalmakat kezdett érezni. Eleinte azt hitte, kibirja a mise végeig, de csakhamar távozni kényszerült. Alig ért haza, alig foglalt helyet a szalon egy pamlagán, midőn életet adott a gyermeknek, ki éles sikoltozásokkal jelzé megérkeztét és hevesen mozgatta karjait. «Jó jel!» mondá az öreg Katerina, a család egy régi szolgálója. E gyermek a történelem amaz óriás alakjává volt válandó, kit a nagy Napoleon név alatt nem szünik meg csodálatunk állandó tárgya lenni.

A történelem egyik mende-mondája tudni akart bizonyos szőnyegről, melyre az újszülött nagy sietve elhelyeztetett volna s melyen Homérosz Iliászából vett jelenetek, majd más verzió szerint a győzelmes Cesar vagy Nagy Sándor lett volna látható. Mindez azonban mese. «Mese — mondá maga Bonaparte Károlyné is később, megkérdeztetvén e felől — azt mondani, hogy Cesar fején született! hát volt ő neki erre szüksége? És különben is nálunk Korzikában nincsenek szőnyegek a lakásokban még télen sem, nem hogy nyáron volnának.»

Leticia asszony eleinte első szülött gyermeke József iránt érzett gyöngédebb vonzalmat, sokkal szebb, erőteljesebb lévén az, mint a vézna

I. Napoleon szülőháza Ajacczióban.

Napoleon. De midőn a sok szenvedésre gondolt, melyben az utóbbit keble alatt hordván része volt, szive önkéntelenül az ifjabbat részesité előnyben és vonzalmának e jellege hosszú élete alatt se változott meg soha. 1771 julius 21-én, tehát majdnem két éves korában kereszteltette meg Napoleont, a ki a följegyzések szerint hevesen tiltakozott hadonázó kezével a szenteltvize ellen.

Hogy mily befolyással volt az anya Napoleon egyéniségére, mint vezette annak nevelését, arra minden terjengős magyarázatnál ékesebben szóló bizonyitékok a nagy férfi saját szavai. «Anyámnak, az ő elveinek köszönöm egész szerencsémet — mondá — és minden jót, a mit csak véghezvittem. Nem habozom kimondani, hogy egy gyermek jövője egészen anyjától függ.» Ez legszebben mutatja, mit köszönhetett Napoleon anyjának és egyúttal meghazudtolja azok állitását, a kik azt mondják, hogy e nő nem valami sok befolyással volt fia egyéniségére. De álljon itt egy kis történet mégis arra nézve, hogyan fogta fel Leticia asszony gyermeke nevelése körül feladatait. A történetet ő maga beszélte el egyik bizalmasának. Egy nyári este hirtelen zuhogó eső kerekedett és Napoleon, a ki ekkor nyolczkilencz éves lehetett, nem is hederitve az időre, kényelmesen sétálgatott kertjükben. Már távoli mennydörgés is hallatszott, jelezvén a zivatar közeledtét, de a gyermek csak nem akart anyja hivó szavára hallgatni. Ugy látszott, különös öröme telik benne, a hevesen zuhogó esőben maradni, pedig már ruhája is majdnem egészen át volt ázva. Végre nagy nehezen mégis tető alá tért, anyjához menve s kérlelve azt, hogy bocsásson meg szófogadatlanságáért. Azt mondta, hogy meg kell szoknia az esőt, meg a rosz időt, miután katona akar lenni. De anyja szigorúan feddé meg: «Most csak gyermek vagy még, hozzá szófogadatlan gyermek és ha katona akarsz lenni, tudnod kellene, hogy mindenek előtt szoknod kell megtanulnod!»

Napoleon csak akkor hagyta el anyját, midőn a briennei iskolába került. Atyja, Bonaparte Károly, 1777 deczember 15-én kel útra a két fiúval, Józseffel és Napoleonnal. Az első az autoni kollégiumban fog tanulni, mig a papi rendbe fölveszik. Különös véletlen, hogy ugyanezen időben jelentették Tascher de la Pagerie Joséphinenek Franczia országba érkezését Martiniqueből. A Bonaparte-család azonban meglehetős szerény viszonyok közt élt ez időben, úgy, hogy csak nagy nehezen tudták Napoleont a briennei iskolában tartani, nem győzvén a neveltetésével járó tetemes költségeket. A család helyzetét még sulyosabbá tette az, hogy a családfő, Bonaparte Károly, három havi betegeskedés után 1785 február 24-én meghalt, alig harmincz kilencz éves korában. A haldokló folyton Napoleont szólította, őt várta, mintha érezte volna, hogy ő fogja majdan a család jövőjét biztositani, sőt azt nem is álmodott magaslatra emelni. Leticia asszony szerény

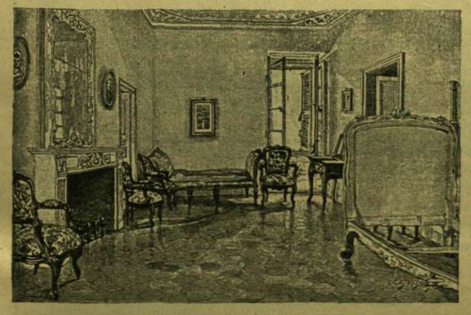

Girodet festménye az ajacczói városházban.

Bonaparte Károly. Napoleon atyja.

nyugdijat kapott az államtól, abból kellett családját fentartania.

Az atya halála után Napoleon csakhamar elhagyta a katonai iskolát és mint tüzérhadnagy lépett egy lyoni ezredbe. Ez időben a család nyolcz tagból állt, miután Leticia asszony Napoleon születése után is még számos gyermekkel ajándékozá meg férjet. *Józsefen* és *Napoleonon* kivül *Lucien* és *Eliza* voltak még fejlettebb korúak, *Lajos*, *Jeromos*, *Paulina* és *Karolina* még a gyermekkorban valának. Az események csakhamar úgy hozták magukkal, hogy *Napoleon* ismét anyja közelében lehetett egy darabig. A forradalom kitört, s a kormány elrendelte, hogy mindazon franczia részekben, melyek idegen támadás veszélyének vannak kitéve, nemzetőrséget kell szervezni. Napoleon biztatást kapott szülőföldjéről, hogy a korzikai két zászlóalj egyikének parancsnokságát vállalja el. Hajlandó is volt erre, csak a pénzkérdés okozott nehézséget, melylyel a vállalkozás összekötve volt. De *Leticia* asszony ettől sem riadt vissza, tudván, hogy a lépés nagy jelentőségü lesz fia egész jövőjére. A sok kiadást azonban már alig győzte a család. «Ki vagyok merülve — mondá egyszer Leticia asszony Napoleonnak szomorúan — és nincs mit eladni, nincs honnan kölcsön kérni . . .» A fiatal tiszt türelmetlen kézmozdulatot tett. «Oh! — folytatá anyja, — nem a szegénységtől félek én, hanem a szégyentől!» — «Anyám, — felelt erre Napoleon meghatottan, — ne hagyjon el bátorságod és igyekezz engem végig fentartani a dologban. Sokkal előbbre haladtunk már, semhogy most viszszatérhetnénk. Tiz nap alatt e zászlóalj szervezve lesz, akkor pedig embereim már nem lesznek többé terhünkre, mert a kormány fogja zsoldjukat fizetni. Ha sikerül az, a mint remélem, sorsunk alaposan megváltozik. Ha egyszer felsőbb rangú tiszt vagyok, pályám meg van alapitva. Egész Európa lángba készül borulni, ragyogó pálya kinálkozik azoknak, a kiknek lesz elég bátorságuk koczkáztatni mindenüket. A fegyverek mestersége minden más fölött diadalmaskodni fog. Ha nem talál idő előtt a halál a háború tüzében, bizonyos, hogy dicsőséget fogok ottan aratni.» — Biztatásai új erőt öntöttek anyjába, és Napoleon csakugyan elnyerte az egyik zászlóalj parancsnokságát, melyet akkor is megtartott, midőn kapitánynyá léptették elő.

A szoba, melyben Napoleon született.

Leticiának és egész családjának engesztelhetlen ellenségévé lett most a sziget újra föllhangzó harczi lármája közt *Paoli*, ama hazafiatlan párt feje, mely a francziáktól el akarta Korzikát szakitani. Ismerte ama nagy befolyást, tekintélyt, melylyel e nő Ajaccio lakói közt rendelkezett, és ezért minden igyekezete az volt, hogy amaz igaz útról, melyet hazafisága sugalt e kiváló nőnek, letéritse. Természetesen föl akarta használni befolyását fiával: Napoleonnal, az egyik nemzetőrségi zászlóalj parancsnokával szemben is. De *Leticia* hajthatatlan maradt. Hiába volt minden fenyegetése Paolinak. «Mondják meg neki — igy szólt küldötteihez, — hogy azt hittem, kissé jobban ismer engem, semhogy ily kivánságokkal merészkedjen föllépni előttem. Tudni fogja, hogy én magam voltam azon, hogy fiaim úgy tegyenek, a mint tesznek. Franczia nő vagyok és az is maradok!»

Ez ellenszegülés végkép felbőszité Paolit és most már erőszakhoz folyamodott a Bonaparte-családdal szemben. Kiadta a rendeletet, hogy minden javaikat el kell kobozni és tagjait élve vagy halva, minden áron kézrekeriteni. «Menjetek fiaim, — szólt most *Leticia*, — a hová a haza érdeke hí benneteket és csak akkor gondoljatok anyátokra, ha majd a haza meg lesz mentve!» Igy jut el *József* Bastiába, *Napoleon* Calviba és *Lucien* Marseillebe. De anyjuk miatt csakhamar nyughatatlankodni kezdenek. *Napoleon* ismét Ajaccio közelébe férközik és egy bizalmas embere által levelet küld anyjának, a ki viszont fiaiért aggódik, mert *Paoli* zsandárjai már kutatják őket. De azoknál sokkal nagyobb veszedelemben forog ő maga. Egy éjjel álmából verik fel, szobája megtelik fegyveresekkel s már azt hiszi, veszve van, midőn egyik leghivebb emberét megismeri. «Gyorsan, signora Leticia! — szól ez — Paoli emberei nyomunkban vannak. Pillanat sincs veszteni valónk. Itt vagyok összes embereimmel; megmentjük vagy valamennyien együtt veszünk el!» Leticiának alig van ideje, hogy a szükséges ruhanemüeket összeszedje gyermekei számára s nagy sebtében távoznak a még álomba merült városból a hegyek közé. Hajnal felé lángoszlopok emelkednek a városból. «Ime, a házukat felgyujtották!» mondá a kisérő fegyveresek egyike. «Mit sem tesz, — felel *Leticia*, — még szebben föl fogjuk épiteni. Éljen Franczia ország!»

A kis menekülő csapat, folytonos bujkálás közben, Capitello közelében találkozik Napoleonnal, ki hajójára veszi őket. Később, miután Calviben pihentek egy darabig, egy kereskedelmi hajó Toulonba viszi az egész Bonaparte-családot. *Leticia* asszony aztán Marseilleben telepszik meg gyermekeivel együtt. A család bizony vajmi szerény viszonyok közt él, bár jóakaró emberek minden módon segitségükre vannak. E nélkül valóban alig lett volna képes azon szerény összegből, melylyel a konvent segité a menekülő családokat, a legszükebben is kijönni.

De már nem sokáig kell sorsuk jobbra fordultára várakozniok. Ezt első sorban Toulon ostroma hozza meg nekik, mely után *Napoleon* tábornokká lép elő egyszerre. Sőt kis idő multán az egész alsó hadsereg parancsnokságát rá ruházzák. Dicsőségének napja már kelőben van. Ez időben ismerkedik meg Napoleon Joséphinenel, a kit *Leticia* asszony, mintha sejtelme lett volna a történendőkről, nem valami jó szemmel fogad és fiát is igyekezik házassági tervéről lebeszélni. Mindazáltal 1796 február 22-én megtörténik az egybekelés. Következik az olasz-

országi hadjárat. *Napoleon* útba ejti Marseillet, hogy anyját magához ölelje.

— Ime, nagy tábornok vagy immár! — szól ez hozzá, átölelve fiát.

— Igen, vezénylő tábornok vagyok, de kis tábornok, termetemre nézve; hanem talán valamikor még nagy leszek szellemileg!

— Oh! te meg fogod tenni a magad útját! Nem hiába mondta nagybátyád, hogy te leszel a család feje. Miért is nem él a derék ember, hogy láthatná, hol vagy most.

— Pedig itt még nem fogok ám megállapodni.

— Csak ne tégy semmi esztelenséget, ne légy vakmerő, csak annyira, a mennyi tekintélyed fentartásához szükséges. Istenem! hogy fogok remegni minden csatahirre! Isten és a szent Szűz oltalmazzanak.

Az olasz hadjárat dicsőséges lefolyása után Montebellóban találkozik Napoleon ismét Leticiával.

— Oh Napoleon! — kiáltott fel a túlboldogságban uszó nő — ma az anyák legszerencsésebbje vagyok.

Majd midőn szemügyre vette fiát és látva sovány ságát, szomorúvá lett arcza.

— Megölöd magad a sok fáradsággal.

— Ellenkezőleg, úgy érzem, hogy nagyon is élek, — felelt Napoleon mosolyogva.

— Mondd, hogy élni fogsz az utókorban majdan, de most...

E hadjárat szerencséje végkép biztosítá nemcsak Napoleonnak s családjának, de anyjának és testvéreinek is helyzetét. Midőn pedig Napoleonnak Egyiptomba kelle indulnia, Leticia foglalja el házában a főhelyet. Ez időbeni szerepét így jellemzi egyik életirója: «Napoleon távollétében anyja, Leticia asszony, a ki még most is egykori szépségének nyomait mutatá, nagy befolyást gyakorolt összes gyermekeire. Erélyes nő lévén, vasakarattal, ellenállást nem ismerő jellemmel lévén felruházva, elhatározásaiban szilárd volt egész a makacsságig, takarékos egész a fösvénységig magával szemben, de nagylelkű volt a szegények iránt és pazarló mindarra nézve, a mi fiának dicsőségére vonatkozott. Alapjában jó, bár külseje hidegséget mutat. Inkább az antik idők római asszonyára emlékeztetett, mint a modern nőre és így nem bocsátá meg Joséphinenek sem szabadoncz hajlamait, se pazarlásra való készségét, se túlzó fényüzését. (Vége következik.)

A kinek van eladó zöldsége, gyümölcse, aprómarhája vagy egyéb élelmi czikke, vagy a ki ily czikkeket venni akar, avagy ily czikkekkel kereskedik, járassa a

Budapest székes főváros kiadásában megjelenő

Hivatalos Vásárcsarnok Értesitőt 7296

mely hetenként kétszer megjelenve közli a budapesti vásárcsarnokokban eladásra kerülő összes áruknak napi árát, a felhozatalok mérvét és folyton tájékozza ugy a beküldőket, árusitókat, mint a vevőket és ismét eladókat.

A Hivatalos Vásárcsarnok Ertesitőre előfizethetni negyedévenkint egy forinttal Budapesten a főváros vásárcsarnokainak igazgatóságánál.

Budapest IX. ker., Központi vásárcsarnok.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadóhivatalban Budapest, IV. Egyetem-utcza 4.

1848

A MAGYAR SZABADSÁGHARCZ TÖRTÉNETE 1848/49-ben

Az ötvenéves évfordulóra szerkesztik

Jókai Mór, Bródy Sándor, Rákosi Viktor.

Ezerkétszáz művészi képben.

Európa múzeumainak, főúri családaink gyüjteményeinek felhasználásával. A szabadságharczra vonatkozó képek, ereklyék teljes gyüjteménye.

Valamennyi történelmi mű kiegészitésére hivatva.

A LEGKITUNŐBB
IRÓK, TUDÓSOK, ÉS MŰVÉSZEK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

Egy füzet ára 30 kr.

Az egész mű 30 füzetben teljes lesz. ⋆ Ára 9 frt. ⋆ Diszkötésben 12 frt.

Márcziusra a munka készen lesz.

Kapható minden könyvkereskedésben. Kapható minden könyvkereskedésben.

Az előfizetési díj postautalványon is beküldhető.

A „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalának Budapest.

Alulirott ezennel megrendelem az ily czimü müvet:

EZERNYOLCZSZÁZNEGYVENNYOLCZ

A Magyar Szabadságharcz 1848/49-ben.

Szerkesztik:

Jókai Mór, Rákosi Viktor, Bródy Sándor.

30 füzetben, 30 krjával és kérem a füzeteknek a megjelenéskor való pontos megküldését. Előfizetek és beküldők postautalványon:

6 füzetre frt 1.80
12 füzetre frt 3.60
24 füzetre frt 7.20
30 füzetre frt 9.—

Név és állás: .....

Hely és kelet: .....

V. U.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók:

A MAGYAR VISELETEK TÖRTÉNETE.

SZÁZ NAGY NEGYEDRÉTÜ TÁBLÁN MAGYARÁZÓ SZÖVEGGEL

RAJZOLTA ÉS FESTETTE **NEMES MIHÁLY** FESTŐMŰVÉSZ.

A SZÖVEGET IRTA **NAGY GÉZA** NEMZ. MÚZ. SEGÉDŐR.

Az *országos képzőművészeti tanács* felügyelete alatt és *a vallás- és közoktatási minisztérium* támogatásával kiadja a Franklin-Társulat.

Megjelenik 20 füzetben. Megjelenik 20 füzetben.

Egy-egy füzet ára 1 frt 50 kr.

Az első füzet megvétele a teljes mű megszerzésére kötelez.

Eddig megjelent három füzet.

Régtől fogva érezhető volt, különösen a művészi körökben, festőknél, szinházaknál, egy olyan munka hiánya, mely egybefoglalva a magyarság viseletének egész multját, a legrégibb időktől kezdve bemutatja az egyes korszakok változó divatját s nemzeti viseletünk módosulásait és átalakulását.

E hiányon akar segiteni ez a munka, mely *40 színes képtáblán és 60 fekete rajzon* adja a magyar viseletek ezerféle szétszórt anyagból összeállitott történetét.

A *színes táblák* mindegyike 12—20 alakot ábrázol, gondos kivitelben, 14—20 szinben és kor szerint csoportositva. Az alakok részben rekonstruáltak az egykoru adatok szigoru számbavételével, általában pedig az egykoru képek gyarló alakjainak művésziesebb, bonczta nilag kijavitott, egyébként lényegileg egészen hü másolatai. Ep ily pontos hasonmások a fegyverek, fenvaradt ruhák, ékszerek és a viselettel összefüggő egyéb tárgyak.

A *fekete rajzokat* tartalmazó táblákon az egykoru képes ábrázolatok teljesen hü másolatait adják, u.ry, hogy ezek egyuttal tudományos bizonyitékul is szolgálnak a színes táblákhoz.

A *szöveg* 20 ivre fog terjedni s magában foglalja a magyar viselet eredetének és fejlődésének történelmét legelső, már a szittya-szarmata, méd-perzsa, parthus-szaka, Szaaszanidakori és hunn-avar viseletben föltalálható elemeitől kezdve, egyuttal kimeritő magyarázatot nyujt az egyes táblákról s a rekonstruált képeknél számot ad arról, hogy a rekonstruálás milyen adatok alapján történt s mi benne a teljesen bizonyos, mi a valószinű s mi a föltételes.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

A JUBILÁNS.

Elbeszélés.

Irta BERCZIK ÁRPÁD.

(Vége.

S mikor ő méltósága az nap reggel felöltözködött, érzékenyebb hangulatban húzta fel czipőjét és szalonkabátját, mint rendesen.

Mert előtte való nap mégis csak megtudta bizalmas uton, hogy másnapra készül valami, tehát résen legyen.

Egész délelőtt egyik gratulans a másiknak adta a kilincset; az ünnepély azonban csak déli 12 órakor ment végbe, a mikor a vezetése alatt álló összes osztályok személyzete fölkereste irodájában.

A beszédet Bodorfy mondta.

Szép beszéd volt, ékes szónoklat.

És Bodorfy jól is mondta el — mély érzéssel. A hol kellett lendülettel. Az illő helyeken a kellő hangremegtetéssel.

A szónoklatnak elején kiemelte a mai nap jelentőségét, gyöngéd czélzással más egyéb históriai nevezetes eseményekre, melyek szintén jelentőssé teszik ezt a napot. Kapcsolatot keresett a napi események és azon tény közt, hogy a «tisztelt főnök és szeretett kartárs» ép ezen a napon kezdte meg pályáját, melyet annyi eredménynyel megfutott. Áttért azután ezen eredményekben gazdag pálya tüzetes rajzolására, bele bocsátkozván annak minden részletébe, melyeket összefoglalva azon következtetésre kellett szükségkép jutnia, hogy Orsovácz Péter a magyar hivatalnoki karnak kiváló dísze és büszkesége. (Lelkes éljenzés kivált a titkár alatti személyzet közt, helyeslő mormogás a magasabb rangfokozatuak soraiban.)

— Igen tisztelt barátom és főnököm, szeretett kartárs! — folytatta Bodorfy drámai emócióval. — Ez a te tevékenységed hű képe dióhéjban, melyre önelégülten visszatekintve, elmondhatod magadról — megtettem, a mit lehetett! (Ugy van! Igaz!)

Bodorfy szónoklata elérte zenitjét. A dicsőités, az ünnepeltetés, a tömjén csiklandozta eddig Orsovácz orrát s a meghatottság, megilletődés, megindultság látható is volt rajta.

A személyzet azonban érezte, hogy most kell a fordulatnak bekövetkezni.

Örökké csak nem lehet őt tömjénezni, meg az orrát csiklandítani!

El kell intézni a jubileum komolyabb oldalát is. Szint kell vele vallatni, fog-e menni szép szerivel vagy a nyakukon akar maradni?

Ezt a szinvallást Bodorfy egy rendkivül ügyes taktikai fogással eszközölte.

Egy pillanatra megállt beszédében, ezzel is jelezve, hogy — no most!

Aztán a magasb hangból hirtelen áttérve egy szivhez szóló, lágyabb, mélább hangnemre, fájdalmasan konstatálta, hogy ilyenkor — enynyi eredmény után a tisztviselők nagy része számot vet magával és nyugalomra tér... «a jól megérdemelt, ismétlem, a jól kiérdemelt nyugalomra».

Egyszerre hirtelen felcsap ismét a magasba és a meggyőződés páthoszával kiáltja:

«De te szeretett főnök és kedves barátunk, nem fogod ezt a példát követni! A te erődet hosszú szolgálatod, kitartó munkásságod nem merítette ki úgy, hogy az államnak — az országnak — a hazának még sok, sok szolgálatot ne tehess! Igen, igen itt maradsz köztünk, kik annyira tisztelünk, kik vezetésed alatt a belénk helyezett bizalomnak képesek voltunk sikerrel megfelelni, — itt maradsz, hogy továbbra is vezess tapasztalatokban gazdag elméd világító fénye mellett! Ebben a biztos reményben összes kartársaid nevében kiáltom: Sokáig éljen Orsovácz Péter ő méltósága!»

Dörgő éljenzés követte e szavakat.

Mindenki dörögve éljenzett rangfokozati különbség nélkül.

Minden kollega, akármilyen napidijosztályba tartozzék, egyforma lelkesedéssel fejezte ki várakozását, hogy — lássuk a medvét!

A programmot!

A szándékot!

Mert erre a fel- és kihivásra felelni kell!

Itt nem lehet kibujni!

A díszlakoma.

Meg kell tudni végre: volt-e azoknak a visszavonulási biztatásoknak, melyeket a jubileum előtt ő méltósága hangoztatott — reális alapja.

És Orsovácz csakugyan felelt is annak a rendje és módja szerint.

Kifejezést adott megilletődésének, mely e nagy napon elfogja, elhárit magáról mindennemű érdemet és az elért eredményt nem igénytelen működésének, hanem csakis a vezetése alatt álló osztályok odaadó munkásságának tulajdonitja.

Áttért azután és továbbá...

Egek ura! Csupa «azután» és csupa «továbbá».

Milyen unalmas beszéd.

Hosszadalmas lére ereszése a vezetése alatt álló osztálycsoport ügykörének, visszapillantás a lefolyt évek tevékenységére, közbe szőve fűszerkép egy-egy bókkal a miniszter és az államtitkár uraknak... azután...

Ismét egy «azután» és egy «továbbá!»

Hát ennek a beszédnek sohase lesz vége?

Nem veszi-e észre a boldogtalan ünnepelt, hogy a lelkesedés végkép lelohadt, mindenki feszeng és feszeleg? Közel s távolról egy árva éljen, egy hitvány helyeslés se rezegteti meg a levegőt!

S ő még egyre beszél!

Bodorfyt már majdnem az ördög viszi el. Idegesen rángatja az óraláncát!

Szeretne közbe vágni és szeretné felvilágositani Orsováczot, hogy mindez nem érdekli őket cseppet sem, — adjon egyenes választ az ő egyenes kérdésére, mert attól függ a felesége szalonja új bútorgarniturájának kérdése sok egyebekkel együtt. — De belátja, hogy egy ilyen félbeszakitás talán mégsem tartozik egy jubileum kellékei közé, minélfogva hallgat és közömbös, unott, bágyadt arczkifejezésekkel iparkodik Orsováczczal a helyzetet megértetni.

Végre!...

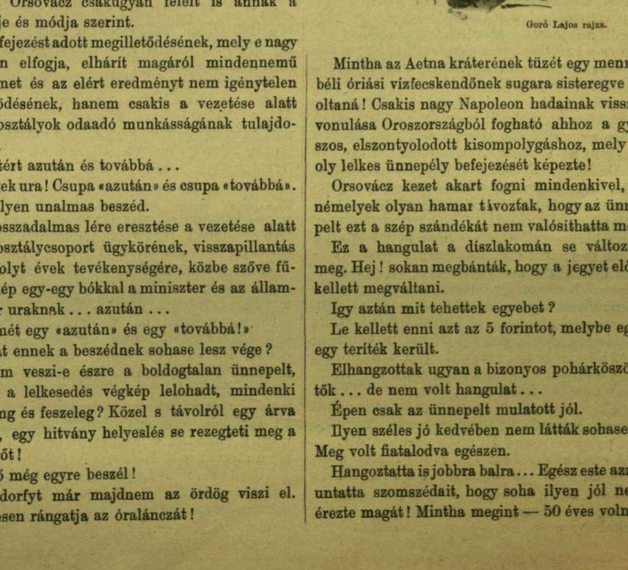
Orsovácz kezd konkludálni!

No, most csak elsüti az ágyút!

És igenis... igenis elsütötte!

Megköszönte a hozzá intézett lelkes felszólitást, — biztositotta kartársait teljes munkaképességének épségben voltáról és örömének adott kifejezést, hogy továbbra is élükön maradhat, számitva *ezentúl* is lelkes és lankadatlan támogatásukra!

A hatás, melyet ez a kijelentés okozott, megfelelt a hozzá kötött várakozásoknak!

Goró Lajos rajza.

Mintha az Aetna kráterének tüzét egy mennybéli óriási vizfecskendőnek sugara sisteregve kioltaná! Csakis nagy Napoleon hadainak visszavonulása Oroszországból fogható ahhoz a gyászos, elszontyolodott kisompolygáshoz, mely az oly lelkes ünnepély befejezését képezte!

Orsovácz kezet akart fogni mindenkivel, de némelyek olyan hamar távoztak, hogy az ünnepelt ezt a szép szándékát nem valósithatta meg.

Ez a hangulat a díszlakomán se változott meg. Hej! sokan megbánták, hogy a jegyet előre kellett megváltani.

Igy aztán mit tehettek egyebet?

Le kellett enni azt az 5 forintot, melybe egy-egy teriték került.

Elhangzottak ugyan a bizonyos pohárköszöntők... de nem volt hangulat...

Épen csak az ünnepelt mulatott jól.

Ilyen széles jó kedvében nem látták sohasem. Meg volt fiatalodva egészen.

Hangoztatta is jobbra balra... Egész este azzal untatta szomszédait, hogy soha ilyen jól nem érezte magát! Mintha megint — 50 éves volna!

Ivott, koccintott egyre-másra, sőt vissza se vonult más ünnepeltek módjára, hanem ott maradt a fiatalsággal «tislizni». Hozatta a pezsgőt, huzatta a czigánynyal, ölelkezett a segédfogalmazókkal s még az asztalon is táncolt.

Reggeli három órakor úgy vitték haza kocsiban.

Másnap nem jött a hivatalba!

Harmadnap, — sőt negyednap sem.

Azalatt megtudták a miniszteriumban, hogy megártott neki az excedálás. Roszúl van — de nagyon.

Bodorfy sietett a lakására tudakozódni.

Épen az orvos is ott volt.

Vérző szivvel kellett Bodorfynak meggyőződnie, hogy szegény Orsovácz aligha lesz már ember. A bankett után egy kis szellegyintés érte, mely azóta erősebben ismétlődött.

Vesztét érezte csakugyan, azért mulatott olyan jól — még egyszer, utoljára . . .

*

Öt hónap múlva megkapta Alvin nagysád az új szalongarniturát.

HÍRES ASSZONYOK.

BONAPARTE LETICIA.

(Napoleon anyja.) (Vége.)

Anyja komolyabb feleséget szeretett volna Napoleonnak és fájlalta a házasságát, mely szerinte «nem volt képes boldoggá tenni fiát».

Keletről visszatérve, 1799 deczember 24-én első konzullá lesz *Napoleon* és ez időtől, két konzultársával együtt, a Tuileriákban lakik. Ide hivja anyját is, de ez egyelőre nem fogadja el meghivását és Józsefnél marad. Egyszerű természetének jobban megfelelt ez. Pedig most már, minden idegenkedése daczára, a fénytől, ünnepeltetéstől, nem sokára ő rá is hullani kezdenek fia nagy dicsőségének sugarai. 1804 május 18-án császárrá proklamálják Napoleont, megállapítván az örökösödést családjában, Jeromosnak és Luciennek kizárásával, miután ezek mesalliancet kötöttek. A családban élénk elégedetlenséget okozott a két fivérnek «kiközösítése» és Leticia asszony is nagyon zokon vette azt. *Leticia* asszony, mint többi gyermekei is, a császári fenség czimet kapják. Ez időtől nevezik őt *Madame Mère*nek.

Gérard festménye után.

Napoleon anyja öreg korában.

Egyszerű életmódján azonban mit sem változtatnak a közbejött nagy események. Kerüli a zajos ünnepeltetést, így az 1804. év végén és a következő év elején lezajlott fényes ünnepélyekben se vett részt, szerényen félrevonult. De azért folytonos érdeklődéssel kisérte az események menetét. Az 1805. évben külön udvartartást kapott, melynek személyzete a következő évben szaporittatott. De mindez nem nagyon bizelgett neki, ment lévén minden hiuságtól és büszkeségtől. Sokkal nagyobb örömet okozott neki, hogy a császár a birodalom összes jótékony intézeteinek fővédnöknőjévé nevezte ki. A jótékonyság számára aztán egész miniszteriumot szervezett a nemes lelkü nő udvartartásának személyzetéből. Az összeg, melyet a császár a civillista költségvetéséből anyja rendelkezésére bocsátott ily jótékony czélokra, eleinte szerény volt ugyan, de évről-évre növekedett. Hogy mily minden hivalkodástól ment, szinte polgárias életet folytatott a nő, kit a közönség anyacsászárnőnek nevezett (daczára annak, hogy e czimet soha sem használta s az hivatalosan nem is adatott neki), eléggé mutatja magának a császárnak egy mondása, ki igy szólt egy alkalommal: «Leticia asszony olyan, mint egy polgárasszony a Saint-Denis utczából».

A császár évenként egy millió francot adott neki udvartartása számára, de Leticia sohase költötte el egészen ezt az összeget. «Signora Leticia — mondá a császár egyszer — úgy illik, hogy évenként legalább egy milliót költsön el.» — «Szivesen, — felelt Leticia asszony, — ha legalább két milliót kapok évenként házamra». Ez jól jellemzi takarékosságát. Folyton azt hangoztatta, hogy takarékoskodnia kell, a jövőre számitva.

Leticiának nagy érdeme, hogy sohase ragadtatta el magát fia nagy szerencséje által, sőt ő volt az, ki mindig remegett attól, hogy sorsa rosz fordulatot vesz, ki mindig óvni szerette volna a túlsok hódítástól. Midőn Napoleon 1806-ban a Poroszország elleni háborúba indult, nagyon sötét balsejtelmek fogták el anyját. Egész háza nagy szomorúságba merült, csak Napoleon nagybátyja: Fesch bibornok egyik titkára igyekezett Leticiát felviditani. «Hogy lehet az, hogy ön oly jókedvű, — kérdé egyszer Leticia a titkárt, — mig mindenki szomorúságba van merülve?» — «És miért lennék szomorú?» — viszonzá az. — «Hát nem tudja, hogy a császár tegnap elutazott a háborúba?» — «Azért csak nem kell szomorkodnom, madame! Nem először megy ütközetbe Napoleon és nagyon is hozzá van már szokva a győzelemhez!» — «Igen, — felelt komoran a császár anyja, — de csak egy golyó kell és vége van; Isten nem tehet csodákat az ő kedvéért.» Így aggódott mindig fia életéért, így akarta őt óvni a veszedelemtől.

Napoleon maga is túlzottnak találta ama nagy visszavonultságot, melyben anyja, egyedül a jótékonyságnak áldozva, tölté napjait, nem véve figyelembe, hogy mint a császár anyjának, bármily nagyon ellenkezzék szerény természetével, mégis vannak bizonyos olyan kötelességei, melyek alól nem vonhatja ki magát. Erre mutat az alábbi levele, melyet a porosz hadjáratból intézett anyjához, az otthon történő dolgok legapróbb részleteiről is rendesen jól értesülve lévén. A levél így szól:

«*Finkenstein*, 1807 április 18. Asszonyom, teljesen helyeslem, hogy birtokára megy; de a mig Párisban lesz, úgy illik, hogy minden vasárnap a császárnénál ebédeljen, a hol a családi ebéd szokott lenni. Családom politikai család. Ha én távol vagyok, annak feje minmindenkor a császárné. Különben is ez megtiszteltetés, melyben családom tagjait részesitem. Ez természetesen nem zárja ki azt, hogy ha Párisban vagyok, mindannyiszor önhöz menjek ebédelni, valahányszor csak elfoglaltságom megengedi. Hálás fia *Napoleon*».

Leticiának, mint fia jövőjeért folyton aggódó, szerető anyának elhatározó szerep jutott a császárnak Joséphintől való elválásában is. Sokáig türelemmel, jószívűséggel nézte e magáról minduntalan megfeledkező nő viseletét, de midőn meggyőződött arról, hogy a császárné maga rohan vesztébe, úgy látta, hogy kötelessége közbelépni. Igy ejté ki aztán környezetében egyszer ama szavakat, melyek elhatározók voltak a mihamarább bekövetkezendő válásra nézve. «Remélem», mondá, «hogy a császárnak lesz elég bátorsága arra elhatározni magát, a mit nemcsak Franczia ország, de egész Európa aggódva vár tőle, válása most már elkerülhetetlen.» Mindazáltal őszintén sajnálta Joséphinet és az emlékirók följegyzik, hogy az elválási szertartás alkalmával nagyon meg volt indulva, midőn az okmányt felolvasták és még inkább a Joséphine válaszai által, melyeket zokogásától nem is tudott befejezni, úgy hogy a miniszternek kellett az olvasást folytatni.

Midőn arról volt szó, hogy új császárnét keressenek Napoleonnak, anyja franczia nőt szeretett volna e magas méltóságra emeltetni, de óhajának el kellett némulni a politika szükségei mellett, melyek azt kivánták, hogy Franczia-ország egy idegen uralkodó családdal hozassék szorosabb összeköttetésbe. 1810 február 23-án e levél jelenté a készülő eseményt: «*Páris*. Sietek tudatni, hogy a házassági szerződés köztem és Mária Lujza főherczegnő, az osztrák császár leánya közt 16-án Bécsben aláiratott, nem akarok hát késlekedni, azt tudomására hozni önnek. *Napoleon*.» Hogy a császár anyjának mily hatása volt az új császárnéra, azt ismét ennek márczius 28-án atyjához, Ferencz császárhoz intézett eme sorai mutatják: «Az egész család igen szivélyes irányomban . . . Anyósom igen szeretetreméltó és tiszteletet gerjesztő herczegnő, ki igen jól fogadott.» Mária Lujzát is egyenes, jó szívével, egyszerű modorával nyerte meg magának, bár koránsem találkozott az új császárné részéről azzal az előzékenységgel, melyre, mint a császár anyja, joggal számithatott volna.

Fiánál, a császárnál ritkán lépett közbe, hogy annak kegyét kérje valaki számára. De midőn ezt tevé, mindig magától, minden unszolás nélkül, csupán szivére hallgatva tette. Egyszer, midőn a császár anyja egyik vidéki császári kastélyban tartózkodott, egyik udvarhölgye azt a meggondolatlanságot követte el, hogy a gyertyát egész éjjel égve hagyta szobájában. A császár ezt megtudván, igy szól hozzá:

— Hát fel akar bennünket gyújtani?

Z . . kisasszony, a bűnös, halotthalvány lett és hebegve igy felelt:

— Felség, olvastam az ágyban és elaludtam.

A dolog megfejtettnek látszott, midőn egyszerre a palota felügyelője jelenti, hogy az alkalmazottak egyike a múlt éjjel valakit látott a kertben, a ki az őrség ama felhivására: «Ki éljen?» eltünt a sötétben.

— Intézkedjék, Durse, — szól a császár, — hogy Z . . kisasszonyt felügyelet alá helyezzék!

A kisasszony még az nap este résztvett a kastélyban a fogadásban s miután Leticia asszonyt üdvözlé, nagy sietve szobájába ment, hol átöltözött, sötét ruhát öltve magára és lesurrant a parkba, hol eltünt a sötétben, a nélkül, hogy az őrség felhivására választ adna.

A császárnak másnap jelentik, hogy a kisasszony a városba ment azon este s annak egyik házában két órát időzött, onnan kijőve pedig egy fiatal ember kisérte el egészen a park kapujáig. A császár, a nelkül, hogy anyjának szólt volna, maga elé idézte a kisasszonyt és szigorúan igy szólt hozzá:

— Tehát már két éjjel egymás után hagyta el a kastélyt.

— Felség! — hebegé a hölgy, mentegetőzni akarva.

— Ne igyekezzék engem tévútra vezetni, tudom, hová jár! Kegyed bűnös!

— Felséged semmivé teheti hirnevemet, de lelkiismeretem olyan tiszta, mint a nap.

— De hát ki az az ember, a ki kisérte?

— Bocsánat, felség . . .

— Azonnal válaszoljon, mert módomban van megtudni, hogy ki az az ember!

— Felség, az az ember — férjem. Gyermekségünk óta szeretjük egymást, de neki másfelé kellett távoznia és igy atyám csak titokban tett bennünket egyházivá. Neve M . . .

E név mindent megmondott. Az illető magas állású hivatalnok volt régente, de elhagyta Franciaországot egy itélet következtében s most visszatért a törvény tilalma ellenére, kitévén magát annak, hogy halálra itélik.

— Jól van, madame, — mondá a császár, — ön legalább bizonyos benne, hogy maga magáért szeretik, mert férje életével játszik, midőn eljő, hogy önt meglássa két órára!

Igy szólva, asztalhoz ült, tollat ragadott és pár szót irván egy papirlapra, átadta azt a remegő hölgynek.

— Menjen, asszonyom, — a marsal elkiséri önt kocsiban.

Midőn férje ily kiséret mellett látta őt közeledni, azt hitte, vége van. De mily nagy lett ámulata, a mint a papirlapról e szavakat olvasta le: «M . . . úr és neje a határra kisérendő.» A férj meg volt mentve. De ez Leticia asszonynak volt köszönhető.

Hozzá tehetjük ehhez, hogy Leticia asszony soha se feledte el, bármily nagy lett légyen fia hatalma, hogy mivel tartozik ez anyjának. Igy történt egy alkalommal, hogy egy családi ebéd után Napoleon kezét csókra nyujtotta anyjának is. Leticia hevesen utasította azt vissza. «Nem vagyok császára önnek is?» kérdé Napoleon. «De nem vagyok-e én anyja és a császár nem mindenek előtt az én fiam?» Napoleon mit se szólt, hanem megadással csókolta meg anyja kezét. Mária Lujza, ki tanúja volt e jelenetnek, nem állhatta meg, hogy meg ne jegyezze: «Én, anyám, bizony megcsókoltam Bécsben az osztrák császár kezét!» Leticia minden harag nélkül, de ünnepélyes, komoly hangon válaszolá: «Leányom, az osztrák császár ott az ön atyja volt, mig itt a franczia császár az én fiam. Ez a különbség a kettő között.» *Madame Mère* különben meglehetős tartózkodónak mutatta magát később Mária Lujzával szemben, kit nem valami nagyon kedvelt.

I. Napoleon halála. — Steuben báró festménye után.

Az 1812. év elején Napoleon dicsősége tetőpontját érte el, hogy aztán nem sokára alkonyulni készüljön annak fényes napja. Anyja nem hiába félt minden új háború esetőségeitől. Következett az oroszországi hadjárat, melynek balsikere után Napoleon visszatérve Párisba, anyja önként ajánlott fel neki egy milliót megtakaritott pénzéből. Szivszorongva látta, hogy hiába minden reménykedése az állandó béke után s az új meg új hadi kalandok mihamarább fel fogják dúlni fia egész boldogságát. «Mikor lesz már egyszer béke Francziaország felett?» ismételi ez időben folytonosan. Az események gyorsan követték egymást. Napoleon még egyszer serege élére állt Oroszországban, nejét bizván meg a regensséggel. De Mária Lujza nem soká várt az esemenyek fejlődésére, s fiával együtt elhagyta Franciaországot. Leticia asszony ekkor ismét igazi nagy nőnek mutatta magát. Midőn Mária Lujza ama különös ajánlatot tette neki, hogy kisérje el Ausztriába, azt felelte, hogy soha se lenne képes gyermekeit elhagyni, midőn mellettük kell maradnia. Ebből együttal megérthette a regens-császárné, hogy nem lenne szabad gyermekével együtt elhagyni Párist akkor, midőn férje, Napoleon, az idegen hatalmak egyesült ereje ellen védi Franciaországot.

Azonban a közelgő események Leticiát is Páris elhagyására kényszeritik. Előbb Bloisba, majd Orléansba s onnan Nizzába és Genuaba ment. Orléansban két nappal Napoleonnak Fontainebleauban bekövetkezett lemondása előtt, 1814 április 9-én állitották ki ütlevelét. A hatalmak e hó 11-én irták alá a párisi békét és annak második czikke rendelkezik a császári család tagjairól is, mondván, hogy a császár anyja, fivérei, nővérei, unokái megtartják a herczegi czimet és élvezik a nekik járó jövedelmeket. *Madame Mère* 300,000 francot kap évente. Leticia alig érkezett meg Rómába, az az egyetlen gondolat foglalja el, hogy fiát jövendőbeli lakóhelyén, Elba szigetén, fölkeresse. Ez a vágya azonban csak később, julius 26-án teljesült. Augusztus 2-án érkezett meg Elba szigetére s másnap fiát végre magához ölelhette. Itt osztotta meg vele a számüzetés keserveit, de sorsát békén viselte s nem mült el nap, hogy fia mellett ne legyen. Az 1814. év telén megnyitotta termeit Porto-Ferrajo előkelő körei előtt és a mily ritkán lehetett őt látni a Tuileriák ünnepélyein, ép oly szivesen időzött itt e polgári körben.

A következő év februárjának első napjai egyikén Leticia csodálkozva vette észre fiának hirtelen megváltozott, derült kedélyét. A kertben Itt búcsuzott el tőle anyja, hogy soha többé ne lássa. E búcsuzásnak Talma, a hirneves olasz tragikus színész, szemtanúja volt s tőle tudjuk, mily fenségesen szomorú volt az. «Isten veled, fiam!» mondá három szóban örök búcsuját az anya, és csak két nagy könnycsepp mutatta arczán, mit érez benseje. «Isten veled, anyám!» szólt a császár szintoly lakonikusan. Aztán megölelték egymást. Igy ért véget örök búcsujok.

Hogy mily helyzetben volt most a család, mutatja az a levél, melyet a császár nagybátyja, Fesch bibornok intézett e napokban Borghese Paulinához: «A császár», irta a többi közt, «megfoghatatlan hidegvérrel viseli balsorsát. Madame Francziaországban fog maradni mindaddig, mig gyermekei sorsa eldől a Gondviselés rendelése szerint. Lucien Londonba utazott, hogy útleveleket szerezzen . . . Mitől sem szabad visszariadnia, hogy a legnagyobb takarékossággal éljen. Ebben a pillanatban valamenynyien szegények vagyunk . . .»

Napoleonnak Szent-Ilona szigetére való távozása után anyja is elhagyta Franciaországot és Rómába vonult. Teljesen elzárkózott a világtól, gyászba merült. Igy tölté el azt a húsz esztendőt, mit a gondviselés még engedett neki. Egész vagyonát fia rendelkezésére akarta bocsátani, mit azonban ez nem fogadott el. Mikor azt mondták neki, hogy így maga-magát is nélkülözésekre tenné ki, így felelt: «Ha semmim se lesz, veszek egy botot és kéregetni fogok Napoleon anyja számára.» Tudta, hogy fiának fogságát mily elviselhetetlenné teszik ellenségeinek mindenfele kicsinyes boszantásai. Még leveleit is felbontva kézbesitették neki. E rút dolgok ellen Leticia hiába irt panaszkodó levelet 1817 junius 30-án Metternich herczeghez. A következő év augusztus 29-én a szövetséges fejedelmekhez fordult kérő, panaszkodó levéllel, de azoknál is süket fülekre talált.

Az 1819. év márczisában Ferencz császár Mária Lujzával együtt Olaszországban volt. Követet küldöttek Leticiához Rómába, kipuhatolni, mint fogadná ez a volt császárnét. De Napoleon anyja igy felelt: «A mit ön tudomásomra hoz, követ úr, valóban meglepett engem. Ön sulyos váddal illeti menyemet, föltételezvén róla, hogy az egész világot végigbarangolja, a helyett, hogy férje mellett volna, a ki vertanúságot szenved Szent-Ilona szigetén. Az a nő, kiről ön beszél nekem, nem lehet az én menyem; az bizonyára valami szedelgő, a ki visszaél nevemmel, már pedig szedelgőket én nem szoktam fogadni.» És Mária Lujzának vissza kellett térnie, a nélkül, hogy Rómaba ellátogatott volna.

Immár soha fel nem derülő, gyászos életére

újabb, minden eddiginél nagyobb csapást hozott aztán az 1821. év május 5-ike. Napoleon meghalt kietlen rabságában Szent-Ilonán. Eltünt mint egy meteor, a halhatatlanságba. Csodálatos esemény jelzi a szomorú vég bekövetkeztét Leticia asszonynak. Ez eseményt következőleg adta elő a Napoleon anyjának környezetében volt személyek egyike: 1821 május 5 ikének délutánján egy tisztességes öltözékü idegen jelentkezett a Madame palotájában, ama kívánsággal fejezvén ki, hogy az úrnő elé vezessék. A kapus azt kérdte tőle, hogy kapott-e ő fenségétől kihallgatást, mert különben nem bocsáthatja be. A jövevény komolyan azt felelte, hogy nem kért semmifele kihallgatást, de okvetlenül Madame elé kell vezettetnie, hogy egy fontos közlést tegyen neki. A kapus még mindig nem akarta bebocsátani, de az idegen oly hevesen, oly követelő modorban ismételte kívánságát, hogy végre is az előszobába vezette, s ott átadta a szolgáknak, mondván egyiküknek, hogy értesitse az úrnőt arról, mi az idegen kívánsága. A szolga nevét kérdezte. De a jövevény türelmetlenül azt mondta, hogy azt csak Madame Mèrerel közölheti. Végre bebocsátották. Az idegen tisztelteljesen üdvözölte Napoleon anyját, ki kamarása és társalgó hölgye jelenlétében fogadta. Aztán azt a kívánságát fejezte ki, hogy tanük nélkül beszélhessen ő fenségével. A kamarás és a társalgó hölgy úrnőjük egy intésére a szomszéd szobába vonultak vissza, hogy a legkisebb hivásra ismét megjelenhessenek. Most az ismeretlen ember Napoleon anyja felé közeledett és miután úgy beszélt volna fiáról, mintha csak ép most hagyta volna el őt, igy szólt: «E pillanatban, midőn fenségedhez beszélek, Napoleon megszabadult kinjaitól; most már boldog!» Aztán egy keresztet vett elő és ünnepélyes hangon igy folytatta: «Fenség, csókolja meg hőn szeretett fia megváltójának képét; viszontlátja majd őt, hosszú évek multán, viszontlátandja azt, a ki után oly mély fájdalmat érez, igen, a fiát, kinek nevét visszhangozzák a nagy városok és a kunyhók egyaránt... De mielőtt ez emlékezetes nap eljő, nagy változás fog történni Franciaország kormányában; polgárháború lesz, a vér patakokban fog folyni, egész Európa lángba borul... De a nagy Napoleon visszajő, hogy felrázza Franciaországot és Európa minden része meg fogja érezni az ő befolyását. Ime a nagy munka, melyre Napoleon, a nagy, hivatva van még a királyok királya rendeléséből!» Madame még ámulva hallgatta az idegent, midőn egyszerre eltünt szemei elől. Később aztán jelentkezett Szent-Helenáról Vignali abbé, Napoleon gyóntatója, és megerősité, hogy Napoleon ép azon órában halt meg, midőn a prófétai ihletü, titokzatos jövendőmondó nála látogatását tevé. Ő fensége nem egyszer említé, — igy végzi tudósitását a fent emlitett egykorú tanú, — hogy a rejtelmes látogatónak ép oly hangja volt, mint Napoleonnak, arcza, imponáló modora, termete, mondatai mind a nagy császárei voltak és annyira hasonlított hozzá, hogy az ember összetéveszthette volna kettejőket. Az idegen kikutatására messzemenő intézkedéseket tettek Rómában és egész környékén, de hasztalanul.

Fia halálának hire,* mely csak két és fél hónap múlva, julius 22-én, érkezett el hozzá, teljesen összetörte, minden erejét elvette. Csak az imádságban lelt némi enyhülést, kiapadván könnyei. Meg volt semmisülve, nem kivánt látni senkit. «Életem», igy szólt ő maga is tollba mondott rövid emlékiratában, «bevégződött e napon. Mindenről lemondtam, mindenkorra...» Mikor aztán magához tért kissé, első gondolata az volt, hogy fia tetemeit Szent-Ilona szigetéről elhozatja. Es ekkor irta Castlereagh lordnak, Angolország külügyminiszterének azt a levelet (1821 augusztus 15-én), mely valóságos remek számba megy, páratlan megható kifejezése lévén az édesanyai nagy fájdalomnak. «Milord», igy kezdődik e nevezetes levél, «Napoleon császár anyja visszakéri fia hamvait ellenségei kezéből. Én, a ki a legnagyobb emberi ünnepeltetések magaslatáról a balsors legszélső fokára sodortattam, nem fogom megkisérleni a brit kormány szivét megpuhitani nagy áldozata szenvedéseinek ecsetelése által. Az anya mit sem mond fia élete és halála felől! A pártatlan történelem múzsája oda ült már koporsója mellé, élők és holtak, népek és királyok egyformán alá vannak vetve elkerülhetetlen itéletének.» És miután kivánságát előadta, igy végezi: «Fiamnak nincs szüksége már semmi ünnepeltetésre; elég dicsőség az ő neve; de én nekem kell életlen hamvaira ráborulnom. Én adtam Napoleont Franciaországnak és a világnak! Isten nevében, minden anyák nevében kérem önt, milord, ne vegyék el tőlem fiam hamvait!»

Szomorú napjaiban egymás után látta családja tagjait eltünni az élők sorából. Meghalt Beauharnais Eugen, majd Borghese Paulina, a kit legjobban kedvelt Napoleon nővérei közül. «Fiam trónját feldúlták», mondta ez időben egy alkalommal, «nyomorultan veszett el távol tőlem; egymás után látom meghalni gyermekeimet; még unokáim közül is azok, a kikre a legnagyobb jövő várna, úgy látszik, arra vannak szánva, hogy korán elmuljanak. Öreg vagyok, fáradt, hir nélkül, becsvágy nélkül. És mégis! nem cserélnék a világ első királynőjével!»

* *Napoleon* szent-ilonai fogságának első négy esztendejében elég egészséges volt, 1819-ben azonban folyvást gyarapodó kellemetlen érzések mutatkoztak nála s egy *Antommarchis* nevü korzikai orvost alkalmaztak mellé Longwoodban, ki gyermekkora óta ismerte. Állapota 1821 február havában kezdett aggasztóva lenni s akkor ismerte fel az orvos a gyomorrák tüneteit. Május 3-án két angol orvost hivtak tanácskozásra, de azok már csak enyhítő szereket ajánlhattak. Két nappal később egy vihar nagy rombolásokat müvelt a császár kertjében s ekkor a beteg is súlyos fájdalmakat érzett. Mindamellett haláláig meglehetős csendes volt, Bertrand asszony és gyermekei jelenlétében telt el életének utolsó napja. Már hajnalban megszünt beszélni, s reggel 11 óra tájban kezdődött meg haldoklása, de szivverése teljesen csak esti 10 óra tájban szünt meg végkép.

Utoljára kedvencz sétálóhelyeit: a Monte Pincziót és a Borghese-villa kertjét se látogathatja már, szemei rendkivül meggyöngülvén, sőt a vakság egy neme vevén azokon mindinkább erőt. Ez érzéketlenségből, melybe merülten tölté napjait, csak az 1830. juliusi forradalom rázta fel; unokájára, a reichstadti herczegre gondolva, a ki előtt nyitva lehetne Franciaország trónjához az út, ha a világ hatalmasai is úgy akarnák. De két év multán Schönbrunnból jő ismét a szomorú hir, Napoleon fiának korai halálát jelezvén. Maria Lujza egy 1832 julius 23-ikáról Schönbrunnból kelt levelében adta tudtul neki fia elhunytát, s ez új hióh hir ismét rendkivül lesujtotta az immár agg, erőtelen nőt. «Sir és senki se jön őt megvigasztalni», az irás e szavait lehetett rá alkalmazni.

Annyi megpróbáltatás után 1836 február 2-án végre szeliden, a minő volt egesz élete, fájdalom nélkül ment nagy fia után az örökkévalóságba ő is. Fény és pompa nélkül temették el, mert az olasz kormány félt attól, hogy Franciaország kormánya zokon venne minden nagyobb gyászünnepet. Beszentelése alkalmával még a császári czimernek a templom kapuira való kitüzését is megtiltották. De koporsóján ott diszelgett az, eme felirással: *L. R. B.* (Leticia Ramolino Bonaparte), *Mater Napoleonis* (Napoleon anyja). Holttestét később Ajaccióba vitték. Életét jellemzik a nagy Napoleonnak ama többször ismételt szavai: «Anyám a tisztelet minden nemére a lehető legérdemesebb. Anyám egy antik nő.» VIII. Pius pápa pedig, ki úgy, mint két elődje, nagy tisztelettel viseltetett iránta, igy emlékezett meg róla egyszer: «Ez a szent nő a föld fejedelmeinek tiszteletére érdemes.»

Midőn III. Napoleon trónraléptével a Bonaparte név ismét lelkesült kiáltások közt emlegettetett Franciaországban, nagyszerű sírboltot építtetett a nagy császár anyjának Ajaccióban, melynek kapuja felett e föliras olvasható:

Maria Leticia Ramolino Bonaparte
Mater Regum.

Valóban nemcsak királyok anyja volt, mint e föliratvégső szavai is mondják, de valódi fejedelemnői méltóság, fenköltség, a mellett azonban szinte polgárias egyszerü nemesség jellemzé egész egyéniséget.

BIBLIOTHECA HUNGARICA

A középiskolai deákságnak legkedvesebb ajándék a

TANULÓK LAPJA

középiskolai ifjusági hetilap.

Szerkeszti: **Dr. RUPP KORNÉL** főgymn. tanár.

Kiadja a Franklin-Társulat m. irod. intézet.

Megjelenik hetenként vasárnap 16 oldal terjedelemmel, képekkel illusztrálva, diszes kiállitásban.

Előfizetési ára:

Egész évre	*4 frt*	*80 kr.*
Fél «	*2* «	*40* «
Negyed «	*1* «	*20* «

Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal.

Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.